This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

Digitized by Google

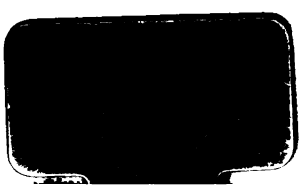

Digitized by Google

Digitized by Google

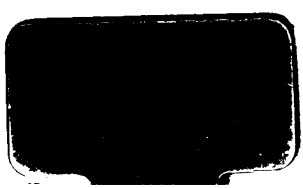

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

OPERUM
BARTHOLOMÆI
RICCII
LUGIENSIS

TOMUS SECUNDUS,

CONTINENS EPISTOLAS

A D

ATESTIOS PRINCIPES,

AD JO. BAPTISTAM CAMPEGIUM

Balearium Majoris Episcopum,

ET AD FAMILIARES.

Accedunt Epistolæ quædam ineditæ, Argumenta, Epistolarum, & Rerum Indices.

PATAVII, Typis Seminarii. MDCCXLVII.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum Permissu, & Privilegio.

~~275. e. 232.~~
299. a. 31.
Digitized by Google

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII

AD

HERCULEM ATESTIUM

Ferrariæ Principem

EPISTOLARUM

LIBER PRIMUS.

LUCRETIÆ, & LEONORÆ

Sororibus Ateſtiis Principibus

Bartholomæus Riccius S. D.

ET ſi nullus mos eſt in edendis Epiſtolis, ut cuiquam ſeparatim volumen integrum inſcribi ſoleat, quippe quæ ſingulæ ſingulis, atque adeo multæ multis ſcribantur; nos tamen hac una Epiſtola cæteras omnes, quæ in hos duos libros digeſtæ ſunt, vobis, Lucretia, atque Leonora Ateſtiæ, Regiæque adoleſcentulæ ea ratione dicavimus, quod vos ſolæ ex veſtra Illuſtriſſima Familia mihi ſupereratis, quibus nihil adhuc aut Literarum ſcripſiſſem, aut Librorum inſcripſiſſem; quando eorum alterum nihil opus fuit; alterum non commode, ut facerem, accidit. Nunc vero ut hæc ſeſe prima occaſio obtulit, eam arripui, ut veſtrum

Digitized by Google

hunc locum in meis ſcriptis haberetis ; multo etiam ampliorem , quoties uſus ferat , habituræ. Quare vobis , ut eſtis , cariſſimis Sororibus , quod veſtris omnibus ſeparatim ſcripſi , id omne inſcribere placuit ; ut quod ſinguli ſuum habent , id omne vos duæ ſimul veſtrum haberetis ; atque hoc modo quaſi quintum Fabulæ actum mihi optime claudderetis. Quod non dubito , cum quod cum veſtris , tum nobiſcum etiam ipſis ſimul una , ut ſemper & animis , & ſtudiis fuiſtis , hac mea quoque inſcriptione conjunctas eſſe vos videtis , quin id vobis gratiſſimum ſit futurum. Valete ut facitis , unanimes Sorores.

HER-

Digitized by Google

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Inſtituendi in humanioribus litteris filii Principis, qui ne prima quidem elementa componere norit, ratio facillima arte pleniſſima, mirumque docendi genus ad aliquod tempus ſine libro.

1. PEtis a me, Hercules Princeps, ut tibi per literas ſignificem, quam ego docendi rationem ſequerer, ſi mihi Alphonſum Filium tuum in humanioribus ſtudiis inſtituendum committeres, ut cum inſtituendi formam perſpexeris, qualis futura tota ſit inſtitutio mea, facile poſtea cernas. In quo ego tibi libenter obſequor, cum quoniam rem a me tam facillimam, quam etiam tibi æquiſſimam petis, tum quia ſpero, me illam ita tibi eſſe comprobaturum, ut minime contemnatur. Duo igitur ſunt, Princeps, magiſter, & literæ, quorum utriuſque magna ratio in noſtris ſtudiis adhibenda eſt. Nam ſi forte alterutrius odium puerum ceperit, de ejus ſtudio actum eſt. In utroque igitur probe cavendo continuo omnem animum, atque diligentiam intenderem; ac quantum ad magiſtri odium, atque faſtidium declinandum, ego læto ſemper vultu ad puerum accederem, eumque inter docendum pari præſtarem ratione, blandum, comem, hilarum in omnibus illi me præberem; niſi res tamen ea incideret, quæ humanitati illi meæ aliquid etiam gravius aſciſceret, in qua re tum mihi graviori vultu, verbis etiam cum vultu conſentientibus

Digitized by Google

præſto adeſſem. Sed in eo totus eſſem, ut puerum belle inducerem, fallerem, deciperem. Hunc enim fabellis aſſidue oblectarem honeſtiſſimis, ex quibus poſtea ſemper aliquid explicarem, quod ad Principis vitæ rationem pertineret. Deinde a te Patre omnibus præmiolis illum facile allicerem, atque in officio continerem, neque etiam ab æmulatione nihil mihi ſumerem adjumenti. Alias alia ratione, prout rem ipſam ferre viderem, animum ejus mihi compararem. Certe in verberando aut nullus, aut perparcus eſſem. Neque enim is Filius eſt, qui hoc vel a te Parente ſuo expectet; neque is ego ſum, qui vi magis, quam blanditiis literas ingenuos, nedum Filios Regios, doceri exiſtimem; verum flagri loco hac ego arte uterer, ut cum puerum meum aut longiori ſtudio, aut animi aberratione aliqua rem aliam agere ſentirem, quorum utrumque crebro accidere ſolet, quoniam vel unus verſus puero ſatietatem affert; vel quavis leviſſima de re, quæ illi incidat cogitatio, continuo totum eum abalienat, atque a mente aufert, hunc ego tum aut pauliſper miſſum facerem, aut aliquo ridiculo uſque eo oblectarem, quoad ejus animum ad priſtinum ſtatum reduxiſſem; tum ego quoque ad rem redirem, brevique partem illam abſolverem. Quo uno ſtudio, atque ſi quo alio eſt opus, diſcipulum meum in mei amore prorſus continerem. Quod vero ad hanc eandem ejus benevolentiam in literas conciliandam, & retinendam ſpectat, mea multiplex eſſet ratio. Eas enim ego illi continuo omnibus laudibus in Cœlum efferrem. Reginas eſſe rerum omnium literas, idque exemplis, atque rationibus, quantum ejus captus eſſet, comprobarem. Multos præterea commemorarem, qui harum præſidio ad maximas dignitates evecti ſunt, idque adderem, has ſolas illuſtres viros, atque immortales reddere, & in ſempiterna hominum memoria fideliter retinere. Poſtremo ei demonſtrarem, nihil ad Principem tam attinere, tamque illi neceſſe eſſe, quam rei literariæ cognitionem. Hujus autem addiſcendæ facilitatem, quod omnium mihi maxime cauſæ meæ conducere videtur, ſummam illi commonſtrarem; quin eas ego illum ita docerem, ut vix ſentiret quid ageret. Nam cum res, ut audio, cum eo puero mihi futura eſſet, qui ne prima quidem elementa componere norit, & ingenii præſtan-

Digitized by Google

ſtantia longe ætatem ſuperet, ego primum illud tempus, non quemadmodum alii in literarum cognitione, atque conjunctione fruſtra cum eo contererem, ſed huic in digitis quaſi librum, unde prima artis rudimenta, hoc eſt, quæ ad Nomen, quæque ad Verbum pertinent, facillime ediſceret, meo novo deſcriberem inſtituto; qua una hac mea diligentia hæc quoque ſequerentur commoda, ut primum, quod in Principis Filio maxime providendum eſt, nihil temporis omitteretur. Nam ſi mihi expectandum ſit, dum literas probe cognoſcat, dum eas inter ſe ſingulas ad ſyllabam conjungat, poſtremo ad vocem formandam componat, annus, atque adeo plus abibit. At omnino hæc etiam addiſcenda. Recte quidem; ſed lentius id fieri poteſt; quod etiam leviter interea quotidie attingerem, ac quaſi rem aliam agens, id quoque illum docerem. Deinde quod puero hoc modo diſcenti ludere videretur. Nam ſi ad librum eum inſtituerem, ac ei proponerem quæ memoriæ mandanda eſſent, continuo puer frontem contraheret, ſtomacharetur, literas odiſſet, magiſtrum etiam non amaret; cum ea pleraque ex libro addiſceret, ſi vulgares regulas ſequamur, quæ neque quicquam illi uſui eſſent futura, quæque etiam ſi ſciat, malim, ut obliviſcatur, quam ut in iis addiſcendis opportuniſſimo tempore abutatur. Hac igitur ratione, inquies, ſi recte percipio, Filius meus abſque *libro eſt docendus*. Recte quidem, ſed ad aliquod tempus, atque ea, quæ ſine libro doceri poſſint, docendus. Miror novum docendi genus. Nova ſecum aliquam ſemper afferunt admirationem, ſed cum ſunt poſtea percognita, miram afferunt etiam voluptatem. Sed quid hoc tam mirum, quædam memoriter, hoc eſt, ſine libro doceri Filium tuum? Quaſi vero nutrix ipſa dum eum veſtit, dum ſpoliat, *Patris noſtri deprecationem*, ac *Virginis ſalutationem*, cæteraque, quæ Chriſtiani viri ſcire maxime intereſt, ſine libro, atque ex ore ſuo non eum doceat, ac quæ is præterea quotidie loquatur, non de omnibus addiſcat, nihil ex illo libro. Sed rediens ad inſtitutum, cum ad orationis rationem ventum eſſet, primum eum in pura, ac ſimplici dictione exercerem, ut quo Nomen caſu, quo Verbum tempore poni deberet eum docerem, idque ſatis lente; deinde cum mihi videretur, Terentium; aut aliquid ex Cicerone, quod

Digitized by Google

eum pueri ingenio conveniret, quasi articulatim exponere inciperem; in quo uno efficiendo, continuo ei quam orationis structuram ante eum docuissem, eorum exemplo comprobarem. Postea vero pro ejus captu sensim ad dictionis elegantiam, ac copiam venirem, quid simpliciter, quid figurate diceretur, ostenderem. In re vero una, non uno modo dicenda, multum eum versarem. Hoc vero magis præsenti oratione, quam scriptione facerem, nullam certe sumptam partem, quam lectionem isti appellant, omitterem, ex qua non illi decerperem aliquid, aut ad nobiliorem vocis significationem, aut ad locutionis vim elegantiorem, idque ut in adversaria sua referret, exemplo commonstrarem. Cætera, quæ aut Historiæ essent, aut ad artem pertinerent, commode in locum adducerem; ex his vero ut nobiliora memoriæ mandaret, efficerem. Postremo quicquid ex Latinis ei exposuissem, id mihi in nostram Linguam ut transferret, probe, ac diligenter curarem. Hoc vero ad Auctorum interpretationem, atque cognitionem; reliquum est, quod ad scribendum pertinet. In hoc ab uno Cicerone, & cæteris paucis bonis nunquam eum abducerem, sed in uno Cicerone in primis occuparem. Id autem cum ejus assidua lectione, tum etiam ad ejus ipsius imitationem creberrima scriptione facile exequerer. Primum ego ei partem integram Ciceronis a me in nostram Linguam conversam, quam is iterum in Latinam transferret, quotidie proponerem, in quo quasi equus faceret, qui in orbe molam vertit, qui panno ob oculos obvoluto, ac quasi cæcus pedem tamen extra orbem suum non ponit, neque quicquam oberrat. Sic ipse quasi in Ciceronis orbe facti ignarus iter suum continens, quodam modo rectius ingrederetur. Ut vero longius hoc modo processisset, ac jam sine cortice, ut dicitur, natare posset, huic ego tum paulo altiorem fundum ostenderem, in quo se liberius exerceret; id autem esset, ut quibusdam Ciceronis Epistolis facilioribus suopte ingenio responderet, quorum utrumque studium, quam ad Ciceronis dictionem proxime accedendum, vel solum, vel certe plurimum faciat, arbitror neminem non videre. Ut vero in hoc aliquid eum profeciisse vidissem, atque jam liberius suo Marte agere posse, huic quatuor verbis argumentum aliquod proponerem, quod mihi in Epistolam explicaret.

Digitized by Google

ret. Hoc autem in primis ad Ciceronis imitationem ut faceret, probe demonstrarem, de qua re tota mihi opus in manibus est; jamque ad alterum librum perductum, a scribendo familiariter ad amicos tandem ad dicendi genus oratorium illum adducerem, partes quasdam orationis, quidque cuique earum maxime opus esset, continuo illi declararem, pleraque suis locis commodioribus relinquens, ut sensim ad fictas causas eum traducerem. Atque hactenus de dictione. Nec vero pauca de eruditione. In hac etsi in omnibus id mihi servandum esse scirem, id in primis attenderem, ut a personæ ratione ne pilo, quod dicunt, quidem discederem. Honesta, utilia, ac Principe digna in meo ludo versarentur. Quæ Fabritii, Fabii, Scipiones, Catones, Cæsares; ex Græcis vero Socrates, Epaminondas, Aristides, Themistocles, cæterique optimi cum Principes, tum viri aut prudenter dixissent, aut fortiter gessissent, præsertim hac, qua tuus est, ætate, omnia illi proponerem ad imitandum, quantoque is in dies intelligentia cresceret, contra ego tanto magis in eum & studio, & diligentia incumberem instituendum. Paucis, Princeps, ut vides, docendi Filii tui rationem meam ab initio tibi perstrinxi, quæ si re ipsa mihi contingeret, ut coram ego eam tibi declarare possem, & magnam meam in docendo diligentiam, & pueri in discendo facilitatem multo planius cerneres. Non enim tibi singulas partes explicavi, ut facerem in re ipsa pertractanda, quæ si tibi probabitur, ea tuo arbitratu in tuo Filio, atque in quibus cæteris tibi magis libebit, fideliter uti poteris. Vale. Ravennæ VIII. Kal. Maji. MDXXXVIII.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Se delectum ab Hercule Atestio Ferrariæ Principe ad Alphonsum Filium in humanioribus studiis informandum significat, suumque Ferrariam primo quoque tempore adventum policetur.

2. PEr tuas literas, quas strenue tabellarius tuus mihi reddidit, cum certior fio, te me delegisse, qui Al-

Alphonſum Filium tuum in hiſce humanioribus ſtudiis inſtituerem, tum ut primo quoque tempore iſtuc advolarem, valde cupere. Quod de me ipſe decreviſti, Chriſtus Opt. Max. Filiolo tuo, mihique felix, fauſtumque eſſe velit. Quod ad meum iſtuc adventum attinet, ut a tabellarii tui celerrimo reditu me iſtic habeas, curabo diligenter. Vale.
Ravennæ IV. Non. Majas MDXLIX.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Nomine Lugienſis Patriæ ſuæ in exigua frugum omnium meſſe Herculi Ateſtio validis, iiſdemque elegantibus precibus ſupplicat, ut eam a magna vi frumenti imperata liberet, vel ſaltem levet.

3. CUm nulla hoc anno, aut admodum exigua frugum omnium meſſis ſit, ac omnes Civitates quoquo modo id melius poſſint, annonæ ſuæ proſpiciant, mea, Princeps Ampliſſime, hoc eſt, Lugienſis tua, alia ratione nulla ſuæ conſulere poteſt, quam ut provideat, ne quod puſillum ex agro ſuo legit, alio exportetur omnino. Sed quoniam huic magna vis frumenti in tuam, atque in quorundam aliorum cellam imperata eſt, hæc ſe ut ea ſumma leves ſaltem, ſi minus liberes, te etiam, atque etiam ſupplicatum accedit. Quin me quoque miſera adivit, fortaſſe rata ex eo loco, cui tu me præeſſe voluiſti, meas preces apud te aliquid omnino valituras, per locum eum obſecrans, ut ſibi apud te adeſſe velim. Patria eſt, Princeps, fames agitur, res maxime æqua, neque tibi unde partem illam ſuppetas, qui multis locis abundas, pecunia vero nihilominus indigeas, quicquam deeſſe poteſt. Te igitur rogo, oro, atque obſecro, ut quod a me mei petunt, id ego a te unus ex tuis illis poſſim concedere. Si Patria vel ſaluti propriæ anteponenda eſt, recte mihi nunc accidit, ut quod primum a tua Amplitudine contenderim, id Patriæ meæ contenderim, ſed multo rectius, ſi impetro. Nam & meos ipſe Cives in fame juvero, & ipſi ea opinione, quam de nobis habent, animo conceptam, ſe non fruſtra eam concepiſſe, magnam

Digitized by Google

gnam voluptatem percipient, cum hac quoque causa mea tamen nihilo eorum inferior futura sit lætitia. Vale.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Rationem reddit, cur Familiam Principum Ateſtiorum ita appellandam cenſeat, nominaque a cæteris Scriptoribus uſurpata Ateſtinorum, vel Eſtenſium prorſus rejiciat. Eruditiſſimam autem Diſputationem inſtituit lectu, & animadverſione digniſſimam, a multis agitatam (quo vero ſucceſſu, non auſim dicere) de triplici nominis ratione, nimirum prænomine, nomine, cognomine, ſive cognomento, quo Romani a poſtremis Regibus ad primos Imperatores continuato ordine vocari conſueverunt.

4 QUæris a me, Hercules Princeps, idque jampridem, quidnam id ſit, quod ego in Familiæ tuæ nomine cum cæteris Scriptoribus non conſentiam; qui, quam alii Ateſtinam, plerique etiam Eſtenſem inſcribunt, ſolus eam mihi denominem Ateſtiam? Contra vero iſti, a quibus in ea ipſa inſcriptione diſſentio, quotidie conqueruntur, qui me antiquiſſimæ inſcriptionis correctorem, ac quaſi cenſorem novum accuſant. Quare ut tibi abunde ſatisfaciam, & iſtis reſpondeam cumulatiſſime, paulo altius res eſt repetenda. Scito igitur, Princeps, Romanos a poſtremis Regibus ad primos Imperatores continuato ordine hac triplici nominis ratione, prænomine, nomine, cognomine, ſive tu mavis cognomento dicere, vocari ſolitos eſſe; de quibus ſingulis multa hoc loco nobis perſtringenda ſunt, quæ & ad rem noſtram, & ad alias etiam Familiares appellationes maxime pertinere arbitramur. Prænomen igitur, id quod vox ipſa facile indicat, nomini præponebatur, ut C. M. T. P. Cn. Sex. cum Julio, Cicerone, Pomponio, Cornelio, Pompejo, Roſcio. Pauciora erant omnino prænomina, ſi ea cum Familiarum numero conferantur. Hæc enim erant, Appius, Aulus, Cajus, Gneus, Decimus, Lucius, Marcus, Publius, Quintus, Servius, Sextus, Spurius, Titus, Tiberius & pauciora quædam alia. Familias autem quis numerabit? Sed nec id tam mirum videri

Digitized by Google

deri debet, cum hæc omnibus Familiis communia accideren. Nam, quæ Lucio prænomine uterentur, Familiæ, ſupra ſexaginta numerabantur. Nam qui cum diluculo naſcerentur, prænomen Lucium ſecum ab ortu afferebant. Prænomine vero tantum Romani uſi eſſe videntur. Quare etiam Horatius dicit Sermon. lib. 2. Sat. 5.

Quinte puta, aut Publi, (gaudent prænomine molles Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.

Quo in loco jubet Horatius, ut aſſentator civem Romanum non gentis nomine, ſed prænomine appellaret, quaſi quo magis delectaretur, contra quam hoc tempore fieri videmus. Malumus enim omnes gentis nomine appellari, ut Gypſius, Cavalcantius, Gyraldius, Manutius, Ruſcellius, Areoſtius, Abioſius, Riccius, quam Lanfrancus, Gregorius, Paulus, Hieronymus, Ludovicus, Auguſtinus, Camillus. At in cognomine multo illuſtrior laus ſentitur. Quis enim neget in Cn. Pompejo Magno, *Magno* vocem Pompejo magis arriſiſſe, atque adeo majorem quaſi voluptatis titillationem moviſſe, quam & Cn. & Pompejum? Ita in Africano, Numidico, Aſiatico, & in cæteris ejus generis? Recte quidem, ſed omnes non ſunt Magni, Africani, Numidici, Aſiatici. Quare Horatius magis dixit prænomine, quam cognomine Romanum gaudere; niſi Lucium Calpurnium Beſtiam voce Beſtia, quam Lucio prænomine, & Calpurnio nomine: item Cajum Fannium Strabonem Strabone voce, quam Caji prænomine, & nomine Fannio: item Cn. Cornelium Aſinam, voce Aſina magis, quam Cneo & Cornelio gaviſum eſſe dicendum ſit. Sed redeo ad prænomen Hujus autem inſcriptio erat aut ſingulis literis, ut C. L. T. P. aut duabus, ut Cn. aut tribus, ut Sex. Certe hoc nunquam omnibus literis explicatum legitur. Illud vero addo ad Tiberii & Titi differentiam. Titum unica litera ſcribi ſolitum ſic, T. duabus autem Tiberium ſic, Ti. quod imperitos multos induxit in errorem, ut pro Tiberio Claudio, & Tiberio Sempronio corrupte legerent Tito. Hoc præterea tantum ſimplex nomini ſuo præponebatur. Quis enim diceret T. P. Cornelium Scipionem? aut P. L. Cornelium Syllam? & reliqua ejus generis? Nam ubi legitur apud Livium C. Publius & C. Appius, in Publio & Appio mendum eſſe arbitror, ac pro Publio, Publicio vel Publilio, pro Appio, Appuſtio, vel Ampio for-

Digitized by Google

fortaſſe corrigendum eſſe non negarem. Certe ex Cicerone ad Atticum, ubi legitur C. Appius, alterum prænomen eſt tollendum. Hoc autem prænomine & pater, & primus filius communiter appellabantur; reliquis autem filiis aliud prænomen præponebatur; ut in tribus Antoniis fratribus factum videmus. Nam M. Antonius, quia natu maximus erat, a patre Marcus eſt dictus, cæteri, alter Lucius, Cajus alter ſunt prænominati. Quod vero Q. Metellus Celer, & Q. Metellus Nepos fratres eodem prænomine ſint dicti, non germani fratres fuerunt, ſed patrueles, quos etiam fratres appellabant. Verum cum adhuc vivente patre ambigi poſſet, utrum de patre, an de filio in communi appellatione ageretur, eam quaſi notam apponebant, ut aut patris, aut filii vocem adderent, ut in M. Tullio patre, & in M. Tullio filio plane factum videtur. Quin etiam ſi quis ex filio, adhuc avo ſuperſtite, natus eſſet, is eo quoque prænomine inſcribebatur. Ad eorum item differentiam *nepotis* voce addita, hoc modo; *M. Tullius Cicero nepos*. Jam vero cum virorum tantum prænomen eſſe videatur, quædam tamen mulieres hac quoque appellatione ſunt dignatæ, ut C. Cæcilia, & C. Tarraria, in quo tamen ſcribendo, ut mulieres a viris diſtinguerentur, cum prænomen mulierem ſignificabat, C. hoc modo inverſum. Ↄ. ſcribebatur; ita & in cæteris. Sane vero hæc duo Cajus, & Cneus tametſi utrumque per C. primam literam ſcriberetur, mitius tamen per G. literam pronuntiabatur, hoc modo, Gajus, Gneus. Nam quod quidam rati ſint, prænomen etiam a nomine fieri eo tempore, quo nos dicimus hanc appellandorum hominum rationem recte ſervatam eſſe, mea quidem falluntur ſententia. Ac quod ad Svetonii locum, qui ita in Claudio ait: *Claudius eſt natus Julio Antonio, & Fabio Coſs.* ubi *Julius* eſt nunc prænomen, alias autem Cæſaris gentis nomen dictum eſt, jam tum morem hunc nominandorum hominum labi cœpiſſe. Certe in Sergio, quod modo prænomen, modo etiam nomen legatur, mendum eſſe affirmare non dubitarem, & tantum eſſe gentile Sergium dicerem. Erroris autem cauſa quæ fuerit neque obſcura eſt. Nam cum Servius prænomen ſcribatur hoc modo tribus tantum literis Ser. errore interdum additum eſt g, & ita factum eſt Serg. Itaque in locum Servii irrepſit hominum incuria Sergius; ut ego ubique

bique Ser. prænomen nusquam Serg. legendum esse existimem. In Decimo vero Bruto cum Decimus ita scribatur Dec. imperiti item in ea voce explicanda Decium secerunt, quam docti contra Decimum pronuntiant. Qui vero in alienas Familias adoptati essent, etsi pari ratione in prænominis, nominis, & cognominis hæreditatem veniisse videbantur, sua tamen interdum etiam retinebant prænomina, nomina, & cognomina, ut in T. Pomponio Attico, qui quamvis ab avunculo Q. Cæcilio adoptatus esset, a Cicerone tamen semel Q. Cæcilius est inscriptus, alias autem semper T. Pomponius Atticus est dictus. In Scipione autem Africano posteriore non ita; qui cum a P. Scipione majoris Africani filio adoptaretur, eodem prænomine, & nomine, & cognomine semper est postea appellatus, quibus is, a quo adoptatus fuerat, P. Cornelius Scipio appellabatur. Ad nostram autem præsentis temporis nominandi rationem, si quid hoc quoque ad rem facit, ego ea prænominis loco ponenda nomina esse dicerem, quæ nostri sua lingua propria appellant nomina, ut Hercules, Ferantus, quæ cum suis Familiis sic se habent, ut C. L. & reliqua prænomina sese cum suis habebant. Atque ita facerem Herculem Atestium, Ferantum Gonzaghium. Atque hoc quidem ad prænomen. Sequitur, ut de nomine videamus. Sed nunc mihi tecum liceat ordinem commutare, atque ad tertiam propositi nostri partem transgredi, ut ultimo in loco postea de nomine commodius agatur, quod tamen antequam aggrediar, locus postulare videtur, ut quædam explicem, quæ ab hoc nostro instituto minime sunt aliena. Nam cum non defuerint, qui Familiæ nomen id esse vellent, quod nos tertio in loco posuimus cognomen, [tametsi nunc idipsum in secundo peragimus,] isti prius jure optimo confutandi sunt. Id quod planissime effecero, cum Ciceronis & bonorum cæterorum [nam eorum rationibus respondere, atque adeo proferre maxime pudet] certissimis exemplis comprobaro. Cicero igitur, cum de Senectute agit, sic ait: *Cato quasi cognomen jam habebat in senectute Sapientis.* Quæro ego de istis, ubi nunc sit cognomen hoc, an in gentis nomine, quod nullum est ascriptum? an in Sapiente? Certe est in posteriore. Itaque cognomen nihil ad Familiam. Item secundo libro de Officiis ait: *P. Cras-*

Digitized by Google

Craſſus cum cognomine dives, tum copiis. Quæro item, utrum Licinia familia Craſſo divitis nomen dederit, an ejus copiæ? certe copiæ. Item libro tertio, *atque*, inquit, *hic T. Manlius is eſt, qui ad Anienem Galli, quem ab eo provocatus occiderat, torque detracto, cognomen ſibi invenit*. Cognomen hoc quod fuit? Manlium, an Torquatum? certe Torquatum e torque factum eſt, non autem Manlium. Ciceronem is ſequitur, qui ad Herennium ſcribit. Ita enim ait. *Cognomen, quod pro certo nomine collocamus*. Si cognomen pro certe nomine ponitur, certe Cæſarem, Atticum, Scipionem, Ciceronem, pro Julio, Pomponio, Cornelio, Tullio magis poni videmus, quam contra. Hic item, cum agit de prænominatione ait; *qui ſicuti cognomine quodam extraneo demonſtrat id, quod ſuo appellari non poteſt; ut ſi quis de Gracchis loquatur, dicat; at non Africani nepotes*; ubi vides, quia *Africani* erat dicturus, cognomine dixiſſe, non autem nomine. His Maro quoque aſſentitur, cum dicit, *noſtrumque in nomen ituras*, hoc eſt, in gentem noſtram. Eſt enim cum Anchiſes Æneæ filio oſtendit in Elyſiis campis, qui ex ſua Familia illuſtres eſſent futuri. Poſtremo ſi prænomen inde dictum eſt, quod nomini antecedat, in M. Tullio Cicerone certe prænomen eſt M. Sin vero hoc nomen antecedit, Tullius ſequitur; ergo Tullius neceſſario nomen, non autem Cicero, quod poſtremum eſt, ut ratione etiam iſti de ſua ſententia iſta prorſus dejiciantur. Sed jam ridiculos iſtos miſſos faciamus, atque cognomen ipſum agamus. Continuo igitur, quoniam cognominandi prope innumerabiles cauſas veteres habuerunt, ea quoque ratione factum eſt, ut plura eorum legantur cognomina. Hæc ad ſua certa capita ut reducantur, non eſt, quod expectes. Nam ſi dicam, aut ab animo, aut a corpore, aut a fortuna ea trahi ſolere, multo plura tamen relinquentur, quæ ſub hæc genera non veniunt, ut Fidenas, Merenda, Lanatus, Augurinus, Priſcus, & multa alia, quæ nos in librum unum ad Camillum filium ad ingentem numerum collegimus. Hoc tantum dicam, videri interdum cognomen fieri ex nominibus alienis, ut in L. Porcio Licinio, item in M. Fabio Licinio, in quorum utroque Licinio cognomen eſt, quod alias nomen eſt Liciniæ familiæ, ex qua L. Licinius Craſſus, & C. Licinius

nius Stolo. Item apud Aſconium. *Q. Pacuvii fratres cognomine Claudii*; ubi *Claudii* cognomen eſt Pacuviæ Familiæ, alias Familiæ nomen nobiliſſimæ. Hujus autem natura eſt, ut nomen ſequatur, ut in M. Tullio Cicerone, & C. Julio Cæſare, & eadem ratione in cæteris. In quibuſdam tamen uſus obtinuiſſe videtur, ut cognomen etiam nomini præponatur, ut in Paulo Æmilio, in Criſpo Salluſtio, quorum tamen utriuſque recta ſcribendi hæc fuit ratio, L. Æmilius Paulus, C. Salluſtius Criſpus. Quemadmodum autem prænomen unum multis Familiis æque præponebatur, ſic interdum cognomen unum multis gentibus deſerviebat, ut Barbatus, quod tam Quintiæ, quam etiam Horatiæ cognomen fuit Familiæ. Item Capitolinus, quo uno & Quintia, & Tarpeja, & Manlia uſa eſt cognomine. Quin duos etiam germanos fratres eodem cognomine de altero tantum dicto nominatos eſſe comperio. Ii ſunt M. Tullius Cicero, & Q. Tullius Cicero. Immo vero Cicero & ſuum, & Q. fratris filium Cicerones appellat. Cum vero uno cognomine plerique contenti eſſent, non defuere tamen, qui pluribus cognominibus honeſtari voluerunt; ut M. Æmilius Lepidus Porcina; & P. Cornelius Lentulus Cethegus; & Q. Cæcilius Metellus Celer; & C. Poſthumus Ebutius Helia Cornicen. Nam quod iſti agnomen vocant, idem eſſe cum cognomine, Ciceronis teſtimonio facile comprobatur; qui hoc ipſum modo cognomen, modo cognomentum, nunquam autem agnomen appellat. Utrum autem omnia cognomina æque ad poſteros pervenirent, in multis equidem arbitror factum eſſe. Nam Marcelli uſque ad ultimum Reipublicæ tempus fuerunt. In quibuſdam etiam contra factum eſſe non negarim. Nam etſi in M. Tullio Cicerone tam filio, quam patri datum ſit Cicero cognomen, non ita tamen in Africani filio. Non enim hic Africanus eſt dictus, ſed tantum Africani filius. Verum qui in aliam Familiam per adoptionem veniſſent, ſi qui adoptaſſent, nullum cognomen habuiſſent, ſuum ipſi retinebant, ut in T. Pomponio Attico, qui a Q. Cæci-
tticus ſemper cognominatus eſt, quia
cognomen legitur, hoc modo, *Qu. Cæponius Atticus*. Qui vero non habuiſ-
occupabant, ut Octavius, qui a Cæ-
ſare

ſare adoptatus, poſtea eſt dictus Cæſar Octavianus. Nuſ quam enim Octaviorum cognomen reperio. Id unum mirum videri poteſt, quod Florus pro prænomine cognomen dixit, cum ait; *ne cui de Manlia gente Marco cognomen eſſet*, ubi vides *Marco*, quod ſemper prænomen eſt, pro cognomine a Lucio uſurpari. Quam rem tamen eamdem Livius magis proprie dixit. Sic enim ait; *quod gentis Manliæ decreto cautum eſt, ne quis deinde Marcus Manlius vocaretur*. Hactenus de cognomine. Reſtat, ut de nomine, cujus cauſsa cauſsam hanc ſuſcepimus, pluribus agatur. Hoc autem cum res omnes notentur, de eo nos nunc tantum agimus, quo Familiæ indicantur. Continuo igitur hoc ſcito, Princeps, nomen, quod vere nomen eſt apud Latinos, vocem ſuam in *ius* terminare, ut Sempronius, Fabius, Poſthumius, Valerius, Sulpitius, Furius, Porcius, Junius, Cornelius, Pomponius, Manlius; quædam tamen in *ejus* terminantur, ut Pompejus, Coccejus, Vultejus, Lucejus, Annejus, Sejus, Hejus, & reliqua nonnulla; niſi in his quoque *i* vocalem potius, quam conſonantem facimus, ut omnia in *ius* terminent. Solum autem nomen primo [ut ita dicam] genitæ ſequebantur. Nam ut primogeniti tantum in patris prænominis poſſeſſionem veniebant, ſic primogenitæ generis nomen jure optimo poſſidebant. Hinc Pomponia, Clodia, Tullia, Cornelia, Sempronia, *Julia* de Familiis ſuis ſunt appellatæ; reliquis vero filiabus aliis alia nomina addebantur, ut, tertia, quarta, quinta; ut, Quinta Claudia. Unde quidam putant Quintam prænomen ei fuiſſe, contra quam vetus conſuetudo fert. Scribendi autem nominis ratio ea eſt, ut omnibus ſuis literis ſcribatur, hoc modo; *Tullius*, *Julius*, *Cornelius*; quemadmodum & cognomen, contra quam in prænomine fieri paulo ante docebamus; quod nunquam integre perſcribitur. Nomen etiam interdum non apponebatur, ſed prænomine, & cognomine tantum vir ſignificabatur, ut in P. Sylla, P. Lentulo, L. Catilina, M. Catone, & multis aliis. Qui vero Civitate donabatur, cujus beneficio in Civitatem veniſſet, ejus nomine etiam donabatur; ut Demetrius Mega Siculus, qui in Civitatem receptus P. Cornelius eſt dictus. Eodem modo qui in alienas Familias per adoptionem veniebant, eorum etiam a quibus adoptarentur,

Digitized by Google

nomen ferebant, ut in P. Cornelio Scipione posteriore, & in Julio Cæsare Augusto videtur; quorum alter ex Æmilia in Corneliam, alter ex Octavia in Juliam adoptatus est Familiam. Hic enim Julius, ille vero Cornelius est semper dictus. Etsi scio, superiorem invidos magis Octavium, quam Julium appellitasse; cum hi tamen Gentis quoque suæ nomen non prorsus amitterent. Aliud enim ex ea sibi efficiebant in *anus* terminatum, ut in hisce duobus principibus Viris, P. Cornelio Scipione Æmiliano, & Julio Cæsare Octaviano cernitur; quorum alter ex Æmilia Æmilianum; alter ex Octavia Octavianum sibi confecerunt. Servi item libertate donati nomen Heri sui una cum libertate assequebantur; ut T. Ampius Menander, qui libertus fuit T. Ampii Balbi; ita Eutychides, qui T. Servilio servivit, qui manumissus T. Cæcilius Eutychides est dictus. Observo item a nominibus magis Leges denominari, quam a cognomine, ut dicatur Lex Julia, Cornelia, Calphurnia, Portia, & sic in cæteris; non autem Cæsaria, Scipionia, Pisonia, Catonia. Sed redeo ad te tandem, Hercules Princeps, atque ad tuum nomen. Hoc autem isti, sive Estense, sive Atestinum esse velint, ab Ateste oppido utrunque esse non negant. Sed quod ad Estense attinet, jam vox ea pro barbara explosa est. Restat, ut videamus, utrum Atestinum [quod quidem Latinum est] cum Familia tua convenire possit; quod nullis rationibus fieri posse video. Primum enim, quod vox Atestina, quæ pro Gentis tuæ nomine ponitur, Familiarium nominum terminationem in *ium* certissimam non servat. Deinde, quod cum idem Atestinus sit, quod & Patavinus, ne longe a loco discedamus, & Vicentinus, & Tarvisinus, omnia hæc nomina Civem ex aliqua earum Urbe, aut aliquid, quod ad Urbem pertineat, prorsus significant, ut T. Livius Patavinus, ut Historia Patavina, & cætera his similia. Ac ne a simili voce aberremus, fac idem a Præneste Prænestinum; quid id aliud erit, quam aut Civis ex Præneste oppido, aut quod ad Prænestе attineat? Si igitur ita est, ut hujusmodi vocum derivatio proprie Patriam significet, aut aliquid ad Patriam pertinens, nunquam autem Gentem, aut Familiam, qui isti dicent, Atestinum Familiam tuam indicantes? Equidem Latinæ linguæ tam

ru-

Digitized by Google

tudem arbitror esse neminem, qui idem & Patrium nomen, & Gentile cuiquam videri posse ineptius contendat. Ut continuo videas, quæ Illustrissimæ Familiæ tuæ ab istis offusæ sint tenebræ; qui clarissimum ejus nomen cum infima etiam plebecula communicare non dubitarint. Nam si Atestinus est ex oppido Ateste, quemadmodum revera est, quid Leonelli tui, Borsii, Hercules, Alphonsi vel a resarcitore Atestino different, si omnes eodem appellentur nomine? Hercle, Hercules, tam is erit Atestinus ex Ateste oppido, qui navicularian exercet, quam tu secundus Hercules Ferrariensium Princeps. Franciscus Frater tibi est. Is hoc bello adversus Germanos rebelles sub Cæsare meret. Fac, Princeps, ut sit alter Franciscus ex Ateste oppido, vir non ignobilis, quique sub eodem Cæsare hoc ipso bello mereat; horum uterque res Historia dignas fac æque ut gerat; quæro ego, cum Historiæ Scriptor ad Fratrem tuum pervenerit, qui eum ab illo discernet, si uterque iisdem nominibus & Francisco, & Atestino appelletur? Siquidem ea ratione hominibus nomina, ut cæteras res omittam, imponuntur, ut quisque suo certo vocabulo a cæteris dignoscatur. Hic expecto, ut isti mihi dicant qua ratione Scriptor hos discreverit, si æque uterque & Franciscus, & Atestinus nominetur? Ut hac quoque ratione manifeste videas, aut alios in tuam Familiam indigne irrepere, aut te a Familiæ tuæ clarissimo nomine in oppidanorum nomen transire. Atque hoc de viris est. Quasi vero non fœmellæ quoque nomen hoc pari sequantur ratione. Nam si quæras de quavis ejus oppidi muliercula, quæ etiam & lana, & colo victum quæritet, cujas ea sit, continuo se Atestinam esse respondebit. Et si Anna Filia tua Regia fœmina, pari ratione interrogetur, qua ex Gente sit, eodem nomine respondebit; certe neque ex dignitate, neque ex vero id fiet. At isti, inquient, Gentis dignitas nominis communitate non corrumpitur. Neque enim propterea quod Clodii tres sorores turpissime vixerint, quicquam de Appii Cæci dignitate detractum est; ut hoc nihil sit, quod interdum etiam multum esse solet, [neque enim unquam Catilinam Familiæ suæ ornamento, neque contra Lucretiam turpitudini fuisse convincent] quid ad vocis rationem? Num etiam obstinate pergent tenere, idem & Patriæ, & Gentis nomen esse

Digitized by Google

poſſe? Num tandem efficere conabuntur, ut Ferrarienſes, Piſaurienſes, Piſani, Vincentini, Tarviſini, nomina a ſuis Urbibus facta, ſuis etiam Civibus communia, ſint idem cum earum Familiarum nominibus, quæ inde quodammodo nomen Gentis ſuæ mutuatæ eſſe videantur? Falluntur, ſi iſta ſunt ſententia; multoque eorum & verior, & ſanior eſt, qui hoſce Ferrarios, Piſaurios, Piſanios, Vincentios, Tarviſios ſuo nomine appellant. Ad quarum Familiarum rationem nos quoque tuam Ateſtiam fecimus; Ateſtinam autem iſtorum, hoc eſt, alieniſſimam contempſimus. Eſto, iſti, inquient; quid vero, ſiquis in iſtis tuis Familiis de Gentis ſuæ nomine appellatus ſit? ut Vincentius ex Vincentia, ut etiam ex tua Riccia Riccius? quid tum agendum? num fortaſſe vox illa erit geminanda? ut una quaſi prænomen, altera nomen ſignificet? Reſpondeo, ad Latinam rationem, quam nos ſequimur omnino, id nunquam eſſe factum. Nemo enim ex Terentiis Terentius, ex Juliis Julius, ex Antoniis Antonius eſt unquam nominatus. Sed quando noſtris mos eſt, ut multi a Gentis nomine mares, quod apud veteres tantum fœminarum eſſe dictum eſt, denominentur, cum eos Latine tractabimus, ea ratione fortaſſe tractabimus, ut prænomen nobis leniter adaptemus ad nominis differentiam; ut prior Vincentius, atque Riccius, fiant Vincenzus, & Rizzus; atque ita dicamus Vincenzum Vincentium; Rizzum Riccium; quod in multis etiam ſuapte natura ſequetur, ut Delphinus Delphinius, Contarenus Contarenius, Guidotus Guidotius, Manzolus Manzolius, Guarinus Guarinius. Quod ſi minus Latinum videbitur, habeo etiam qui melius id dicam, ſi, parenti prænomine addito, ea differentia explicetur, hoc modo, Riccius Nicolai Riccii filius; ita Vincentius Andreæ Vincentii filius; niſi iſti hoc quoque loco clament, me ex uno nomine multa efficere nomina; qui ſi me doceant qua ratione rationem hanc barbaram ad Latinam melius redigere poſſim, non ſolum id de illis diſcam libenter, ſed ea ratione plurimum illi etiam debebo. At doctiſſimi Viri in ſuis Familiis inſcribendis ſecus ubique & ſentiunt, & factitant, ut Alexander ab Alexandro, & tuus Lanfrancus a Gypſo. At Alexander ab Alexandro ſane doctiſſimus Scriptor fuerit, certe in Familiæ

ſuæ

Digitized by Google

ſuæ inſcriptione prudentior fuiſſet, ſi ſe magis Alexandrium, quam ab Alexandro appellandum eſſe vidiſſet. Quod vero ad Lanfrancum attinet, miror, qui in ſuis ſcriptis, quæ modo doctiſſima in vulgum edidit, non iſto veſtro modo a Gypſo, ſed meo potius Gypſius legatur. Quid vero Guarini, Trocti, Areoſti, Muſti, Sacrati, Taſſoni, & innumerabiles ubique gentium voces aliæ ad iſtam rationem tuam minimæ factæ? Non recte Latinæ factæ, quas ſi quis reſtituere ſtudeat, eas Guarinias, Troctias, Areoſtias, Muſtias, Sacratias, Taſſonias, item in cæteris aliis faciendum curabit. Ergo Pontanus, Bembus, Sadoletus, Corradus, Barbarus in ſuis Familiis ſcribendis barbari? Certe in ea voce non tam Latini fuerunt, quam Sannazarius, Longolius, Navagerius, Daneſius, Alcyonius, Ruſcellius, Fracaſtorius, Manutius, Ramnuſius, Majoragius, Bocchius, Bonfadius, Nizolius, Perionius, Palearius. Ac ne te diutius teneam, Princeps, atque adeo in tuis una, ut ajunt, plaga rem totam abſolvam, paucis audi. Si Hippolytus Frater tuus Cardinalis Ateſtinus inſcribatur, quid hæc inſcriptio aliud ſignificabit, quam eum Ateſtis oppidi primarium eſſe Antiſtitem, quem Epiſcopum vocant? ſicuti etiam Piſanum Patavinum, & meum Cornelium Tarviſinum deſignatum dicimus. Certe Frater tuus multorum, eorumque nobiliſſimorum Sacerdotiorum nominibus appellatur. Eſt enim Mediolanenſis, Lugdunenſis, Heduenſis primarius Antiſtes. Si item Ateſte oppidum accedat, quo nomine alio, quam Ateſtino appellandus ſit, ut me iſti doceant, expecto. Atqui Ateſtinus appellabitur, & recte quidem. Quid vero ſi quemadmodum ſit, Familiæ nomen addere velit? qui id efficiet? Num fortaſſe bis Ateſtinum ponet? hoc modo; Hippolytus Ateſtinus, Ateſtinus Epiſcopus [non enim hic iſti ſe corrigere poſſunt, quemadmodum ipſi paulo ante feceramus in voce altera paulum commutanda, aut etiam Patris nomine ſuperaddito; vox enim ea ſemper erit utrobique Ateſtina] quid inquam tum efficient? Num ita dicent, Hippolytus Ateſtinus, Ateſtinus Epiſcopus? Hui, dicendi genus maxime ineptum. Sed multa ipſi ad hunc modum faciamus licet. Sit Franciſcus ex Familia Piſania Piſanus Epiſcopus. Sit Camillus ex Vincentia Vincentinus, Cæſar ex Piſauria Piſau-

Digitized by Google

stensis, Antonius ex Tarvisia Tarvisinus, Hieronymus ex Ferraria Ferrariensis. Si hos ita appellabimus, quemadmodum vos vultis, Franciscum Pisanum, Pisanum Episcopum; Camillum Vincentinum, Vincentinum Episcopum; Cæsarem Pisaurienſem, Pisaurienſem Episcopum; Antonium Tarvisinum, Tarvisinum Episcopum; postremo Hieronymum Ferrarienſem, Ferrarienſem Episcopum, qui magis non solum vocum nulla proprietate, sed quodam etiam earum subagresti dicendi genere insanire poterimus? At, si veram Familiarum vocem sequemur, omnia fient propria, ac mitiora. Ea autem erit Pisana, Vincentia, Pisauria, Tarvisia, Ferraria, tua vero Atestia. Itaque illi scribentur rectius, Franciscus Pisanius, Pisanus Episcopus; Camillus Vincentius, Vincentinus; Cæsar Pisaurius, Pisaurienſis; Antonius Tarvisius, Tarvisinus; postremo Hieronymus Ferrarius, Ferrarienſis; ita & Hippolytus Atestius, Atestinus Episcopus scribetur. Quibus rationibus credo ego, te, Hercules Princeps, jam facile videre, quo Familia tua nomine sit vere inscribenda, quæ omnino aliud est, quam Civis ex Ateste oppido, aut quid ad Atestē oppidum pertinens. Istos vero cum barbarorum usu, tum veterum Scriptorum ignoratione se in manifestum errorem esse delapsos, prorsus sentire pari arbitror ratione. Qui mecum posthac rectius facturi sunt, si cum aut de te, aut de tuis Latine & loquantur, & scribant, hoc modo magis Familiam tuam Atestiam, quam veteri Atestinam, aut etiam si Dis placet, Estensem appellabunt. Vale.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Pro suum de tua in rempublicam virtute, tuæ Filius munificentiæ testis, officio de humanitate a se cumulatissimo Patri, & præstat exhibet, antequam in alienos manus perveniret.

QUN. Hercules Princeps, hac quoque mei in Alphonsum Filium tuum amoris vestigia non leviter impressa. Nam cum tex hoice annos ex vita, quod dicunt, voce in nostris humanioribus studiis nunquam de-

defuiſſem, hac quoque docendi ratione illi deeſſe nolui. Utinam, Hercules, tantum tibi a rebus publicis otii daretur, ut noſtrum hoc opus de Imitatione poſſes percurrere, haud id fortaſſe & tua lectione, & filio tuo munus indignum judicares. Certe mea in eum ſtudia, fidem autem in te inde quoque ſpero, maxime comprobares. Hoc volumen poſt cariſſimum Filium tuum tibi quoque Parenti optimo mittere placuit. Non enim par mihi viſum eſt, cum opus omnino ad te perventurum ſcirem, id potius, ut a quovis alio, quam a me ipſo in manus tuas venire permitterem. Vale.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Amici Ferrinii mortem Oratione, quæ publice haberi non potuit, proſecutus eamdem communibus amicis de ſcripto recitatam publica deſcriptione ad eum, & alios mittit, ut amici ſui liberos ab omni re imparatiſſimos ſingulis commendet.

6. FEci, Hercules Princeps, in Ferrinii tui funere Orationem, quæ quoniam haberi non potuit, a me privatim, ne cum eo tota interiret, multis communibus amicis de ſcripto recitata eſt. Qui omnes, quæ in eum ſumma erat illorum benevolentia, cum me rogarent, ut ſibi ejus copiam facerem, neque ego quicquam facilius facerem, quam ut in re honeſtiſſima amicis obſequerer, nihil autem difficilius, quam cum aliquid deſcriberem, hoc modo, hoc eſt, publica deſcriptione, & meum officium erga amicos ſecutus ſum, & me ab deſcribendi moleſtia prorſus liberavi. Quoniam vero cum ea te præſente habita eſſe videtur, tum etiam quoniam is eum locum apud te tenuit, qui haud poſtremus habetur, eam tibi in primis legendam miſi. Lege igitur, Princeps ampliſſime, ac Ferrinii tui memoriam, quod tua ſponte facis, hac etiam Oratione aliqua ex parte cum illi, tum ejus etiam liberis, quos ab omni re imparatiſſimos reliquit, præſta. Vale.

Digitized by Google

HERCULI ATESTIO.

Bartholomæus Riccius S. D.

Filiolo infanti unico a se sene in rei perexiguæ tenuitate providendum ostendit, ac propterea orat, ut possessionem Fisco obstrictam venalem a veteri Domino ad se novum Dominum transferri permittat.

7. NOn me, Hercules Princeps, ulla senectutis avidior cupiditas, cui ego valde semper sum adversatus, non naturæ meæ minus explebilis ratio, quæ vel multo eo tenuiore, quam quod a te in singulos annos adhibetur, contenta esse posset, non Familiæ magnitudo, non ejus intolerabiles sumptus, quæ mihi perpusilla est, & ad omnem frugalitatem modice temperata, sed unici infantis filioli solicitudo, atque cura ad hoc, quod facio, impellit, cogit, adigit. Est enim mihi filius, in qua voce quantum insit pietatis, nihil attinet dicere, parenti præsertim optimo, atque filiorum amantissimo. Sed hoc mihi accidit, qui mihi seniori parenti, atque in rei perexigua tenuitate constituto infans est filiolus, cui ad vitæ totius viaticum, siquid interea mihi humanitus accidat, magnopere providendum est. Sed cum hujus duæ sint in primis viæ, una, quæ in rei uberioris copia, altera, quæ in rerum nobiliorum certa cognitione versatur; quanto mihi de nobiliore, multoque certiore per ejus infantiam illi minus consulere licet, tanto ejus ætas, in inferiore majorem ut curam ponam, postulat. Itaque ea cura dies noctesque me angit, atque solicitat, studeoque, ut ad boni parentis nomen hoc etiam accedat, ne ipse prorsus inops, atque cum parentis studiis eorum quoque acquirendorum facultas omnis concidisse videatur, ad quæ si unquam perveniat, non magis meo, quam Principi filio tuo, cui eum ab ejus ortu addixi, & honori, & utilitati futurum confido. Sed in tua benignitate positum est, Princeps optime, ut nunc perpusillæ rei patriæ adaugendæ facultatem habeam non mediocrem. Ea autem est ejusmodi. Paulus Antonius Patarejus, Civis meus, possessionem habet in agro Lugiensi ex tertia parte, si veneat, Fisco obstri-

Digitized by Google

ſtrictam. Is nunc ſui commodi cauſsa eam venalem habet; quam venditionem ſi mihi benignitas tua ex tertia illa Fiſci parte leviorem efficiat, hoc eſt, ſi a vetere Domino ad novum tantum Dominum Fiſci rationem tranſferre permittas, ego cætera cum Patarejo facile tranſigam. Rem equidem, Princeps, tibi uſitatiſſimam, quamquam tuis ſæpius concedis, me abs te petere ſcio, & propterea etiam ad impetrandum facillimam; ſed eam ſcito mihi tamen eo muneris loco futuram, quo ſolet eſſe, quam vix uni ex tuis intimis concedere ſoles. Non Fiſcum inquam tollo; non Fiſci rationem veterem ullam impedio; ſed ut hac mea emptione tantum jaceat, in cæteris autem ejus conditio, quæ nunc eſt, conſtanter permaneat, per me liceat, fiatque tantum a Patarejo ad Riccium poſſeſſionis tranſitio, remanente Fiſco, ut nunc eſt, integro, rogo, atque oro. Summa vero, quæ ad Fiſci rationem ſpectat X. HS. plus minus, ad noſtram autem rationem CCL. Scutatos aureos conficere poteſt. Amplitudini tuæ id quidem ſatis exile, atque paruum; meo fortaſſe in tuis filiis ſtudio non maximum; certe meæ fidei perexiguum eſt; qua ego una fretus, ſi caſus ferat, integram poſſeſſionem auferre non dubitem. Epiſtolæ vero locus hic poſtulare videtur, ut me gratiſſimum maximeque memorem, ſi id impetro, tibi recipiam. Quam autem grati animi ſignificationem ut pollicear, non ſatis *video*. *Nam* quod officium meum [quando re parem gratiam *neque ipſe poſſum* referre, neque tu eam expectas] aut ſtudioſius, aut diligentius tibi promittam, nulla datur faciendi facultas, qui ea ſemper in utroque diligentia, atque ſtudio verſatus ſum, quam tui omnes, tuque in primis omnibus laudibus proſequi non dubitaſti. Multo vero minus ad fidem quicquam adjungi poteſt meam, quam ita perpetuo ab uſque initio tibi integram ſervavi, ut eam neque ulla unquam vel tacita cogitatione violarim. Neque eſt, quod a me expectes, ut tibi promittam me in horum utroque præſtando, tamdiu permanſurum, quamdiu in vita mihi manendum ſit. Nam etiamſi hoc minime impetro, id mihi mea tamen conſtantia faciendum eſſe ſtatuo. Sed ea tibi erit, Princeps, a nobis relata ampliſſima gratia, quæ liberaliſſimis Principibus, quique ſe in dando ad veram liberalitatis rationem metiuntur, referri ſolet, vetus officium tuum recenti officio tuo

quo-

Digitized by Google

quotidie cumulare, atque adaugere benigniſſime curabis. Eam enim voluptatem, quam in recte officio tuo crebrioribus officiis cumulando capies maximam, pro maxima gratia tibi relata exiſtimare debebis. Vale.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Orationem, qua agri Ferrarienſis fines adverſus Bononienſem populum defendit, a ſe compoſitam mittit, in qua modeſte, ſi nihil reperierit ad cauſſam ſublevandam, amoris ſaltem ſui veſtigia impreſſa ipſum viſurum ſignificat.

MItto ad te, Hercules Princeps, Orationem meam, qua Ferrarienſis agri tui fines adverſus Bononienſem populum defendo. Utinam illa & ea arte, atque dicendi vi, atque facundia ſcripta eſſet, quo animo, atque benevolentia eſt elucubrata. Profecto jam cauſsa tibi eſſet adjudicata; ſed, quod potui, libenter præſtiti. Neque enim id a me, quod ab optimo Juriſconſulto, multo vero minus quod duo fratres Phyleni Patriæ ſuæ præſtitere, fuit expectandum, qui ne Jus quidem Civile attigi. Factum autem Phylenorum neque Religio Chriſtiana in ſuis admittit, neque ſi admittat, ne quid tibi aduler, tam fortis eſſem, ut paterer, vel omnibus propoſitis præmiis me vivum defodi. Hoc, quod poſſum, do perlibenter. Si quid in eo repereris, quo cauſsa tua ſublevetur, mihi eum laborem non fruſtra accidiſſe lætabor; ſin contra nihil opis ei a nobis acceſſerit, id quoque non erit ingratum, quod videris hac quoque parte veſtigia amoris erga te mei non leviter impreſſa. Vale.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Agri parvi donationem ſibi factam largiori beneficio pro ejus amplitudine, & ſua in eum fide, ubi opportunior, atque expeditior facultas dabitur, auctum iri confidit.

9. EX iſta tua agri mihi largitione facta, Hercules Princeps, eum ſolum percipio fructum, quem mi-

Digitized by Google

mihi animi tui benignitas protulit, quando id beneficii tua ſponte a nullo invitatus in me contuliſti. Qui autem inde ullo alio commodo utar, nihil eſt. Nam quæ mea pars ad mille aureos, ut noſtri loquuntur, pervenire putabatur, vix ejus dimidium complet, neque eo quoque, qui frui poſſim, ulla ratio eſt. Res enim tota inter fratres ſex conſortes octo millibus denariorum æſtimatur. Mihi a te ſexta pars venit; continuo vides quid agelli, deinde qui ego illo frui poſſim. Nam proprius colonus in tam parvo agro haberi non poteſt. Si vero communi cum illis utar, rei meæ minime conducet. Quin hanc particulam meam illis ſi vendere cupiam, negant ſibi eſſe, unde pro ea diſſolvant. Qui vero ego eorum poſſeſſionem integram emam, neque mihi a pecunia ulla eſt facultas, neque fortaſſe, etiamſi adſit, ipſi eam venditionem faciant; ut ego me tua liberalitate, quod ad animi tui erga me benigniſſimam rationem maxime obſtrictum ſentiam, commodo autem ullo minime auctum videam, qui inde fructum nullum ſim percepturus. Ad hæc accedit, quod ex patris teſtamento hæc bona ex fidei commiſſione, ut dicunt, abalienari non poſſunt. Pro quo ego tibi maximas tamen gratias ago, multo etiam majores acturus. Non enim dubito, cum videris quam leviter meis rationibus conſulueris, quin largius, tuaque amplitudine, meaque fide dignius, cum opportunior, atque expeditior facultas dabitur, hanc benigne faciendi rationem exerceas. Vale.

HERCULI ÀTESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Hortatur, ut perpetuam de rebus ab Ateſtiis Principibus præclare geſtis Hiſtoriam conſcribi mandet, qua ex obſcura hominum ignoratione in ſempiternum ſplendorem, quaſi in vitam alteram, revocentur. Addit Hiſtoriæ laudes, qualiſque Hiſtoricus eſſe debeat, oſtendit.

10. CUm multa, Hercules Princeps, Viris illuſtribus accidere ſoleant, quibus ad eam gloriam, quam ſibi propoſuerant ſempiternam, aſpirare non poſſint, nihil eis tamen magis adverſum accidere poteſt, quam nul-

nullum habere, qui quæ ipsi cum prudenter, tum fortiter gesserint, ullis Historiæ mandet monimentis. Adversissimum id quidem Viro forti est, atque Imperatori egregio, cum multa bella confecerit, multas nationes debellarit, fortissimos hostes subegerit, aut in medio virtutis suæ cursu a perpetuo fortunæ vento destitui, aut etiam quasi de ipsius triumphi curru violenter dejici, aut eo denique acto, pene in calamitosam vitam misere deturbari. Quemadmodum Annibali contigisse memoriæ proditum est, qui ex victore totius Italiæ, ac prope Romæ ipsius in eam calamitatem adductus est, ut victus in Africa non tam Romanos, quam etiam suos turpiter fugere coactus sit. Alexandro vero vere Magno præpropera mors quantum de gloria detraxerit, dici non potest. Eo enim tempore moritur, cum vix virum agere cœperat, cum tantam tamen adhuc Orbis partem devicisset, atque sub felici ditione teneret, quantam postea plures Reges non tenuerunt. Ad Scipionis autem Africani laudem cumulatissimam id postremo defuit, quod, iniquissimo suorum Civium odio ex ea Urbe, quam solus ex Pœnorum faucibus eripuerat, discedere, atque Linternum in villam suam, ubi reliquum vitæ prorsus inglorius egit, secedere coactus est. Quibus tribus optimis Imperatoribus, ne cæteros, quorum infinitus est numerus, qui talia sunt perpessi, hoc loro referam, iniquissime accidisse dici potest. Sed longe tamen cum iis etiam iniquius actum esset, si quæ præclara gessere, una cum iis prorsus interiissent, ac nulla omnino eorum extaret memoria. Quid enim, quæso, calamitosius, aut quid magis adversum optimo Principi, strenuoque ac forti Imperatori accidere potest, quam cum hic domi Remp. rectissime administrarit, ille militiæ omnia Imperatoria munera fortissime obiverit, nullum laborem omiserit, omnia pericula confidenter adiverit, eaque prudenter explicuerit, postremo de fortissimis hostibus sæpius triumpharit, si unum id ei desit, quo hæc omnia in perpetua hominum memoria fideliter conserventur? si nullus, inquam, Scriptor ea suo stylo excipiat, atque, qua una ratione comparata sunt, immortalitati commendentur? Quod eo etiam indignius accidere videtur, si eorum ipsorum fortissimorum Virorum culpa contrahatur aliqua. Sunt enim quidam, qui hoc posterioris laudis

Digitized by Google

dis nihil admodum laborent, nihilque ſtudeant, propterea quod ad mortuos, quæ eos ſequuntur, nihil, aut parum omnino pertinere arbitrantur. Quidam tantum præſenti laude contenti, hanc, quæ ex Hiſtoria continenter confici ſolet, a ſuis poſteris magis expectari cenſent. Nam quod ad eos attinet, qui totum hominem extingui volunt in morte, tametſi, quantum ad Hiſtoriam, multas rationes habere videntur, quibus ſententiam ſuam tueri poſſint, hoc loco tamen Majorum auctoritas apud me multo pluris eſt, qui huic uni venturæ gloriæ, quaſi alteri vitæ, aut ſuis ipſis, aut alienis ſcriptis ſtuduere; ut Cicero etiam [ſi Diis placet] ſuis locupletiſſimis voluminibus, quibus non ſolum ſibi, ſed innumerabilibus aliis in perpetuum nomen illuſtravit, non prorſus acquieſcens, aliquando L. Lucejum, ut Hiſtoriam ſuam ſcribere maturaret, palam ambire non dubitarit. At ſit ita; nihil prorſus ſentiant mortui ex iis, quæ ſe mortuos ſequuntur, ac una ſecum omnis eorum gloria extinguatur, num id fortaſſe parum eſt, quod dum vivunt, hac etiam altera voluptate, cum ſe non omnes interituros vident, læti perfruuntur, atque etiam latius nomen gloriæ ſuæ hac una ſcriptorum ratione diffundi planiſſime ſentiunt? Ii vero, qui recte factorum ſuorum præſenti gloriæ acquieſcunt, neque quicquam præterea affectant amplius, ac eorum Hiſtoriam a poſteris ſuis expectare malunt, multa peccant. Primum, quod immaniſſimæ impietatis notam ſubire videntur, qui in quo poſteros ſuos etiam mortui plurimum ad immortalem gloriam ſuo ipſorum exemplo urgere, quid enim dicam juvare? perpetuo poſſent, tam impie contempſerint, ac unis in ſe ipſis priuſquam nata eſſet, eorum gloriam extingui permiſerint. Deinde quod ſummæ imprudentiæ accuſari poſſunt, ut quod omnibus periculis, atque ſummis difficultatibus adepti ſunt, ea brevi ſua ſtultitia prorſus ſint perdituri, quando quod a ſe non obtinent, id ab aliis ſperant, atque ab iis interdum, qui quid ſit gloria ſi interrogentur, reſpondebunt, ne umbram quidem ejus ſe noviſſe. In quorum numero Majores tuos, Hercules, fuiſſe ſatis mirari non poſſum, qui cum omnia ubique egregia facinora ediderint domi, & militiæ, rem cum prudenter, tum etiam fortiter geſſerint, triumphis denique innumerabilibus Fami-

Digitized by Google

miliam ſuam illuſtrarint, nihil tamen curæ adhibuerint, ut hæc ullis doctiſſimorum Virorum ſcriptis, ut digna erant, maxime illuſtrarentur. Nulla enim ſeparatim extat, quæ de præclaris illorum rebus geſtis perpetua legatur Hiſtoria. Cum neque mihi tamen eorum deinceps poſteri ſua aliqua culpa caruiſſe videantur, qui id aliquando non viderint, atque eos tandem, ut melius facere poſſent, ex perpetua hominum ignoratione in ſempiternum Hiſtoriæ ſplendorem, quaſi in vitam alteram, revocarint. Quod cum ipſe quoque videres, ac ad tuam gloriam quaſi a Diis immortalibus hoc etiam tibi reſervatum eſſe duceres, tantam occaſionem ſubito arripuiſti, cum quæ privatis in omnibus Annalibus, ac ex univerſa Hiſtoria excipi poſſent, diligenter, ut colligerentur, ac in ſuum poſtea corpus ea omnia optime conſtituerentur, proxime juſſiſti. Ad quam unam tuam magis, quam tuorum gloriam, ut te horter, nihil attinere arbitror, niſi currenti, ut dicunt, calcar addere velim; tamen, ut meam fidem tibi hac quoque in parte non leviter probem, cum tua ſententia hæc pauca conjungere placuit. Certe, Hercules, omnibus Scriptoribus materiam præbere ad ſcribendum honeſtiſſimam maxima eſt gloria; cum quis ſcilicet fortiter, juſte, ſplendide, prudenter, moderateque vitæ ſuæ curſum omnem traducit; ſed una ea in primis vera, ac ſolida laus eſt, quam ex officiis in alios conferendis homines ſibi comparant. Cum autem tria ſint hominum genera, de quibus optime mereri poſſimus, unum eorum, qui jam deceſſere; alterum, qui adhuc nobiſcum agunt; tertium, qui poſt nos venturi ſunt, equidem exiſtimo, trium horum maximum eſſe officium, quod in mortuos confertur. Nam prodeſſe viventibus, ut omittam quod expectari poteſt, ut aliqua gratia nobis aliquando referatur, quod omnem liberalitatem tollit, iis adſumus, qui ipſi ſibi ſæpius adeſſe poſſunt. Quod vero ad poſteros attinet, equidem glorioſum eſt iis viam commonſtrare, qua Majorum ſuorum veſtigiis ad veram gloriam contendant; ſed hi omnino nondum ſunt, neque quicquam certo ſcimus, utrum ſint etiam futuri. Majorum autem ſuorum, quique ab hinc infinitos annos deceſſere, atque in ignorationis tenebris toti obruti jacuere, curam eam gerere, qua inde in lucem eruantur, ac quaſi ite-

Digitized by Google

ſi iterum in vitam, eamque longe diuturniorem, reſtituantur; multo glorioſius, multoque ſplendidius eſt; quique hoc facit, tanto ille cæteris viris præſtat, quo majus eſt omnino mortuis vitam reddere, quam eis, qui fortaſſe nulli ſunt futuri, certe non perpetuo permanſuri, ſua virtute omnia vel ad ſummam gloriam comparare. Tametſi cum ego rectius conſidero, tu hæc tria uno iſto tuo officio optime complexus es. Neque enim cum mortuis tam officioſe conſulis, non parum etiam vivis, non minimum poſteris in eo ipſo officio proſpicis, qui utrique æque inde ea ſumere poterunt, quibus ad ſummam laudem, atque æternam gloriam inflammentur. Quare, Hercules, etſi hoc antea me facturum eſſe negaram, te rogo, atque oro, ut quod ſemel aggreſſus es, continuo perficias, ac quod Herculis proprium ſemper fuit nulli deeſſe, tuis ipſe nunc adſis. Effer tandem in lucem hanc Cerberum, hoc eſt, mortuorum tuorum virtutes ſepultas in hominum linguas, atque in memoriam ſempiternam erue. Sed in hoc egregie perficiendo illud etiam, atque etiam diligenter videbis, ut hujus ſcriptio ei viro demandetur, qui id optime facere didicerit. Neque enim ad unam tantum veritatem, [quæ una in primis, ut in tua Hiſtoria explicetur, non autem ut ad aſſentationem legatur, diligenter providebis,] atque etiam rerum ordinem Hiſtoriæ lex univerſa referenda eſt. Sunt enim complura alia, quæ illi accidunt, haud his faciliora, quæ qui neſciverit, is multum ſibi ad eam optimam ſcribendi rationem deeſſe ſciat, ut ſtatim locorum deſcriptiones, conſiliorum comprobationes, præliorum multiplex certamen, fortuna varia, Urbium oppugnationes, ac quæ in earum miſeris fiunt direptionibus; his conciones, atque hortationes accedunt, quæ totæ ab Oratore ſunt petendæ, ſed ea ratione, ut earum oratio fluens magis trahatur, quam acriter inſiſtat; & cætera ejus generis multa, quæ prudentiſſimum Scriptorem deſiderant. In primis autem permagni intereſſe ſcito, qua dictione ea ſcripta ſit. Sunt enim quidam Scriptores, qui ita barbare, ita inſulſe, ita inepte illuſtrium Virorum Hiſtorias ſcribunt, ut legendo vix ad primam paginam ferri poſſint. Natura enim comparatum eſt, quod uſus, & ars poſtea comprobavit, ut pro dignitate unumquodque tractetur. Itaque tu, Princeps, Filios tuos, ſuos Cives tui,

tui, agricolæ item ſuos pro cujuſque conditione veſtitis. Neque enim par eſſet, ſi alius veſtitu alius abuteretur, quemadmodum neque deceret, ſi nobiliſſimus equus magis ephippiis craſſiori canabo confectis, quam ſerico, atque auro etiam contextis indueretur. Quam naturæ decentiam Alexander ubique vere ille Magnus mire intuebatur, ut cum interrogatus eſſet, quid in capſula, quæ illi ex Darii præda allata eſſet, & materia, & opere pretioſiſſima, reponi vellet, continuo Homerum reſpondit, videlicet rem præclariſſimam rei præclariſſimæ componens. Quod ipſum decorum tum quoque ſequebatur, cum ſe a nullo alio aut pingi, aut cælari, quam ab uno Apelle, aut Lyſippo, paſſus eſt. Vix a tanto Rege diſcedere potero. Iſte, inquam, ipſe, cum gloriam ſuam cum Achillis gloria conferret, id quod ſæpius faciebat, unum illi tantum Homerum invidebat, qui de eo tam magnifice, tamque præclare ſcripſiſſet. Neque enim quicquam tantus Imperator tam exoptavit, quam eum Scriptorem rerum ſuarum habere, qui alter eſſet Homerus, ut cum quidam aliquando ex ejus familiaribus neſcio quid magnum ad eum nunciatum accurreret, longe ille prius fertur de eo quæſiviſſe, nunquid Homerum ab Inferis rediiſſe, afferret? Videbat enim prudentiſſimus Rex de virtute ſua, ac rerum ſuarum præſtantia multum iri detractum, niſi eæ a pari Scriptore poſteris memoriæ proderentur, atque a fortiſſimo Imperatore eſſent geſtæ. A quo tanto decoro neque C. Julius Cæſar diſceſſit, qui cum & ipſe rerum ſuarum optimus æſtimator eſſet, eas ipſe ſcribere, quam ab aliis ſcribendas relinquere, maluit. Cicero vero pater eloquentiæ neque hoc judicio caruit, qui cum ipſe quoque res ſuas præclare geſtas, de quibus ipſe quoque tamen paſſim in ſuis ſcriptis egerat, in unum corpus componi vellet, id ab eloquentiſſimo ejus ætatis Viro, ut etiam paulo ſupra dicebamus, L. Lucejo per eas literas, quæ adhuc extant, nobiliſſimas ſummis precibus oravit. Prudentiſſimus item Senatus Romanus publico decreto T. Livio Hiſtoriam ſuam ſcribendam tradidit. Ac, ut propius accedam, atque in noſtris conquieſcam, Senatus Venetus rerum ſuarum & decreto, & mercede publica tres Scriptores habuit, Sabellicum, Navagerium, etſi hujus ſcripta deſiderantur, Bembum; Neapolitani Reges unum in primis Jo. Pontanum; Mediolanen-

senſium Principes Merulam; Paulus III. Pontifex Max. Bernardum Maffejum, qui Scriptores, [ne omnium nunc populorum, & rerum publicarum Hiſtoricos perſequar] quantum quiſque ſuam Hiſtoriam dicendo illuſtrarit, eorum ſcripta facile declarant; ut non minus diligentiæ in iis rebus, quas ſtrenue geſſit, deſcribendis debeat Imperator adhibere, quam in iis ipſis agendis ſummæ adhibuerit fortitudinis. Certe, Princeps, quæ per ſe pulchra ſit Virgo, etiam ſi indecoro, atque agreſti veſtitu induatur, pulchra etiam videbitur; verum ſi ad naturalem pulchritudinem & corporis veſtitus ornatior, & capitis comptior ornatus acceſſerit, multo formoſior, multoque ſplendidior extiterit ad conſpiciendum. Neque ejus parens, præſertim cui egregiæ veſtis ſumma copia ſit, recte accuſari non poterit, ſi eam turpiori quaſi involverit veſtitu. Ac quoniam Virginis mentio facta eſt, his proximis diebus Annam filiam tuam formoſiſſimam Virginem cum effingi velles, id negotii ei pictori dediſti, quem ſcires illam optime eſſe expreſſurum, quemque etiam aliquid penicillo, atque artificio ſuo ejus pulchritudinem adjuturum probe noras. Te, te, Princeps, in hoc de Hiſtoria, ſi me audies, imitabere, ac quemadmodum in pulcherrima Filia depingenda optimo pictore es uſus, in tanta item Hiſtoria poſteris tradenda eum Scriptorem adhibebis, qui & ejus præſtantiam ſtilo ſuo peræquet, & ſic illam ea dictione perſequatur, quæ cum cupide legatur, tum attente, ac ſumma cum voluptate audiatur. Certe ſi tuorum illuſtrium Virorum ab hinc mille amplius annos mortuorum nomen in lucem, ac quaſi in vitam alteram revocare ſtudes, id eis ſpiritus, ac luminis comparare debes, quod non quo incenſum eſſet, eodem extingueretur die. Nam ea ſcripta, quæ hac elegantia carent, vix legi cœpta ſunt, cum deponuntur. At etiam pretioſiſſimæ gemmæ in plumbo interdum illigantur; at ſi in auro illigentur, magis decere, hocque ad rationem, illud magis monſtro ſimile eſſe, neque ipſe inficiabere. Tametſi hoc longe aliud eſt de gemma. Nam ea aut in arca concluſa cuſtoditur, aut in digito paucis oſtentatur, aut ut magis illuſtris appareat, ſi minus obſcuræ materiei conjuncta ſit; ſcripta autem Hiſtoria quid magis apertum? magiſque omnium oculis obvium? aut ab infanti Scriptore magis abhorret? Quare maxime providere debe-

bis, ne illi scilicet eam demandes Scriptori, qui illam omni barbarie, atque infantia coinquinet, atque conspurcet. Nosti, Princeps, atque adeo amas plurimum Alexandrum Manzolium, prudentissimum, neque ab his studiis abhorrentem Virum, ex ea Familia, ex qua tot Principes Sfortii extitere, ortum. Hic cum a quodam propinquo suo, viro quidem bono, sed Scriptore ineptissimo Sfortiorum Historiam vulgo editam comperisset, accurrit ad eam Bibliothecam, ubi venale opus propositum erat, omnes libros emit, quanti sunt judicati, quos, ut primum domum rediit, sua manu combussit. Factum mea quidem, atque adeo omnium sententia splendidissimum. Maluit enim optimus Civis nullam Familiæ suæ memoriam scriptam extare, quam eo modo indigne perpetuo legi. Quare, Princeps, ut cætera in Historiæ tuæ Scriptore comprobabis, hoc ante omnia maxime providebis, ut Latino viro eam committas, quique dicendo eam non minus ornet, quam vere, atque ordine explicet; quando res sordide dictæ cito consenescunt, quæ vero sua dictionis elegantia non carent, perdurant in omnium hominum memoria. Quæ omnia, Princeps, cave tamen in eam partem a me dicta esse suspiceris, ut ego hanc scriptionem hoc modo mihi ambirem; quando meam scribendi rationem cum eorum, qui haud inepte scribunt, conjungere soles. Primum enim is ego non sum, qui mihi id cæteris præstare posse sperem, quod ego in Historiæ tuæ Scriptore cupiebam; deinde, si omnia mihi abunde adsint, & ad eam veritatem eum scribendam, tum omni dictionis elegantia ornandam facile suppeditet, ætas mea tamen, quam vides jam ingravescentem, non patitur, ut tantum onus suscipiam, qui in ipsius initio facile deficere possem. Sed quicquid tecum egi, id omne sedulo, atque ea ratione egi, ut quemadmodum quæ tuorum præclare res gestæ sunt, ita præclare etiam scriberentur, æque providentes. Vale.

PRIMI LIBRI FINIS.

AD

AD EUMDEM
HERCULEM ATESTIUM,
Ac reliquos Principes Ateſtios
BARTHOLOMÆI RICCII
EPISTOLARUM
LIBER SECUNDUS.
HERCULI ATESTIO
Bartholomæus Riccius S. D.

Carmen a Franciſco Luyſinio adoleſcente in Annæ Filiæ Nuptiis compoſitum exhibet, cujus virtutes & ipſe hac Epiſtola ob oculos ponit.

CUm ego Venetiis eſſem apud meos, atque etiam tuos Cornelios, ac, ut fit cum hoſpite, de me illi quærerent, quidnam ego Ferraria novi afferrem, atque in primis de Anna Filia tua, cujus nobiliſſimæ per hoſce dies Nuptiæ celebrantur, ſtudioſius videre viderentur, ego illam iis virtutibus ornatam eſſe dixi, quibus revera eſt ornatiſſima, hoc eſt, quæ ſummo, atque humaniſſimo ingenio eſſet, quæ in literis, quæ in muſicis tantum profecerit, quantum in multo grandiore natu viro quovis non facile reperiri poſſet, quæ denique iis moribus, eaque educatione [ut acus ſcientiam egregiam, ac totius corporis formam egregiam nunc omittam] prædita eſſet, quibus probatiſſimæ Principes ſunt preditæ, ad quæ omnia, quæ a me pleno etiam ore dicebantur, ſenſi omnes ea admiratione commotos, ut ei in hiſce Nuptiis una voce bene, ac feliciter ominarentur. Aderat Franciſcus Luyſinius adoleſcens ad carmina ſcribenda natus, qui nunc alterum & vigeſimum attigit annum. Huic ego; mi, inquam, Luyſini, vides quan-

Digitized by Google

tam Principis meæ virtutes materiam Poetis præbeant ad ſcribendum. Cur tu, qui in eorum numero locum jam obtines non ultimum, & mox a primo propriorem occupabis, aliquid tuis verſibus in hujus Nuptiis non ludis? Arriſit ad meam laudem adoleſcens, atque una ſimul modeſtiſſime erubuit, ac paulo poſt inquit; grave eſt, Ricci, quod a me petis, ut tot virtutes, quæ ab omnibus Scriptoribus vix multis voluminibus complecti poſſent, ego unus infans paucioribus verſibus perſequi audeam. Experiar tamen, ſi quid poſſim, idque magis ut tibi teſter, me nihil habere jam, quod tua cauſſa nolim, quam quod ſperem, me tibi in hac mea luſione ſatisfacere poſſe. Tum ei gratias egi, ejuſque ſermonis finis eſt factus. Poſtridie ejus diei me convenit, atque Eridanum in manum affert, id enim centum verſus eſt, quibus Padum ipſum Annæ Principis Filiæ tuæ diſceſſum, quaſi Solis, qui alium Orbem ſuo lumine ſit illuſtraturus, noſtrum autem unde diſcedit, in denſiſſimis tenebris relinquat, flebiliter querentem inducit, cui poſtremo feliciſſimas haſce Nuptias exoptat. Eum ad te mitto, non ut hoc meo officio fidem erga tuos meam hinc quoque tibi quicquam magis probare velim, qui jam multos annos habes quam probatiſſimam, ſed ut hæc legens & tuorum laudibus non parum gratuleris, & tecum animo plurimum gaudeas, qui ſentias, te tantum Principem in hoc quoque ſcriptorum genere tantum profeciſſe, ut non ſolum ea optime intelligas, ſed de iis etiam prudentiſſime judices. Vale.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Rogat, ut pecuniam vectigalium a Petro Vandinio debitam duabus, aut tribus penſionibus ad diem conſtitutum diſſolvi permittat, ut redemptores hac benignitate moti ad ſuperiorem locationem etiam ad quid amplius in redimendo addendum excitentur.

2. PEtrus Vandinius affinis meus eſt; ſed affinitas cum multis communis eſſe poteſt, benevolentia vero, qua ego illum proſequor maxima, non poteſt. Ejus

Eius enim antiqua bonitas facit, ut multis etiam propinquis in amore eum præponam. Is ex vectigalibus magnacaballensibus particulam quamdam de Gajaniis redemptoribus redemptam habet, ex qua eis ad quadringentos Scutatos, ut noſtri dicunt, aureos debet, ſed ſua bonitate nullo dolo, nullaque fraude debet. Nam cum negotia ſua Venetiis procuraret, proneptis ſuæ viro CC. aureos dat, filio Lugum perferendos, quos ipſe poſtea Gajaniis diſſolvat. Ille bonus vir cum ingenti illa pecunia nuſquam poſtea apparuit. Quare Petrus, relictis omnibus, quæ Venetiis curabat, eum quaque quærere inſtituit, cumque fere univerſam citeriorem Galliam [eſt enim ille Mantuanus] obiviſſet, tandem Brixiæ illum reperit, qui tabernam veſtibus cujuſque generis ufitatis, quas ex ea pecunia ſibi comparat, plenam aperuerat, eaſque iterum vendebat. Hunc in judicium vocat. Jam annus eſt, cum res ad Judices dilationibus, vadimoniis, ac implicationibus judicialibus ducitur. Fratres enim iſdem habet in Divi Dominici familiam cooptatos, qui ſuo illo ſacroſancto Sacerdotio, ac Divi Dominici auctoritate in re tam turpi abutentes, Vandinium obtortis ad ſanctitatem collis quaque via, quaque ratione oppugnant. Quo item tempore & in publico hoſpitio, & in patronis, cæteriſque, quæ ad litem conficiendam innumerabilia pertinent, ingentem pecuniam conſumpſit. Quo uno tanto incommodo affectus, Princeps, ſupplicat, ut a Gajaniis id pecuniæ nihil exigi velis, a ſe eam peti, nomenque ſuum a Gajaniis ad te transferri jubeas. Id quod commodiſſime facere potes, & aliis, quæ tua ſumma eſt benignitas, ſæpe alias feciſti. Quam pecuniam ipſe poſtea tibi diſſolvet ad eum diem, quem ei commodum dederis aut duabus, aut tribus penſionibus ad diſſolvendum. Is enim totam eam pecuniam habet in nominibus, quam per hanc caram annonam Vincentius filius exigere nequivit, quam interea commodius exiget, exactam tuis fideliter dinumerabit. Quare te rogo, ut in quo nullum tibi incommodum, Vandinio vero omnis fortunarum ſuarum incolumitas ſit acceſſura, ei ſubvenias, publicanoſque tuos optimos viros ſubleves, ut cum novi redemptores intelligant, ſe in exigendo te tam benigno uſuros, ad ſuperiorem locationem etiam quid amplius in redimendo addere non dubitent, atque

ut a præsentibus tuis Civibus, ac sociis facis, ita a posteris etiam hoc modo optime ut audias, tuis istis officiis, tua ista summa benignitate efficies. Vale.
III. Non. Maji MDLI.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Hortatur, ut pacem armis anteferat, & pristinam concordiam, oratione, consilio, & auctoritate suis tumultibus compositis, restituat.

SI vales, bene est, Tui Filii, & universa Familia bene habet, nisi quod omnes tui uno desiderio jam confecti sumus. Sed cum tamen causam, quam ob rem abes, considerabamus, id nobis molestiam illam magnopere lenit, atque comminuit. Effice vero, Princeps, ut tuo quoque exemplo res urbanas, atque consilium militaribus rebus recte anteferri, atque tuæ prudentiæ inermi omnia arma, quibus jam magna ex parte Italia premi videtur, cessisse planissime conflet. Fac, inquam, Princeps, ut illud Ciceronis de te rectius usurpetur, *Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ*. Quid enim gloriosius, quam in tanto bello, antequam concurratur, pacem parere, otium constituere, de utraque parte honestissimum triumphum ducere? Hostem enim armis vincere non tam virtutis est, quam Fortunæ; conciliare vero copias jam in acie constitutas, atque ex earum manibus arma sine armis eripere, discordias componere, odia sedare, in pristinam concordiam illas restituere, solum est virtutis, atque prudentiæ; quod qui faciunt, non tam mihi cum hominibus, sed cum Diis immortalibus conferendi esse videntur. Te, Princeps Hercules, Herculem proba; oratione tua, consilio, auctoritate tumultus istos compone, atque extingue. Propositi victor, atque honestissimi voti compos ad tuos redi, infer in Familiam tuam Lauream istam, non ut pugnans hostem fregeris, fugaris, viceris, sed dicendo, consulendoque Italiam in otium suum restitueris. Para omnibus Historiis splendidissimum, ac illustrissimum prudentiæ tuæ factum, quod cum omnes posteri legent, me-

Digitized by Google

memoriam tuæ gloriæ renovent, teque in Cœlum, unde veniſti, extollant. Vale.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Orat, ut decimam partem prædioli empti Fiſco debitam ſibi dono liberaliter largiatur.

4 PRoximis hiſce diebus præteritis de Antonio Maria Nigriſolio prædiolum emi in agro Quartiſano; ejus ſumma eſt ad MCCC. plus minus libras ad noſtram rationem. Quoniam vero ex omnibus emptionibus decima Fiſco venit, meam partem, quæ ad ſexaginta quinque eſt, a te dono peto, atque, ſi tua benignitas patitur, rogo. Id quidem quam puſillum tibi ſit, plane vides; quam vero mihi & commodum, & gratum ſit futurum, ipſe intelligo. Brevis ſum, Princeps, ne, ſi multis utar in re non admodum magna, benignitatem tuam offendere videar, quæ in alienos etiam ſua ſponte largiſſime quotidie conferre non ceſſat. Hoc tibi tamen affirmo, id mihi valde gratum fore. Vale.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Petit, ut emptum agellum in fundo Quartiſano omni labore publico liberet, atque immunem efficiat.

5. HAbeo in fundo Quartiſano agellum, partim de Antonio Maria Nigriſolio, partim de Leonora Cichinia emptum. Is totus ad quinque modios pervenire non poteſt. Hunc mihi, Princeps ampliſſime, ut omni labore publico liberes, atque immunem efficias, te rogo, atque oro. Scio equidem, quod te rogo, cum ſingulari mea in te fide, tum tua in omnes tuos ſumma beneficentia, multo eſſe inferius; verum id mihi tamen tam gratum futurum polliceor, quam ſi agrum ipſum mihi utrumque condonaſſes. Vale.

Digitized by Google

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Epitaphium mittit Strotii tumulo inſcribendum.

6. UTinam Strotium tuum tibi ab Inferis revocare poſſem, multo id, quam hoc, quod facio, facerem libentius. Sed cum id optari tantum liceat; quod potui puſillum, tibi libenter præſtiti, ut ego quoque in ejus funere & doloris erga illum mei, meæque item in te fidei aliquam ſignificationem darem. Habe igitur, Princeps ampliſſime, quæ in tanti Viri tumulo inſcribi poſſunt, ut brevius potuit, a me conſcripta, teque, tua prudentia, atque ea animi altitudine, qua ſumma es præditus, iſto tanto mœrore, ſi non prorſus liberes, ſaltem leva, idque in primis tua, tum etiam tuorum cauſſa a tuo tanto incommodo obtine. Id Strotius vult, id ratio poſtulat, id Deus Opt. Max. jubet, ne in unius hominis interitu omnia tua interiiſſe videantur. Vale.

HERCULI ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Conatur perſuadere, ut Municipale jus Ferrarienſe in aliquibus corrigat, atque ad æquiorem rationem diligentius inſtituat.

7. INter ea, Princeps Hercules, quæ quotidie in Municipali jure tuo Ferrarienſi corrigis, atque ad æquiorem rationem diligentius inſtituis, id fortaſſe non poſtremum eſſe videtur, quod qui de jure diſceptant, alter ex impendio in lite facto nihil metuat, alter nihil ſperet. Eſt enim caput, cum quis in judicium alium vocarit, ac inopiam ſuam jurarit, ſi is poſtea cauſſa cadat, nihil adverſario victore quicquam accepti damni ſit præſtiturus, quod mihi perinique comparatum eſſe videtur. Hac enim ratione vel leviſſima de cauſſa cuique impuro homini ſecurius licebit optimum Virum in judicium vocare, atque in eo quamdiu ei libebit, illum ve-

Digitized by Google

vexare. Sit, exempli causſa, mulier, cum qua causſidicus clam consuescat, atque ejus amore teneatur, quique non solum ei, ut fit, pro ejus consuetudine quicquam persolvat, verum etiam ex ejus bonis aliquid speret. Hæc vero fraudem aliquam sibi confingat, qua Civem aliquem in jus rapiat, ac de eo per istum certam summam postulet; continuo ut egestatem suam juravit, nihil postea, si causſa cadat, pro causſæ expensis adversario præstare tenebitur. Qua una spe adversarium suum ita torquebit, ut ad centesimam provocationem eum rapere non cesset; qui contra in jure suo tuendo multum in patronis, multo etiam plus in scripturis, cum in Judicibus etiam non parum pro sportulis, ut dicunt, centies interdum amplius, quam pro quo litigatur, impenderet. Hoc Princeps cuiquam probabitur? neque ex institutis iis statim eximetur? parque utrique omnis causſa restituetur? At hoc modo egenis, atque peregrinis adimeretur jus suum persequi posse, quorum alter ab egestate, alter quia notum nullum in Urbe haberet, fidejussorem habere non posset, quo nihil immanius, nihilque magis iniquum. At patroni, qui horum causſam æquissimam esse maxime perspectum habent, ii pro iis fidem suam obligent, fidei hanc isti jussionem dent, qua ratione quoque fiet, ut hujusmodi causſæ, quasi præjudicio facto in judicium veniant, neque quisquam petet, nisi jure *æquissimo* petat. At non ita causſæ explicatæ sunt, ut ab omnibus cerni possint, utrum æquæ, an iniquæ sint. At in veritate nullum dubium; de quo vero ambigitur, id turpe est. Verum ita fit. Cur eas defendunt, si utrum æquæ sint, incertum habent? Probi enim procuratoris est, nisi æque agere, ac quas causſas agendas sumat, eas prius optimas comprobare; quod si is non callet, juris peritiores consulat, eumque deligat, qui cum probe rei naturam pernorit, ad eam postea fideliter judicium suum dirigat; non autem eum, qui lucri causſa in quanque partem eum implicare contendat. Certe verum uno plus esse non potest. Hoc si a juris peritissimo, ac fidelissimo Viro habebit, tunc ita tuto aget, quasi si causſam victam habeat, & qua spe præmii sui eam defendit, ut ex devicta causſa id postea sumatur, eandem in fideijussione retinere poterit. Hoc autem a me, de aliis meliora quæri poterunt, modo hic error aliquo modo corrigatur. At, quid tibi cum jure? Utinam nihil,

aut

aut non hujus saltem generis. Ille quædam mulier hac judicii ratione, atque iis tabulis, quæ jam a Prætore tuo factæ judicatæ sunt, jam annum integrum ad Judices vexat, pergitque etiam dum omni sumptu cumulare, a quo illa cum procuratoris, cum quo summa consuetudine conjuncta est, tum etiam a me juratæ inopiæ causa, si causa cadat, libera est, ut si queror, & jure æquissimo, & honestissima de causa id faciam, qui & fictis tabulis opprimar, & cum causam vicero, ex ejus tamen dispendio, quam quanti causa sit, plus damni sim facturus. Vale, tuisque, ut facis, æquissime consule.

HIPPOLYTO ATESTIO CARDINALI

Bartholomæus Riccius suorum Civium nomine S. D.

Gratulatio Lugiensium nomine de Cardinalatu ipsi concesso, auguriumque de Suprema Dignitate in Familiam Atestiam aliquando feliciter inducenda.

Cum superioribus diebus rumor de Pontificatu tuo nobis allatus esset, tanta statim cujusque nostrum animi voluptatis quasi titillatione affecti sunt, ut parum abfuerit, quin id, quod nunc facimus, publice tibi gratulatum mitteremus. Nunc vero cum non modo fama, verum etiam literis, ac nuntiis de eo certiores fieremus, longius faciendum non duximus, quin a lectis literis tuis & per literas, & per publicos legatos summopere tibi gratularemur. Vere igitur, atque ex toto animo tibi etiam, atque etiam gratulamur, quod majoris etiam dignitatis tuæ ratio habita sit, quodque improborum quorundam iniquitatem honesta tua petitio vicerit. Nam, etsi multos habes, ad quos ex isto tuo Pontificatu summa lætitia pervenisse debet, unos scito tamen Lugienses tuos tantum abesse, ut eorum ullo in tui tanta lætitia vinci patiantur, ut ne omnium quidem, si una maxime conjuncta sit, lætitiæ concedant, qui a Diis immortalibus ita precibus omnibus contenduntur, quando quod ad te attinet, nihil de virtute tua prorsus dubitant, ut Dignitatem illam ita tibi fortunent, atque adaugeant, ut supremam illam aliquando etiam in Familiam tuam feliciter inducas. Vale.

HIP-

Digitized by Google

HIPPOLYTO ATESTIO CARDINALI

Bartholomæus Riccius S. D.

Orationem in funere Franciſci Regis Galliæ a ſe Ferrariæ habitam mittit.

9. CUm reliqua funeris Franciſci Regis pompa, quæ tuo nomine Ferrariæ celebrata eſt, Orationem quoque noſtram habe, quæ de ejus laudibus & ſcripta, & habita eſt. In qua ſcio te multa deſideraturum, neque ea minima; ſed neque vitam integram, multo vero minus tanti Regis Hiſtoriam eram ſcripturus; quæ tamen commode poteram, atque etiam debebam, ſcitor illa me nulla aut eorum ignoratione, aut mea negligentia præteriiſſe; qua autem ratione evenerit, ut omitterentur, tui ad te ſcribent. Certe ſi in quo potui dictionem meam exercere, id tibi gratum fuiſſe intellexero, omnia me tibi cumulatiſſime præſtitiſſe arbitrabor. Vale.

RENATÆ PRINCIPI FERRARIÆ

Bartholomæus Riccius S. D.

Sub ejus nomine Orationem in vulgus exeuntem de laudibus Franciſci Regis Galliæ Sororis Viri recitatam in iis Inferiis, quas Hippolytus Ateſtius Cardinalis illi Ferrariæ perſolvi juſſerat, tanquam conſolationem offert.

10. FEci Orationem de laudibus Franciſci Regis Galliæ, Sororis tuæ Viri, quæ habita eſt in iis Inferiis, quas Hyppolytus Ateſtius Cardinalis illi Ferrariæ perſolvi juſſit. Sed quid ego me illam feciſſe dixi? Immo vero, ut veteres rectius loquebantur, eam faciebam. Nam ad illam integram & majori volumine, quam in funere fieri ſolet, tempore etiam multo longiori peropus erat. Quo impedimento & multæ a me ex ejus laudibus omiſſæ ſunt, & quas attigi, ſito ornatu non ſatis ſunt conſcriptæ. Hanc tamen, utcunque eſſet, cum ii, qui Regium funus curarunt, in Galliam Cardinali Hippolyto mittere vellent, atque eo modo mittere, ut

ſuum

ſuum ſtudium, ſuamque diligentiam inde quoque illi maxime probarent, rati ſunt id eo modo aſſequi poſſe, ſi publica deſcriptione, quemadmodum vides, eam mitterent deſcriptam. Quod cum neque ipſe illis gravate concederem, continuo illis, ut dicunt, excudendam dedi. Sed cum ego viderem quo ipſa quoque luctu, ac mœrore tantum Regem proſequereris, tametſi multo ante cum literis, tum etiam nuntiis tuis de iſto ipſo tuo ſqualore in Gallia auditum eſſe ſcirem; putavi tamen tibi minime ingratum accidere, ſi hæc mea Oratio non ſine aliqua tui mentione & illuc perferretur, & ubique legeretur. Itaque volui, ut ſub tuo nomine in vulgum exiret. Hanc igitur habe, atque cum cæteris, ut Orationem ſi minus juſtam, ſeparatim ſaltem, ut conſolationem fortaſſe, non ingratam lege. Nam in ejus laudibus recenſendis illud ſolatium capies, quod ſi tibi dolorem iſtum tuum univerſum exhaurire non poſſit, certe id magna ex parte ſit tamen levaturum. Vale.

RENATÆ FERRARIÆ PRINCIPI

Bartholomæus Riccius S. D.

Sententiolas quaſdam ex probatiſſimis Auctoribus decerptas ad mores informandos non ſolum Filiis, ſed Filiabus etiam docendis accommodatas ad illam mittit.

11. CUm ego ſcirem natura pueros omnes a ſchola, hoc eſt, a diſcendi ſtudio valde abhorrere; Principum autem, ut qui delitias ſuas optime cognoſcunt, omnium plurimum, omnia in tuis Filiis docendis conquiſivi, qui hanc eis diſciplinam, ſi minus odioſam, ſaltem aliqua ex parte faciliorem efficerem. In primis itaque id unum provideo, ne longum, ac perpetuum eis volumen ullum proponatur ediſcendum, ne ejus magnitudine majus quoque in literas eorum odium excitetur; ſed quaſi more apum, quæ non ex uno roſeto, ſed ex diverſis floſculis materiam illam ſibi deligunt, qua poſtea ſuas cellas nectare compleant, breves quaſdam mihi ſententiolas non tam ad omnium mores maxime aptas, quam optime etiam ſcriptas, ex probatiſſimis Auctoribus decerpo, quibus illos cum ſuaviter la-

Digitized by Google

lectem, tum etiam ad longiorem lectionem ſenſim comparem. Has tibi nunc mitto, ut idem, ſi videbitur, in junioribus Filiabus inſtituendis cures, ut efficiatur. Nam cum mecum ſæpius ageres, ut aliquid eis quoque prodeſſem in noſtris ſtudiis, inde mihi initium ſumere placuit, unde cum Filiis exorſus eram. Quod vero ad dicendi rationem attinet, in eo quoque brevi operam dabimus, ut aliquid ſeparatim habeas. Vale.

ALPHONSO ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Patris exemplo ad Liberalitatem, & Clementiam Filium hortatur, eumdemque ad veram gloriam in rebus omnibus gerendis ipſi tamquam ducem proponit.

12. HErcules Pater tuus, Alphonſe Princeps, cum videret tibi multa opus eſſe & ad commodiſſime agendum, & ad quam geris dignitatem honeſtiſſime tuendam, quotidie tum ad rem augendam, tum ad nova, ac magnifica ædificia conſtruenda omne ſuum ſtudium confert. Hinc vectigalium maximæ acceſſiones, hinc Berriguardi inſtauratio ampliſſima, hinc a fundamentis ipſis in Urbe, quod ad Montem appellant, item in agro *Caput aureum* magnificentiſſime ædes extructæ ſunt. Sed quoniam hæc, quanquam ad Principem maxime ſpectant, ut habeat & unde Principatum ſuum tueatur, & ubi cum numeroſa familia habitet, caduca, atque ingloria ſunt; ne tibi quid a ſe quoque deeſſet, quod ad ſolidam gloriam, atque ad Deos ipſos proxime accedendum pertineret, ille ipſe in Repub. feliciter gerenda quotidie aliquod tibi præclarum exemplum aut Juſtitiæ, aut Liberalitatis, aut Clementiæ edere non intermittit. Sed cum ea multa, atque egregia ſint omnia, tamen hoc unum, quod hodierno die inuſitatæ Clementiæ exemplum tibi dedit, facile ea omnia ſuperat, cum Paulo Manfronio, quo tam iniquiſſimo, quam etiam ſceleratiſſimo inimico uſus fuerat, multa in ſe ſcelera & veneno, & ſica excogitata ſine ullo cruciatu ſua ſponte confitenti, ſua ipſe voluntate, nullorum aut precibus aut gratia ignovit, ac, quam illi jure æquiſſimo adi-

me-

Digitized by Google

mere poterat, vitam condonavit, quo quidem clementissimo, atque illustrissimo facto quid ille a patre suo expectare mitius, aut tu a tuo splendidius desiderare potuisses? Fortasse ejus pater in pietate severior fuisset, ubi tuus in vindicta sua Clementissimus, in tui autem ad virtutem instituendi ratione prudentissimus extitit. Alter illi dies ex multis, qui in ejus vita illustres extitere, splendidissimus illuxit, cum Princeps creatur, non quod illum ad tantum imperium evexerit, sed quod ille eo die Liberalitatem suam largissime exercuit, cum sua sponte in suos ampliſſima, in alienos rogatus non mediocria contulit munera, cum ab eo nemo quicquid is petiisset, repulsam ullam tulerit. Verum si ejus lux cum hujus splendore conferatur, ille hybernus, hic æstivus dies videbitur. Sed illum Patris Principis partes peregisse, atque adeo quotidie peragere ad tuam præceptionem multum id quidem est, verum nisi tuas ipse quoque perfeceris, [ignosce mihi si paulo liberius partem hanc tecum ago] non solum id tibi ulli gloriæ, sed non parvæ ignominiæ est futurum, qui cum Parentem habueris, ad veram gloriam quasi præeuntem, ab ejus glorioſissima via quicquam deflexeris. Quod tamen tantum abest, ut id sis effecturus, ut sperem, te multo eum, [quod scio cum ejus bona pace dictum sore,] in omni Regia virtute superaturum. Si quis tamen aderit, [quando a virtute ad libidinem magis homines inclinant] qui tibi, quod minime honestum sit, sequendum proponat, eum tu pro ejus consilio tractabis. Interea vero ab eo virtutem disce, ac quæ hujus generis quotidie agit, tu ea in interiori memoria fideliter reconde, cum res feret, postea ad tuam utilitatem, atque ad communem utriusque gloriam depromptus. Vale.

AL-

Digitized by Google

ALPHONSO ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Madium Philosophum commendat reliquis Academiæ Ferrariensis Philosophis anteferens. Eos tum pisce comparat, qui, ut ex aqua extractus est, continuo interit, neque quidquam valet; hunc vero in rebus fere omnibus versatum quemvis hominem secum afferre, *ut ille ait, ostendit, ingeniumque suum, quo velit, feliciter convertere. Addit in quibus rebus Philosophiæ dignitas, & splendor versetur.*

13. ETsi plane scio quanti Pater tuus Madium Philosophum faciat, qui paucos habet, quos æque diligat, magis autem neminem; quoniam tamen alienus est, [utinam enim aut is in tua Civitate natus, aut ejus Patria tuæ ditionis esset;] eique confecto suo tempore liberum, atque integrum est, quoquo velit, commigrare, si me audias, ita cum Patre tuo ages, ut tantum Philosophum a Ferrariensi Academia abduci, te vero tanto Viro spoliari non sinat. Cum hoc cæteros Philosophos non confero; sunt enim omnes omni commendatione digni, & Bucchiferrius, vel etiam Buccaurius, Genua, Portius, & si qui sunt alii, qui Philosophiam profiteantur; si quid tamen id eorum scripta, atque ex suggestu publico explicata probe testantur, quique magis, qui minus in abdita Philosophiæ penetralia perveniant, atque rem ipsam acutius perspiciant, atque cernant, facile declarant, hic quidem cum aliis nobilissimis Philosophis in universis scriptis, quæ in omnibus scholis versantur, explicandis, plurimum valet. Verum in eo solus est, qui Aristotelis Poeticam primum ex publico loco, ut cætera facit, feliciter interpretatus est, tum vero in eam ipsam mox locupletissima Commentaria est editurus. Sed redeo ad Philosophos. Hujus quidem generis plerique, ut a suis studiis ad aliarum rerum agendi rationes abducuntur, piscem imitantur, qui, ut ex aqua extractus est, continuo interit, neque quicquam valet; sic isti ubi non agitur de Cœlo, de Anima, de Deo, muti sunt, neque se Philosophos esse rentur, nisi omnem

omnem in tota vita severitatem præ se ferant, agantque etiam in re jocosa gravissime; hic vero noster ut a Philosophia rerum causas, & cognitionem petiit, ea sic utitur, ut homo. Hoc in congressu nihil urbanius, nihil lepidius, in conviviis nihil suavius, ac magis facetum; quicquid agit, de quaque re sermonem habet, ei rei totam actionem suam splendide accommodat, gravia graviter, humilia leviter, omnia vero intra suum modum æqualiter agens. Illud quoque addas licet, quod hic ad primum aspectum equorum naturam optime norit, atque de iis rectissime judicat, quod deinde tam commode lites componit, atque acerrime inter se infensos animos facillime conciliat. Postremo vero [quando nunc singulorum gladiatorum multæ cautiones adhibentur,] hoc nemo acutius in ea disputandi ratione animadvertit; ut non solum in Philosophiæ spatiis ingenium suum laxe vagari sinat, sed etiam, quo velit, illud feliciter convertat. Diogenes Aristippo adulationem objiciebat, ille vero illi contra olera objectabat. In nostro nihil horum, qui & ingenue cum omnibus agit, & splendide ex suo vivit. Utinam ita commode omnes, ut Madius facit, philosopharentur. Certe Philosophia per se nobilissima est, neque quicquam extrinsecus admodum desiderat, verum si suis & ipsa suorum ornamentis, ut in eo facit, non careat, multo splendidius eluceret, multoque apud gravissimas personas majori in honore haberetur. Neque enim in oblongis unguibus, aut nunquam resecto capillo, aut etiam vestitu sordido Philosophiæ dignitas, & splendor existit, sed post rerum omnium cognitionem perfecte perceptam in bene agendi culta ratione constat, ut vides in nostro, & in corporis totius ornatu, & in omni familiæ victu amplissimo. Hic si, Princeps, his tantum bonis abundet, quæ ad Civilem cultum pertinent, dignissimus esset, quem usque domo accersitum, Civem tuum, ac convivam faceres; nunc vero cum accedat tanta rerum omnium sapientia, nullum dubium est, quin perpetuo apud te hunc habere velis, cujus consilium in multis, iisque gravissimis rebus tibi præsto adesse possit. Contende igitur a Patre tuo, ut tantum Virum tibi concedat, in quo obtinendo nullum erit negotium, quin facile impetres; immo vero tuum istud consilium vehementer laudabit, quem in diligendo tanto Viro optime vidisse videat, teque in hoc quo-

quoque sui simillimum esse, qui idem, quod tu de eo optime senseris, judicabit. Vale.

ALPHONSO ATESTIO PRINCIPI

Bartholomæus Riccius S. P. D.

Gratias agit de salute sibi ab Æneæ ejus nomine dicta. Ejusdem adventum in Italiam se magis optare, quam sperare posse, subjicit. Tandem Putium adolescentem validissimum lethargo oppressum interiisse significat.

14. ÆNeas, qui tibi pedes operam dat, modo istinc rediens mihi tuo nomine salutem dixit; quod tam gratum fuit, quam si longissimas tuas literas mihi attulisset. Hac enim summa belli difficultate a Regis latere te nunquam discedere, vixque locum ad respirandum, nedum ad scribendum, facultatem ullam tibi dari, certo sciebam. Cætera, Princeps, recte, si valebis, rectissime vero, si te aliquando ad nos incolumem receperis; quod isti ex Æneæ, atque ejus comitum adventu adduci posse videntur, ut adventare suspicentur. Ita enim faciunt, ut familiam tuam ad itineris commodiorem rationem ita distribueris, ut scilicet nonnullos præmitteres, Nobiliores tecum duceres, reliqui vero te postea sequerentur. Ego vero id magis opto, quam spero, cum tu ad meas longissimas, quas superioribus mensibus tibi conscripseram, quibus multis, iisque omnibus æquissimis rationibus tibi tuum istum reditum tuis omnibus optatissimum persuadere conabar, nihil rescripsisti. Sed Dii te, sive istic remanseris, sive te in Italiam ad tuos te magis receperis, salvum velint. Credo, te de Putio audisse. Is & corporis, & fortunæ, & animi bonis omnibus, ut scis, præditus gravi lethargo interiit, cum statim atram bilem edidisset. Adolescentis validissimi virtus adversus tanti morbi vim amplius triginta dies luctata est; tandem victa succubuit, ut hunc cum multis aliis, quos discedens florentes reliquisti, cum redieris, non sis reperturus. Vale.

Digitized by Google

ANNÆ ATESTIÆ HERCULIS FILIÆ

Bartholomæus Riccius S. D.

Postquam facetę in verbo Thesaurus *lusit, neque ex eo a se quidquam surreptum, sed quosdam adulterinos numos in eo repertos a se bonos factos significavit, quatuor Virgilii versuum ex Ecloga VII.* Melibœus *inscripta interpretationem tamquam ineptam rejicit, suamque subjicit.*

15. THesaurum tuum tibi remitto, serius fortasse, quam oportuit. Ignoscas. In Thesauro versabar. Magis mirum est, quod remiserim, ac non interverterim potius. Sed is non ejus est, scis bene quem significo, amplissimus Thesaurus, ex quo ditari possem; magis, mihi crede, omnes cruciatus tulissem, atque ultra omnia aufugissem maria, quam eum unquam remisissem. Sed quoniam verborum est Thesaurus, neque ego eorum sum admodum inops, eum tibi remitto, atque integrum remitto itidem, ut accepi. Ac si quis secus suspicetur, ne aliquid ex eo mihi surripuerim, illum adeat, volvat, pervolvat, numeret vel ad literam. Siquid in eo deesse offenderit, is mecum postea recte furti agat, per me licet. Sin quosdam in eo, ut qui ex quaque gente tantam vim pecuniæ sibi confecerit, adulterinos numos a nobis bonos factos esse deprehenderis, ecquid erit præmii? Id scilicet, ut pars altera in pauciores dies nobis accommodetur. Nam hactenus ad medium tantum viæ perventum est, eam ut absolvamus, in tua positum est manu. Huic igitur nostro ingens illud onus [satis enim est & crure, & pedibus firmus] imponi jubebis, qui ad me vel validissimo equo validior id perferat. Ac id a nobis etiam habeas licebit, quod neque ab isto Thesauro admodum alienum est, & tibi spero fore pergratum. Nam cum schedulam quandam in Codice manu tua, ut arbitror, scripta offenderem, eam avide legi. In hac quædam erant in Virgilium, credo ex aliquo tuo Magistro tibi explicata. In his id quoque in Melibœo:

Setosi caput hoc apri tibi, Delia, parvus,
Et ramosa Mycon vivacis cornua cervi,

Si

Si proprium hoc fuerit, lævi de marmore tota
Purpureo ſtabis ſuras evincta cothurno.

In quo quidem loco cum illud, *ſi proprium hoc fuerit*, exponeret, reliquorum ſententiam ſequebatur, ut Mycon deſideraret, ſe ea carmina facere, qualia Codrum paulo ante facere dicebat, quod minime verum eſt. Primum enim verſuum ſcribendorum facultas a Diana non eſt petenda. Quid enim nunc Dianæ cum Muſis? Deinde vox illa *proprium* nihil facit ad eam ſententiam. Ne igitur te multis teneam. Parvus Mycon ſetoſi caput apri, ac veteris cervi ramoſa cornua Deliæ dono dat, ſed ea aliena erant manu victa. Nondum enim Mycon, qui parvus erat, tantum poterat, qui valentiſſimas beſtias ſuperaret. Itaque Deæ promittit, ſi ipſius beneficio, quæ quidem in ſylvis dominetur, tantum munus ſuum proprium poſſit donare, hoc eſt, caput earum ferarum, quas ipſe interfecerit, ſe eam ex læviſſimo marmore in morem venatricis cothurno indutam erecturum. Qua in noſtra ſententia vides & perſonæ rationem maxime convenire, ut venatori adſit Delia in feris ſuperandis, & illud *proprium* non ſolum aptiſſime ad hunc noſtrum ſenſum quadrare, ſed proprium planiſſime ſentis. Vale, atque Academiæ ſalutem dic.

ANNÆ ATESTIÆ PRINCIPI

Bartholomæus Riccius S. D.

In edenda Epiſtola ejus Parenti ſcripta, atque inſcripta ſe ipſi quoque gratum facturum ait, eamque cum Patre hac bituram, quali ſcriptione in ſuis Latinis literis uti debeat.

16. ETſi, quæ ſequitur, Epiſtola Herculi Parenti tuo Principi optimo ſcripta, atque inſcripta eſt, eaque ſatis ſuperque habere poterat, ſi tanta ejus inſcriptione in vulgus ederetur; ego tamen, Princeps ampliſſima, qui paulo ſum ambitioſior, cum mihi nunc hoc facultatis offerretur, ut tibi quoque in hac ejus editione quodam modo gratificarer, eam cupide arripui, non quod me fugeret, quin tuæ ampliſſimæ virtutes magis dignæ eſſent, quæ multis, ac magnis voluminibus celebrarentur, quam hoc modo, quaſi laudis guttula aſperge-

gerentur. Sed ea a locupletiſſimis Scriptoribus tibi expectare licebit, utinam poſſem, a me quoque fortaſſe alias, addere. Id enim eo tibi animo præſtarem, quo Fratri tuo Principi olim feci libentiſſimo. Nunc autem cum Patre tuo ſatis habebis, ſi, qua ſcriptione in tuis Latinis literis uti debeas, a nobis didiceris. Vale.

ALOYSIO ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Libros tres de Imitatione Alphonſo Principi primum inſcriptos multo correctiores, & emendatiores Aloyſio Fratri in ſecunda editione nuncupat. Conſilii ſui cauſſam affert, & quibus rationibus ad idem opus cum Fratre communicandum compulſus fuerit, exponit, eumque hortatur, ne ſibi deſit in ejuſdem Operis præceptis recte, ac ſedulo ſervandis.

17. SCripſi ego, Aloyſi, tres hoſce libros de Imitatione Alphonſo Principi Fratri tuo, mihique in hiſce humanioribus ſtudiis, etiam cum tu in cunis eſſes, alumno, non tam ut hoc quoque locupletiſſimo teſte meum erga illum amorem maxime teſtatum ei relinquerem, quam ut hoc etiam docendi modo illi non deeſſem. Jam hic tertius agitur annus, cum primum opus eſt editum, nulli alii inſcriptum, quam cui erat ſcriptum. Nunc vero cum hoc ipſum multo correctius, emendatiuſque ſecundo edere ſtatuiſſem, ac alicui item Principi inſcribere pari ratione ſtatuiſſem, ex iis, qui ſe mihi offerebant, cui illud hac ſua ſecunda editione quaſi dono mitti poſſet, te mihi nullus opportunior oblatus eſt. In omnibus enim, ut omnia diligenter providiſſem, nunquam id mihi ſatis cavere poteram, ne viderer, quod ajunt, ex una filia duos mihi generos comparare, ac ex eadem fidelia duos parietes dealbare voluiſſe. Qua ſuſpicione in te uno prorſus liberatus ſum. Nam cum frater ſit fere alter cum fratre, in hac mea tibi inſcriptione de Fratre tuo nihil detraxero, quod tibi cum eo hac fratris ratione non commune ſit. Ad hæc accedit, quod pari amore te proſequi videbor, qui pari etiam munere te ſim proſecutus. Nam ſi quid aliud tibi

Digitized by Google

bi ſeparatim ſcribere voluiſſem, nihil erat, aut ſi erat omnino, certe cum hoc de Imitatione non erat comparandum. Præterea vero, qui ego, qui alios imitari docebam, ab imitatione diſcederem? qui cum vos conjunctiſſima voluntate, atque mutuo inter vos maxime amari viderem, hoc modo meis ſcriptis disjungere, atque ſeparare facile videri poſſem. Ætas item nunc tua eſt, quæ Fratris erat, cum illi hoc ſcripſi, ſtudia eadem, par etiam intelligendi ratio, quibus rationibus non ſolum ſuaſus, ſed etiam tractus hoc cum Fratre tuo cariſſimo tibi communicavi. Quam tamen Fraternam communionem ſi magis libet propriam tuam tibi efficere, id facile a te obtinere poteris. Neque quicquam aut propinquitatis, aut honeſtatis rationem violabis, ſi ita in hujus operis præceptis verſabere, itaque hiſce unis operam dabis, ut brevi tui ſtudii nihil te pœniteat. Ex quo iſto tuo ſtudio ego tibi polliceor non multum abeſſe, cum hanc non parvam voluptatem capias. Ingenium tibi non deeſt, commoditas, quantam vis, datur, a me vero magiſtro tuo, quod ad hanc rem facit, nihil deſiderabis, ut tantum tibi providendum ſit, ut tute ipſe tibi ne defuiſſe videare. Vale.

ALOYSIO ATESTIO

Bartholomæus Riccius S. D.

Accipitris, atque ejus generis avium cæterarum uſum in venando a Regibus, Principibus, ac Primariis Civibus adhibitum novum inventum eſſe ſcriptorum optimorum teſtimoniis confirmat. Gregorium Lilium Gyraldum ſecus ſentientem refellit, judiciumque in eo requirens dilemmate rem totam conficit. Martialis Diſtichum, quo ejus ſententia nititur, ab eo male intelligi oſtendit, atque adeo Martiali illud non eſſe adjudicandum probat. In fine Epiſtolæ de Gyraldo conqueritur, quod in amore non ſatis ſibi reſpondere videatur.

18. CUm de me olim quæreres, Aloyſi, utrum accipitris, atque ejus generis avium cæterarum uſum in venando, uti nunc Reges, Principes, ac Primarii Cives habent, Majores noſtri exercuiſſent? reſpondi; cum ego

hoc quoque de doctiſſimis Viris quærerem aliquando, omnes mihi reſpondiſſe, novum eſſe inventum. Quorum ſententiam optimorum etiam Scriptorum ſententia poſtea comprobari ubique offendi. Siquidem apud Plinium nullam mentionem factam eſſe video, præſertim cum de ejus avis natura abunde agat, ac ejus etiam mirum aucupii genus, atque huic noſtro non admodum diſſimile recenſeat. Blondus vero in ſua illuſtrata Italia affirmat, CC. annorum plus minus ante ætatem ſuam id aucupii genus eſſe adinventum. Blondo Polydorus Virgilius accedit, qui & ipſe in eo opere, quod *De rerum Inventoribus* inſcripſit, in iis, quæ a noſtris inventa ſunt, reponit. Certe quidem, ſi Maronis temporibus hæc venatio inſtituta fuiſſet, is in quarto Æneidos, ubi Regiam venationem deſcribit, ejus aliquam mentionem omnino feciſſet. Quibus rationibus, atque etiam conjecturis conſtat, accipitres hominis ſtudio edoctos ad alias aves capiendas apud veteres non fuiſſe. Quod vero nunc Gregorius Lilius Vir doctiſſimus, quique ex aliorum volumnibus, quæ fere omnia lectitavit, multa ſibi volumina confecit, ſolus repertus ſit, qui adverſus tot illuſtrium Scriptorum [quid enim dicam meam?] ſententiam tibi ſcripſerit, affirmans ex hoc Diſticho, quod in poſtremis Martialis Diſtichis legitur;

Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis: idem
Decipit, & captas non ſibi meret aves;

Martialis ætate hanc aucupandi rationem fuiſſe, non poſſum non admodum mirari. Nam ſi re vera tantus Vir ita ſenſit, ejus judicium valde deſidero; ſin hoc modo veteres amicos notare voluit, illius in me amorem, ut de Madio nihil dicam, requiro. Siquidem quod ad judicium ſpectat, plane videre potuit, illud Diſtichum inter Martialis Diſticha, etiam ſi in eorum numerum conjectum ſit, minime eſſe reponendum, id quod multi, iique doctiſſimi Viri multis, ac optimis de cauſſis exiſtimant. Nam ſi Martiali illud recte attribuatur, aut ante Domitianum illud aucupium in uſu fuit, aut a Domitiano, ſub cujus imperio Martialis floruit, adinventum eſt. Quod ante uſus hic fuerit, nullum eſt verbum; quod vero Domitiani inventum non ſit, ex Tranquillo confici poteſt, qui cum ejus Principis vitam integram perſcripſiſſet, nihil quicquam de hac re indicavit. Legas eam totam diligentiſſime,

Digitized by Google

me, relegas etiam diligentius, si ullam hujusce Regiæ voluptatis significationem reperias, cum Plinio, Blondo, Virgilio, ac cæteris, qui cum eis sentiunt, victus sum. Neque dicendum est, Svetonium, qui omnes ejus Principis lusus, ludos, voluptates, atque delitias etiam turpes, hanc laudatissimam aut scientem dissimulasse, aut ignarum præteriisse. Quin id quoque meæ sententiæ suffragari posse videtur, quod in ipso Disticho verba sunt, quæ magis eam avem significent, qua utuntur aucupes ad cæteras aves in retia illiciendas, quam ilicem appellant, quam aut accipitrem, aut quamvis ejus generis avem aliam. Nam cum dicit *decipit*, id ad accipitris venationem nostram nequaquam referri potest. Nullis enim is agit insidiis, nullis laqueis, nullis retibus, immo vero ille aperte in eas irruit, atque capit. Prætérea vero ubi ait: *& captas non sibi mœret aves*. Neque hoc est accipitris, qui prædæ suæ non prorsus est expers, ut ea est, quæ in retia cæteras illicit, ut columbi, ut turtures, & cætera id genus. At prædo mecum facit. At ex hoc ipso, quod Distichum sibi minime constat, illud adulterinum esse magis conjici potest, quod eorum versuum ea ratio sit, quæ singulis duobus versibus sententiam compleat, neque perpetuum quid agat, in quo scribendi genere cuivis facile fuit in suo codice aliquid tale addere. Id quod etiam in aliis hujus generis scriptis deprehensum est, ut in *Hippocratis* Aphorismis, item in Aristotelis Problematibus, in quorum numerum, quia singula singulas sententias habent, nonnulla, quæ a doctissimis medicis neque Hippocratis, neque Aristotelis esse existimantur, passim leguntur. At quis sui studii gloriam alteri adscribat? aut non sibi, quam alteri, sua scripta malit nuncupare? Scilicet, magnum quidem volumen, ingens gloria, duo versus sunt, qui multo facilius soli periissent, quam si eo modo cum quovis aliorum conjungerentur. Quid si ille satis habuit, cum videret suos versus ita a quibusdam probari, ut Martialis esse crederentur? quasi vero longiora etiam scripta non alieno nomine jam multos annos legantur, neque plane constet opus ad Herennium nunquam a Cicerone scriptum, cui tamen uni adscribitur. Item ad Octavium [ut nihil dicam de Sallustii Oratione in Ciceronem, atque de ea, quæ illi respondet, quas neutrius eorum esse, sunt doctissimi Viri, qui affirmant] Epistola

la illa bene & longa, & docte ſcripta, quæ Ciceronis haudquaquam a doctis Viris agnoſcitur. Id quoque accedit, quod illud Diſtichum in poſtremis adſcriptum eſt. Eſt enim octavum ab ultimo; neque etiam ſatis apto loco; qui erat, ſi poſt ſagacis canis venationem poſitum fuiſſet; ut omnibus conjecturis, atque etiam rationibus conſtet, eos verſus minime eſſe Martialis; quo uno comprobato, hoc aucupii genus apud veteres minime fuiſſe comprobatum eſt. Sed hoc quantum ad ejus judicium pertinet; nunc autem quamobrem in amicitia perpetuo mecum non manſerit, videamus. Hic per undecim annos, quos a me unice obſervatus eſt, ſatis in amore viſus eſt reſpondere. Jam vero biennium eſt, cum nulla cauſsa, quam afferre poſſit vel ineptam, non ſolum non amare, ſed etiam me odiſſe, atque de meo nomine detrahere cœpit, ut primum in Dialogo de Poetis, & ſi id quidem paulo tectius, cum me inducit de amicis ea dixiſſe, quæ mihi ne in mentem quidem unquam venerunt, tametſi poſſum id illi ignoſcere, quando is nulli in eo ſermone, ne ſuis quidem Gyraldiis fratribus, Pignæque, cui plurimum debebat, ignovit. In hoc vero, quod in me unum inſtruxit, ſeſe totum indicavit. In quo tantum abeſt, ut me ſuo loco non ambitioſe laudet, ut ſæpius, ut etiam palam mordeat. *Quid enim, quæſo, eſt, nemine impellente, artes ingenuas ſtudioſe* [ut ipſe ait] *capeſſere?* Scilicet neſciebat, me tibi in iis ſtudiis operam dare, atque eam operam dare, quæ ab omnibus probaretur; niſi forte is unus eam non ſatis probat; quod ſi ita eſt, mehercule, omnem illi hanc injuriam facile ignoſco, qui ita de me ſentiat. In poſtremo vero Dialogo inquit; *Quamquam & longe plura, & meliora ex tuis Præceptoribus audire poſſis.* Audiſtin *ex tuis Præceptoribus?* de me, qui ſolus ſum tibi, atque unicus Præceptor, dixit de *tuis Præceptoribus*, ſuam improbitatem ſignificans. At levia hæc ſunt, & puerilia. Recte quidem. Sed majora, ac graviora non habuit. Quibus ego nihil reſpondeo. Ego enim conſtantiam meam in eo amando præſtare malo, quam ejus in me maledictis parem gratiam referre. Legentur ejus, ſcio, in me ſcripta aut palam, aut alieno nomine aculeata. Legentur meæ contra ad eum Epiſtolæ amoris plenæ. Legetur Dialogus in Ferrinii morte, qui meum hunc in eum amo-

Digitized by Google

morem probe teſtabitur. Legitur in meo opere, quod de Imitatione ſcripſi, non ſemel ejus honorifica mentio. Sed ne te pluribus, atque etiam odioſis teneam, habes, Aloyſi, de accipitris venandi uſu Gyraldi ſententiam, habes Riccii magiſtri tui cum cæterorum omnium ſententia opinionem; tuum erit, atque adeo Parentis tui judicium, utra magis vobis probetur. Certe ego in ea tibi explicanda officium meum, nullas autem Junii Calendas ſecutus ſum, neque extra rem, ſed cum re ipſa conjunctus, in officio meo permanſi. Vale.

FINIS.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII

EPISTOLARUM FAMILIARIUM LIBRI IV.

AD

JO. BAPTISTAM CAMPEGIUM

Balearium majoris Episcopum.

GRave est, Campegi, cum quis alteri debet, quo debitum solvat, is parem non habet facultatem; multo vero etiam gravius, cum nullo prorsus modo est persolvendo. Siquidem reddere beneficium multo magis tenemur, quam dare. Des enim, nec ne, in tua situm est voluntate; qui vero acceperit, nisi ejus probe memor sit, indignus est, (ut omittam, quod multis etiam pejus obesse non possit,) in quem iterum conferatur. Qua debitione, atque remunerandi ratione ego tibi jampridem valde obstrictus sum. Audio enim de multis, iisque doctissimis Viris, in primis autem de Robertello Viro in optimis studiis omnium judicio præstantissimo, te mea scripta & cum summa animi delectatione legere, & minime jejune, ac frigide commendare: separatim autem, præter

Digitized by Google

ter universam scribendi facilitatem, id illis tribuere, ut quæ ætatis nostræ sunt Latine dicenda, quæ prope innumerabilia sunt, hæc a me ita ad veterum rationem dici, ut parum ab ipsis Latinis distare videantur. Quod quoniam ab eo Viro, quem optima cum rerum cognitione, tum etiam summo judicio præditum esse, neque id, nisi ex animi integritate dicere, scirem, in me proficisceretur, admodum, ut vere fatear, lætabar. Rebar enim fortasse id ita esse, atque quod a me non faciebam, aliquid esse me, ut tuo prudentissimo, atque fidelissimo judicio crederem, facile adducebar. Pro qua mea summa cum voluptate, tum etiam minime vulgari laude, tantum tibi debeo, ut, cum multa etiam retulero, semper tamen multo plura, quæ referre debeam, relinquantur. Neque enim cum idem de tua ingenua educatione, de tuis optimis studiis, de tua in omnes homines humanitate, de tua in egenos, quod tuæ proprium est personæ, charitate, atque de cæteris tuis egregiis virtutibus ea dixero, atque prædicaro, quæ omnibus constant, atque pleno ore commendantur, fortasse aliis minime ingratus videri potero, qui in laudando mutuo tecum faciam, mihi certe non satisfecero. Quare ut ad hæc de meo quoque, siquid possem, adderem, hanc pusillam, quam tibi referrem gratiam, quando

Digitized by Google

do, quod maxime cupiebam, majorem, atque tuo merito dignam nequivi, ex meis ſtudiis decerpſi: id autem eſt, ut quos quatuor mearum Epiſtolarum libros ſuperioribus octo addere, atque edere ſtatui, eos tibi gratiſſimo animo inſcriberem, atque dicarem. Niſi tamen in hac quoque parva referenda gratia magis novum munus a te accipere, quam veteri gratiam referre, videri poſſim. Quando iſta tui nominis inſcriptione multo plus dignitatis meis ſcriptis, quam tibi ex eorum dedicatione relatæ gratiæ evenire poſſit; ſpero tamen, cum quæ tua ſumma bonitas eſt, tum etiam bonorum virorum judicium, fore, ut magis quo animo hoc fiat, quam quanti res ſit, ſpectes. Cætera quidem, quæ in re verſantur, aut materia, aut artificium, haud illa quidem contemnenda, atque in parvo pretio ſunt habenda, ſed ea tamen ut externa ponderantur. Animus vero is eſt, quo totius muneris nobilitas illuſtratur. Sed utcunque ſit, aut accepti beneficii gratia, aut ejus ipſius gratiæ conduplicata ratio, in eam ego partem accipio, qua quid in optimam acciperem. Neque enim cui plurimum debeam, multo etiam magis debere me, unquam pigebit. Habe igitur, Præſul ampliſſime, quatuor mearum Epiſtolarum libros, hoc eſt, eorum ſcriptorum, quibus te maxime delectari dicis, ſub tuo nomine editos, ſi

non

Digitized by Google

non relatæ tui veteris officii, ſaltem acceptæ novæ gratiæ loco, meque, de quo antea tua ſponte tam honorifice loquebaris, nunc tui ob ſingulares tuas virtutes ſtudioſiſſimum, in tuorum numero aliquo habe. Vale.

XV. Kal. Januar. MDLXII.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII

EPISTOLARUM

ALTERIUS VOLUMINIS

LIBER PRIMUS.

CAROLO AUSTRIO PHILIPPI FILIO

Hiſpaniæ Principi

Bartholomæus Riccius S. P. D.

Orationem de Caroli Cæſaris Avi factis illuſtribus in ejus funere habitam vi dicat, eumdem hac etiam Epiſtola ſummis laudibus extollens. Ut autem ea in plurium manus perveniat, Orationi non parum ponderis, atque ornamenti acceſſurum addit, ſi ipſam cum ſui ſimilibus Principibus Princeps communicarit.

1. DUo ſunt, Carole Princeps Ampliſſime, quibus homo erga hominem maxime afficitur, tacita naturæ vis alterum, virtutis nobilitas alterum. Multi enim ſunt, qui naturali quadam propenſione primo aſpectu ad alii bene cupiendum facile adducuntur; contra vero non pauciores, qui, ut quoſdam ſemel viderint, eos libenti animo videre non poſſint. Virtutis vero quanta vis ſit ad eos, in quibus eſt, amandos, qui non norit, indignus eſt, qui ab ullo ametur. Horum ego utroque ita in Carolum Cæſarem Avum tuum viventem afficiebar, ut paucis concederem, qui id ardentius facerent. Quare etiam, quoties iis ſermonibus, qui de ejus egregiis factis inter homines, ut fit, haberentur, aut caſu intereſſem, aut etiam dedita opera eos inſtituiſſem, hujus partes ſemper enixe tutabar, in quo conflictu, ut ille ſuos, ego meos adverſarios ſemper frangebam. Nunc vero cum is feliciter deceſſiſſet, meum eſſe duxi, ut in mea erga tantum Imperatorem ſenten-

tia

Digitized by Google

tia permanens, quem vivum tantum amassem, ejus quod que mortui memoriam pie colerem, hoc est, si in ejus funere res ab eo præclare gestas commemorarem, quando laudarem dicere hominis esset insolentissimi. Itaque feci. Sed quid ego me feciſſe dico? qui pro earum multitudine vix milleſimam partem attigiſſe videor? Quis enim tantus ſtilus? quod tantum eloquentiæ flumen? quæ tanta Orationis ubertas, atque dicendi copia eſt, quæ Caroli Cæſaris facta illuſtria vel longis voluminibus enarrare poſſet? Sed quicquid id fuit, quod ego attigi, cum id in hominum manus exire cuperem, atque eorum in primis, qui eadem animi affectione in illum & fuiſſent vivum, & eſſent etiam mortuum; tu mihi unus omnium viſus es, Carole Princeps, cui non ſolum hanc meam laudationem legendam mitterem, ſed eam etiam hoc ſuo in vulgum publico exitu reverenter dicarem. Nemo enim, uno Philippo Patre tuo ſemper excepto, qui, quam ipſe facis, illi propius accedat. Neque eſt, qui laudes alicujus libentius audiat, quam quicum earum maxima pars, ut hujus tecum ſit, communicetur, præſertim iſta ætate, quæ omnibus optimis opinionibus imbuenda eſt. Etſi me non præterit, quam tua quoque ſponte ad omnem ſummæ gloriæ amplitudinem erectus ſis; cum tamen in Majorum tuorum gloriam aut legendo, aut audiendo intueberis, non dubito, quin multo ardentius ad eam conſequendam inciteris. At, Ricci, [quiſpiam hic] tu quidem in Cæſare Carolo excolendo valde commendandus es. Qui enim Solem lucere negant, ejus lumen qui videant prorſus indigni ſunt. Neque fortaſſe improbandus, ſi cum multis aliis tuum iſtum in eum animum hoc quoque modo palam teſtari voluiſti, in eo vero, quod cum Illuſtriſſimo Principe homuncius, atque ſenio confectus, neque illi quicquam ante vel de nomine cognitus tam familiariter agas, vide ne parum conſiderati ſit viri. At ego, cum ejus Regiis virtutibus, tum etiam illa natura, quam omni humanitate, comitate, facilitate conditam eſſe audio, fretus, tantum abeſt, ut in hac mea animi erga illum ingenua ſignificatione quicquam honeſtæ accuſationis pertimeſcam, ut etiam ſperem, huic meæ Orationi non parum ponderis, atque ornamenti acceſſurum, cum ille illam cum ſui ſimilibus Principibus Princeps communicarit.

Hoc

Hoc illi. Nunc ad te redeo. Si quid est omnino, Carole, quod mihi in hac re dolendum sit, illud quidem est, quod Orationis granditate, ut par fuit, Cæsaris Caroli Avi tui rerum gestarum magnitudinem æquare non potuerim. Equidem omne studium, atque omnem operam adhibui, quantaque in me fuit, si modo ulla est, dicendi facultate, atque virtute contendi, ut id assequerer. Sed quis tantum ejus tubæ sonitum? quis armorum terrorem? quis militarium tormentorum tonitrua? quis præliorum honorificos concursus? quis fluctuum ingentes fragores? quis bellorum ipsorum fulmina? quis reliquorum factorum summam ejus animi altitudinem dicendo æquaret? Immo vero quis tantus Orator reperiri posset, cujus oratio vel ad horum quodvis non languesceret, non concideret, non deficeret? quique cum omnia omni Orationis ornatu collaudasset, frigide tamen, jejune, atque languide non laudasset? Ergo ego in hoc quoque parum consulte feci, qui id ausus sim, quod assequi minime quirem. Sane quidem; sed quid facerem? Meo illi desiderio vim facere non potui. Vicit me animi mei in illum naturalis affectio, ut quicquid possem, quando quod vellem, non liceret, non omitterem. Quanquam in eo socios habere præstantissimos Viros, qui hoc quoque ausi sunt complures, multo levius erratum meum facere potest. Neque postremo cuiquam vetitum est, quia Solem interius intueri non possit, ne ejus quoque lumen longe lateque fusum intueatur; ut ego, qui Orationis meæ aciem ad ejus virtutis splendorem præfractam esse sentirem; hæc tamen, quæ tibi de illo mitto, ex ejus aliquo Numine meo stilo persequi non diffiderem. Habe igitur, Princeps Amplissime, quæ de Caroli Cæsaris Avi tui eximia laude strictim a nobis percursa sunt, cætera a cæteris, si tamen hoc ipsi quoque assequi poterunt, & majori dicendi copia pertractata, & omnibus Oratoriis luminibus ornata, atque distincta interea expectans. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Herculi Campegio S. D.

Epistolarum suarum, quæ sub prælo sunt, impressori se mandasse significat, ut ei copiam faciat, volumen integrum, cum opus absolutum erit, se missurum pollicitus. Modeste tributam suis scriptis a Robertello laudem elevat.

2. UTinam ita esset, quemadmodum Robertellus tuus de nostris scriptis tibi retulit. Omnes enim, qui hodie scribendo nomen aliquod sibi confecerunt, facile superassem; sed id eum cum amicitiæ nostræ, tum optimæ naturæ suæ magis, quam quod ea ejus generis sint, quæ a tanto Viro tantopere laudentur, dedisse excuso. Is enim a me tuo nomine mearum Epistolarum, quæ istic sub prælo sunt ad octavum librum, volumen petiit, idque te valde cupere significans; cui ego statim rescripsi, atque una simul meo impressori scripsi, ut earum eam copiam, quam velles, tibi faceret. Equidem, ut opus absolutum esset, expectabam; postea, si in primis, quibus illud misissem, non esses, certe in postremis non fuisses. Tametsi ego mea scripta magis a mediocriter instructis, quam a tui similibus elegantissimis Viris legi malim. Novi enim tuum judicium vel ab eo tempore, quo te Bonamicus noster domi tuæ cum fratre tuo majore natu in hisce nostris studiis institueret, cum vero postea Venetiis multo magis. Patavii vero ubi cum ætate, tum etiam optimis studiis auctior factus es, quid omnibus Bonamicus de tuo ingenio referret, optime recordor. Sed tua tamen humanitate fretus id libenter feci, qui de nullo, nisi modeste loqueris, & si quid in eorum scriptis desideras, id tibi soli desideras. Habe igitur a tuo Riccio volumen, quod petis, integrum, cum opus absolutum erit, exspectaturus. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Thomæ Cuſpio XL. Viro S. D.

Fuſchinium amicum ſuum commendat, ut inter præſtantiſſimos Juris conſultos delectus cauſſis publicis dijudicandis præficiatur, ejus integritatem, & ſcientiam in multis muneribus publi is ab eo exercitis perſpectam proponens. Rogat, ut animum ſuum virtute ipſa in Fuſchinium ſatis incitatum ſua quoque cauſſa etiam incitatius urgeat, ut omnino in iis decernatur, nullamque ſe in hac commendatione excuſationem accepturum denuntiat.

3. QUam ego in amicis meis commendandis ſim diligens, quaque id meliore de nota facere ſoleam, plane ſcis. In hoc uno tamen Fuſchinio tibi commendando cum omnia fecero, quibus tibi commendatiſſimus ſit, eum vulgariter commendaſſe videbor. Tot enim, ac tantæ neceſſitudinis cauſſæ inter nos intercedunt, ut, niſi, quod petimus, nobis obtinebis, minime mihi ſim ſatisfacturus. Meus primum Civis eſt, hoc eſt, cujus gloria mecum quoque cum cæteris Civibus communicatur. Civitatis vero conjunctionem vicinia, atque eadem Sacra conjunctiorem efficit. Huc accedit, quod ego non ſolum ejus ſuaviſſima conſuetudine, ſed in Jure etiam optimo jam multos annos uſus ſum conſilio. Verum ſingularis ejus integritas, quæ multis, ac magnis in rebus ſæpius perſpecta eſt, cur ego hunc tanti faciam, maxima eſt cauſſa. Hic ab amicis ſuis, ſe eorum opera in iis præſtantiſſimis Juris conſultis, qui vobis multi propoſiti ſunt, ex quibus poſtea deligatis, quos cauſſis publicis dijudicandis præficiatis, eſſe adnumeratum, atque in eorum albo deſcriptum, fit certior, quorum cum amiciſſimi erga ſe animi operam, tum veſtram etiam tantam dignitatem omnium ſibi gratiſſimam accidiſſe, ut demonſtraret, omnibus eorum, atque cæterorum amicorum commendationibus in eam incumbit, meque per unum in primis, quem apud te, atque aliquot etiam tuos Collegas plurimum valere jam pridem novit. Hunc igitur tibi nunc, paulo poſt cum aliis hanc eandem illi operam daturus, non quantum ejus virtus po-

Digitized by Google

poſtulat, quæ omnibus per ſe commendatiſſima eſſe debet ſed quantum mutua, atque ſumma inter nos benevolentia me facere cogit, commendo. Habebis Virum in cauſis dijudicandis exercitatiſſimum, qui primum, idque admodum adoleſcens, Ferrariæ quæſtionum, poſtea Regii Lepidi provocationum Judex fuit; quibus abſolutis ſub Strotio Gubernatore totum illud tempus judicavit. Ferrariam rediens provocationi iterum præficitur. Carpenſem poſtea, deinde Regienſem Prætura geſſit, nunc vero totius Ferrarienſis Ditionis cæterorum Judicum, quem Sindicatum dicunt, animadverſionem cum publica Feudi interpretatione feliciter pergit exercere. Sed, quod familiam ducit, æquiſſimum Judicem, quemque nullis reus aut precibus, aut præmiis a recto judicio ſit, vel quantum pilus eſt, deducturus. Quibus bonis etſi ſcio jam tibi, ut tui ſimillimum, hunc jam valde commendatum eſſe, tamen, ut aliquid ipſe quoque addam de meo, præter hoc de eo veriſſimum teſtimonium, te rogo, ut animum tuum, quem video virtute ipſa in hunc ſatis incitatum, mea quoque cauſſa etiam incitatius urgeas, atque ita cum Paleotio, atque Bolognetio agas, ut noſter omnino in iis decernatur. Nullam enim in hac commendatione excuſationem accipio. Pro quo tuo iſto ſummo beneficio promitto tibi, Cives tuos nunquam ſatis dignas gratias tibi acturos, atque etiam habituros; me vero, ſi quid tibi amplius debere poſſum, id aut hac una ratione, aut nulla alia debiturum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Herculi Malvetio XL. Viro S. D.

In commendando Fuſchinio ſe ſuffragatores optimos habere, gratioſos Viros, ejus Collegas oſtendit; ſed rogat, ut ſe quaſi inſtitutæ petitioni ducem, atque gubernatorem adhibeat, cujus auctoritate futurum ſperat, ut Fuſchinius Vir ſumma integritate, atque in judicando uſu, ac ſcientia preditus inter primos renuntietur.

MAgis tua ſingulari humanitate, quam noſtra ulla veteri conſuetudine, qui vix ſemel, atque

Digitized by Google

iterum ad Bevilaquios tuos collocuti ſumus, hoc, quod facio, adducor, ut faciam. Satis enim mihi arbitror futurum, ſi, quod a te contendam, honeſtum, atque pro honeſto Viro me petere, tibi comprobaro. Ego, Malveti, valde laboro, ut Fuſchinius Vir optimis moribus præditus, neque inter Juris conſultos poſtremus, unus ex iis, quibus vos, ut dicitis, Rotam conficitis, decernatur. Scio complures vobis optimos Viros, Juris autem conſultos peritiſſimos eſſe propoſitos; ſed noſter quoque cum iis facile numerari poteſt. Quare ego hunc tibi, multiſque aliis, ut ſuos alii aliis, commendo: in qua noſtra petitione optimos ſuffragatores habemus, gratioſos Viros, Collegas tuos. Verum ſi tu te quaſi inſtitutæ petitioni ducem, atque gubernatorem adhibebis, non dubito, quin primi renuntiemur. Scio quantum in iſto XL. Virum Collegio valeas, ac quanta auctoritate in univerſa ſis Civitate. Unum mihi tanta in hac commendatione mea deeſſe videtur, ut antiquior, atque frequentior uſus inter nos intercedat. Verum cum illum cum univerſa mea Ricciorum familia, quæ tota tibi addicta eſt, habeas, mecum quoque ut habeas, oportet. Tametſi non hoc tantum noſtra, aut cujuſquam gratia peto, quam Fuſchinii ipſius ſumma integritate, atque in judicando veteri uſu, ac ſcientia fretus poſtulo. Quod ſi, ut ſpero, impetro, promitto tibi, fidemque meam obſtringo, te nulli unquam meliori, atque prudentiori Viro, atque etiam magis grato operam, ac ſtudium tuum præſtitiſſe, brevi eſſe cogniturum; me vero tibi ita obſtricturum, ut qui tibi omnibus officiis obligati ſint, nihil iis maximæ debitionis ſim conceſſurus. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Paleotio XL. Viro S.D.

Dolet, sibi nihil recte ex omnibus processisse, quæ domi constituerat, se Bononiæ facturum; ex iis autem, quod in Urbe illum non offenderit, ut cum eo ageret de duobus Poematibus Heroico versu scriptis a Camillo Paleotio ejus Gentili, hortaturque, ut ea publici juris faciat, neque diutius in hominum ignoratione cum universæ Paleotiæ Gentis ingenti gloria jacere patiatur.

5. CUm ego Bononiam multis de caussis proxime venissem, nihil eorum, quæ domi constituera m istic agenda, recte mihi processit. Omnia enim aut adversa accidere, aut saltem, ut volebam, non facile evenere; ut etiam in levioribus negotiis fortuna hominem ludibrio habere non negligat. In iis autem id quoque mihi adversum accidit, quod te in Urbe non offendi, neque illos etiam quinquaginta dies, quibus ego istic mansi, tu unquam interea peregre domum rediisti. Tecum enim mirum in modum esse cupiebam. Nam cum abhinc quadraginta annos plus minus Camilli Paleotii Gentilis tui præstantissimi Viri, cujus nomen tu fortasse refers, duo præclara Poemata, utraque Heroico versu scripta legissem, alterum, quod ipse in Virgiliana ut dicunt, prælectione, alterum Ovidiana ex publico loco recitasset, ita ea mihi tum argumento, tum scriptionis dignitate probata sunt, ut avide postea semper expectarim, ut hæc aliquando tandem alicunde in vulgus exirent. Cujus mei desiderii tamen nunquam compos sum factus. Quin etiam interdum subveritus sum, ne aut aliquo malo fato perierint, aut, quod ab improbis fieri solet, aliquis sibi ea interverterit; de quibus, quid factum esset, de te facile scire posse sperabam. Quod meum desiderium Marco quoque Tullio Bero optimo Civi tuo exposui. Quin etiam Virgilianæ argumentum illi totum explicavi. Hoc autem ejus erat initium:

Iverat Imperio magni genitoris opacam
Umbrarum in sedem, & late squalentia regna
Interpres Divum.

Digitized by Google

Hæc pauca mihi tantum hæsere. Quæ carmina, atque etiam reliqua, (non enim arbitror, tantum Virum hæc sola scripsisse,) si apud te sunt, miror, quod non videas, quam diu in hominum ignoratione jaceant, tam diu cum illis & ejus, & tuam, & universæ Paleotiæ gentis ingentem gloriam jacere. Si vero penes quempiam tuorum conduntur, tua eadem cura esse debuit, ut inde quoque in vulgus eruerentur. Quod meum desiderium, vel etiam, si mavis, consilium, si tibi nimis familiare videbitur, tuam humanitatem, quam ab omnibus prædicari audiebam, quaque ego fretus ita tecum egi, excusabis; aut si quicquam omnino in me accusare voles, etiam summam erga ejus Viri vel manes ipsos benevolentiam accusabis, qui hac mea cupiditate nihil aliud, quam ejus gloriam; quid enim memoriam dicam? ex Inferis in hanc lucem eruendam esse cupio. Vale, ac Cuspio collegæ tuo meo nomine plurimam salutem dicito. Ferrariæ XVI. Cal. Decemb. MDLVII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Paleotio S. D.

Amici laudes tamquam a laudatissimo Viro profectas sibi gratissimas accidisse profitetur, seque in posterum ejus hospitio peramice oblato usurum promittit. De Camilli ejus Patrui versibus Heroicis cum Epigrammatibus ad se missis gratias agit, judiciumque suum de iis exponit, eorum inventionem, inventorum aptam dispositionem, & elocutionem miris laudibus extollens, & Poeticæ artis ornamenta omnia, ac virtutes in iis inesse declarans. Pro versibus autem suum de Imitatione ad eum opus mittit, illos sibi soli missos, istud vero jampridem cum cæteris omnibus communicatum significans.

6. COnstitueram, quod nunc per literas tecum ago, brevi me coram esse facturum, sed cum meum istuc adventum aliud ex alio incommodum differre pergeret, ne diu tacendo meam gratissimam naturam offenderem, tuam autem summam humanitatem contemnere viderer; malui hoc modo neutri deesse, quam diu-

Digitized by Google

diutius expectare, dum facultas daretur, ut coram utrique satisfacerem; quæ tamen si detur, non eam non avide arripiam, ut hoc meum officium multo etiam pluribus præsens renovem. Ego te, Paleoti, jam in eo amicorum numero, qui mecum omnibus necessitudinis caussis conjuncti sunt, facile numerare possum, quando meis veteribus amicis novus amicus neque benevolentiæ, neque officii quicquam concedis. Dii boni, quid amicius, aut magis benevole a quoquam eorum, qui mihi in intimis sunt, quam quod tu proxime facis, rescribi posset? Nam, ut omittam, quod nullum mei laudandi finem facis, quæ laus, quoniam a laudatissimo Viro proficiscitur, mihi ut gratissima accidat, necesse est; atque unum illud tantum recenseam, quod me tam familiariter accusas, qui vel te absente, quibus multis diebus Bononiæ fui, tuorum hospitio non sim peramice usus, quam tuam liberalissimam accusationem, etsi mihi iniquam, qui te ac tuos tantum propter singulares virtutes vestras amarim, præterea vero nihil neque usus, neque verborum inter nos intercessisset, quoniam tamen summi amoris, atque humanitatis erga me tuæ est plena, non possum non valde probare, atque vehementer amare. Quem meum errorem, (ita enim meam modestiam tua liberalitate appellas) ut dedita opera corrigam, non solum mones, sed etiam rogas. Quod ego me facturum tibi recipio, cum ut ad animi conjunctionem hospitii quoque necessitudo accedat, tum etiam, ne ingratus videar, si tuam tantam liberalitatem toto non accipiam animo. Non enim illum minus grate facere arbitror, qui accepti beneficii nullam gratiam refert, quam qui benigne oblatam non accipit. Quid vero, quod in Camilli Patrui tui versibus tuo quoque officio meam expectationem superasti? Nam cum ego illos tibi ad Gentis tuæ gloriam edendos tantum hortarer, tu mihi eos describendos curasti, ut, quoad eorum exemplum cum cæteris publice communicaretur, hoc ego meo interea privato perfruerer. Neque totum solum, de quibus ego tecum agebam, exemplum mihi misisti, sed ad majorem tuæ erga me benevolentiæ significationem, Epigrammata iis quoque addidisti. Quod vero me rogas, ut quid ego de omnibus sentiam, id ad te libere perscribam, atque etiam, ubi videbitur, emendem, at-

Digitized by Google

que corrigam, reſpondeo, hoc quoque magis tuam ſingularem humanitatem præferre, quam ad meam ejus rei ſcientiam pertinere. Equidem, Paleoti, tantum in eo ſcriptorum genere profeci, quantum qui ea cæteris explicant, non autem quantum, qui natura ad illud exercendum & nati, & facti ſunt, quos nihil latere poteſt, in quo aut quid vitii, aut virtutis inſit. Si quid ego tamen in docendo ex ejus, ut fit, artificio, atque virtute detexi, id, ut in iſto tuo deſiderio depromam, omnem operam dabo; ſed non eo, ut in illis quicquam corrigam, verum ut tuæ honeſtiſſimæ petitioni obſequi voluiſſe videri poſſim. Primum igitur in eo genere verſuum, quæ Epigrammata appellantur, quibus cum de amoribus ſuis, tum etiam amicorum varie ludit, pictorem rudem imitari videtur, qui hominis formam, quam aut ex aliquo optimo ſigno, aut mente ſua etiam meliori ſibi conceperit, primis ſuis penicillis in ſuis tabulis effingere conatur, quod quidem ſuis optime diductis lineis facile facere poterit, ſed ſuis certis coloribus ad vivum eam nondum exprimere didicerit; ita iſte tuus in primis ſuis carminibus faciendis ludere videtur, qui nondum polite, atque ſuis luminibus carmen ſuum illuſtrabat. Ut vero multas tabellas experiendo confecit, ac naturæ longum uſum adjunxit, optimus omnium rerum imitator eſt factus, ut in Heroico, in quo omnes colores, omnem artem, omnem dignitatem, omnes ſplendores conſumit. Tria ſunt in quibus omnis Scriptor verſatur; inventio; inventorum apta diſpoſitio; elocutio. Hæc omnia in illo ſplendide florent. Mirus enim, ſi quis alius, eſt in inveniendo; in diſpoſitione cave, quicquam eo compoſitius videas, aut in quo planius perpetuum filum ſervetur. In ejus vero dictione omnia veterum lumina elucent, omnes virtutes extant. Grandiorem Poeticam orationem efficit epithetum aut proprium, aut aliunde quaſi mutuo ſumptum. Translatio, imago, comparatio in magnis Poetæ ornamentis ponuntur. Brevitas, cum res poſtulat, auditorem recreat, cum etiam ſuo loco copia ſpatiatur, ejus animum mirum in modum oblectat. Rem ita enarrare, ut ante oculos geri videatur, ſumma Scriptoris laus eſt. In decoro vero ſervando, hoc eſt, a natura nuſquam diſcedere; videre quid deceat, quid non,

Digitized by Google

non, idque optime præstare, non solum in præstantioribus scriptis, sed etiam in scena maximam laudem tulit. Unus postremo proprius est Poetæ numerus, quo uno cum auditoris aures maxime permulcentur, tum se Poetæ laus concinnissime extollit. Quæ omnia ita noster [quid enim semper tuus dicam?] sua certa possidet, ut ex eorum virtute perfectam sibi compositionem conficiat. Recordor, me jam abhinc multos annos Andreæ Navagerio homini doctissimo, sed in primis summo judicio, hujus Heroicum Virgilianum legisse. Is adolescentem istum admirabatur, mireque commendabat. Sed illum terris Dii invidere, itaque nobis illum nimis cito sibi eripuere. Nam si huic in tot bonis unus vitæ cursus longior, qui multis bestiis in hominum forma datur, concessus fuisset, veteres Virgilios ætati nostræ repræsentare potuisset. Sed ita est; mortem optimum quemque celerius rapere, ignaviores contemnere, atque, ut in sua ignorantia longissime dormiant, sinere. Sed ut ad me tandem redeam, ego, mi Paleoti, pro isto tuo, quo me patrio prosequeris amore, summa te observantia colam, in qua, ut te cum cæteris tui similibus superem, omnia conaturum polliceor. Pro tuis autem versibus opus meum tibi de Imitatione mitto, in eo quidem inferior, quod tui versus mihi soli sunt missi, meum autem opus tibi cum cæteris omnibus jampridem communicatum habes. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Paleotio XL. Viro S. D.

Fuscinium antiquæ fidei, & bonitatis Virum in judicando exercitatissimum enixe ei commendat, ut suffragatione sua cum cæteris XL. Viris Collegis Rotæ, quod dicunt, Judicum numero adjungendum curet. Commendationis autem ratio mira sane est, ac singularis.

7. QUoniam virtus ipsa, in quibus perspecta sit, eos sua sponte valde commendatos efficit, neque iis præterea quicquam alienum opus est ad omnia impetranda, ut qui omnibus per se dignissimi sint; ego ut amici mei in omnibus rebus integritatem, in judicando vero

vero ſummam ſcientiam cum ſumma æquitate conjunctam oſtendero, ſatis huic meæ commendationi fecero. Joannes Baptiſta Fuſchinius Vir ſumma integritate præditus, atque in utroque Jure optime inſtitutus eſt, quique domi, foriſque multos Magiſtratus integerrime geſſit, in quibus Carpenſis, atque Regienſis Præturæ æquiſſime ſunt abſolutæ; nunc vero Ferrariæ non ſolum de cæteris Judicibus, [quem Sindicatum dicunt] æque judicare, ac Feudum publice interpretari pergit; ſed cum, quæ multa huic quotidie privata compromiſſa, tum etiam quæ a Principe ipſo minime vulgares cauſſæ deferuntur, pari æquitate componit, atque judicat; in una vero vera Religione, quod maxime ad rem facit, colenda Vir eſt probatiſſimus. Sed ne te pluribus teneam, ac rem uno verbo tibi abſolvam, antiquæ Vir eſt & fidei, & bonitatis. Hæc ſunt, quæ ego tibi de Fuſchinii virtute cum polliceor, tum etiam fideliter ſum præſtiturus. Hic in eorum præſtantiſſimorum Virorum numero conſcriptus eſt, ex quo ipſe cum cæteris XL. Viris Collegis tuis Rotæ, quod dicunt, Judicum numerum eſtis poſtea confecturi. Ego, Paleoti, ſi mea cauſſa a te peterem, ut in hac petitione illi adeſſes, continuo per Camilli patrui tui clariſſimi Viri, cujus tu & nomen, & prudentiam refers, ſanctiſſimos cineres te obteſtarer; deinde per noſtram, quam ſcis paulo ante incæptam eſſe, amicitiam omnibus precibus orarem, ut eam hoc uno officio, quaſi optimo fundamento, communires, atque fulcires. Adderem ſingularem humanitatem tuam, qua me domi tuæ accepiſti, ac prope hoſpitii religionem interponerem. Poſtremo, quæ in me non levia officia contuliſti, ut ea in Fuſchinii petitione cumulares, te etiam atque etiam rogarem. Sed quoniam una virtus agitur, eaque per ſe ſatis commendata eſt, iis præſertim, qui ea quoque maxime ſint præditi; unum ego tantum agam, ut, ſi quid in iſta tua ſuffragatione aut animo tuo, aut Fuſchinii virtuti, diligentioris ſtudii, aut ardentioris curæ adjungi poteſt, id mea ſumma in te obſervantia, tuaque erga me ſingulari benevolentia adjungatur. Quod, etſi id totum cum ejus integritati, tum tuæ virtuti dabis, polliceor tamen, me iſto tuo officio ita tibi in perpetuum eſſe debiturum, ac ſi id mihi ſoli dediſſes, neque alia cauſſa, quam mea ſo-

Digitized by Google

ſolius, id mihi conceſſiſſes. De Fuſchinio vero nihil amplius dicam, quam, quod ante dixi, eum Virum eſſe, qui vivendi rationes omnes intra rationis gyrum facile contineat, quique iis in primis, quos de ſe optime meritos eſſe ſciat, optime gratus eſſe didicerit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Paleotio S. D.

Vafre admodum admonet de commendatione ipſi facta, de qua ſolus ex multis nihil reſcripſerat, aitque, ſibi perſuaſum eſſe, eum ſecum familiarius agere, ut petitioni ſuæ magis officio, quam literis reſpondeat.

8. TU ſolus, Paleoti, ex multis tuis Collegis, quibus eadem de re ſcripſi, reliquus es, qui mihi nihil reſcripſiſti. Credo, te mecum familiarius agere, ut petitioni meæ magis officio tuo, quam tuis literis reſpondeas. Nollem tamen, ut fieri ſolet, eas literas Tabellarii, quæ maxima eſt, negligentia periiſſe. Quare magis hac ratione has breviſſimas ad te exaravi, quam ut te ad illas reſcribendum provocarem. Satis mihi eſt ſcire, te illas accepiſſe. Nam ſi ſecus accidiſſet, aut eaſdem tibi remittendas curarem, aut aliis eamdem commendationem renovarem. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Bolognetio XL. Viro S. D.

Pro veteri more, quo receptum eſt, ut etiam ſummi Viri Magiſtratus quodammodo ambiant, ait, ſe ad eum ſcribere, & commendare Fuſchinium præſtantiſſimum Virum, ne ei quid deeſſe cum amicis videatur, oratque, ut cum Cuſpio, & Paleotio ita petitionem ſuſcipiat, ut eam abſolutam tradat.

9. ETſi facile ſciebam unis meis literis ad Cuſpium noſtrum tibi, & Paleotio ſatisfieri poſſe, qui ita inter vos & animo, & ſententia convenitis, ut nihil ſit, quod alius velit, alius non probet; neque vos ita am-

Digitized by Google

ambitioſos eſſe, ut niſi vobis quoque ſcripſiſſem, petitioni meæ aliquo modo nocuiſſem; malui tamen utrique ſeparatim ſuam quoque Epiſtolam exarare, idque magis, quia ſcirem, vos mea ſcripta libenter legere, quam quod ego vel omnibus precibus a vobis contenderim, ut mihi, quam Cuſpii vel unico verbo, facilius daretis. Tecum igitur nunc, Bologneti, paullo poſt cum Paleotio agam. Audio non multum abeſſe, cum novi Judices, quibus publicas cauſsas judicandas committitis, vobis deligendi ſunt, multoſque, eoſque præſtantiſſimos Viros hanc judicationem eſſe competituros, in quibus etiam meus Fuſchinius adnumeratur. Hic, ne te fruſtra multis morer, qui reliqua a Cuſpio habebis, is Vir eſt, quem ſi ipſi pernoviſſetis, abſentem, atque cætera omnia agentem omnibus ſententiis decerneretis. Tamen quia vetus eſt mos, ut etiam ſummi Viri Magiſtratus quodammodo ambiant, ejus amicis, in quibus ego haud poſtremus ſum, videndum eſt, ne quid ei deſimus. Quare ego te etiam, atque etiam rogo, ut una cum Cuſpio, atque Paleotio ita petitionem noſtram ſuſcipias, ut eam nobis, ut volumus, abſolutam tradas. Id, quod facillimum ſpero futurum. Quis enim tribus honeſtiſſimis Viris, ut de reliquis tribus Malvetio, Gislerio, atque Elifantutio nihil dicam, in honeſtiſſima petitione ſuum ſuffragium non dabit? Pro quo iſto tuo ſummo officio Fuſchinium ipſum tibi in perpetuum obligaveris; me vero, quem jampridem obligatiſſimum habes, etiam ſtrictius devinxeris. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Bolognetio XL. Viro S. D.

Poſtquam de Corradii Bononienſis Academiæ ſplendidiſſimi luminis obitu conqueſtus eſt, ejuſque præclaras virtutes recenſuit, Aonium Palearium Mediolanenſibus eamdem publicam docendi operam dantem nominat, eumque cum ſolita, tum etiam adſtrictiori oratione cum paucis pereleganter, atque luminoſe & ſcribere, & canere ita omnibus conſtare ait, ut hæc Epiſtola magis currenti ſit calcar, quam amici commendatio. Poſtulat autem, ut legendam nonnullis ex XL. Viris mittat, eoſque nomine ſuo roget, ut Corradio Palearium ſufficiendum decernant.

10. UT mihi de Corradii noſtri obitu nuntiatum eſt, multis, iiſque honeſtiſſimis de cauſſis graviter, moleſteque tuli. Primum, quod quaſi alterum filium, qui me parentem pie appellabat, amiſi; deinde, quod in eo magnam jacturam res literaria feciſſe videtur, qui & in eleganter ſcribendo, & ſuperiore de loco erudite docendo, eam quotidie novis ſcriptis, atque præceptis cumulatiorem reddebat; poſtremo, quod veſtra Bononienſis Academia tanto Viro orbata ſit, cui ut parem reperiat, fortaſſe non facile fiet. Nam ad eas literas, quas profitebatur, ejus generis mores accedebant, qui in paucioribus probantur. Equidem modeſtiorem, humaniorem, ſanctiorem Virum non cognovi, qui nihilo magis movebatur adverſis, quam etiam lætis, ac ſecundis rebus faceret, in quibus ne vultum quidem mutabat; ejus autem ſermo, congreſſus, hoſpitia fuere, quæ ejus generis moribus optime reſponderent. Sed quid ego ejus virtutes tibi commemoro, qui eum optime noras, & amaras plurimum? Quin quod reſtat, magis curandum eſt. Ego, Bologneti, certo ſcio, iſtum XL. Virum Ordinem alium Corradio brevi ſubſtituturum. Quoniam vero mihi in tanto amico adempto providere non poſſum, neque ab eo quicquam noſtris ſtudiis amplius ſperandum eſt, ac tantum, quod vobis damnum ex ejus obitu accidit, id optime præſtari poteſt, ſi alium in ejus locum delegeritis; in quo ejus deſiderio mederi poſſem, par eſſe du-

Digitized by Google

dixi, si mihi non deesſem. Equidem non dubito, quin multi, iique doctiſſimi Viri Senatui veſtro propoſiti ſint, ex quibus is decernatur, qui Corradio ſufficiatur; verum ſi inter eos unus Aonius Palearius, qui Mediolanenſibus hanc eamdem publicam docendi operam dat, nominetur, ego fidem meam tibi do, fore, ut quicquid de eo decreveritis, modo quod cum veſtra, atque ejus dignitate fiat, id eum eſſe optime comprobaturum. Commendarem ego tibi amicum meum quam diligentiſſime, rogaremque, quantum in te eſſet, efficeres, ut in demortui amici loco vetus amicus meus decerneretur, probaremque iſto loco, ſi quiſquam alius, digniſſimum eſſe; niſi ſcirem, te quoque eum valde amare; omnibus vero ex doctiſſimis atque elegantiſſimis ejus ſcriptis conſtaret, unum Aonium eſſe, qui cum ſoluta, tum etiam adſtrictiori oratione, quod paucis ad hanc ætatem datum eſt, æque pereleganter, atque luminoſe & ſcribat, & canat; tamen ſi quid amori erga illum tuo adjungi poteſt, id ut mea cauſſa adjungatur, te etiam, atque etiam rogo; ut quaſi hæc mea Epiſtola magis currenti ſit calcar, quam amici commendatio. Malvetio, Ghislerio, Cuſpio, Fantutio XL. Viris hanc meam Epiſtolam legendam mittes, atque eos poſtea meo nomine rogabis, ut in hac cauſſa mihi tecum adſint, ac qua ratione tecum ago, eadem me ſecum egiſſe exiſtiment. Quod ſi a vobis impetro, etiam ſi omnem gratiam vobis referam, ſemper tamen apud me ea erit integra. Vale. Ferrariæ Non. Septemb. MDLVI.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Antonio Locatellio S. D.

Rationem reddit, cur Sylvium Antonianium adoleſcentem non ſolum cæteris in amore præferre debeat, ſed eum, quantum ſe ipſum, amare cogatur. Ex hoc autem vehementi Epiſtolæ initio Antonianii multiplex commendatio apud Locatellium oritur, quem enixe orat, ut ad conſtitutam horam domi ſuæ in Philoſophiæ præceptis eum inſtituat, quemadmodum & publice, & privatim paterne faciebat Madius, qui propter armorum tumultus cum cæteris Academiæ Ferrarienſis Doctoribus dimiſſus eſt.

11. CUm Sylvius Antonianius in humanioribus ſtudiis cum eruditione, tum etiam judicio ſit adoleſcens, qui in iis æquales paucos pares, in illo vero neminem habeat ſuperiorem, ſi illum non plurimum diligam, literis injuriam facere videar. Verum ſi horum nihil unquam attigiſſet, neque literam noviſſet, quoniam tamen iis moribus, atque ea vitæ integritate, quæ ab improbis etiam hominibus ſuapte virtute laudatur, præditus eſt, facere non poſſem, quin eum cariſſimum haberem, atque ejus cauſſa omnia vellem. Nunc vero cum hæc omnia ſimul una in eo excellant, atque ita, ut utrum ars, unde ſtudia, & literæ emanarunt, an recte agendi a natura inſtituta ratio antecellat, ſatis conſtitui non poſſit, quando æque utrunque in eo ad ſuam ſummam pervenit, ut quem ſtudia prudentiſſimum reddant, vitæ vero ſanctior ratio in probatiſſimis Viris collocet, impius ſim, ſi huic primas, & ſecundas, & tertias in amore non deferam. Sed his etiam accedit, quod propter communia ſtudia, atque ſummam meam erga illum benevolentiam, in amore mecum mutuum facit. Propter autem ætatem me eumdem, ut grandiorem natu, ſummo etiam honore proſequitur. Qua ejus in me ingenua reverentia non jam illum cæteris in amore præferre debeo; ſed eum, quantum me ipſum, amare cogor. Video te expectare, quorſum tam vehemens Epiſtolæ initium, atque multiplex amici commendatio ſpectet. Scito igitur, novo iſto bello exorto, docendi publi-

Digitized by Google

blicam disciplinam apud nos totam sublatam esse. Malo enim hoc fato non solum arma nobis in manus sumpta sunt, sed libri etiam ex manibus exciderunt. Quo uno publico incommodo multis magnum detrimentum, Sylvio vero maxima calamitas injecta est, cui Madius Philosophus, a quo paterne in Philosophiæ præceptis instituebatur, ereptus est, qui cum cæteris, qui in nostro Gymnasio publice docebant, dimissus est. Sed aliorum melior conditio, qui ad alienos Doctores aut Patavium, aut Bononiam, aut quovis alio se conferre potuere. Huic uni omnes hæ viæ præclusæ fuere, neque hoc ex ulla rei tenuitate, quem amici nunquam deseruissent, sed ne ab Hercule Principe suo vel tantum pedem discederet. Sed Deus Optimus Maximus, qui suis optime consulit, te quasi dedita opera per hoc tempus nobiscum esse voluit, a quo id si non publici, saltem privati muneris habere posset. Audeo enim, te tua sponte illi obtulisse quicquid, quod multum est, in te ejus facultatis mesit, ad omne cum illo ad communem horum dominum fideliter esse communicaturum. Quod ut ego intellexi, manus in Cœlum sustuli; Deo gratias egi, qui suos promissa non deseruerat; tibi vero, quem jam multo ante a meo Brachio magis amare non poteram, plurimum debere cœpi. Verum si ad tuum illum animum mea commendatione quicquam amplius accesserit, quod erit, si non solum suscepturn partem fideliter explexeris, sed quam viam in iis studiis cum minus ancipitem, tum etiam brevissimam insistere debeat, eam illi similiariter communstrabis. Multi enim, ut magnos in suis studiis progressus fecerint, meridum se potius tamen in illis magis errasse, quam dudicisse animadverterint, atque in caput iterum redire, aliamque de integro viam inire cogantur. Hoc, inquam, si ante amplius habebimus, me nihil, quod tua causa posthac noim, poteor habiturum: quin molestum erit, non eam mi remunerandi facultatem dari, quam ego cuperem, & ipse mereris. Si quid tamen mea, ne quid dicam de eius, scripta unquam valuerint, non minima ex parte ea tibi polliceor valitura. Vale.

BAP-

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Antonio Locatellio S. D.

Facete taciturnum ejus discessum Bononia fugillans orat, ut impressorum ignaviam urgeat, ut tandem suum opus absolvant post septimum mensem, quod altero mense debebant.

12. QUarto Idus Septembris ad tuum cubiculum, ut te viserem, veni: pulto: nulli intus: foris mihi puer respondet, neminem adesse; te Bononiam nudius quartus tuos visum profectum esse. Dolui tantum viæ frustra suscepisse me; sed acerbius tuli, quod sine me, ut millies constitueramus, discessisses. Scilicet comitem infacetum, quique sua taciturnitate comitatui magnam molestiam attulisset, sprevisti. At ego tibi pro isto tuo officio tantumdem reponam. Nam, te inscio, Venetias solvam, neque ego tibi magis fidem meam in eo itinere præstabo, quam tu mihi tuam in Bononiensi præstiteris. Sed de jocis hactenus. Si me amas, ad impressores istos ibis, atque eorum ignaviam, quantum potes, urgebis, quando ignorantiam corrigere non potes, ut tandem post septimum mensem, quod altero debebant, opus nostrum nobis absolvant; hocque etiam cum Zoppio nostro ages diligentissime, non quod is in eo corrigendo quicquam claudicet, sed ut tecum istis Vulcanis, vel fustibus ulmeis grandiorem gradum efficiatis. Vale, ac fratri tuo salutem meo nomine dixeris. Ego vero vino illi tuo divino, quando perpetuitatem non possum, saltem, ut bene ætatem ferat, opto. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Locatellio S. D.

Ipsi, & Campegio gratias agit, quod Dialogum suum de Judicio cupide legerint, & laudarint.

13. MIhi scribis, Campegium doctissimum atque optimum Virum Dialogum meum de Judicio & cupide legisse, & laudasse etiam minime jejune; quod

Digitized by Google

eo ſpectare videtur, ut illi admodum placuerit. Cujus laudi tuam ipſe quoque laudem addis, me ſcilicet in Latina dictione non poſtremam laudem eſſe conſecutum; quorum utriuſque judicium ut probem, cum veſtra integritas, atque rerum omnium cognitio, tum etiam meæ laudis non parva mea cupiditas efficit. Sed cum ad meum poſtea redeo, facile ego contra ſentio. Nam ut ingenue de me fatear, non mihi plane ſatisfacio; Diique faciant, ut mea illa ſit nimis exquiſita diligentia, voſque rectius, quam ego, de me ſentiatis. Sed hactenus de Dialogo. Campegio, quod de me tam egregie ſentiat, & tam honorifice loquatur, meo nomine ingentes gratias ages, cui ego ut aliquando aliquam referam, omnem operam dabo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Locatellio S. P. D.

Petit, ut certiorem faciat, utrum verum ſit, quod circumfertur, Bononienſes in Robertelli locum cæcum ab ejus ortu ad publicam operam præſtandam delegiſſe, quod ſibi ſimile veri non videtur; quod ſi ipſe confirmet, ſe Bononiam ſtatim advolaturum pollicetur, ut illum audiat, amicumque amanter complectatur. Obiter nobilitatem ingenii hominis ob oculos ponit.

14. AUdio, Cives tuos cæcum quendam ab ejus ortu in Robertelli locum delegiſſe, quæ res mihi maximam admirationem attulit. Ut enim ille in noſtris ſtudiis tantum audiendo proficere potuerit, ut cæteris modo publicam operam ſuam feliciter præſtaret, vix mihi veri ſit ſimile. At in quo, Dii boni! loco? In Bononiæ celeberrima Academia. Hoc reliquum erat ad ſummam ætatis noſtræ præſtantiam, ut cæci etiam plus, quam oculati viderent, ut undique quanta hominis ingenii ſit nobilitas, quotidie Deus ipſe declaret. Quid enim recenſeam, quæ ab hoc apud ſuperiores ætates inventa, atque in hominum uſum ſunt prodita? Artes ſcilicet ipſæ, atque artium omnium inſtrumenta. In primis autem literarum formulæ, quibus paucioribus ſignis omnia noſtra ſenſa vel longiſſime gentium exprimere

re

Digitized by Google

re possumus. Nunc quod prope monstri simile est, homo reperitur, qui uno auditu tantum in optimis studiis profecerit, quantum multi & auditu, & lectione, & scriptione vix assequi possunt, ut etiam videre expectem, qui mutus scribat, atque nutui calamum etiam addat. Id si ita est, pergratum mihi feceris, si me certiorem feceris. Nam cæteris in re tam difficili non satis fidem habeo; tibi vel etiam majora facile possum credere, quo mihi a te confirmato, istuc advolo, ut cum illum audiam, tum te etiam amanter complectar. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Bertolaio S. D.

Gratias agit, quod gratulatur, a Principe possessionem optimi agri sibi donatam fuisse. Largiendi rationem, & possessionis commoda, atque amœnitatem extollit, ad quam eum invitat.

15. DE tua ista gratulatione valde te amo, atque eo magis, quod omnes meos Cives superasti, quorum adhuc nullus isto modo mihi gratulatus est. Ita est, ut dicis, Sylvi, me a meo Principe valde amari, atque in primis haberi. Tanta enim munera non omnibus elargiuntur. Possessionem nosti quam optimi agri, quamque oppido commodam; ut quod ille de suo rure faciebat, ego de meo commode usurpari possim. *Ex meo scilicet propinquo rure hoc capio commodi; neque agri, neque Urbis odium me unquam percipit. Ubi satias cœpit fieri, commuto locum.* [Eunuch. Act. 5. sc. 6.] Quid vero de aquula dicam, quæ sub villam fluit? Sed possessionis commodis, atque amœnitati accedit largiendi ratio. Nam cum hanc ipsam multi peterent, iis omnibus præteritis, eam sua sponte mihi condonavit, atque eo modo, quo de nostro Mucino intelliges. Sed cum mihi gratularis, tum etiam est, quod ipse tibi gaudeas. Sæpius enim me istic habebis, quamdiu Lugiensem Prætorem ages, mecumque feriatus assidue rusticaberis. Interea cura, ut valeas, meque, ut facis, ama. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

M. Tullio Beroio S. D.

Ejus versus ad se missos numerose, concinne, splendide scriptos laudat, agitque gratias, quod de se honorifice senserit.

16. TUi versus, M. Tulli, mihi gratissimi fuere. Qui enim aliter esse poterant, cum tam numerose, tam concinne, tam splendide scripti essent? In eo vero, quod ad meas laudes attinet, si cum cæteris ambitiose agam, majori voluptate affici non potui; si vero tecum ingenue loquar, te in iis multo malui, quam fuisti, modestiorem. Sed hoc te amoris erga me tui nimio ardore ductum feciſſe, certo scio, idque, quam ego tuum agnosco, tam etiam tibi facile ignosco. Expecto mittas, qui tibi tuum Siccinium describat. Nihil enim est, quod ego faciam difficilius, quam cum describo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

M. Tullio Beroio S. D.

Virgilii locum a Servio male explanatum ipse interpretatur, suamque de eo explicationem, & sententiam Sallustii testimonio, & Aldini Codicis lectione confirmat. In fine Epistolæ Camillum filium suum ei commendat.

17. CUm Bononiæ superioribus diebus essem, teque fere quotidie domum ex febricula langueſcentem amice viserem, ac nostri sermones plerunque essent de nostris communibus studiis, scio te recordari a Topiano nostro hos duos Virgilii versus Æneidos lib. 4.

Extremam hanc oro veniam, miserere sororis,
Quam mihi cum dederis, cumulatam morte relinquam.

aliquando adductos fuisse, in quibus ingenue adoleſcen fatebatur, se quid Maro in *cumulatam* voce sibi vellet prorsus ignorare, præsertim cum Servius quoque in e loco nescio quid involvat. Tum ego meam a te sente tiam rogatus respondi, si recte recordor. Servius, du

lo-

Digitized by Google

locum corrigere ſtudet, magis corrumpere videtur. Qui cum tuo juſſu allatus eſſet, ita compertum eſt: qui cumulatam gratiam ad Annam referri vult: dicens: *quod beneficium cum mihi cumulatum dederis*, & quæ ſequuntur. Non enim ita eſt; ſed ad Didonem magis refertur; ut ſi diceret: tantum ſoror apud me tuum beneficium erit, ut ſemper cumulatum remanſurum ſit, etiam ſi omnia tibi pro eo in tota vita reddidiſſem. Auget, inquam, Dido ſororis gratiam, dicens: ego non ſolum eam in tota vita omnibus meis officiis non æquabo, ſed ne ejus partem quidem, quo minus ea in me integra ſit, efficiam. Cujus meæ ſententiæ, ut Ferrariam redii, cum in mentem veniret, locum adii in meo Codice, ubi in hanc ſententiam Salluſtii locum notatum offendi, quo Virgilii ſententia planius explicari non poſſet. Eum tibi ſcribere placuit. Is ita inquit. *Id adeo experiri licet, arma, viros, pecuniam, poſtremo quicquid animo libet, ſume, utere, & quoad vives, nunquam tibi redditam gratiam putaveris: ſemper apud me integra erit.* Vides, ut eadem ſit Bocchi Regis, [is enim eo in loco hoc modo Sylæ ſe debere fatetur] atque Didonis erga ſororem ſuam debitio; quam uterque uſque eo adauget, ut ſe negent omnibus officiis ulli ejus parti eſſe ſatisfacturos. Quod Dido per *cumulatam*, Bocchus vero per *integram* vocem dixit. Sed redeo ad Didonem, ac planius, ſi poſſum, locum explico. Hæc igitur inquit: ſi tu ſoror hanc mihi gratiam feceris; ut ego omnia poſtea tibi retulerim, nihil omiſerim in pari gratia referenda, nihil tamen de ea diminuero: quin cumulatam, ut ſemper fuit, etiam moriens relinquam. Atque in hanc ſententiam Aldinus Codex legitur:

Quam mihi cum dederis, cumulatam morte relinquam; non autem ut Servius legit:

Quam mihi cum dederis cumulatam, morte relinquam. ut ſit interpunctio poſt *cumulatam*. Sed de loco ſatis. Camillum filium iſtic habes. Si eum tuis conſiliis [eſt enim admodum adoleſcens] ſi ei, quoties tibi videbitur, non deeris, me a te plurimi fieri judicabo. Pro quo etiam tanto tuo officio cum tibi omnem gratiam retulero, multo tamen major ſemper apud me erit referenda. Vale.

Digitized by Google

Baptiſtam quendam Carmelitam præferant, eumque magis, quam Matonem, eſſe imitandum ſua ſtultitia tueantur. Sed utrum iſti, quod ſentiunt, prædicent, non graviter accuſandi, an, quod tam pueriliter ſentiant, magis contemnendi? Sed hoc pacto quid prudens a ſtulto differat, facile cernitur. Hæc in mea Ricciola in Quartiſano, cum tuæ mihi Ferrariæ literæ ſunt allatæ, quibus me cujuſdam ſponſionis appellaturum graviter minitaris. Ego, Tulli, ut ad Urbem venero, nuſquam tibi deero. Quid vero ſi eas exequias expectemus, quas ego iſtic tecum ſpectem? & eos verſus tum tibi dictem, tu vero tibi fideliſſimus ſis deſcriptor? ſed ut lubet. Nihil eſt, quod meæ fidei diffidas. Probe enim eam tibi ſum præſtiturus. De Frizolio vero bellus homo es, qui de me Evangelia quæras. Equidem illi gratulor. Sed mihi, qui ejus ſuaviſſima conſuetudine cariturus ſum, non minus doleo. Zoppio ſalutem. Camillum vero filium, niſi fruſtra eſt, tibi etiam atque etiam valde commendo. Vale ex Quartiſano Cal. Maji MDLIX.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Regulo S. D.

Oblatam amicitiam ſe & amice accipere, & arcte complecti profitetur, quam officiis omnibus ſe effecturum promittit, ut, ſi non ſuperet, ſaltem æquet. Orat, ut videat, ſi quæ literarum forma ſatis idonea apud impreſſores reperiatur, qua ad ſua ſcripta edenda uti poſſit.

20. TUas literas accepi, mihi quidem, ut par fuit, gratiſſimas, in quibus me novo, atque eo maximo amico auctum eſſe intelligo; neque tantum humanam conditionem mihi in eripiendis veteribus amicis adverſari, quantum etiam mea ſtudia novos ereptis probe ſubſtituere, video. Scribis enim pro altero Sebaſtiano mihi proxime erepto, te alterum Sebaſtianum mihi eſſe relictum, atque ut in ejus locum te accipere velim, peringenue me invitas. In quo tuo officio tu quidem, Regule, tuorum ſtudiorum dignum facis, qui eum ames, quem in aliquo tuorum ſimilium numero fortaſſe eſſe non ignoras, neque ego meorum indignum faciam, qui

Digitized by Google

qui te doctiſſimum Virum & amice accipio, & arcte complector. Equidem ante audieram ingenuitatem tuam ab omnibus commendari, nunc vero a te ipſo eandem video re ipſa comprobari; quam ego contra ſi omnium officiorum integritate mea non ſuperabo, certe, ut eam me æquaſſe videas, facile efficiam. Ac continuo, ut id tibi præſtem, [quando tanta eſſe videtur, amico occaſionem dare ad optime de ſe promerendum, quam etiam ſi ipſe de eo haud peſſime promereatur] te rogo, ut videas, ſi quæ iſtic apud iſtos impreſſores literarum forma ſatis idonea tibi videatur, præſertim ejus generis, quæ manum imitatur; ſin, quæque alia ſit, atque ejus poſtea exemplum paucioribus verſibus deſcriptum mihi mittas, quo mihi quoque comprobato, continuo iſtuc me conferam, atque de meorum ſcriptorum editione cum iis conſtituam; ut videas, te non ſolum a me libentiſſime in amicitiam acceptum eſſe, ſed continuo eam me non parvo officio confirmatam eſſe voluiſſe, teque hoc modo probe invitaſſe, ut ſi quid tibi a nobis opus accidat, id a me tam libere, quam a te hoc nunc me facere videas, petere non dubites. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Regulo S. D.

Ejus literas cum impreſſoris literarum exemplo ſe accepiſſe ſignificat, illas quidem amoris plenas, impreſſoris autem, quæ non plane comprobantur. Itaque rogat, ut, ſi quid forte melius extiterit, certiorem faciat.

21. TUas literas cum impreſſoris literarum exemplo accepi; tuas more ſuo amoris plenas; impreſſoris, quæ non plane comprobantur. Nimis enim tritæ, atque veteres ſunt, quæque opus meum ferre non poſſent. Si quid forte melius extiterit, tua cura erit, ut ſciam. Neque quæras, cur iſtic potius, quam Venetiis hanc operam quæram, ne mihi dolorem augeas. Ego vero, quos nollem, ſi cauſam ſcribam, gravius offendam. Nam ſi mutuo in amore ii, qui maxime debebant, mihi reſpondiſſent, de hac editione jampridem nihil laboraremus. Sed quando in amicitia noſtra conci-

lian-

Digitized by Google

lianda, ut prior fuisti, in petendo autem ab amico eumdem locum habere non potes, saltem, te magis in secundo, quam in nullo, ut videam, efficies. Ac si quid tibi a nobis opus esse videris, id ne fideliter petere dubites, te etiam atque etiam rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebastiano Regulo S. D.

Magistro Manterchio sibi commendato locum non esse respondet propter temporum difficultatem, bellique calamitatem, quorum caussa plerique magistros, quos habent, missos faciunt. Admonet tamen, si quid interim apparuerit, se ei promisisse, nusquam suam operam illi defuturam.

22. ET amice, &, ut ego cupiebam, fecisti, qui me, ut te antea rogaram, in petendo imitaris. A Manterchio tuas literas, quibus eum mihi commendas, accepi. Ego, Regule, si omnes Cives nostri magistrum suis filiis quærerent, solus vel triduo omnibus, ne quid ejusmodi egerent, qui providerem, abunde haberem. Vix enim alius a me discessit, cum alius adest. Quin etiam sæpe alius alium ad me opprimit. Verum cum nemo nunc non solum non quærat, sed quos plerique habent, [vides enim in quam temporum difficultatem inciderimus, quodque bellum nos urgeat] missos faciant, quid ego tibi recipere, aut qua spe illum accipere possim, non habeo; cui tamen promisi, idque præstabo, si quid interim appareret, meam operam nusquam illi esse defuturam. Tu vero meum Cuspium meo plurimum nomine salvere jubebis, apud quem si istis Saturnalibus sim, nihil vobis mirum videri debebit. Utrique interim Camillum filium commendo. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebastiano Regulo S. D.

Academiarum fructum, & utilitatem exponit. Earum tria genera constituit, unum publicum, alterum privatum, tertium, cum utrinque res disputatur. De singulis nonnulla subjicit: ubi exerceantur: qua ratione: quantam nobilitatem, & præstantiam præ se ferant, quantamque utilitatem afferant. Fusius autem de privatæ Academiæ forma, & imagine differit, commemoratque Vivos præstantissimos, qui in hoc genere Academiæ Florentiæ sub Cosmo, Petro, ac Laurentio Mediciis floruerunt.

23. CUm proxime Bononiæ essem, quo toto tempore quotidie una vel multam horam partim domi, partim foris deambulando essemus, ac de multis rebus, in primis autem de communibus studiis colloquemur, scis de me, quid mihi de vestris istis doctissimorum Virorum conventibus, quos vos Academias appellatis, videretur, quæsiviisse, meque ad id, quod de illis sentirem, tibi explicandum, tempus postulasse. Nunc igitur, ut ei parti satisfaciam, tibi respondeo; quædam in ejus generis Academiis esse, quæ mihi valde probentur, nonnulla etiam, quæ non satis placere possint. Nam, quod una tam amice conveniatis, ut de vobis dicam, atque in nobilissimis sermonibus illam diei horam transigatis, cur non summa laude digni videri debetis? Id enim vere est societatem colere humanam; ut qui, post mutuam benevolentiam, in communem usum quæ privato quisque studio sibi compararit, benigne conferat, atque alii aliis, omnes omnibus consilio prosint. Quo fit, ut quisque vestrum semper domum aut meliori sententia, aut in sua confirmatior redeat omnino. Huc accedit, quod novæ, atque nobiles amicitiæ suscipiuntur, veteres vero consuetudine stabilius confirmantur. A bonis deinde omnibus inde quoque optime auditis, qui vestro isto otio, non, ut ii faciunt, qui ex multis sunt, abutimini; sed in iis studiis, quæ hominem expoliunt, atque Virum reddunt elegantiorem, illud egregie insumitis. Deinde ex vestris scriptis maxi-

mam

Digitized by Google

mam utilitatem percipitis. Quisque enim ita frequentior, atque magis assiduus in iis sit exercendis, quam si liber erret, atque suo arbitratu agat, non fieret. Postremo in eorum correctione dici non posset, qui, ac quantus fructus sequatur. Nam cui Epigramma censendum sit, is omnes ejus partes prius, ut teneat, oportet; postea vero quibus illud careat, planius ostendat. Id, quod in cæteris quoque censendis scriptis faciendum est, qui fructus omnium est uberrimus. Hæc sunt in primis, quibus cum summa utilitate non parvam laudem ex istis conventibus vobis comparatis. Sed contra illa mihi istis tot, ac tantis bonis non leviter adversari videntur, quod qui nobilissimorum Scriptorum loca abstrusa, minimeque omnibus nota, atque obvia summo studio, ac sua industria sibi deprehenderit, si quoquo modo de iis agendum accidet, ea dedita opera præterierit, ac tantum omnibus trita, atque perspicua protulerit, ineptus, atque imperitus habeatur, qui in re vestro tanto consessu indignissima operam suam occupatam habuerit. Sin contra ea benignius in medium protulerit, atque cum cæteris communicabit, is suorum studiorum fructus, ac gloriolam in magnum periculum adduxerit; ne scilicet, dissoluta Academia, atque adeo stante illa, eorum quisquam pro suis aliis postea divulget; atque ita is suo studio, atque labore aliis laudem, & gloriam compararit. Ex quo, præterquam quod maxime injurium est, interdum illa odia excitantur, quæ nulla postea sanctior amicitia conciliare posset; ut ex optimo officio eum fructum feras, quem vix ferres ex injuria graviter illata. In his præterea Censores creantur, quorum judicio aliorum scripta censeantur. In quo idem inimicitiarum periculum versatur. Natura enim comparatum est, ut quisque, quicquid agat, laudari maxime cupiat. Si vero contra illud damnari sentiat, nihil ægrius patiatur, nihil iniquius perferat. Quare etiam contra suam sententiam præfracte tuebitur, neque vinci poterit: in qua contentione sæpius ad jurgia, atque criminationes, ab his autem ad manus etiam venitur, quorum nihil turpius, atque a nostris studiis magis alienum dici potest. Si vero error, atque mendum tale sit, ut nulla ratione defendi possit, tum ille iracundius etiam in se ipsum, quod id non viderit, exardescet. Non enim, mihi crede, tam utile est

erran-

Digitized by Google

erranti mendum corrigi, quam odiosum se errasse, monstrari. Mallet ille quidem perpetuo in eo errore versari, quam cum tanta ignominia doceri. Quod si sæpius accidat, id quod necesse est, ut accidat, pudore pulsus, aut perpetuo postea tacebit, aut etiam a collegio sese abduxerit. At huic malo prudenter cautum est. Lege enim prohibetur, ne quis adversus Censorem causam dicat, sed æquo animo ejus judicium perferat. At primum inique latum esse videtur, quod sua quisque scripta defendere non possit. Qui enim scitur, an is recte scripserit, Censor autem interdum imperite judicarit? Certe enim rei auctor, quique sciat mox eam doctissimorum Virorum judicium subituram, mature, atque haud inconsulte scribet, atque interius in illam, quam alienus Censor, penetrabit. Deinde, ut lex etiam jure defensionem omnem accusato eripiat, id ei numquam auferet, ut non graviter ferat, atque etiam illi, a quo se damnari putet, gravius irascatur. Verum æqua lex omnibus est perscripta. Is quoque postea cum alios censebit, hoc ejus beneficio in eos utetur. Audio. Ergo tacito odio laborabunt, qui apertam benevolentiam profitentur. At alii de se viderint; inter nos ita ingenue jam triennium agitur, ut horum nihil sit auditum. Id si ita est, vobiscum feliciter agitur, ac permirum videtur, inter multos eandem sententiam congruere, quæ vix in paucis congruit. Hæc vero sunt, quæ de ejus generis Academia dici posse videntur, quæ tamen, ut omnes Academici a nobis ita amice dicta accipiant, volumus, ut facerent, si ab eorum amicissimo dicta essent. Neque vos cum aliud Academiæ genus mihi quodammodo magis probari dixero, ideo feciſſe, ut hoc vestrum, atque ejus simile ex istis honestissimis conventibus excludam, aut ex hujus laude aliarum sequatur vituperatio. Tria enim Academiarum genera mihi constituo; unum publicum, privatum alterum; tertium, cum utrinque res disputatur. In Publico unus tantum docet, cæteri discunt. Hoc item duplex est. Majus, ut ita nunc distinguam, & minus. Majus, ut Bononiæ, Patavii, Pisis, Ticini, Ferrariæ in Italia; in Gallia Lutetiæ Parisiorum; in Germania Augustæ, Lovanii, atque in cæteris similibus locis perpetuo fieri constat. Ex quibus florentissimis Academiis quotidie, tanquam ex tot equis Trojanis, præstantissimi extant Viri, qui postea quasi ex frequentissimis

Digitized by Google

simis Seminariis aut ad Civitates regendas, ac populis jus dicendum, aut ad hominum morbos depellendos, atque ad pristinam eis valetudinem restituendam, deliguntur, atque in omnes Orbis partes, tanquam in vacuum agrum disseminantur; quo genere Academiæ nihil nobilius, nihil præstantius, nihil utilius in terris habetur. Minus autem genus est, quod in minoribus Urbibus, atque in Oppidis exercetur, quod perinde se habet ad illud majus, atque familia optime instituta ad Remp. sancte administratam. Ut enim familiæ parvæ sunt Reipub. formæ atque imagines, unde etiam ii postea Viri deliguntur, qui ad Remp. gubernandam accedunt; ita Oppidanæ Scholæ adolescentes erudiunt ad majora illa postea studia capessenda. Alterum genus erat, quod privatum faciebamus. Hoc autem inter domesticos parietes, & certis quibusdam, quibus tantum ingredi licet, nulli præterea alii, constitutum est. Hoc quoque bifariam dividitur: alterum, ut vestrum, de quo satis supra a nobis disputatum esse arbitror: alterum, cum pauciores conveniunt, sed alio instituto, atque vos facitis, se in eo exercent. Id autem tale est, ut ego hanc Academiam tibi constituam. Sex viri, satis enim hi nunc mihi sunt, alias alii plures, ut faciant, licebit. Horum vero quisque suum certum habeat officium: puta alius, qui in Poetis: alius, qui in Oratore: tertius in Historia: quartus in linguæ splendore, atque dignitate: quintus in agricultura: sextus in moralibus disciplinis optime versatus sit. Horum quisque tertio quoque die paratus veniat, atque quicquid habuerit in sua facultate indagatum, id in medium afferat. Ut si Poeta [Poetam enim nunc illum appello, qui in Poetis versabitur] sibi sumpserit aut quartum Æneidos, aut Horatii Poeticam, aut quid tale explicandum, paucis, ut per semihoram de superiore loco, quicquid in præsenti parte dignum vobis, dignum Poetis habebit, cæteris Academicis explicabit. Ita Orator in quaque Oratione malit; ita Historicus; ita reliqui deinceps omnes omnibus, quod sibi domi excogitarint, ut melius facere poterunt, fideliter impertient. Ex quo genere studii quantus fructus percipiatur, atque utilitas emanet, nihil est opus dicere. Quis enim continuo non videt, una opera quinque facultatum quenque eorum partem suam domum referre?

at-

Digitized by Google

atque eodem tempore præstantissimis disciplinis optimam operam dare, cum tamen nisi in una sua sexta quisque laboret, faciatque quasi qui pecuniam in fœnus locet, qui per centum quingenties fœnus recipiat. Quæ ratio si post mensem conficiatur, magnam summam conficiet. Neque tam ferax pratum est ullum, quod tantum fœnum, quantum hoc studium fœnoris ferre possit. Neque timendum erit, ne ingratos suorum studiorum participes faciat, cum statim pro uno quinque recipiat. Quod genus Academiæ Stephanus Saulius Vir in hisce nostris studiis elegantissimus in amœnissima villa sua in agro Genuensi cum Marco Antonio Flaminio, cum Julio Camillo, ac Sebastiano Delio aliquot menses exercuit, atque exercere pertexisset, si per Flaminii invaletudinem ei licuisset. Tertium genus eorum est, qui de re proposita argute disputant, atque etiam in contrariam partem; quod quidem plurimum valet ad ingenii aciem acuendam, atque postea cum opus est, etiam ex tempore in omnibus rebus apparatius respondendum. Hoc genus Philosophi proprium sibi vendicant, a quibus etiam solis argumentandi rationem, & viam petendam esse volunt. In quo genere Academiæ Florentiæ sub Cosmo, Petro, ac Laurentio Mediciis Ficinii, Cavalcantii, Argiropoli, Bencii, Pici, Politiani, Marulli, Landinii, Marsupinii, Ricasoli, aliique floruere. Hæc sunt, Regule, quæ de *istis* studiis, quas Academias dicitis, ego per istos ardentissimos Solis ardores in meo Quartisano colligebam, quæ tibi postea scriberem. Cui meæ sententiæ non dubito, si is sis, qui esse debes, quin tua quoque facile accedat sententia; sin secus senseris, expecto quibus id sentias rationibus, ut mihi perscribas. Vale. Meis Fantoniis fratribus, ac Robertello salutem. Ex meo Quartisano XI. Cal. Augusti.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebastiano Regulo S. D.

Rogat, ut impressores urgeat ad fidem ex pacto præstandam in reficiendis literis vetustate corrosis, quibus in suis scriptis edendis utantur. Deinde admonet, ut amice purget negligentiam suam cum Savignanio, quem ejus culpa ne visit quidem, cum aliquot menses Bononiæ manserit.

24. SI isti impressores eas literas, quæ vetustate ita corrosæ sunt, ut alia ab alia dignosci vix queat, reficiendas curarint, ut tandem ad institutum opus redeant, meis verbis eos impelles; si nondum etiam; ut ipsi fusorem suum urgeant, benigne commonefacies; si vero eos neutrum curare senseris; tum apud Cuspium conqueraris licebit, qui eos mihi ex pacto nostro fidem præstare cogat. Nolo enim, absente me, rem in judicium vocari. Hactenus de impressoribus. Reliquum est, ut Ludovico Savignanio tuam negligentiam amice purges; meam erga eum benevolentiam valde commendes. Probe enim scis, tua culpa factum esse, ne ego illum, & postea cum multos dies, & primum, cum aliquot etiam menses Bononiæ manserim, saltem viserem. Quod meum officium ita ex die in diem protulisti, ut illud mecum domum referrem. Meis etiam Fantoniis fratribus salutem renovabis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

Se optime valere significat, & tempestate in Consandolo detineri. Comaclio barbatulos piscículos, auratas, sgumbros, & rhombos se missurum promittit, librorumque curam ei commendat.

25. CAmille, si vales, bene est, si mater quoque valet, multo melius est; ego quidem optime valeo. Nos adhuc in Consandolo tempestas retinet: cum mare conquiesceret, quo navibus commeatus transvehendus

Digitized by Google

dus est, Comaclium navigabimus; unde ego tibi mittam barbatulos pisciculos, auratas, sgumbros, rhombos vel Ravennatibus meliores. Tu eris interea cum tuis libris; neque tamen tibi pilam, atque reticulum tuum aufero, si iis & suo tempore, & moderate, hoc est, sine sudore uteris, matrique, ut debes, obtemperabis, cui meo nomine salutem dices. Vale. Ex Consandolo.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

Ad parce, & restricte utendum pecunia, quam mittit, & dandam assiduam studiis operam hortatur.

26. PErpusilla hæc quidem pecuniæ summa est, si animum meum spectem; multo etiam minor, si tuum. Si vero cum re nostra eam comparem, ea quam maxima est. Tuum autem erit, ut tua parsimonia & meam voluntatem æques, & tuum animum superes, & agelli tui merces ut te ferre possit, æque curabis; in tuis vero studiis tantum profeceris, quantum debes: debes autem quamplurimum. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII LUGIENSIS EPISTOLARUM LIBER SECUNDUS.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS Laurentio Gambaro S. D.

Amicum jocose hortantem, ut cum eo, & aliis amicis ad Indos transvehatur, facete etiam ipse excipit, seque jam septuagenarium ad tam longam navigationem ineptum profitetur, satis sibi futurum inquiens, si in suum Quartisanum, vel Bononiam, vel Patavium cum amicis se conferat, vel ad ignem hyemis tempore cum Columbo, & ceteris ejus navigationis Scriptoribus totum illud iter legendo sibi conficiat. Re ipsa, non rationibus, atque argumentis jam declaratum esse ostendit, nugas esse, & Poetarum fabulas, Orbem terrarum totum non esse habitabilem. Nautarum munera singula diligenter describit, seque ad ea obeunda minime aptum fatetur. Itaque magis amice secum eum acturum ait, si a suis studiis non abduxerit, sed potius multiplicem eam navigationem sibi describendam attribuerit.

1. MEn quoque, Gambare, tuis Heroibus admisces? atque cum iis usque ad infimos Indos transvehis? Utinam ego mihi melius augurer. Perinde enim esse videtur, atque si diceres, jam eo perveniſti, Ricci, unde ulterius progredi non potes; id quod ex LXX. annis meis facile conjici potest; neque tibi ab Inferis ullus, quam summi Judicii, alius datur reditus. Non enim tantum viæ tam natu grandem virum ingredi, par esse videtur, ut iterum ex longissima illa navigatione ad nos Superos redituram me sperem. Quare mihi satis esse

esse poterit, si quod reliquum est vitæ, in meum Quarisanum meo cisio per æstatem cum meo Antonianio vehar; vel si quid paulo etiam longius, Bononiam ad meos Cuspios, Beroios, cæterosque amicos; aut etiam Venetias ad meos Cornelios; inde Patavium ad meum Abiosium: per hyemem autem, cum non solum maria, verum etiam terrestria itinera tum frigoris, tum ventorum vi clausa sunt, ad ignem cum Columbo, ac cæteris, qui navigationem illam scripserunt, totum illud iter legendo mihi conficiam. Sed quid ego sum hominis, qui superiore anno etiam bello bonus sum habitus, cum tot fortissimis viris navem vel ultra Indos, si detur alius locus, conscendere verear? unde mihi tot gemmas, tantam auri vim, tot pretiosas res sim domum revecturus? Huc accedit, quod magnam voluptatem capiam, cum alium Orbem, alias gentes, atque harum alios mores, cultus, quæ ad humanam vitam agendam maxime pertinent, videro. Sed heus tu, quam torridam, quamque glacialem plagam inter nos, & illos veteres esse rati sunt, ut eas prætervehemur? Ne timeas, Ricci. Nulla ea est, nugæ sunt, atque Poetarum fabulæ. Totum est habitabile. Veteres enim [quod cum eorum bona gratia dictum volo] in eo imprudenter allucinati sunt. Quid ego ex te audio? Num tuus quoque Maro cum cæteris illius artis prudentissimis Viris in suis quinque plagis elapsus est? Re ipsa, non rationibus, atque argumentis ita esse jam pridem declaratum est. Doleo, tantos Viros in hoc tam manifesto errore versatos. Sed quoniam non arbitror te vectorem ullum officio vacuum tollere, quæro ego de te cui operi meam operam usui esse posse reris? Nam si me aut impellendo remo, aut velis sive tollendis, sive deducendis destinasti, aliarum virium id, quam septuagenarii viri, totum est onus. Si ut per funes volitem; ego vix humi repo; nedum satis obesus funambulus fiam. Si clavo gubernatorem constituisti, magnum periculum est, ne vel prima nocte alterum Palinurum Oceano compararis. Non puto te ad sentinam exhauriendam politissimum hominem addicturum; multo vero minus, qui cæteris imperem, qui ejus artis sim imperitissimus, quique ventorum nullam scientiam teneam, neque umquam alias mare intravi. Si vero malueris, ut is sim, qui aut per foros

Digitized by Google

cursitem, aut qui remiges impellam, aut qui signum iisdem quando remis incumbant, aut quando eos sustineant, aut inhibeant, falleris; cum horum nullus mihi usus, nulla sit scientia. Neque me in summo malo, quasi in specula, collocabis, qui ne vitreis quidem oculis certius quicquam cernam. At quædam sunt tamen, quibus ego aliquam operam dem, ut pede faciendo, in anchoris evellendis, & funibus in spiras colligendis, &c. in cæteris ejus generis. Verum si tu magis amice mecum agas, me a meis studiis non abduxeris, ac multiplicem eam navigationem mihi describendam attribueris; in quo officio fortasse ego tibi satisfaciam. Ut continuo unde a Gadibus solvemus quantum viæ in singulos dies, ac quæque, quo vento, conficietur, quæ pericula prudenter devitabimus, quas tempestates virtute superabimus, ad quæ loca post longissimam navigationem appulerimus, qui eorum habitatores, qui mores, qui Deorum cultus, qui vestitus, quæ leges, instituta, rerum copia, cæteraque, quæ notatu digna videbuntur, describendo. Hoc modo utrique optime consulueris. Neque enim ipse inanem hominem tolles, neque ego non ad nihil bonus videbor, neque hac ratione quicquam habebo, quamobrem nobilissimam istam navigationem non exoptem, qua non Colchos, non Thulem vehar, sed totum Orbem terrarum circumvehar. Tuis igitur me, quod tua sponte antea fecisti, permittentem, atque etiam rogantem, adscribas, licet; cui ego ad diem dictum præsto ad portum adero, atque cum reliquo nobilissimo comitatu feliciter navem conscendam. Vale. Ferrariæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

Hortatur filium, ut cum matre in villulam Riccianam se conferat, ejus Cœlum ad concoquendum factum extollens, admonensque, ut secum Aliotium adducat.

2. MAtrem tuam, si per Annæ valetudinem ei licebit, expecto. Tuum esse videtur, ut eam non sinas solam venire. Fuschinius equum, quando cisium odisti, tibi accommodabit. Vises post alterum annum tuam vil-

Digitized by Google

villulam. Perſicorum adhuc reliquum eſt non parum, uva optima, Cœlum autem illud, quod ſcis ad concoquendum factum, ut vel ad alteram diei horam eſuriendum ſit. Si tuum Aliotium tecum adduceres, nihil amplius deſideraretur. Curabis, ut hæ literæ recta Bononiam perferantur. Vale ex noſtro Ricciano.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

Pro pecunia argentea peregrino ſigno excuſa, publicoque edicto vetita, tantumdem auri ſignati remittit. De ſua penula ſitu, ſordibus, pice, atque plicis male obſita ſibi relata, novaque ipſi propter hyemem conficienda admonet.

3. TUas literas cum pecunia argentea peregrino ſigno excuſa, quam iſtic publico edicto, ut ſcribis, impendi vetant, ut quam ipſi ſuam interim maximam ſignant, commodius diſpendant, a noſtro Viſcovino accepi, pro qua tantumdem auri ſignati, quando argenti non eadem, quæ auri, ratio habetur, ut hac ratione major ejus vis a peregrinis cogatur, atque cum eo argentum ſuum commutent, tibi remitto. Cum his etiam penula mea mihi relata eſt, ſitu, ſordibus, atque, ut in navi fit, tota pice, atque plicis male obſita. Qui retulit, quod ipſe coram nunquam dixti, refert, ſi tuam & ipſe per imbrem, atque hyberna tempora habeas, tibi quam commodiſſimum futurum. Continuo eam tibi conficiendam curo, atque cum his literis per publicum Tabellarium tibi mitto. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

Tabellariis male precatur, qui neque literas, neque penulam, neque pecuniam in decimum diem reddiderant, cum pro iis ferendis etiam amplius, quam satis est, in literis foris inscripserit, ut eæ citius & perferrentur, & redderentur.

4. DIi omnia mala dent istis publicis Tabellariis. His ego literas cum pecunia, atque penula do, atque pro iis ferendis etiam amplius, quam satis est, in literis foris inscribo, ut eæ citius & perferantur, & reddantur, & tamen in decimum diem non redduntur. Quare istorum Magistros ad Angeli hospitium ipse adibis, atque de illis hæc omnia quæres. Cave quicquam periisse putes. Quicquid damni in iis feceris, id est, quod eorum usu decem hosce dies caruisti. Sed in pecunia gravius, qui interea contubernalibus tuis gravis fuisti, qui eorum convictu tuum victum sustinuisti: sed omnium rerum est vicissitudo. Alias ipse hoc ipsum illis præstabis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

De navigatione sua Ferraria Venetias strenua, ac felici certiorem facit. Admonet, febriculam ex illa navigatione a se contractam, seque coactum ob pedum frigus ad quartum diem in lecto decumbere, nunc tamen valide valere: Cornelios molestè tulisse, quod eum, ac matrem secum non duxerit: matri omnia a se empta usque ad acus, seque quamprimum ad eos advolaturum.

5. QUa hora a te Ferraria discessi, eadem, hoc est duo de vigesima, altero die Venetias appuli, ut videas quam strenue, ac feliciter navigarim: tametsi ex mea illa navigatione nonnihil febriculæ contraxi. Nam cum nusquam remum continerem, ac totam illam noctem in navi, in tabulis cubarem, tanto pedum frigore sum affe-

Digitized by Google

affectus, ut duobus sequentibus diebus stomachus ita confriguerit, ut quicquid cibi caperem, nihil omnino ex eo concoquerem. Quod cum video, ab eo me abstineo, atque inedia curari cœpi. Tertia vero nocte sua sponte venter in illud profluvium mihi persolvitur, quo eum Fabius noster interdum suis pharmacis exonerare solitus est, in aquulam totum se diffluit: quæ me res cum paulo languidiorem reliquisset, mane medicum accersiri jubeo. Præsto adest Abiosius meus, qui me non sine febri offendit, hortaturque, ut bono sim animo, ex illo frigore hæc omnia contracta esse affirmans, meque eadem, ut illi, diæta uti jussit; atque ita quarto die ex lecto surgo, atque valide valeo. Hoc quantum ad me. Nunc venio ad nostros Cornelios, qui quam moleste tulerint, quod te, ac matrem tuam mecum non duxerim, dici non posset. Causam affero honestissimam. Non est accepta. Ut Dii salvum illum esse velint, quando mea integritate perdant dicere non possum, qui nos hac integra voluptate frui prohibuit. Matri omnia emi usque ad acus. Tibi vero cras totum dabo, cui cum satisfecero, nihil mihi reliquum erit, quin ad vos duas animas meas advolem. Vale interea, & matrem meo nomine deosculabere. Venetiis.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

Brevis hæc Epistola multa complectitur: messem ad aream convectam esse: culpa eorum, qui equas ad triturum locant, eam longius produci: ob hanc rem se diutius rure detineri: a suis studiis non esse propterea se prorsus vacuum; nonnulla perlegisse, alia correxisse, Epistolas ad amicos scripsisse. Præterea ipsi mandat, ut nonnulla faciat, &, quid ipse cum matre agat, rescribat.

6. MEssis ad aream convecta est; ut primo quoque tempore tritura fiat, probe curatur. Sed qui equas ad illud opus locant, eam longius producere videntur; ut qui altiores frumenti cumulos, ac pleniores areas sequantur. Quæ res nos diutius rure continebit: ubi tamen nostris studiis non prorsus vacui simus. Tres

Digitized by Google

enim primos noſtros de Gloria libros perlegi. Quædam etiam diligentius correxi. Scripſi ad Cantellium, ad Nobilium, ad Antonianium haud fortaſſe ruſticas Epiſtolas. Huc accedit ea Oratiuncula, quam tibi mitto. Contra vero quid tu in tuis agas, ſcire cupio. Cum Sarachio ſi eris, ac rem illam numariam curabis, ne ſcilicet ille abeat, antequam ad numum diſſolvat, rem tuam curabis. Aurifici pauciores illas literas, quæ ad noſtri imaginunculam adſcribendæ ſunt, quamprimum dato. Floram matrem tuam meo nomine plurimum ſalvere jubebis. Vale. Ex noſtro Quartiſano Non. Julii MDLVII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

Epiſtola lectu utiliſſima, atque adeo neceſſaria iis, qui alio ſtudiorum cauſſa proficiſcuntur. Patris monita ad filium Bononiæ commorantem: ſtudiorum diligentem rationem habendam eſſe; morum, totiuſque vitæ curſum optime inſtituendum. Suggerit itaque locum, ubi habitet; unde pecuniam habeat; quem ſibi Doctorem proponat; amicos, quibus familiarius utatur, quaque ratione cum iis ſe gerat. Omnibus temere fidem non eſſe adhibendam admonet; noctis tenebras vitandas, & pericula, quæ tunc temporis caſu circumvolitant; contentiones in Magiſtratibus creandis exoriri ſolitas fugiendas, quodque primo loco ponendum eſt, Deum Unum, & Trinum toto animo colendum.

7. HOdie, Camille fili, duo de viginti annos natus es. Tantum enim dierum eſt, ex quo die tu in has auras editus es. Quod tempus domi tuæ cum parentibus tuis in optimis ſtudiis, atque ingenua, ac liberali educatione traduxiſti. Primos quidem annos, ex quo fari cœpiſti, cum Aloyſio Ateſtio in primis literarum rudimentis percurriſti; reliquos quatuor in Jure Civili perdiſcendo publice poſuiſti; nunc vero, cum domeſticus tuorum ſtudiorum curſus iſtius importuni belli interjectu interrumperetur, atque eorum abſolutio, quam domi ſperaras, apud alios tibi comparanda eſſet, Bononiam conceſſiſti, ubi cum me, quaſi adoleſcentiæ tuæ rectorem habere non poſſes, mihi viſum eſt, ſaltem hiſce

Digitized by Google

ſce præceptis tibi abſenti non deeſſe, quibus, ſi parueris, parentis quidem præſentia carebis, ejus quidem conſilio minime. Duo igitur ſunt, Camille fili, quæ tibi in hoc tuo ſtatu maxime attendenda ſunt: alterum ſtudiorum tuorum, quorum cauſſa iſtuc vehiſti, diligens ratio: alterum morum, & totius vitæ, quæ non minus in homine, quam rerum egregiarum ſcientia, elucet, optima inſtitutio. Quod ad ſtudiorum rationem attinet, eam iis operam dabis, cujus omnibus brevi non parvum fructum extitiſſe comprobes; quibus ut libere, atque nullo impedimento vacare poſſis, omnia tibi a nobis apud quempiam eorum hominum, qui in ſingulos menſes certa mercede conſtituta tui ſimiles alunt, habebis comparata, ne, ſi ad menſtruum cubiculum agas, omnia [ne quid agam de quotidiana ejus commutatione] quæ ad victum faciunt, a te ipſo ſint cum tuo magno incommodo providenda; neque quæ ad ea tibi opus eſſet pecunia, tibi Ferraria quotidie ſit expetenda, atque etiam expectanda. Quod vero ad Doctores tuos attinet, continuo videbis, quos tibi proponas ad audiendum, in qua una conſultatione ſi Cephalius noſter a Bononienſibus, ut factum iri videtur, decernatur, nullus labor tibi accidet. Scio enim, te hunc multis de cauſſis cæteris omnibus eſſe antepoſiturum. Si vero nullus acceſſerit Cephalius, tum tu, quem cum nomine, tum etiam re cæteris præſtare cognoſces, eum tibi deliges ad audiendum. Hoc autem, quod ad tua ſtudia. Reliquum eſt, quod ad vitæ inſtitutionem attinere dicebam. In primis igitur quicum agas, quoque familiarius utaris, prudenter videbis. Nam cum duo ſint hominum genera, alterum optimis moribus præditum, quodque cum virtute agit; alterum, quod ab his contra abhorret; ab hoc ut caveas, alteri ut adhæreas, te paterne moneo. Sed quoniam difficile eſt in primo congreſſu hominum naturam deprehendere, ut quæ in intimis animi latebris delitescit, præſertim in tanta nobilium adoleſcentum multitudine, continuo non ita te totum in ullius familiaritatem conjeceris, ut, cum jam experiendo malam deprehenderis, ab ea non facile poſtea diſcedere, neque recipere poſſis. Cum iis vero, quibuſcum verſaberis, ita te geres, ut nulli te inſolenter præferas, omnes tibi anteponas; quo uno officio omnium omnem be-

benevolentiam facile tibi conciliabis. Cave enim putes quicquam tam amari, atque commendari, quam humanitatem, atque facilitatem; quemadmodum contra, nihil plus homines odisse posse, quam ipsam insolentiam, atque superbiam. In iis vero obsequendis eam rationem adhibebis, ut ne, quod dicitur, præter aras, ne quid cujusquam alius injuria facias. Potius enim ab ea cum tuo aliquo incommodo ut abstineas, quam cum aliorum damno ut facias, tibi præcipio. Nam in tuo damno, ut ego id ignovero, nemo alius a te quid tale reposcet, in injuria autem, quam alii intuleris, conscientiæ stimulis semper solicitaberis. Illud in primis tibi persuadere debebis, non omnibus temere fidem esse adhibendam; multo vero multis pollicitationibus minus. Imponunt enim nunc magis homines, quam mutuum reddant: in quo sæpius dedecus, quam damnum gravius hominum animos offendit, quorum utroque postea facile ad arma venitur: atque ita, quos amicos nobis officio comparasse putamus, infensissimos inimicos experimur. Quoniam vero noctis tenebræ homines domum colligere videntur aut ad quietem capiendam, aut ad domesticas actiones agendas, ipse temporis rationi obsequens in tectum tuum te sub primum lumen recipies ad tuos Juris consultos optime versandos; foris autem eos per tenebras versari sines, quibus lux odiosa est, quique inde victum per furtum, interdum etiam funem sibi comparant. Tu vero in tuo cubiculo cum tuis libris colloquere, atque inde amice, quæ in tuam utilitatem conferas, furabere. Nam ut etiam nulli injuriam foris per illud tempus facias, quare etiam neque eam a quoquam ipse quoque pertimescere debeas, multæ tamen caussæ sunt, quamobrem etiam insontes injuria afficiuntur: ut si pro alio accipiaris, aut alieno vulnere pereas, aut etiam insciens alii impedimento sis, & multa ejus generis similia, quæ casu circumvolitant. Quoniam vero in vestris Magistratibus creandis contentiones inter vos maximæ exoriri solent; tu eas aliis relinquens in id unum incumbes, ut te cito ad publicos Magistratus accipiendos expedias, qui si ulli erunt a Principe tuo, tibi non deerunt, neque ab Aloysio ejus fratre tibi quid tale desiderabitur. Postremo autem, quod primo in loco tamen positum esse volo, ut toto animo

Deum

Digitized by Google

Deum Unum, & Trinum colas, videbis; neque quicquam ſive tecum, ſive cum alio agas, quod non ab hoc initium capiat, atque in eo perfiniat, Chriſtiane providebis. Quod ſi præſtiteris, nullæ inſidiæ, nulla fraus, nulli doli tibi intendi poterunt. Is te tectum ab omni adverſa fortuna perpetuo continebit, neque non tua ſtudia ſecreto plurimum adjuvabit. Quod ut facias, non ſolum tibi paterne præcipio, ſed te etiam, atque etiam Chriſtiane rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

Mandat, ut rem librariam curet, & impreſſores urgeat, quorum munera diligenter deſcribit.

8. TUas literas expecto omnibus de iis rebus, quas tibi diſcedens mandavi, in primis autem, quo loco res libraria ſit, aveo ſcire: an impreſſores in officio perſtent: an cum meo diſceſſu aliquid ipſi quoque ab eo diſceſſerint, ac remiſſius agere cœperint, quod tamen ferri poteſt, modo recte cætera. Nam quanto rem longius produxerint, tanto majori cum eorum detrimento fiet. Videbis, ut ignis ſit in furnulo ad locum concalefaciendum. Multum enim intereſt ad literas ex ſuis ſignis exprimendas, an is frigeat, an calefiat; deinde ne atramento nimis exiliter parcant. Nam quæ folia mecum attuli, ut ea melius cerno, albeſcere videntur. Qui vero in prælo comprimendo operam dat, eum commoneſeceris, ut diligentius curet, ne, quæ interſpatia ſunt, cum literis ipſis emergant, notaſque ad aſpiciendum turpiſſimas efficiant: id quod in meis in multis locis apparet. Hactenus de impreſſoribus. De cubiculi commutatione, ut tibi videbitur. Nicolai conditio mihi perplacebat, cui meo nomine ſalutem dixeris. Vale. Ferrariæ V. Calen. Decemb. MDLVII.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Camillo Filio S. D.

Rogat, ut libri folia jam impressa ad se mittat, curetque, ne in ea quidquam negligentiæ irrepat: literas sibi quotidie minus placere, parumque expressas videri significat.

9. TUas literas eo die, ut conjicio ex earum die, quo tu meas, accepi; sed permiror, cur folia omnia, quæ post meum discessum impressa sunt, mihi non miseris, præsertim cum hoc in primis a me in mandatis haberes, ut statim viderem, quam recte res procederet, an me absente quicquam negligentiæ in eam irrepsisset; quemadmodum de foliorum numero scribis, qui alieno loco per ejus, qui in plumbo ad prælum describit, summam imprudentiam positi sunt. Quod erratum non manu, ut tu reris, sed totius folii renovatione tantum corrigi potest, idque ejus ipsius sumptu, cujus erratum est. Sed cura te rogo, ut primo quoque tempore ea folia ad me mittas. Vereor enim, ne quid in iis gravius offensum sit. Certe literæ quotidie minus placent, parumque expressæ videntur. Mater tua te salutat. Vale. Ferrariæ XV. Cal. Janu. MDLVIII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Petro Mercantio S. D.

Orat, ut se certiorem faciat, cur filius reditum domum differat, cum per literas uterque recepisset, postridie, quo ipse Bononiam perveniisset, illum inde aut equo, aut cisio in Patriam advolaturum.

10. EGo, Mercanti, putabam, & ut tu mihi coram, & Camillus per literas receperatis, postridie, quo tu Bononiam perveniisses, illum inde aut equo, aut cisio ad nos advolaturum; quod tantum abest, ut id mihi præstiterit, ut ne literam quidem ad me postea miserit. Id si eo fortasse fecit, quia quotidie discessurus esset, possum illi ignoscere; si vero quis novus casus

eum

Digitized by Google

eum nobis intercepit, valde doleo. Tu tamen, si me amas, cura, ut si non ante, saltem cum Frizolio nostro veniat. Quod si se facturum neget, pari ratione, quamobrem id neget, me certiorem facies. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Invitio S. D.

De fide Mazolanii nihil dubitandum scribit, quem & Virum probum, & antiquæ bonitatis hominem, & in re familiari satis commodum, & multæ auctoritatis apud Cives suos esse demonstrat.

11. SCripsi ad Mazolanium. Is mihi rescribit, fidemque suam obtestatur, tantum abesse, ut quicquam adversus tuam dignitatem egerit, ut etiam, cum a quibusdam tuis Civibus rogaretur, ut locum istum peteret, nihil eos audierit, neque illis, tuumque in eorum filios studium plurimum commendarit. Id quod ego tibi affirmare non dubito. Novi enim eum probum Virum, atque antiquæ bonitatis hominem; qui præterea cum in re familiari satis commode agit, tum etiam apud Cives suos non in postremo loco habetur, qui otii publici causa XC. Vir ab iis factus est. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Seraphino Jacobejo S. D.

A Trigestinis eum iterum Prætorem non sine aliqua Patriæ gloria ad jus dicendum delectum esse gratulatur, ejusque integritatem in judicando commendat.

12. GRatulor tibi, qui iterum Prætor a Trigestinis delectus sis; doleo, quod interea tua consuetudine sum carituras. Sed tuæ cum utilitati, tum etiam dignitati omnis mea voluptas, quam ex ea capiebam, merito est postponenda; cui id quoque accedit, quod non sine aliqua Patriæ gloria bis in eam Præturam decretus es. Nam etsi tua propria laus est, ea tamen cum tuis quoque Civibus communicatur, qui eum Civem ha-

Digitized by Google

habeant, qui ab externis longe etiam gentium ad jus sibi dicendum iterum decernatur. Utinam, Seraphine, quod amice, ac vere dictum sit, ea integritate, qua tu in judicando uteris, Judices uterentur; multo cum litigatoribus æquius ageretur. Non enim aut temporis dilationibus Judicia perirent, aut in iis homines cum re ætatem iniquissime consumerent. Sed hic me comprimam, ne quos nolim, offendere videar. Vale, atque, ista altera Prætura feliciter absoluta, ut ad nos te incolumem referas, cura.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Fabricio Resecio S. D.

De Horatii fratris, quem unice diligebat, obitu dolet, eumque consolatur, prudentia, aut patientia præripiendum esse ostendens, quod temporis longinquitas sit allatura. Fratrem non esse amissum, sed, unde prius descenderat, in Cœlum remigrasse, quo ejus sanctissimi mores, atque totius vitæ integritas illum reposcebant, animo, & cogitatione reputandum; aliaque subjicit, quæ miram plane, atque singularem consolandi rationem efficiunt.

13. TRistior nuntius mihi nullus afferri potuit, quam cum de Horatii fratris tui obitu mihi nuntiatum est. Ita enim eo affectus sum, ut quovis alio gravius affici non possem. Amavi equidem illum, Fabrici, ut plane scis, cum propter Urbanum parentem vestrum, meum optimum magistrum, tum vero propter ejus humanissimos mores, atque singulares animi virtutes plurimum. Cui meo tanto desiderio tua quoque non levior causa accedit, quem scio cum eo propemodum una interiisse. Quid enim dicam omnem vitæ tuæ voluptatem amisisse? quem primum, non ut fratrem, sed ut filium, institueras: deinde etiam Virum factum, atque eorum studiorum, quæ vere Virum probant, Bononiam secutus es: atque ejus suasu in eam curam venisti, ut a tua libere vivendi ratione discedens uxorem duceres, hoc est, ut in Christianam quidem illam, sed gravem tamen, tui præsertim similibus, venires servitutem; ut a te, qui primus eras ex quinque fratribus, jam

cæ-

Digitized by Google

cæteris mortuis, quod a se habere nequibat, familiæ vestræ semen in liberis propagaret. Paruisti. Cum eo fraterne vivebas, uterque, ut melius ab illis curis fieri poterat, in vestra studia incumbentes; cum ecce tibi ex transverso, quæ suo semper magis, quam nostro tempore venit, mors vestræ conjunctioni invidit; quam ut inique dirimeret, eum tibi eripuit; te solum reliquit, cujus dolor meo quoque dolori accedit. Videor enim te videre noctu, dieque in omni sermone, in omnibus tuis scriptis, heu frater, heu frater, ubi nunc es? ubi fratrem tuum deseris? qui, ut te multo ante in hanc lucem venerat, ita & ex ea prius exire debebat, atque etiam multo acerbiora querentem. Sed id mihi durius accidit, quod in tuo tanto luctu nullam tibi consolationem afferre possum, qua vel dolorem istum tuum levare, si minus sanare possem. Gravissimam enim plagam accepisti. Recens vulnus est, Medicus autem is adhibetur, cui prope pari, quam tibi fratri, consolatione esset opus, qui naturæ clementia in alienorum malis valde commovetur, in amicorum vero calamitatibus prorsus occumbit. Sed quid tandem agemus, Fabrici? Tu fratrem optimum, ego amicum carissimum amisimus: soli destituti sumus. Num id perpetuo lugebimus? Certe si lugendo aut dolorem levare, aut eum nobis restituere possemus, omnes lachrimis habenæ dandæ, atque etiam alienæ summo pretio essent emendæ; sed quoniam neque flendo quicquam horum proficimus, ad nos redeundum est, atque in rationis gyrum nostra voluntas revocanda, quæ est, ut quod semel ortum sit, id quoque ut aut ocius, aut serius moriatur, neque causas ullas quærere, quamobrem nobis dolorem, quem mitigare debemus, augeamus. Amisimus parentes, fratres alios, amicos; moleste tulimus: quod tamen nostra prudentia ipsi nequivimus, temporis longinquitas tantum illum dolorem non solum sedavit, sed etiam prorsus abstulit. Id igitur, quod antea non factum est, in præsenti luctu arripiamus, atque pro lucro habeamus, si quod tempus ipsum est allaturum, ipsi nostra aut prudentia, aut patientia præripiemus. Redi igitur, Fabrici, ad tua studia, ac quod cum fratre amisisti, amissum ne recordare. Illud quidem in animo tibi inhæreat, fratrem non esse amissum; sed unde prius descenderat, in Cœlum remigrasse,

quo

quo ejus ſanctiſſimi mores, atque totius vitæ integritas illum repoſcebant; familiamque, ut facis, quæ reliqua tua cura eſt, in iis bonis, quæ vos veſtris honeſtiſſimis ſtudiis comparaſtis, guberna, Deoque ipſi, qui te illi incolumem reliquit, gratias agas immortales. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Benedicto Manzolio S. D.

Jocatur, jejunii die ſe male ab hoſpitibus acceptum eſſe, patriumque morem, capiendique bis quotidie cibi inſtitutum numquam derelicturum profitetur. Amicum autem jejunum in foro Clodiæ ad veſperam fere ambulantem falſe, & facete deridet.

14. PErbelli mehercle homines eſtis, atque elegantiſſimi hoſpites, quique lautiſſime, atque opipare amicum accipitis. Ita ne cum eo hoſpite fuit agendum, quem probe ſciretis & ſuo cibo quotidie bis uti integro, neque in eo capiendo quicquam horæ ſuo ſtomacho, ne illi ſtomachum moveret, defraudare? Valete, boni mei hoſpites, in omnes iſtos jejunii dies. Ego, qui & mei ſtomachi caliditate, & multo etiam magis longiori hora optime concoxeram, atque ad menſam famem uſque ad aſſum vitulinum attuleram, uno ficu, nucibus avellanis duabus, tribus minutis pyris, totidem prunis, fœniculo etiam loricato in jentaculis appoſitis eam explebo? Non placet mos iſte prandendi, qui iſtis anguſtis terminis circumſcribitur. Malo ego humilium hominum in jejuniis morem, qui ſua hora laute prandent, veſperi poſtea, ſi libuerit, quid levius guſtant, ut magis dormitum, quam laboratum, vel etiam deambulatum jejunus diſcedam. Sed mihi ſemel impoſuiſtis. Si poſthac in talem me diem habebitis, vobis permitto, ut me impranſum, atque etiam incœnatum dimittatis. Illuſerit Græcus homo, ut lubet, Italorum morem, qui bis in die ad honeſtam ſaturitatem comederent. Ego hoc patrio more, atque capiendi cibi inſtituto meam vitam ad ſeptuageſimum quartum annum, ut omnes vident, feliciter produxi. Ab hoc nunquam abducar, ſperans eam ad centeſimum productorum. Sed nunc mihi illud

de

Digitized by Google

de Clodiæ horologio in mentem redit. Nam cum Alphonſum Ferrariæ Principem Venetias, cum is eam Rempublicam ſuperioribus menſibus viſeret, cum cæteris Nobiliſſimis Viris comitaremur, noſter ordo Clodiam præmiſſus eſt, illic eum poſtea expectaturus. Poſtridie ejus diei, quo Clodiam appuleramus, longam horam, ut otioſi hoſpites faciunt, Urbem obeundo, Templa viſendo, Forum illud longiſſimum ſæpius conficiendo famem, ne dum prandium, nobis comparaveramus maximam. Cum tamen comites forum arare pergerent, tum ego jam pridem languido ſtomacho ecquando nos pranſum recipimus? Tum unus eorum, qui ſemel in tribus diebus vel pullum hirundineum in cibum ſumit, nimis cito eſt, inquit. Nondum enim ad Horologium Clodiæ decimaſexta hora ſignificata eſt. Tum ego haud leviter commotus: ergo ego famem meam ad Clodiæ horologium ſuſtinebo? non meo ſtomacho, ut poſtulat, obtemperabo? Non faciam. Ut quiſque velit, vel ad Divi Marci ſuam ſuſtineat. Ego eo, atque ita me domum converti. Cæteri conſequuntur, uno illo excepto, qui heſternam hirundinem nondum concoxerat, quique adhuc in foro cum ſua illa cruditate laxiſſime ambulat. Sed heri apud vos nuſquam mihi perfugium datum eſt. Nam ad publicum hoſpitium qui melius ruri? Ad Coquium ne iverim & recens congreſſus, & veſtri ratio valde prohibuit. Sed o te prudentiſſimum Cananium, qui tibi ab iſta inedia optime caviſti, cum Ferrariæ ad tuos remanſiſti, ubi parum, multum, ut libuit, in victum ſumpſiſti. Ego ſolus pœnas dedi, qui idem efficere poteram, ſi id animadvertens, in meo manſiſſem Quartiſano. Sed ſatis de jocis. Serius, quod reſtat. Illum noſtrum meo nomine rogabis, ut mihi, quod ſæpius ante, poſtremo etiam heri, in illa noſtra, quam vidiſti millies repetita ambulatione promiſit, ſemel tandem aliquando præſtet, atque ita, ut neque ego illi amplius negotium faceſſam, neque ille mihi ſemper deſuiſſe videatur. Vale, atque Coquio ſuaviſſimo Viro ſalutem plurimam. Ex meo Quartiſano.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Benedicto Manzolio S. D.

De vappa menſæ appoſito jocatur, alteriuſque amici nobiliſſimis vinis cellam refertam omnibus patefactam laudat. De Cardinalis morbo ſe certiorem fieri poſtulat, cui, quod vivit, atque ita jocatur, totum ſe acceptum referre profitetur.

15. TUas ruſticas literas legi. De cæteris coram: de tuo autem illo vappa permirum mihi riſum excitaſti. Audieram alias de aliis; ſed minutorum hominum hoc eſſe putabam, neque ſua debilitate tot graduum ſcalas aſcendere, ſuoque haud bello ſapore ſuperbis, atque nobiliorum menſis excludi prorſus rebar. Sed nunc in tali caſu ad illum amicum eſt confugiendum, cujus cella niſi Tuſcanis, Græcis, Turbianis, cæteriſque ejus generis nobiliſſimis vinis referatur, quem videor videre illo ſuo lætiſſimo vultu & totam cellam patefacere, & convivas multo etiam menſa accipere lætiori, quam tamen nunc arbitror ex Cardinalis morbo graviſſimum veternum occupaſſe, cui ſalutem ſempiternam vide, ne meo nomine omittas dicere. Non enim illi ex ejus Tuſco puncto breviorem debeo; cui quod nunc vivo, atque ita tecum jocor, totum acceptum refero. Ego interea vindemiam abſolvam Quartiſanam, non autem Mutinenſem, ſed eam tamen, qua familiam alam; poſtea ad vos dulciſſimos ſodales accurram. Quantum Cardinalis febris ſe remiſerit, quod multum expecto, ſi ad me ſcripſeris, gratiſſimum mihi feceris; multo etiam gratius, ſi eam totam in malam crucem abiiſſe ſignificabis. Vale. Ex meo Quartiſano III. Non. Septem. MDLXI.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS
Benedicto Manzolio S. D.

Ejus ruſticatum per biduum cum amicis facete laudat, de quo a Cuſpio ſe omnia cognoviſſe, & non ſine dolore eodem caruiſſe, ſignificat. Cum rus redierit, ſe probe hanc injuriam ulturum, denuntiat.

16. TOtos iſtos Baurienſos dies tibi facile concedo; quos autem in Ariſtotelis Problematibus diſcutiendis poſuiſti, etiam valde gratulor. Illud vero biduum, quod cum Hercule Contrario noſtro apud Coquium egiſti, non ſatis poſſum invidere. Omitto enim, quod delicatiſſimam atque opiparam menſam habueris, mantiliis puris, non autem pampinorum foliis ſtratam, non illud inſulſum vinum, varium, horridum, nulloque Pado mitigandum, ſed ſua ſponte & guſtu, & odore, & colore ſuaviſſimum: non hæc, inquam, recenſeo, quibus vel centum jejunii damna facta reſarciri poterant, ſuaviſſimis illis ſermonibus, quos de rebus jucundiſſimis habuiſtis, non poſſum ſine dolore caruiſſe. Ego tertio die, ut a te diſceſſi, ad Urbem redii, equas interea ad trituram expectans. Poſtridie autem ecce tibi Coquius mihi ſit obviam. Continuo, mutua dicta ſalute, de ſuo ruſticatu illum percontor; ut valeas? ut crebro una ſitis? Recte, inquit, omnia. Biduo meus hoſpes factus eſt, quo Hercules Contrarius mecum manſit, ſuum comitatum prorſus deſerens. Pupugit me, ingemui. Sine me? Sed cum rus rediero, hanc injuriam probe ulciſcar. Interea vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS
Benedicto Manzolio S. D.

Agit de Librorum, atque Epiſtolarum forma apud veteres, ac quæ earum ipſarum Epiſtolarum cum intus, tum etiam in tergo fuerit inſcriptio. Epiſtola ſane lectu, & cognitu digniſſima.

17. CUm nudius tertius ad Aloyſium Ateſtium Cardinalem noſtrum ſatis multis diſputatum eſſet, qua ſci-

Digitized by Google

ſcilicet forma libri apud veteres fuiſſent, quaque eorum literæ complicarentur, ac quæ earum ipſarum literarum cum intus, tum etiam in tergo fuiſſet inſcriptio; ſcis me in paulo longius tempus meam de ea re conſultationem diſtuliſſe. Ut igitur eo die domum redii, libros, unde id eruere poſſem, verſari cœpi, in qua mea indagatione partim argumentis, atque rationibus, partim auctoritate, atque teſtimonio in eam ſententiam, ut, quod ad libri formam attinet, eam veterum fuiſſe, quæ noſtra quoque eſt, exiſtimarem. Continuo enim mihi ex ſimili ſuccurrit codex accepti atque expenſi, qui negotiatorum liber erat. Hic igitur codex plurimarum erat, ut ex ejus uſu conjici poteſt, cartharum ſimul una conjunctarum. Hujus autem ratio talis erat, ut in primi folii ſecunda pagina, quod expenſum eſſet, unde expenſi nomen factum, ſcriberetur; in prima vero ſequentis folii, quod contra reciperetur, quod Latini dicebant, acceptum referre, reponi ſolebat. Quam ſcribendi rationem vulgo noſtri ratiocinatores, qui veterum more negotia ſua ſcripturæ mandant, appellant *il dar, e l'avere*. Qua ratione ad codicis noſtri rationem quoque codex compactus fuiſſe planius probari non poſſet. Cum codicibus Sybillini libri conſentire videntur, qui cum in rebus dubiis conſulerentur, ut forte aperiebantur, eo in loco, ut ferunt, præſto conſilium offerebant. Quod ſi ita eſt, magis omnino ii libri conglutinati, quam conglobati fuiſſe videri poſſunt. His codicilli quoque accedunt, qui ex ligneis tabellis gypſo ſuperlitis fiunt, quæ quidem ſimul una ex inferiori parte, ut chartæ in noſtris fiunt libris, æque erant conglutinatæ; ut Cardinalis noſtri tabulæ, quibus certa navigatio diſtinguitur, mirifice & factæ, & optime conglutinatæ ſunt; quorum codicillorum forma ad librorum noſtrorum formam propius accedere non poſſet. In quam meam ſententiam id quoque conjici poteſt, quod nulla veteris codicis formæ fit a Scriptoribus mentio. Nam ſi ab hac noſtra alia, atque diverſa fuiſſet, omnino aliqua, ut de cæteris rebus, extaret memoria. Sed rem ipſam non jam rationibus, atque conjecturis, ſed veterum etiam teſtimonio magis comprobemus. Cicero igitur ad Atticum in hanc meam ſententiam inquit: *Offendes deſignationem Tiranionis mirificam, meorum librorum bibliothecam, quorum reliquiæ multo meliores ſunt, quam putarem: etiam ve-*

Digitized by Google

velim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tiranio utatur glutinatoribus. Ubi vides librarios glutinatores nihil aliud esse, nisi qui membranas inter se conjungunt: puta quos nos vulgo *ligatores* appellamus. Siquidem glutinare est rem rei adjungere; unde etiam gluten, quo quid cum aliquo conjungitur. Ciceroni vero locupletissimo testi Catullus quoque, qui ejusdem ætatis fuit, testis non pessimus accedit; qui rem hanc multo planius in Suffenum [*Carmine 22.*] expressit. Hic enim malum istum Poetam irridens, quod nimis delicate versus insulsos, atque ineptos Regiis chartis scriberet, atque elegantius conglutinaret, prope nostram hanc formam describit. Ejus autem verba hæc sunt.

Idemque longe plurimos facit versus.
Puto esse ego illi millia aut decem, aut plura
Perscripta, nec sic, ut fit, in palimpsesto
Relata; chartæ Regiæ, novi libri,
Novi umbilici, lora rubra, membrana
Directa plumbo, & pumice omnia æquata.

Quibus verbis nostri libri forma, ut nunc est, planius describi non posset; ut etiam umbilico, atque loris eam ornet, atque lævissimo expoliat pumice. Non negarim tamen superioribus, iisque rudioribus ætatibus, ut quæ in papyro, quæ in foliis, quæ in cortice scribebant, vix tantum alteram paginam implentes, magis scriptorum involucrum esse comprobatum, in qua forma etiam adhuc apud nos multæ veterum tabulæ leguntur. In primis autem Bononiæ in Divi Dominici Sacrario Vetus, ut dicunt, Testamentum in corio Hebraice ab Esdra, ut fertur, scriptum reverenter visitur. Hactenus quod ad libri formam. Jam habe, quæ literarum fuerit forma, quæ tamen magis conjici, quam re vera explicari potest. Hæ igitur quoque magis complicari, quam involvi solere videntur; ut Cicero ad Atticum ubi ait: *cum complicarem hanc Epistolam, noctu Abundus ad me venit.* Item: *cum hanc Epistolam complicarem, Tabellarii a vobis venerant*; ut omnino aliud esse videatur complicare, aliud conglutinare; ut hoc ad libros, illud ad literas aptius accommodetur; ut etiam magis explicare de literis, evolvere autem de libris, sive longioribus, atque perpetuis voluminibus usurpetur. Ut item Cicero testatur ad Atticum: *evolvi*, inquit, *volumen tuarum litera-*

Digitized by Google

tum, id est, ut ego existimo, multas, non autem unas tuas literas evolvi. Neque huic meæ sententiæ illud obstiterit, quod fascem, & fasciculum literarum, & conjicere literas in fascem, atque in fasciculum Latini dicant, quando fascis earum rerum, quæ oblongæ, non autem quadræ sunt, magis quidam esse velint. Quis enim neget, recte Latine etiam dici & paleæ, & herbæ, & florum fascem, atque fasciculum? ad quarum rerum formam & librorum etiam, & literarum fascem recte usurpari posse, nunquam negarem; ut literæ, quemadmodum libri, magis in plicas, quam in spiras complicari videantur. Pauca hæc de literarum forma. De earum vero utraque inscriptione multo plura consequuntur. Ac statim de ea, quæ in tergo fit, de qua nullum quidem verbum, quod ego viderim, legitur, quo affirmari possit, quæ ejus ratio fuerit. Tantum enim ad eam deprehendendam conjecturis ducimur, ut aut nulla, aut eadem cum interiori fuisse dicatur. Quod nulla, id certe Tabellarii probare possunt. Principes enim Cives, ut nihil dicam de Regibus, multos proprios servos, qui Tabellarii munere fungerentur, habebant, ut in quamque partem eodem etiam tempore literas commode mitterent. Quod quidem fieri solet, cum de re gravissima agitur; ut ille ad Catilinam. *Qui sim, ex eo scio, qui tibi has literas reddidit.* Nam sine nomine eæ scriptæ erant literæ. Id quod etiam multifariam faciebant. Aut enim literarum loco signa ponebant, aut si literis ipsis id faciebant, aut alienis utebantur, ut Græcis; si verosuis, loco b. c. ita loco c. d. atque ita deinceps usurpabant; ut C. Jul. Cæsar factitavit. Augustus vero tertiam loco veræ collocabat. Quæ non vera scribendi ratio hac nostra tempestate apud Principes nostros summo in usu versatur. Quod autem objici potest, si Tabellarius in manus inimicorum incidisset, ex literarum inscriptione facilius eas aperiri postea potuisse, cum scirent & a quo, & cui scriberentur, ut eorum consilia deprehenderent, respondeo, multo avidius id facturos in iis literis, quibus nullum inscriptionis in tergo verbum legeretur, quia eo modo majorem magnæ alicujus rei suspicionem injicere viderentur; ut omnino ego sentiam, eas sua nulla inscriptione caruisse. Quare si id, quod veri est similius, ut omnino inscriptionis nota apponeretur; quæritur postea,

Digitized by Google

ſtea, quænam ea fuerit? Nam ſi quæ intus quoque legitur, duplex erratum accuſant: alterum in repetitione, quando alterum ſupervacaneum eſt: alterum, quod in periculum literas adducit, ne, ut dicebam, cum a quo, atque cui mittantur, ex inſcriptione cognoſcetur, ut interceptæ erunt, continuo aperiantur, atque perlegantur. Cui rationi quoniam paulo ſupra ſatisfactum eſt, nunc alteri, idque quam pauciſſimis, ſatisfaciam. Nullum, inquam, in ea repetitione errorem eſſe, quando nihil in ea ſupervacare videatur. Nam quod foris eſt, multis id de cauſſis recte apponitur. In primis autem ſi Tabellario in via excidiſſent, ut qui eas reperiſſet, cui redderet, inſcriptione ipſa admoneretur. Præterea vero ſi plures eſſent, cui quæque veniret, ſtatim ex inſcriptione cognoſceretur. Quare ego putarem vel ſimplici inſcriptione hoc modo: P. Lentulo: C. Cæſari: M. T. Ciceroni: vel etiam præpoſito, qui ſcribit, ut M. T. Cicero P. Lentulo S. D. & Cn. Pompejus C. Cæſari S. D. fuiſſe majorum literas foris inſcriptas. Nam ſi ita ſit, ut aut ſublata, aut appoſita inſcriptione, literæ in periculum adducantur, ne deprehenſæ aperiantur, atque perlegantur, uſus ſcribendarum Epiſtolarum prorſus tolletur, fietque potius per nuntium hæc ſignificatio; quod tamen tantum abeſt, ut fiat, ut perpetuo is magis apud omnes omnium gentium homines ſervetur, ut neque noſtri quicquam vel in publicum faſciculum, ſive Romam, ſive in Galliam, ſive in Hiſpaniam, in Germaniam, ac quovis alio gentium ſuas cum ſua extrinſeca inſcriptione conjicere vereantur. Sed jam de ea, quæ interius fit, eſt, quod etiam aliquid attingam. Hanc ego conjicio initium Epiſtolæ apud veteres fuiſſe, etſi noſtri illam prorſus ſcriptione ab ea ſeparârint. Quod autem ita exiſtimem facit Cicero ad L. Valerium, quæ primi familiarium ultima libri eſt Epiſtola, cujus initium tale eſt. *M. T. C. S. D. L. Valerio Juriſconſulto. Cur enim in hoc tibi non gratificer?* ubi conſtat, verbum *gratificer* referri ad *Juriſconſulto*, quo ſublato, nihil aget, fruſtraque poſitum erit. Ut item ad Tironem, cum ait; *Tullius Tironi S. D. Quid igitur, non ſic oportet? equidem cenſeo ſic.* Addendum etiam *ſuo*. Nam cum Cicero hoc modo nimis familiariter, ac quaſi vir Conſularis nimis demiſſe cum liberto agere accuſaretur, qui ſine prænomine ac-

Digitized by Google

que cognomine, hoc est, sine dignitate ad eum scriberet, illi accusationi hoc Epistolæ initio ita occurrit. *Tullius Tironi S. D. Quid igitur? non sic oportet?* ubi vides totam orationem a superiori *Tullio* pendere; quam vocem si tollas, quod sequitur etiam sustuleris. Sentiant alii, quid velint, hoc in loco mea hæc sententia. Sed neque huic nostræ sententiæ id quoque non consentit, quod est in tertio libro ad Atticum, ubi ait. *Cic. salut. Q. Cæcilio Q. F. Pomponio Attico. Quod quidem ita esse, & avunculum tuum functum esse officio vehementissime probo.* Ubi vides totum hoc membrum ad illud *Q. Cæcilio, Q. F. Pomponio* referri. Probat enim Cicero Q. Cæcilii Attici avunculi adoptionem, qua Pomponium Atticum sibi adoptarat, ut hinc quoque satis constare videatur salutem dictam, quod nostri prorsus ab Epistola sejunxere, omnino apud veteres cum ea conjunctam fuisse. Hæc habui, Manzoli doctissime, quæ de librorum, atque literarum forma, earumque utraque inscriptione ad veterum rationem ad te scriberem: quæ si tibi probabuntur, tum me recte sensisse judicabo; sin secus, mihi gratissimum feceris, si quæ tua sententia erit, mihi perscripseris. Vale.

PETRO BENENTENDIO, BERNARDO BERGONTIO, PAULO LEONIO JUDICIBUS

Bartholomæus Riccius S. D.

De procuratoris insolentia, & calliditate apud Judices conqueritur, eosque orat, ne se ab eo contemptioni, ac despicatui haberi patiantur, & hinc quoque causæ suæ præjudicium facere incipiant, ejusque honestatem in ferenda sententia adjuvent.

18. M. Crispinius Lucretiæ Galliniæ nomine apud Collegium vestrum HS. X. plus minus, ad nostram autem rationem M. libras a me dotis nomine petit, a quo cum ego de more, ut mandatum, cujus virtute id a me petit, proferat, atque utrum earum tabulas, quas protulit, veras, ac ratas probet; neutrum cogi potest, ut faciat, idque quamobrem non faciat, bellissima hac fallaciola defendit. Aut enim, iste in-

Digitized by Google

inquit, cauſſam vincam: ſi tum poſtea mandatum non oſtendam, fruſtra vicero: ſi ab ea cadam, vos vicſtis. Vafrum dilemma, Judices, callidum inventum. Ego vero huic meum hoc verius oppono. Aut enim hic prorſus inſanit, aut vos palam irridet. Inſanire autem eum, qui ingentes clientum greges in cauſſis ſuis quotidie tueatur, quis umquam dixerit? Sequitur ergo, ut vos, veſtramque auctoritatem deriſui habeat; quod quo animo ferre debeatis, veſtrum eſt judicium. Audiſtis autem umquam cauſſam venuſtiorem afferri? Vidiſtis umquam procuratorem meliori fide cauſſam ſuam defendere? O acutum, atque argutum defenſorem, qui quod de more omnium gentium fit, tam inſolenter ſe facturum neget! Quid putatis iſtum facere, Judices, in iis rebus, quæ aliquam veri ſimilitudinem habere videntur, cum in hac, quæ manibus tenetur, tam inſolenter ſe tueri conetur? Quis enim neſcit, ſi hic iſtas ſuas tabulas de more non probet, aut agendi mandatum non proferat, cum cauſſa ceciderit, qua ſe omnino caſurum videt, tum mulierem, ut negarit, huic ſe quicquam tale mandaſſe, novum judicium mihi eſſe comparaturam? Immo vero eo hoc omne ſpectat, quoniam nullam iſte ſpem in cauſſa habet, ut me non ſolum in hoc judicio, ſed in quibus etiam aliis poſſit, & omni ſumptu, & moleſtiis omnibus oneret, atque excruciet. Quare vos rogo, Judices, non ut iſtum hæc præſtare cogatis; quod ſcio vos veſtro jure facturos; neque ut dignitatis veſtræ rationem habeatis, quam vobis ſcio eſſe chariſſimam; ſed ut hinc quoque jam cauſſæ meæ præjudicium facere incipiatis, ut cum eo ventum erit, ut de ea ſententiam feratis, hoc quoque cauſſæ meæ honeſtatem adjuvet, pro qua ego quoque ſatis juſtam orationem habiturus ſum, in qua ſpero vobis ita hoc genus hominum exprimere, ut ne umbra quidem ſua ſit ulla cariturum. Interea valete, atque, quod facitis, veſtris æquiſſimis ſententiis æquum, rectumque tueamini.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lucio Paganutio S. D.

Amicorum ſupplicationes Pignæ traditas commendat, oratque, ut omnem operam cum amico det, ut in prima ſubſcriptione abſolvantur.

19. Pignæ noſtro duas, quas ſupplicationes dicunt, nudius tertius dedi, atque de meliore nota commendavi: idem coram tecum facere non potui: hoc nunc, ut vides, per ſchedulam facio; quæ tamen, quæ tua ſumma eſt humanitas, quin vim maximæ commendationis habeat, nihil diffido. Eas igitur tibi etiam atque etiam commendo. Hæ eorum amicorum ſunt, pro quibus mihi magis, quam ſi meæ eſſent, elaborandum eſt. Nam ſi res protrahatur, quando de impetratione nihil dubitant, magis me negligentiæ accuſabunt, quam, vos mihi parum amice ſtuduiſſe, judicabunt. Quare in veſtra manu poſitum eſt, ut probetis, me meis, voſque mihi nihil defuiſſe, quorum utrum magis nolim, non facile dixerim. Certe utroque opus eſt. Quare etiam utrunque vos rogo, atque oro, hoc eſt, ut omnem operam detis, ut in prima ſubſcriptione abſolvamur; pro quo veſtro iſto gratiſſimo officio mecum illos vobis in perpetuum obſtrinxeritis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sperono Speronio S. D.

Nicoletum mortis reum ſibi commendatum Principis clementiæ abſolutum iri ſe confidere, ſuppliciique loco longiorem carceris diuturnitatem futuram, reſpondet. Culpam nimis recentem non ferre, ut cum Principe hac de re ſtatim agat; ſe tamen probe curaturum, ut, cum prima occaſio ſe obtulerit, ejus cauſſam apud eumdem adjuvet.

20. Video quam prudenter, atque adeo pudenter Nicoleti tui cauſſam mihi commendas, qui id potius miſeri ejus parentis commiſeratione motus facis, quam

Digitized by Google

quam quod illum ipse quoque non facile condemnes, qui tantum facinus in tantum Principem admittere sit ausus, cum puerum, quasi obsidis loco datum, mercede pacta ei suffurari studuerit. At Patriæ restitutio, quæ illi proposita erat, quæ omnium rerum cuique cariſſima est, id eum videre non sivit. At, ut id omittam, quod frustra ea promissa est, vetus scelus, quo Patria desideratur, hoc recens multo majus efficit, quo is se facile probat, in turpiter agendo non semel esse versatum. Sed ejus tamen fortuna eum salvum etiam vult. Nam si in quemvis alium Principem id admisisset, prius de ejus suspendio, quam de carcere, audivisses. Sed noster ea clementia est, ut sua cauſſa neminem capite puniri jubeat. Quare de ejus salute non videor dubitare. Longior carceris diuturnitas supplicii loco eum torquebit. Sane Prætor affirmat, se, qui de illo pœnas ullas sumat, nullo jure cogi. Quod vero nunc Principem eo nomine adeam, temporis ratio ferre non videtur. Nimis enim culpa illa est recens. Magis placet, ut temporis longinquitas, quæ omnes animi perturbationes mitigare, ac sedare solet, hanc quoque cauſſam adjuvet. Cum se prima occasio obtulerit, ne nos aufugiat, probe curabitur, teque postea de tota re certiorem faciam. Interea expecto de Frigimelio. Pigna Alphonsi Principis mei a secretis factus est. Is nunc cum eo Mutinam proficiscens, suo nomine ut te salvere juberem, *juſſit*. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Rufinio S. D.

Tum Orationes suas, tum ejus versus aliis legendos traditos ex eo probari infert, quod, licet repetiti, numquam tamen remissi fuerint. Ejus nomen Rufinium ad veterum rationem, non Rufinum scribendum admonet, Flaminiique Hendecasyllabum paulo ante mortem ab eo compositum mittit.

21. IDem meis Orationibus, quas tibi misi, ut scribis, quod tuis, quos mihi misisti, versibus evenit, accidisse video. Nam ut tu eas Rhamnusio filio legendas tradidisti, neque postea unquam tibi sunt redditæ; ita nos

Digitized by Google

nos ut eos Borguntio optimo Juriſconſulto, ac Principis noſtri Conſiliario, qui legeret, dedimus: cum etiam dum repeterentur, nunquam tamen ſunt remiſſi. Ex quo facto ſi tu Orationes meas probari judicas, pari ego ratione tua carmina minime improbari exiſtimo. Quod ſi ita eſt; Deo utrique gratias agendum eſt, a quo id boni cum cæteris bonis in nos profectum eſt. Si vero contra, nihil tamen propterea eſt, quod a ſcribendo deterreamur, quando etiam centeſimis ſuus aliquis honeſtus locus detur. Hæc vero de meis Orationibus, ac tuis verſibus. Quod ad Rufinium nomen tuum, ad veterum rationem, ut omnibus ex noſtra Epiſtola ad Herculem Ateſtium comprobavimus, Rufinium, non autem Rufinum ſcribere debes: utrum vero unica, an geminata f, nihil laboro. Joannem Bononium ægrotare, moleſte fero: ſed me conſolatur, quod febrim non gravem eſſe, eamque in dies leviorem fieri, ſignificas. De Rapicii ſcriptis tibi gratias ago. Ego, quod tibi novum mittam, nihil habeo de meo. Habe tamen Hendecaſyllabum, quo mecum Flaminius paulo ante, quam moreretur, ut vides, jocabatur. Vale.

M. ANTONIUS FLAMINIUS

AD BARTHOLOMÆUM RICCIUM.

AH, jam rumpe ſilentium, jocoſe
Olim, nunc nimium ſevere Ricci.
Num tu ſic veterum flagras amore,
Ut Tulli, puta, Cæſariſque vivos
Ut jam pro nihilo putes amicos?
At hoc Tullius improbat, jubetque,
Te ſui cupidos habere caros;
Nec ſolum cupidos ſui, ſed omnes,
Quos virtus aliqua, probique mores
Adjunxere tibi. Sed heus, amice,
Quid rerum geritur? notare pergin'
Quicquid ad proprie, eleganter, apte
Loquendum valet? ac beare lingua
Nos prædivite? id eſt, Latinitati
Suos reddere priſtinos honores?
Quare per Ciceronis, & Terentii
Manes te rogo, perge, finibuſque

Pel-

Digitized by Google

Pelle barbariem Italis, Latinæ
Linguæ te veneremur ut patronum.
Vale. Ferrariæ Idibus Junii.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Rufinio S. D.

Cum per ætatem jam ingraveſcentem ſibi apud eum cunare ſæpius non liceat propter viæ longitudinem, orat, ut ad ſe cum amicis veniat, quibuſcum ſuaviſſimis etiam ſermonibus fruentur.

22. HIc dies octavus eſt, cum tecum apud te cœnavi, atque dormivi. O cœnam, atque noctem illam ſuaviſſimis ſermonibus conditam, atque peractam! Utinam ſaltem ſingulis annis eam renovare poſſem. Sed magis vereor, ne ultima ſit futura, quando neque per longam viam, multo vero etiam minus per ætatem, jam valde ingraveſcentem, id mihi licere video. Sed ipſe ultro hoc officium præſtiteris, qui omnem viam ætate facile es ſuperaturus, hoc eſt, ſi me ſæpius reviſeris, ſaltem ad illum celeberrimum diem, ut mihi recepiſti. Sed non ſine Roſſio, atque Bertonio ſuaviſſimis comitibus, quorum alteri ego ſcribo; ipſe alteri meo nomine ſalutem dixeris. Idem cum Hieronymo Avetario, Cautio, Fabrio, atque Strungonio facies. Baldo vero Viro omnium urbaniſſimo omnia a me pollicebere, cui ego nuſquam ſum defuturus; neque dici poſſet, quam moleſte tulerim, me illi in cœna morem gerere non potuiſſe. Dies enim diſceſſus inſtabat, quique me comes Patavii commorabatur, parum abfuit, quin pridie ſolus diſcederet. His Pomaranium ſenem illum facetiſſimum adjunxeris, qui me tamen de mille ſcutatis aureis non plene amavit. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Bertonio S. D.

Postquam reditum suum domum satis commodum narravit, ejusque Civium humanitatem commendavit; quæ in via sibi acciderint, singula commemorat; Corneliorum in Paradiso liberalitatem laudat, Capelli in Gallera villam splendide ædificatam humanissimi villici facilitate maximè ornari prædicat; amicis suo nomine salutem dicere jubet; ejusque adventum cum Rusinio se expectare significat.

23. TErtio die, quo a te discessi, domum perveni, via facillima, Cœlo ad Solis ardorem subnubilo, mula vero, quam scis, gradaria, quæque leniss-imo graditur succussu. Cætera omnia læta, lætissimi sermones de te, ac cæteris sodalibus fuerunt; nisi quod meus comes gutturis angustia subinde laborabat, qua re impediebatur ad mutuo respondendum. Sed ejus aures mihi satis erant ad ea audienda, quæ de tua, atque tuorum Civium humanitate, quo me scilicet hospitio accepissetis, atque certatim lautissime tractavissetis, in toto itinere prædicabam. Nobilissima prandia, cœnas dubias, ambulationem secundum aquulam, villarum amœnissimam obitionem ad Trisvillas, ubi optimus adolescens nos tam rustice accepit, ut ne videri quidem voluerit; etsi is recte quidem, quando ipsi villam, non autem eum, visuri accesseramus. In Paradiso a meis Corneliis certe liberalius cum a patre, tum etiam a nobilissimis filiis sumus accepti. De illo meo veteri hospite nihil dico. Galleram postremo ad Capellum tuum venimus, ubi perquam familiariter a quatuor illis Gigantibus accipimur: credo, si scalas ascendere, atque cubiculorum ostiis capi potuissent, nos per omnes villæ angulos duxissent. Et mehercule villa est bellissima, atque splendide ædificata, quæque cum ampliss-imis Urbium ædibus facile contendat, atque si paulo latiora habeat cubicula, eas etiam superet. Sed humanissimi ejus villici facilitas illam maxime ornat, cui meo nomine salutem post gratiarum actionem Latine etiam repetitam dixeris. Si vobis de Tiena morem gerere potuissem, omnia fe-

Digitized by Google

felicíter absolvíssemus. Sed nimis longe aberat, via sa-xosa; ego vero de superiore satis eram lassus. Sed cum ad lacum Benacum proficiscemur, eo declinabimus. A-vetarium meo nomine plurimum salvere jubebis. Rossio vero sororis tuæ viro dixeris, me suas literas Ferrariam contulisse, quas ille Urbis Patavii janitori reddendas tradiderat. Quid facias? satis habeat, quod calcaria reddidi. Gratias nullas ago de ejus ad tantam viam comitatu. Id enim cum ipse a me discedet, sum pari comitatu redditurus. Quare ad dictum tempus te cum illo, atque Rufinio nostro expecto. Vale. Ferrariæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Rondinellio S. D.

Mittens quæ in Vallæ defensionem adversus Alciatum nuper ediderat, ad edendam patris ipsius ejusdem Viri defensionem invitat.

24. MItto tibi, quæ in Vallæ defensionem adversus Alciatum nuper edidi. Neque id ea ratione mitto, ut, a me Vallam defensum esse, intelligas; sed ut hoc te modo patris tui ad ejusdem Viri defensionem edendam invitem. Hanc igitur meam invitationem accipe, atque optimi Viri parentis tui suo lumine nomen illustra, atque ex densissimis tenebris in hanc lucem revoca. Hoc ei nihil splendidius, tibi vero, ac posteris tuis dignius facere potes. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Francisco Cornelio Marci Antonii Filiolo S. D.

Ejus in studiis progressum laudat, hortaturque, ut eamdem viam cum Jacobo patrueli Georgii filio ardentius insistat, optimeque provideat, ne uter alterum in iisdem vincat, contenditque omnibus viribus. Majores uterque suos si non superare, saltem exæquare.

25. MArcus Cornelius propinquus tuus mihi refert, te istius ætatis in literarum studiis jam eos pro-

progressus feciſſe, quorum neque grandiorem natu pœniteret. Quare valde tibi gratulor, mihique gaudeo, quod meis fideliſſimis monitis obtemperaris, qui quoties iſtic apud patrem tuum, meum multorum annorum diſcipulum, eſſem, te hortari non deſiſterem, ut in hiſce noſtris ſtudiis, ut faciebas, pergeres ardentius inſiſtere, quæ ſtudia etſi ſuapte natura, atque ſumma delectatione, quæ ex iis percipitur, quemque ad ſe conſequenda facile trahunt, tibi tamen ſeparatim patris tui patruelis filius accedit. Habes enim Jacobum Georgii Filium, qui ad iſtam ſummam virtutis gloriam tecum æque contendit; in qua contentione tibi videndum eſt, ne te antecedat. Audio enim eum quoque huc omnes nervos, atque omne ſuum ſtudium contendere, ut uter utri præſtet, utrique elaborandum ſit. Sed ut ætate, amore, atque Familiæ dignitate pares eſtis, ita ne in ſtudiis alter alterum ſuperet, optime providebitis, ut ille in Rep. Romana, ipſe vero in tua Veneta excellatis, atque in utraque ſi Majores veſtros non ſuperetis, ſaltem uterque exæquetis. Parenti tuo, atque Ariadnæ Aviæ tuæ meo, atque uxoris meæ nomine ſalutem plurimam dixeris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Cornelii Georgii Filio S. D.

Hortatur, monetque, ne a recte inſtituto ſtudiorum curſu quoquam deflectat, in memoriam revocans, ex qua nobiliſſima Familia natus ſit, quæ multos Cardinales, Venetos Principes, & Cyprias Reginas protulit, quorum ſtimulo ad veram gloriam ardentius incitetur. Eloquentiam cum rerum cognitione conjungendam eſſe ſubjicit, quæ in Concionibus, ad Judices, in Senatu dominatur, & cum amicis magnam dignitatem habet. Orationculam mittit, ut apud eum amoris ſui teſtimonium exiſtat.

26. AUdio de Marco Cornelio Spalatrenſi primario Antiſtite, idque mea cum ſumma voluptate audio, te in noſtris ſtudiis mirum in modum profeciſſe. Refert enim cum in Latinis, tum etiam in Græcis literis jam eam ſcientiam te puerum habere, quæ in viro natu grandiore ſatis eſſe poſſet. Id quod ego primum ita tibi gratu-

Digitized by Google

tulor, atque filio facerem meo. Nam Georgium patrem tuum Virum optimum, cum istorum esset annorum, ego vero Aloysium Cardinalem, ac Marcum Antonium ejus fratrem, patris tui æqualem decem annos eadem in domo docerem, eodem amore pro ejus bonitate, quo meos discipulos facerem, semper sum prosecutus. Quare ejus etiam filiis non possum non omnia optare, quæ illos ad summam gloriam brevi sint elatura. Te igitur hortor, moneoque, ne ab instituto cursu quoquam deflectas, neque de tuis optimis studiis, quam quantum satis sit, ad æquam animi relaxationem quicquam amplius remittas. In memoriam tibi revocarem, ex qua nobilissima Familia natus esses, quæ non solum multos Cardinales, sed Venetos Principes, atque Cyprias Reginas protulit, quorum stimulo ad veram gloriam ardentius incitareris, sed esset, quod dicunt, currenti calcar. Hoc unum non omittam, ut te etiam, atque etiam adhorter, ut ad rerum cognitionem eloquentiæ quoque splendorem adjungas. Rerum quidem omnium scientia in omnibus studiis facile præcellit, sed eam suo stylo ornate, splendide, copiose, ac unumquodque pro sua natura explicare, in maxima laude positum est. Hæc una dicendi virtus est, quæ in Concionibus, ad Judices, in Senatu dominatur; cum neque etiam in familiariter cum amicis agendo non suam magnam habeat dignitatem. Scribunt quidem omnes, sed pauci, mihi crede, ut decet, scribunt, in quorum numero ne sis, omni studio, atque omni styli exercitatione contendes. Id quod etiam a doctissimo magistro tuo, qui nihilo minus in hac dicendi ratione, quam etiam in rerum cognitione valet, facile assequeris. Mitto tibi Oratiunculam meam, non ut ex ejus lectione quicquam doctior, aut elegantior fias, sed ut hoc quoque amoris erga te mei testimonium habeas. Si eam tibi gratam fuisse sensero, quotidie aliquid ejus generis a nobis expectare licebit. Parenti tuo, atque Marinæ Aviæ tuæ primariæ fœminæ meo, atque Floræ uxoris meæ nomine salutem plurimam dixeris. Vale. Ferrariæ X. Cal. Mart. MDLX.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Pompilio Amasejo S. D.

Amorem suum erga patrem mutuum semper fuisse ostendit, operamque suam, & judicium in deligendis ex multis ejus Epistolis eas, quæ divulgentur, pollicetur. Petit, ut lectioni diem suum constituat, seque, quod recipit, fideliter præstiturum profitetur.

27. ROmulum patrem tuum, cum viveret, amavi quam qui plurimum, mortuo vero illi amori parem etiam memoriam præstiti, quorum utrumque cum officiis, tum etiam scriptis meis non semel testatus sum. Id quod jure optimo feciſſe me fateor, qui contra ab eo non vulgariter amatus sim, neque quod aut ad meam dignitatem, aut aliquam utilitatem pertineret, quicquam unquam desiderarim: quem mei erga illum animi tenorem sum, quamdiu vivam, retenturus. Quare quod superioribus diebus a me petiisti, ut in ejus Epistolis, quas sane multas esse dixisti, perlegendis tecum esse vellem, atque una posthac, quæ utrique magis hominum lectione dignæ viderentur, eas ad divulgandum deligeremus; ego, Pompili, nunc tibi filio, quod parenti tuo optimo mortuo debeo, omne meum studium, atque omnem operam, quando id jam polliceri non possum, libentissimo animo recipio. Utinam vero meum judicium tale esset, quo præstantissimi Oratoris patris tui scripta recte censeri possent. Multo enim cum meis studiis rectius ageretur. Quoniam tamen ita tibi visum est, me quoque adduxit, ut aliquid de me, quam a me facto, amplius exigeres. Equidem in ea lectione cum summa voluptate, tum etiam non mediocri utilitate versabor, qui interea suavissimum patrem tuum, amicissimum meum, sequentem audire videor, atque ex ejus oratione, ut olim ejus auditor fuerim, fructum aliquem auferam. Quare tum erit ubi lectionis diem tibi constituere, meum animum, quod tibi recepi, si minus probabitur, certe, quod faciam, fideliter præstare. Vale.

BAR-

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Cepalio S. D.

Libros ſuos mittit, ut ſub novum Auditorum conventum venales exponantur, quantique vendendi ſint, arbitrio, atque judicio librarii relinquit, cui ipſe vendendos tradiderit.

28. CUm Patavii eſſem, meum Cardinalem Ateſtium ſequens, quo tempore ipſe Ticinum reverſus es, in cauſſa fuit, quo minus tibi, ut conſtitueram, meos libros, quos tecum perferres, darem. Nunc vero, ut domum redii, nihil antiquius habui, quam ut eos tibi mitterem, ut ſub novum iſtum Auditorum conventum venales exponerentur. Decem ſunt faſciculi, ſuo ſinguli certo numero ſignati. Quanti autem unumquodque volumen judicandum, atque etiam vendendum ſit, ejus librarii, cui ipſe vendendos dederis, arbitrio, atque judicio relinquimus. Quos vero Aonio Mediolanum inſcriptos vides, eos illi cum his literis recte perferendos curabis. Ne bonitatem tuam, atque amicitiam noſtram offendam, tibi eorum reliquam curam nihil commendo. Si tamen de more omnium faciendum eſt, hos, ut meos fructus, tibi etiam atque etiam commendo, eamque a te diligentiam expecto, quam ipſe ab aliis expectares, & ego tibi omnium optime præſtarem. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Herculi Ateſtio Taſſoniano Nicolai Filio S. D.

Gratias agit, quod ipſe a Patre ſuo obtinuerit, ut non parvæ pecuniæ ſumma facile exigi poſſit. Ejus progreſſum in literarum ſtudiis commendat, hortaturque, ut iis acriter inſiſtat, per quæ in primis ad immortalitatem via comparatur. Rogat, ut parenti nomine ſuo cum gratiis ingentibus ſalutem plurimam dicat, cujus beneficio tanto commodo ſe auctum profitetur, ut ejus memoriam nulla umquam oblivio ſit deletura.

29. TUas literas accepi, quæ mihi ſua elegantia jucundiſſimæ fuerunt; ſed eo etiam multo jucundiores accidere, quod ex eis intellexi, me a te non leviter diligi, qui mihi prope non parvæ ſummam pecuniæ exegiſſe videris, quando id a patre obtinuiſti, quo uno impetrato, nihil præterea ad ejus exactionem opus erit. Id, quod etiam in futurum mihi liberaliter polliceris, quod ego libenter accipio, atque nunc pro utroque tibi immortales gratias ago, aliquam etiam, cum uſus venerit, relaturus. Nam quod nomen tuum meis literis cum cæteris claris Viris illuſtrari ſperas, minime falleris, ſi modo ea ſint mea ſcripta, quæ ad tantum tuum ſplendorem, quem iſta adoleſcentior ætas præſefert, aliquid luminis addere poſſint. Certe in tua iſta benigne faciendi ratione prædicanda, atque celebranda nuſquam deerunt. Sed redeo ad earum elegantiam. Equidem, Taſſoniane, te in noſtris ſtudiis aliquid profeciſſe, ut qui a doctiſſimo, atque politiſſimo noſtro Sebaſtiano Briccio magiſtro tuo inſtitutus ſis, facile exiſtimabam, ſed numquam tantum omnino ſubvereri cogebar: idque ex ea rerum omnium, quibus abundas copia, in quibus rari admodum reperiuntur, qui tantum proficere ſoleant. Quare tibi gratulor, quod iſta quoque ſtudiorum noſtrorum dignitate non parum ſis auctus, teque hortor, ut in iis, ut cœpiſti, acriter inſiſtas, in quibus mihi crede tantam voluptatem es capturus, ut hunc laborem natu grandior nuſquam alibi poſuiſſe maluiſſes. Illud addas, quod in tua iſta ſumma rerum copia tuæ locupletiſſimæ fortunæ

per

Digitized by Google

per ſe quidem ſplendidæ ſunt, ſi ad virtutem inſumantur, ſed fluxæ tamen, atque caducæ; ſi vero iſtorum ſtudiorum nobilitas accedat, illæ quaſi adamas in auro illigatæ videbuntur; præter quam quod iſtis ipſis in primis ad immortalitatem via comparatur. Perge igitur, ut cœpiſti, ut, cum rerum copia multis prodeſſe poſſis, ne tibi his optimis ſtudiis ad iſtam immortalitatem defuiſſe videaris. Parenti tuo meo nomine poſt ſalutem plurimam etiam gratias ages ingentes, cujus beneficio, quanto ego commodo auctus ſim, ne expecta dum dicam: id tantum dicam, ejus memoriam mihi nullam unquam oblivionem eſſe deleturam. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII LUGIENSIS EPISTOLARUM LIBER TERTIUS.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Cavalcantio S. D.

Ad edendam Rhetoricam ſuam, Italico ſermone ſcriptam, avide ab omnibus expectatam hortatur, antequam omnes ejus amici decedant, quorum plurimos jam deceſſiſſe ſignificat. Diluit, quæ in contrarium afferre poterat, additque, munus tanto acceptius futurum, quanto pluribus illud ipſe communicaverit.

1. RHetoricam tuam, Italico ſermone ſcriptam, ego avide expecto; &, ut audio, hanc ipſam jam pridem omnes mecum valde deſiderant. Quid autem ejus editionem moretur, aut quo minus doctiſſimis Viris, tuique ſtudioſiſſimis in ea gratum facias, non poſſum ſuſpicari. Sane opus jam multos annos abſolutum habes; niſi ſi ad limam ſemper aliquid deſideratur; præſertim ad illius tui rationem, cui nihil ad unguem probatur, cujus ſuperbiſſimo judicio ſi ſtare volueris, nos iſto inani deſiderio commorituros, Oratorem vero, quem in ea optime informas, numquam ex capſulis tuis in forum, atque in publicum prodituram eſſe video. Aude, Cavalcanti, tandem vivis gratiam hanc facere, atque hanc libro tuam gloriam compara, antequam omnes amici tui decedant. Deceſſit paulo ante Bembus, poſt eum Romulus, tertius acceſſit Bonamicus, quartus Sadoletus, poſtremus Flaminius; ut quoſdam alios omittam, non tanti nominis illos quidem, ſed qui tamen hunc & cum illis libenter legere, & commendare potuiſ-

Digitized by Google

tuissent. At motus isti cum Gallici, tum Italici, meæ vero a Pontifice modo ad Regem, modo ad alios legationes, familiaresque curæ minime leves magno, ne id efficerem, hactenus mihi fuere impedimento. Utinam vero nunc esset melius. Sed posterorum ea cura erit. Scilicet, ut in quo negligens ipse fueris, tui se postea diligentiores præbeant. Quid si illi ab hisce studiis abhorreant? Quid si aliquo modo [quod omen Dii avertant] liber pereat? At nihil horum sit. Edatur, legatur, laudetur. Tu certe tum nihil ejus gloriæ senties, ad quam unam omnes homines inflammari solent, neque quicquam aliud spectant, quam ut audiant de se cum summa laude prædicari; cujus gloriæ si minus cupidum te esse respondebis, certe non negabis, quam utilitatem in eo cæteris comparasti, eam quanto pluribus communicabis, tanto munus tuum acceptius futurum. Præsentibus igitur in eo fac, ut prosis, ne te merito accusare possint, qui in tui quasi proprio conceptu maximam jacturam feciſſe videantur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Sylvium Poetam, & Oratorem laudat, aitque, eum adolescentem id esse jam assecutum, quod vix pauci senes adepti sunt, & in utroque dicendi genere æque plurimum valere. Ejus Orationi de scientiarum laudibus habitæ pro rei magnitudine recte peroratæ se interfuisse significat, excitatque ad utrumque stilum exercendum, brevi futurum pollicitus, ut homines incertum habeant, in utro plus laudis ei attribuant.

2. SAtis tibi, Sylvi, superque esse potuit, quod summus Poeta natus esses, qui cum Heroum res præclare gestas eo versu caneres, [nequid nunc dicam de iis, quos Italica lingua de quaque re, quæ tibi proposita sit, ex tempore vel optimos facis], ut eas ipsas, ut gererentur, ante oculos proponere videaris; tum etiam cujusque generis amores varie deplores, neque in sacris Deorum pari cum dignitate non ludas; nisi alteram etiam laudem, qua ex Oratorio dicendi genere com-

paratur, tibi tam feliciter vendicares. Tuæ Orationi, quam de ſcientiarum laudibus ad majorem Urbis Ædem habuiſti, interfui, quam pro rei magnitudine ita peroraſti, ut paucis omnia non ſolum percurriſſe, ſed etiam ample pertractaſſe mihi ſis viſus: idque eo, quo alia aliam pars aptiſſime ſequeretur, ordine, & filo. Dictione item, quæ veterum tuorum, actione vero, quæ etiam recentiorum eſſe agnoſcitur, etiam maxime laudatur; ut mea ſententia id jam ſis adeptus adoleſcens, quod vix pauci ſenes ſunt aſſecuti; ut in utroque dicendi genere æque plurimum valeas. Perge modo, ut facis, in utroque ſtilum tuum exercere, & mihi crede brevi fore, ut in utro plus laudis homines tibi attribuant, incertum habeant, atque in te finem querendi faciant, qui ex veteribus optime ſimul caneret, ac ſplendide, atque copioſe diceret, nullum æque umquam fuiſſe. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

De annua penſione a Principe ei conſtituta, & de extraordinaria publice interpretandi provincia commiſſa gratulatur. Admonet, ut Auctoris ſenſum brevi explicet, ne in vitioſam loquendi rationem incidat, cum nondum propter ætatem optimum dicendi genus, & uſum optime calleat.

3. QUando eodem die te Princeps noſter duplici munere affecit, ego quoque nunc tibi dupliciter gratulabor, atque utro magis, haud ſcio, an ex ſexaginta illa annua penſione tibi conſtituta, an ex ea publice interpretandi extraordinaria provincia. Nam, quod ad penſionem, illa quidem ad commodum tuum maxime confert; ſed in iis bonis tamen adnumeratur, quæ fortunæ attribuuntur; interpretandi vero munus multo quidem eſt nobilius, ſed vereor, ne tuis interioribus ſtudiis incommode acciderit. Illud enim tempus, quod huic parti dabis ad tuis Auditoribus, quicquid id ſit, explicandum, id totum de tuis optimis ſtudiis detraxeris. Huc accedit, quod dictionis elegantiæ, qua una maxime delectaris, quamque nihil omittis, ut aſſe-

Digitized by Google

ſequaris, ea loquendi ratio plurimum eſt obſtura. Nam cum Latine, ut fit, in explicandi curſu fereris, multa ſæpe tibi deficient, plura etiam non ſtatim, nec ſuo tempore ſuccurrent propria verba; tum ne hærere videaris, non ſolum impropria, aut minus culta, ſed interdum etiam barbara, ac quicquid in buccam venerit, arripies. Qua una re nihil eſt, quod eloquentiæ perniciosius accidere, nihil quod magis eam contaminare poſſit. Nam cum id ſæpius feceris, quod ſæpiſſime eſt faciendum, non ſolum id, ut vitium vitare ſtudebis, ſed in cæterorum morem lapſus, ſatis tibi eſſe præſtitum excuſabis, ſi ab Auditoribus tuis intelligaris, atque ita, dum cæterorum commodo ſtudebis, in tuis peſſime delinques. At qua in re? Quæ in ſermone, quæ in ſcriptis, quæ domi, quæ foris, quæ nunc, quæ multos etiam in annos gloriæ tuæ ſit egregie obſtura. Quare meum conſilium eſt, ſi omnino docendum eſt, ne multis id facias; ſed ut brevi Auctoris ſenſum explices. In multis enim, ut in vitioſam iſtam loquendi rationem incidas, neceſſe eſt; quando nondum id eo modo facere potes, quo iis facere licet, qui jampridem in optimo dicendi genere conſtituti ſunt, atque dicendi uſum optime callent; qui cum etiam ſubito ad dicendum veniunt, neſcio quid ex eo, quod cogitate egregie faciunt, afferre videntur: ac quaſi navis illa faciunt, quæ plenis velis feratur, quibus etiam deductis, non nihil tamen prioris incitationis ad aliquantum ſpatium retinere videtur. Sed hoc mihi eo minus moleſtum eſt, quo id tibi eſt rarius faciendum. Nam ſi quotidie in eo dicendi genere tuo ſtilo abutereris, prorſus actum eſſet de tuo illo politiori ſcribendi modo; nunc vero non vereor, quin multorum dierum cogitata ſcriptio perpaucorum dierum interpretationem ſit valde ſuperatura. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Cum doctissimo Madio, ac Fuschinio ad villam suam in Quartisano invitat, petitque, ut rescribat, quam libenter hanc suam invitationem accipiat.

4. SI tibi libebit, aut etiam commodum erit, cupio, ut cum urbanissimo, ne dicam nunc cum doctissimo Madio nostro, ac Fuschinio optimo Viro, mecum ad meam villulam in Quartisano VII. Id. Jun. sitis, quem diem lætitia magis, quam vino pleni, risu, ac jocis traducemus; cui diei, si vobis per vestras urbanas actiones licebit, eum etiam, qui sequitur dies, adjungemus. Distat locus ab urbe sex millia passuum, una hora matutina, plus minus, iter illud commodissime cisio conficiemus. In reditu vero in Beriguardum loci Regii visendi caussa facilis erit declinatio. Nolo id ante; ne ex amplissimo loco cum in humilem diversoriolum postea venissetis, vobis, quasi a splendidissimo Sole in parvum candelæ lumen oculos conjecisse videremini. Expecto, ut rescribas, quam libenter hanc nostram invitationem accipias. Nam de cæteris non dubito, quin mihi gratiam hanc læto, atque alacri animo facile sint facturi. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

De Cœli inclementia queritur, hortaturque, ut lyram sumat, Apollinemque exoret, ut sudum reducat, subjicitque, id eum non negaturum, modo se ad preces accingat.

5. VIdes, Sylvi, quæ Cœli in nos inclementia exorta sit. Nobis nubes undique Cœlum obnubunt; creberrimus imber toto effluit Cœlo; ut mox lutulentissima futura sit via, nisi tu lyram sumas, atque Apollinem tuum exores, ut sudum saltem reducat. Nostri risus, nostri joci villici vel omnibus urbanis suavio-

Digitized by Google

viores nobis sunt erepti, atque prope ex ore ipso evulsi. Si vero id non impetras, nihil est, cur barbiton in parietem non illidas, atque etiam fias ad Bacchum transfuga; aut illi miniteris, cum precibus non obtineas, te postea omnia ejus scelera palam in urbibus, in publicis locis ad ejus lyram esse divulgaturum. Sed non negabit, modo te ad preces accingas. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Cœli improbitati succenset, quæ iter amicis ad villulam suam in Quartisano impedierat. Eamdem ad unguem mirifice describit, queriturque, nullam, si non sui, saltem Madii optimi Philosophi, Sylvii adolescentis Apollinis filii, Fuschinii omnium integerrimi rationem habere voluisse. Fortunam sibi adversari subjicit, non tamen suadere, ut eam propterea ulciscatur, sed orare potius, ut versibus suis leniat, ne posthac, cum iterum hoc ipsum constituerint, tam adversa sit, illudque iter facile concedat.

6. Dii isti malæ tempestati omnia mala dent; quando ipsa me pejus afficere non potuit. Non poterat in tertium, vel saltem in posterum diem hæc Cœli improbitas differri? Ruisset postea Cœlum ipsum; nihil feciſſem. Sed, quæ mea bona fortuna est, credo quicquid imbris Aquarius per totam æstatem terris demittere, quicquid ventorum Æolus effundere debuit, id totum in unam superiorem noctem, atque continenter in hunc diem coegisse, atque effudisse. Dii boni, quid hoc fuit iniquitatis? aut quid ego tam impie adversus vos egi, quem tanta injuria afficeretis? At pessimus omnium hominum in cæteris rebus fuerim, nefarie omnia egerim, omnium scelerum fuerim affinis: certe hac una re nulla sanctior, nulla castior, nulla integrior agi potuit. Optimum Philosophum, sanctissimum Poetam, æquissimum Juris consultum ad meam villulam in Quartisano VII. Id. Jun. animi gratia invitaram: præiveram pridie ejus diei vesperi, omnibus tamen prius in Urbe, quæ ad iter illud eis accedebant, constitutis; ut ibi quoque haud imparatus illos postri-

die

Digitized by Google

die mane acciperem. Hactenus læta omnia : cum ecce tibi tota nocte illa , quæ constitutum diem præcedebat , totum Cœlum densissimis nubibus subito corripitur , ac ventis primum , deinde imbribus ita conturbatur , ut corruere videretur. Quod ut sensi [sensi enim statim] nihilo minus , quam Cœlum , ipse omnino commotus sum. Ad unum quoque novum venti flatum graviter angebar : totus etiam imber in me , vel in lecto cubantem irruere videbatur. Me tamen , ut melius poteram , sustinebam , sperans ad nascentem Solem utrumque cessaturum. Surgo e lecto sub ipsum diem , quando sub Solem dicere non possum : circumspicio : nusquam spes fore melius ostentatur : nusquam Auroræ albor , nulla sydera , nox omnia densissima , creberrimus imber. Neque tamen etiam dum despero : media æstas , meaque integritas consolatur , ut partim ventus , partim Sol nubes illas discutiat , cesset imber, serenum inducatur. Sed frustra omnia : pergit , ut cœperat inclementius imber ; venti vis in sextam diei horam acrius ingruit. Tum tota spe excidi , totoque animo concidi. Quicquid enim reliqui mansit , totum fuit desperatio , atque in Cœli inclementiam illam verba aspera. Quod si integritatis meæ nullam [de more suo] rationem habere noluit , saltem Madii optimi Philosophi , hoc est , Viri sanctissimi , Sylvii adolescentis Apollinis filii , Fuschinii omnium integerrimi aliquam habere potuit. Sed nunc plane perspicio , quantum mihi fortuna adversetur , ut apud eam plus mei solius odium , quam eorum omnium bonitas valuerit. Utinam , Sylvi , mihi tuus ille divinus spiritus vel unum tantum diem concederetur ; efficerem probe, ut hoc haud inultum abstuliisse minime lætaretur. Quod ego eo securius facerem , quo jam ab ea nihil gravius accipere , neque novum ei injuriæ locum dare possim. Neque tibi tamen suadeo , ut meam istam vicem doleas , atque gratissimus hoc officium mihi præstes. Nollem enim mea causa illam in te acerbius insurgere. Valde enim est mala bestia , quæ cornu , quæ dente , quæ pedibus ferit. Quin si me audias , eam tuis versibus nobis lenire studebis , atque omnibus precibus rogabis , ne posthac , cum iterum hoc ipsum constituerimus , tam adversa , atque ingrata sit , tibique soli unum illud iter feliciter concedat. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Se pœne in lecto valentem, dormientemque pomi lignei casu, unde lecti tentorium pendebat, oppressum fuisse significat, eumque ad suam villam in Quartisano invitat. Nihil in posterum metuendum a malis ligneis addit, quæ in ferreos uncos in terebræ morem ab altero capite præacutos commutarit.

7. JAm mihi nullum locum posthac periculo vacuum video, quando in lecto valens, dormiens, pœne oppressus sum. Nosti pomum, quod dicunt, ligneum, unde lecti tentorium pendet. Illud veteri funiculo, quo, ut usus ferebat, aut tollebatur, aut demittebatur, diffracto, mihi in alterum armum [in latus enim dormiebam] graviter decidit, ut videas hominum conditionem; sed bono tamen fato factum est, ne mihi in caput decideret. Totum enim illud mihi, quod ejus pondus erat, contrivisset; cum ita latus offendisset, ut, etiam post vigesimum diem inter eundum non nihil sentiam. Quod vero ipse non solum prorsus quartana careas, sed omnem etiam gravedinem a te removeris, valde gratulor. Quare etiam commode poteris animi caussa huc ad me te conferre, ubi lætius, quantum tibi videbitur, commoraberis. Neque est, quod quicquam a ligneis malis metuas. Magis rosea, quæ hic sunt hoc anno pulcherrima, nostris manibus colligemus. Ferreis enim uncis ab altero capite in terebræ morem præacutis, in trabe immissis, annulo item ferreo, nullo funiculo, ut tentoria appenderentur, curavi. Vale. Ex meo Quartisano.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Cauſſam affert, cur eum ægrotantem viſere non potuerit. Addit, ſe cupere, ut Bononienſi Bolognetio mirifico adoleſcenti hoſpiti ſuo, qui miro deſiderio tenetur eum ad lyram canentem audiendi, eam gratiam faciat, ut, cum eum reviſerit, rem eleganter in ſermonem inducat, ſumptaque lyra, aliquid vel etiam de ejus laudibus ad eam agat.

8. PEdes ſum; Camillus ægrotat; Cœlum æſtu ardet; via longa eſt; rei familiaris cura me ſibi totum poſtulat; his multis ac maximis impedimentis te his diebus ægrotantem non viſi. Nunc te hoc, quo commodius poſſum, modo viſo, atque rogo, non ut mihi ignoſcas, qui nihil admiſi, neque ut valetudinem tuam cures, qui tua ſponte id facis; ſed, ut convalueris, per iſtos æſtus, ut parumper tua ſtudia, illa, inquam, ſeveriora ſtudia, non hæc humaniora, ſeponas; genioque, atque lyræ tuæ tantum indulgeas. Hoſpes hic eſt Bononienſis Bolognetius, mirificus adoleſcens, qui te ad lyram canentem audiendi miro deſiderio tenetur. Hanc ſi illi gratiam facere poſſes, & te, & optimo adoleſcente, qui haud ſcio, an huc ea tantum cauſſa acceſſerit, digniſſimum faceres. Poetæ, ac XL. Viri filius eſt, neque etiam ipſe cum infans, tum etiam a tuis Muſis alienus. Si te reviſerit; reviſet omnino; ac febris, ut audio, prorſus abierit, rem eleganter, ut facere ſoles, in ſermonem induces, atque ita belle lyram poſces, atque aliquid vel etiam de ejus laudibus ad eam ages. Interim vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Ejus ingenium ad omnia nobiliora ſtudia facillime percipienda & factum, & natum laudat, nihilque ſe dubitare ait, cum par ætas, & ſtudium acceſſerit, quin Virgilio, & Maroni proxime accedat. Docet, qua ratione in Cicerone verſari debeat, quamque ex eo ſibi bene dicendi ſupellectilem comparare poſſit.

9. LEgi tuas literas, ſed quid ego dico legiſſe me? cæterorum enim leguntur, tuis vero ita afficior, ut nihil ſuavius ſentiam. His vero omni voluptate ſuffuſus ſum: neque id injuria. Nam qua ego dicendi elegantia maxime delector, ejus eæ totæ refertæ erant; ut, cum eas legerem, me non legere, ſed omni voluptate frui viderer. O te undique felicem, Sylvi, qui tecum ab ortu tantum ingenium extuliſti, atque ad omnia nobiliora ſtudia facillime percipienda & factus, & natus es. Tu in verſibus pangendis, ſive id ſubito, de quaque materia, quæ tibi propoſita ſit ad dicendum, omnes, qui te audiunt, ſumma afficis admiratione; ſive eos meditate ſcribis, ſummo eoſdem ſtupore comples. In ſolutiore præterea Oratione quis te facilior? quis compoſitior? quis comptior, atque elegantior legitur? vereor, ne me, quæ tua eſt ingenuitas, hoc auribus tuis dare putes, atque hæc magis, quia in te eſſe cuperem, quam quod ita ſint, hæc ad te ſcribere. Te equidem tantum amo, Sylvi, idque tuis virtutibus, quantum quiſquam alius, aut etiam quemquam alium. Sed ea tamen benevolentia nihil impedior, quo minus, ſi quid ſecus in te ſit, videre poſſim, aut adducor, ut ei, quam par eſt, atque etiam facere debeam, quicquam amplius in te laudando obſequar. Quid autem ad ætatem? numquid hoc quoque falſo tibi dare videbor? Certe cum duo de viginti annos attigeris, ſummum ætatis tuæ attigeris, quo breviſſimo ſpatio alii fari incipiunt, tu vero & ſplendide loqui, & numeroſe canere didiciſti; ut vere ego illud de te quod de Virgilio adoleſcente dictum circumfertur, uſu

pare

Digitized by Google

pare velim. Tuve (dices), Syre, magne per utere Roma. Tu etsi illa uterum in te mihi quidem vetus ... ... poscat, tu in Poetica facultate tam Marone assidenti modos accenere, in dicendo vero Ciceronem aram gratissimo optime respondere videaris. Ut mihi quoniam, cum par aetas, ac studium accesserit, tum utrique proxime accedas. In quo vero de me mereris, ut te doceam, qua ratione in posteriori versetis ... ... ex eo tibi ad propositam bene dicendi rationem ... delectum comparare possis; equidem, Sylvi, cum me ... tibi praecepero, ut in Cicerone lectionem tuam ... ... atque in eo diuque, noctuque versetis; lectioni vero scriptionem assiduam ut adjungas, omnia, quae ad hanc pertinent, tibi praecepero. Si quidem ex lectione verborum delectum, cui primas in eloquentia tribuunt; locutionem deinde, videlicet, ut quaeque ac quoque modo splendide, copiose, humiliter, graviter, atque cum dignitate dicantur, inde quoque assequere. Cum vero non postrema laus sit in Oratione numerose dicere, idque aurium judicio maxime comprobetur, si eas in unius Ciceronis lectione attriveris, qui fieri poterit, ut in tua scriptione illas postea non sequaris, atque ad earum quasi harmoniam non concinne cadas? Nam si tibi quoties numerum servare voles, ad eundem rationem recurrendum sit, atque cur magis hunc, quam aliam ... ... ex arte ipsa erit quaerendum, nimis ... ... longum laborem tibi ... ... ille, qui formas ... ... cum in earum singularium ... ... earum reperiendam erit ... ... cum eas frequentissimi ... ... in uno comprehenderit. Si quid ... ... ad praestantiorem ... ... ex pretiosissimis ... ... quas postea ... ... leges, quarum ... ... dior fiat, id ... ... sententiarum figu- ... ... in transmatis ... ... locutionis ra- ... ... comparatum in- ... ... probem. At uno

tuo, ne mihi frustra summum laborem sumam, facile possum acquiescere. At mihi crede, multo magis unum tuum, quam centum alienos, apparatum tibi esse profuturum. Quidam item sunt dicendi modi, qui per se nituntur, quique eodem modo semper proferuntur, ut *solvendo non esse*; *dedita opera*, sive *de industria*; *quo jure, quaque injuria*; *tertio quoque verbo*; *quaque versus*; *aliud alias*; *mutatis equis ad celeritatem*; *ad verbum*; *de improviso*; *ut nunc est*; *quantum in me est*; *tantum abesse, ut*; & alii innumerabiles, qui si in unum locum conferantur, ac postea legendo vel percurrantur, istud tuum studium non nihil ornabunt. Sed hæc, & reliqua ejus generis minuta sunt, quæque vel nullo negotio adinveniri possunt. In scriptione vero, quæ in distributione nostra pars erat altera, hoc studii ponendum erit, ut assidue scribas, rescribas, deleas, quæ scripseris, meliora reponas, in eandem sententiam non eodem modo stilum tuum exerceas; quando Cicero affirmat, stilum esse optimum dicendi magistrum, atque effectorem. Sed quemadmodum ex uno Cicerone omnem verborum delectum, cæteraque, quæ Orationem tuam illustrabunt, ita ab eodem scribendi exemplum tibi sumendum erit; ut hunc tibi tantum proponas, cujus non solum lingua loqui, sed ad ejus etiam imitationem tua sensa exponere videaris. Hæc pauca, ut vides, quæ tamen multa sunt, cum tuæ optimæ naturæ adjunxeris, nihil diffido, *quin* brevi sentias, te, quicquid vis, in dicendo consequi posse. Tametsi in eo jam tam longos progressus feceris, ut parum viæ ad eum finem tibi relinquatur, quam ego tibi, ut tuo isti desiderio magis satisfacerem, quam quod quicquam meis præceptis ipse indigeres, hoc modo perbenigne demonstravi. Cætera, si quæ sunt alia ad illud iter conficiendum, ea ipse per te facile animadvertes, atque deprehendes. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Se plane hospitem Bononiæ esse significat, cum nullum ex amicis suis ibidem offenderit; hospitium malum se invenisse; impressores alios a literis, alios ab operis imparatos esse. Epistolam claudit pistoris insolentiam, & incommodam hospitalitatem facete admodum, & jocose describens, eumque Bononiam invitans.

10. ALtera, & vigesima, ut nostri dicunt, ejus diei, quo Ferraria discesseram, hora Bononiam perveni, ea civili commoditate, quæ esse potest in publico; viæ autem facilitate, quæ ex superioribus imbribus orbitis ad rotarum axes effossis, atque etiam lamis veteribus plena esset, quæque postea glebis vento, & Sole obduruisset. Sed id multo gravius, quod meorum quadraginta Virum nullum in Urbe offendi. Cuspius Romæ legatus adhuc tenebatur; Gislerius, Bolognetius, Elefantutius ruri cum familiis per hæc temperatissima Autumni tempora sese oblectabant; Paleotius Carafio Cardinali Venetias occurrerat, ut plane hospes esse videar. De cubiculo, præter hospitem, non autem hospitam, satis bonum virum, nihil ad meam ad Gandulfium descriptionem; quin ejus fenestræ ita se in Cœlum tollunt, ut scalis ad eas aperiendas mihi opus sit. Rides? Peream male, nisi ita est. Sed non apud hunc sum diutius commoraturus. De impressoribus, ut dicunt, qui a literis optime parati sunt, ii ab operis pejus imparati esse non possent; qui vero contra ab his optime, ab illis pessime sunt comparati, ut quid acturus sim, non satis constituam. Si possem hinc hoc, illud autem ab illo, quod opus esset, mutuari, sperarem aliquid confici posse. Dabo tamen omnem operam, ne huc frustra veniisse videar. Sed iterum rideas licet. Dum hæc scribo ante lucem ad lumen, ecce tibi pistor, qui nostri vici panes coquit, ostium more suo pultat: non sentitur: iterum gravius repultat: frustra: tertio, ac sæpius iratus vehementiores, atque crebriores ictus ingeminat: omnes mortui sunt. Tum ego, scriptione missa, ad ostium

acce-

Digitized by Google

accedo. Quis, inquam, tam insolenter fores has infringit? Pistor, ille inquit, qui jubeo istas mulieres panes conficere. Tum isti ostium aperio, ut is suo cum illis perfungatur officio. Ingreditur: vocat: clamat: vociferat: sepultæ sunt mulieres. Tandem ex inferiori ædium parte, credo ex cella vinaria, vox emittitur absurdissima; se facturas; ut videas, cui mihi in hac mea hospitalitate deserviendum sit. In vicinia autem est mulierecula mente capta, altera Gabriella nostra, quæ noctu, quæ interdiu, insanis clamoribus totam complet viciniam. Sed quid? expecton te? an non? si me amas, si res tua, si Principis benignitas fert, te octo saltem dies Ferrariensibus subtrahas, atque ad nos Bononiam, pusillas Venetias, advola. Crede mihi, Urbem hanc unam omnium esse commodissimam, Civium vero animos omnium hominum humanissimos, atque in hospitibus accipiendis benignissimos. Vale. Bononiæ Id. Oct. MDLVII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Adolescentioribus ejus literis respondens jocatur, eique adolescentulo a Musis virginibus vitium oblatum ait, partumque elegantem ex eo congressu natum, videlicet optimos versus. Addit, nos Deum precibus frustra solicitare, ut ea nobis concedat, quæ in nostra manu sunt posita, Principumque animos emolliendos esse, ut pacem faciant, pristinamque quietem, & tranquillitatem Italiæ restituant.

11. MOnstrum horrendum, ingens. Ain tu Musas virgines tibi adolescentulo vitium obtulisse, atque ex eo congressu Heroum filium natum? Multiplex medius fidius portentum, mulieres castissimas cum viro coivisse, atque eum concepisse, ac peperisse. Id mihi illi Catonis simile est visum, cum nescio quis prodigium esse diceret, quod mures per noctem mane discesturo soleas corrosissent, neque propterea illi tuto esse discedendum: *minime*, inquit ille: *id quidem prodigium fuisset, si soleæ mures corrosissent*. O elegantissimas Musas, quæ cum tam eleganti adolescentulo coivistis, atque ex eo talem partum suscepistis! Ignosco vobis vestram istam libidi-

bidinem, imo vero vos rogo, ut eam ſæpius repetatis, atque Jovis patris veſtri cum Alcumena concubitus imitemini. Concludite diem inter duas noctes, ac veſtros Hercules vos quoque progignite; quando vobis nullus uter eſt gerendus, neque ad veſtros partus ulla vocanda eſt Lucina. Sed ad partum tuum redeo. Diis gratias ago, qui, ne abortum faceres, providerunt, aut, ne, ut montes, murem pareres, effecere: tametſi hoc Principum eſt, non autem tenuiorum virorum. Sed quid, ſi ipſe Muſas compreſſiſſes? credo, ſingulæ ſingulos Apollines peperiſſent. Sed hactenus de jocis; fortaſſe etiam plus ſatis, qui, ut tibi ad tuas adoleſcentiores reſponderem, homo ſeptuagenarius quaſi ineptire videri potuerim Tuum igitur partum, hoc eſt, tuos optimos verſus legi, relegi, atque etiam, ut eorum ratio poſtulabat, heroice concinnui. Tu quidem, Sylvi, pie, atque ad miſericordiam univerſæ Italiæ cauſſam agis, atque apud eum Judicem, qui pœnitenti ignoſcit, atque omnia ſcelera veniam petenti uſque eo condonat, atque remittit, ut ſe ſuamque vitam pro hominum ſceleribus atrociſſimæ, atque turpiſſimæ morti offerre non dubitaverit. Sed fruſtra preces fundis; inanem operam ſumis. Non quin is eas libenter audiat, ſed quia ejus ope nihil opus eſt ad id, quod rogas. In Principum noſtrorum concordia ea ſita eſt poteſtas, atque auctoritas. Ii odia deponant, arma abjiciant; animos inter ſe concilient, in priſtinam concordiam redeant, pacem faciant; otium conſtitutum eſt, quies Italiæ parta eſt, omnia tuta, atque in tranquillo ſunt poſita; ut aliunde quæramus, quod in nobis habemus; quod qui faciunt, indigni ſunt, ut audiantur. Ut illum ruſticum imitari videamur, qui cum œſtro in pede [ut in fabulis eſt] ſauciaretur, manibus in Cœlum ſublatis, Jovem rogabat, ut is illud inde ejiceret, quaſi ipſe iiſdem hoc ipſum efficere non poſſet. Ita nos facimus, qui eum precibus ſolicitamus, ut ea nobis concedat, quæ in noſtra manu poſita ſunt Iſtos igitur, quorum odiis omnia everruntur, jus ſublatum eſt, vis, & ſcelus dominatur, cantu, ſi potes, flecte, eorum animos emollias, atque ita pacem, atque, quod quæris, Italiæ otium conſtitueris. Hoc vero, quod ad verſus tuos. Ego hic aliquot dies eſſe cogito, cum ut mihi ad impreſſorem adſim,

tum

Digitized by Google

tum ne Camillo filio deſim, quem perinde, atque ſi domi eſſemus, in vivendi uſitata conſuetudine contineam, atque ita in aliena Urbe, quaſi in ſua, eſſe videatur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Orationem ab ipſo de laudibus eloquentiæ habitam auditoribus placuiſſe ſignificat. Hortatur, ut viam, quam in ſtudiis cœpit, ire pergat, & ſummæ de ejus ingenio omnium expectationi reſpondeat.

12. HOdie, Sylvi, mihi tecum id prope accidit, quod Cicero cum ſuo Dolabella ſibi accidiſſe dicebat. Hic enim ad ipſum Dolabellam ſcribens, ſibi ex ejus egregiis rebus, quas in Conſulatu geſſerat, multas, ac maximas a præſtantiſſimis Viris gratulationes factas eſſe, quaſi cujus conſilio eas Dolabella geſſiſſet, quodammodo gloriabatur. Nam cum ipſe ſplendidiſſimam illam Orationem de laudibus eloquentiæ habuiſſes, continuo Amanius cum Bendidio ad me accedens, tibi gratulor, inquit, Ricci, quod tam cito tantum alumnum tibi confeceris. Cui ego: nihil eſt, quod hac cauſſa mihi gratuleris. Illum magis adoleſcentem admirari omnes debemus, qui in hoc dicendi genere tantos, tamque brevi tempore progreſſus fecerit. Equidem, quod ad hanc Orationem attinet, ne verbum quidem ejus aut legi, aut audivi antea. Recte ille quidem: ſed ex tuis præceptis, atque inſtitutis eo jam pervenit adoleſcens, ut etiam ſine cortice, ut dicunt, longum natare poſſit. Tum ego: non negarim equidem me illum ut filium amare, neque quicquam habere etiam in hac dicendi ratione, ſi modo quicquam habeo quod cum eo non libenter communicarem. Sed mihi crede, tale ejus ingenium eſt, ut parum adjumenti extrinſecus illi ad quidvis faciendum opus ſit. Ego quoque illum ad verſus tantum, quos mirifice facit, natum eſſe credebam, ſed, ut ipſe quotidie magis comprobat, nihilominus ad hoc ſolutum dicendi genus, quam ad illud numeris paulo aſtrictius, appoſite factum eſſe video; ut, ſi vita ſuperſit,

Digitized by Google

neque ex instituto cursu aut casus aliquis, quod nolim, aut etiam aliorum studiorum ratio, quæ jam parata esse videtur, retraxerit, utrum præstantior Orator, an magis egregius Poeta judicetur, in dubio sit omnibus relicturus. Quam meam sententiam omnes, qui aderant, Locatellii, Pignæ, Frisolii, Bendidii, Lolii, una voce & amanter, & constanter confirmarunt. Hæc autem tum de te. Nunc vero ego hæc tecum. Magnam tibi, Sylvi, adversariam constitutam esse vides, summam omnium tui ingenii expectationem, quam nisi vir præstiteris, non solum tuorum, atque adeo tuis commodis imprudenter consulueris, sed dignitati etiam non leviter obfueris, quorum utrumque quanto in pretio apud omnes sit, neminem fugit. Quare ipse interea pro virili contendes, atque eniteris, ut in neutro tibi desis. Id autem assequeris, si ita, quam cœpisti, viam ire perrexeris, ut quotidie aliquid amplius profeciſſe te sentias, neque quicquam remum intermiseris, ne cessando retro relabaris, atque ita fiat, ut nunquam ulterius, quo semel perveniſti, excedas. Quibus meis fideliſſimis consiliis si parueris, tum mihi quoque ex ampliſſima illa tua gloria, ut aliquid decerpam, tibi minime molestum esse debebit. Quid enim ex Oceano guttulam haurire? Non quin hoc quoque tua sponte sis optime facturus, sed quoniam mea paterna cohortatione, si non aliquid doctrinæ, certe acutioris stimuli non parum sit accessurum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Se magis frui ejusdem signo in vaporarii cornice collocato, quam præsentia, ostendit, magnoque desiderio teneri Romanæ Urbis videndæ, sed alterum supra septuagesimum annum, quem homini fatalem notant, rei huic impedimento esse, propterea que properare, ut sua scripta edat. Totum ingressum Principis suæ Mediciæ in Urbem se ad eum perscripturum promittit.

15. QUoties in cubiculum ingredior, quo mihi in Bibliothecam iter est, toties tui memoria mihi renovatur. Id autem ex tuo signo, quod in vapo-

Digitized by Google

porarii cornice, ut dicunt, collocatum est. Id quod quam crebro fiat, dici non potest, ut prope te nunc absente magis fruar, quam cum præsens adesses, non faciebam. Sed illud mutum, mortuum, umbra: vivus longissime abest, ut inde præter tui recordationem nihil habeam amplius. Tantundem te a meo plumbeo habere, audio respondere. Acquiesco: te amo: a te amor: illud ex oculis, hoc ex animo. Sed moleste fero, te a me in amore vinci; mallem equidem superari. Jam alter mensis adest, cum a nobis discessisti, neque tamen adhuc quicquam de tuo adventu. At novus eram in Urbe: domus, quæque ad victum pertinent, cæteraque mihi erant paranda. Recte quidem. Ignosco. Quid vero si ego tuas literas mea præsentia, non autem meis literis antevertam? Nihil enim mihi optatius, quam ut ego Romam, tu me Romæ, aliquando videam. Certe, Sylvi, nihil propius est, quam ut cum meo Principe istuc veniam. Jam nimis ingravescis: non ego. Sed ardens desiderium tantæ Urbis videndi, tot, ac tantos amicos visendi me vel quinti lustri virum reddere potest. Nosti præterea, quam ego ætatem meam optime, atque athletice feram. Unum impedimento, si istos audiamus, esse potest, alter supra septuagesimum annus, quem homini fatalem notant, atque in quo plures decedunt, observatum esse dicunt; quæ suspicio mihi quoque injecta est. Quare etiam propero, quantum possum, ut mea scripta edam. De Judicio Florentiam misi, ut opus publice describatur. Familiares Epistolæ adhuc sub prælo sunt. Cum hæc scribebam, XIII. Cal. Mart. intercalares in Padanam insulam, ubi superiori nocte Princeps nostra Medicia accepta fuerat, ut eam inde in Urbem solemni pompa ducerent, omnes conveniebant. Ego Julio, illi Monoclo LIII. annos in carcere custodito, comes sum datus. Dum equus adducitur, hæc tecum. Sed servus pultat. Equum adesse ferunt, conscensum eo. Totum ingressum postea ad te perscribam: nunc vale. XIII. Cal. Mart.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Colloquium cum Robertellio Bononiæ habitum describit. Antonianii ingenium laudat ad canendum ex tempore de re qualibet proposita expeditissimum, hortaturque, ut rerum omnium cognitionem assequi conetur, seque brevi domum rediturum significat.

14. FRanciscus Robertellius tandem Bononiam venit expectatissimus. Hunc ego cum viserem, ita me amanter complexus est, ut germanum fratrem amantius complecti nequivisset. Continuo enim inquit: ecce meum Riccium, quem Ferrariæ videre non potui, nunc Bononiæ in meo complexu teneo. Tum ego: doleo, mi Robertelli, te Ferrariæ domi meæ ita hospitem accipere non potuisse, ut tu me nunc Bononiæ advenam accipis: atque ita assedimus. Incipit ille. Primum Herculi Principi nostro gratias immortales agit, qui se humanissime accepisset, atque cum omni rerum suarum vectigali condonatione ad iter suum res suas continuo expediri jussisset: deinde in tuas laudes ingressus, earum nullum finem fecit. Commemorat enim, ut ad se ad suum hospitem humanissime visum accessisti, ac post amicissimos complexus, qui toti sermones fuissent, quemadmodum cum Pigna de Poetæ fine disputarit, cum diceret se Horatii sententiam cum cæteris facile tueri; Pignam vero contra duos fines nulli facultati dari acutissime disputasse, atque in una tantum voluptate eum finem versari defendisse: ut nisi ego hic, ea causa esset, qua plane scis, meum ab Urbe nostra discessum hunc pejus odisse non possem. Sed neque, quæ sequuntur, me levius affecerunt, cum narrat, te lyram postea sumpsisse, atque ad eam Cæsaris Heroicum, deinde alterum, quo postremo Italiæ calamitatem deploras, cecinisse. Quibus absolutis, atque ita, ut fit, brevioribus sermonibus interjectis, te de eo quæsivisse, ut tibi proponeret, de quo ex tempore Hetrusco carmine caneres. Tum se, ut literas laudares, proposuisse. Video te primum, ut de illo cane fertur, qui in vilem feram

Digitized by Google

ram objectam nihil commotus est, ad nimis vulgare argumentum, ac de quo alias centies egisses, quasi stetisse; deinde tamen, ut ei satisfaceres, quasi in tranquillissimo Oceano navigares, vela solvisse. In qua una tanta rei pertractatione te omnia & prudenter vidisse, & suo unumquodque loco apte, atque concinne distribuisse; ea vero dictione atque actione, quæ tua Romana est, mire persecutum esse, asseverabat. Quo perfecto, te item novum argumentum quæsivisse, dicit. Credo ego, te a tanto Viro in re aliqua nobilissima, ut majus periculum de tuo ingenio faceret, cupivisse; id quod ipse, suam humanitatem sequens, atque isti ætati fortasse non satis fidens, haud imprudenter omisit. Quare alterum tibi proponit superiori non minus tritum, videlicet, ut eorum statum, qui Principibus serviunt, quos Aulicos vocant, laudares; cui respondisti, te sæpe alias contra ceciniisse, nunc tamen in ejus gratiam hoc quoque libenter esse facturum; in quo item te ipsum longe superasse, summa cum omnium admiratione testabatur. Quibus omnibus uti ego tua causa interea afficerer, ne expecta, dum dicam, cum te scias, ut filium alterum, a me amari. Sed hæc, mi Sylvi, pœne etiam dixi fili, in adolescente, atque ista, qua tu es ætate, vere commendantur, atque etiam admirationem faciunt; in paulo vero adultiori non ita; in senectute vero nullam prorsus dignitatem habent. Quare non tam præsentem gloriam admiraberis, quam futuram ex cæteris tuis præclaris studiis omni labore contendes, ut assequaris. Illa, illa, Sylvi, solida, ac vera laus est, quæ ex omnium rerum cognitione nascitur. Tu igitur, ut facis, perge illi omnem operam dare; neque si tibi unum Madium præstantissimum illum quidem Philosophum belli hæc importuna rabies ademit, non tamen nunc cum Belgerinius, tum etiam Locatellius tibi deerunt. Neque ego despero, cum bellum hoc, jam prope affectum, totum sepultum erit, quin in sequentem annum Madium nostrum sis habiturus. Tu vero interea in tuis istis initiis ita versaberis, ut ad illa postea divina studia quasi factus, non tantum eruditus venias. Hactenus de te. Nunc ad me redeo. Brevi tecum esse cogito. Domo enim diutius abesse non possum; ac nisi me magis hic Camillus filius, quam Epistolarum mearum editio deti-

ne-

Digitized by Google

neret, me domi Robertellius, non autem Bononiæ offendisset. Vale. Bononiæ VI. Idus Novemb. MDLVII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

Ejus carmina ita omnibus probari scribit, ut sibi singuli ea descripserint. Ad eum M. Tullii versus mittit, quem addit & nomine, & re M. Tullium Ciceronem imitari, & Virgilii vestigia pone sequi ex ejusdem scriptis facile ipsum judicaturum. De suo reditu nihil habere, quod scribat, navem tamen se conscensurum, antequam majus frigus Cœlum occupet, & aquæ ad navigandum gelu obdurescant.

15. TUa carmina ita hic omnibus probantur, ut qui ea legere, quorum magnus numerus fuit, sibi omnes descripserint. Nunc in manu M. Tullii sunt. Quid, inquies, M. Tullii? Erravi: volui dicere Virgilii. Sed neque erravi. Nam is quidem est M. Tullius nomine, re vero haud impolite utrumque refert; qui & eleganter scribit, & numerose etiam, & concinne canit, ut ex ejus versibus, quos tibi mitto, ipse facile judicabis, qui ex tuis te tanti facit, ut nullum æque, neque quicquam tam libenter, quam de tuis laudibus audiat. Puta tu, ut conveniamus, atque ego illi meis de te prædicationibus satisfaciam. Hic te ex meis verbis, atque adeo ex tuis literis cum multis aliis avide expectabat: etsi jampridem de adventu tuo desperatum est: quamquam ego nihil umquam de eo melius, quam nunc facio, speravi. De meo vero reditu, aut in quem me diem expectes, ego nihil etiam dum habeo, quod ad te scribam. Sane hæc peregrinatio, quam vellem, jam mihi longior esse videtur; sed me consolor, cum hic frustra non sum; tamen antequam majus frigus Cœlum occupet, atque aquæ ad navigandum gelu obdurescant, navem conscendam, atque ad vos remis, velisque advolabo. Vale. Bononiæ.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Antonianio S. D.

M. Tullii Beroji ad eum carmina mittit, quibus recentem Italiæ calamitatem deplorat, quam eodem verſuum genere idem Antonianius perſecutus fuerat. Editionem ſuam nondum ad dimidium veniſſe admonet, ſecumque ſe propediem, quidquid deſcriptum fuerit, ad eos allaturum.

16. M. Tullius Berojus hæc mihi, quæ tibi carmina mitto, ſcripſit, quorum pars altera utrique noſtrum, etſi mihi ſoli tota eſt inſcripta, communis eſt. Tametſi is in illis tuas magis, quam meas laudes perſequitur, idque mea cum ſumma voluptate, qui eo modo dupliciter laudari videor: ſemel ab eo; iterum a tua virtute, cum cujus laudibus mea laus conjungitur. Altera tota tua eſt: niſi quod ipſe quoque hanc ipſam cum eo communem habes, ut qui rem eamdem, atque eodem verſuum genere perſecutus ſit. Hic enim, ut tuos verſus vidit, continuo: vide quæſo, mi Ricci, ut in hanc ſententiam ego quoque luſerim; verſuſque ſuos mihi tuorum quam ſimillimos legit. Tum ego: Beroj, hoc quidem nihil admodum mirum videri poteſt. Res enim omnibus pernota eſt, atque in qua ſive Poeta, ſive Orator ſtilum ſuum exercere poſſet. Quis enim recentem Italiæ calamitatem deplorare, atque etiam eo modo, quo uterque veſtrum facit, facile non poſſit? Ita eſt, inquit: tamen mihi pergratum feceris, ſi ut ego a te ejus verſus legi, eam operam dabis, ut a te eodem ipſe quoque meos habeat. Id quod ei libenter me facturum recepi: idque nunc facio. De editione autem mea, ea nondum ad dimidium venit: veniam ego tamen ad vos propediem, mecumque quicquid deſcriptum erit, afferam. Vale interea. Idem ut Locatellius noſter faciat, meis verbis jubebis. Bononiæ.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Laurentio Frizolio S. D.

Respondet, studium Latine scribendi eleganter, atque polite probatissimorum Scriptorum assidua lectione, & ad eorum imitationem frequenti perscriptione adjuvari. Itaque ab uno Cicerone numquam discedendum, & in illo uno die, noctuque inhærendum docet, numquamque futurum, ut ex illius solius lectione ulla ipsi satietas creetur; stilum frequenter exercendum, & multa volumina conscribenda, ut rationis scribendi, quam quærit, particeps fiat. Vices has servandas, ut a lectione ad scriptionem, a scriptione ad lectionem se conferat, neque umquam una simul utramque deponat.

17. QUæris a me, Frizoli, ut quid eleganter, atque polite Latine scribendi studium adjuvet, idque strictim, atque paucis ad te perscribam. Utrumque magnum, ac perdifficile. Alterum enim ut rarum, sic etiam laboriosum ad præcipiendum: alterum, quod amplum, copiosumque sit, ut in pauca conferatur, rei magnitudo non patitur. Conabor tamen, ut isti tuo tanto, tamque honesto desiderio potius morem geram, quam ut tantæ rei magnitudini me satisfacere posse sperem. Duo sunt mea quidem sententia, in quibus hæc universa facultas versatur; alterum probatissimorum Scriptorum assidua lectio, alterum ad eorum imitationem frequens præscriptio. Nam cum verborum delectu, & eorumdem collocatione hæc elegantia maxime constet, hoc aut ab una lectione, aut a re nulla alia commode peti posse videtur. Quare, si me audias, ab uno Cicerone, qui pro cæteris omnibus mihi instar est, numquam discedes; immo vero in hoc uno die, noctuque inhærebis; quem ut deposueris, eumdem ipsum iterum sumes, atque, ut ab isto ipso discesseris, ad istum ipsum iterum redibis. Neque est quod timeas, ut fieri solet, ut ex hujus solius lectione ulla tibi satietas creetur, nisi omnem delectationem fastidio sis habiturus. Variis enim hic rebus, iisque Viro dignissimis, quasi pratum diversis, ac nobilissimis floribus ornatum, quam

est

Digitized by Google

eſt refertiſſimus. Ex hujus frequenti lectione, atque aſſidua verſandi ratione verborum delectum, tum eorum ipſorum concinnam collocationem, quæ duo, quam quæris, elegantiam maxime conficiunt, facile conſequeris, perindeque in hoc facies, atque externus adoleſcens, qui in Italiam ad ejus linguam perdiſcendam commigrarit, qui in media Hetruria ſedes ſuas collocarit, neque inde poſtea pedem ullum prius extulerit, quam ad eorum modum voces omnes proferat, atque loquatur; quod facile ex quotidiana loquendi conſuetudine aſſequetur; quique poſtea, ſi aut ſcribat, aut loquatur, in media Hetruria natus eſſe videatur. Ita tu, ſi in uno Cicerone in Latinis habitabis, dicendo efficies. Ad ejus enim modum ſplendide, atque venuſte & loqueris, & ſcribes. At hoc quantum ad lectionem. Jam vero quod ad ſcriptionem. Huic Cicero primas in exercendo tribuebat, cum diceret, ſtilum ſcribendi optimum eſſe magiſtrum. Et re vera ſi quis tantum in lectione eorum, quos volumus, commoretur, neque quicquam calamum exerceat ſuum, fortaſſe, ut de aliorum ſcriptis recte judicet, aſſequetur; ut vero ipſe polite ſcribat, numquam. Accedat oportet frequens ſtilus, ac volumina multa conſcribat, qui aliquid in hoc ſtudio ſe proficere poſſe ſperet. Nam quemadmodum ille, qui omnem artis alicujus rationem, ac ſcientiam perceperit, niſi eam poſtea exercuerit, niſi aſſidue pertractarit, nihil in ea, quod laude dignum ſit, effecerit: ita Scriptor ille, qui veræ ſcriptionis præcepta omnia pernoverit, ac etiam, ut nos volumus, in optimis noctes, atque dies ſeſe continuerit, niſi ſtili frequens uſus acceſſerit, hujus ſcribendi rationis, de qua nos intelligimus, numquam, vide quid dicam, particeps fiet. Quare, ut tu in Ciceronis lectione ſatis aures tuas pertriveris, tum calamum ſumere poteris, atque quotidie aliquid tibi effinxeris, quod ſcribendo exprimas. Scribas, reſcribas, deleas hoc, aliud ſupponas, nova ſemper argumenta tibi ſuppeditent, quæ tu oratione conveſtias. Vices has ſerva, ut a lectione ad ſcriptionem, item a ſcriptione ad lectionem te conferas, neque umquam una ſimul utramque depoſueris: verum, quod otii lectioni conceſſeris, id ſcriptioni tribuas. Item contra. Conſolare amicos in rebus adverſis; in lætis eiſdem gratulare; hos aliis commenda: nunc

hac,

Digitized by Google

hac, alias alia de re, ut ea ſeſe obtulerit, agas. Si vero Ciceronis Epiſtolas, quæ tibi magis videbuntur, ſumpſeris, atque eis quaſi tibi miſſis reſcripſeris, mihi crede id in tuam iſtam dicendi rationem plurimum collaturum, brevique fore, ut te iſtius tui ſtudii minime pœniteat. Hæc duo nunc; quotidie, ſi quid aliud opus erit, de eo coram inter nos colloqui poterimus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Laurentio Frizolio S. D.

Gratulatur de nobiliſſima ipſius conditione Bononienſi; ſe amorem ſuum erga ipſum re ipſa, non pollicitationibus ſemper comprobaſſe; ad id vero faciendum ejus ſingulari bonitate, probatiſſimis moribus, & ſingulari eruditione ſe fuiſſe compulſum. Majorem fortunam Romæ eum brevi expectare, qua ut prudenter utatur, ejus ſapientiæ futurum.

18. DUabus tuis literis eadem de re, ſed non eodem tempore conſcriptis, unis his reſpondebo. Gratulor tibi ſtatum iſtum tuum, tuamque iſtam nobiliſſimam conditionem. Quod vero mihi gratias agere non ceſſas, ac totum iſtud boni mihi acceptum refers, tu quidem amice, atque ingenue; ſed tamen, quod minime opus erat, facis. Equidem, Frizoli, a quo die te prius cognovi, in dies magis amare perrexi, idque ob tuos optimos mores, tuaſque ſingulares virtutes feci. Quare etiam tibi, ubi meam operam opus eſſe vidi, nuſquam defui, unumque illud ſemper ſtudui, ut amorem erga te meum re ipſa, non autem pollicitationibus comprobarem. Ferrariæ apud noſtros Trotios te collocavi; illi tam te nunc quoque abſentem cupiunt, quam præſentem amabant. Bononiæ nunc multo nobiliſius agis. Hoc quoque mei officii nihil eſt expers, qui te apud omnes iſtius Urbis doctiſſimos Viros non mediocri commendatione ſum proſecutus. Sed, mihi crede, nihil tibi adulor, niſi tui probatiſſimi mores, niſi tua ſingularis bonitas, niſi ſtudia minime vulgaria id a me libentiſſime impetraſſent, verbum de te nullum umquam feciſſem; ut quas gratias mihi hac de cauſſa agis

fin-

Digitized by Google

ſingulares, eas tuis moribus, tuæque bonitati, atque ſingulari eruditioni magis agere debeas. Sed adhuc es in initio. Hoc tibi feliciter audeo ominari. Major fortuna Romæ te brevi expectat. Hæc illic te totum complectetur; qua poſtea, ut prudenter utaris, tuæ erit ſapientiæ. Redeo ad me. Orationem de V. Caroli Cæſaris laudibus confeci: eam tamen non ſum tam cito editurus. Sylvius te tantum amat, quantum quemquam alium; non enim poſſum dicere, quantum quiſquam alius, ne mihi illum parem faciam. Te reſalutat. Idem facit Madius, idem Pigna. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Laurentio Frizolio S. D.

Antonianii ingenium laudat, & a ſe gratias immortales Deo agendas eſſe ſignificat, quod feliciter viderit duos fratres ſuos diſcipulos, alterum ad Ferrariæ Principatum evectum, alterum Cardinalem factum. De ſuo cum Cardinale Romam adventu nihil adhuc ſatis habere conſtitutum; ſe jam ad ſeptuageſimum primum ætatis annum perveniſſe; non ſatis ex recenti triplici gravi morbo confirmatum eſſe; familiam ſibi grandem eſſe, Camillumque filium a tali cura abhorrere. Deo itaque relinquendum, ut faciat, quod ſaluti, atque commodis ſuis expedierit.

19. BInas tuas literas in lecto tertiana laborans accepi, quarum alteris mihi ſignificas, Antonianium noſtrum pro Petri Æde ad Summum Pontificem, atque Cardinalium Collegium primo jejuniorum die de more Orationem habuiſſe, eamque cum dictionis ſplendore, tum etiam actionis dignitate mire ab omnibus commendatam, quod quidem mihi magis gratum, quam novum accidit. Novi ego jam a puero adoleſcentis ingenium, neque id deſtiti omnibus prædicare, atque etiam in quo potui, aut meis literis ad amicos commendare, aut etiam monitis illum adjuvare, quicquam omiſi. Sed floſculi ſunt hi, ut dicunt, mox, cum adoleverit, maturiores fructus eum edere ſenties, modo nobis illum Dii incolumen ſervent. Ad alteras venio, quibus

bus mihi de Aloysii Atestii mei discipuli Cardinalatu peramice, ac benevole gratularis. Est ita, Frizoli, ut dicis, cur Deo Optimo Maximo gratias agam immortales, cujus voluntate duos fratres meos discipulos, alterum ad Ferrariæ Principatum perveniſſe, alterum Cardinalem factum, ſeliciter viderim; id quod ego pie, ac Chriſtiane quotidie facio. De meo vero iſtuc cum Cardinale adventu, adhuc non ſatis habeo conſtitutum. Hodie, qui eſt Id. Martii, LXX. & alterum annum ago. Decem hiſce menſibus proxime elapſis ter graviter ægrotavi, neque nunc ſatis confirmatus ſum. Familiam habeo, quod ſamiliam ducit. Noſti uxorem fœmellam, neptes ex fratribus grandiuſculas. At Camillus filius eam reget, & prudenter gubernabit. Noſti quam ſui juris ſit, quamtumque ab omni tali cura abhorreat. Equidem, ut Cardinali nuſquam deſim, omnia facere poſſum; ut nobiſcum etiam ſim, nihil libentius facerem, cum me quoque Romam videndi maximum jam pridem teneat deſiderium. Hæc adventus mei adhuc informata ratio eſt. Deus reliquum, quod ſaluti, atque commodis meis expedierit, ut qui ſolus id novit, ita etiam effecerit. Vale, ac Sylvio noſtro ſalutem. Ferrariæ. Id. Martii MDLXI.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Tonanio S. D.

Ob diligentiam in curando Sylvio prope paternam ſe multum ei debere fatetur, rogatque, ut videat, ne per difficilem hyemem quotidie ab Urbis capite ad alterum caput Doctores ſuos audiendi gratia itando in periculum ejus vita adducatur; ne de media nocte ex lecto ad libros exſurgat, cum mollis, ac delicatus adoleſcens ſit, & frigido ad concoquendum ſtomacho. Admonet, moderata durare, quæ vero modum excedunt, cito interire.

20. EGo te, Franciſce, ob tuos iſtos optimos mores valde amo; ob ſingularem autem ac prope paternam diligentiam, quam in Sylvio noſtro curando adhibes, quem numquam a tuo latere vel unum pedem diſcedere ſinis, multum etiam tibi debeo. In quo tuo

ſum-

Digitized by Google

ſummo erga illum ſtudio etſi nihil eſt, quod ipſe non videas, quodque deſiderandum omittas, ego tamen, qui poſt te illum omnium maxime diligo, ut mihi ſatisfaciam, te etiam atque etiam rogo, ut videas, ne per hanc difficilem hyemem, cum ab Urbis capite ad alterum caput quotidie illi cum ad Belgerinium, tum ad Locatellium ejus Doctores itandum ſit, aliquid gravioris morbi contrahat, quo poſtea non ſolum tantus ſtudiorum curſus interpelletur, verum etiam ejus vita in periculum adducatur. Sane vel paucorum dierum ſtudiorum jactura magna eſt, eaque fugienda, ſed vitæ nulla major, quæ cum nobis ſemel adempta eſt, numquam poſtea recipitur. Quin domi etiam id quoque providendum erit, ne ſcilicet de media nocte ex lecto ad libros per hæc ingentia frigora exſurgat. Mollis enim eſt adoleſcens, ac delicatus, quique frigido ad coquendum utatur ſtomacho: hunc parva vis frigoris facile exſuget. Moderata, mihi crede, ſunt, quæ durant, quæ vero modum excedunt, cito intereunt. Ille ſenectutem effœtam a diſſoluta juventute reddi præcipit: ego vero ab immoderatis laboribus eam, antequam veniat, interfici, poſſum ex ejus ipſius ſententia affirmare, cum ait, qui diu ſenex eſſe cupiat, eum mature ſenem eſſe faciendum. In quem meum metum id quoque me inducit, quod hujus generis ingenia, quæ præcoeia appellant, brevi ad maturitatem ſuam pervenire ſolent. Idque male natura comparatum eſſe videtur, quod ubi ſimul una ſunt bona plurima, certant, eumque, in quo ſunt, interimunt; a quibus omnibus nobis & valde metuendum, & diligenter cavendum eſt. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Laurentio Ochio S. D.

Franciſcæ propinquæ ſuæ cauſſam commendans poſtulat, ut æquum Judicium de ea ferat, ſeque jus ſuum, non alterius injuriam ſequi, profitetur.

21. ETſi Franciſcæ propinquæ meæ cauſſam ſæpius coram tibi commendavi, nunc tamen, quando

Digitized by Google

judicium instat, illa, eamdem commendationem ut tibi per literas renovem, a me valde contendit. Narrat enim omnium rerum, quæ sub divisionem veniunt, æstimationem factam esse, idque tantum restare, ut ad æquissimam portionem dividatur. Ea autem esse videtur, si cuique cujusque rei pars dimidia tribuatur; non autem alteri tota domus, alteri fundus; ne illi, ubi habitet, foris conducendum, huic vero pro agro in tegulis ferendum sit. Hoc, si æquum sit, quod æquissimum esse videtur, ut decernas, te etiam atque etiam rogo; sin contra, nihil laboro. Jus enim meum, non alterius injuriam sequor. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aonio Paleario S. D.

Facete de fide sibi data non præstita conqueritur, fruſtraque se ab onere voluminum suorum exemisse, quæ a Cephalio Juris Civilis Papiæ Interprete accipiet librario danda, ut vendat. Cum autem secum tres dies esse noluerit, se ad eum brevi venturum, gravissimumque hospitem ad longissimum tempus cum eo commoraturum significat.

22. ITane fidem datam præstas? itane tuum Pignam, atque Lollium, ne quid de me dicam, revisis? O amicum elegantem, qui tres suos veteres amicos tam optatus decipit, fallit! Expecto navicularii præproperam festinationem, diem studiorum instare, viam longam, tempora pertimescenda, & cætera id genus. Scilicet omnia ficta, atque inania. Me miserum, qui verebar, ne in Hetruria ægrotares, quotidie, vel etiam in singulos dies, tuum istum diem expectans: quando ecce Lollius mihi significat, te Mediolani esse, atque ad te eo scripsisse, quo nuntio gravius offendi non potui. Sed si ea tamen ratione nos devitasti, atque fugisti, ne te meis voluminibus onerarem, haud recte vidisse te, nunc vides. Ea enim tibi a Cephalio, qui Papiæ Jus Civile interpretatur, mitto. Tu vero istic, ut coram constituimus, tuo librario ea vendenda dabis: pretium autem is faciet pro voluminis ratione. Interea vale, & quoniam mecum esse tres dies noluisti, me brevi expecta

ad

Digitized by Google

ad longiſſimum tempus tecum commoraturum, graviſſimum ſcilicet hoſpitem, quique tuorum ſcriptorum omnium omnes capſulas tibi compilet, atque exhauriat. Rides? videbis, ſi vivimus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Dario Bocarinio S. D.

Pro accepto beneficio in ſe ſponte collato gratias ingentes agit, rogatque, ut quidquid a ſe referetur, id eo loci habeat, quo gratiſſimi, atque ſui ſtudioſiſſimi haberet.

23. DArI, quantum tibi debeam, ipſe optime ſcio; quantum autem ego de me optime meritis gratus eſſe ſoleam, ipſe cum cæteris, cum uſus veniat, faciam, ut intelligas. Etſi tuo tanto in me officio omnem meam referendæ gratiæ rationem facile ſuperaſti, qui tua ſponte id in me contuliſti, quod nullis meis precibus vix ſperaſſem a quoquam alio impetrare. Res enim major eſſe non poterat, mihique perquam neceſſaria; ut etiamſi in ipſa tibi referenda gratia par ſim, ex eo tamen ſim futurus inferior, quod fecero benigniſſime laceſſitus, ſemperque magis referre, quam inire gratiam videbor. Te tamen rogo, ut quicquid a me tibi referetur, id eo loci ut habeas, quo gratiſſimi, atque tui ſtudioſiſſimi haberes amici. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baſilio Milanio S. D.

Gratias agit, quod de ſe honorificentiſſime locutus fuerit, & ſua ſcripta laudibus omnibus extulerit. Se in poſterum curaturum, ut mutuo amore ei reſpondeat, &, ſi poſſit, ejus benevolentiam ſuperet. Opus de Imitatione, & cætera ſcripta, quæ ſe optare ſignificaverat, mittit.

24. CAmillus filius mihi ſcribit, quæ multa ſecum de me honorificentiſſime locutus es, cum & mea ſcripta omnibus laudibus efferres, & propterea te me, quam quemquam alium, nihilo minus, ut tuo

Digitized by Google

verbo utar, obſervare; quæ mihi eo jucundiora accidere, quo etiam minus expectabantur. Qui enim ego ab eo homine, quem neque de facie noſcerem, tanti me umquam fieri exiſtimaſſem? Neque etiam in meis ſcriptis tantam vim ineſſe, quæ tantum amorem mihi conciliaret, in mentem umquam veniſſe potuiſſet. Sed cum hæc mihi gratiſſima fuere, tum etiam nonnihil ex eo quoque moleſta accidere, quod mutuo tibi in amore tantum tempus non reſponderim, præſertim cum meus mos ſit, magis in eo amicos ſuperare, quam etiam æquare. Quare mihi poſthac videndum erit, ut in te amando id ſtudii, atque benevolentiæ ponam, ut in quo imprudens defecerim, ſciens id longe ſuperem; id, quod re ipſa comprobare incipiam. A Camillo enim cum his literis cum meum opus de Imitatione, tum etiam cætera ſcripta, quæ te optare ſignificaſti, habebis. Vale, meque, ut tua ſponte facere cœpiſti, nunc etiam meo rogatu ama, qui tibi ſum in eo officio optime reſponſurus. Ferrariæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lollio S. D.

De Bentivolii græviſſimo morbo certiorem facit, monetque, ut, ſi vivum eum viſere velit, ciſium conſcendat, & in Urbem advolet. De humana conditione dolet, miſeriaſque omnes veræ vitæ cogitatione fortiter ferendas ſubjicit.

25. BEntivolius noſter, niſi animam ageret, gravius ægrotare non poſſet. Aſſidua enim, idque multorum dierum febri conflictatur, poſtremo cum pulſus intermiſſione, quod medici in ægrotis lethale ſignum eſſe dicunt, ut ſi eum vivum viſere velis, ciſium conſcendas licet, atque in Urbem advoles. Ut videas quam humanæ conditioni fidendum ſit, quem optime valentem paulo ante reliqueras, nunc quaſi ad ejus elationem inviteris. Certe quavis ſagitta [quid enim flumine dicam?] hic omnia magis fluxa ſunt. Pueritiam continuo ſenectus conſequitur, vitæ mors adhæret, ut nihil homo ſit, niſi poſtquam mortuus eſt. Id enim qui tollunt, hominem omnibus belluis infeliciorem faciunt. E-

jus

Digitized by Google

jus igitur veræ vitæ ſpe hic iſtas miſerias conſolemur, noſque ad iſtum diſceſſum in Chriſto comparemus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lollio S. D.

Bentivolium melius habere ſignificat, ac propterea eum reditum ſuum ad Urbem differre poſſe. Reſpondet de ſorbis ſibi commendatis, addiitque, Horatio ejus filio in ludo minime fidendum, cum in tribus luſtris ſe admodum feſellerit.

26. BEntivolius noſter, ut hoc pro illo, melius habere cœpit, jamque ſpes eſt eum poſſe vivere, ut hac ratione reditum tuum ad Urbem tui nobiliſſimi Muſei ſtudio commode differre poſſis. De ſorbis locutus ſum cum meo villico. Is apud vicinum noſtrum, qui plantariis cujuſque generis optimam operam dat, rectos, ac procera altitudine, caudicis etiam apta craſſitudine notaſſe ſe dicit. Illum continuo remitto, ut eas tibi emat: item redit: refert, pridie eum eas alii vendidiſſe, [puta, ut commotus ſim] reliquos eſſe parvulos ad hominis altitudinem. Sed non puto, te Muſeum nobiliſſimum pumilionibus ſorbulis ornare velle; niſi mavis, ut apud te concreſcant, ac quaſi ſuam adoleſcentiam faciant. Uxori tuæ ſalutem; quam meis etiam verbis admonebis, ne Horatio in ludo quicquam fidat, quando in tribus luſtris nos tam vafre feſellit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lazaro Sabellio S. D.

De acceptis literis certiorem facit, rogatque, ut Hippolytum Orium adeat, rem magni ponderis ei commendet, oretque, ut eam urgeat, & , quo loco ſit, ad ſe perſcribat.

27. CUm eſſem in via ad Venetum Legatum, ad quem me quotidie ventitare plane ſcis, tuæ mihi literæ ſunt redditæ. Has ita, ut fit, in via legere

Digitized by Google

cœpi. Cum vero ad ejus ædium veſtibulum perveni, noſti quam inæqualiter ſtratum ſit, lectioni etiam dum intentus, ita pedem offendi, ut parum abfuerit, quin præceps corruerem. Eæ mihi tamen nihilo minus gratæ fuere. Nihil enim caſus ille mihi quicquam de illarum ſuavitate, qua pleniſſimæ erant, detraxit. Gratulor tibi te ſalvum, atque incolumen domum rediiſſe. Ecquid aliud? multa; ſed quæ non temere ſunt literis committenda. Parmam ad Hippolytum Orium jam multis ante diebus ſcripſi de re non leviſſima. Nunc iſtic cum ſuo Principe eſſe audio. Si me amas, te rogo, ut illum adeas, eique illas literas ita commendes, ut facis, cum quid amice, ac valide commendas. Res enim, de qua agitur, magni ponderis eſt, mihique, quam ſi mea eſſet, nihilo minus cara. Ut illam urgeat, ipſum urgebis, ac quo loco res ſit, ut ad me perſcribat, rogabis, meque illi valde commendabis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Robertellio S. P. D.

Frizolium amicum ſuum ei commendat, additque, eum incredibili deſiderio ardere audiendi ipſum interpretantem Pindarum, ut, ſi quid ex ejus virtute ad illud ſcribendi genus adjungere poſſit, id ab illo uno adjungat.

28. EN tibi, Robertelli, Frizolium meum, immo vero tuum, quem mihi nova iſta tua conditione eripuiſti, immo vero utriuſque. Nam quod ad ejus erga me benevolentiam nihil mihi, etiamſi ad Indos naviget, detrahi poteſt: tibi quidem, quod mihi detrahitur, accedit ejus ſuaviſſima atque amabiliſſima conſuetudo. Sed quando hoc cum ex honeſtiſſima conditione, tum ex te ipſo, a quo magnum lumen in ſuis ſtudiis conſequi ſperat, magnam illi utilitatem allaturum video, illi magis gratulor, quam mihi, qui eo cariturus ſum, doleo. Commendarem hunc tibi quantum cum ejus optima ſtudia, tum etiam maxima, quæ inter nos vetus intercedit amicitia, poſtularet, ut eum non in recentium, ſed in vetuſtiſſimorum amicorum numero haberes, atque huic, quæ tuis intimis amicis præſtas, omnia

Digitized by Google

mnia amice præſtares ;. ſed quando ejus ſtudia , atque optima natura id abs te , quamvis duriſſimus ſis in amicis obſequendis , qui ſumma etiam in alienos humanitate es præditus , facile obtinebunt , hac commendatione ſuperſedendum eſſe duxi. Hoc tantum addam , hunc incredibili ardere deſiderio te Pindarum interpretantem audire , ut ſi quid ex ejus virtute ad illud ſcribendi genus , ad quod & natus , & factus eſt , adjungere poſſit , id a te uno adjungat. Si id aſſequatur , Deus eſt : ſi minus id tibi per tua publica ſtudia licebit , ſaltem quoties licebit , aut in ſermonibus , aut etiam cum a publicis ſtudiis vacabis , nonnihil hoc ejus tantum deſiderium levare non gravaberis. Quod ut facias , quod negaram facere me , te vehementer etiam , atque etiam rogo , atque ita omnia ejus commoda commendo , ut ſi mea commendarem propria neque meliori de nota , neque majori ſtudio , neque ponderoſioribus literis tibi commendarem , pro quo me tibi omnia polliceor debiturum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio Cartario S. D.

Gratulatur cum omnibus amicis , eum eſſe in maxima gratia apud Cardinalem Hippolytum Aeſtium , Deumque orat , ut illius fortunam in hunc curſum directam in eo perpetuo ſervet , ejuſque res in dies magis ſecundet.

29. HUc omnium literis , atque nuntiis affertur , te in ea apud Cardinalem tuum Hippolytum Ateſtium , qua quis alius maxima , eſſe gratia. Quod quoniam neque a tua virtute , neque ab ejus judicio , qui magnus eſt hominum æſtimator , diſcrepat , eo omnes , quod etiam mirum in modum cupimus , ita eſſe ſine ullo dubio ut credamus , facile inducimur. Quare tui omnes Rondanelii , Madii , Gualenghii , Martelii tibi valde gratulantur ; ego vero in primis , atque adeo ante hos omnes. Nam iſti veteri neceſſitudine , atque tuis erga illos minime vulgaribus officiis id facere tenentur. Equidem pro iis paucis annis , quibus amamur inter nos , ita iſta tua fortuna amice affectus ſum , ut non concedam , quemquam , quam ego fecerim , inde majorem voluptatem

Digitized by Google

tem percepiſſe. Sed vide, ut nos homunculi ſumus, hoc eſt, rerum omnium ignari, quod nos aliquando gravius dolere nequivimus, eo nunc lætius exultare non poſſumus. Deos omnes, qui fortunam tuam in hunc curſum direxere, ut eam in eo perpetuo ſervent, atque ut res tuas in dies magis ſecundent, rogo, atque oro. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sulpitio Tombeſio S. D.

Gratias agit pro condimento ad manus commolliendas, atque delicatius conſervandas miſſo, ejuſque virtutem, atque præſtantiam laudibus extollit.

30. JOcabar equidem, Sulpiti, cum tecum de tuis Regiis condimentis ad manus commolliendas, atque delicatius conſervandas, nudius tertius agebam. Quid enim ſeni cum illis ad ſuas, quas ſæpius nudas habuerit, atque in opere, non illo quidem ruſtico, ſed familiari verſatas continuerit? quo ſi non ſint callis obductæ, ſaltem aliquam duritiam, certe jam creberrimas rugas contraxerint? Sed id tamen placuit experiri: vixque [mirum] ſemel eo manus mihi unxi, atque leviter livi, cum ejus virtutem, atque præſtantiam ſenſi. Continuo enim vel olorina pluma, atque infima auricula molliores, atque teneriores ſunt factæ. Cutis vero ita ſe tetendit, atque dilatavit, ut codicilli non tam expoliti, atque explanati ſint. Cui tuæ ſummæ virtuti ſummus, ac mirificus odor accedit, ut ſive tactu, ſive ad olfaciendum jam Regias manus habere videar. Utinam vero, quod cuti extrinſecus junioris aſpectus tuum iſtud attulit medicamentum, interius etiam ad ſanguinem ejus virtus penetraret, huncque in venis renovaret. Sed alia ratio eſt eorum, quæ ſimulari, atque fingi poſſunt; alia eorum, quæ nullam ſimulationem accipiunt. Cani quidem tingi, rugæ in fronte ad aliquod tempus probe diſſolvi poſſunt; natura tamen interius nullo artificio reprimi poteſt, quin ſecreto ſuum curſum conficere pergat, ac quanto longius procedit, tanto magis de noſtris viribus nobis detrahat, atque diminuat. Sed ad rem redeo. Ego pro tuo iſto elegantiſſimo munere mirificas tibi gratias ago, atque ſi quid unquam

Digitized by Google

quam amplius valeam, ejus quoque optime recordaturus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Octobono S. D.

De honestissima conditione gratulatur, hortaturque ad optimos Scriptores Auditoribus suis interpretandos, ipsosque ad eorum imitationem excitandos, a quorum uno plus utilitatis, atque gloriæ comparari potest, quam ab Apulejis, Philelfiis, Mancinelliis, & reliquis ejus ordinis.

31. FRanchinus Lenzolius me tuo nomine salvere jussit, quod cum per se mihi jucundum fuit, tum etiam multo jucundius accidit, quod is mihi eam salutem ita amanter, atque peramice dixit, ut me suo illo suavissimo sermone totum sibi devinxerit; præsertim cum tui se omnium studiosissimum esse demonstrarit. Gratulor tibi honestissimam conditionem, meliorem etiam propediem expectans. Tu vero interea, ut facis, in ista politiora studia incumbas, neque ab optimis Scriptoribus, hoc est, a Cicerone, Cæsare, Terentio, Virgilio, Horatio, & si qui sunt ejus generis alii, tuis Auditoribus interpretandis quicquam discedas. In primis autem ab eorum imitatione eos ne verbum quidem abduces. Versentur alii per nos quidem licet, in Apulejis, Philelfiis, Mancinelliis, & reliquis ejus ordinis Scriptoribus; nos in paucis iis omne nostrum studium, atque adeo in uno quovis horum occupemus, a quo plus utilitatis, atque gloriæ, quam a cæteris omnibus sumus comparaturi. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII LUGIENSIS EPISTOLARUM LIBER QUARTUS.

ANDREÆ CORNELIO CARDINALI

Bartholomæus Riccius S. D.

Significat, se non verbis, sed ex intimo animo gratulari de Cardinalatu ipsi delato, & enixe Deum orare, ut illum sic fortunet, ut eum ad reliquum, qui unus supereſt Dignitatis ampliſſimus, cumulum feliciter provehat.

1. PUtabam equidem, ut etiam Paleſtinio noſtro dixeram, me, ut te Cardinalem factum eſſe audiſſem, novo, atque inuſitato gratulandi genere tecum uſurum. Id enim & ſingularis amor erga me tuus, & mea in te perpetua obſervantia, ac fides integerrima jure æquiſſimo poſtulabat. Sed cum id nunc præſtare conarer, aliter mihi, atque ante putaram, evenire ſenſi. Tanta enim iſta ſumma Dignitatis tuæ acceſſione ſum lætitia affectus [probe enim noſti, quam ego meos moliter amem] ut non ſolum nullum præclarum gratulandi genus potuerim aliunde eruere, ſed illud etiam, quod maxime vulgare eſt, mihi prorſus exciderit. Quare id, quod res eſt, tecum cogita, me, quod verbis non queo, tuam iſtam ampliſſimam Dignitatem tibi ex intimo animo, atque vere gratulari, neque ea vel tuorum quemquam, quam ego faciam, magis lætari. Hoc vero, quod poſſum, non omittam, ut Deum Opt. Max. rogem, atque omnibus precibus orem, ut iſtum tuum Cardinalatum ſic tibi fortunet, ut is ad reliquum, qui unus ſupereſt Dignitatis ampliſſimus, cumulum te feliciter provehat. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Georgio Cornelio S. D.

Ejus fratrem Andream Cardinalem factum, tantamque Dignitatem in nobilissima Familia retentam, ac quasi hæreditariam relictam, gratulatur.

2. NE puta, Georgi, quod cum Andrea Cardinale fratre tuo facere nequiverim, me tecum id facere posse; hoc est, ut tibi ejus amplissima Dignitate mirifice gratuler. Omnem enim digniorem gratulandi rationem ea lætitia, quam ex ejus Cardinalatu percepi, valde superat. Quare tibi satis erit, si tecum usitato, ac vulgari gratulandi genere utar. Tibi igitur, atque etiam Marinæ matri tuæ præstantissimæ fœminæ valde gratulor; quod ipse ab altero patruo in fratre carissimo; illa vero in filio, in cujus amore omnes matres superavit, tantam eam Dignitatem retentam, ac quasi hæreditariam relictam videatis. Quam vestram summam voluptatem Deos omnes non solum, ut diuturnam vobis conservent, sed etiam cum multis aliis suo cumulo ut augeant, rogo, atque oro. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Philippo Cardinali Gislerio XL. Viro S. D.

Rogat, ut cum amicis honestissimæ petitioni suæ non desit, contendatque, ut Fuschinius inter primos renuntietur, cujus virtutem, Juris prudentiam, integritatem, ac probitatem extollit.

3. SI mihi per Camilli filii invaletudinem licuisset, id coram feciſſem, quod nunc per literas facere cogor. Quantum ego Fuschinium Virum cum maxima in Jure Civili scientia, tum summa totius vitæ integritate, meum præterea Civem, & veterem amicum diligam, hoc, quod tecum, atque cum aliquot tuis Collegis ejus causſa facio, omnibus indicio esse potest. Hic in eorum albo scriptus est, ex quibus vos vestros quinque Judices

[quam

Digitized by Google

[quam Rotam dicitis] de more poſtea decernitis. Multos quidem competitores habemus graviſſimos, ac prudentiſſimos Viros, tamen ſi tu cum cæteris noſtris amicis XL. Viris huic honeſtiſſimæ petitioni noſtræ non defueris, non dubito, quin inter primos renuntiemur. Certe ſi virtute, atque Juris prudentia, non autem ambitione certemus, jam facti ſumus. Cave enim putes prudentiorem, aut magis probatum Virum, [quod cum cæterorum probatiſſimorum Virorum bona gratia dictum volo] in iſtum Judicum ordinem decernere poſſis. Verum ſi omnino ambiendum ſit, qui mos ab uſque Majoribus noſtris ſervari pergit, ſuffragatores habemus optimos Viros, atque gratioſos homines Collegas tuos non pauciores, quibus ut te addas, te etiam atque etiam valde rogo, qui poſtea petitionem noſtram veſtra omnium gratia ita foveatis, atque ornetis, ut nullam repulſam feramus. Quod ſi, ut ſpero, mihi conceſſeris, ego tibi polliceor, te nullam umquam tuam ſuffragationem honeſtius poſuiſſe, neque tuis Civibus gratiorem operam dediſſe, neque quemquam umquam tuis omnibus officiis tibi, quam hoc me, atque Fuſchinium gratiſſimum Virum ſis facturus, obſtrinxiſſe. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lanfranco Gypſio S. D.

Gratulatur de Gyraldio a ſecretis Principis facto, & Cavalcantio inter familiares ejuſdem adſcripto, aitque, incertum eſſe, utrum eis magis gratulari debeat, qui tanta dignitate a tanto Principe cohoneſtati ſint, an Principi ipſi, qui præſtantiſſimorum Virorum virtute, & prudentia auctus ſit.

4. EGo, Gypſi, duos amicos, & Gyraldium & Cavalcantium hodie ſumma cum gratulatione complexus ſum, quod ille a Principe noſtro in eum numerum delectus ſit Virorum, quos habet a ſecretis perpaucos; hic vero inter eos familiares, quos cariſſimos habet, adſcriptus ſit. Tametſi haud ſatis ſcio, utrum eis magis gratulari debeam, qui tanta dignitate a tanto Principe cohoneſtati ſint, an Principi ipſi, qui præſtantiſſi-

Digitized by Google

tiſſimorum Virorum virtute, & prudentia ſic auctus ſit, ut prope magis in quovis alio Viro augeri non poſſet. Sed non eſt hic locus, ut pluribus verbis eorum commendationem perſequar, tibi præſertim, qui utrumque optime noſti. Hoc vero, quod magis ad rem pertinet, non omittam. Id autem eſt, ut tua tandem opera fiat, ut contra iſti mihi quoque ex eo, quod ipſe ex ejuſdem Principis verbis mihi jam ſæpius es pollicitus, gratulari poſſint. Quo uno iſto tuo officio & eis dederis, in quo mihi grati eſſe poſſint, & me a Camillo filiolo omni ſolicitudine liberabis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Antonio Cornelio S. D.

Certiorem facit, ſe Venetias cum filio, & matre brevi venturum, oratque, ut Patavium ad ſuos ædium cuſtodes ſcribat, ut eos hoſpitio accipiant.

5. CAmillus filius miro deſiderio videndi Venetias tenetur; Flora mater vos viſendi multo majori æſtuat; ego vero, ni quotidie de vobis aut loquar, aut cogitem, moriar. Quare eum illi a me contendere non ceſſent, ut ſe hujus tam honeſti voti compotes faciam, ego vero nihil eis libentius concedam, ut qui in eorum deſiderio mihi magis obſequar, conſtitui in hunc proximum Chriſti aſcenſum cum eis vobiſcum eſſe. Sed quoniam puer etiam in Pado commovetur, mater autem nihil magis horreſcit, quam mare; ciſio iter hoc facere decrevimus. Patavium igitur ad tuos ædium cuſtodes, qui nos hoſpitio accipiant, ſcribas te rogo. Si vero meo aliquo bono fato illic te offenderem, nihil mihi optatius, nihil opportunius accidere poſſet. Id enim amplius una & eſſemus, & longioribus ſermonibus frueremur. Dies autem adventus noſtri tertio die ante diem Feſtum eſt conſtitutus, ut poſtridie commodiſſime tecum Venetiis cœnemus. Ariadnæ matri cariſſimæ, ac Cæciliæ uxori alteri animæ tuæ noſtro omnium nomine plurimam ſalutem dices. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Honorio Stellæ S. D.

Ejus progreſſus honorificos in ſcribendo laudat. Admonet, eam exercendi rationem, qua in ſua Oratione uſus eſt, ad dicendi copiam plurimum valere, ad imitationem non ita; veram autem imitandi rationem aut ex ſimili, aut ex contrario ſumendam eſſe. Tres ſuas Orationes mittit, & quidquid in ſe eſt aut ingenii, aut gratiæ, ei exhibet, ut fideliter utatur.

6. VIncentius Madius tuam epiſtolam una cum ea Oratione, quam tu paraphraſim in eam, quam Cicero pro M. Marcello egit, inſcribis, mihi legendam miſit, quarum utramque non ſolum libenter legi, ſed etiam valde ſum admiratus. Nam qui iſtorum annorum adoleſcens, ac pœne puer tam prudenter, tam compoſite, tamque eleganter ſcribat, magis ſumma admiratione ſuſpiciendus eſt, quam ut ejus ſcripta libenti animo ſint perlegenda. Equidem, Stella, complures vidi, qui in hoc ſcribendi genere multo, quam tu es; diutius verſati ſunt, atque etiam [quod cum eorum tamen bona gratia dictum volo] de principibus loquor, qui non ita tamen, ut tu facis, ſcribunt; ut miraculum ſit, quod in ſcribendo tam paucis annis, tam parva ſcribendi exercitatione, tantos, tamque honorificos progreſſus feceris. Te equidem hortarer, ut in hanc dicendi facultatem ardentius incumberes, ſed id perinde eſſet, atque ſi quis eum equum impelleret, qui jam ad metam perveniſſet. Quoniam tamen me tuæ iſtius egregiæ ſcriptionis quaſi auctorem appellas, idque ex noſtris libris de Imitatione, quos in manibus aſſidue te habere ſcribis; viſus ſum recte facturus, ſi hoc quoque modo, in quo opus eſſe viderem, tibi non deeſſem. Scito igitur, eam exercendi rationem, qua tu in tua Oratione uſus es, ad dicendi copiam certe plurimum valere, ad imitandum non ita. Non enim aliis verbis, atque etiam alio ordine, quod alius dixerit prius, perſequi, etiamſi quid commutes, atque etiam addas de tuo, veræ imitationis eſſe videtur. Siquidem vera imitandi ratio

Digitized by Google

tio aut ex ſimili, ut nos præcipimus in ſecundo libro de Imitatione, aut ex contrario ſumitur. Quare ſi me audis, aliud poſthac argumentum tuum capies ad ſcribendum, quod cum aliquo Ciceronis argumento aliquam ſimilitudinem habeat; ut ſi tu cuipiam ſumma aliqua ejus ſecunda fortuna gratuleris, ita exordiaris, ut Cicero pro M. Marcello in agendis Cæſari gratiis facit, poſtea in ejus virtutis egregias laudes digrediaris, atque etiam Orationem tuam abunde locupletes; poſtremo ad rem rediens, eam feliciter abſolvas. Aut etiam ſi magis placet, ut ipſi fecimus in Archiam Poetam, aliquid ex eodem tibi libenter proponas, contra quod dictionem tuam exerceas, ut in Ligarium, aut in Cœlium, aut, ut nobis in animo fuit, diſſuaſionem Legis Maniliæ, in qua ut ille Cn. Pompejum, tu contra L. Lucullum ſummis laudibus exornes. In qua dicendi ratione ſi ſtilum tuum occupabis, mihi crede, brevi fore, ut ejus ſtudii te minime pœniteat. Quod meum conſilium, ut pluribus tibi nunc probem, nihil opus eſt, cum id in libris de Imitatione plane omnibus comprobarim. Inde cætera tibi ſumere poteris, ſi minus hiſce paucis acquieſces. Mitto tibi tres Orationes meas, nuper editas; in iis, quam dicebam, in Archiam, ut videas, qua ratione tu quoque, ſi quid tale aggreſſus fueris, pertractes; tibique perſuadeas velim, me tua iſta virtute, ne quid de moribus, atque totius vitæ tuæ ſanctiſſimis inſtitutis agam, habere nihil, quod tua cauſſa libentiſſime nolim; ut ſi quid in me eſt aut ingenii, aut gratiæ, quo aut tibi, aut cuiquam tuorum uſus aliquando accidat, eo tam fideliter utaris velim, quam ſi ipſe a patre tuo, aut Camillus meus a me ipſo uteretur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Rhamnuſio S. D.

Rogat, ut primo quoque tempore impetret a X. Viris Venetæ Reipublicæ, ut ſibi liceat Epiſtolas ſuas edere, & ſi quid cum Navagerio etiam agendum reſtat, per Paulum filium hoc quoque agi, & tranſigi diligenter curet.

7. PRoxime cum Venetiis eſſem, cum Bernardo Navagerio Senatore optimo, ac gratiſſimo Viro de Epi-

Digitized by Google

Epiſtolarum mearum editione diligenter egi. Is mihi humaniſſime, quantum ad ſe attineret, eam libenter permittere reſpondit, ſed hanc tamen eamdem permiſſionem a Pontificis Legato impetrari oportere, is quoque affirmavit. Id quod a Manutio noſtro continuo nobis optime curatum eſt. Audio poſtea permiſſu X. quoque Virum opus eſſe. Id ſi ita eſt, cujus opera ego apud tantos Viros & fidelius, & facilius uterer, quam tua, ſi omnium optio mihi daretur, non haberem, qui eorum ſis tot annos a ſecretis, ego vero te totidem unice obſervem. Quare te rogo, ut eis fidem tuam, idque tum ex Manutii, tum etiam ex filii tui lectione obſtringas, nihil in iis Epiſtolis offendi, quod earum editionem nobis vetare, aut etiam quicquam retardare poſſit. Præterea vero, ſi quid cum Navagerio etiam agendum reſtat, videlicet, ut permiſſus ejus ſcripto extet, te etiam, atque etiam rogo, ut per Paulum filium hoc quoque & agi, & tranſigi diligenter cures. Quæ omnia ut a te, quæ tua ſumma eſt humanitas, facile impetrem, nihil dubito; ut vero ea primo quoque tempore impetrem, te valde rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Rhamnuſio S. D.

Oſtendit, nullam cauſſam eſſe, cur de parentis optimi, & integerrimi Viri morte doleat, qui totam vitam cum in privatis amicorum, tum in publicis Reipublicæ officiis peregit; ſuamque operam, ubi opus fuerit, ei pollicetur.

8. MAllem te perpetuo, quo cœperas, ſilentio mecum uti, quam eam cauſſam habere, quamobrem tandem ad meas multorum menſium literas reſponderes. Æquius enim tuam iſtam diuturnam taciturnitatem ferre poteram, quam parentis tui amiciſſimi mei mortem non feram; de qua ita tamen ad me ipſe ſcribis, ut non ſolum a me nullam conſolationem indigeas, ſed mihi eam non levem afferre videaris. Quibus rationibus, quas cum prudentiſſimas, tum etiam Chriſtianas adducis, quando ipſe filius acquieſcis, qui ego amicus non acquieſcam? Ille quidem ſatis matura ætate

[quan-

Digitized by Google

[quando omnino decedendum eſt] deceſſit. At qui Vir? qui totam illam vitam cum in privatis amicorum, tum in publicis iſtius magnificentiſſimæ Reip. officiis integerrime peregit. Unde etiam cum eo nunc quoque optime agi pro certo tenendum eſt, cui pro tot benefactis par a Deo in ejus Regno gratia referatur. Equidem unum illud mea cauſſa doleo, quod quamdiu quatuor annis me præcedebat, tot ego ſemper mihi, quaſi jure meo poſſe vivere, promittebam, ac quanto me diutius vivendo anteceſſiſſet, ego quoque in ejus vitæ curſu meam vitam producere videbar. Nunc vero, cum ad ejus annorum numerum pervenero, ad meum perveniſſe ſuſpicari potero. Si quid tamen eſt [quod facere negaram] quod cæterorum cum parentis, tum etiam tuorum amicorum officiis a me accedere poſſit, id ego tibi ita ſedulo polliceor, ut cætera vere, atque ſincere cum amicis facere ſoleo, quæ tantum abeſt, ut benevole præſtem, ut, quæ ipſe videam mea ſponte in eos conferre, non omittam. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Martino Peregrinio S. D.

Propter ejus literas maximam eſſe voluptatem ſuam ſignificat, maximumque ſuum deſiderium eum videndi, & cum eo colloquendi. Admonet de morte, & ſcriptis ſuorum amicorum, & nonnulla innuit, quæ ſecum ſecreto egerant.

9. QUantam mihi voluptatem tuæ attulerint literæ, ne expecta, dum dicam. Præ gaudio ad nomen tuum lacrymæ mihi exciderunt. De te enim cum tot annos nihil neque a te, neque a quoquam alio audiſſem, vereri interdum cogebar, ne in iſtis tuis Aſianis ſcripturis deceſſiſſes; ut vero te incolumem eſſe, idque a te ipſo cognovi, Dii boni, quo non ſum gaudio affectus? O mi ſuaviſſime Peregrini, o mi vetus, ac fideliſſime ſodalis, ut te abſens abſentem libenter amplector! Sed cur, ut hoc multo arctius præſens præſenti facerem, mihi facultatem non dediſti? cur ipſe tuas literas non attuliſti? cur ex iſto tuo Municipio tuæ ſcripturæ vel in biduum, quod ſcio a Prætore tuo im-

Digitized by Google

petrasses, non te surripuisti? atque ad nos tui cupidissimos advolasti? Nolo, ne verbo quidem, tantam meam lætitiam conturbare, sed te possem accusare, parum amice feciss, qui non prius ad me, quam isthuc, accesseris. Scio enim te brevi, idque etiam cumulatius præstaturum. Te igitur expecto, ut veterem omnem omnium rerum ac consiliorum nostrorum memoriam repetamus, usque ad Trojani excidii causam, ex quo incendio ipse quasi alter Æneas non a matre Venere, sed a fidelissimo amico ereptus fuisti. Qui vero risus in tectis illis Nasonianis? Sed reliqua in adventum tuum reservo. Hoc tantum; ex omni illo nostro amicorum numero me, & Augustinum Abiosium, qui nunc Patavinus, ut dicunt, Collateralis est, his etiam auris perfrui. Rotengus, Cochius decessere. Rigonius nosti, quid egerit. Julius in Galliam eo tempore, quo tu in Asiam, profectus est. Multa scripsit, atque edidit cum summa sua gloria. Arbitror, cupio quidem certe, eum adhuc vivere. O noctem illam Nestorianam, cum nobis a lictoribus. Sed te expecto, ut secreto omnia agere, atque suavissimum risum alter alteri commovere possimus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Angelo Angelinio S. D.

Sibi nihil deberi propter officium ipsi præstitum profitetur, atque adeo ne gratias quidem, cum, quidquid ejus causæ profuit, sua sponte profuerit. Addit, sibi gratissimum futurum, si ita se gesserit in Bentivolio instituendo, ut ejus parentes ex isto officio ei gratias agant.

10. CAusa nulla erat, quamobrem mihi ullas gratias ageres, nedum ullam te referre non posse, per literas quererēris. Parum enim id, quod tibi præstiti, atque adeo minimum, fuit officii. At maximum fuerit. Quoniam tamen id ex meo animo, nullius autem precibus in te profectum est, a nullo item ullam relatam gratiam, aut etiam gratiarum actionem expectare debebat. Quicquid causa tuæ profui, mea sponte profui; si qua in meo officio ulli debitio est, ea mea est; mihi ipsi debeo. Verum id mihi gratissimum erit, si ita te in Bentivo-

volio noſtro inſtituendo geſſeris, ut ejus parentes ex iſto tuo officio mihi gratias agant: id quod cum tua, tum etiam mea cauſſa ut diligentius facias, te etiam, atque etiam rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Duobus Philippis Braſchio, & Savorellio S. D.

Ambos valere cupit, & ad ſuum ſuburbanum invitat, ut ibi læte, quamdiu libuerit, in Socraticis ſermonibus agant.

11. TAntum ego vos amo, Philippi, quantum vos inter vos diligitis, niſi etiam magis. Nam quæ vos cauſſa in amore mutuo facere cogit, ſimplex eſt, utriuſque ſcilicet integritas, quæ utrumque tam arcte inter vos conjungit, hæc eadem mihi duplex fit, quando ubi vos tantum alterum, ego duos unice diligo. Quare primum vos valere cupio, ſeparatim autem Savorellium, ut cui hoc magis opus ſit, quique non ſatis firma utitur valetudine; deinde cras ambos in meum ſuburbanum expecto. Vos domo ciſio Durellius tollet. Hora vos commodius mecum ſiſtet, ubi læte, quamdiu vobis libebit, in Socraticis ſermonibus agemus. Ubi vero loci ſatietas vos ceperit, continuo in Urbem revertemini. Ad primam diei horam, ut is cum ciſio vobis adſit, mandavi. Volo enim, ut Cœlo matutino iter hoc conficiatis, ne quid ardentioris Cœli ſentiatis. Valete.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Philippo Braſchio S. D.

Suum eum videndi deſiderium ſignificat, hortaturque, ut Concionibus ſuis concordiam inter iratos animos conciliet, doceatque factionum principes, ne eorum voces audiant, quorum inopiæ, & improbitatis maxime intereſt, Civitates inter ſe diſſidere.

12. OMnes Quadrageſimæ vulgo longæ & ſunt, & dicuntur, hanc vero tui deſiderium mihi omnium

Digitized by Google

mnium longiſſimam facit. Nondum enim ad ejus medium ventum eſt, & annus mihi videtur, cum te careo. Quanto vero ea tibi longior videri debet, cui quotidie ſemel, interdum etiam bis ad ſummum ſudorem concionandum eſt? Etſi tuus iſte ſudor in eo magis gravis tibi accidit, ſi te fruſtra laborare, neque verbi tui ſemen radicem, quam quod in ſaxo jacitur, altius agere vides. Contende tamen, quantum in te eſt, ut inter iſtos iratos animos concordiam concilies, ut Civilia iſta odia deponant, ut injuriam obliviſcantur, eaque omnia uni omnes Deo condonent, qui illis multo plura, & majora remunerabitur, atque etiam quotidie gratis, atque ingratis elargitur. Quid enim indignius dici poteſt, quam quod Municipiolum iſtud ita inter ſe diſſentiat, ut ex duabus portis ſuam quæque factio poſſideat? altera minime tuto uti audeat? Doce principes factionum, ne eorum voces audiant, quorum inopiæ, & improbitatis maxime intereſt, Civitates inter ſe diſſidere, quorumque paſtioni nihil magis adverſatur, quam otium publicum, quam pax, & Civium concordia. Quos, ſi iſti me audiant, ſi non ex Oppido, ſaltem domo ſua ejicient, atque a ſua conſuetudine alienabunt, ut cum in priſtinam, hoc eſt, Chriſtianam concordiam redierint, nullis iſtorum falſis delationibus, nullo ab hoſtium novo metu injecto, quo minus in ea perpetuo incorrupte permaneant, impediantur. Quod ſi tu Dei Optimi Maximi auxilio efficies, cum omne tui deſiderium mihi levabis, tum etiam me ſumma lætitia afficies, cum vicinos meos Bagnacaballenſes audiam reſipuiſſe, atque ad rectum vivendi inſtitutum vere rediiſſe. Quos Lugienſes poſtea Cives mei optime imitabuntur, quibus ego non magis omnia bona, quam mihi, quam Camillo filio cupio. Si Savorellio quid interea ſcripſeris, meo nomine illi ſalutem adſcripſeris, cui quid aliud opportunius optem, neque ego habeo, neque ille deſiderat. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Philippo Braſchio S. D.

De ejus provinciæ in alterum biennium prorogatione certiorem facit ; admonet , Venetam peſtilentiam quotidie ardentius ingraveſcere ; conſtituto itineri ſuo Lugum in dies ſingulos novi aliquid objici ; Mantuæ tantam vim calamitatis Cœlo demiſſam , ut etiam omnes ædium tegulas perfregerit.

13. MAdius noſter , ut totum nomen ſuum a Quæſtore exegit , VIII. Id. Junii Brixiam in quatuor menſium vacationem diſceſſit , poſtea ad ſuum diem rediturus. Is pridie quam diſcederet , cum provinciæ ſuæ in alterum biennium prorogationem vidiſſet , tuam quoque vidiſſe mihi narravit , idque , ut ad te ſcriberem , mandavit , ut jam nihil de ea timeas , cum privatæ publicam etiam fidem perſcriptam intercedere ſcias. Ego magis Venetam peſtilentiam metuo , quæ quotidie ingraveſcit ardentius , atque eo jam pervenit , ut mercaturæ , ludorum conventus privati , publici , ſacrorum etiam ceremoniæ , atque inſtituta , ut fertur , intercepta ſint. Rumor præterea erat , iſque ex quorundam literis , quaſi in coloniam ex Urbe , in littora ad duas maritimas turres , quibus Urbis portus efficitur , magnam hominum cujuſque generis multitudinem exiviſſe ; nobiliores in ſuas villas emigraſſe , alium alio , complures Patavium ſe contuliſſe , eamque Urbem , ut ab ejus morbi contagione incolumem ſervent , in primis omnem operam dare. Qui morbus ſi ſe in reliquam Italiam effundat , atque , quod Deus prohibeat , latius emanet , non ſolum Gymnaſia , ſed Civitates pœne ſublatæ eſſe videntur , neque id tantum in præſentem annum timendum eſt. Merces enim , quibus plena eſt Urbs , quaſque in univerſam Italiam effundit , ita infectæ ſunt , ut magnum periculum ſit , ne etiam ad multos annos hanc item calamitatem quoquo invehant , ſtatim commoveant , atque excitent. Sed de his Deus viderit. Nos interea nobis non deerimus. Si quid contra ferat ſors , æquo animo , idque in Chriſto ut feramus , probe curabimus.

Digitized by Google

Certe in magno periculo ſumus, qui proximum vicinum tanta peſte laborantem habemus, atque eo magis, quod non ea cura a nobis adhibetur, qua opus eſſet, ne in noſtros fines ea labes irrepere poſſet. De conſtituto noſtro iſthuc itinere, in dies ſingulos novi aliquid objicitur, quo ab eo me retraham; quin etiam ſi in via ſim, ut me domum referam, cogere poſſit. Si tamen per temporum rationem nobis licebit, neque curationi noſtræ rei Flaminiæ, neque tibi deerimus. Certe ſi Lugum proficiſcar, non omittam, quin ad te quoque Faventiam accurram. Vale. Dum hæc ſcribebam, renuntiatur, Mantuæ tantam vim calamitatis Cœlo demiſſam, ut etiam tegulas ædium omnes perfregerit, idque tantum, quantum eſt Urbis circuitus; in agro parum admodum damni factum eſſe. Iterum vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Nicolao Zanellio S. D.

Rogat, ut auctoritate ſua Aliotium adjuvet in Locatellii ſobrini ſui pace concilianda, neque ſinat, eum ad ſe redire, niſi pace & confecta, & omnibus æquiſſimis cautionibus probe confecta.

14. SErvator Aliotius meus vetus eſt familiaris. Hic iſthuc Locatellii ſobrini ſui pacis conciliandæ cauſſa acceſſit. Quæ res etſi nullam difficultatem habet, ſi tua tamen auctoritas acceſſerit, teque quaſi ſecundum pacificatorem adhibebis, multo cum facilius, tum etiam firmiori fide conſtituetur. Equidem nihil dubito, quin, quæ tua ſumma eſt bonitas, in tali negotio vel tua ſponte omnia, quæ ad pacem hanc conficiendam pertinent, ſis ei præſtiturus. Si quid tamen iſti tuo optimo animo addi poteſt, ut mea cauſſa id addas, te etiam, atque etiam rogo, neque ſinas, Aliotium ad nos redire, niſi pace & confecta, & omnibus æquiſſimis cautionibus probe confecta. Id mihi erit quam gratiſſimum; Aliotium vero Virum gratiſſimum tibi in perpetuum obſtrinxeris. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Nicolao Zanellio S. D.

Gratias agit, quod non ſolum Aliotium in pace conficiendâ adjuverit, ſed præterea multa illi extra pacificationem & pollicitus ſit, & præſtiterit, multo majorem gratiam, cum caſus tulerit, ei propterea ſe relaturum ſignificans.

15. CUm tibi Aliotium commendabam, videbam te illi omnia, quæ ad pacis conditionem facerent, idque cum tua animi integritate, tum etiam amicitiæ noſtræ cauſſa eſſe præſtiturum. Nunc vero Aliotius multa mihi refert, quæ illi extra pacificationem iſtam & pollicitus es, & feciſti, quibus ille multo magis ſe tibi obſtrictum eſſe, quam iſta pacis confeſſione, qua in perpetuum tibi debebit, ingenue fatetur. Ego vero nunc quia ita mos eſt, tibi ingentes gratias ago; cum vero caſus ferat, etiam multo majorem relaturus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Racchio S. D.

Joannis Baptiſtæ Minadoji mores, virtutes, ſtudia, animi probitatem, integritatem, ſcientiam ob oculos ponit, rogatque, ut omni ſtudio, cura, diligentia, gratia contendat, atque laboret, ut in Civitatis medicum prorſus decernatur.

16. TOt ac tantæ neceſſitudinis cauſſæ mihi cum Joanne Baptiſta Minadojo prudentiſſimo, ac fideliſſimo medico intercedunt, ut nihil habeam, quod ejus cauſſa non libenter velim. Ejus enim uxor illum mihi arcta affinitate conjungit; merita in me, & officia cum multa, tum etiam maxima me illi obligatum, obſtrictumque tenent; mores autem, virtutes, ſtudia, ac Viri bonitas multo his omnibus me illi conjunctiorem, atque obſtrictiorem efficiunt. Quibus rebus, ut quod res eſt, plane fatear, ego ſoleo, ſi quid odorem, quod aut ad ejus dignitatem, aut utilitatem aliquam pertineat,

Digitized by Google

Certe in magno periculo fumus, qui proximum vi-
sum tanta pene laborantem habemus, atque eo magis,
quod nos ea cura a nobis adhibetur, qua opus esse,
ne ii nostro fine ea labe inquinari possit. De confirma-
to nostro illius animo, in quo singulos non aliquid
obiicitur, quo ab eo me retraham, quin etiam si in
via sim, ut me domum referam, cogere possit. Si ta-
men ex temporum rationem nobis licebit, neque cur-
sum nostrum ac Flaminia, neque tibi decimus Cere
si locum prohibeat, non omittam, quin ac ii quo-
que Laventiam accurram. Vale. Dum hæc scribebam, renuntiatur, Marcia tamen cum valetudine Cæli de-
fungi, ut etiam reputa pedum omnes pertegerit, ne-
que tantum, quantum ei Deus concessit, ut agre pa-
rum admodum diem. factum esse. Iterum vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Nicolao Zanelio S. D.

*Roma, ut auctumnus hue Aretium advenerit in Locatelli fa-
bri ius, hæc omnia audio, nemo limat, quin ac ii vesti-
ra, ut hæc & contecta. & omnibus aequissimi cautioni-
bus probe contecta.*

14. Si vester Aretius meis rebus est familiaris. Hic
Locatelli fabri in pace conciliandæ cau-
sa accessit. Qua re est mihi quam difficultatem ha-
bet, si tua tamen auctoritas accesserit, neque quid
secundum naturam adhibebis, multo cum facilius,
tum etiam firmior hæc conficietur. Fructum mihi ca-
bit, cum, quæ tua summa est bonitas, ut tui negoti
ac tua causa omnia, quæ ac pacem hanc confi-
cienda pertinent, ita ea pugnetis. Si quæ tamen vi-
ri tuo optimo animo acta potest, ut mea causa ac ad-
eas, ac etiam, atque etiam rogo, neque finas, Aure-
lium ac me redire, nisi pace & contecta. & omnibus
aequis mis cautionibus probe contecta. Id mihi erit quam
gratissimum; Aretium vero tuum gratissimum tibi in
perpetuum obstrinxeris. Vale.

FAS-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Nicolao Zanellio S. D.

Gratias agit, quod non solum Alciatum in pace conficienda adjuverit, sed præterea multa illi extra pacificationem & pollicitus sit, & præstiterit, multo majorem gratiam, cum casus tulerit, ei propterea se relaturum significans.

15. CUm tibi Alciatum commendabam, videbam te illi omnia, quæ ad pacis conditionem facerent, ita que cum tua animi integritate, tum etiam amicitiæ multæ causa esse præstiturum. Nunc vero Alciatus multa mihi refert, quæ illi extra pacificationem istam & pollicitus es, & fecisti, quibus ille multo magis se tibi obstrictum esse, quam ista pacis confessione, qua in perpetuum tibi debebit, ingenue fatetur. Ego vero nunc quia ita mos est, tibi ingentes gratias ago; cum vero casus ferat, etiam multo majorem relaturus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Francisco Racchio S. D.

Joannis Baptistæ Minadoji mores, virtutes, studia, animi probitatem, integritatem, scientiam ob oculos ponit, rogatque, ut omni studio, cura, diligentia, gratia contendat, atque laboret, ut in Civitatis medicum prorsus decernatur.

16. TOt ac tantæ necessitudinis causæ mihi cum Joanne Baptista Minadoyo prudentissimo, ac fidelissimo medico intercedunt, ut nihil habeam, quod ejus causa non libenter velim. Ejus enim uxor illum mihi arcta affinitate conjunxit; merita in me, & officia cum multa, tum etiam maxima me illi obligarunt, obstrictumque tenent; mores autem, virtutes, studia, ac bonitas multo his omnibus me illi conjunctiorem, atque obstrictiorem efficiunt. Quibus rebus, ut quod res est, plane fatear, ego soleo, si quid oderim, quod aut ad ejus dignitatem, aut utilitatem aliquam pertineat,

Digitized by Google

neat, mea ſponte in illum conferre. Is a me nunc ultro etiam, atque etiam magnopere contendit, ut meis iſthic amicis, tibi vero ſeparatim, novo quodam commendationis genere cauſſam ſuam primo quoque tempore commendem: quod quoniam ego nullum habeo, quod depromam, ac de officio meo multum ille petendo detraxerit, cui ego a me omnia præſtare ſoleam, tuum erit curare diligenter, ut & ille recte de meo ingenio ſperarit, & ego meum dolorem aliquo modo levem, qui non, quemadmodum ſoleo, mea ſponte, & voluntate, ſed coactus hoc illi officium præſtem. Id autem effeceris, ſi per te unum, quod a multis petimus, impetrabimus. Is, Racchi, maxime cupit in Camilli Civis tui locum deligi, qui cum Nicolao Mutinenſi iſti Civitati medendo præſto adſit; qui valetudinem ſuis conſiliis vobis univerſis perpetuam ſervet, aliquo autem vitio etiam affectam ſuis pharmacis recuperet; id quod optime facere dicit, quemadmodum ego in uxore mea Lugi planiſſime ſum expertus. Diligens eſt, aſſiduus, ſi quis alius, medicus, nec qui a veterum, eorumque optimorum medicorum inſtituto quicquam recedat. Accedit ad hæc, quod ea Vir eſt integritate, atque animi probitate, qua qui optima. Neque homo infacetus, atque inurbanus, quod etiam ægrotos aliquid delectare poteſt. Scio, Racchi, hoc, quod abs te peto, Civium tuorum ſuffragiis eſſe decernendum, quorum voluntates difficile eſt pernoſcere; tamen ſi te non ſolum gratioſum Civem, ſed Virum etiam optimum ſuffragatorem habebimus, nihil dubitamus, quin facile decernamur. Quare, mi Racchi, non a te jam peto, ut mea cauſſa petitionem hanc ſuſcipias, tuearis, ornes, atque omni ſtudio, cura, diligentia, gratia contendas, atque labores, ut decernamur, ſed ut prorſus decernamur, peto, atque poſtulo. Multa equidem beneficia abs te accepi, multa etiam atque maxima expecto; verum in hoc uno omnia mihi cumulatiſſime te eſſe præſtiturum, tibi etiam, atque etiam perſuadeas, velim. Præterea, ſi quid hoc ad rem attinet, medicum honeſtiſſimum gratiſſimumque hominem tibi in perpetuum devinxeris. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Antonio Rondinellio S. D.

Rogat, ut, si fieri poſſit, ſine judicio res componatur de fructibus cujuſdam Beneficii, colloquaturque cum Balthaſſare amico ſuo, eumque doceat, quid jus, quid honeſtum, quid propinquitas hoc in negotio poſtulet.

17. CHimanus Blondius antiquæ probitatis Sacerdos ſuperioribus diebus deceſſit. Hujus, quod Beneficium dicunt, quod ejus majores ſibi, ac ſuis proprium inſtituere, Joannis Pauli Blondii Chinani patrueli filio venit. Nulla controverſia eſt, quin præſentis quoque anni ejus fructus veniant; Balthaſſar tamen Blondius ejus familiæ cum ſenior, tum etiam locupletior, eos fructus apud ſe habet, negatque ex teſtatoris Chinani ſententia cuiquam, niſi ejus matri in victum ſe eſſe redditurum. Joannes Paulus Vir probatiſſimus atque etiam in ſumma egeſtate conſtitutus humaniſſime cum Balthaſſare per propinquos, affines, amicos agit, ſi fieri judicio res componi poſſit. Quare me rogat, ut ita tecum agam, ut ſoleo facere, cum quid ago diligentiſſime, ut cauſſam hanc ſuſcipias; cum Balthaſſare, apud quem te plurimum valere ſcit, colloquaris, eumque doceas, quid jus, quid honeſtum, quid propinquitas poſtulet; ne cum ab alienis optime audiat, a ſuis male audire ſtudeat; ac quod jure coactus poſtea ſit ei redditurus, nunc volens, ac benevole reddat. Is has literas tibi reddet, ac cauſſæ ſuæ æquitatem pluribus exponet. Mihi pergratum feceris, ſi mea quoque cauſſa aliquid ei honeſtati addidiſſe te demonſtrabis; quod ut facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Hieronymo Ravanio S. D.

Orat, ut Philippum Savorellium Concionatorem ab Abbate Lauredanio delectum ad Evangelii cibum ovibus Municipii ſui publice ſuppetendum, non ſatis firma utentem valetudine, adjuvet, neque ferat, ſi quid gravius Quadrageſimæ tempore illi acciderit, ægrotantem, ac languentem ſuggeſtum aſcendere. Præterea hortatur, ut quotidie illum publice audiat, & privatim cum eo colloquatur, polliceturque, eum ſemper in Fide firmiorem domum redituru.

18. EGo Philippum Savorellium Concionatorem Franciſcanum ut alterum filium amo. Eſt enim ætate adoleſcens, ſed prudentia & integritate, atque horum ſtudiorum cognitione vel natu maximus. Hunc Abbas tuus Lauredanius hoc anno delegit, qui tuis Municipibus ſuis ovibus Evangelii cibum publice ſuppeteret. Quoniam vero non ſatis firma utitur valetudine, ſummuſque labor eſt quotidie eo modo ad populum dicere, ſi quid illi interea gravius acciderit, quo minus laborem ferre poſſit, te rogo, ut cum ei in cæteris rebus nuſquam defueris, in primis hac una ei proſpicias, ne feras ægrotantem, ac languentem ſuggeſtum aſcendere. Novi equidem hominem; ut officio ſatisfaciat, invalætudinis ſuæ nullam rationem habebit. Quare periculum erit, ne dum lucem æternam cæteris aperit, hæc illi humana occludatur. Quod vero ad te attinet, ſi is, quod cupio, æque valebit, cave diem ullum intermittas, quin eum publice audias, atque etiam privatim, cum tibi per clientes tuos licebit, ad eum adeas, atque cum eo colloquare. Semper enim in Fide firmior domum redibis. Duas leges habemus, alteram Civilem; hac tu clientibus tuis præſto aderis; alteram Dei Opt. Maximi; in hac ille tibi nuſquam deerit. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Hieronymo Ravanio S. D.

Gaudium ſuum ſignificat de Concionatore a ſe ſuperiori anno commendato, quem omnium ſententia etiam hoc anno poſtulatum audit, itetumque Chriſtiane etiam atque etiam commendat.

19. GAudeo judicium meum mediusfidius cum veſtro omnium, atque Præſidis veſtri optimi Viri Lauredanii convenire, qui quem ſuperiori anno Chriſtianum Concionatorem habuiſtis, quem ego tibi commendavi, hoc quoque anno omnium ſententia depopoſceritis. In quem cum iſto veſtra ſponte ſitis omnes affecti animo, nihil eſt, quod commendationem meam tibi renovem; tantum te hortabor, ut eum aſſidue audias. Tanta enim ſegetis noſtræ luxuria eſt, ut niſi uſque illam ſarculo exſcindamus, continuo agrum totum occupet, bonamque frugem opprimat. Quare publici iſti quaſi Chriſti vinitores quaque verſus mittuntur, qui quo tempore reliquæ vineæ putantur, Chriſti quoque vineas amputent; tametſi quiſque ſuæ putator eſſe debet, neque unquam falculam deponere. Sed, quod negaram, me facturum, eum tibi Chriſtiane etiam, atque etiam commendo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Sorbio S. D.

Philippum Braſchium Concionatorem ipſi notum ſe non commendare, ſed ſperare, eum in ſuis intimis ſemper eumdem habiturum, atque cæteris, ſi quid ei opus ſit, probe commendaturum, ſignificat.

20. HAc, quæ adventat, Quadrageſima Philippum Braſchium ex Divi Franciſci familia Concionatorem Chriſtianum habebis, Virum eum quidem, qui quæ tibi, atque tuis Municipibus ex ſuggeſtu præcipiet, ſuo etiam exemplo ſit comprobaturus. Sed ſi hoc nimis videtur, ſane Virum integerrimum, & in ejus facultatis

Digitized by Google

tis ſcientia eruditiſſimum habebitis. Quare te hortor, ut primum nullum diem intermittas, quin eum publice audias, deinde etiam quoties tibi otium erit, privatim ad eum ipſum adeas. Numquam enim domum, mihi crede, inanis redibis; ſemper aliquid, ſi minus novi, certe magis confirmati auferes. Hunc tibi non commendo. Nam cum eum noveris, ſpero, te eum in tuis intimis perpetuo habiturum, atque cæteris, ſi quid opus ei ſit, probe commendaturum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Zavariſio S. D.

Rogat, ut per eum liceat adoleſcenti perfamiliari ſuo rei militaris minime ignaro more militum arma ſua ſecum ferre. Si quid autem ei opus ſit in negotiis honeſtiſſimis, quæ illic habet, poſtulet, ut adjuvet.

21. QUi tibi has literas reddidit, meus perfamiliaris eſt adoleſcens, & bonis moribus, & rei militaris minime ignarus. Iſthic negotia habet honeſtiſſima, in quibus quicquid a tuo officio illi opus erit, ut ei præſtes, te etiam atque etiam rogo, in primis autem, ut, quo brevi tempore iſthic aget, more militum ſecum arma ſua ei ferre liceat, quorum utrumque ſi a te impetro, erit mihi valde gratum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Ferrario S. D.

Certiorem facit, ſe ſuſpicari, nondum ei fuiſſe redditam Epiſtolam, quam ad Herculem Ateſtium Principem de ejus Familiæ nomine ſcripſerat, mittitque Orationem, qua Abravanellium Judæum accuſatum de ſtructis Principi ſuo inſidiis apud eumdem defendit, atque abſolvit.

22. TE equidem, Ferrari, ex tuis ſtudiis mea ſponte antea ſemper dilexi, ſed cum junior Racchius proxime ad me eſſet, ea ipſa ſtudia ita mihi probavit, tuum vero erga me animum ſic teſtatus eſt, ut te

Digitized by Google

te valde amare cœperim. Nunc vero, ut literas tuas amantiſſime ad me ſcriptas perlegi, ea erga te amoris acceſſio facta eſt, ut tuorum in te amando nemini concedam. Certe cum te audirem libenter vetera ſcripta mea legere, ut haberes etiam ex eis, quæ quotidie ederentur, mihi curandum eſſe duxi. Itaque tibi eam Epiſtolam miſi, quam ad Herculem Ateſtium Principem meum de ejus Familiæ nomine ſcripſi, ubi de Prænomine, Nomine, Cognomine multa fortaſſe minime inepte diſputantur. Sed puto nondum eam tibi redditam fuiſſe. Nihil enim de ea ſcribis; quod meum deinceps inſtitutum integre ſervabo. Nunc autem habe Orationem, qua Abravanellium Judæum capitis reum apud Principem meum, atque adeo cui inſidias ſtruxiſſe accuſabatur, defendi, atque abſolvi. Vale. Fabrio noſtro, Abioſio, Camillo, Racchiis utriſque ſalutem meo nomine impertiare.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Bovio S. D.

Ejus cauſſam ſe Principi commendaſſe ſignificat, conſiliumque dat, ut aliquas literas Roma curet, ac præcipue purpureo atramento conſcriptas, maximum apud eumdem pondus habituras, cauſſamque brevi explicaturas.

23. CAuſſam tuam, ut coram tibi receperam, Sarachio diligenter commendavi. Is mihi retulit, ſe cum Principe de ea accurate egiſſe, ſed eum, cum multis aliis gravioribus de rebus feſſus eſſet audiendo, cauſſam tuam cum multis aliis in aliud tempus rejeciſſe. Continuo vero Mutinenſis profectio ſecuta eſt, ut, antequam ad nos redeat, de ea nihil conſtitui poſſit. Omnium quidem Principum literæ apud Principem meum magnum pondus habent; verum, ſi me audies, Roma aliquas curabis, ut habeas, quæque purpureo atramento ſint conſcriptæ. Multo quidem illæ erunt ponderoſiores, quæque cauſſam tuam tibi brevi explicabunt. Quod a me ſperes, parum id quidem eſt nimis. Certe quantum quantum id erit, eam operam dabo, ne quid ejus a me deſideraſſe videaris. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Saxo S. D.

Epistolam suis commentariis miscere scribit, ea esse hujusmodi, ut, si [illegible], ac [illegible], quæ a se [illegible] sunt, omnem [illegible], atque [illegible] possint.

24. EQuidem, Saxe, non [illegible] animo [illegible] tuo fecissem, [illegible], ac Musis cognatis [illegible] omnia [illegible], [illegible], cujus caussa omnia [illegible], [illegible] minime [illegible], in ejus sententiam [illegible], quæ [illegible]. Epistolam [illegible]. Si ea omnino [illegible] sunt, ac multo minus [illegible] habent, quam ille [illegible], [illegible] est, [illegible] ingenio [illegible]. [illegible] sunt. [illegible], atque [illegible] possunt. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

[illegible] S. D.

[illegible]

25. [illegible] ad [illegible]. Vale.

[illegible]

Hæc ut non ſolum id tibi præſtem, ſed
Tecum ad ſcribendum occupem, etſi nihil
Quod tibi ſcribam, niſi ut te magis ad
Item. Nam cum te ſciam parum in hoc
Here verſatum, atque in opera, quam
Scribendo Italico ſermone, occupatum, ve
Mihi fidem præſtares. Quare hoc modo
Tus diu tacere non poteris. Scribas omnin
Habes politiori ſcriptione dignum, aut e
In buccam, modo ſuis delectis, propriis,
Id facias verbis. Neque te a ſcribendo det
Orationis lumina in elegantioribus Scriptor
Ea in tua ſcriptione minime agnoſcas. A
Aliorum ſcripta cognoſcere, aliud eorum
Neque dubita, quin, ſi non brevi, falte
Poſt annos, ſi ſtilum exerceas, qui optim
Di magiſter, multum ſis profecturus. Res
Initiis oriuntur, ſtudio tamen ad ſuam per
Scunt. Patrem habes, qui te multa, quæ
Bendi rationem pertinent, docere poteſt.
De, niſi volumina ſcripſeris, niſi libros co
Aſſidue eris in ſcribendo, atque calamum c
Quidem de aliorum virtute recte judicabis,
Quam polite, atque eleganter ſcribes. Expe
Tibi viſum ſit de noſtris libris de Imitation
Ex eorum lectione auctior, atque certior f
Scribendum. Hactenus de ſtudiis. De tua ver
Parentem tuum ſumma obſervantia non dub
Meam expectationem, atque adeo promiſſione
Superaturus; ſed currenti tamen, ut ajunt,
Octavi, natu major es ex quinque fratribus
Qui cæteris quaſi viam, quam inſiſtant, aut e
Ineant, commonſtres. Si in rectam illos ind
Simul una tecum optime conſulueris, ſin ſecus
Plo in pejorem ingrediantur, tuo errore eoru
Multo effeceris leviorem, quos continuo ma
Trem ſecutos excuſabimus. Non poſſum liter
Quæ coram facerem, atque adeo paulo ante
Currere. In mentem tibi ea revoca, quæ p
Cum habui, atque quaſi ad eorum regulam
Actiones guberna. Quod ſi effeceris, nihil du
Vir factus mihi omnes gratias quotidie agas

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Salio S. D.

Epitaphia sibi commendata mittens significat, ea esse hujusmodi, ut, si alacritas, ac voluntas spectetur, quæ a se facta sunt, omnem omnium elegantiam, atque argutiam facile superare possint.

24. EQuidem, Sali, non ut optimo equiti tuo satisfacerem, qui vitæ suæ elegantiæ, ac Musei dignitati paria omnia cupit, sed ne tibi, cujus causſa omnia volo, in re tam facili minime obtemperarem, in ejus sententiam hæc, quæ vides, Epitaphia conscripsi. Si ea omnino parum arguta sunt, ac multo minus salis habent, quam ille in suis literis cupere videtur, quique in te sal est, id meo subagresti ingenio atque illepidæ orationi attribuas licebit. Verum si quæ animi alacritate, atque summa voluntate facta sunt, quicquam spectes, omnem omnium elegantiam, atque argutiam facile superare possunt. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Octavio Abiosio S. D.

Ad scribendum invitat, ut stilum sermone Latino exerceat, hortaturque, ut quidquid in buccam venerit, scribat, modo id faciat suis delectis, propriis, atque usitatis verbis, polliceturque, eum hac ratione multum profecturum. Ejus judicium de suis libris de Imitatione requirit, quidque ex eorum lectione didicerit, postulat. Excitat, ut cæteris fratribus viam, quam insistant, aut etiam cum eo ineant, commonstret, rogatque, ut potius maturis paternorum amicorum præceptis, quam suæ præcipitis adolescentiæ impulsibus obtemperet.

25. PRomiseram tibi, cum apud patrem tuum proxime essem, ut domum rediissem, te quoties ad me scriberes, numquam muto scripturum, meque meo ita stilo tuum stilum non parum esse adjuturum. Vide

nunc

Digitized by Google

nunc ut non ſolum id tibi præſtem, ſed etiam primum locum ad ſcribendum occupem, etſi nihil aliud habeam, quod tibi ſcribam, niſi ut te magis ad ſcribendum invitem. Nam cum te ſciam parum in hoc ſcriptionis genere verſatum, atque in opera, quam parenti das in ſcribendo Italico ſermone, occupatum, veritus ſum, ut mihi fidem præſtares. Quare hoc modo quaſi provocatus diu tacere non poteris. Scribas omnino, aut ſi quid habes politiori ſcriptione dignum, aut etiam quidquid in buccam, modo ſuis delectis, propriis, atque uſitatis id facias verbis. Neque te a ſcribendo deterreat, ſi, quæ orationis lumina in elegantioribus Scriptoribus cognoſcis, ea in tua ſcriptione minime agnoſcas. Aliud enim eſt aliorum ſcripta cognoſcere, aliud eorum modo ſcribere. Neque dubita, quin, ſi non brevi, ſaltem non multos poſt annos, ſi ſtilum exerceas, qui optimus eſt ſcribendi magiſter, multum ſis profecturus. Res omnes parvis initiis oriuntur, ſtudio tamen ad ſuam perfectionem creſcunt. Patrem habes, qui te multa, quæ ad hanc ſcribendi rationem pertinent, docere poteſt. Sed mihi crede, niſi volumina ſcripſeris, niſi libros confeceris, niſi aſſidue eris in ſcribendo, atque calamum contriveris, tu quidem de aliorum virtute recte judicabis, certe numquam polite, atque eleganter ſcribes. Expecto ſcire quid tibi viſum ſit de noſtris libris de Imitatione, ac quid ex eorum lectione auctior, atque certior factus ſis ad ſcribendum. Hactenus de ſtudiis. De tua vero in tantum parentem tuum ſumma obſervantia non dubito, quin meam expectationem, atque adeo promiſſionem tuam ſis ſuperaturus; ſed currenti tamen, ut ajunt, calcar. Mi Octavi, natu major es ex quinque fratribus, hoc eſt, qui cæteris quaſi viam, quam inſiſtant, aut etiam tecum ineant, commonſtres. Si in rectam illos induxeris, iis ſimul una tecum optime conſulueris, ſin ſecus tuo exemplo in pejorem ingrediantur, tuo errore eorum errorem multo effeceris leviorem, quos continuo majorem fratrem ſecutos excuſabimus. Non poſſum literis omnia, quæ coram facerem, atque adeo paulo ante feci, percurrere. In mentem tibi ea revoca, quæ poſtremo tecum habui, atque quaſi ad eorum regulam omnes tuas actiones guberna. Quod ſi effeceris, nihil dubito, quin vir factus mihi omnes gratias quotidie agas, qui tibi,

quæ

Digitized by Google

quæ ad omnem cum utilitatem, tum etiam dignitatem tuam pertinent, paterne demonſtravi. Noli tibi deeſſe, cui neque etiam paterni amici uſquam deſunt, atque maturis eorum præceptis, quam tuæ præcipitis adoleſcentiæ impulſibus magis obtempera. Vale. Ferrariæ Non. Octob. MDLXII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Briccio S. D.

Ejus prudentiam laudat, rogatque, ut Taſſoniano adoleſcenti, & patri ſalutem ſuo nomine dicat.

26. QUanto magis prudentiam tuam conſidero, tanto eam majorem eſſe video. Ego putabam, mihi ſatis eſſe, ſi ad Taſſonianum filium ſcriberem, ſed ipſe rectius vidiſti, ut is eo poſtea modo apud parentem ageret, quo optime fecit. Sed quoniam ſummæ tuæ prudentiæ parem noſtri amorem ſignificas, ut de illa tibi valde gratulor, ita in eo reſpondeo, ut ei facerem, a quo me valde obſervari ſcirem, ac ſi umquam idoneus mihi locus detur, ut hoc cum cæteris intelligas, ſum optime præſtiturus. De reliquo autem negotio nihil dico, ne cum prudentiam tuam, tum etiam amorem erga me tuum graviter offendam. Vale, ac Taſſoniano adoleſcenti, quin etiam parenti ſalutem plurimam meo nomine dixeris.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Briccio S. D.

Ejus modeſtiam commendat, epiſtolamque ad ſe miſſam & argumento minime vulgari, & inepto, & ea dictione Latina, quæ in paucis reperitur, conſcriptam extollit, magnumque ejus progreſſum in ſtudiis propter ingenii excellentiam futurum pollicetur.

27. ETſi modeſtia tua mihi multo ante in omnibus tuis actionibus valde perſpecta erat, nunc tamen multo notior eſt facta, cum neque quod amici de tua

Digitized by Google

tua animi integritate prædicent, æquo animo feras, ac quod ad me attinet, qui, quia eam aliquando vix attigi, tam ingenue conqueſtus es, nihil aliud dicam, quam quod qua me epiſtola ſubaccuſas, eam melius cauſſam meam tueri nequiviſſe. Hæc enim meam tui commendationem non ſolum comprobat, ſed etiam auget. Nam, quod ad ſtudia, atque ad ſcribendi genus elegantius, quod tu fortaſſe non eo contentus, ullum in te eſſe negaſti, id ſecus eſſe tua illa epiſtola probe teſtatur, quæ & argumento minime vulgari, atque inepto, & Latina dictione illa, quæ hodie in paucis reperitur, conſcripta eſt. Utinam tibi per tot tuas familiares curas, quæ te a matre vidua, ſed multo magis a tribus ſororibus jam natu grandioribus, a tuis optimis auferunt ſtudiis, in ea ſtudioſius incumbere liceret. Verum ſi umquam id otii dabitur, ac te ad ſcribendum conferas, mihi crede, te non fruſtra eam operam eſſe poſiturum. Sed non pergam ulterius de tuo ingenio amice agere, ne in te vere laudando animi tui ingenuam naturam magis commoveam, quam ut quicquam gratum faciam. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Briccio S. D.

Ludit in nomine Briccio, & Riccio, nihilque minus cuiquam videri debere ait, ſi ſe invicem amant, cum primum eos Gentis nomen prope conjungat, deinde communia ſtudia, & multorum annorum arctior conſuetudo conjunctos teneat, atque adeo pergat arctius retinere. Gratulatur, quod alteram ſororem deſponderit, Deumque orat, ut tertiæ Nuptiis eum totum liberet.

28. VIde, Bricci, quam prope idem ſimus, quamque parum inter nos differamus. Nam ſi tui nominis primam literam demas, meum integrum remanebit. Quid enim Briccius erit aliud, ſi B tollas, quam Riccius? ut nihil admodum mirum cuiquam videri debeat, ſi nos inter nos tantum amemus, quos primum Gentis nomen prope conjunxit, deinde communia ſtudia, atque tot annorum arctior conſuetudo conjunctos

Digitized by Google

tenuit, atque adeo pergit arctius retinere. Si igitur hac quoque ratione, quoties res ferat, nomen tuum a me commendare senseris, nihil tibi molestiæ afferre debebit. Gratulor tibi, quod alteram sororem despondisti. Ita Dii faciant, ut in tertiæ Nuptiis te totum brevi liberatum videam. Tassonianum tuum mihi salvere jubebis, meoque nomine hortaberis, ut parenti hanc gratiam faciat, ex qua tamen is majorem cum utilitatem, tum etiam dignitatem est consecuturus, ut in sua studia ardentius incumbat. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Crispo Ferrario Prætori S. D.

Alphonsum Ferrium de cæde olim Argentæ facta accusatum innocentiam suam ex vinculis apud eum defendentem commendat, rogatque, ut ejus causam mature cognoscat, atque ex ejus æquitate illum postea domum remittat.

29. ALphonsus Ferrius meus vetus amicus, Mucini vero utriusque nostri propinquus, atque affinis est. Hic Argentæ olim cædem fecisse accusatus, temporum iniquitatem magis vitans, quam se sontem subaccusans, sua sponte Patria excessit. Nunc innocentiam suam ex vinculis apud te defendit, in qua tuenda multos, eosque optimos Viros testes habet, qui suo sanctissimo testimonio illum liberant. In primis autem duos ejus, qui cæsus est, fratres, qui jurejurando Alphonsum hac omni fraternæ cædis suspicione prorsus absolvunt, qui cum hic hac solum de caussa ad publicum hospitium per hanc annonæ caritatem detineantur, ille vero in carcere multis incommodis afficiatur, neque post multos dies verbum ullum etiam dum de se factum sit, omnibus precibus a me contendit, ut causam suam ad omnem ejus absolutionem tibi quam diligentissime commendem. Te igitur rogo, non ut illum absolvas, quod ipsum jure ipso te facturum certo scio, sed ut ejus causam mature cognoscas, atque ex ejus æquitate illum postea domum remittas. Id quod si per me, ut sperat, neque ego, quæ tua summa est in me benignitas, diffido, impetrabit, scito, Alphonsum in perpetuum tibi esse debitu-

Digitized by Google

biturum; me vero istud officium tuum omnibus aliis tuis officiis ante esse positurum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Epistolarum suarum editionem commendat, ostenditque, singulos homines maximo desiderio teneri nominis sui apud posteros propagandi. Rationem addit, cur potius ejus, quam aliorum, prælis eas edi cupiat, rogatque, ut sumptui in editione non parcat, eamque quamprimum expediendam curet, ut, si earum lectione ipse diutius frui nequeat, sciat saltem, si forte decesserit, aliquam sui partem, quæ secum decedat, in ea remansuram.

30. SCripsi ad Corradium, ut de Epistolis meis edendis tecum ageret, caussamque, quamobrem id eum rogassem, etiam adscripsi. Nunc idem tecum ago. Quam ego, Manuti, a te, quæ ab amico expectari debent, omnia expectare possim, tu mihi testis es quam locupletissimus, qui quanti ego te semper fecerim, re ipsa non semel expertus es. Quod cum ita sit, spero, te quoque in amore mutuo mecum facturum, in eo præsertim, in quo meæ vitæ ratio non agitur parva. Vides, mi Manuti, me jampridem in senium delapsum. Neque te fugit, quantum quisque hanc vitæ diuturnitatem appetat. Id enim natura omnibus insitum est, ut nemo emori velit. Quod quoniam natura quoque vitari non potest, quando quod semel natum sit, ut tandem intereat, necesse est; eo fit, ut quisque saltem quo possit studio, etiam sibi mortuo nomen aliquod comparet. Egregio enim ille penicillo, malleo ille doctissimo, belli gloria ille, ille in pace conservanda, scriptor vero suis scriptis non solum suam sibi, sed aliis etiam prorogat vitam, quemadmodum ego nunc meam ex meis mihi proferre studeo. Nihil enim dubito, quin horum publica lectione in doctissimorum Virorum memoria mei aliqua memoria diutius conservetur. Quare nunc duodecim Epistolarum mearum libros ad amicos conscriptarum edere statui. Hi vero, ut ex tuis prælis exirent, multis de caussis mirum in modum cupio. Primum, ut elegantio-

Digitized by Google

ribus literarum formis, ut tuæ sunt, describerentur; deinde ut a te doctissimo Viro correctiores, quam ab ignarissimis aliis impressoribus, ederentur; postremo ne in malevolorum vocalas nostra incurreret amicitia. Nam cum has aliorum prælis descriptas viderent, continuo nos inter nos discordare suspicarentur. Neque id fine fua aliqua faceret voluntate. Quare te etiam, atque etiam rogo, ut hanc mihi gratiam facias, quam etiam alteri mihi quotidie facis, ut ex tuis prælis in vulgus exeant. Neque est, quod fumptui parcas. Quantum enim in eam editionem impendendum esse dixeris, continuo tantum tibi remendam, modo, ut folam omni primum expediendam cures: ut si earum lectione quis ductus fuit nequeam, etiam fabam, me decedente, in ea quoque parte aliquam mei partem, quæ mecum non decedit, remanere. Cum has eram signaturus, præsens nuncius ad me venit, qui, ut me de iis, quæ ante libenter ex tuis literis noveram, certiorem faceret, ut neque, quod molesti audiret, audiret, te nunquam bene istinc habuisse. Manuc. omnia mihi Romæ mentita in Cælo sunt. Cælum autem istud multis in locis pessime imprecatur: virtuti natura tua nimirum invisum est. Quare ab illo, ut a vanæ pestiferæ bestiæ, etiam atque etiam cavebis. Ferrariæ Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Omnib. Signatis S. D.

Di Patrii quæ mente tua dictaverunt tua te... cuncta offer... & tua patrissima... quæ Trevisani sacrificiorum munera (prius relevatum mortalitatis commercium). Hæc ut e... Hæc... valitura... ut vivas... & exquisitissima... alia.

Quæ mente tua dictaverunt tua te... cuncta offerunt. Et tua patrissima... quæ Trevisani sacrificiorum munera (prius relevatum mortalitatis commercium). Hæc ut e... Hæc... valitura... ut vivas... & exquisitissima... alia.

At minus citu. At ſuo tempore, quando qui illi præſcriptus erat, dies venit. Sed id tamen tantum diceſſit, quod erat interitumum; animus vero æternus ſuam propriam, unde prius venerat, Cœleſtem ſedem repetivit. Nomen [ſi quid hoc ad rem facit] doctiſſimorum Virorum, ut audio, ſcriptis celebratum, immortalitati commendabitur. Utinam autem ego unus eſſem, qui inter eos, ut ipſe inter amicos me habebat, numerari poſſem, non meæ erga illum benevolentiæ deeſſem; quod potui, tamen ei non defui. Habe igitur a me hos paucos Hendecaſyllabos Hermice conſcriptos, Latinos ab aliis, & plures, & elegantiores expectaturus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardo Lauredanio S. D.

Gratulatur de Magiſtratu ei concredito; gratias agit pro Commentario ſibi dono miſſo in tres Ciceronis Orationes in Rullum, oſtenditque, Ciceronem recte, & proprie dixiſſe conservare agros, *quam tamquam diarum locutionem a Cicerone uſurpatam in Commentario ſuo redarguit; ſignificatque, ſe valde gaudere, quod Bibliothecæ nobiliſſimæ præfectus fueris.*

PRimum tibi gratulor de primo tuo Magiſtratu, deinde eſt tu ſecundo in loco de eo me certiorem feceris. Ita enim rerum ordo poſtulare videtur. Tametſi non ex tuis ſtudiis, tum etiam naturæ bono multo antepoſite, quam iſti ſuis ſuffragiis declararent, ſapiens esse. De Commentario vero tuo in tres Ciceronis Orationes in Rullum mihi dono miſſo gratias ago, promittens aliquam etiam relaturus, ſi non eam nobiſcum atque ex gratiſſimo animo proficiſcatur. Sed de Commentarium. Continuo librum aperio, atque me eius, ut fit, initium, ſed ubi is ſe ſua ſponte offercr. Forte autem id accidit ad centum tium folium, ubi exponens *conservare agros* tione Ciceronem uſum eſſe dicis. Siquidem num rerum eſt, quæ conjunctæ cumulum ut de agro dici poſſit, non ſatis cendi modus, ut ego eum pauliſper h valde arriſit. Nam cum Cicero

ribus literarum formis, ut tuæ ſunt, deſcriberentur; deinde ut a te doctiſſimo Viro correctiores, quam ab ignariſſimis aliis impreſſoribus, ederentur; poſtremo ne in malevolorum vóculas noſtra incurreret amicitia. Nam cum has aliorum prælis deſcriptas viderent, continuo nos inter nos diſcordare ſuſpicarentur. Neque id ſine ſua aliqua facerent voluptate. Quare te etiam, atque etiam rogo, ut hanc mihi gratiam facias, quam etiam alieniſſimis quotidie facis, ut ex tuis prælis in vulgum exeant. Neque eſt, quod ſumptui parcas. Quantum enim in eam editionem impendendum eſſe dixeris, continuo tantum tibi rependam, modo, ut ipſam quam primum expediendam cures; ut ſi earum lectione ipſe diutius frui nequeam, ſciam ſaltem, me decedente, in ea quoque parte aliquam mei partem, quæ mecum non decedat, remanere. Cum has eram ſignaturus, præſens nuntius ad me venit, qui, ut me de iis, quæ ante libenter ex fratris tui literis noveram, certiorem feciſſet, id quoque, quod moleſte audivi, addidit, te numquam belle iſthic habuiſſe. Manuti, omnia mihi Bononienſia in Cœlo ſunt; Cœlum autem iſtud multis in locis peſſime improbatur; fortaſſe naturæ tuæ minime idoneum erit. Quare ab iſto, ut a valde peſtifera beſtia, etiam atque etiam cavebis. Ferrariæ. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Carolo Sigonio S. D.

De Falopii amici morte cur dolendum non ſit, cauſſas affert, & eam potiſſimum, quod Virorum doctiſſimorum nomen ſcriptis celebratum immortalitati commendatur. Hac de re pauciores Hendecaſyllabos mittit Hetruſce a ſe conſcriptos, futurum pollicitus, ut plures, & elegantiores Latinos ab aliis accipiat.

31. FAlopii tui morte tum tua, tum mea, tum communi omnium cauſſa doleo maxime. Te quidem Civem tuum, tuique amantiſſimum amiſiſti, ego ſuaviſſimo amico privatus ſum; cæteri eum medicum, a quo vel in morte vitam ſperare poterant, poſthac deſiderabunt. Sed quid agas? Natus erat, ei moriendum fuit. At

Digitized by Google

At nimis cito. At ſuo tempore, quando qui illi præſcriptus erat, dies venit. Sed id tamen tantum deceſſit, quod erat interiturum; animus vero æternus ſuam propriam, unde prius venerat, Cœleſtem ſedem repetivit. Nomen [ſi quid hoc ad rem facit] doctiſſimorum Virorum, ut audio, ſcriptis celebratum, immortalitati commendabitur. Utinam autem ego unus eſſem, qui inter eos, ut ipſe inter amicos me habebat, numerari poſſem, non meæ erga illum benevolentiæ deeſſem; quod potui, tamen ei non defui. Habe igitur a me hos pauciores Hendecaſyllabos Hetruſce conſcriptos, Latinos ab aliis, & plures, & elegantiores expectaturus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardo Lauredanio S. D.

Gratulatur de Magiſtratu ei concredito; gratias agit pro Commentario ſibi dono miſſo in tres Ciceronis Orationes in Rullum, oſtenditque, Ciceronem recte, & proprie dixiſſe coacervare agros, *quam tamquam duram locutionem a Cicerone uſurpatam in Commentario ſuo redarguit; ſignificatque, ſe valde gaudere, quod Bibliothecæ nobiliſſimæ præfectus fuerit.*

32. PRimum tibi gratulor de primo tuo Magiſtratu, etſi tu ſecundo in loco de eo me certiorem faeis. Ita enim rerum ordo poſtulare videtur. Tametſi cum ex tuis ſtudiis, tum etiam naturæ bono multo ante ipſe, quam iſti ſuis ſuffragiis declararent, ſapiens eras. De Commentario vero tuo in tres Ciceronis Orationes in Rullum mihi dono miſſo gratias ago, propediem aliquam etiam relaturus, ſi non tam nobilem, certe quæ ex gratiſſimo animo proficiſcatur. Sed redeo ad Commentarium. Continuo librum aperio, atque non ad ejus, ut fit, initium, ſed ubi is ſe ſua ſponte patefecit. Forte autem id accidit ad centum nonageſimum tertium folium, ubi exponens *coacervare agros*, dura locutione Ciceronem uſum eſſe dicis. Siquidem *coacervare* earum rerum eſt, quæ conjunctæ cumulum extruunt; quod ut de agro dici poſſit, non ſatis convenit. Qui dicendi modus, ut ego eum pauliſper animadverti, mihi valde arriſit. Nam cum Cicero Rullum invidioſe u-

Digitized by Google

bique exagitet; hoc item in loco perargute irridet. *Non enim solum*, inquit, *emes agros, sed etiam coacervabis*, hoc est, cumulos agrorum extrues, quasi saxa, atque lapides si sint. Aut quia supra ad sexagesimum tertium folium dixit, *coacervatam pecuniam Decemvivalem*. Item ad octuagesimum folium: *ante pecuniæ coguntur, atque coacervantur, quam gleba una ematur*; ut hoc in loco dixerit, *coacervari agros*, quasi qui ex coacervata pecunia emerentur; ut non tantum pecunia hujus lege, sed etiam agri coacervari viderentur: quæ per risum, atque jocum in Rullum dicta videntur. Placuit hæc, non fortasse aliena, epistolæ nostræ addere; quæ si tibi probabuntur, aliquid erunt; si minus, nihil molestæ accidet, si tecum, atque adeo cum cæteris doctissimis Viris me quoque Proteus iste suo risu fefellerit. Sed pœne præterieram de Bibliotheca illa nobilissima, cui præfectum esse te significas. Istam quoque tibi valde gratulor. Video enim eam tuis studiis librorum copiam factam esse, quæ non ita cum omnibus communicatur: unde multa tibi ad tua studia commodissime depromas, licebit. Ego cogito totum Aprilem Venetiis apud Marcum Cornelium Spalatrensem Archiepiscopum designatum agere, cui post parentes, ac fratrem tuum meo nomine salutem plurimam dixeris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Vitrianio S. D.

Certiorem facit de re communi Aloysio Cardinali a se commendata; queritur, quod ad se nondum scripserit, ut promiserat; rogatque, ut librorum suorum curam gerat.

33. CUm Aloysio Cardinale de communi re hodie sum locutus. Is eo, quo solet, lætissimo vultu mihi respondit, nusquam nobis esse defuturum. Sed mihi placebat, ut proxime constituimus, ut, nisi re prorsus explorata, atque etiam cum Germanis illis probe confecta, ullum cum illo verbum faceret. In hanc igitur curam totus incumbes, ut primo quoque tempore utrumque absolvas. Sed miror, qui discedens ad me sub tuum adventum scribere promiseras, etiam dum nihil miseris,

ut

Digitized by Google

ut neſcio quid ſuſpicari cogar de eo, quod tecum locutus ſum, præſertim cum de ſummi illius Viri nomine me certiorem facere deberes. De meis libris cura, ſi me amas, ut aliquo modo conficiatur, ſi non tanti, ut mandavi, at quanti queas. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hectori Mirolio S. D.

Gratulatur de nobiliſſima conditione Bartholomæi fratris apud Alphonſum Principem, eumque eo munere digniſſimum oſtendit, ſignificatque, id temporis ſe non habere eum Virum, qui in humanioribus ſtudiis principis Civis filios inſtituat.

34. GRatulor tibi, Bartholomæum fratrem tuum apud Alphonſum Principem noſtrum eum locum tenere, quo nemo majorem, neque digniorem tenet. Sed eo quoque multo magis gratulor, quod is hunc nobiliſſimum gradum cum Juris Civilis cognitione, tum etiam regendorum populorum ſumma obtinet prudentia. Noſti, cum hic aderas, ut Prætor ab omnibus bonis optime audiret, utque in cauſſis dijudicandis integrè, atque incorrupte ſeſe geſſerit. Cave nunc in totius ditionis adminiſtratione, quando huic omnes cum Urbanæ, tum etiam Provinciales cauſſæ deferuntur, quidquam a veteri illo ſuo inſtituto diſcedat. Hactenus de fratris tui auctoritate, atque integritate. Nunc ad te redeo, atque ad eum Virum, quem a me, cum optimis literis, tum etiam melioribus moribus requiris, qui amici tui principis Civis filios in hiſce humanioribus ſtudiis inſtituat. Hos equidem [ut tecum ingenue agam] multos reperi, ſed omnes omni locupletiſſimæ conditioni ſua ſtudia facile anteponunt, hoc eſt, qui aut Bononiæ, aut Patavii, aut Ferrariæ, ubi agunt, aliquid in iis vel laborioſe, quam alibi ſine iis otioſiſſime agere malunt. Si quid aliud eſt, quod mea opera tibi uſui veniat, ſi me certiorem feceris, dabo operam, ne id fruſtra feciſſe videaris. Vale. Ferrariæ X. Calen. Octob. MDLXII.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sylvio Portio S. D.

Ejus totius vitæ rationem exponit, consiliumque laudat agendi in otio apud Cives suos quidquid reliquæ vitæ superfit. Hortatur, ut se pacificatorem præbeat in Civium discordiis componendis, seque non solum corporum, sed etiam animorum optimum medicum probet. Quod si nihil audierint, tum demum solus in suis studiis conquiescat, animumque suum ad veram Christi Philosophiam dirigat.

35. JUlius Gajanius mihi refert, te in Patriam rediisse, atque domi, quicquid reliquæ vitæ superfit, quod longum sit opto, id apud Cives tuos in otio acturum. Cætera, Sylvi, ante actæ vitæ tuæ omnia prudenter vidisti. Nam cum te Venetias admodum adolescens, inde Patavium cum tuis Dardaniis, ut optimis studiis operam dares, contulisti, qui non optime provisum est? Inde vero doctrinæ tuæ insigni [de more] ornatus Venetiis medendi artem totam ætatem feliciter exercuisti; quod consilium qui non summopere laudetur? Quod vero quicquid inde lucri feceris, in Bagnacaballenses possessiones collocaris, qua prudentia factum sit, nunc probe constat, qui ex earum fructibus senectutem tuam omni labore vacuam facillime alis. Hoc vero, quod postremum consilium cepisti, ut te in istam vivendi libertatem, atque in summum otium vendicares, maturam præ se fert prudentiam. Navigationem tu quidem, Sylvi, quamdiu tibi per vires tuas licuit, exercuisti, in qua etiam tuam maris partem feliciter percurristi. Ut vero postea quam illæ defecere, neque navis validiores maris fluctus sustinere posset, vela deduxeris, teque in portum receperis, omnem tuam prudentiam facile superat. Quare tibi tuum istud consilium valde gratulor, tuamque istam domum reditionem magnopere laudo. Unum illud non finit, ut hoc meo officio perfungar integro, quod Cives tui nunc magis, quam antea, Civilibus discordiis laborare videntur, qui etiam in proprias Familias teterrimas cædes inducere non dubitant. Sed ista isti viderint. Ipse rem tuam ages, atque cum genero tuo, optimo adolescente, cum filia,

Digitized by Google

filia, atque cum ejus filiolis vives. Si quid tamen istorum animos desævire, atque ad sanitatem redire posse sentias, te hortor, ut te in iis inter se componendis fidelissimum pacificatorem præbeas, ut non solum corporum, sed etiam animorum optimum te medicum probes. Non enim dubito, quin tua prudentia, tuaque illa dicendi virtute, atque istius ætatis reverentia multum ad eam pacem inter eos conciliandam, quæ postea in perpetuum integerrima servetur, sis omnino profuturus. Quod si obtineres, non tuo, sed Divino consilio domum rediisse prorsus judicaberis, quando multo magis Civium tuorum concordiæ, quam otio tuo consuluisse videberis; sin secus accidat, ut obstinatius sævire pergant, neque quicquam audiant, tum ad te rediens, solus in tuis studiis conquiescens. In primis autem animum tuum ad veram Christi Philosophiam diriges, atque in summo ejus in humanum genus collato beneficio commoriere contemplando; quo uno Divino studio ita Christianum animum indues, ut, quamdiu vivas, in summa felicitate vivas, cum postea deceseris, nil tibi molestum sit ex istis miseriis, quæ summa felicitas stultis esse videtur, excessisse. Hic nostræ, Sylvi, navigationis certissimus est portus; hic nostræ peregrinationis unus terminus hæret; hoc illud otium, quod nullo motu perturbari potest; hanc quietem si tibi constitueris, rectissime postea omnia. Ego, si quid de meo statu scire cupis, hic sum in cæteris lætus, in uno eo non leviter affectus, quod Principem Filium adhuc mihi Gallia retinet, neque, quando eum expectem, quicquam scitur, verum etiam si scitur, nescitur tamen. Sed quid si ego isthic improviso adsim, teque cupidissime complectar, mi Sylvi, mi Sylvi, contra vero ipse, mi Ricci, mi Ricci, lætissime gestientes? Tu vero interim non solum tuam, sed tuorum etiam valetudinem cura. Ferrariæ IV. Non. Aug. MDLVIII.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Francisco Martellio S. D.

Rogat, ut Petrum Angelotium in caussa privigni sui in judicio adjuvet, summa, atque diuturna molestia liberet, illumque primo quoque tempore absolvat.

56. ET Cœli ardor ingens, & mea ætas jampridem ingravescens non sinit, ut hoc tecum coram agam; etsi non multum interest, utrum hoc tecum, an alio faciam modo, quem sciam eo loco meas literas, quo me etiam præsentem faceres, habiturum. Petrus Angelotius hac per hoc, quod vides, anni tempore, ut privigno suo in judicio adesset, Bononia profectus est. Ejus causssam optime nosti. Hic me rogat, ut eam tibi de melliore nota commendem, atque, non ad nihum cujusquam gratiam ut judices, sed ut eam tantum judices, sique hac summa, atque diuturna molestia liberes. Mihi igitur gratissimum erit, si is intelligat, hanc meam commendationem apud te tantum pondus habuisse, quantum is existimat habiturum, hoc est, ut eum primo quoque tempore absolvas; quod ut facias, te etiam, atque etiam rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alexio Barbaro S. D.

Librorum suæ sequentium desiderat, pauloumper suum postea amicum esse jubet suum, ut suum amet, sese in posterum eruditæ antiquitatis studium, quantum apud se locum habeat, & quos discipulos sibi elegerit, præceptorque, amatur ut erat, a meum ejusdemmodi, ut possit ergo etiam commodum sua agitare.

57. TIBI inprimis gratias, Barbare, ut te amare meo nomine, quam mei, meum amicum ex quibus maximum, semper omnem maximam voluptatem percepi. Primum tua elegantissima epistola erat, quo ego nihil a tuis literis mirabilius desiderio, atque ita, ut

Digitized by Google

nihil moleſtius faciam, quam cum ejus generis literas lego, quæ infantes, atque omni elegantiæ ornatu carent, contra nihil lætius, quam cum in iis, quæ tuarum ſimiles ſunt, videlicet, quibus ad omnem rectam ſcribendi rationem nihil deeſt, meam lectionem occupo. Deinde, quod in iis non eam benevolentiam erga me tuam, quæ trium dierum brevi conſuetudine inter nos conflata eſſet, ſed quæ multorum annorum inſtituta eſſe videretur, facile perſpexi; ut valde mihi gaudeam, me hac mea poſtrema ſenectute tanti, tamque nobilis Viri amicitia auctum eſſe. In eo vero, quo me tam liberaliter laudas, qui ego poſſum non omni voluptatis titillatione commoveri? præſertim cum ab eo hæc mea laus proficiſcatur, qui cum ex optimis ſuis ſtudiis, tum etiam ſanctiſſimis moribus ab omnibus optime audit? His accedit, quod hæc omnia eo mihi jucundiora accidere, quo minus expectabantur. Non dubitabam equidem, quæ tua ſumma viſa eſt humanitas, quin inſtitutæ amicitiæ noſtræ optime memor eſſes; ſed in eo meam expectationem ſuperaſti, cum tuis amantiſſimis literis omnia mihi tam amice, tam benigne polliceris. Tametſi hoc poſtremum non parvo animi dolore me affecit. Nam cum ego idem a quo primo ſermone, quem tecum habui, ita te amare cœperim, ut ſi tecum ætatem vixiſſem, hanc animi propenſionem erga te mei, quam oculis, vultu, verbis denique præſens facile perſpexi, ut tibi prior non ſignificarim, tuamque epiſtolam meæ literæ non anteverterint, non leviter commoveor. Quod vero tam liberaliter operam tuam mihi offers, ac quoties opus ſit, eam te præſtiturum affirmas, non ſolum mihi gratum, ſed etiam perjucundum eſt. Quam tuam tam benigni animi erga me tui voluntatem eo, quo tu, hoc eſt, amiciſſimo facis animo, contra ego meam tibi recipio, atque offero; in qua nihilominus, quoties res ferat, te quicquam a me, quam ego ſim a te deſideraturus, finam deſiderare. Madio tuo nomine ſalutem dixi. Is non ſolum eam tibi remittit, ſed gratias agit, quod in tuis ſcriptis tam de ſe honorificam facis mentionem. Vale. IV. Non. Aprilis.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Zoppio S. D.

Gratias agit ob oblatam ſponte operam in corrigenda editione librorum ſuorum, atque, ſibi ſatis eſſe, ſi ipſe illud tantummodo folium, quod prælo ſubjiciendum eſt, percurrat, primis reliquis ſibi relictis, in quibus corrigendis, & perpurgandis ſummus labor eſſe ſolet.

38. CUm heri forte ad meum, ut dicunt, impreſſorem veniſſes, ac, ut oculos in folium, quod tum prælo deſcribebatur, conjeciſti, librarii mendum offendiſſes, meque de eo nondum tibi cognitum peramice [quæ tua ſumma eſt bonitas] commonefeciſſes, ſcis, quæ multa poſtea in eam rem ultro, citroque a nobis habita ſint; in quibus cum ego quererer multa ad eum modum in toto opere, ut qui quaſi memoriter percurrerem, me eſſe fugitura, doloremque, qui mihi in eo corrigendo vel honeſta mercede propoſita operam daret, habere neminem; continuo ipſe tuam humaniſſime mihi obtuliſti; atque ita, ut vere, atque ex animo eam offerre videreris; cui ego, ut debui, maximas gratias egi; cumque etiam, ſi ea uterer, nonnullam me tibi eſſe relaturum dicerem [etſi cum vel maximam retuliſſem, neque iſti tuæ tantæ humanitati, neque animo erga te meo ſatisfeciſſem] conſtanter negaſti, te nulla alia mercede ad hoc mihi officium præſtandum, quam qua tuapte natura ad omnibus modis de omnibus literatis Viris ample promerendum uti ſoles, prorſus adduci poſſe. Tum ego varie affectus ſum. Tuo enim iſto officio valde indigebam; contra vero ruſtice, ne dicam ingrate, facere videbar, ſi id gratis a te accepiſſem, atque ita tibi par in remunerando, atque in accipiendo fuiſſem, non eſſem; tamen cum hoc ipſe nequaquam ferres, ego vero etiam dum tuo iſto benigniſſimo in me animo plurimum deberem, volui etiam tibi accipiendo magis debere; etſi nihilominus interdum grati animi eſſe videtur, cum aliorum benignitatem ad ſe admittit, quam etiam cum in alios quicquam ipſe benignius confert. Quare, Zoppi, & ne inhumanus videri poſſem,

ſi

Digitized by Google

ſi tam promptæ benigne faciendi naturæ tuæ non obſequerer, & parum prudens, ſi mihi in tanta re non optime conſulerem, ſtatui, ut tu jubes, quando, ut ego velim, non permittis, tua opera uti; ſed ea tamen ingenue, atque perliberaliter uti, videlicet ut tantum illud folium, quod prælis eſſet ſubjiciendum, ipſe percurreres, prima vero reliqua, in quibus ſummus labor eſt corrigendis, ego perpurgarem, ut quæ me ex nimia, ac frequenti eorum ſcriptorum lectione perperam, atque inverſe poſita fallerent, ea ut novus in ea lectione facile deprehenderes, atque in ſuum certum locum reponeres. Sed hoc omne ea tamen ratione, ut quam gratiam a me tibi referri nullam permittis, eam ſaltem, ut in perpetuum, quod facturus ſum, habeam, ne graveris.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Thomæ Muſtio S. D.

Exempla Romanæ Urbis inſpicienda ad ſe miſſa, Pyrrhique Ligorii libellum, in quo nonnullas etiam Romæ veteris partes deſcribit, cum gratiarum actione, & judicio ſuo remittit, illique auctor eſt, ut ex ſolida aliqua materia opus illud extrui jubeat, ut hac ratione omnia planiora habeantur, majoremque delectationem videntibus afferant.

31. CIrcum maximum, Caſtrum Prætorium, Trajani, atque Claudii portus, quos mihi inſpiciendos miſiſti, mea cum ſumma delectatione vidi. Pyrrhi vero Ligorii libellum, in quo nonnullas etiam Romæ veteris partes deſcribit, non mea item ſine magna voluptate legi. Is mihi quidem Vir ſummo viſus eſt judicio, qui in eorum locorum deſcriptione cum Auctores inter ſe temporum varietate ſæpius diſcrepent, id quamobrem fiat, prius ratione allata, ſuum poſtea interponens judicium, ut ſe res habet, mea quidem ſententia vere dijudicat. Sed redeo ad ejus integram, cujus exemplum Cardinalis tuus ſibi effingi velle dicitur, atque ea ratione ab uſque Roma ipſa exemplar huc afferri juſſit. Equidem, Muſti, ſi quod ſentio, mihi tecum dicendum eſt, illi auctor eſſem, ut ex ſolida aliqua materia opus illud extrui juberet: videlicet, ut in tabulato, quan-

quantum id ſatis eſſe videretur, ſeptem colles ex aliqua materia attollerentur; poſtea, quæ ædificia publica, quæ privata, quæ ſacra, quæ non in iis eſſent, conſtruerentur. Ita fieret in planitie, ut omnium ædes, Templa, Baſilicæ, Thermæ, ac reliqua loca ex eadem materia ſuis ſingulis nominibus adſcriptis informarentur, qua una mea effingendi ratione omnia planiora haberentur. Continuo enim cum viis multa alia, quæ teguntur, perſpicue cernerentur; deinde Inſulæ a conjunctis ſecernerentur; præterea quæque ædium facies in ſuam regionem commode collocarentur. Certe proſpicientibus cum omnia diſtincta eſſent, neque, ut in coloribus, alia aliis inculcarentur, & locorum cognitionem planiorem, & ad videndum delectationem majorem haberent. Adde ad aſpiciendum etiam commodiorem uſum. Nam quæ in ſumma tela depicta pars eſt, niſi ſcalis adhibitis, haud facile cerni poteſt. Sed redeo ad tua exempla. Ea ſimul una cum libro tibi remitto, gratiaſque, quod eorum copiam mihi tam benigne feceris, minime vulgares ago. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aloyſio Durellio S. D.

Significat, vites ex ſuperiore hyberno frigore ad ipſas radices interiiſſe, ſuum tamen agrum in vite minus, quam in ſegete, ſenſiſſe, quem ſperat, quantum ſibi in ea detraxerit, tantum in vino eſſe repoſiturum, eumque duabus futuris feriis ad ſuum Quartiſanum invitat.

40. UT a te nudius quintus diſceſſi, ruri ſum vindemiam curans, quæ non plenis labris hoc anno exundabit. Vites enim cujuſque generis, ut plane ſcis, in primis autem aureolæ, quæ apud nos in maximo ſunt pretio, ex ſuperiori illo hyberno frigore ad ipſas radices interiere; ut noſter congius ex prælis ipſis ad tres noſtras libras pervenerit, amplius etiam, ut audio, alibi; meus tamen ager in vite minus, quam in ſegete ſenſit, quem ſpero, quantum mihi in ea detraxerit, tantum in vino eſſe repoſiturum. Ego puto, te mecum duas iſtas ferias per tuos diſcipulos eſſe poſſe: quare te expecto. Vale. Ex meo Quartiſano.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aloysio Durellio S. D.

Ciceronis testimonio ostendit, quænam significatio Verbo adscribo proprie subjecta sit.

41. ITa est, Aloysi, quemadmodum ego tibi dicebam, de Verbi *adscribere* ratione, ut is tantum adscribat, qui superiora scripserit, non ut qui alienis literis aliquid mandat adscribi, ipse adscribere dicatur. Nam quod ad ea loca, quæ adducis ad Atticum, nihil meæ sententiæ adversantur. Primum inquit: *Terentia tua magnos articulorum dolores habet, & te, sororemque tuam, & matrem maxime diligit, salutemque plurimam tibi adscribit, & Tullia delitiæ nostræ, iis scilicet literis*, inquit Cicero, *quas ad me scribunt, non autem his, quas a me nunc tibi missas legis, tibi salutem adscribunt.* Utraque enim aberat. Ita & in secundo loco cum ait: *Alexis, quod mihi toties salutem adscribit, est gratum*, id est, in iis item literis, quas tuo nomine mihi scribit. Is enim puer Attici amanuensis erat, vel fortasse, cum abesset Alexis, scribens ad Atticum, semper adderet, ut suo nomine Ciceronem salutaret; ut prorsus videas, non recte dici, salutem, quibus jussisti, omnibus dixi; qui contra eamdem tibi adscribunt; quia nihil ipsi supra scripserant; sed dicendum fuisse, qui contra, ut tibi eamdem adscriberem, jusserunt. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aloysio Durellio S. D.

Explicat, quid sit servum raso capite pileum capere, *quique* pileati servi *dicantur. Morem Romanorum abradendi servorum caput, ipsumque pileo induendi Auctorum testimoniis confirmat, exponitque, cur in bello capti in venditione coronam gestarent.*

42. EN tibi, Aloysi, idque paucis; neque enim res est admodum obscura; quid sit *servum raso capite*

Digitized by Google

pite pileum capere, quique *pileati servi* dicantur. Mos fuit apud Romanos, ut servis, cum manu mitterentur, caput abraderetur, atque ipsi postea pileum in illud induerent, quem morem Plautus attigit in Amphitrione in postremo primæ scenæ carmine, ubi Sosia exoptat, ne ab Amphitrione quoque hero suo agnoscatur, ut liber fiat. Plauti verba hæc sunt:

Ibo ad portum, atque hæc, ut sunt facta, hero dicam meo,
Nisi & is quoque me ignorabit, quod ille faciat Jupiter,
Ut ego hodie raso capite calvos capiam pileum.

Hoc est [inquit Sosia] ut liber fiam. Quem morem etiam Livius in postremo quinto quintæ Decadis libro planius explicat, ubi dicit; Prusiam Regem pileato capite Romanorum legatis obviam ire solitum, ut qui se Romanorum libertum profiteretur. Scis enim, servos, postquam libertate donati sunt, libertos vocari. Livii verba tibi adducere placuit. Ille igitur:

Polybius eum Regem indignum majestate nominis tanti tradit pileatum capite raso obviam ire legatis solitum, libertumque se Populi Romani ferre, & ideo insignia ordinis ejus gerere. Illud ego addo, me de Julio Scaligero doctissimo Viro audisse aliquando, servos illos capillos postea extra Urbem certa porta efferre, atque humi fodere solere.

Hunc quoque morem raso pilei accipiendi capite ii servasse videntur, qui aut naufragium fecissent, aut periculosissimam maritimam tempestatem vitassent. Unde ille:

Gaudent quoque vertice raso
Garrula servati narrare pericula nauta:

quasi qui pro libertate donata vitam a Deo receptam significarent. Quidam etiam servi pileati venibant; ut qui in bello capti essent coronam in venditione gestabant, quorum pileus id præ se ferebat, ut venditor in eorum venditione nihil emptori se præstiturum significaret. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS.

Aloysio Durellio S. D.

Sententiam suam de versu 552. *Virgilii Æneidos lib.* 4. Nec servata fides cineri promissa Sichæo *affert, legendumque* Sichæo, *non* Sicheio, *ut Servius, aliique volunt, contendit.*

43. CUm varia lectio sit in eo Virgilii versu, de quo ad me scribis,

Nec servata fides cineri promissa Sichæo;

alii enim *Sichæo*, alii *Sicheio* legunt, utra vero verior sit, quæris. Ego, Aloysi, lego *Sichæo*, neque id pro *Sicheio*, ut Servius, & qui Servium sequuntur. Mea autem est hæc ratio, ut Dido queratur, se non præstitisse fidem cineri Sichæi, quam Sichæo dederat vivo, se scilicet nulli unquam nupturam, si illi superstes mansisset. Id quod etiam, si interpunctio fiat post *cineri*, manifeste apparebit. Legas enim hoc modo. *Non servata fides cineri, promissa Sichæo*, ut diversum sit *cineri*, & *Sichæo*, non autem, ut illi inepte unum faciunt, *cineri Sichæo*, quasi *Sicheio*. Opponit enim Poeta *cineri Sichæo*. Hic meus est sensus, quem locum etiam in nostro in quartum Æneidos librum ita exposuimus. Alii aliud, ut magis illis placet, sentiant. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Ferrario S. D.

Rhumbi Ravennatis, Asparagi, & Cinararum laus. Cinaras sibi dono missas Principi suo mirifice placuisse significat, oratque, ut, si commodum ipsi fuerit, quanti quanti veneant, ad se alias mittat.

44. RHumbus olim Ravennas, atque Asparagus primas inter alios ferebant; nunc his Cinara accessit nobilissimus. Patellas Rhumbi implebant. Asparagus quemvis pollicem crassitudine, caseum recentem mollitudine superabat. Cinaræ vero singulæ situlam complent. Stipitis etiam medulla ad edendum tenerrima, atque gu-

Digitized by Google

ſtui minime eſt ingrata. Taceat Neapolis, Genua, Hiſpania, & ſi quid uſquam locorum præſtantem Cardiuum profert. Sed heus tu, quid mei libri habent cum Cinaris? in quarum formam tam facile converſi ſint? Non enim id de illis dici poteſt, quod de Catulli libro dicitur, qui ad Sermionem in Benaco in Carpionem piſcem commutatus eſt. Certe veri ſimiliori ratione in noſtris factum videri poteſt, quando ex foliis utrique conſtant, etſi earum compoſitione, quæ ſquamas imitantur, multo ad aſpiciendum pulchriores, quam mei libri ad legendum ſunt ſuaviores. Non poſſum tamen concedere, ut ita tractantem, atque legentem acute pungant, quemadmodum tuæ faciunt Cinaræ. Sed multa ſunt, quæ foris horreſcant, atque armentur, intus tamen ſuaviſſimum præbeant cibum, in quorum genere hoc Cardorum eſt genus. Quare mihi gratiſſimæ accidere, ſive illæ etiam pro meis libris venerint. Sed eo multo etiam gratiores fuere, quod majorem eorum partem meo Principi dono miſi, quas, ut nuntius retulit, mirifice laudavit. Utinam autem tibi commodum eſſet item ad eum numerum, quanti quanti venirent, mittere. Sed non facilis via eſt, neque qui laborem ferendi ferant, facile reperiuntur; ſed ut tibi videbitur. Vale. Fabrio, atque meis Abioſiis ſalutem. Ferrariæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Antonio Gambaronio S. P. D.

Baphii Orationem laudat, ſuarumque Epiſtolarum volumen cum Oratiuncula quam proxime edita ſuo nomine ei danda mittit.

45. BAphii tui Orationem, quam in funere noſtri Delphinii, cum omnium ſcientiarum doctiſſimi Viri, tum in totius vitæ curſu probatiſſimi Franciſcani Sacerdotis habuit, partim ſummo meo cum dolore, partim etiam voluptate perlegi; dolore, quo tanti mei amici morte quam maxime ſum affectus; voluptate, cum eum video ab eloquentiſſimo adoleſcente de more laudatum. Cui ſolatio id quoque accedit, quod hunc video æquiſſimis paſſibus magiſtrum ſuum brevi aſſecuturum; ut

Digitized by Google

ut quod damni in illo factum sit, iste non multo post sit optime præstiturus: in quo neque ego separatim mei amandi totum desiderium omisero, quando in hoc meo Bartholomæo illud sim optime renovaturus, ad quod mecum mutuo faciendum hoc modo visus sum benigne illum invitare, ut, quemadmodum ego illum ex ejus scriptis amare cœpi, ita ille quoque, si prius non fecit, nunc me ex meis diligere incipiat. Mitto igitur tibi mearum Epistolarum volumen cum ea Oratiuncula, quam proxime edidi, quæ illi meo nomine dederis; me vero, ut mutuo diligat, etiam rogabis. Vale, quando non mihi satis est dicere, cura, ut convalescas.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hippolyto Zafaleonio S. D.

Certiorem facit, se post quindecim dies ad eum venturum, ut cum Vitrianio constitutum iter suscipiant.

46. UT rationem ineo, nisi post quindecim dies, a quo die constitueram, ad vos venire non possum. Tot enim reliqua vindemia sibi dies apposcit. Partim enim in labro musta ebulliunt, partim in uvis et iamdum matureſcunt, ut aureum. Quare si ad eum diem tuam absentiam sustinere poteris; nam de sumptu, ifthic quoque domi es, neque adhuc ad docendum est redeundum; non te hora longius rejicio. Decem postea reliqui sunt dies, qui in Rhegiensi, atque Mutinensi itinere sunt consumendi. Quin si vacaret, cogitabam etiam Patavium a nostro domum reditu, ut ipse tuos, ego vero meum Cardinalem, qui III. Id. Septembris cum sororibus Principibus ad Balnea est discessurus, viseremus. Quid vero si Vitrianius quoque se tertium comitem adjungat? O felicissimum iter! Scribas igitur mihi, ut sciam, an mihi cum Baceo properandum, an lentius sit agendum. Vale. Ferrariæ Non. Sept. MDLXII.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hippolyto Zafaleonio S. P. D.

Queritur, auratas Comaclienſes, crateis viminibus diffractis, aufugiſſe. Admonet, eum verum hominum piſcatorem futurum; additque jocoſe, illum, ſi Petri retibus integris utatur, magnam utriuſque generis piſcium prædam facturum.

47. COmaclienſes auratæ craſſiora illa, illa ſalſamenta, diffractis vimineis cratibus, aufugere, abiere, omnia ad unum in ſuum regnum rediere, noſque in ſicco reliquere; neque inde hoc anno ulla vi ventorum amplius educi poſſunt. Vides enim quid Sacratius Cardinali noſtro reſpondeat, ſe jam provinciam illam alteri decreviſſe. Ut Dii illum male perdant, qui nos peſſime perdidit. Cum tamen eas literas Cavallerio legendas miſi, reſpondit, nihil eſſe, quod verear; eam enim operam ſe nobis navaſſe inquiens, ut ille alter cedere cogatur, neque factus, etiamſi factus ſit, nos vero veri hominum piſcatores futuros. Ego tamen ſi non tantorum piſcium, quam hominum malim, quando is tamen piſcatus ad hominum quoque victum maxime facit, non multo minus hunc, quam illum cupio piſcatum. Quare ipſe tantum animas Deo, nobis vero ejus generis piſces, qui maxime probantur, expiſcaberis. Utrum autem difficilius, non ſatis dixerim. Magis enim illorum animi in peccato dominantur, quam piſces in ſuo amplo mari libere curſitantes pervagantur. Si Petri tamen retibus integris utaris, magnam utriuſque generis piſcium facies prædam. Hactenus de Comaclienſibus. De Arcoao melior eſt ſpes. Tridento a Cananio ad noſtrum Cardinalem literæ expectantur, quibus tuo illi illam det. Ecquid aliud? nihil, niſi ut valeas. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hippolyto Zafaleonio S. D.

Cum in singulas horas semper aliquid accidere soleat, quo quis cogatur commutare, quod constituerit, certiorem facit, totam itineris inter se constituti rationem commutatam esse, ac retro ordine verso iter faciendum.

48. PRofecto non una hominum est in rebus constituendis deliberatio. In singulas enim horas semper aliquid accidit, quo quis, quod constituerit, commutare cogatur. Ego tibi scripseram, ut me Bononiæ expectares ad decimum diem, unde postea Mutinam, atque Rhegium in reditu viseremus; ut vero domum rediissemus, Patavium peteremus; nunc tota hæc ratio commutata est, ac retro ordine itinere verso, commodius nobis accidere videtur. Quare te expecto, ut Patavium proficiscamur; cum vero inde redierimus, ego cum Vitrianio, si minus per tua studia te nobis comitem habere potueris, reliquam meam conficiam peregrinationem. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Laurentio Frizzolio S. D.

Gratulatur de munere amplo Romæ ipsi tributo, Romamque unam esse prædicat, in qua Viri extolluntur, & summa miracula fiunt, ut etiam stipulatores ad Cardinalatum perveniant. Tanto initio medium, & extremum æque respondere pro certo se habere, significat, rogatque, ut in laudem Falopii unam ex Odis suis mittat, quas ex intimis sensibus solet eruere.

49. OCenties, & amplius diem illum, quo a nobis Romam discessisti, felicem, faustumque. Una, una Roma est, in qua Viri extolluntur, & summa fiunt miracula, ut etiam stipulatores ad Cardinalatum perveniant. In cæteris Urbibus, ut in minoribus paludibus satis est, si minutos piscículos, etiamsi aureis hamis pisca-

Digitized by Google

ris, capias, in una Roma vel ferreis Balænæ capiuntur; ut ego recte olim hoc tibi divinarim; sed hoc initium est; quod tamen tibi valde gratulor; cui medium, huic vero extremum æque ut respondeant, ita cupio, ut ea quoque possim jam tibi gratulari. Sed cum venerint, non enim dubito, quin meo tempore veniant, eorum gratulationi non sum defuturus. Contra ego nunc a te expecto in laudem Falopii nostri unam ex tuis Odis, quas ex intimis sensibus eruere soles. Fac, si me amas, ne frustra expectem. Vale, Antonianioque nostro salutem.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Vitrianio S. D.

Rogat, ut Nicolao præsto sit ad pelliones in emendis pellibus agninis, morticinis vulgo dictis, vesti subsuendis.

50. NIcolaum isthuc misi dedita opera, qui mihi agninas ejus generis pelliculas, quas vulgo morticinas appellant, vesti subsuendas emeret. Te rogo, ut cum illo sis ad istos pelliones, videasque in primis, ut illæ eo nigrore sint, quæ vel pilosum sericum superent, pilo vero incomposito, quique magis undulam, quam aquam æquabiliter profluentem, imitetur; præterea ne tineis attactæ sint. De nostris autem montibus, vide ne abortum faciant. Mures modo pariant, sed ejus tamen generis, quos mihi significas. Sed ego metuo, ne potius in fumum eum, qui hominum vultus tam ridicule depingit, evanescant. Vale. Ferrariæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Tiresio S. D.

Patroni sui filium unicum optimæ indolis in humanioribus studiis instituendum commendat, rogatque, ut eum in interioribus discipulis habeat.

51. QUantum clientes Patronis suis debeant, non te fugere certo scio. Hi enim in illorum fortunis in judiciis tuendis omne studium, atque laborem adhibent.

Digitized by Google

bent. Quid ab illis ſit, diligenter exquirunt; quid contra adverſarius objicere poſſit, etiam diligentius animadvertunt; in ſuo autem defendendo nihil omittunt; in adverſario item refellendo omnia in cauſſam ſuam conferunt. Quare cum ego uno Contulio meo & in cauſſis Patrono, & extra cauſſas amico etiam familiariter utar, huic omnia commoda non ſolum optare, ſed etiam, in quo poſſim, prodeſſe debeo. Is unicum habet optimæ indolis filium, quem tibi in humanioribns ſtudiis inſtituendum mittit. Quoniam vero pater eſt, & unici pater eſt filii, huic cum omnia præſtet, non paterno tamen amori ſatisfacit. Quare fit, ut cum nihil tuo ſtudio, tuæque diligentiæ diffidat, tamen a me contendat, ut eum tibi diligenter commendem. Te igitur rogo, ut, mea quoque cauſſa, tuo iſti diligentiſſimo in eum ſtudio aliquid etiam addas, atque eum in tuis habeas interioribus diſcipulis. Quod ſi feceris, præterquam quod mihi gratiſſimum erit; polliceor tibi, Contulium ejus parentem [præter conſtitutam mercedem] gratiſſimum virum quotidie te eſſe cogniturum. Vale. Idibus Decembris MDLXII.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII LUGIENSIS EPISTOLARUM FAMILIARIUM LIBRI VIII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS Patriæ ſuæ S. P. D.

QUantus cuique in Patriam ſuam amor ingenitus ſit, quantumque ſolo Patrio quiſque natura debeat, nulli, qui modo hominis naturam aliquid attingat, ignotum eſſe arbitror. Nam cum multa in homine natura ipſa ingenuerit, quæ quaſi in eo dominentur, atque principatum obtineant, in primis ea magna vis eſt, qua is in Patriam afficitur, quaque totus in eam ſumma pietate adſtringitur. Quare etiam Sapientes in propinquitatis gradibus conſtituendis, ut a Diis immortalibus diſceſſere, Patriæ primas facile conceſſerunt. Et certe nemo tam abjecto, tamque abdito loco natus eſt, qui eum non habeat omnium chariſſimum; ut etiam Troiæ domitor, qui multorum hominum mores vidit, quique magnam Orbis partem peragravit, unam Ithacam ſuam, quaſi ſaxo nidulum appenſum, cæteris Orbis Civitatibus facile prætulerit. Hoc quidem naturæ impulſu omnes. Verum, ſi quid aut dignitatis, aut etiam utili-

Digitized by Google

tatis ad naturæ vim poſtea accedat, tanto magis in illam incenduntur, atque, ut illi omnia optata eveniant, expetunt; ut, qui duplici de cauſſa ei plurimum debeant, pari item ratione gratiſſimi eſſe videantur. Quibus rationibus ego tibi, quantum quiſque alius ſuæ, omnia commoda, omnem felicitatem, omnes Deos rogo, atque oro. Nam, quod ad naturæ rationem attinet, equidem nec Codro, ac Torquatis (ſi id mihi per Chriſtianam Religionem liceat) qui pro ſuæ ſalute ſeſe devovere, ſi te in aliquam ſolidam gloriam meo certiſſimo periculo adducere ſperem, quicquam concederem. Certe in quo potui cum in quotidianis ſermonibus, tum in meis ipſis ſcriptis hujuſce animi erga te mei ſignificationem minime obſcuram declarare non deſtiti. Ut primum in Apparatus editione feci, in cujus inſcriptione tuum quoque nomen meo nomini adſcribi juſſi. Quod etſi perparum omnino videri poteſt, certe illud haud contemnendum fuit, quod a me primum omnium hoc modo in omnium gentium cognitionem veniſti. Nam ſi fortaſſe quiſpiam parum prudenter quærat, cur ego neque primum illud opus tibi inſcripſerim, neque quod de Imitatione poſtea ſcripſimus, tibi item potius, quam Alphonſo Ateſtio dicarim, is id ſibi reſponſum habeat; tibi acceptiſſimum fuiſſe, videre te Civem tuum gratiſſimum habe-

re,

Digitized by Google

re, qui primum Corneliis ſuis, ac de ſe optime meritis hujus generis gratiam referret, deinde Principi ſuo ſecundam, cui & ipſa poſt Herculem ejus parentem omnia facile concedas, ac etiam aliquando ſoli ſis conceſſura. A quo ipſa quoque tanto majorem, cum facultas dabitur, in te eamdem ſperes, quanto Patriæ charitas, quam aliorum merita, majorem vim habere debet. Proxime vero cum Patriæ pietati tua in me tam ampla, tamque grata voluntas acceſſit, quæ tua ſponte me abſentem, atque omnia alia cogitantem, nobiliſſimo munere proſecuta es, non mihi quidem plus in te ardoris addidiſti, ſed omnino majoris debiti non parum adjunxiſti; cui quoque ut aliquam gratiam referrem, mecum hoc modo conſtitui. Nam cum VIII. Epiſtolarum libros ad amicos, ac familiares meos multis, ita ut fit, ac variis de rebus conſcriptos, editurus eſſem, hi ſub tuo nomine, chariſſima Patria, ut ederentur, volui. Quam meam erga te bene gratam voluntatem ut eo loco habeas, quo haberes, ſi tibi omnem immunitatem, atque etiam Civium tuorum concordiam condonarem, rogo. Nam, ſi animus in omnibus rebus maxime ſpectandus eſt, meum in tuam ſalutem, in tuam gloriam ita propenſum, atque pie affectum habes, ut pro illa Deos omnes aſſidue orem, ut te cum ab externis, tum etiam, quibus ma-

xi-

Digitized by Google

xime afflictaris, Civilibus odiis defendant. Pro hac autem, quantum in me est, si non ut cæteras superes, inter eas tamen aliquod nomen ut habeas, etiam omni sum studio conaturus. Vale.

BAR-

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lectori S. P. D.

NIhil est, Lector humaniſſime, quod mireris, quod haſce meas Epiſtolas non ad ſuam temporis rationem deſcriptas, ſed quaſque, ut ſingulis ſcriptæ ſunt, ita etiam in ordine eſſe digeſtas, videas. Quod inſtitutum Tiro quoque in Ciceronis Epiſtolis ſervaſſe videtur. Et fortaſſe ea ratione, qua is fecit, nos quoque facere coacti ſumus. Nam, cum eas confuſas, ut putatur, haberet, ut quæque in manus incidebat, ita eam magis ad cujuſque nomen, quam ad temporis rationem in volumen conferebat. Id quod nobis quoque accidit, qui cum id moris in eis ſcribendis ſervaremus, primum ut raro diem Epiſtolis adſcriberemus, deinde ut eas incompoſite in capſulam conjiceremus, quas poſtea quotidie, ut fit, commiſceremus; idcirco factum eſt, ut cum poſtremo in Codicem conſtituerentur, facilius quæ cuique ſcriptæ eſſent Epiſtolæ in unum componerentur, quam ut ad diem ſuum, qui in pluribus nullus erat, unaquæque redigeretur. Quod meum factum etſi nonnullius negligentiæ accuſari poteſt, modo eæ tamen ſint Epiſtolæ, quæ & eorum dignitate,

qui-

Digitized by Google

quibus ſcriptæ ſunt, & eorum, qui optimam hanc ſcribendi rationem optime tenent, lectione dignæ ſint, ſatis huic errori factum videbitur. Neque enim frugiferæ arbores, propterea quod incompoſitæ ſint in agro conſitæ, aut cæduntur, aut evelluntur; neque eorum fructus ea quoque ratione ſunt inſuaviores, quam ſi in quincuncem eſſent diſpoſitæ. Quare, ſiquid in eis erit, quod Lectori placeat, me illi ſatis feciſſe arbitrabor. Cum vero Hiſtoriam ſcribam, hanc temporis rationem rectius conſervabo. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII LUGIENSIS *EPISTOLARUM* LIBER PRIMUS.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Petro Bembo S. D.

Postquam ejus summam humanitatem, & præstantem humaniorum litterarum cognitionem laudibus extulit, suorumque studiorum rationem ipsi exposuit, judicium petit de editione APPARATUS LATINÆ LOCUTIONIS *a se conscripti, cujus particulam mittit, ut ex ea totius ædificii fabricam deprehendat, rogatque, ut de tota re, atque editione libere perscribat, quid sentiat.*

1. ET tua summa in omnes humanitas, & præstans nostrorum studiorum cognitio, ac judicium facit, ut etiam, qui tecum numquam locuti sint, ac longissime gentium habitent, si quid in eis dubitationis habeant, te confidenter adire, atque tuum consilium quærere non dubitent; quos tu contra ita accipis, ut, si tecum conjunctissime vixissent, atque eo consilio juvas, quo qui quam fidelissimo. Qua ista singulari humanitate, atque prudentissimo judicio fretus, ego quoque multis aliis in te consulendo accedere non dubitavi. Ego, Bembe, cum in hisce humanioribus studiis & discendo, & dicendo jam multos annos versarer, in horum altero non equidem frustra operam ponebam; in altero parum proficiebam. Siquidem in observandis rebus cuique facillimum est studium; in scribendo vero cum aliqua dignitate, non ita. Nam etsi, quod in ea studii ratione in primis, ac maxime probatur, a scribendo calamum vix umquam deponerem; tamen in ea scriptio-

Digitized by Google

ptione mihi non ſatisfaciebam. Ea enim erat, quæ cæterorum, qui recentium more ſcribunt, ac, quicquid ad vulgarem orationem in buccam, nullo ornatu, nulloque verborum delectu uſurpant. Verum poſtquam Navagerius tuus me admonuit, ut lectionem meam tantum in bonis Scriptoribus exercerem, ſi in dicendo aliquid proficere cuperem, id non ſolum præſtiti; verum etiam quædam mihi ex iis ipſis delegi, ex quibus non parum ad eo modo ſcribendum mihi accederet adjumenti. Id autem fuit nobiliorum locutionum delectus, atque obſervatio. Quæ omnia, quoniam cum memoriæ non ſatis fiderem, tum etiam ut magis mihi ea in promptu eſſent, in ſuum ſeparatim Codicem, atque ex ſuo literarum ordine deſcripſi. Quod meum opus, cui nomen feceram APPARATUM LATINÆ LOCUTIONIS, quaſi unde mihi paratum eſſet, quomodo ad Latinam rationem loqui tuto, neque impolite poſſem, cum in primis Flaminius, Priulius, ac Julius Camillus vidiſſent, continuo, ut in communem utilitatem id conferrem, hoc eſt, ut ederem, me ſinguli ſunt ſæpius cohortati. Proxime vero Flaminius rurſus ita mecum eadem de re egit, ut me etiam impietatis graviter accuſaret, qui cum cæteris tantam utilitatem ſupprimerem, tum etiam mihi non parvam gloriam inviderem. Quibus rationibus, ut qui ita eſſe maxime cuperem, ſum adductus, ut tantis tandem Viris in ejus editione obſequerer. Unus tamen adhuc ſcrupulus mihi obſtare videtur, ne id libere, ac ſatis tuto iis morem hunc gererem. Vereor enim, ne liber meus non ſolum ullam utilitatem ulli ſit allaturus, ſed unde ego mihi aliquod nomen comparare ſperarim, inde magis mei riſum ſim omnibus excitaturus. Quid, inquies, graviſſimis iſtis Viris diffidis, qui cum ſcientia, tum judicio plurimum valent? Horum neutrum. Id magis metuo, ne ea benevolentia, qua me maxima proſequuntur, fortaſſe impediantur, quo minus decernere poſſint, ſi quid inde nomini meo magis obfuturum, quam gloriolæ quicquam ſit comparaturum. Quare tuum judicium magis quæro, qui & id prudenter facere noſti, & hac nulla animi affectione erga me, ut quem numquam videris, ad id recte faciendum quicquam impediaris. Ut, cum antea moleſte tulerim, nullam mihi, quæ omnino eſſe potuiſſet fructuoſiſſima, tecum conſue-

fuetudinem interceſſiſſe, id mihi magis lætandum nunc eſſe videam, Diique hac quoque noſtri tua ignoratione rectius nobis conſuluiſſe videantur, qui, quod in ea multum jacturæ feci, id mihi nunc in hoc tuo integerrimo judicio totum probe compenſent. Ejus igitur operis particulam tibi mitto, ex qua totius ædificii mei fabricam facile deprehendes, teque etiam, atque etiam rogo, ut tantum temporis Hiſtoriæ tuæ ſubtrahas, quantum hujus erit unius percurſæ lectionis [neque enim aut Bembi ingenio, aut rei facilitati amplius aut temporis, aut diligentiæ opus eſt] ac quid de tota re, atque de editione libere ſentias, id poſtea ad me perſcribas. Quod ſi a te, ut ſpero, impetro, erit mihi quam gratiſſimum. Quod vero ad editionem attinet, ſi eam comprobabis, polliceor tibi, quicquid mihi inde nominis conficiatur, me id tibi totum acceptum relaturum; ſi vero contra ſenſeris, putabo te eundem, ne unde ego mihi aliquam gloriolam quærerem, inde in aliquam infamiam inciderem, optime providiſſe. Vale. Venetiis Kal. Quintilis MDXXXII.

PETRUS BEMBUS

Bartholomæo Riccio S. D.

Reſpondæ, ejus ſcripta omnibus communicanda eſſe, cum nihil laudabilius facere poſſimus, quam dare operam, ut noſtro vel labore, vel induſtria aliis hominibus pro virili noſtra prodeſſe queamus. Illud unum admonet, ut ex ea ſylva, atque congerie illa, quæ cognita, perſpectaque ſunt non ſolum doctis hominibus, ſed iis etiam, qui modo paulum Latinam linguam attigerunt, demat, reliqua ſibi magnopere probari ſignificans.

2. EPiſtola tua ita me delectavit, ut ægre admodum tulerim, quamquam tu Venetiis complures annos proxime vixeris, ego frequens fuerim, tamen nullum mihi tecum uſum adhuc quidem interceſſiſſe, tuaque me interea conſuetudine, tuis congreſſibus, atque ſermonibus caruiſſe. Cave enim putes, mihi quicquam ita aut gratius, aut jucundius accidere potuiſſe. Quod quoniam tua culpa magis, quam mea factum puto, qui

ad

Digitized by Google

ad me nunquam acceſſeris, numquam te mihi dederis intuendum, feram æquiore animo, propterea quod uno, eodemque brevi tempore totum te ut cognoſcerem effeciſti, tuamque in ſtudiis noſtris mitioribus doctrinam, & diligentiam ut perſpicerem, voluiſti, miſſis ad me ſcriptis tuis, quibus facile, quam ſis in ea re mirificus, ac plane ſummus, cognovi. Itaque quod me rogas, ut videam, tibique ſignificem, an ea edenda ſint: illa vero maxime omnibus ſunt communicanda. Quid enim facere poſſumus laudabilius, quam dare operam, ut noſtro vel labore, vel induſtria aliis prodeſſe hominibus pro virili noſtra queamus? Tu autem multa in iis vel a pluribus non animadverſa, vel perperam recepta, vel etiam neglecta, & rejecta, qualia ſint, quemve uſum præſtent, palam facis, afferſque tamquam ſylvam, ita modos, ordineſque certos, atque innumerabiles ſcribendi, quibus cum locupletare ſe ſermo Latinus poteſt, tum firmare, atque conſiſtere, ne ſit lapſui, aut errori locus. Quamobrem, ſi unum ſtatues, cætera mihi magnopere probabuntur; ut demas ex ea ſylva, atque congerie illa, quæ cognita, perſpectaque ſunt non ſolum doctis hominibus, ſed iis etiam, qui modo paulum Latinam linguam attigerunt. Nolo enim, in eo laborem ſumere, ut omnia, quæ dici poſſunt, colligas; nam quid eſſe magis ſupervacaneum poteſt, in tanta præſertim eorum, qui de Latine loquendi ratione, quæ ſcribant, ipſi conſcripſerunt, vel recentium, vel antiquorum copia? ſed ut ea, in quibus vel aliquid homines doceas, quod ignorent, vel ſint ipſa per ſe illuſtriora, venuſtiora, commodiora in tuum conferas librum, diſponaſque tamquam in quincuncem, ſic ſuos in locos, ac formas, & imagines dicendi. Ea re & ſatietatem legentibus non afferes, & multum addes libro tuo dignitatis, ſplendoris, gratiæ. Cæterum de tuo in me animo, & fide, quæ amantiſſime ſcribis, ea per mihi grata ſunt: quæ de me ipſo, tu videris: in amore autem, & benevolentia poſthac mutuo tecum faciam. Vale XII. Kalen. Aug. MDXXXII. Patavio.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Petro Bembo S. D.

Significat, se posthac diligenter curaturum, ut damnum amicitiæ ad hanc diem non cultæ resarciat, diluitque id, quod sibi objecerat de editione sui APPARATUS LATINÆ LOCUTIONIS.

3. DUplicem voluptatem, eamque utramque maximam tuæ literæ mihi attulerunt; alteram, cum libri mei editionem tam fideliter probas, quo nihil mihi gratius, nihil jucundius accidere poterat; alteram, cum ita honeste quereris, quod nostra consuetudine tot annos mea culpa careueris, qui, ut par fuit, te numquam adierim, neque quicquam de me a me percepueris. Nam quod doles, nullius tot annorum consuetudinis usum inter nos intercessisse, meque tanti facere significas, ego, aliquid esse me ut credam, facile adducor; qua etiam ratione mihi valde gaudeo. Sed nihil est, Bembe, quod meum ingenuum pudorem accuses. Ita enim sum homo, qui cum principibus Viris, nisi res cogat, neque congredi, neque familiarius versari audeam, præsertim in quo nullum damnum feceris. Quid enim Bembus ab homunculo Riccio consequi potuisset, quod ei quicquam aut voluptatis, aut utilitatis afferret? Certe, si quis nostrum hac nulla nostra interea familiaritate recte queri potest, idque permoleste ferre debet, is ego sum, qui ea quotidie, atque adeo in singulos dies multo eruditior, multoque ornatior extitissem. Sed posthac, quando ita tibi placere intelligo, curabo diligenter, ut hoc damnum luculente mihi resarciam. Nunc redeo ad libri editionem. Ego illum edam, quando ita tibi videtur, meque inde literatis, & Latinæ dictionis studiosis hominibus gratum, meo autem nomini minime ingratum facturum esse affirmas. Quod vero suades, ut quædam minuta, ac prope omnibus percognita minutis magistris relinquam, ac tantum ea apponam, quæ tui similibus Viris probentur, consilium tuum mihi non improbatur, sed quam mihi supellectilem ad politius Latine scribendum confeceram, eam omnem in eo flu-

Digitized by Google

ſtudio cæteris quoque omnibus profuturam eſſe putabam. Certe id mihi providendum fuit, ut magis elegantes Viri, tuique, ut dicebam, ſimiles, in ſcribendo multa a me haberent, quorum minime ignari eſſent, quam ut rudes, atque dictionis Latinæ parum petiti quicquam eorum deſiderarent, quibus orationem ſuam paulo luculentiorem reddere poſſent. Neque enim Varro, ut plane ſcis, cum de Latina lingua ſcribebat, etiam notiora perſequi; neque Cicero in Oratore ſuo etiam ad minutiſſima quædam deſcendere, ut omnibus prodeſſent, quicquam veriti ſunt. Quorum illuſtrium Virorum exemplo ego quoque, ſi quæ in mei LATINÆ LOCUTIONIS APPARATUM, quæ fortaſſe non ſunt innumerabilia, eruditiſſimis Viris trita, adoleſcentibus vero minus erunt cognita, conjecero, fortaſſe minime peccaſſe videbor. Quod vero me mones, ut Lectoris ſatietatem devitem, equidem, Bembe, ubi in opere illo id opus ſit, non video: Siquidem hæc in perpetuis ſcriptis creari ſolet, mea autem breviora, & magis conciſa, ac compendioſa eſſe non poſſent, quæ in ſingulis locutionibus terminantur, atque Lectorem liberum relinquunt. Vale.

PETRO BEMBO CARDINALI

Bartholomæus Riccius S. D.

Gratulatur de Cardinalatu, oſtenditque, eam Dignitatem multo plus ab eo accepiſſe, quam illi dediſſe, multoque ipſam videri cumulatiorem factam, quam illum ſplendidiorem. Addit, bene, ac feliciter cum Chriſtiana Rep. actum iri, ſi ejuſdem Senatus magnam copiam ſimillimorum Senatorum habeat, inter quos Contarenium, & Sadoletum recenſet ad eam Dignitatem nuper evectos.

4. UTrum tibi, Bembe, iſto tuo, ut dicunt, Cardinalatu, an Chriſtianæ Reip. magis gratuler, incertus ſum. Utri enim in eo majus beneficium allatum dicam, non ſatis habeo conſtitutum. Tu eam quidem Dignitatem adeptus es, quæ a ſuprema uno tantum diſtat gradu; ſed quam tibi tamen cum ex tuis optimis ſtudiis, tum etiam ex ſummis virtutibus jampridem delatam eſſe oportuit, adeptus es. Illa vero a te,

Digitized by Google

[ut nunc Gentis tuæ nobilitatem nihil recenſeam] omnia ſumma accepit ; ætatem , quæ ſua maturitate conſtat , conſilium , ac prudentiam in conſtituendis rebus optimam , in iis peragendis experientiam ſingularem , nobilium artium , ac ſcientiarum cognitionem minime vulgarem , eam poſtremo eloquentiam , in qua omnis Romana elegantia redolere ſentitur ; ut , cum diligentius conſidero , multo illa plus accepiſſe , quam dediſſe , tuaque iſta nobiliſſima acceſſione multo cumulatior , quam tu iſta facillima cooptatione ſplendidior , ac illuſtrior , facta videatur. Quare una ſimul utrique gratulor , ut qui alter ab altero ad majorem gloriam plurimum adjuti ſitis. Sed cum vobis gratulor , tum mihi gaudeo , quod tam diu vixi , ut viderem aliquando ad iſtum Dignitatis ampliſſimum gradum virtuti , non autem ſemper tantum gratiæ , atque effuſis largitionibus aditum eſſe patefactum : quod prius in Contarenio , deinde in Sadoletio Collega tuo , Viris , ſi qui alii , integerrimis , fieri cœptum eſt : nunc vero in te tertio comprobari , atque confirmari pergit. Utinam vero Senatus iſte veſtri ſimillimorum Senatorum magnam copiam haberet. Bene enim ac feliciter cum Chriſtiana Rep. ageretur. Nam id ei contigiſſet , quod Plato in Rep. ſancte adminiſtranda evenire cupiebat , ut qui eam regerent , atque adminiſtrarent , Philoſophiæ optimis præceptis imbuti eſſent. Ad cujus ampliſſimi Ordinis ſummum locum ſi veſtrum quiſquam umquam perveniat , nihil dubito , quin eum continuo iſtorum hominum genere probe ſit completurus. Sed redeo ad te. Cum tibi , inquam , præſenti Dignitate vehementer gratulor , tum ſperatam etiam ut videam , Deos omnes pie rogo. Quod ſi impetro , nihil tum poſtea eſt , cur ego ex hac vita non libentiſſime excedam , cum Chriſtianam Rempublicam optime conſtitutam relinquam. Vale. Ravennæ Non. Maii MDXXXIX.

PE-

Digitized by Google

PETRUS BEMBUS

Bartholomæo Riccio S. D.

Gratias agit de literis, quibus gratulatur, se a Paulo III. Pontifice Maximo in Cardinalium Collegium fuisse cooptatum.

5. GRatus mihi tuarum literarum sermo, & elegans, & doctrinæ plenus fuit, quibus literis gratularis, me a Paulo III. Pontifice Maximo in Cardinalium Collegium fuisse cooptatum. Tametsi tu quidem parcior multo, continentiorque debueras in me laudando esse; sed tuæ te eloquentiæ flumen altum profecto, atque latum, ut a ripa solvisti, liberius, rapidiusque vexit, quam oportebat. Qua de re majores tibi gratias & nunc ago, & referam, cum potero. Vale. Non. Kalen. Junias MDXXXIX. Patavio.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Andreæ Navagerio S. D.

Iter suum Venetias describit; Mussuri Græci hominis humanitatem, & beneficentiam laudat, conditionemque propositam commodam sibi futuram significat.

6. EOdem die, quo a te profectus sum, Venetias perveni. Sane strenue, inquies. Ego vero magis incommode, qui & lutulenta via, & equo, quem scis, sella vero ea sum usus, quæ anum, atque totas interiores coxas mihi attrivit. Sub mediam vigiliam navim ad Mergaram conscendi; quem brevem in Urbem trajectum remis non sine magno totius corporis, pedum vero maximo frigore, vix tamdem confeci. Sero ad publicum hospitium [mei enim Abiosii Ravennam remigrarant] utraque de via lassus appuli. Ubi ego pro loci ratione, & pro superioris diei labore nocte illa satis commode quievi. Postridie Mussurum adeo, qui, ut audivit a te nuncium esse cum literis, scalas ut ascenderem, jussit. Interea vero ille e cubiculo ad porticus januam mihi ob-

Digitized by Google

viam venit, qui, ut fit, antequam literas aperiret, ut valeres, ac quid rerum, amantissime quæsivit. Recte, inquam, omnia. Ut vero tuas literas legit, eo me vultu, iisque verbis, atque amplexibus accepit, quo ego facile cognoscerem, me a te illi ea de nota commendatum esse, qua commendari solent, qui vere amantur. Dicere non possem, quam Græcus homo, ac tantus Vir mecum humane se gesserit. Ut vero de te honorificentissime, & amantissime loqueretur, non puto te expectare, dum dicam. Sed omnia cumulavit, cum me tecta ad eos misit, a quibus non discessi: ad quem heri fui, ac, quid actum esset, narravi, gratiasque egi, quas potui maximas. Is contra mihi gratulatur, atque in reliquum, si quid accidat, in quo suo studio, atque opera mihi opus sit, id omne familiarissime pollicetur, tibique, ut suo nomine salutem plurimam adscriberem, jussit. Cui ego pro tanto erga me ejus animo respondi; non illum quidem apud ditem hominem, aut principem Virum suum officium & jam posuisse, & esse positurum, sed apud eum animum, qui ejus in perpetuum recordaretur. Itaque ab eo discedo. Sed redeo ad conditionem. Credo, eam mihi satis commodam futuram; etsi nulla commodior, quam quo tempore tecum Aviani fui. Sed eo me consolor, quod tu quoque non semper es peregre permansurus; speroque propediem fore, ut in Urbem revertaris, ubi tua jucundissima, mihique fructuosissima consuetudine frui possim. Interea in nostris studiis acquiescemus, in quibus consilium tuum sequar, ut in bonis Auctoribus tantum versem; cæteris, qui delectum verborum nullum habent, cæteros relinquens. Christophoro, atque Angelo Gabrieliis fratribus, ac Nicolao Stephanio salutem. Vale. Venetiis Id. Febr. MDXIII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Andreæ Navagerio S. D.

Se Venetiis esse significat, & memoria repetere, quæ sibi cum illo jucundissima acciderant. Summam ejusdem eruditionem, & doctrinam laudat, ipsiusque reditum in Urbem a se anxie expectari denuntiat.

7. EQuidem, Navageri, Venetiis sum, ut ajunt, corpore, animo vero a te, atque ab isto nobilis-

Digitized by Google

liſſimo comitatu abduci non poſſum. Vobiſcum enim omnes iſtos vicos, ut præſens faciebam, ſic abſens aſſidua cogitatione lætiſſime obeo. In venationibus vero totus ſum, ſive lepores in aperta planitie inſectandi, ſive etiam per ſumma iſta montium juga capreæ ſint dejiciendæ. O cætera poſtea, quæ in ſermonibus, ſive de jocis, ſive de literis agebantur! Nulla mihi umquam oblivio diem illum eripiet, cum ad amœniſſimum collem illum deambularemus, ego vero Maronem manu tenens nullum verſum vel ad alterum verbum proferre poſſem, quin eum ipſe excipiens totum librum memoriter abſolveres; idemque in Horatio, Catullo, Tibullo faceres. Sed hoc fortaſſe cum multis; id quidem cum perpaucis, niſi tui eſt ſolius, quod tu ex iis Poetis & ad interiorem ſenſum, quæ ſunt retruſa, atque abdita, erudite eruis, & ad optime imitandum omnia excipis: ut in illo tuo,

Si proprium hoc fuerit, lævi de marmore tota,

& quæ ſequuntur. Cujus loci ſenſus, aut ita eſt, ut tu explicas, aut nihil omnino. Ita de fama. Ita in eo:

Tmolus & aſſurgit, quibus & Rex ipſe Phaneus.

Ita in cæteris. De imitatione vero tua Ecloga, Borgetus, Ceres, &. Epigrammata omnia facile teſtantur. Quare ego diem illum non video, quo te in Urbem recipias, quando ego dicere non poſſum, quo ego ad vos redeam; quem poſtea quotidie adeam, atque aliquid ſemper percontans, numquam domum inanis revertar. Vale, ac comitibus ſalutem. Venetiis.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Andreæ Navagerio S. D.

Se a morbo non ſatis confirmatum eſſe admonet; orat tamen, ut de die certiorem faciat, qui funeri Bartholomæi Liviani Imperatoris conſtitutus eſt. Se enim velle ipſum orantem audire, ejuſque actionem videre.

8. ETſi ex ſuperiori morbo non ſatis confirmatus ſum, qui me quadraginta dies graviter afflixit; quoniam tamen jam decem dies febris abiit, & breviſſima via eſt ad Stephani; te in Bartholomæi Liviani Impe-

Digitized by Google

ratoris funere orantem audire volo. Oratio quidem mo quantum, quod umquam legerim, delectavit, in qua nihil cum ad copiam, tum ad ornatum desideravi; actionem vero, quæ extrinsecus accedit, quæ una pars est de maximis non postrema, imo vero cui primas, cui secundas, cui tertias Demosthenes tribuebat, videre cupio. Hanc cum canora, ac clara voce, quamque in omnes partes apte commutes, tum ab omni corporis motu spero te optime comprobaturum. Quare te rogo, ut, qui dies isti funeri constitutus sit, mihi significes. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Andreæ Navagerio S. D.

Ejus Eclogam mittit a se descriptam, ut in ea corrigat, quæ mutavit, significatque, nullum exemplum ejusdem se passum esse describi, cum optime sciret, ei nondum, cui inscripta est, esse missam.

9. MItto tibi Eclogam tuam, quam mihi Aviani, ut scis, ex tua descripsi, ut quicquid in ea mutasti, ut tu heri mihi pollicitus es, id in ea pariter corrigeres. Cum Patavio rediero, eam ipse repetam. Non enim puto, te tam cito Romam discessurum, neque meam peregrinationem, quam tuam istam profectionem, fore diuturniorem. Si vero; eam Domitio dandam curabis. De Cornelio Feltrensi ita est, Eclogam illi recitavi, sed nullum exemplum neque illi, neque cuiquam descriptum est. Non enim tam ineptus sum, qui aliorum scripta tam temere publicassem, præsertim cum scirem, eam nondum ei, cui inscripta est, esse missam. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Cornelio S. D.

Consolatur eum de proximo incendio, quod magnificentissimas ejus ædes absumpserat, ostenditque, eum minus ex eo detrimentum, quam retur, percepisse. Romanæ Urbis direptionem mirifice describit, epistolamque claudit subjiciens, animum, & oculos ab edium incendio abducendos, & in Ariadnam uxorem, & quatuor filios, & totidem filias conjiciendos esse, ex quorum cum summis honoribus, tum honestissimis liberis brevi summam, ac diuturnam voluptatem sit percepturus.

10. EX iis, qui isthinc veniunt, te, quam tua animi magnitudo postulare videtur, acrius angi, atque acerbius solicitari, audio. Quod si ita est, teque ejus detrimenti, ut arbitror, quod ex proximo incendio percepisti, nova aliqua, ac vehementior cogitatio in ista solitudine invasit, placuit, quid ex eo damni, multo, quam fortasse reris, minoris, feceris, tecum per literas percurrere, ut ego quanto illud tibi levius efficiam, ipse contra de tua ista solicitudine, quæ te iniquius premit, tantum detrahas, atque diminuas. Magnificentissimas ædes, amplissimum Corneliæ Familiæ domicilium, quas Georgius Pater cum quinque clarissimis filiis, & sorore Cypri Regina, omni dignitatis gradu cumulate illustres reddidisti, tibi tam subita incendii vi solo æquatas, permoleste fers. Supellectilis præterea magnam partem, pretiosarum mercium non parum, annonam fere totam, eamque uberrimam cum incendio, tum direptionibus male absumptam lamentaris. Addas etiam, si libet, quod Urbi Venetiis, quam usque eo Familia tua cum beneficiis, tum charitate semper est prosecuta, ut Georgius pater Cypri insulæ nobilissimo, atque amplissimo Regno eam adauxerit; Andreas autem Avi tui frater, pro eadem mori non dubitarit, quod huic, inquam, charissimæ Patriæ quasi lumen alterum in tuis ædibus ademptum esse videtur; addas licet, quæ quidem illi tanto ornamento fuere, quamdiu steterunt, quanto illa Orbi terrarum universo est & decori, & digni-

Digitized by Google

pida, Urbs denique ipſa Roma cum armis, tum flammarum ardoribus & vexata, & concremata eſt: in cujus direptione nihil ſummæ injuriæ, nihil turpitudinis, nihil ſceleris, quod barbaro hoſti libuerit, non admiſſum eſt. Pater, rebus omnibus amiſſis, ex vinculis hinc ſanctiſſimi conjugii violatam copulam, inde impubi adhuc filiæ vim nefarie illatam, inſpectare cogebatur; parentes in liberum, liberi in parentum miſeris cruciatibus ſeparatim a proprio ſummo dolore afficiebantur; virgines vero ſacræ eo loco luxuriæ ſunt habitæ, quo ſi proſtitutam vitam perpetuo egiſſent, fœdiora paſſæ non eſſent. In ſacratiſſimis Deorum omnium locis fœda omnia admittebantur. Cum quibus vero fortuna melius egiſſet, his pedibus per difficillima, atque invia loca, per noctis horrores fame, ſiti, vigiliis enectis, per multa millia paſſuum ad alienos tandem rerum omnium egenis deveniendum erat. Res ſacræ diripiebantur, privatæ auferebantur, publicæ deformabantur, magni vita redimebatur, quæ iterum eſſet redimenda; omnia fana, profana promiſcua erant. At ego, quæ jam præterierunt, commemoro: quaſi vero nunc prope totus Orbis terræ ab ortu Solis ad occaſum crudeliſſimo bello non exardeat, cum terra, marique inter Chriſtianam Rempub. & Turcarum Regem bellum omnium bellorum atrociſſimum, ac maxime periculoſum geratur, unde quotidie hinc a mari, inde a terra maximi terrores nuncientur. Quo quidem bello, non uter regnet, contenditur, quod neque ſatis tutum arbitrarer, ſed fides Chriſtiana, [quid enim gravius metui poteſt?] in maximum periculum adducitur; in quo animi quoque bona, non tantum corporis ſalus peragitur. Quorum duorum, quæ ad te conſolandum ſumpſimus, alterum non parvam doloris medicinam afferre, alterum ſummam etiam commiſerationem commovere poterit. Quibus tamen ea quoque non poſtrema conſolatio accedit, quod hoc calamitatis magis in fortunis, quam in liberis, ac rebus carioribus accidit. Sed omnium tamen ea conſolatio maxima eſt, quam ipſe tibi adhibere potes, ſi ab iſto tuo mœrore animum, atque ab ædium incendio oculos abducens, eos in Ariadnam uxorem tuam primariam fœminam, atque in quatuor ingenuiſſimos, atque ingenioſiſſimos filios, ac totidem filias conjeceris, ex quorum

cum

Digitized by Google

cum ſummis honoribus, tum etiam honeſtiſſimis liberis brevi ſummam, ac diuturnam ex voluptatem perceptu-rus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Cornelio S. D.

De amantiſſimis ipſius litteris ad Principem ſuum ſcriptis gratias agit, ejuſque in ſe officiorum eam naturam eſſe ait, ut poſterius priore ſit ſemper illuſtrius. Dolet, Apparatum *ſuum nondum Vincentiam perveniſſe, qui in tota Germania ſæpius publice deſcriptus fuerat; &, ſi quid lætius Ferrariæ acciderit, ſe de eo eum certiorem ſtatim facturum pollicetur.*

11. QUoquo me verto, amoris erga me tui veſtigia, ut proxime. Nam cum ego eas literas, quas Abioſio noſtro tibi reddendas ſcripſeram, prorſus periiſſe exiſtimarem, ecce tibi ab uſque Mutina, quantum apud te valuiſſent, nobis allatum. Inde enim mihi earum literarum, quas Principi noſtro ex meis ſcripſiſti, miſſum eſt exemplum, ut, te benevolentiæ erga me tuæ prius cumulatiſſime ſatisfeciſſe, quam meas literas accepiſſe, intelligerem. At quam noſtri amantiſſimas literas tuas? quæ profecto a cariſſimo patre neque fideliores, neque ponderoſiores expectarentur. Ex quo tuo tam illuſtri in me officio [etſi mihi novi nihil accidit, qui de te omnia cum mea in te ſumma obſervantia, tum tua peringenua natura ſperare cogor] eam voluptatem cepi, qua majorem nullam accipere potuiſſem, etiamſi ea ab eo homine, a quo nihil umquam expectaſſem, mihi veniſſet. Sed ea tuorum in me officiorum eſt natura, ut poſterius priore ſit ſemper illuſtrius. Itaque etiam novæ ſemper aliquid voluptatis afferat, neceſſe eſt. Quid vero tuæ literæ profecerint, nihil etiamdum intelligebam. Quod vero ad Triſſinum; id mihi cum eo homine eveniſſe video, quod Ciceroni evenit cum quodam Cive ſuo, qui peregre poſt multos dies domum rediens, ab eo interrogatus, ecquidnam Roma novi afferret? frontem contraxit, moleſteque tulit, tot dierum diſceſſum ab Urbe ſuum cuiquam ignorari potuiſſe. Ego

go valde doleo, APPARATUM meum, quem trans Alpes usque alis gryphiis pervolitare, atque in tota Germania sæpius publice descriptum esse sciebam, Vincentiam usque non pervenisse, certe Patavium ad Bembum, atque ad Bonamicium pervenit. Sed ad rem redeo. Cum aliquid lætius Ferraria audietur, quando, id te scire avere, certo scio, te mea statim voluptate impertiar. Vale. MDXXXVIII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Augustino Abiosio S. D.

De locorum magno intervallo inter se posito queritur, quo fit, ut suavissimis sermonibus, & familiari consuetudine uti invicem non possint. Villulam suam, ac prædiolum laudat, ubi fructuum genus omne suppetit, ceteraque ad victum necessaria propter Oppidi propinquitatem facile parantur. Civium in se summam observantiam extollit, sibique semper in mente hærere doctissimos, probatissimos, atque integerrimos Viros, cum quibus honestissime vitam traducebat, significat.

12. TUæ literæ mihi jucundissimæ fuerunt, nisi quod in iis extremis fuit, ut tui memoriam nunc longissime gentium & amice, ac benevole præstarem, quæ me res non solum graviter, sed multis etiam modis male affecit. Id enim, Abiosi, me non leviter torsit, quod ullo cum locorum, tum etiam temporis spatio tui jucundissimam memoriam mihi interceptam iri, subveritus sis, qui quam fraterne a me tot annos amatus sis, plane perspectum habeas. Ex eo vero, quod locorum intervalli facta est mentio, tantus mihi accessit dolor, ut major accedere non posset. Id enim ex me antea non animadverteram. Nam cum postremo ego Venetiis, tu vero Patavii ageremus, solebam te, aut etiam de te, interdum in alterum mensem, neque videre, neque quicquam habere. Quod quidem temporis spatium nunc quoque ex quo neque te vidi, neque tuas literas legi, cum mihi nondum plane præteriisset, etiam si multo longius aberam; eo tamen de locorum intervallo nihil admonebar. Sed tu ea literarum tuarum parte,

Digitized by Google

te, quod mihi abſenti ſummo ſolatio accidebat, eripuiſti, ac me prorſus novis cogitationibus objeciſti. Narro tibi plane, idque in aurem, ne cæteri, quos id audire maxime delectaret, ſentiant. Si veſtri trium, aut quatuor ſuaviſſimorum amicorum, ac nobiliſſimæ Urbis deſiderium tam moleſte me laturum putaſſem, quidvis aliud potius, quam de meo diſceſſu cogitaſſem; atque haud ſcio, ſi id, ut cœpit, perget in dies majus fieri, an me de improviſo Marius tibi ex ſummis ſcalis adeſſe nuntiet. Cave tamen quicquam nobis ejuſmodi in Patria accidiſſe ſuſpiceris, cur inde vix ſecundo menſe properem emigrare. Villulam mihi ſtatim mehercule belluſam exornavi, quæ ab Oppido lapide altero, a fluvio quingentis tantum paſſibus diſtat. Prædiolum vero cum fructuum omne genus, tum vini, atque frumenti quantum ad victum ſatis eſt, fideliter reddit; cum neque ex areola aviculæ per totam æſtatem, aut ova ex nidulis, atque ex ovibus lac recens, caſeoli cujuſque generis nobis deſint. Si Oppidum reſpicias, noſti, quam ex univerſo Flaminiæ agro rerum omnium copiam coloni ad mercatum importent, quamque apud nos pervili pretio veneant omnia. Carne vero cujuſque generis tantum abeſt, ut quicquam indigeamus, ut finitimæ etiam Civitates ex Lugienſi mercatu eam ſibi octavo quoque die cum plurimam, tum etiam optimam comparent; piſcis vero Ravenna ſi ſatietatem omnino non tollit, jejunia tamen levat; quotidie vero ex paludibus piſcatores præter optima ſalſamenta, recentem abunde ſuppeditant. Hoc vero, quod ad familiam alendam pertinet. Quantum autem me mei Cives diligant, dici non poſſet. Quid igitur inquies? aut unde tibi tam repente conſilii ratio commutata eſt? Nihil harum, inquam, rerum me conturbat, neque quod apud Cives meos gratioſior eſſe vel optem, qui me ſumma omnes obſervantia proſequuntur; ſed cum ego a meorum Corneliorum conſuetudine me prorſus ſejunctum video, ac ejus Urbis, a qua mihi cumulate tot honeſtæ voluptates profectæ ſunt, perpetuo mihi carendum eſſe conſidero, ſi poſſem mori, pœnas tum ſenſiſſem omnes; tametſi tanta, tamque jucunda doctiſſimorum hominum copia me carere haudquaquam in poſtrema cauſſa hujuſce mei tanti deſiderii connumerandum fuit. Hærent enim mihi in mente

meus

facere ſolebat, qui Camillum filium in literis Græcis, atque in Dialectica erudiebat. Hic nunc non doctiorem Philoſophum Madio noſtro quærens, ſed meliorem conditionem ſequens, ſe Patavium contulit. Hunc, ut in amicitiam tuam recipias, volo, atque quicquid ei opus erit, id omne meo nomine libentiſſime commodes. Polliceor tibi [etſi hoc tacere poteram] te in hujus adoleſcentis amicitia plurimum auctum eſſe, meumque hoc officium in iis, quæ a Riccio tuo tibi proficiſci ſolent, eſſe repoſiturum. Nam præter bonas literas, quas optime callet, & Græcas, & Latinas, ea natura eſt adoleſcens, atque in amando integritate, qua nos ſumus, quamque in aliis maxime cupimus. Vale. Sperono Speronio ſalutem.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Auguſtino Abioſio S. D.

Certiorem facit, doletque, Camilli filii faciem totam corruptam, atque ignea vi fœdatam, dum plumbum funderet ad pueriles nummos conflandos.

15. ME miſerum, Abioſi, me ſemper miſerum, Abioſi. Oris Camilli venuſtas, decor, pulchritudo, quam noſti, nulla eſt, tota corrupta, atque ignea vi fœdata eſt. O filium in æternum infelicem! O filio parentem infeliciorem! Oculi non ſunt adempti; cætera vi ignea ſunt contracta, atque combuſta. Plumbum miſer puer fundebat ad nummulos pueriles conflandos; cum vero formæ paulo ardentius concaluiſſent, illas aqua imprudens puer immerſit, atque iterum liquidum plumbum in illas infudit: jam ſcis, quod ſequitur. Plumbum in ejus os totum eſt rejectum. O vultum, o faciem, o os, o filium Camillum! Præ lacrymis plura non poſſum. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Augustino Abiosio S. D.

Casu suo, casu amici dolet, cujus filius incolumis, ac læte concurrens, ut pueri faciunt, ita in calicem vitreum fronte offenderat, ut, eo perfracto, alterius oculi usus ablatus sit, alterius vero in periculo versetur.

16. NOn eo de filii mei calamitate ad te scripseram, ut tu de tui majore mihi significares. O fatum! O Dii superi! Quid enim infelicius? Incolumem, ac læte concurrentem, ut faciunt pueri, ita in calicem vitreum fronte offendere puerum, ut eo perfracto alterius oculi usus auferatur, alterius in periculo versetur? O hominum conditionem, ut omnibus periculis, omnibus infortuniis es proposita! Doleo casu meo, doleo tuo: totus doleo, atque ita, ut novo malo vix locus vacuus in me detur. In ore, in oculis ingens plaga accepta est. Crus frangere durum est; restitui tamen potest. Oculorum lumine orbato nulla arte lumen comparatur. Os igne combustum nullo fuco, nullis medicamentis restituitur. Quando oculos ego in mei os, tu vero in tui filii oculos conjiciemus, nihil est, quin is visus eodem tempore cor nobis transfodiat; ut satius nobis esse videatur, si cætera sint paria, aut mori, aut alio commigrare, ne nostra vulnera, si oculi augent dolorem, in oculis semper habeamus. Afferunt amici consolationem. Ego eo miserior sum, quod nullam accipio, atque dolore conficior, cui tamdiu obediam, quamdiu aut illi me, aut mihi illum mors eripuerit. Nam quæ aliis consolatio mali ex oblivione afferri solet, ea mihi tota erepta est, cui mane, vesperi, die, noctu, in urbe, ruri ante oculos mea miseria obversatur, ut perpetuo miser fiam. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Auguſtino Abioſio S. D.

Significat, filii Camilli cutem, qui ſibi os combuſſerat, ita cum ea, quæ renovatur, coire, planamque fieri, ut pertenue ignis veſtigium appareat. Optat, ut parem nuntium de filio ſuo mittat, certioremque faciat, ei lumen rediiſſe.

17. QUadrageſimus dies agitur, ut ad te antea ſcripſi, cum Camillus os ſibi combuſſit. Primis diebus cave quicquam miſerius videris; id totum corroſum apparebat, neque cui cutis ſuperinduci poſſet, quæ non rugas imitaretur, ſpes ulla erat. Nunc cum priori, quæ renovatur, ita convenit, ita cum ea coit, ita plana eſt, ut ſi nullum, certe pertenue ignis veſtigium ſit futurum. Vere magnificus medicus, cum ſæpe alias, tum in hoc non ſolum magnificus, ſed etiam mirificus fuit. Utinam parem nuntium de tuo mihi mittere poſſes; ei lumen rediiſſe, quando oculus nihil offenſus eſt. Sed ut ut ſit, æquo tamen ferendum eſt animo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Auguſtino Abioſio S. D.

Cæſarem Cambianium adoleſcentem ingenuum Juri Civili operam daturum ſibi ab Hectore Cochio commendatum commendat, ut ei & conſilio, & re, ſi opus fuerit, præſto ſit.

18. HEctor Mirolius iis moribus, ſtudiis, atque ea animi integritate præditus, qua noſter Hector Cochius erat, me in primis obſervat, atque colit, quique apud fratrem ſuum Prætorem noſtrum in amicorum cauſſis mihi numquam defuit; quibus rationibus ego quoque contra nihil habeo, quod ejus cauſſa non libenter nolim. Hic me rogat, ut ſi quem iſthic ejus generis, qualis es tu, amicum habeam, ei Cæſarem Cambia-

Digitized by Google

bianium adoleſcentem ingenuum, Civem ſuum, & præter Civitatis neceſſitudinem ſecum ſumma etiam familiaritate conjunctum, commendare velim, qui, ſi quid ei opus erit; eſt enim novus, ac longe gentium iſthuc profectus, Juri Civili operam daturus; habeat, ad quem tuto confugere, eumque de re ſua fideliter conſulere poſſit. Tibi igitur illum ita commendo, quemadmodum me debere facere intelligis. Continuo illum eo vultu, atque iis verbis accipies, quibus ex veteribus amicis quempiam faceres. Probe noſti, Abioſi, qui novi ſunt in alienis urbibus, quam multis de rebus ſint admonendi; qui vero domo etiam longe abſunt, quam interdum juvandi; quorum utrumque ſi optimo adoleſcenti præſtiteris, præter quam quod mihi gratiſſimum feceris, Hectorem, ac Cambianium ipſum ita tibi obſtrinxeris, ut cum omnem gratiam tibi retulerint, ſemper tamen ſint eam multo majorem habituri. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Auguſtino Abioſio S. P. D.

Conſolatur de morte uxoris, oſtenditque, neque in noſtrorum, neque in noſtra etiam ipſorum morte magnopere dolendum eſſe, cum animi non extinguantur, ſed loci tantummodo commutatio fiat, atque ejus loci, ubi ſummo bono perpetuo ſumus perfruituri. Itaque in fine Epiſtolæ quemlibet hortatur, ut ita ad eum diſceſſum ſe comparet, ut nihil lætius faciat, nihil cupidius expetat.

19. UT primum nobis rumor attulit, uxorem tibi deceſſiſſe, vehementer perculſus ſum; ut vero is certiori nuntio comprobatus eſt, haud humane ingemui. Continuo enim una cum ejus deſiderio, quam unice dilexiſti, filiorum copiam quaſi omnium infantium, quos tibi cum reliqua totius familiæ cura probe curandos reliquerat, mihi ſuccurrit, non ut diffiderem, quin id optime præſtare poſſes, ſed ſi quid. Sed nolo tibi gravius ominari. Verum, ne is mihi tamen altius, atque diuturnius inſideret dolor, ut alio tempore feciſſet, atque etiam in tali alias effecit caſu, id, quod dicam, prohibuit omnino. Forte tum duos Tuſculanarum quæ-

Digitized by Google

ſtionum primos libros totidem diebus, quot ipſi ſcripti erant, abſolveram. Pergebam reliquos. Noſti quæ præcepta in iis libris cum ad dolorem, tum ad mortem ipſam contemnendam tradantur. Hæc ego ita hauſeram, itaque mihi ea ipſa in animo hæſerant, ut altius dolor in eum neque penetrare, neque diutius commorari poſſet. Utinam recentis doloris tui acerrimi morſus tibi concederent, ut inde ipſe quoque hanc ad te medicinam admittere poſſes, quod tamen, ut experiaris, neque importunum erit, & ego id tibi magnopere ſuadeo. Omnibus enim rationibus facile vinceris, ne tuam quoque mortem tibi, cum venerit, modo ad eam ea, qua facis, recta vivendi ratione ipſe venias, quicquam dolendam exiſtimes. In tuorum vero etiam acerbiſſima perferenda multo fortior fies, cum videris præclaros Viros, quos magis, quam fœmellas, atque aniculas, imitari debemus, in ſua etiam ipſorum morte ſe fortiſſimos Viros præſtitiſſe. Et profecto nihil eſt, quod aut in noſtrorum, aut in noſtra etiam ipſorum morte tantopere doleamus. Nam ſi noſtra quicquam dolemus, inique facimus, qui nos ex turbulentiſſimæ vitæ maximis tempeſtatibus excedere, atque in tranquilliſſimum portum pervenire, dolemus. Si vero noſtrorum nos dolor angit, idque noſtro facimus beneficio, ut qui eorum deſiderium lugeamus, non eorum amantes, ſed noſtri commodi, quo nihil turpius eſſe poteſt, cupidi ſumus. Si vero quicquam mali iis in morte accidiſſe veremur, Apollinis etiam judicio eo metu liberati ſumus. Hic enim cum eis, qui ſibi Templum Delphis egregie exædificaſſent, ſuique operis mercedem repeterent, in tertium diem illis eam ſe daturum reſpondit: quo die poſtea inventi ſunt mortui: ut Dei teſtimonio mors ſummum præmium ſit homini judicata. Non enim ſolum ingratus, ſed etiam impius Deus fuiſſet, ſi pro tanto munere tantum ſcelus admiſiſſet. Quam ſententiam quidam populi ſequebantur, qui quo die quis ſibi naſceretur, eum lacrymis; cum vero moreretur, lætitia proſequerentur. Id quod Euripides in Cteſiphonte his verſibus, quos Cicero hoc modo Latinos fecit, teſtatus eſt:

Nam nos docebat cœtus celebrantes domum
Lugere, ubi eſſet aliquis in lucem editus,
Humanæ vitæ varia reputantes mala,

Omnes

Digitized by Google

Omnes amicos laude & lætitia exequi.

Cui illud Crantoris optime convenit, cum dicebat:

Ignaris homines in vita mentibus errant.
Euthinous potitur fatorum munere læto.
Sic fuit utilius finiri, ipsique, tibique.

Quid vero ille, qui hoc versiculo quasi rogabat, ne se quisquam mortuum lacrymis prosequeretur cum ait?

Nemo me lachrymis decoret, nec funera fletu
Faxit. Hoc autem ii homines, qui animam una cum corpore extingui putabant. Quanto vero nos magis id tenere debemus, qui prope certi sumus, supremum illum diem non animorum extinctionem, sed commutationem loci afferre, atque ejus loci, ubi summo bono perpetuo sumus perfruituri? ut tantum absit, ut eum diem quicquam abhorreamus, ut illum etiam mire optare, atque, si fas esset, vi aliqua nobis repræsentare deberemus. At perfecti non sumus homines, sed qui iis tantum ducimur, quæ videmus, ea vero, de quibus nulla certior ratio habeatur, perfugientes. At ratio, ut propius ad eam perfectionem accedamus, nos admonet, atque etiam adjuvat. Christus vero, cum post suum in Cœlum ascensum Discipulos divino spiritu opplevit, omnem dubitationem aliter fieri posse nobis abstulit, quem si audiamus, atque ejus mortem intueamur [præterquam quod id natura omnibus accidat] neque malum existimare, neque ut præcipuum, dolere debebimus. Ita nos in hoc ad eum discessu comparabimus, ut nihil lætius faciamus, nihil cupidius expetamus. Vale tu modo, atque hac instituendi ratione filios institue, ut cum eis quoque quid tale a suis, atque adeo a se ipsis acciderit, quo levius id perferant, a te parente habeant optimo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Augustino Abiosio S. D.

De reditu Principis sui ex Gallia sibi jucundissimo certiorem facit, cujus in Urbem ingressum inter Civium lætos clamores, campanarumque lætissimos tinnitus diligenter describit, seque Æsonis instar ex sexagenario, & quinario vigenarium factum præ lætitia videri significat.

20. GRatulare mihi, Abiosi, idque quantum umquam alias ulli amico fecisti. Princeps meus ex

Digitized by Google

Gallia rediit, hoc est, omnis præsentis vitæ meæ jucunditas mihi rediit, & futura etiam in multos annos prorogata est. O mihi felicem sine numero diem! Nam totum illud tempus, quo is ad Regem bello illo difficillimo inter horrida arma, inter confertissimas fortissimorum hostium acies versabatur, quæ non pertimui? quid adversi in mentem non venit? ut nunc etiam cogitans, atque in tuto positus, totus horrescam. Sed lætius agamus. Tandem post biennium, ac quatuor alterius anni menses domum rediit. Dii boni, quæ omnium Civium lætitia, qui læti clamores, qui omnium campanarum [ut vulgo] crebri, ac lætissimi tinnitus! Plena porta ad Angelorum omnis Civitas illi obviam in tota suburbana prata illa Regia exivit. Patrui duo Hippolytus Cardinalis, & Franciscus magno equitum comitatu ad Lacum obscurum illum excepere. Frater Aloysius etiam aliquot millia ultra fines patrios illi occurrit, cum Alphonsus jam multo ante ad lacum Lemanum per dispositos equos illi obviam advolasset. Nosti ad Angelorum ut longa, ut lata via est: cave granum milii [ut dicunt] ea præ hominum multitudine capere posset. Ex fenestris reliqua Matronarum nobilitas extabat. Parietum, viarum ipsarum, urbis lapides lætitia exultabant. Ita frequentissimo populo clausis omnibus tabernis, in arcem ad Patrem ducitur. Qui complexus [nam verba præ lætitia utrique longius intercepta sunt] hinc patris, inde filii, ne expecta, dum dicam. Ipse, qui pater es, conjicito. Mater ac sorores reliquæ erant, ad quas adiretur. Ad eas descendit. Hinc a matre, inde sororibus Regiis Principibus complexus tenetur. Sed hæc aliorum lætitia est. Redeo ad me. Equidem, Abiosi, id, quod de Æsone dicunt, ex sexagenario, & quinario vigenarius factus videor. Cum illa enim summa lætitia vires mihi integriores, atque fortiores rediisse videntur. Et profecto ut mœror hominem conficit, ita lætitia illum, vel graviter affectum, diutius sustinet. His accedit, quod amicis meis, quæ una re nihil lætius facio, si quibus id usus erit apud eum, prodesse non parum potero, atque per eum apud Patrem Principem haud etiam minimum, quorum hoc antea perparum erat, illud prorsus nihil. Quo uno meo tanto bono, præsertim hac mea senectute, Deo Optimo Maximo, cui omnia debeo, immortales gratias, quan-

de

do vix hoc cum illo usurpari potest, ago; atque id in eo beneficii loco habeo, quo majori nihil habere possem. Quare ipse amice facies, si eo, quantum umquam alias, aut mihi ipsi, aut alii amico fecisti, amicissime gratulabere. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Augustino Abiosio S. D.

De honesta repulsa in Magistratu petendo nihil esse dolendum significat. Filium Camillum Juri Civili operam dantem ad eum mittit, rogatque, ut ei consilio, favore, aut alia re qualibet præsto sit, statimque de loco provideat apud eorum quempiam, qui in singulos menses constituta certa pecunia hospites alunt, ut de victu nihil ei curandum sit, totusque in sua studia liberius possit incumbere.

21. ÆQuius equidem erat, ut tibi nunc novam dignitatem gratularer, quemadmodum paulo ante carissimæ uxoris tuæ mortem dolueram. Sed multa petitioni tuæ adversata sunt; in primis autem competitoris tui Patria, quæ cum optime de re ista publica merita, neque jam multos annos ulla dignitate cohonestata esset, hæc ea ratione optimo illi Viro, ut ei gratificaretur, hanc provinciam decrevit. Tametsi is quoque Vir iis virtutibus præditus est, cui omnes Magistratus rectissime committi possent, tibique prope major laus fuit ab eo uno illo suffragio superari, quam quibus multis tu cæteros superasti. Quare si nihil est, quod tibi gratuler, neque tamen contra est, quod ista tua tam honesta repulsa mihi doleam. Sed hæc acta sunt. Jam vero, quod instat, agatur. Camillus filius jam duos annos Juri Civili operam dat, idque in Patria, sed mire cupit aliquot annos isthic cum Doctorum, tum Urbis celebritate in iis studiis ponere; quod cum me sæpius rogaret, numquam tamen impetravit. Nam cum ego eum adolescentem viderem; est enim duo de viginti annos natus; decrevi tamdiu eum mecum habere, quamdiu ejus inconsulta adolescentia id me facere cogeret. Nunc vero cum importuni hujusce belli causa hic omnes A-

ca-

Digitized by Google

cademiæ occlusæ sint, neque privatim quisquam doceat, isque in sua sententia firmius perstet, manus mihi danda est. Ex duabus enim rationibus, quas potissimas habebam, potior mihi erepta est: quæ vero restat, in multis hujus similibus comprobatur, qui adolescentes vel longissime gentium in ejus generis studia a parentibus suis mittuntur. Sed cum ego te, me alterum isthic habeam, hoc ei libentius, atque multo securius concedo. Certo enim scio, te illi, qui ego tuis essem, mei loco esse futurum, hoc est, qui neque consilio, neque favore, neque quaque re alia quicquam sis ei defuturus. Hunc igitur tibi mitto; cui continuo de loco providebis, atque apud eorum quempiam, qui in singulos menses constituta certa pecunia hospites alunt; ut de victu nihil ei curandum sit, totusque in sua studia liberius incumbere possit. Vale. Ferrariæ XII. Cal. Novembris MDLVII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Augustino Abiosio S. D.

Se juxta illud, qui diu vivit multa, quæ non vult, videt, *jam septuagenarium multis tempestatibus agitatum fuisse significat, sed amicorum præcipue morte gravius affectum, nunc vero in Abiosii interitu tanto vulnere læsum, ut illud numquam speret amplius coiturum, in cujus laudes mirifice excurrit, profiteturque, eum quidem suo fato sibi eripi potuisse, ejus vero gratissimam memoriam nullo modo eripi posse, idque in ejus liberis amandis se comprobaturum polliceatur.*

22. UT vere, Abiosi, nimisque ille vere dixit, qui dixit; *qui diu vivit, multa, quæ non vult, videt*, ut ego jam septuagenarius, non equidem ut Priamus, multas meorum cædes, funera, Urbis excidium, ndium vidi, tametsi mea quoque cymba in lacu non levioribus tempestatibus agitata est. um, eorumque probatissimorum Virorum morraffici non potui, qui in uno Hectore Counus omnium mihi primus ereptus est, prileve vulnus accepi; post hunc in Flaminio; dein-

Digitized by Google

deinceps in Maſejo, Amaſejo, Bonamicio, Corradio, Braſchio; nunc vero in Abioſio noſtro id ita commotum eſt, ut numquam ſperem amplius coiturum: aut quia familiarius, ut plane ſcis, magnam vitæ meæ partem cum illo egerim, quique mihi non tam prænomine, quam etiam animo, ac voluntate ſemper conjunctiſſimus fuit: aut quia poſtremi ictus, ut qui arborem dejiciunt, quam primi, graviores eſſe ſolent. O Abioſi, o mi Abioſi, quem ego iſthinc uſque in meo aliquo graviſſimo morbo huc accerſiviſſem, ut divina illa tua medendi arte mihi priſtinam valetudinem redderes, ipſe tibi in tuo præſto adeſſe nequiviſti, ac, quæ multis ſæpius profuit, ea tibi ipſi ars tua nullam opem afferre potuit. Ut ſi etiam non tua cauſſa [ut de ætatis ratione nihil agam, qui nondum admodum ſenex eras] Dii te multo diutius in terris relinquere nolebant, ſaltem id aliorum ſaluti, qui tecum deceſſiſſe videntur, omnino concedere potuiſſent; ut communi etiam damno in illo accepto mihi non ſit levius dolendum. Doleo itaque & meo præcipuo, & tuo proprio, & cæterorum percepto ex ejus interitu incommodo. Sed amicitiæ vis, ac ſuaviſſimæ conſuetudinis recordatio me magis movet. Hujus enim deſiderio omnia commoda ut cedant, neceſſe eſt. Sed in hoc meo dolore eum ita mortuum amabo, ut vivum facere conſuevi. Potuit enim is mihi ſuo fato eripi, ejus vero gratiſſima memoria eripi non poteſt. Id quod in ejus liberis amandis comprobabo, quibus ego non ſcribo, quando nihil habeo, quod in tanto mœrore iis conſolationis afferam; verum tu meo nomine illis omnem meam operam, omne meum ſtudium, quoties id eis uſu veniat, fideliter polliceberis, quibus ego omnia, quam parenti faciebam, ſum æque præſtaturus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Auguſtino Abioſio Bartholomæi Filio S. D.

Certiorem facit, ſe ad Chriſti aſcenſum Venetias venturum, rogatque, ut ſibi, & Camillo filio cubile comparet.

23. SI tu, & parentes, & fratres, & cariſſima uxor tua valetis, bene eſt, ego cum mea familiola ſatis

satis belle habeo. Hoc satis esse posset; sed illud addo, ut ad proximum Christi ascensum mihi, ac Camillo filio cubile compares; nam apud te sumus hoc anno habituri; ne pater tuus semper meos Cornelios execretur. Sed cum ego melius cogito, angustè olim habitabatis; quid vero nunc, cum secunda nova nupta, Valerii fratris uxor accessit? Vereor, ne mihi ad meos Cornelios redeundum sit; sed ipse videris. Hæc quamprimum, ac, fideliter, ut Abiosio reddantur, diligentissime providebis. Vale, atque omnibus salutem.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Augustino Abiosio Bartholomæi Filio S. D.

Cum ob importunam pestilentiæ vim celeberrimus Venetiarum mercatus sublatus sit, propterea Venetias accedendi causam sibi sublatam esse significat. Hortatur, ut cum cæteris medicis eum ex Urbe ejciat, & Bisuntium impellat, aut alio quovis trans maria omnia experiendum jubeat, ut salvum sub discipulorum conventum, cum Camillum filium Patavium ducet, sine ullo metu suos esse possint.

24. Dii tantum malum dent illi pestilentiæ, quantum ipsa dat populis & mortis, & doloris, quæ mihi vestrum omnium conspectum abstulit. Constitueram enim, ut ad te antea scripseram, ad festum Christi in Cœnum ascensum tecum, atque cum parentibus tuis esse octo illos dies intos, sed cum ob importunam istam pestilentiæ vim celeberrimus mercatus sublatus sit, ob eandem causam illinc accedendi causa mihi sublata est. Tamen tu nihil ad meas illas literas, quibus mihi hoc munus condixeram. Credo, hoc munus tibi non tam probatum esse, quem publicum aliorum maximum beneficium meum, eaque re vos saltem nunquam tantum, cui nunquam melius, atque ad meum stomachum, quam apud vos bibi. Sed illa, illa tamen colloquia ad mentem, in deambulationibus, in lectionibus, in via, ad librarios, ut meliores nactos Superemus. Manucios, quam omnia jucundiora cum curis, & meis suis, quando hanc artem optime tuentur, illum maximum

Digitized by Google

beſtiam ex Urbe ejicite, expellite, purgate nobiliſſimam Civitatem, Biſantium illam impellite, aut etiam quo malit, trans maria omnia exportandam jubete; ut, ſi non ad conſtitutum diem una eſſe potuimus, ſaltem ſub diſcipulorum conventum, cum Camillum filium Patavium ducam, id ſine ullo metu facere poſſimus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Pierio Valerianio S. D.

Gratias agit de ejus opere elegantiſſimis verſibus ſcripto, quod ipſe domum uſque tulerat. Librum ſuum de Imitatione ad ipſum mittit, in quo ſi quid erit, quod ipſi non improbetur, ſibi gratiſſimum facturum ait, ſi ſe per litteras certiorem fecerit.

25. EOdem tempore me & ſumma voluptate, & dolore minime levi affeciſti. Voluptate, cum domum uſque opus tuum elegantiſſimis verſibus ſcriptum dono ipſe tuliſti. Quid enim mihi gratius accidere potuit, quam ut a tanto Viro tam familiariter mecum ageretur? Dolore, quod per illud tempus in Urbe non eſſem, qui te, ut dignus eras, acciperem, ac ſuaviſſimis tuis ſermonibus multis per horam illam de rebus perfrui poſſem. Sed hujus damnum in tuis verſibus perlegendis mihi magna ex parte reſarciam. Quod vero voluptatis accepi, quoties iſtius humaniſſimi facti tui in mentem veniet, veniet autem cum ex ipſius virtute, tum ex libri lectione ſæpius, toties renovabitur, mihique auctior fiet. Utinam modo quid ego quoque haberem, quo tibi contra gratiam aliquam referrem. Nam in hoc de Imitatione, quem librum tibi mitto, non mihi ſatisfacio. Vellem amplius quiddam, teque tam præſtanti Viro dignum mittere poſſe. Malui tamen ex hac parva relata gratia grati animi erga te mei ſignificationem aliquam facere, quam ingratus in nulla videri: in quo tamen ſi quid erit, quod tibi haud improbetur, non prorſus in referenda gratia fruſtra fuiſſe valde lætabor. Quod ſi accidat, mihi gratiſſimum feceris, ſi me per literas certiorem feceris. Vale.

BAR-

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alexandro Magiolio S. D.

APPARATUM LATINÆ LOCUTIONIS *a se ſcriptum, & editum ex multis editionibus alibi factis comprobari ſignificat. Certiorem facit, alterum ad Italicam rationem a ſe confectum fuiſſe, cujus primum folium publice deſcriptum ad eum quoque mittit, ut ſibi per litteras oſtendat, quid de ejus utilitate ſentiat.*

26. VIde, Magioli, quid novi ſtudii. APPARATUM AD LATINAM LOCUTIONEM ſcripſi, eumque ſuperioribus annis edidi, qui quam ab omnibus nationibus probatus ſit, ejus poſt meam multæ aliorum editiones facile comprobant. Eo non contentus alterum interea confeci, ad Italicam rationem compoſitum, hoc eſt, ut verborum, ut Grammatici dicunt, ſenſa paucis prius Italice proferrem, deinde quot modis cum proprie, tum figurate ea Latine, atque eleganter dici poſſent, abunde ſubjicerem. Quo perfecto, primum folium publice deſcribi juſſi, quod poſtea quoquo verſus ad amicos mitterem, ut, quid illis de eo ſtudio videretur, poſtea ad me perſcriberent. Tuum igitur folium habe, quod cum ipſe quoque percurreris, [neque enim diuturnæ, atque diligentioris lectionis opus eſt] quid de ejus utilitate ſentias, per literas mihi ſignificabis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Georgio Cornelio S. D.

De humanitate, & benignitate, qua illum totus ille dies tractaverat, quibus Venetiis apud conſentes fratres fuerat, gratias agit, rogatque, ut, ſi illi Bononiam, aut Romam, aut quovis alio iter habendum ſit, ad ſe diverſum, ut ipſe etiam de ſua benevolentia aliquid teſtari poſſit.

27. PUtabam equidem ad illa humanitatis, qua univerſa Familia tua maxime pradita eſt, tibi a tuis etiam

etiam humanioribus ſtudiis plurimum acceſſiſſe, ſed meam illam opinionem longe ſuperaſti. Nam cum proxime Patavio rediens me Venetiis ad conſortes fratres offenderes, ita me benigne complexus es, ita omni humanitatis officio accepiſti, atque totos illos dies ita familiariter tractaſti, ut a quovis vetere amico neque amicius accipi, neque benignius tractari poſſem; quem etiam in ſermone parentis nomine honoris gratia appellare non dubitares; præſertim cum nullus familiaritatis uſus inter nos intercederet, qui puer admodum eſſes, cum ego apud patrem tuum Aloyſium nunc Cardinalem, & Marcum Antonium fratres tuos inſtituerem; neque poſtea accidit, ut una ſemel colloqueremur. Pro quo iſto tuo in me tam benigno animo, atque iſta tui tanti erga me amoris ſignificatione ego ita tibi ſum in omne tempus obſtrictus, ut, quod cæteris fratribus debeam, præ eo, quod tibi lubentiſſime debere volo, parum ſit. Non enim, mihi crede, ita me quiſquam vel ampliſſimis muneribus afficere potuiſſet, ut tu iſto tuo lætiſſimo vultu, iſtis tuis amiciſſimis verbis, atque omni ingenua humanitate afeciſti. Utinam vero huic animo meo, atque iſti officio tuo in referenda gratia ſatisfacere poſſem, utrique, ut ſum in habenda, qui me tibi in perpetuum maxime debiturum polliceor, gratiſſimus eſſem. Si tibi tamen hac unquam aut Bononiam, aut Romam, aut quovis alio, iter habendum eſſet, ut re paternum hunc meum in te animum experiaris, te etiam, atque etiam rogo; non ut ea ratione tuam benevolentiam compenſare velim, ſed ut ipſe de mea, qui tecum interdum teſtari poſſis, aliquid amplius haberes. Vale.

RBA

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Auguſtino Carrario S. D.

Significat, ſe ejus diſceſſu Florentiam admodum affectum eſſe, multoque ſatius ipſi futurum propter belli diſcrimen, ſi ſecum conſuetas ambulatiunculas in ſuaviſſimis ſermonibus confeciſſet. Hortatur, ut interdum animi cauſſa ad Abioſum omnibus ſumme neceſſitudinis rationibus ſecum conjunctum ſe conferat, ipſique oſtendat, quanti a ſe fiat.

28. QUi mihi meam Ariſtotelis Poeticam tuo nomine reddidit, is te Florentiam hoc anno miſſum eſſe nuntiavit; præterea addidit, te tua voluntate illuc potius, quam alio ire coactum fuiſſe, ut Florentina, ac florentiſſima Academia illa perfrueretis. Quo iſto tuo a nobis diſceſſu multifariam affectus ſum, & quod tua ſuaviſſima conſuetudine ſum carituras, & quod noſtra Academia in te uno nobis adempto tantum damni fecerit. Verum illud me magis movet, quod per ea tempora in Hetruriam profectus es, quibus tota ea provincia maximo Senenſi bello exardet; ut etiam magis armis, quam literis rem geri oporteat. At alii arma induant, nos in Academicorum conventus, in Bibliothecam noſtram abdemus, in libris habitabimus. Recte quidem. Tamen & Diogenes, ne ſolus in tanto belli diſcrimine ceſſaret, dolium ſuum quaque verſabat. Non male Urbi ominor; timeo iſti tuo otio; quod ſi ullum erit, tui ſolius fortaſſe erit; certe Cives alio, quam in Academiam rapientur. Ut tibi multo ſatius fuiſſet, ſi cum tuo Riccio conſuetas ambulatiunculas in porticibus tuis ad Joannis Baptiſtæ in ſuaviſſimis ſermonibus confeciſſes. Sed tu cum tui ſimilibus vere ex ejus generis hominibus eſtis, qui ſunt microcoſmi, qui in ſtatu quoque Cœli converſiones imitamini. Quaſi enim per ſphæras in orbem vos quoque per ſingulos annos verſamini; niſi atomos magis imitantes huc nunc, alio alias confuſe, ac nullo ordine, ut vos majorum veſtrorum ſtatus impellunt, circumerratis. Sed quando tuus Capricornus ad nos rediturus ſit, non video. Sed ſatis de jocis.

eis. Est ad Cartusianorum familiam Ludovicus Abiosius jam multos annos Rector, qui mecum omnibus summæ necessitudinis rationibus conjunctus est. Si interdum animi caussa illuc te contuleris, ac, quanti a me fias, illi ostenderis, id meo amicissimo fecisse videbis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Julio Portulachio S. D.

Petrum Vandinium Civem suum, & affinem coactum in aliena Urbe litem sequi commendat, rogatque, ut apud Judices ei præsto sit, sicuti causſæ honestas jubet, & ejus bonitas postulat.

29. PEtrus Vandinius meus & Civis, & affinis est. Sed hæc communia cum cæteris esse possunt, ejus vero bonitas non ita. Est enim, ut Romane eum laudem, vir bonus, qua etiam sua bonitate nunc cogitur in aliena Urbe litem sequi. Hic sororis suæ filiæ marito Venetiis CC. aureos dat filio Lugum perferendos, quos ipse filius postea Principi nostro pro vectigali quodam dissolvat. Is bonus vir cum pecunia aufugit, neque postea usquam repertus est. Tandem certior factus, istum Brixiæ eam pecuniam in vestibus veteribus vendendis exercere, isthuc se contulit, suum ad Judices ab isto repetitum. Quod cum intelligerem, ac plane scirem, quanti referret, peregrinum in aliena Urbe Civem aliquem habere, cujus gratia sustentaretur, tuam, hoc est, ejus Viri, qui in sua Civitate plurimum valeret, eum habere volui. Hunc igitur ita tibi commendo, ut causſæ honestas jubet, & ejus bonitas postulat. Quoquo modo ei prodesse poteris; multifariam enim poteris; ne eum deseras, te etiam atque etiam rogo. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Julio Portulachio S. D.

Gratias agit, quod Vandinii cauſſam ita ſuſceperit, ut ejus filius ſibi retulerit, illud officium ipſi in ea præſtari, quo majus filius a patre expectare non potuiſſet. Certiorem facit, ſe Calinio eamdem ipſam cauſſam commendaſſe, ſibique pergratum futurum addit, ſi commendationem ſuis tribus verbis renovaverit.

30. EQuidem, Juli, cum tibi Vandinii cauſſam commendavi, eo animo id feci, quo tu faceres, ſi tuorum quempiam mihi commendares; ut ei nihil deeſſes; quemadmodum ego in tuis nihil omitterem, quod a me deſiderares. Quam meam opinionem ipſe Vandinius continuo ad me ſcribens, mihi comprobat. Ait enim, ita te cauſſam ſuam ſuſcepiſſe, ut ejus faceres, quicum omnibus ſummæ neceſſitudinis cauſſis conjunctus eſſes. Nunc vero ejus filius iſthinc domum rediens, multo etiam uberius de tuo erga patrem ſuum officio mihi retulit, cum diceret, majora a ſe filio patrem ſuum expectare non potuiſſe, quam quæ ipſe tua humanitate ei præſtitiſſes, atque adeo interea quotidie præſtare non ceſſes. Pro quo iſto tuo in Vandinium maximo officio, etſi ſcio, te mihi magis in hoc ipſo, quod mea cauſſa facis, debere plurimum, qui tibi, ubi tuam iſtam gratificandi rationem exerceres, tam honeſtam cauſſam obtulerim, fateor tamen, me tibi tantum debere, quam qui maxime. Quod tuum officium [etſi plane vel primo die cumulaſti] ut id tamen ad extremum adaugeas, hoc eſt, ne hoſpitem virum optimum in aliena Civitate ab improbiſſimis adverſariis gratia, atque pecunia opprimi ſinas, te etiam, atque etiam rogo. Aloyſio Calinio hanc ipſam cauſſam commendavi. Quid meæ literæ apud eum ponderis habuerint, non ſatis intelligo. Pergratum mihi feceris, ſi commendationem meam tuis tribus verbis renovabis. Herculi ſuaviſſimo adoleſcenti, ut filio cariſſimo, ſalutem adſcribito. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Julio Portulachio S. D.

Rogat, ut videat, ne trifur adverſarius in carcere detentus ſibi eripiatur, ac in alicujus gratiam judicium effugiat.

31. AUdio, trifurem iſtum adverſarium noſtrum etiam in carcere artem ſuam exercuiſſe; quod factum probat, eum dignum eſſe, qui omnibus ſententiis abſolvatur. Quid autem nunc ajunt ſocii ſceleris duo ejus fratres impuriſſimi? quid, inquam, afferunt excuſationis? Jam enim manifeſto tenetur, neque quicquam aliud reſtat, niſi ut inter tria veſtra publica ſigna literam longam, Plautino more, efficiat. Sed quoniam Judicum improbitate, ac temporum noſtrorum iniquitate ſcelus interdum plus æquo valet, vide quæſo, ne iſte nobis eripiatur, ac in alicujus gratiam hoc judicium effugiat. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Julio Portulachio S. D.

Gratias agit de ſuo in Camillum filium ſuum paterno animo; certiorem facit, Homerum, atque Æſopum Græcos ſibi redditos eſſe; ſeque vereri ait, ne Camillus filius ſe patrem imitetur in unis Latinis litteris, Græcis omiſſis, acquieſcentem.

32. TE amabam, Juli, antea tuo optimo ingenio, atque multorum annorum amicitia noſtra plurimum, nunc vero tuis magnis, ac multiplicatis officiis, atque iſto tuo in Camillum filium meum paterno animo, non ſolum amo, ſed etiam obſervo, plurimumque tibi debeo. Homerum, atque Æſopum Græcos accepimus, qui quidem tam nobis grati fuerunt, quam quo animo miſſi ſunt, qui gratiſſimo ſunt miſſi. Utinam filius iis literis, quam facit, magis delectaretur, ſed vereor, ne patrem imitetur, qui in unis Latinis acquievit. Dii cætera illi ſecundent. A Madio noſtro ſpero longiores noſtras literas tibi jam redditas eſſe, quibus ſignificabam,

Digitized by Google

omnia tua recte nobis allata. Tu vero in tuis & proximis, & superioribus nihil de Hercule nostro. Ecquid in Africam nunc? Nolo illi male ominari. Isthæc tamen per hæc difficillima tempora tam importuna peregrinatio mihi satis placere non potest. Cura, te amabo, ut, cum aliquid de eo habebis, intelligam. Camilli, & ejus matris, & meo nomine valebis.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Julio Portulachio S. D.

Gratulatur, eum incolumem ex Græcia domum rediisse, tantasque tempestates, totque piratarum incursiones feliciter evitasse. Ostendit, peregrinationem terrestrem maritima longe tutiorem esse. Rogat, ut tormentum parvulum ferreum ad Camillum filium primo quoque tempore mittat, curetque, ut rebus omnibus, quibus opus est, optime sit instructus.

33. AUdio de Julio patruo tuo, te mirum peregrinatorem factum, nuperque ex Græcia incolumem domum rediisse, eoque mihi gaudeo, quod nos quoque hac ratione te revisurum spero; tibi vero gratulor, qui tantas tempestates, tot piratarum incursiones devitaris. Mihi quidem peregrinatio ea probatur, quæ periculis careat. Quare maritima maxime improbatur, ubi non solum a procellis, a scopulis, sed etiam a piratis maxime timendum est. At terra a latronibus quoque non levia instant pericula. Recte quidem; sed ea commodius devitari possunt. Certe terra nobis naufragia non affert, neque hospitium vetat, cæteraque multa non aufert commoda. Quare jam terram teras licet, omnem Italiam peragrare poteris, deinde in Galliam transcendes, Germania patet, cæteras Orbis partes domi tuæ uno Ptolomæo duce percurres. Sed hactenus de peregrinatione. De Camilli parvulo ferreo tormento tua cura est, ut primo quoque tempore, ac quam optimus mittatur, omnibus etiam rebus, quibus opus est, optime instructus. Illud autem in primis videbis, ne quid scilicet reverberet. Is te rogat, ut ad nos venias, ac nobiscum aliquot dies esse velis, ut, quem infantem reliquisti, ado-

le-

Digitized by Google

lescentulum videas, cujus, & meo etiam, nomine Julium patruum tuum plurimum salvere jubebis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Decurionibus suis Lugiensibus S. D.

Gratias agit, quod ipsorum Ordo sententiis omnibus se decreverit, qui humaniores litteras publice doceat, altera tanta mercede honorifice addita, quæ idem munus antea obeuntibus persolvebatur, seque apud eos ad diem dictam futurum pollicetur, ut eorum liberos instituat.

34. TAndem aliquando a vobis eas literas accepi, quæ & meo summo erga vos, & vestro haud minimo erga me amore dignæ essent. Iis enim mihi significastis, me vestrum istum Ordinem omnibus sententiis decrevisse, qui humaniores literas apud vos publice docerem. Nam quod jam multos ante annos, cum interim eadem hæc opera vobis nihilominus usu veniret, nequaquam feceritis, in eam ego id partem accipio, ut summo cum honore meo factum a vobis existimem, qui meæ magis dignitatis, quam vestrorum filiorum utilitatis rationem habuistis, cum ad tenuem illam hujusce muneris mercedem invitare meam operam reveriti estis; quod nunc re ipsa plane comprobavistis. Nam cum res vestra publica ex Casellianarum aquarum superinductionibus aliquanto auctior facta esset, ac melius vestræ juventuti in hisce studiis consulere velletis, ad veterem ejus muneris mercedem alterum tantum addidistis, ut mihi provinciam istam demandaretis. Quod meorum studiorum vestrum perhonorificum testimonium ita accipio, ut quod a minime ignaris hominibus, certe a probatissimis, atque de bonis literis optime sentientibus Viris proficiscereturPro quo tamen nihil est nunc, quod a me ullam gratiarum actionem expectetis. Is enim equidem vir sum, qui malim aliquam gratiam referre, quam vel mirificas, atque immortales agere. Quod quidem meum institutum ut vobiscum etiam retineam, quantum in me erit, enitar, cum vestris liberis, meis Civibus eam operam dabo, quam a me tantopere expetere videmini, quam ego longius non differam, quam ad

Digitized by Google

diem dictam, hoc eſt, ad Calend. Aprilis : quod & mihi tum per anni tempus ad commodiſſime navigandum, tum ad reliquum viæ terra, quod lutulentiſſimum nunc eſſe ſcio, curru res meas convehendas longe commodius futurum erit : & Marino noſtro, cui uſque eo provincia iſthæc literaria profertur, nihil de ejus tempore detrahetur. Sed tamen quod paulo ante me facturum negaram, vobis univerſis, ſingulis, publicis, privatis, amicis, quique amicorum cauſſa in tam honeſta provincia nobis demandanda ſtuduiſtis, gratias eas ago, quas tanta animi veſtri benignitas poſtulare videtur. Valete. Venetiis Prid. Non. Febr. MDXXXIV.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII LUGIENSIS EPISTOLARUM LIBER SECUNDUS.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Braſaulio Muſæ S. D.

Ubi invectus eſt in ſacrilegum hominem, qui ſibi venenum miſere propinarat, gratias agit, quod ipſe ſponte præſto affuerit, præſentiſſimumque remedium ad vim veneni contundendam adhibuerit, illudque gratis in ſe beneficium contulerit, ut referendæ gratiæ nulla vel bene grato animo facultas detur, cum nemo pro vita parem umquam gratiam referat, niſi quam acceperit, eamdem illi vitam reddiderit.

1. DEbebam tibi antea plurimum, Muſa; undique enim de me optime meritus eras; nunc vero quicquid ſum, totum tibi acceptum refero. Niſi enim ipſe tua humanitate, tuaque ſponte mihi præſto affuiſſes, de me, ac de miſera mea familia actum eſſet. O impium venenum, quod latenter in meas venas infundebatur; ego vero miſer, qui quidvis aliud, quam hoc timuiſſem! Mihi jam funus parabatur, neque ego quicquam me ægrotare ſentiebam. Dii boni, quid hodie eſt hominum improborum? quid perditæ conſcientiæ? quid profligatæ æquitatis? ita ne ille, de quo ego ita meritus eram? in quem tot mea officia contuleram? pro quo etiam non levia pericula adiveram? hanc mihi gratiam referre ſtudebat? immo vero quantum in ipſo fuit, cumulatiſſime retulit? O hominem ſacrilegum! Quid enim in Deum ipſum pejus moliri poterat, quam falſo, ac per ſummam fraudem ita ejus veritatem, hoc eſt, Deum

Digitized by Google

ipsum oppugnare, atque appetere? Sed is præsto sibi affuit, qui te mihi tantum patronum adhibuit, ut continuo latentem hunc morbum a me longe propulsares. Vive diu, Musa, atque ista ope, atque integritate tui similes tueare, sicque afficias, atque ea officii magnitudine prosequaris, ut nullam tibi gratiam referre queant. Id enim proprium eorum est, qui gratis in alios beneficium conferunt, ut ita de iis mereantur, ut referendæ gratiæ nulla vel bene grato animo facultas detur. Quis enim pro vita parem umquam gratiam retulerit? nisi quam acceperit, eamdem illi vitam reddiderit? Deus tamen est, Musa, qui vel centuplum tibi, ac tui similibus facile compensat. Equidem moleste fero, cum hominum improbitas hanc mihi tantam tibi debendi facultatem obtulerit, saltem meam hanc debitionem apertius testari non posse, ut, & quam illustre tuum istud officium fuerit, sempiternæ memoriæ meis scriptis mandarem, & mei similibus te optimum patronum, iniquissimis vero acerbissimum adversarium ostenderem. Non enim eo contentus sum, ut is probus vir cum legendo in hanc Epistolam inciderit, suam improbitatem probe notari sentiat, sed si ea umquam temporis ratio incidat, qua liberius id agere possim, tibi polliceor, me continuo occasioni occursurum, atque isti debitioni, atque animo meo cumulatissime satisfacturum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bonifacio Rugerio S. D.

Rhombum dono mittens difficultatem habendi piscis nobilioris in foro Ravennate ob oculos ponit propter nobilissimas Civium familias, quæ multæ sunt, & splendide vivunt, ad quas domum usque defertur quidquid elegantioris piscis in ora maritima capitur.

2. RAvenna quidem sita est in ora maritima, quæque non longius a mari tribus millium passibus distat; quod tamen ad piscationes attinet, non sane frequentes sunt. Aut enim anni tempore impediuntur, aut parum est in eo mari nunc piscium. Sane adhuc in foro piscario Raja tantum est visa, plebejum, ac vile piscis

ſcis genus ; ſiquid vero elegantioris piſcis capitur omnino , præter nobiliſſimas Civium familias , quæ & ipſæ multæ ſunt , & ſplendide vivunt , tres ſunt Sacerdotum frequentiſſimæ [ut minutas omittam complures alias] ac locupletiſſimæ familiæ ; noſti genus hominum , atque palatum , quamque laute agant. His , ſi quid uſquam nobilioris piſcis capitur , domum uſque defertur , quia pluris illi pro eo dant , quam in foro vel a tribus non fieret ; in quo Chremetis piſciculi tantum in pretio ſunt. Ego jam multos , quicquid hoc eſt Rhombi , dies obſervo , & tandem captum vix potui capere. Nunc tibi mitto , certe eo animo , quo plane ſcis , libentiſſimo : verum etiam ſi patellam magis impleret , multo etiam libentiori. Vale. Ravennæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bonifacio Rugerio S. D.

Verſus quoſdam de Cardinalatu Hippolyto Ateſtio delato a ſe factos mittit ea conditione , ut Ferrinio non oſtendat.

3. HIc jam multos dies rumor erat conſtantiſſimus , incerto tamen adhuc nuntio , Hippolytum Ateſtium tandem Cardinalem factum. Quam quidem famam poſtea veſtra iſta armorum publica ſimulacra , ac qui ludi celeberrimi iſthic per tota hæc Saturnalia ſpectantur, multo auctiorem fecere. Ex qua quidem communi omnium lætitia cum ad me quoque pars mea perveniret, luſi in eam neſcio quid cum Pado, atque Tibride, quos meos luſus tibi mitto , quia eos ſemper aliquid eſſe putaſti. Ea lege tamen mitto , ne Ferrinio quicquam, qui nondum ab injuria mecum diſcedit , qui tot menſes ad tot meas literas ne literam quidem ; quem ego poſthac haud ſcio , an magis ferum , aut ferreum , quam Ferrinium in meis literis appellem. Sed quid ago? quaſi ego non magis cupiam illum eos diſſipare , quam is videre. Utinam ii ſint , qui mihi. Sed non ſunt. Neque ego pergo reliquum votum. Niſi plane toti vobis excidimus , aut iſthæc a vobis vos ipſos abſtulit lætitia , aliquid , ſi non ſpeculæ , verborum ſaltem poſſumus expectare. Vale. Ravennæ VII. Id. Feb. MDXXXIX.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bonifacio Rugerio S. D.

Sibi litteras Italice ſcriptas gratas fuiſſe ſignificat, facetequ ait, ſe malle intelligere, frumentum in cellam ſuam primo quoque tempore importatum eſſe, quam ut inde ſibi ad centeſimam ejuſmodi epiſtolam liber excreſcat.

4. TAmetſi ea mihi excuſatio, quam tu modeſte magis, quam vere affers, quamobrem ad meas Latinas literas Italice ipſe reſpondere malueris, nequaquam probatur, qui te id quoque & apte, & Latine, ut quiſquam alius, facere poſſe, plane non ignorem, quoquo tamen modo reſcripſeris, id mihi quam gratiſſimum fuit. Quid enim gratius accidere potuit, quam ut, non modo ad hujuſmodi meas, hoc eſt, non maximis de rebus ſcriptas, tam ſuaves ipſe contra tuas, jucundiſſimaſque elicerem literas? Quod vero de frumento perurbane jocaris, valde mihi arriſit; ſed nolim ſæpius pro frumento ridicula afferri. Malo enim mihi frumentum in cellam meam primo quoque tempore importatum eſſe, intelligere, quam ut inde mihi vel ad centeſimam ejuſmodi epiſtolam liber excreſcat. Tu vero contra ſi id eo, ut tu dicis, nomine rem meam minus curas, ut a me crebrius literas accipias, rectius faceres, ſi mihi tandem cauſſam eam dares, quamobrem tibi magis gratias agerem, quam ut te quotidie eadem de re per literas obtunderem. Quod vero ad meos Riccios attinet, eis non tam mea cauſſa ut omnia præſtes, quibus ego nihil honeſtiſſime cupere non poſſum, quam ne malevolorum hominum, quorum iſthic plena ſunt omnia, calumniis opprimi ſinas, te etiam, atque etiam rogo. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bonifacio Rugerio S. D.

Consolatur de filii morte, quod totus ætatis hominis cursus certissimis periculis, & calamitatibus objiciatur, ut, ei potius lætandum sit, quod filius moriens tot, ac tanta mala devitarit, quam dolendum, quod vivens cum cæteris ea misere non pertulerit. Diluit, quæ contra afferre poterat, hortaturque, ut reliquos duos filios cariores habeat, atque in eam virtutis viam ducat, ut, cum sibi quoque hinc discedendum erit, eos in terris cum optimis studiis institutos, tum hanc animi fortitudinem edoctos relinquat.

5. NOn equidem, Rugeri, eo ad te Orationem meam miseram, ut inde mihi tantum dolorem accersirem; mallem ego eam numquam scripsisse. Sed vide, ut homines rerum suarum ignari sint omnium. Ego, tibi cum eam describerem, magnam voluptatem capiebam, quod scirem, te mea scripta libenter legere solere, cum tamen ex ea ipsa mihi jam constitutus esset præsens hic dolor. Nisi enim ad eam mihi rescripsisses, nihil opus erat, ut de filii tui morte, præsertim tam longe gentium, audirem; aut si audissem omnino, eo id fortasse tempore accidisset, quo ejus diuturnitate minus moleste ipse angerere, neque ego ea ratione tam acriter urgerer; nunc vero ipse & tibi recens vulnus commovi imprudens, & mihi dolorem insciens accersivi novum. Sed quando tuum istud vulnus quotidie commune omnibus accidit, nihil est, quod in eo præcipue, ac gravius doleas: ego vero in meo non tam tecum querar, quam ut tibi in tanto isto tuo mœrore consolationem aliquam coner, si possim, afferre. Quod si assequar, id mihi erit optatissimum; si minus quicquam profecero, certe amorem erga te meum ex hac quoque parte tibi maxime testatum reliquero. Graviter te angit amisisse filium, & filium summa spe, ac optima indole; utrumque certe gravissimum, maximeque dolendum; filii enim, etsi vel omnibus membris capti sint, carissimi sunt; verum si ad naturæ charitatem accedat corporis integritas, & animi bene

Digitized by Google

ne inſtituti ratio, ac ſpes maxima, quæ in iſto tuo omnia ſplendide poſita erant, tum prope perpetuo, cum occidunt, videntur eſſe deflendi. Cui acerbiſſimo, ac infinito dolori tuo jure æquiſſimo tamen extrinſecus aliquid objici poteſt, quo levior fiat, ſi minus prorſus tolli poſſit. Aut enim quod tibi in filii morte, aut illi in eo diſceſſu ademptum eſt, [quando nihil aliud in noſtrorum morte, quam aut noſtram, aut eorum ereptam commoditatem aliquam queri ſolemus] ægre lamentaris; quod autem ad ejus damnum, certe cum eo rectius agi non potuit, quam iſta ætate ex his miſeriis, quibus omnia plena ſunt, in æternam illam Dei Opt. Max. felicitatem evolare. Revoca tibi, mi Rugeri, in mentem totum ætatis tuæ curſum. Adoleſcentiam repete, [nam in pueritia prope nihil ſentimus] perge vero juventutem; repende cum vir factus es; conſidera denique eam, quam nunc agis ætatem, ſi quicquam offenderis, quod tranquilli, quod ſecuri otii habuerit, quod non omnibus moleſtiis abundarit, quod non certiſſimis periculis, & ſuis, & ſuorum objectum fuerit; tum ego tibi non ſolum concedo, ut in tanti filii obitu omnes lachrymis habenas immittas, ſed ego quoque meis poſſum tuarum flumen valde adaugere. Sed ſi contra ingrata tibi omnia extitiſſe, ac laborioſiſſima expertus es; quid eſt, quod filio meliora eſſe comparata ſperares? Quaſi vero hæc tempora non jampridem omni ſcelere cumulata ſint, aut uſquam locus ullus ſit virtuti, non ubique improbi, falſi, perjuri, omniſque ſceleris affines ſummo in loco in omnibus Civitatibus, apud omnes Principes ſint conſtituti; ut tibi potius lætandum ſit, quod moriens hæc tot, ac tanta mala devitarit, quam dolendum, quod vivens cum cæteris hæc ipſa, atque his etiam graviora miſere non pertulerit. At hac ratione bonis omnibus magis moriendum, quam vivendum eſſet. Hoc ego non dico; tametſi vitam hominum miſeriam eſſe ipſam, neque tu non concedes. Id aſſero, ſi quis nobis deceſſerit, hac ratione minus ejus obitum nobis eſſe dolendum; quod multis miſeriis liberatus ſit, magiſque ei gratulandum, quod ex hac morte in veram vitam, ac beatiſſimum vivendi ſtatum in Cœlum aſcenderit. Defunctorum enim noſtrorum alia ratio eſt, atque majorum noſtrorum. Ii enim arbitrari poterant, una cum corpo-

re

Digitized by Google

re animam interire. Itaque recte querebantur in suorum morte, ut qui ubique esse desiissent; nos vero animam tum solum vivere putamus, cum ex hoc carcere terreno liberata est. At periculum est, ne ea perpetuis cruciatibus apud Inferos torqueatur. Hoc mi, Rugeri, perpaucorum est, eorumque, qui Christum Servatorem suum esse non satis credunt; ex quo uno scelere reliqua sequi solent scelera, quibus mortui in eas pœnas detruduntur. Verum de eo adolescente, ac pœne puero, ac tali patre nato quicquam tale verendum esse, nihil suspicor. Quin is & suapte bonitate, & patria institutione magis par est credi, ut unus factus sit Cœlitum, quam numerum auxerit inferorum. Quod vero ad tuam utilitatem, vel potius patrium desiderium attinet. Primum eo si gravius angaris, haud satis video, qui dolor iste tuus satis laudari possit, qui proprium commodum in eo queraris. Præterea vero quod in eo non omnibus liberis spoliatus sis, minus unius interitu solicitari debes. Reliqui enim duo sunt, quorum uterque natu est grandior, neque etiam fortasse utriusque spes inferior, quam erat in tertio. Quod magnam tibi consolationem afferre potest: quando etiam bis tantum tibi relictum est, quantum est ademptum. Nam si omnes in uno occidissent, ut mihi in Camillo [quod Dii omen avertant] fieret, fortasse tum honestius tibi lugendum esset. Quare in hos duos, qui tibi a Deo relicti sunt, omnem istam solicitudinem, atque desiderium confer. Nos habe, quod facis, cariores, atque in eam virtutis viam ducas, qua una etiam senectutem tuam maxime consoleris: atque, cum tibi quoque hinc discedendum erit, eo animo confirmatus discedas, quo Christiano homini par est discedere, atque ad eum in Cœlum tendens, reliquos duos in terris cum optimis studiis institutos, tum hanc animi fortitudinem edoctos relinquas. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Eletio S. D.

Lætitiam suam patefacit de jucundissimo nuntio ad se allato, Grifolium adhuc vivere, seque avide expectare significat, ut id confirmetur, cum id, quod de ejus obitu omnibus inhæserat, tale sit, ut prope unico verbo evelli non possit. Beriguardi villam nobilissimam, & laxissimam ad ducenta cubilia, Cœlique optima salubritate præditam laudat.

6. O Mihi jucundissimum de meo Grifolium nuntium, cui, si quicquid sum, pro Evangeliis donem, non mihi, meæque voluptati satisfaciam. Vivit ergo meus Grifolius? atque his etiam fruitur auris? Equidem, Eleti, quoniam id tam opto, quam filiolum Camillum, quam me ipsum vivere, id eo minus in animum induco, ut credam. Ubi, te quæso, nobis ille hoc triennium mortuus jacuit? ubi, inquam, delituit? aut quid tantum interea molitus est? ut amicis non solum literam ullam, sed etiam, ut ii se decessisse judicarent, æquissimo animo pertulerit? Omnino illud otium aliquid tanto viro dignum pariet. Avide expecto scire cætera, ac confirmari mihi, eum etiam nobiscum agere. Non enim quod nobis omnibus de ejus obitu tam inhæserat, tale est, ut prope unico verbo mihi evelli possit. Sed Dii malum huic pestilentiæ dent, quæ mihi multa adhuc incommoda attulit, unum illud non minimum, quod literarum quoque mittendarum institutum sustulit. Non enim isthinc quemquam ad nos, multo vero minus a nobis ad vos commeare licet. Sed brevi tamen spero, rem in suum pristinum statum restitutam iri. Nam isti Mauri, qui pestem in Urbem intulerunt, secum etiam sub alis in suis sarcinis abstulerunt, probeque Urbem purgarunt. Ego in Beriguardo sum cum meis Principibus filiis, villa omnium, quæ sunt, quæ fuerunt, quæque futuræ sunt, & nobilissima, & laxissima ad ducenta cubilia, Cœli vero ea salubritate, qua quæ optima. Itaque etiam rectissime valemus, quod te quo-

Digitized by Google

quoque facere puto, opto quidem certe. Vale. Ex Beriguardo Nonis Octobris MDXXXIX.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Eletio S. D.

Suilla salsamenta Ferrarienſi modo compoſita mittens laudibus extollit; ait tamen, ea non eſſe ejuſmodi, ut nobiliſſimos piſces, quibus Venetiis lautiſſimo prandio acceptus fuerat, æquent. Addit, ſe id moleſte non ferre, cum rerum copia facile ab amicis vinci poſſit, non ita in amore.

7. SUilla ſalſamenta, quæ tibi mitto, noſtro Ferrarienſi modo compoſita, optima eſſe puto, cupio quidem certe. Sunt enim ex meis ſuibus, iiſque ex haris jure eſculento, non autem ex montanis glande paſtis; præterea doctiſſima manu confecta. Sed ita ſit; numquam tamen Varios, Sgumbros, patellarios Rhombos, oblongis pedibus Cancros illos tuos, cæteroſque cujuſque generis nobiliſſimos piſces, quibus me Venetiis lautiſſimo prandio accepiſti, æquabunt. Neque id tamen moleſte fero. Facile enim ab amicis rerum copia vinci poſſum, in amore non ita, ut ne meus quidem Abioſius, qui amando amicos ſuos longe ſuperat, mihi par reddat. De Grifolio noſtro ſi quid habes, pergratum mihi feceris, ſi id mecum communicabis; ſed eum puto veterum amicorum prorſus oblitum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Benedicto Lampridio S. D.

Alphonſum Riccium adoleſcentem, ac pæne puerum, qui caſu quodam miſero, atque infelici Marcum Antonium Riccium propinquum ſuum occidit, jure ſolo Patrio in biennium exulantem commendat, petitque, ut ei impetret a Cardinali ſuo facultatem in Oppido Solarolio commorandi, & ibi per hoc biennium tuto agendi.

8. MEus mos eſt in ſcribendo, Lampridi, ut non ita unaquaque de re epiſtolis amicos a ſuis ſtudiis

Digitized by Google

diis interpellem. Itaque etiam factum est, ut tu quoque multo minus crebro meas literas legas. Malo enim nunciorum opera, quoties eorum facultas datur, ad salutem iis meo nomine impertiendam uti, quam quotidie epistolis quodammodo cum illis abuti, Diique facerent, ut nunc quoque aut nullam, aut saltem tam miseram scribendi causam non haberem. Satius enim mihi esset, sexcentas hujusmodi epistolas, quam propinquum periisse. Sed quoniam res humanæ fatis [ut ille] trahuntur, nos quoque fatis concedamus, necesse est. Alphonsus Riccius adolescens, ac pœne puer, casu quodam misero, atque infelici Marcum Antonium Riccium occidit. Nam cum Marcus Antonius maledictis Alphonsum sæpius lacessivisset, tandem is quoque exarsit, atque a convitiis ad manus venere, quo in certamine Marcus Antonius vulneratur, ac non multos post dies moritur. Riccii cæteri, quæ frequentissima est familia, continuo conveniunt, violatam propinquitatem resarciunt, in funus una postea omnes prodeunt, æque ab omnibus iniqui fati conditio defletur; datur præterea ab ejus, qui cædem fecerat, parente cæsi parvulis liberis in perpetuum victum bona pars agri bene culti, neque verbum ullum postea de cæde illa umquam auditum est. Hæc domi provisa sunt; foris autem est, quod etiam desideretur. Adolescens, qui in cædem illam misere incidit, jure solo exulat Patrio, neque illi a Principe nostro, nisi in biennium domum reditus ulla cujusquam gratia exorari potest. Interea vero ubi is tuto agat, locum quærit. Sed cum Solarolio Cardinalis tui Oppido nullum commodiorem habeat, is a me contendit, ut per amicos hanc in hoc biennium illic commorationem impetrem. Quare ego te rogo, atque oro, ut ita cum eo agas, ut nobis id exores: quod eo facilius obtinebis, quod fere quotidie gratiam hanc multis aliis facit. Ac ut ab adolescente omnia tuta habeas, ne quid tumultus, ac rixæ in Oppidum secum afferat, ego omni hac suspicione te libero, fidemque meam tibi obstringo, nihil novi ab eo esse metuendum, quem veteris admissi graviter pœniteat, atque etiam gravius pigeat. Quod si mihi impetras, omnium gratissimum feceris. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hippolyto Orio S. D.

Jucundas sibi fuisse ipsius literas significat, seque ejus absentiam facile ferre: si usus ferat, se ejus operam, quam multis pollicetur, petiturum; Castellium adolescentem optimum misere interfectum se dolere; sed ita esse, homini majorem nullam pestem, quam ab homine, oriri posse.

9. SUrrexeram a mensa ad septimam horam, cum tuæ literæ mihi redditæ sunt, quæ mihi tam jucundæ fuerunt, quam solebant esse tui suavissimi congressus, quibus nunc privatus valde doleo. Nam cum Portius, qui mihi olim Costii loco relictus erat, in Patriam se recepisset, ubi suorum studiorum fructum aliquem caperet, tuque adhuc pro Portio nobiscum eras, nihil amisisse videbar, qui in te uno ejus desiderium valde levarem. Verum cum tu quoque Bononiam te contulisti, neque discedens ullum mihi, qui tuam vicem referret, substituisti, solus relictus esse videor. Sed cum id postea honestissima de caussa factum esse animadverto, eo levamine dolorem istum facile consolor. Perge tu modo, ut facis, atque propera eum finem tuis studiis imponere, quem nos cupimus, & illa postulant. Quod vero operam tuam tam multis mihi isthic polliceris, tu quidem amice, sed frustra facis. Nam quam ego tibi præstarem integerrimam, eamdem abs te petere, si usus veniat, non dubitarem. De Castellio adolescente optimo misere interfecto, ut homo, a quo nihil humanum alienum esse debet, moleste tuli. Sed ita est, homini majorem nullam pestem, quam ab homine, oriri posse. Corradio salutem, quem, ut tecum communicet de Juris Civilis corpore, meo nomine commonefacies. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hippolyto Orio S. D.

Ejus negligentiam in scribendo redarguit, oratque, ut rescribat, qua in spe res sit de Camilli libris, ne eodem tempore duo corpora emantur.

10. JAm quindecim dies erant ipsi, ex quo a nobis Bononiam discessisti, neque etiamdum quicquam de Camilli libris audiebamus; ego vero arbitror, te eos ad librarium non offendisse, atque cuipiam alii venditos esse, interea vero, si qui alii venum exponantur, expectare; quod tamen perpaucorum fuit verborum, si id ad nos scripsisses; præsertim cum scires, nos hic quoque in speculis esse, si qui appareant; ne eodem tempore duo corpora emeremus. Satis enim est, pro uno tantum nunc dissolvere, quantum olim pro duobus non fiebat. Expecto scire, qua in spe res sit. Corradio, ac Bochio salutem. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebastiano Corradio S. D.

Opus suum de Imitatione nuper in vulgum editum mittit, ut ibi quoque emptori copia sit. Rogat, ut apud librarium suum proponi jubeat, cui pretium ipse faciat ad libri rationem, & curet, ut, cum erit, per quem tuto id facere possit, pecunia ad se deferatur.

11. VIde, mi Corradi, quanta communium studiorum vis sit. Te equidem, quod sciam, numquam vidi, neque tu me fortasse, nedum ut magna ulla inter nos intercedat consuetudo; tamen cum tua opera mihi usu veniret, nostris iis studiis fretus, sic eam a te contendere non dubitavi, ut si tecum multos annos familiariter vixissem. Mitto ad te opus meum de Imitatione nuper in vulgum editum, ea ratione, ut isthic quoque emptori copia sit. Hoc igitur ut apud librarium tuum proponi jubeas, te etiam, atque etiam rogo. Pretium erit,

Digitized by Google

rit, quod ei videbitur ad libri rationem; pecuniam vero [quando jampridem ſtudioſorum omnium Quæſtor factus es] æque ad te, ut deferatur, curabis, eamque, cum erit, per quem id tuto facere poſſis, huc ad me reſcribes. Vale. Ferrariæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Corradio S. D.

Certiorem facit, cum forte adeſſet ad Gyraldium ſenem, ejus literas allatas fuiſſe, juſſuque Gyraldii a ſe lectas, amoris, & humanitatis pleniſſimas; riſum utrinque magnum commotum, cum ipſe in ſuum nomen incidiſſet, & ad Riccium arridens inter legendum addidiſſet ſpinoſum; ſeque quaſi ſoricem ſuo indicio mendacium detexiſſe.

12. FOrte aderam ad Gyraldium noſtrum, tametſi quid dixi forte aderam, qui ab eo ſene nuſquam diſcedam? forte tamen aderam, cum ei tuæ literæ afferuntur. Quas ut a te miſſas vidit; lege tu, inquit, Ricci. Cui ego, quid ſi? At ille, quid enim? Quaſi aut ab ejuſmodi veniant, quæ quicquam habere poſſint, quod vel in concione palam recitari non poſſit, aut ego quicquam habeam, quod te celatum velim. Ita mihi eas legendas obtulit. Credebam equidem, Corradi, te ex tuis ſtudiis ſuaviſſimum, atque humaniſſimum eſſe virum, verum ex iis literis multo te vidi & ſuaviorem, & humaniorem. Sentiebam [ita me Dii ament] illa tua verba ex intimo animi exprimi, atque, ut par eſt, a filio ad parentem, cujus tu perſonam cum eo ſuſcipiebas, cariſſimum; ut, niſi ego te amarem, quantum facio quemquam alium, tibi iraſcerer, qui me in eo prudentiſſimo & doctiſſimo ſene amando ſuperare videaris, qui in ejus obſervantia, atque pietate nulli facile concedo. Sed te feram æquo animo abſentem; ſi adeſſes, non ita fortaſſe. Cum vero ad extremam epiſtolam venio, qua in parte ſalutem adſcribis communibus amicis, ac continuo in meum nomen incidi, ita me omni lætitia ſuffudiſti, ut multum ex noſtra æmulatione tibi remittere coactus ſim; ſed arridens ad Riccium, ego inter legendum addidi ſpinoſum. Ecquid, inquit, ille? ita ne eſt? Ego ve-

Digitized by Google

to, ita. Sed cum risum non tenerem, quasi forex meo indicio mendacium meum detexi. Risus utrinque major est postea commotus; ut ego mihi ipsi tuo nomine salutem dixerim, quemadmodum tu meo nunc Bochio, Cuspio, & M. Tullio Berojo dices, nisi cui eorum ita accidat in meis mecum, quemadmodum mihi tecum in tuis ad Lilium evenit literis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebastiano Corradio S. D.

Petit ab eo volumen, non ea tamen conditione, ut Lilius, qui statim, ac habuit, mortuus est, & cum cæteris libris hæredibus illud reliquit. Lilii testamentum exponit, oratque, ut se alterum parentem, qui reliquus ipsi est, magis, quam facit, amet.

13. ALter parens tibi suo die decessit; alter tuo ejus contemptu aliquantum abalienatus est; ut eodem tempore prope duobus orbatus sis parentibus. Quid enim decem volumina e manibus mihi erepta sunt? Num Lilius tam fortis fuit, qui omnibus membris captus erat, ut in suo vim tibi attulerit? Is certe suum habuit, sed paucos illud dies habuit omnino. Nam continuo moritur, idque cum cæteris ejus libris ad hæredes pervenit. Ego vero adhuc in eo contemnor. Sed istam tibi nostri negligentiam facile ignoscо, si id fatale futurum erat, ut cui prius mitteretur, is quoque illo, unde nulli reditus datur, postea mitteretur. Quare vide, atque cave, ne bis impius fias, hoc est, ne mihi quoque meum eo modo mittas. Malo enim omnia mea me incolumi conflagrari scripta, quam a quoquam eo omne vel aureos montes accipere. Sed redeo ad Lilium. Is in pecunia, quam multo grandioreм omnium opinione reliquit; erat enim ad Hs. cccc. Herculem Atestium Principem nostrum hæredem instituit, quam tamen in egenos [ut ei videretur] postea divideret; cum tamen ipse ex sorore sex neptes egentissimas haberet, mox omnes locabiles, quibus singulis tantum legavit, quantum levidensem vestem vix efficeret. Libros Jo: Baptistæ Gyraldio, propinquo suo ex altera parte, Prospero

pero Paſetio ex altera reliquit ; Epigrammatum vero libros complures , quos item Herculi Principi moriens commendavit , atque ita deceſſit. Vale , atque vive , parentemque alterum , qui tibi reliquus eſt , magis , quam facis , ama.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Corradio S. D.

Ejus Brutum ſe accepiſſe ſignificat , illumque librario conglutinandum dediſſe : libros armis cedere , ſibique cum cæteris Civibus juſſu Herculis Principis loricam cum haſta datam ad Patriam , ſi caſus ferat , defendendam ; ſe quotidie cum Saracchio eſſe , neque umquam ab eo diſcedere , quin prius ejuſdem amici commendationem renovet , eumque polliceri , ſe , ut prima occaſio detur , eum eſſe arrepturum , remque omnem confecturum.

14. BRutum tuum accepi , nondum legi. Continuo enim librario conglutinandum miſi. Sed jam libri cedunt armis , cum Princeps Hercules loricas ſingulis Civibus mitteret , quibus præſto eſſent ad Patriam , ſi caſus ferat , hoc Italico tumultu defendendam , uterenturque. Mihi quoque meam cum haſta dari juſſit. Vides? Ita me Dii bene ament, ut verum narro. Sed hoc ego quoque tecum riderem , niſi illud , an moleſtius , an? ſed loqui non poſſum. Ego ſcilicet annos ſexaginta tres natus , iis ſtudiis, quæ omnes norunt , miles fiam? Utrum me veteranum militem , an tirunculum appellabis? Nam ætas me non ſolum veterem , ſed etiam vetuſtiſſimum facit , militiæ vero omnis imperitia omnium rudiſſimum comprobat. Sed de his hactenus. Ego quotidie cum Sarachio ſum , neque umquam ab eo diſcedo , quin prius amici tui commendationem ſtudioſiſſime renovem : qui mihi contra ſe omnem operam daturum recipit , ut tibi in tanto amico tuo obſequatur. Videt enim cum ex tuis ad me literis , tum ex mea apud ſe renovata commendatione , quantopere illi ſtudeas. Is enim homo eſt , qui hiſce humanioribus ſtudiis valde delectatur. Quare etiam in eos , qui his , ut ipſe facis , plurimum valent , mirum in modum afficitur. Utinam

Digitized by Google

autem in ejus manu res posita esset; jampridem nihil laboraremus; pollicetur tamen, fidemque suam obstringit, se, ut prima occasio detur, eam esse arrepturum, remque omnem esse confecturum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebastiano Corradio S. D.

Judicium suum de Bruto a se lecto exponit, eumque luculentissimum opus edidisse profitetur, ac unde ipsi magna etiam apud posteros gloria sit ventura.

15. BRutum a librario optime, ut dignus est, conglutinatum accepi. Legi, atque adeo quotidie avide lego. Non enim frustra id tempus mihi ponere videor. Nam quod ad Historiam, quæ in eo libro cum Græca, tum multo magis Latina versatur, tantum abest, ut quicquam desideretur, ut etiam interdum ex summa ejus abundantia luxuriare videaris, quæ tamen luxuries suum semper aliquem fructum affert. Quæ vero tu alio modo legenda esse censes, atque palam leguntur, mihi valde arrident, tibique in iis maxime assentior; sed quæ sensa paulo sunt abstrusiora, ea eadem facilitate aperis, ut omnibus maxime pateant. Nollem [si omnino mihi dicendum est filio, quod sentio] te minuta quædam tam curasse, ut mediocriter eruditis nihil relinqueres, idque magis probassem, si cum Viris scribendo, non autem semper cum adolescentulis tibi agendum esse censuisses, eorum etiam rationem hanc habuisses, Asconiumque in ea interpretatione imitatus esses. At rerum copia id me facere non siuit. At vitis cum cultior ad videndum, tum etiam utilior ad ferendum est, quæ probe putata, atque in sua certa capita constituta componitur, ne luxuries eam prorsus perdat, cum ad fructum pervenerit. Equidem a te expectabam, ut in Ciceronis variis de Oratoribus judiciis judicium tuum ostenderes, atque in iis explicandis tuum quoque planius explicares. Sed quot capita, tot sententiæ. Certe luculentissimum opus edidisti, ac unde tibi magna etiam apud posteros gloria sit ventura. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebastiano Corradio S. D.

Dupliciter gratulatur, & quod a Senatu Veneto suæ publicæ Scholæ omnibus sententiis delectus fuerit, & quod Pontifex Maximus Bononiensium Civium rogatu ab eo Senatu impetraverit, ne a Bononiensi Gymnasio abduceret. Diluit ea omnia, quæ sibi contra afferre poterat, inferque tandem, eum plane videre, Bononienses suos cum in illo ipso, tum in ejus dignitate optime ipsi consuluisse.

16. DUpliciter tibi gratulor, utrumque vero maxime, cum quod Senatus Venetus te publicæ suæ Scholæ omnibus sententiis delegit, tum quod Pont. Max. Bononiensium Civium rogatu ab eo Senatu impetravit, ne te a Bononiensi Gymnasio abduceret, quorum utrumque ad tuam maximam gloriam pertinet, atque haud scio, an posterius etiam multo eam majorem tibi cumularit. Quare quantum res ipsa postulat, tantum etiam tibi gratulor, sed cum tibi gratulor tua ista duplici, ac tanta gloria, tum etiam tibi auctor sum, quoniam Bononiæ commodissimas ædes, ac suburbanum etiam amœnissimum cum ad rei familiaris usum, tum ad animum per æstatem recreandum tibi jampridem comparasti, neque non cum tota Civitate arctissima jam multos annos conjunctus es amicitia, ne tranquillissimum istum vitæ statum cum quovis alio commutare quæras. Omnino Venetiæ, si Urbes conferantur, quam Bononia, multo sunt nobiliores, ac quo ex omnibus totius Orbis partibus Principes, ac literatissimi confluunt Viri. Multa tamen Bononiæ tibi præsto, quæ Venetiis desiderares, adsunt commoda. Continuo enim quæ ex suburbano tuo ad victum legis, frumentum, vinum, ligna, ea omnia carius illic tibi essent emenda. At mihi ibi quoque prædiolum emissem, unde hæc eadem certiora, & propria haberem. Scilicet. Quasi jampridem omnia suburbana non sint a nobilioribus occupata. Longe vero gentium villam habere, quis tibi ejus usus esse posset? ad quam vel longa navigatione; vel præter navigationem aut equo, aut rheda tibi utendum esset. At sit unde etiam propius e-

mas. Quanti vero id emeres? Arculam tuam vel duo jugera exhauſiſſent. Præterea vero quid ex eo legeres, cum vectigalia, cum tributa pendiſſes? At ex publicis cellis, ut cæteri, victitarem. At continuo ex lignorum penuria algeres. In vino mercedis dimidium abſumeres, alterum ædium conductio tibi auferret. Sed quid ego pergo cætera? Solem non emeres, cæterarum rerum præſenti pecunia vix copia fieret. Quæ contra Bononiæ aut a tuo ſuburbano, aut ex foro abunde, ac multo vilius, quotidie habes. Jam vero quanti illud eſt, cum per æſtatem te ex urbanis tumultibus, atque ex mœnibus concluſis illis æſtibus ſubducis, atque ſubtrahis, ibique aut ſolus inter libros otioſe verſaris, aut etiam cum amicis tuis lætiſſime agis? quo uno recreationis munere Venetiis prorſus caruiſſes. At amicorum nobiliſſimæ Villæ non defuiſſent, quas jucunde cum illis obiviſſem. Recte quidem apud amicos, ſed domi noſtræ rectius, & commodius agimus. Sint horum cum tua pares voluntates; tempus, quod tibi, iis quoque opportunum accidat; conveniant omnia ad iter ſuſcipiendum; ruſticatio illa omnibus commoda veniat; amœniſſimæ ſint Villæ; ex omnibus denique rebus omnem capias voluptatem; certe cum in alieno te eſſe videres, atque habere, qui in tuo eſſe poſſes, recordareris, tum tua ſumma illa voluptas ſubito concideret, vultum commutares, animo ita afficereris, ut etiam ingemiſceres. Equidem quotidie ſum cum meis Principibus aut in Beriguardo, aut in Padi nobiliſſima illa ad Thealdi arcem inſula, aut ad Caput aureum, alias aliis in Regiis, ac magnificentiſſimis eorum Villis, ex omnibus tantam voluptatem, quam quiſque alius mei ſimilis, capio, verum [ut verum fatear] cum me aliorum bonis lætari, atque in alieno regno eſſe ſentio, continuo ea mihi delectatio langueſcit, atque etiam quodam modo odioſa fit. Contra vero ſi in mea villula ſim, quæ etiam vix duo cubicula, eaque humi præbet ad habitandum, omnibus tum fruor lætitiis, neque mihi quicquam deeſt ad omnem voluptatem percipiendam; ut illud ſuperius ſit gaudere, quod dicunt, in ſinu, hoc vero omnibus lætitiis effuſe geſtire. Id quod ex interiori, ac ſecretiori virtute illa emanat, quæ eſt, cum ſentio, me in meo apud me eſſe, meoque etiam ære comparato. Quod, ut de te quoque ſuſpi-

Digitized by Google

picer, facile adducor, cui a tuis publicis ſtudiis hæc agendi, ut velis, aliqua ratio plurimum confert. Quid vero quod maxime ad tuam dignitatem attinet, quod Bononienſis Gymnaſii Theatrum multo, quam Venetum eſt, cum auditorum frequentia, tum eorum etiam dignitate refertius, atque nobilius? quamquam ipſe tuis locupletiſſimis ſcriptis ſæpe alias totum Orbem tibi ampliſſimum Theatrum effeciſti, proxime vero in iis, quæ in Ciceronis Brutum ſcripſiſti, ita tibi illud patefeciſti, ut jam laxius nullo modo id efficere poſſis. Quibus omnibus de cauſſis plane vides, Bononienſes tuos cum in te ipſo, tum etiam in dignitate tua tibi optime conſuluiſſe, qui ne in utroque tantum commodi amitteres, ſuo ſtudio, ſuóque in te amore te ſecum eſſe voluere, quibus ut vir gratiſſimus eam gratiam referes, quam ſoles, & potes maximam, cum in eorum juventute, tum in iis, qui alieni iſthuc addiſcendi cauſſa ex omnibus nationibus ſe conferunt, adoleſcentes, fideliter, ut facis, inſtruendis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Corradio S. D.

Suo malo fato, nullo facto, ſe minimi fieri ab eo, quem non nominat, ſignificat; eum autem, a quo plurimum diligitur, jam annum ſuo ſummo cum detrimento abeſſe; curaturum tamen, ut ejus amicus intelligat, ſe nihil illi defuiſſe.

17. SI meum officium [hæc tecum fili] tantum apud meos valeret, quantum deberet, & quantum tua commendatio apud me ponderis habet, neque iſte tuus amicus, neque cum eo multi alii mei, quibus opera mea quotidie uſu venit, quicquam laborarent. Sed malo meo fato, nullo facto, pluris hic me non facit, quam qui minimi. Qui me plurimum diligit, jam annum meo ſummo cum detrimento longiſſime abeſt. Curabo tamen, ut amicus tuus cum te ad me de ſe diligentiſſime ſcripſiſſe, tum me etiam, quantum in me erit, ſibi nihil defuiſſe, intelligat. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Corradio S. D.

Epiſtolas ſuas magis ad perſonarum, quam ad ullam temporis rationem diſtributas eſſe oſtendit, quemadmodum Tiro in epiſtolis Ciceronis fecit. Commendat, ut Camillo filio Juris Civilis corpus emat ſex, aut ſeptem aureis ſcutatis, quos ad eum ſe remiſſurum pollicetur.

18. MEis epiſtolis id ſtudii opus eſſet, quod tu in Ciceronis epiſtolis te ponere ſcribis. Nam cum ego non magis compoſite meas inſtituerim, quam Tiro Ciceronis fecerit, qui eas neque in codice ſcripſiſſem, neque, quæ mea ſumma eſt negligentia, iis omnibus diem ſuum adſcripſiſſem, eo factum eſt, ut poſtremo cum eas edendas deſcriberem, magis ad perſonarum, quam ad ullam temporis rationem eas diſtribuerem. Sed redeo ad te. Si hoc præſtas, Corradi, quod credo, te optime præſtaturum, quid orationi profuturus ſis, non video. Fortaſſe, ut quippiam facilius explicetur, effeceris; major tua tamen in eo laus erit, quod eorum temporum quaſi quamdam Hiſtoriam ex epiſtolarum ordine contexueris. Sed de his hactenus. Camillo filio Juris Civilis corpore opus eſt. Hic vero eorum librorum parva copia eſt, eaque uſitatiſſima, ac quod gravius eſt, cariſſima. Duplo enim pluris venit, quam ſuperioribus annis venibat, quam homines culpam in iſthæc bella Gallica, unde ejus generis libri, ut ſolent, nunc nulli in Italiam convehi poſſunt, recte conferre videntur; ego vero audio iſthic meliorem horum eſſe conditionem. Vide quæſo, num ita ſit. Sed pluris illud, quam ſex, aut ſeptem aureis [ut noſtri dicunt] non emo. Si eo pretio haberi poteſt, ſcribas ad me, qui totidem tibi pro eo remittam. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebastiano Corradio S. D.

Rationem reddit, cur potius ad eum, quam recta ad Hippolytum Orium, septem aureos scutatos pro corpore Juris Civilis librario dissolvendos miserit: rogat, ut libros continuo mittendos curet, quorum nimis diuturno Camillus filius desiderio tenetur: certiorem facit, se brevi duos epistolarum suarum libros ad Atestios Principes conscriptos missurum.

19. MItto tibi per publicum Tabellarium septem aureos, ut dicunt, scutatos. Eos tua manu Hippolyto Orio reddes, quibus pro corpore Juris Civilis librario dissolvat. Si quæris, cur hos ei recta non miserim? respondeo, hoc mihi modo tutius esse visum; non quin illi omnia facile confidam; sed quoniam is minus est in Urbe notus, neque ad quam aut domum, aut Tribum ego has literas inscriberem, satis sciebam. Accedit, quod is forte abesse nunc poterat, quod de te nihil dubitare poteram. Eum ad te accersi jubebis, si aderit; si absit, cum redierit, pecuniam illi meo nomine dinumerabis, eumque ad libros continuo mittendos, quorum jam nimis diuturno Camillus filius desiderio tenetur, urgebis. Brevi expecta epistolarum nostrarum libros duos ad Atestios Principes scriptos, quasi decem reliquorum ad amicos fidelissimos prænuntios. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebastiano Corradio S. D.

Rogat, ut Ludovici Rasponii filius, quem is domi ei dederat ad erudiendum, ita illi commendatus sit, ut Camillum filium suum haberet, polliceturque, eum haud frustra tantum officium apud equitem gratissimum esse collocaturum.

20. LUdovicus Rasponius meus est pervetus amicus, sed hoc mihi cum multis aliis commune est, ea

Digitized by Google

ea Vero ejus viri humanitas eſt, ut me in primis colat, atque ita mecum familiariter agat, ut, ſi cum multo ſe majore ageret, humanius non faceret. Is me rogat, ut Paulum filium ſuum, quem domi tibi dedit ad erudiendum, ea de nota commendem, qua facerem, ſi Camillum filium meum tibi commendarem, cujus honeſtiſſimam petitionem, [ne tecum multis agam,] loco meæ commendationis accipies, ejuſque filium ita commendatum habebis, atque Camillum filium meum haberes. Id quod non eo tamen facio, ut verear, ne tua ſponte omnia ei, & quæ ad ſanctiſſimos mores, & ad optimam inſtituendarum literarum rationem pertinent, quorum utrumque ita in te conjunxiſti, ut utrum ſit majus, haud facile cerni poſſit, ſis æque, ut cæteris, præſtaturus; ſed ut ejus parenti, hoc eſt, parenti, quibus enim verbis id parentis affectus in filios interpreter melius non habeo, morem gererem. Siquid tamen tuæ illi optimæ voluntati, atque aſſiduo docendi inſtituto tuo ſeparatim huic etiam addi poteſt, ut mea cauſſa id addas, te etiam, atque etiam rogo: Mihi enim gratiſſimum erit, ſi Paulus ad patrem ſuum, is autem ad me hanc meam commendationem magnum pondus apud te habuiſſe, hacque tibi ſe multo commendatiorem fuiſſe, perſcripſerit. Tametſi haud fruſtra tantum tuum officium apud equitem gratiſſimum polliceor te eſſe collocaturum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Corradio S. D.

Summam lætitiam ſuam effundit propter ſpem a ſe conceptam, Summum Pontificatum Hippolyto Cardinali ſuo delatum iri, rationibuſque multis conatur perſuadere, Summam illam Dignitatem ipſi committendam eſſe.

21. LAurentium Caſtium, quem mihi ſecundo commendas, quo vultu, quibus verbis acceperim, quoque ſtudio illi apud Sarachium noſtrum affuerim, is tibi referet: a me autem nihil aliud habebis, niſi me in ſumma eſſe ſpe, ſummum iſtum Pontificatum Hippolyto Cardinali noſtro omnino iri delatum. Quod ſi ita ſit,

Digitized by Google

Dii boni! quæ gestiens nostra omnium lætitia? quæ totius Civitatis alacris exultatio? quod agri? quod omnium Municipiorum solidum gaudium? quæ præterea universæ Europæ pax? quæ Principum, ac Regum animorum concordia? quæ denique ætas aurea cum hac nostra conferri poterit? Cœlo lactis imber effluet; terræ sua sponte uberrimas fruges ferent; vites nectar effundent; ex arboribus suavissimi fructus legentur; ver perpetuum floribus mire fragrantibus totum Cœlum complebit; saluberrimi venti spirabunt. Sed quid plura? Nihil ad Deorum vitam in terris agendam, præter unam æternitatem, desiderabitur. At bone, Ricci, quid agis? quo isto tuo desiderio raperis? quid tantum moliris? Id quidem magis optari, quam sperari licet. Nullus enim mos est, tam nobiles; tamque illustres Cardinales ad summum illum gradum admitti solere, ne illi postea Familiæ suæ autoritate autoritatem illam magis opprimerent, quam regerent. In more quidem multum poni, nullas inficias imus; sed quid mirum, si novum institutum in re maxima, maximeque necessaria inducatur? Quasi vero quotidie vel in optime institutis Civitatibus veteres leges non abrogentur, novæ surrogentur, moreque novo vetus mos, & consuetudo tollatur, atque etiam optime tollatur. Ut quantum ad consuetudinem, ea magis temporum rationi obtemperare, quam tempus ipsam sequi debeat, fiatque præter morem sæpius, cum e Rep. esse probe constet. Quod vero metuis, ne si potentior Princeps Pontifex fiat, tota Resp. occupetur, aut saltem de ea magna fiat imminutio; id magis ab istis providendum fuit, a quibus omnibus ea plaga jam multos annos illi graviter, atque altius infligta est; qui cum suos haberent, quasi terræ filios, ut eos cum nobilitate, tum re etiam amplissima auctos relinquerent, palam, atque insolenter ista via grassati sunt. Ex qua teterrima Reip. imminutione facta ingentia etiam bella usque ad nobilissimarum Urbium eversiones sunt postea consecuta. Quorum omnium nihil est, quod ab hoc nostro verearis, qui suos ejus generis dignitatis habet, cui parum adjungi possit; in iis autem opibus ita abunde constitutos, ut magis ab illis, si quis casus ferat, ipse juvari, quam ut in eos is quicquam de suo conferat, facile possit; ut hac ratione tantum absit, ut nobis iste Pontificatus eripiatur, ut nobis potius, quam,

cui-

cuiquam alii fit omnibus ſententiis deferendus. Ea vero ratione, quæ ſequitur, quoniam nobiliſſima eſt, quæque cum huic Magiſtratui ſemper opportuna accidit, tum hoc tempore magis accidere non poſſet, jampridem eum nobis delatum eſſe oportuit. Id autem eſt, ut otium univerſæ Reip. Chriſtianæ conſtituatur, ac pax perpetua in ea concilietur: quod nunquam fiet, niſi bellum hoc, quod inter duos potentiſſimos Principes Cæſarem, & Galliæ Regem cum diuturnum, tum etiam nefarium acerrime geritur, tandem aliquando prorſus extinguatur, atque utrique de manibus arma iſta eripiantur; in cujus poſtea locum pax, atque optima eorum animorum conſenſio inducatur. Ad quod ſanctiſſimum opus integre præſtandum, atque brevi conficiendum, nullus in illo graviſſimo ordine aptior, ac natura ipſa magis opportune factus, quam hic noſter, reperitur. Hic enim, qua familiaritate cum Rege conjunctus eſt, cum eo aget & fidelius, & liberius: qua vero ejus frater Hercules Cæſarem ſumma colit obſervantia, facile & ipſe ejus animum tractabit, ſimulque una uterque cum utroque uſque eo Chriſtiane aget, quoad hoc otium, hanc quietem, ac tranquille agendi rationem ſuis comparet: cujus quidem optimi animi ſui uterque non parvam ante ſignificationem dedit: ſemel ille, cum proxime Senæ, nomine Regio, præfuit, quæ Civitas quamdiu ſub ejus imperio manſit, nihil in difficili illa obſidione durius ſenſit, nihil indignum pertulit; ut vero Imperium ad alium delatum eſt, continuo totius agri quaque verſus ingentem vaſtitatem, in Urbe vero præter cætera, quæ belli inſolentia cum a noſtris ipſis calamitoſa, tum ab hoſtibus etiam turpia inferuntur, famem prope Peruſinam perpeſſa eſt. Quod quid aliud ſibi præferret, quam hunc noſtrum tum quoque hanc unam concordiam, atque Reip. incolumitatem prudenter ſpectaſſe, qui non meridie planius perſpicit, is cæcus, atque amens eſt. Hujus vero Frater Hercules totum hoc belli tempus in hac ſanctiſſima pacificatione verſatus eſt, neque quicquam in tota vita tam ſtudioſe, tam anxie, tamque omni contentione egit, atque cœptus eſt, quam cum hujus conſummandæ pacis omnem diesque, noctuque aut per literas, aut per certiſſimos nuntios, aut per ſe etiam ipſum præſens optimam daret operam, qui nunc Fratri Pontifici adjunctus, quod opus

habet

habet optime inchoatum, atque ex magna parte informatum, cum eo felicius absolveret. Præterea vero, si, ut dicitur, aliud vitæ genus, atque alius conditionis status alios mores affert, atque aliam vivendi rationem postulat, qui ab hoc non magis sperandum est, cum ei gregi præfectus fuerit, cui eum Deus Optimus Maximus præfeciſſet, quam ut primo quoque tempore in id unum incumbat, atque omnia sua studia conferat, omnesque conatus intendat, ut ei eam pacem pariat, quam Christus Opt. Max. Pontificibus suis discipulis, cum se ad mortem pararet, reliquit, ut se mutuo, ac fraterne inter se amarent, ac vicissim diligerent: ut unus omnium in Christo, a quo horum alter cognomentum Christianissimi sibi adinvenit, alter vero ei se acerrimum defensorem profitetur, animus & voluntas eadem esset. Certe hic alio animo, quam esse deberet, esse non posset, ut Reip. suæ cum ad præsens otium, tum ad speratam Cœli gloriam consuleret, atque prospiceret; in qua tamen una agendi ratione commutanda, unum id mihi valde adversaretur, quod non multum ei mutandum, atque a se ipso discedendum esse video, qui semper illo animo fuit, ut uni paci omnes hujus generis belli comparatas victorias facile posthaberet; quemadmodum [ut paulo ante dicebam] in bello Hetrusco comprobatum est; quod ita facile ducebat, ut nihil sentiretur, magisque ad concordiam res, quam ad ullam incommodi suspicionem omnibus spectare videretur. Quod genus officii tam necessarium, quam quod maxime, a quovis alio qui ex minutis istis Cardinalibus Pontifex fiat, sperari non potest. Quanti enim superiores quosdam [ne quemquam nominem] aut Cæsar, aut Rex fecerit, res ipsa indicat, idque summa cum Reip. clade, atque turpitudine indicat. Necesse est enim, ut navis non solum remis, ac ventis in cursum suum impellatur, sed ut illa forma ea sit, quæ ab illa ad celeritatem plurimum adjuvetur: quemadmodum etiam musica instrumenta, quæ ex una materia alium sonum, ex alia alium referunt: ita in hoc, atque adeo in omnibus Magistratibus, plurimum interest, an ex humili genere, an ex illustri Familia ortus sit, qui eis præficiatur, quique domo non parum auctoritatis in illam secum afferat. Nisi hoc quoque loco mihi objicias, aliquot etiam ex Illustrissimo illo Ordine non deesse, qui

cum

Digitized by Google

cum majorum ſuorum illuſtri dignitate, tum ſuopte etiam bono, ope, ac gratia plurimum poſſunt, pollentque, qui hanc Pontificiam dignitatem dignitate propria tollant, augeantque quam maxime. Ad quod reſpondemus, [quod tamen cum eorum bona gratia dictum volo] iſtos quidem, [ſentio enim quos mihi ſignifices] præclaros Viros, ac nobiliſſimos eſſe, ſed qui tamen cum hoc noſtro minime conferendi ſint. Prudentia quidem, ætate, ac gratia, ut pares cum noſtro ſint, poſſum concedere, certe cum majorum dignitate ampliſſima, atque eorum etiam, qui nunc ſunt, aguntque in Imperio multo etiam ampliori, poſtremo opibus, ac rerum omnium ſumma copia, quæ non eſſent aut longe aliunde expectandæ, aut a ſuis per tributum extorquendæ, ſi quid aut a Turcis, aut a Chriſtianæ Fidei rebellibus, quorum utrumque jam multos annos imminere videtur, ingrueret adverſi, neque ipſi, ſe multo inferiores eſſe, negare audebunt. Sed hæc ita ſint, inquies, quoniam rationibus, ut ita eſſe fatear, me vincis, certe tu contra hoc mihi nunquam negabis, quin ſuſpicandum ſit, ne quas antea Cardinalis Regias partes tutatus eſſet, Summus poſtea Pontifex factus, eaſdem tueretur, atque eo etiam ardentius, ac fortius, quo in potentiori auctoritate conſtitutus eſſet, tueretur; quo etiam fieret, ut majus belli incendium excitaretur. Recte quidem nunc ſuſpicari videris, ſed ego te facile omni iſta ſuſpicione prorſus libero. Certe, Corradi, hic noſter Regi plurimum debet, iſque Princeps eſt, qui in referenda gratia, quam in accipienda, cumulatior eſſe ſolet, ſed non eo ſequeretur tamen, ut hujus tantam remunerationem cum ullius tam magno faceret detrimento. Probe enim tenet, tam illos ingratos eſſe, qui ex alienis opibus gratiam referunt, quam illos illiberales, qui non ex ſuo eandem ineunt; quod vitium vel morte ipſa cautius devitaret. Verum fac, ut aliquid apud ejus animum remanſerit, cui nondum in Rege remunerando [ne quid de ſucceſſione illa tibi nunc dicam] ſatisfecerit, in nulla re alia majus beneficium in eum conferre, neque ſe gratiorem oſtendere poſſet, quam ſi illi a potentiſſimo, atque infenſiſſimo, infeſtiſſimoque hoſte pacem afferret, quam ſi ejus Regnum in perpetuo otio conſtitueret, quam ærarium jampridem exinanitum clauderet, atque repleret, quam ſi populorum omnium graviſſimis, atque aſſiduis,

tri-

Digitized by Google

tributis finem imponeret. Hæc magis sunt, in quibus se Regi suo gratissimum præstare studeret, cujus etiam ampliſſima in se collata merita eo superaret, quod in eo ipso gratificando universæ Reipub. Christianæ gratissimum faceret. Ac quoniam in una pace constituenda totius rei summa versari videtur; quid si Regum alter, atque etiam uterque pacem hanc recuset, conditiones non probet, easque alter alteri iniquiores imponat? Quid, inquam, tum ageret iste tuus Princeps Pontifex? Quid? prudenter ille quidem, ut in cæteris rebus omnibus ageret. Nam quod ad conditiones attinet, eas illis ipse ut æquissimas proponeret, quæque nisi summo scelere possent recusari, diligenter videret. Si tamen nostro aliquo malo fato accideret, ut ad pacem novum consilium iniri oporteret, ne recurram in Sanctissima persona ad Platonis præceptum in tali casu, qui jubet in Civilibus discordiis, qui neutram partem secuti essent, tum alteri, atque adeo potentiori parti se adjungere, quorum accessione facta, quæ se pars altera inferiorem videret, postea ab armis discedere, atque æquissimas conditiones accipere cogeretur; atque ita aut sua voluntate, aut vi coacta arma deponeret; ne, inquam, ad arma a suis Sacris summum Pontificem avocem; id tantum eo casu ageret, rem suam Christianam curaret, nulli eorum adhærens, utrique pie studeret, gregem suum pace, ac lege optime pascens; illos vero interea cum assiduis literis, tum etiam idoneis nuntiis exhortans ad ista impia arma deponenda. Quorum si tanto ardore tamen tenerentur, summamque in iis sibi gloriam positam esse putarent, tandem in Turcas Christiane coirent, ac fœdus omnium Sanctissimum ferirent: deinde ad Christi Servatoris nostri sepulchrum recipiendum, ad ampliſſima Regna sibi comparanda, atque ad omnibus copiis copias suas honeste locupletandas arma illa sua, suas vires, suam illam virtutem bellicam, sua isthæc infinita odia converterent, proponere non cessaret. Quæ omnia cum in Christi honorem fierent, nullum dubium est, quin certissimam victoriam inde essent relaturi; ac quæque inde acquirerent, ab universa Ecclesia recte acquisita probarentur: qui vero in præliis cecidissent, eorum animæ recta in Cœlum, in æternam illam Dei gloriam evolassent. At unus scrupulus etiam mihi restat; id autem est, quod, qui non ita sunt no-

biles Cardinales, ſemper ſe poſtea contemni, atque in nullo pretio haberi a tanto Pontifice arbitrarentur. Quorum hic ſuffragiis in ſummum illum Pontificatum delectus ſit, eorum non meminerit? ac memoriam ſuam omni genere erga illos officiorum non teſtaretur? quem modo optime de cæteris merentem faciebamus, eum nunc in referenda gratia negligentem arbitrari poſſumus? Utinam mea auctoritas tanta eſſet, cui tanta fides adhiberi poſſet; equidem eis pollicerer, quicquid huic aut auctoritatis, aut amplitudinis acceſſiſſet, hunc id totum in eorum commoda ſine ulla dubitatione eſſe collaturum; neque quicquam apud eum fore tam carum, quod eorum gratiæ non libenter poſt eſſet habiturus. Hoc loco præterea iis quoque rumoribus, quos ab imperita multitudine ſpargi audio, occurrerem, niſi jampridem noſtra integritas omnibus perſpecta eſſet: nos veterum injuriarum nihil meminiſſe, neque Herculem Fratrem Fratris Pontificatu quicquam inſolentiorem fore, cum ſua optima natura, tum etiam ſingulari prudentia, ut vicinis quicquam propterea ab eo timendum eſſet, quibus non ut vicinis, ſed alteris ut parentis, alteris ut fratrum loco & nunc utitur, & ſemper eſt uſus, in omne etiam tempus uteretur. Sed jam dicendi finem faciam. Si his rationibus omnibus, quas tibi ab noſtro adduxi, Rerumpublicarum ſumma recte committitur, hæc jam multo ante huic noſtro committenda fuit; neque tamen, quod hoc ante non factum ſit, eos, qui in Pontifice creando ſuffragia ferunt, hoc ipſum vidiſſe, multo vero minus contempſiſſe, arguo. Alterum enim nimis craſſæ ignorantiæ, alterum effrænatæ immanitatis fuiſſet; ſed in hunc diem Deum Optimum Maximum hanc gregis ſui ſummam cuſtodiam diſtuliſſe arbitror, ut ex multorum aliorum adminiſtratione hæc noſtri gloria ſplendidius eluceſceret, atque eandem iis, qui poſtea eſſent ſecuturi, viam hic ad ſanctius hanc Remp. adminiſtrandam præmonſtraret, atque præmuniret. Arbitror, te jam videre quibus rationibus tantam ſpem mihi confecerim. Si quid tamen contra eſt, quod ego non viderim, Deus viderit. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Venturæ Pistophilo S. D.

APPARATUS *sui partem mittens orat, ut Diploma ab Alphonso Principe sibi curet, quo ab alienis cum impressoribus, tum etiam venditoribus, quantum ejus auctoritas sit, optime caveatur.*

22. APPARATUS mei; ita enim opus hoc inscribere placuit; partem tibi mitto, ut primum videas, utrum in ejus hac publica editione ullam studiosis utilitatem simus allaturi; deinde, si id ita fore statueris, ut meæ etiam peramice consulas. Id autem effeceris, si Diploma ab Alphonso Principe nostro mihi miseris, quo ab alienis cum impressoribus, tum etiam venditoribus, quantum ejus auctoritas sit, optime caveatur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Venturæ Pistophilo S. D.

Gratias agit, quod non solum unum, sed duo Diplomata miserit, optionem deferens, utrum malit, id sibi sumat. Pollicetur, se ad eum omnium primum, cum volumen excusum fuerit, missurum.

23. ITa agitur cum amicis, Pistophile, ut tu cum tuo Riccio egisti, cui a lectis ejus literulis [ut conjicere videor] neque iis, quam amicitia nostra postulabat, vehementioribus, non solum unum, sed duo Diplomata misisti, optionem deferens, utrum mallem, id mihi sumerem? Equidem pro utroque tibi gratias ago quam maximas, idque eo magis, quod ita mos est, quam quod id te a me expectare sciam; etsi eorum alterum mihi satis superque esse potuisset. Cum totum volumen excusum, ut dicunt, erit, primus omnium illud expecta. Vale. Venetiis.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Gotardio Costio S. D.

Se ei in amore mutuo respondere significat, mittitque epistolam a se conscriptam ad Herculem Atestium de Prænomine, Nomine, & Cognomine ad Latinam rationem, ex prælis recentissimam, oratque, ut perscribat, utra ratio ei magis probetur.

24. NUnquam tibi concedam, ut ipse majorem voluptatem ex mea consuetudine Ferrariæ caperes, quam ego facerem ex tua. Sed ne judex sim iniquus, concedo, ut parem ceperis. Nunc vero cum disjuncti sumus, credo item utrique æque evenire, ut, quod præsentia facere non possumus, id memoria repræsentemus. Mihi quidem non solum nostri sermones, congressus, atque omnes vel brevissimæ consalutationes in animo obversantur, verum etiam ita inhærent, ut nunquam evelli possint. Cujus amoris erga te mei summus mihi testis est Portius tuus, cum quo sum quotidie istud tui desiderium leniens, quem adolescentem & summa probitate, summoque ingenio præditum, ac commutata persona libenter te mihi alterum esse puto. Sed quid ego testem extrinsecus quæro? quasi vero proximæ meæ ad te literæ non idem planissime testentur, quas, si recte diei rationem inibis, eodem die, quo tuas, videbis esse conscriptas, quas cum leges, continuo aut omni lætitia exilies, intelligens me tibi mutuo in amore respondere, aut etiam dolebis, quod a me in eo facile vincaris, qui ea ad te multo ante mea sponte, quam tu tuis literis ea ipsa efflagitasti, tam longe miserim. Mitto tibi epistolam ad Herculem Atestium, in qua de Prænomine, Nomine, & Cognomine ad Latinam rationem multa disputantur, ex prælis, ut dicunt, recentissimam; utra vero magis ratio tibi probabitur, feceris mihi gratissimum, si ad me perscripseris. Sise[illegible] Sisenius, ut nos scribimus, item [illegible] salutem rescribunt. Balthassa[illegible] jampridem decessit; Camil[illegible]

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Gotardio Costio S. D.

Sibi gratum futurum significat, si rem totam explicet, cur non frequentes ad se literas mittat; suam magnam esse propensionem ad omnes literatos Viros fraterne complectendos; se quamprimum Manfronianam defensionem, & Orationem de finibus agri Bononiensis, & Ferrariensis misfurum; ab omnibus quidem amicis eum communiter resalutari, a Sisenio solo saluti dictæ literas adjunctas quam suavissime scriptas, aliaque subjicit ad Antimachum, & Camillum filium spectantia.

25. CUr tuarum literarum infrequentiæ causſam in meam Imitationem, atque in nescio quam epistolam de nautis transferas, non equidem intelligo. Quid enim liber meus de Imitatione te a scribendo deterreat, conjicere non possum; multo vero minus, quæ epistola illa sit de nautis, qui ad te de eo hominum genere, quod sciam, nihil unquam scripserim. Quare mihi pergratum feceris, si rem totam plenius explicabis. Quod autem mihi gratias agis, quod te in tuis quoque amem, tu quidem grate, sed & communibus studiis, & amicitia nostra indignum facis. Equidem, Costi, Portium tuum amo cum tua causſa, tum etiam mea natura. Plane enim nosti, quæ mea propensio sit ad omnes bene literatos Viros fraterne complectendos. Tametsi is quoque est ea integritate, atque probitate, ut, qui ab omnibus ametur, dignissimus sit. Scriberem ad te, ut ei meam omnem operam pollicereris, nisi id ipsi non solum antea feciſſem, sed etiam præstitissem. Quicquid enim adhuc potui studio, gratia, ei non defui, neque re etiam familiari, si opus erit, sum defuturus. De Manfroniana defensione nunc tibi quidem obsequi non possum, sed brevi curabo, ut possim; cui ea quoque accedet defensio, quam nunc de finibus Bononiensis, ac Ferrariensis agri habeo in manibus prope absolutam, sane quidem, ut mihi videtur, justam, ac fortasse non ineptam Orationem. Amicis, quibus, tuo nomine salutem dixi, quæ omnibus tam ut nihil magis, Sisenio vero multo gratior,

Digitized by Google

Is enim est homo, qui rem interius considerat. Quare cum omnes te communiter resalutent, solus saluti dictæ suas literas adjunxit. Eas igitur lege quam suavissime scriptas. Pene mihi fugerat de Antimacho. Is & annis gravis, & graviore morbo, si quid tamen gravius est senio octogenario, affectus jam tertium mensem in lecto cubat; dabo tamen operam, ut is per Fabium filium suum intelligat, se absenti tibi quoque plurimum amari. Nam qui ei salutem dicam, nihil est; magis opus esset, ut tu ex arte tua illi illam afferres, cui tamen Fabius filius ejus facultatis adolescens non imperitissimus præsto adest, atque omnia, quæ filius optimus optimo patri debet, pie præstat. Camillus filiolus suavissimus, ac mellitissimus puer, nisi ego sum pater, tui memoriter meminit, & cum parente suo te plurimi facit. Vale. Ferariæ VI. Cal. Januarias.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Portio S. D.

Insignem Abiosii humanitatem laudat; dolet, eum non offendisse Venetiis Cornelium; ejus naturam, mores, & orationem eam esse ait, ut primo sermone eos, quibuscum loquitur, ita devinciat, ut sine ulla amicorum commendatione ei libenter studeant.

16. NOn miror, quod te meus Abiosius lectis meis literis tam amice, eoque vultu, quo veterem amicum faceret, acceperit, tibique omnia pollicitus sit, quæ ab eo tibi usui forent. Ejus enim ea est humanitas, quæ in ullo esse posset; in me vero is amor, quo nemo alius alium prosequitur. Quare si te ita complexus est, nihil mihi mirum accidit; magis mirum accidisset, si contra eveniisset. Sed redeo ad te. Ego, Porti, sic soleo commendare, quos dignos mea commendatione arbitror, ut te sum ratus, ut nihil omittam. Doleo, te meum Cornelium Venetiis non offendisse. Vidisses in eo quoque, quanti ego te faciam. Tametsi tua natura, tuique optimi mores, atque adeo oratio ea est, ut primo sermone ita, quibuscum loquaris, tibi devincias, ut sine ulla amicorum commendatione tibi libenter studeant. Doleo equidem,

Digitized by Google

dem, quod te diu cariturus sum; sed tua causa contra lætor, qui in ista illustri optimorum Virorum luce ages, ubi & multum nominis, & non parum studiorum tuorum utilitatis consequi poteris. Vale, Abiosioque nostro salutem meo nomine dices.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Portio S. D.

Se molestè tulisse significat, veteribus medicis invidiæ eum fuisse; sibi tamen gaudere, illique gratulari, quod nulla injuria sit, quæ inimicis nostris facilius condonari possit, quam ea, quæ ex invidia infertur, ut quæ suis ipsa gladiis seque, nosque assidue ulciscatur.

27. TUas litteras accepi, quibus mihi significas id, quod de nostro Madio antea pernoveram, te isthic veteribus medicis summæ invidiæ fuisse; quod quidem, ut debui, molestè tuli. Malim enim id, quod æquius erat, te ab omnibus amari, quam a quoquam odio haberi. Sed quoniam eos fregisti, atque ut digni fuerunt, pertractasti, mihi gaudeo, tibi vero gratulor. Scito tamen, si qua ulla injuria est, quæ inimicis nostris condonari possit, eam esse, quæ nobis ex invidia infertur, ut quæ suis ipsa gladiis seque, nosque assidue ulciscatur. Quare illis concedere possumus, ut quousque invidia sit, ita isti nobis invideant, ut medii disrumpantur. Non enim arbitror aliis armis rem geri, quam quæ in medendi officina conflantur, quarum scientiam tu optime tenes; neque vereor, quin victor semper evadas. Sed in iis literis manum tuam non agnosco; neque tu quicquam; recte tamen arbitror. Aut enim calami defectu, quo interdum etiam literarum solita forma non perficitur, aut aliqua animi perturbatione, qua eas scripsisti, eveniſſe, facile adduci possum, ut credam; si quid tamen, cura, ut sciam. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Renio S. D.

Significat, se certiorem esse factum, eum quotidie gravius oculorum morbo laborare, seque id permoleste ferre. Licet autem unus visus rebus omnibus in hac vita jucundior esse videatur, hortatur, ut nihilominus in Christo, ut facit, acquiescat, & exterioris luminis amissionem interiori lumine consoletur.

28. CUm ego de te de quodam tuæ Diœcesis, qui hac forte Bononiam iter habebat, diligenter quærerem, is mihi post ea, quæ de tua integritate, ac summa in gregem tuum pietate prædicavit, te quotidie gravius oculorum morbo laborare, atque ita, ut parum abesset, quin eorum usu captus esses, retulit; quod, ut debui, tuli permoleste. Multa enim sunt homini in hac vita jucundissima, sed unus visus omnibus mihi jucundior esse videtur, quo uno nobis ablato quid in reliqua vita boni accidere possit, non video. Quare isto tuo tanto bono amisso tantum doleo, quantum te, quod plurimum est, amo. Sed quoniam ita hominum conditio est, ut omnibus miseriis subjecta sit; ut iis lætandum est, qui integra valetudine perfruuntur; ita contra, qui in male affecta sunt constituti, æquo animo ea est perferenda, ut te facere scio, quem ego novi secundam fortunam moderatissime semper tulisse, neque dubito, quin etiam in hac adversa parem virtutem adhibeas perferenda. Nam qui ad extremam senectutem vitam suam honeste produxit, ut eam quoque eodem tenore, quo quo ea provecta est, probe absolvat, nulli dubium esse potest. In Christo tuo, ut facis, acquiesce, atque ejus interiori lumine, quod a te nulla vis eripere potest, Mundi, atque exterioris hujus luminis amissionem consolare. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lazaro Sabellio S. D.

Animos addit, ut adverſarii artes nihil metuat, admonetque, ut, ſi quid, ſe abſente, ille commoliatur, efficiat, ut in ſuum reditum res differatur.

29. CUr ego tibi in hoc non gratificer? Ecce igitur, quod cupis. Si quid impurus ille, me abſente, commoliatur, continuo cum noſtro eris, ac, ut in meum reditum res differatur, efficies. In quo tibi non multum erit elaborandum. Is enim ita mihi diſcedenti benigniſſime recepit. De illius vero appellatione quid egeris, nihil ſcribis. Vale. Atilio, Sylvio, Canalio ſalutem. Bononiæ Idib. Octob. MDLVII.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII LUGIENSIS EPISTOLARUM LIBER TERTIUS.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS Bernardino Mafejo S. D.

Gratias agit & de libris ſuis de Imitatione, & de pecunia ſibi miſſa. Se graviter angi ſignificat, quod Pontificiis literis ita diſtineatur, ut nulla ipſi ad amicorum literas vel breviter dictandi facultas detur. Hortatur, ut velis, remiſque contendat, ut inſigni Galero ornetur, donec ei fortuna ſecunda favet.

1. DE proprio [quod dicunt] motu gratias ago; commodius agi non poterat. Iſto enim modo & libris meis de Imitatione, & rei nummariæ exilitati optime conſuluiſti. Quare iterum tibi gratias ago, atque haſce poſteriores tanto etiam majores, quanto mihi magis opus eſt præſenti pecunia, quam ſperata. Quod ad tot meas ad te amantiſſime ſcriptas literas ne literam quidem unquam, tua mehercule cauſſa doleo magis, quam mea. Nam quod Riccium tuum, quem tantum amare ſolebas, a quo certe ſcires, te quamplurimi fieri, ex omni tua ſcriptione deleveris, cum tu in nullis meis ſcriptis non fideliter legaris, non ſine aliqua tua nota factum videri poteſt. Sed, cum te ſic poſtea tuis iſtis Pontificiis literis diſtineri video, ut ad amicorum literas nulla tibi, vel breviter dictandi, facultas detur, me multo acrius angit. Nam te ſic eo modo occupatum video, ut vix cibum capias, nedum cum Muſis tuis te quicquam oblectare poſſis. Sed recta erunt omnia, ſi eo perveneris, quo tu maxime ſtudes, & omnes tui vehementer exoptant, ut inſigni illo Galero orneris. Urge igitur

Digitized by Google

gitur tantam occasionem, Mafei. Tende ad istos ventos vela omnia; omnes auras cape, ut portum prius capias, quam secundissimi istorum ventorum flatus te prorsus deficiant. Nam, si te in alto deserant, nullo inde postea remigum impulsu eruere; in anchoris, mihi crede, moriere. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardino Mafejo S. D.

Literas has reddentem commendat, ut ei conditionem aliquam nobilem quærat, id tum sibi, tum Ferrinio amico suo gratissimum futurum significans, rogatque, ut libere perscribat, quid de opere suo de Imitatione sentiat.

2. HIc, qui tibi has literas reddidit, Ferrinii propinquus est, Ferrinio autem mihi omnibus amicitiæ vinculis conjunctior est nemo. Hic a me contendit, ut eum tibi commendem. Quamobrem id faciat, non satis video, qui illum tanti apud te esse sciam, ut ab eo tibi ipse, si usus veniat, facile commendari possem; tamen, quoniam ita ei placuit, eum tibi ea de meliore nota commendo, qua soleo, cum aliquem de optima commendo. Conditionem isthic quærit aliquam nobilem. Si ejus opera ad aliquid tibi usus esse putares, ea fideliter uti posses; sin minus, isque apud aliquem principem Virum tua opera collocabitur, mihi gratissimum, Ferrinio autem multo feceris gratius. Meum opus de Imitatione te percurrisse arbitror. Si per tuas ingentes occupationes, quid de eo sentias, ad me perscribere liceret, id esset mihi mirum in modum gratum. Vale. Magiolio, ac Rugerio nostris salutem. Ferrariæ. Quarto Idus Septembr. MDXXXXIIII.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardino Mafejo S. D.

Gratulatur de Cardinalatus Dignitate ei delata, optatque, ut ad ultimum Dignitatis gradum ſumma cum Reipubl. Chriſtianæ utilitate feliciter perveniat.

3. ET vetus amor erga te meus, & iſta tuæ ſumma Dignitatis acceſſio id gratulationis genus a me poſtulabat, quod maximum, atque amiciſſimum eſſet, quod ego quoque, ut præſtarem, omnia exquiſivi. Sed, cum utroque meum ingenium, atque dicendi facultas multo inferior eſſet, qui tuos iſtos ſanctiſſimos mores, Romanaſque iſtas literas ſemper plurimi feci, Cardinalatus autem Dignitas uno tantum gradu a Summo Pontificatu diſtet, veritus, ne dum ego utrique æque reſpondere ſtudeo, neutri ſatisfacerem, hanc vulgarem, quam nullam omnino, gratulationis ſignificationem facere malui. Tibi igitur gratulor, Mafei optime, vereque gratulor cum tantam iſtam tuæ Dignitatis acceſſionem factam, tum quia primus eam in Familiam tuam intuliſti; quaſi qui poſteris tuis ad ampliſſimam gloriam hanc viam aperueris. Sed nimis hæc, ſentio, vulgaris eſt mea gratulatio. Quid enim frigidius, aut quid jejunius diceret, qui te de facie tantum noviſſet? Utinam, Mafei, huc animum meum expromere poſſem, atque ſummam in te benevolentiam meam par oratio ſequeretur, longe, mihi crede, hæc poſt ſe etiam ampliſſimi Sacerdotii Dignitatem relinqueret, amoremque in te meum æquaret. Tametſi haud ſcio, an magis iſti Dignitati mihi gratulandum ſit, quod illo Viro illam auctam eſſe video, qui in eam multo plus ſplendoris, quam acceperit Dignitatis, omnino attulerit. Utrique igitur gratulabor, & quod illa tua virtute plane cumulata eſt, & tu ad omnium Dignitatum cumulum una illa proxime acceſſiſti, cui utrique ſuam iſtam tantam gloriam diuturnam [quando perpetuam per rerum conditionem mihi non licet] maxime opto. Id vero tibi amplius; ut ad ultimum Dignitatis gradum ſumma cum Reip. Chriſtianæ utilitate feliciter pervenias. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BERNARDINUS MAFEJUS CARDINALIS

Bartholomæo Riccio S. D.

Significat, se perhonorifica illius gratulatione sic affectum, ut nihil eorum rejecerit, quæ sibi tribuerit, licet eum amore lapsum facile intelligeret. Addit, se velle eum putare, a se hæc vel per jocum, vel per audaciam dicta; nullius tamen literas se æque, atque illius delectasse, in quibus eum totum, quasi in speculo, viderit amore incensum, lætitiæ quadam abundantia gestientem.

4. CUm in manus calamum sumpsissem, ut literis tuis, quas ad me proxime dedisti, accurate, graviterque rescriberem, repente, nescio quo pacto, mutavi consilium, ut familiarius tecum agerem: tu vero isthæc velim dicas nemini. Ego ille temperans, omnis gloriæ contemptor, a vanitate, ut mihi videbar, alienissimus, perhonorifica illa tua gratulatione sic affici me sensi, ut nihil eorum rejecerim, quæ mihi tribuis, licet te amore lapsum facile intelligerem. Quare quoniam eum mihi errorem tuæ literæ objecerunt, qui jucundissimus est, cave eum mihi eripere coneris. Erit enim etiam fructuosus; siquidem necessitatem mihi quandam imponet, ut, qualem me tuæ literæ faciunt, talem me præbeam. Sed, hæc me vel lusisse, vel audacter dixisse, putato, quod utrumque mihi apud te licet. Quod sequitur, in pauca conferam. Quo enim verior, eo brevior debet esse oratio. Cum multi mihi, quod ad hunc gradum ascenderim, gratulati sint, nullius tamen literæ me æque, atque tuæ delectaverunt, in quibus te totum, quasi in speculo, vidi amore incensum, lætitiæ quadam abundantia gestientem; præterea in me effundentem ea, quæ quidem quo minus agnosco, a meque longius abesse sentio, eo majorem gratiam tibi debeo, majoremque benevolentiam, quam me tibi præstaturum semper esse confidas velim. Vale. VIII. Cal. Junias Roma.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardino Mafeio S. D.

Suum gratum animum in Ferrinium mortuum de se maximè meritum significat. Certiorem facit, eum in rei perexiguæ tenuitate cum septem liberis, duobus maribus, quinque fœminis decessisse. Orat, ut Pontificem in Ferrinium bene affectum excitet ad pueros juvandos, ut optimæ spe adolescentuli se ad paterna studia, atque ingenuas artes perducere, miseras autem sorores ad honestas Nuptias alere possint.

5. ETsi quantum ego in amicitiis sancte colendis religiosus sim, quantumque iis omnia libentissime concedam, ipse jam multos annos optime nosti, quem, a quo te primum die vidi, non solum semper observavi, plurimique feci, sed etiam meos amicos, communes tibi amicos esse volui; nunc tamen id maxime perspicies, cum etiam mortuorum tam constantem memoriam me servare videbis. Quanta benevolentia Ferrinium cum viveret, prosecutus sim, ne expecta dum dicam. Nam cum dixero, quanta meum Abiosium, Hectorem, Manutium, atque adeo te Masejum, plurimum quidem dixero, ac quo etiam majus dicere non possem; meum tamen erga ilum amorem non plane expressero. Majus enim quid aliud ad eum significandum opus est; non quin hi mihi quidem multis, ac magnis de caussis charissimi sint, sed mihi cum Ferrinio ea necessitudinis caussa privatim intercessit, quod is solus, quem locum apud Principem meum jam undecim annos teneo, benigne mihi conciliavit, pro quo tanto beneficio cum omnem ei gratiam retulero, ea tamen apud me integra remanere mihi videbitur. Hic decedens septem liberos, duos mares, quinque fœminas, reliquit, quorum major natu nondum septimum annum complerat, in ea vero re eos reliquit, quæ ex dote matrem secuta est; nihil enim ei a parentibus venerat; a Principe vero suo adhuc omnia in spe erant posita, quæ miseris liberis una cum optimo parente prorsus interiit; ut si eorum mater, quod omnino est factura, quæ duo de triginta annos nondum attin-

Digitized by Google

attingit, ſecundis Nuptiis deſpondeatur, nudi illi tam poſtea a re omni, quam etiam a parentibus ipſis, ſint futuri. Sed Deus Opt. Max. quaſi eos reſpiciens, Montem, quem dicebant, Cardinalem Pontificem Maximum, hoc eſt, qui ejus vicem in terris gereret, effecit. Hic, quæ ejus ſumma ſemper fuit humanitas in optime inſtitutos adoleſcentes, Ferrinium plurimum dilexit, quem etiam mortuum aliqua memoria proſequitur. Audimus enim de quodam noſtro, eum quæſiviſſe, cum in ejus ſermonem incidiſſet, quot filios decedens reliquiſſet? quos cum bene multos audiſſet, etiam ingemuiſſe. Quæ verba nos in magnam ſpem adduxere, facile fore, ut ſi quid miſeris hiſce filiolis ab eo peteretur, is id Ferrinii manibus libentiſſimo animo concederet. Sed cum, qui apud Pontificem nobis operam hanc fidelius præſtaret, quam te, neminem haberemus, iſtam a te Ferrinii liberi, [ut nihil de eorum parente dicam, qui te omnium maxime vivens coluit] eo ſtudio contendunt, quo miſeri, atque inopes, aliqua magna vitæ ſubſidia facere ſolent. Ego vero ea fide, ac ſpe hoc ipſum hiſce ipſis a te eodem peto, atque oro, qua ab amiciſſimo facere ſoleo, qui vel una hac ratione id maxime impetrare debeo, quod me gratiſſimum memoremque, vel ex hoc ipſo, vides, qui pro amico mortuo, a quo mihi nullas gratias, ne agi quidem, ſpero, ſed magis, ut ei ego aliquam referam, tantopere laborem. Effice, mi Maſei, ut hi pueri jam ſextum annum parente optimo orbati ſentiant parentem ſibi in te, atque in Pontifice Maximo [nam de me id certo ſentiunt, quotidieque vident] totum non interiiſſe: atque una iſta tua opera effice, ut optima ſpe adoleſcentuli ſe ad paterna ſtudia, atque ingenuas artes perducere, miſeras autem ſorores ad honeſtas Nuptias alere poſſint. Id autem erit, ſi quod ipſe vivens ab illo facile impetraſſet, tu idem illis ab eodem exorabis. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lazaro Bonamicio S. D.

Philippum Ferrium Civem ſuum, ac diſcipulum in magna rei exiguitate conſtitutum commendat, ut ei locum quærat apud aliquem nobilem Civem aut in docendis ejus filiis, aut quoquo alio modo, quo poſſit ſtudiis ſuis facilius operam dare.

6. PHilippus Ferrius, qui tibi has literas reddidit, meus eſt & Civis, & diſcipulus, quorum alterutrum vel ad ſingularem quamvis commendationem plurimum valere poteſt, utroque verò nihil magis. Accedit tamen ad hæc ſumma adoleſcentis probitas, ac bonarum literarum mirum deſiderium; quo poſteriore factum eſt, ut tuas ſequeretur, teque magiſtrum maxime cuperet. Iſthuc itaque ſe contulit, ut ſub tua diſciplina utramque linguam excoleret; ſed cum victum, &, quæ reliqua neceſſaria ſunt, ſuſtinere ipſe per rei ſuæ exiguitatem minime poſſet, locum quærit apud aliquem nobilem Civem, aut in docendis ejus filiis, aut quoquo alio modo, qui illi ad hæc expediat ſtudia. Huic ego omnia a te pollicitus ſum, quæ a me habere poſſet, ſi iſto eſſem in loco. Scio enim te, quicquid mea cauſſa faceres, meorum etiam eſſe facturum. Quare ita illum primum accipies & vultu, & oratione, qua ſoles, cum quem tibi gratiſſimum accipis; deinde eam operam dabis, ut, ſi locus ullus iſthic ſit, is huic ſit. Certe, Bonamici, quicquid ſtudii, quicquid officii in hunc adoleſcentem contuleris, id erit mihi mirum in modum gratum. Si vero locum impetro, omnia tua in me ſumma, atque innumerabilia beneficia cumulabis, ipſum præterea ſpe optima adoleſcentem magnopere ſublevabis, tibique in perpetuum devinxeris. Vale. Ferrariæ VI. Cal. Novemb.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lazaro Bonamicio S. D.

Certiorem facit, se ejus cauſſam Principi ſuo commendaſſe, ſibique recepiſſe, eum nihil ipſi apud Judicem ſuum ad omnem æquitatem, atque maturam celeritatem defuturum. Hortatur, ut eamdem cauſſam apud ipſum Principem ipſe quoque tribus verſiculis Latinis commendet, quod plurimum cauſſæ profuturum, Principique gratiſſimum futurum pollicetur.

7. ERam in Beriguardo cum meo Principe, domo ab uxore mihi literæ tuæ ſunt redditæ, quas ut legi, continuo cauſſam tuam illi commendavi, qui mihi recepit, ut primum Ferrariam rediiſſet; redit enim quinto quoque die; ſe nihil tibi apud Judicem ſuum ad omnem æquitatem, atque maturam celeritatem eſſe defuturum. Qui cum & tuo ampliſſimo nomine, & mea etiam de te prædicatione te jam multo ante cognoſceret, literas tuas mihi legendas quæſivit, ratus eas Latine ſcriptas eſſe. Cui ego; is nunc Princeps, mecum egit noſtra lingua, cum tamen alias ſemper Latine ad me ſcribere conſueverit, ut ejus animum hinc quoque erga te facilem videre poſſis. Equidem non dubito, quin præſtaturus ſit, quod recepit. Sed ſi ad eum ipſum Principem tribus verſiculis Latinis cauſſam ipſe commendares, & cauſſæ tuæ te plurimum profuturum, & Principi gratiſſimum facturum, facile tibi polliceor. Tu tamen, ut tibi videbitur. Lilio tuo nomine ſalutem adſcripſi, qui mihi reſcripſit tum ſibi nihil gratius accidere potuiſſe. Hoc enim uno maxime oblectatur, ut a tui ſimilibus, qui pauci adhuc reliqui ſunt amici, multum ametur, tibique eandem plurimam impertit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Romulo Amaſejo S. D.

Queritur, quod compromiſſi diem elabi ſiverit; ſe tamen nihilominus eum tantum diligere, quantum antea amavit, & coluit ſemper.

8. TE tamen, mi Romule, tantum diligo, quantum antea & amavi, & colui ſemper. Meis enim

Digitized by Google

rationibus ista tua mei compromissi declinatione, quam a te factum est, rectius consuli non poterat; qui librarium istum hoc modo & Diplomatis integra mulcta, & compromissi pœna probe mulctabo: tuum fuit tamen [ignoscas mi Romule, si tecum causæ meæ æquissimam rationem dissimulare non queo] aut compromissum non accipere, aut, eo accepto, secundum animi tui sententiam intra constitutum tempus decernere, præsertim cum quicquid ipse decrevisses, de compromissorum ipsorum more cautum esset, ut certum ratumque haberetur; quorum tu neutrum fecisti; alterum arbitror, ne mihi tui studiosissimo rem æquissimam negares, alterum, ne contra Craffi tui preces judicares. Itaque compromissi diem elabi sivisti. Neque enim ad hoc judicium Boaterii nostri præsentia requirenda fuit. Tibi enim, ut plane scis, res tota erat commissa. Te tamen, mi Romule, tantum diligo, quantum antea amavi, & colui semper. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Romulo Amasejo S. D.

Tantam imbrium copiam trium dierum spatio effusam significat, ut multis in viis ad equi sellam aqua pertingeret; id vero frumento in agris sub ipsam maturitatem maximum detrimentum attulisse; se tamen diligenter curaturum, ut ab iis, quorum prædia in altioribus locis sunt posita, quidquid ipsi curandum erit, fideliter habeat, & perpurgatum.

9. CUm ad III. Idus Junias domum a te rediissem, ita universum agrum nostrum perpetuis trium dierum imbribus obrutum offendi, ut multis etiam tum in viis ad equi sellam aqua pertingeret. Nam, cum fossæ magnam illam aquæ vim capere non possent, exuperatis earum ripis, aquis omnia exundarant. Nabant frumenta in agris sub ipsam maturitatem, quorum etiam magna pars superioribus diebus violentissimis ventorum flatibus ad terram constrata jacebat. Ut, quod ad messem attinet, quam tibi coram cum maximam, tum perpurgatam futuram promiseram, quid nunc sperem, non satis vi-

Digitized by Google

videam. Id ſane nulli dubium eſt, quin ex ea proluvie, quamvis etiam frumenta probe exſiccentur, corrupti non mihil tamen ſemper exoleant; ſed curabimus diligenter, ut ab iis, quorum prædia in altioribus locis ſunt poſita, quicquid tibi curandum erit, fideliter habeamus, & perpurgatum. Nunc paſſim, ac ſummo ſtudio omnium operarum manu ſecantur. Id enim quoque adverſi accidit, ut Auſter, qui in Flaminia peſtilenter dominatur, nunc, ut cum maxime, perflet; ne ejus vehementiſſimis flatibus ſpicæ inter ſe colliſæ domum inanes convehantur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Romulo Amaſejo S. D.

Gratulatur de dignitate ipſi delata, cujus nuntius in id temporis inciderat, quo ipſe, uxor, & filius unicus, inverſo ciſio, a violentiſſimis equis rapti fuerant. Dei beneficio incolumes ex tanto periculo ſe evaſiſſe, tamque jucundo nuntio ex maximo metu contracto paululum ſe recreatum videri. Hortatur ad dandam omnem operam Farneſio, quem ſpevat libentiſſimo animo id præſtiturum, quod reſtat, ad eam dignitatem cumulate illuſtrandam.

10. GRatulor tibi, Romule, etſi tuæ iſtius dignitatis nuntius in id mihi temporis incidit, quo ego, & uxor, & filius unicus, inverſo ciſio, a violentiſſimis equis [quantum in ipſis fuit] diſcerpti, atque in unum tumulum rapti ſumus. Sed Dei clementia tantam tragœdiam pati non potuit. Hujus enim beneficio, nullo humano ex tam horrido, ac multiplici funere incolumes erepti ſumus; ſi tamen eam incolumitatem appellamus, cum quis omnino corporis dolore vacuus ſit, animi vero graviter laboret. Nam eo metu, quem contraximus in tanto caſu, ita affecti ſumus, ut nullo alio morbo, etiamſi ab hinc quinquaginta annos id fiat, ſimus deceſſuri. Sed ad iſtum tuum jucundum nuntium paululum tamen recreatus eſſe videor. Quare cum tibi gratulor, tum etiam mihi gaudeo, quod iſta tua dignitas virtuti tuæ ſummum ornamentum attulerit, mihi vero tantum hunc dolorem meum aliquantulum levarit, quando prorſus

Digitized by Google

ſus eum ſuſtuliſſe dicere non poſſum. Nam & is tantus, tamque recens eſt, tua vero iſta dignitas tamdiu tibi, multoque etiam amplior eſt debita, ut dolori meo meliorem medicinam, quam fecit, afferre nequiverit. Sed ad majores hic quidem primus eſt quodammodo gradus, ut etiam quaſi jactis optimis ædificii fundamentis bene, & recte de reliqua ædificatione nobis ſperare liceat, quæ cum venerint, nos quoque ſingulis ſingula congratulationis genera accommodabimus. Tu modo incumbe, mi Romule, in iſtam curam, hoc eſt, Farneſio tuo, quod facis, omnem operam da, uni illi te te addicas, ſtudeaſque. Nam omnem tuam fortunam in ejus manibus poſitam eſſe video, qui etiam Pont. Max. efficere poſſit, quem ſpero tibi quoque ex ejus fortunæ ſecundiſſimis flatibus, quantum ſatis ſit, ad navim tuam in portum feliciter impellendam, non eſſe negaturum; quodque hactenus tua virtute ductus in te exornando tibi præſtitit, ſua poſthac conſtantia, quod reſtat, ad eamdem dignitatem tuam cumulate illuſtrandam, libentiſſimo animo collaturum. Vale, ac Maſejo Cardinali meo nomine ſalutem impertito.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Ejus literas laudat omni elegantia conſcriptas; ait tamen, eas & purius, & humanius ab eo ſcribi, quæ ad familiares mittuntur; ad ſe vero planius, & amantius, in quibus nonnulla perſalſe, & perurbane, nonnulla plus, quam fraterne, ab illo dicta ſignificat. Rambertum convaluiſſe gratulatur; additque rem librariam cum fratre illic commorante facile tranſigi poſſe.

11. O Manutii mei tam mihi gratas, quam etiam expectatas, quæ expectatiſſimæ fuerunt, literas. Ecquid enim mihi gratius accidere potuit, quam te tandem peræque uſque recte habuiſſe? idque de te ipſo intelligere? quod ne ſecus accidiſſet, ex tuo nimis diuturno ſilentio cogebar interdum ſubvereri; præſertim cum te minime impigrum ad ſcribendum antea ſemper cognoviſſem, neque in quovis ſcribendi genere quicquam ami-

Digitized by Google

amicis tuis a te desiderari permittere solere. At quam omni elegantia conscriptas literas? ut eo quoque nomine mihi jucundissimę acciderint. Ita mihi per Deos, [quando graviore jurejurando uti non possum] suavissima consuetudine tua perfrui liceat, ut omnium elegantissimæ sunt visæ. Illæ quidem, quas tu ad gravissimos Viros in librorum tuorum inscriptionibus scribis, sua, id est, Romana elegantia, conditæ sunt; verum, quæ ad familiares mittuntur, multo sunt & purius, & humanius conscriptæ. In his enim tui quam simillimus es, neque quicquam est, quod ambitioni, quasi fucum quendam ingenuæ orationi illinens, coacte, atque odiose deservias. Quæ quidem, quotquot sunt, ut huic, quam mihi nuper dedisti, & suavitate, & humanitate concedant, necesse est. Quis enim frater fratri de toto vitæ statu, ac suorum seperatim etiam studiorum planius, atque amantius, quam Manutius Riccio suo facit, unquam significavit? in quibus quidem cætera perpolita, illud perfalse mehercule, atque perurbane, cum ais, tua studia per æstatem prorsus confriguisse, proxima vero hyeme te omnem operam daturum, ut calefiant. Illud vero præla tua veternum occupasse, non mihi mehercule minus, quam qui Civitatem, arrisit; totam vero partem illam, qua meum a te discessum plus, quam fraterne, deploras, si prætereo, nihil molestę feras. Dolor enim vix hoc tantulum permittit, ac pro suo id jure quidem, cum mea culpa id omne, quod me assidue angit, contractum esse sciam; in eam tamen curam, quantum in me erit, incumbam, ut isthuc, cum primum id per fortunam meam potero facere, ad vos commigrem. Quod de Ramberti invaletudine scribis, eumque melius habere, id mihi rectissime accidisse video, quod prius eum convaluisse, quam etiam in morbum incidisse, cognoverim. Mihi itaque non parum gaudeo, illi vero maximopere gratulor, optoque, & spero, ut confirmatior & studia sua revisat multo acrius, & tibi, quam in nostris rebus tam amice operam pollicetur, multo vehementius præstet. De re vero mea libraria placebat illa permutatio, quam mihi proponis, vel non displicebat potius, si merx alia sit omnino, quam item libri. Frater isthic meus est. Cum eo res omnis, si facultas dabitur, facile transigi poterit. Vale. Lugi.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Tabellarii negligentiam incusat: queritur, eum cum comite Lugum ad se non divertisse: jocatur de nomine, quod sibi commutarat: hortatur, ut ad se primo quoque tempore advolet, ejusque adventum Rugerium quoque avide expectare significat.

12. SI tuus iste, nescio quis, Tabellarius recte incessisset, vel potius suo die tuas literas mihi reddidisset, ex in Manutii fratris tui decessum incidissent, qui a me III. Non. Octobris cum monili pretioso discessit, ut, si spem aliquam in via augendi ejus fœnoris concepisses, eam plane totam deponas: tametsi, quicquid in hoc peccatum est, quod quam multiplex sit, vides, tota tua culpa est, qui Cæsennæ ad publicum hospitium consistere, quam Lugi ad tuum Riccium accurrere, maluisti. Primum enim Romæ cum comite isto [si modo quid est de comite] te eum Lugi potius commoraturum, quam Cæsennæ, constituere debuisti. Deinde, si id Romæ non vidisti, cum mihi Cæsenna literas dabas, non venit in mentem, cui, aut unde etiam scribebas? Hæc duo si considerasses, Riccium tuum jam decem dies tua præsentia non defraudasses. At hoc, inquies, quidem succurrit; loci enim propinquitate admonebar; sed serius. Jam enim Romæ Cæsenna cum comite locus erat constitutus. Quasi vero centum M. passuum Cæsenna Lugum tibi divertendum fuerit, aut non commodissime ei significare posses, te locum ex Cæsenna Lugum feciſse, quando nominum tam bellus commutator es factus, qui te isthic ex Manutio Prosperum facias. Sed credo Prosper iste me quoque fallere conabatur. Sed cur te non commodius Proteum feciſti? Ita me Dii ament, ut multo rectius. Nam in mari quoque regnum obtinuisses tuum. Dii boni, quantum mihi risum ea tuæ Epistolæ pars excitavit! Moriar, si umquam tantum. Sed risus missos faciamus, ac serio agamus. Ego te hic expecto, aut tu me isthic primo quoque tempore expecta; hac tamen lege, ut ad publicum hospitium

Digitized by Google

tium lautioribus me cœnis accipias, neque sine equo, ac Jacobo nostro, ubi ego te tanto sumptu mulctabo, ut in reliquum iter, etiam ad unum me, non modo ad Hunnos, viaticum te sit omne defecturum, quando ex larga ea spe jam plane te decidisse intellexti. Quare, si tibi recte consulas, ad nos primo quoque tempore advolabis. Bonifacius Rugerius [si quid hoc quoque ad rem pertinet] de te quantum honorifice & sentiat, & loquatur, dici non potest. Is quoque te avide expectat. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Certiorem facit, se assidua, ac vehementissima febri laborare, vitæque perexilem spem sibi relictam videri; a se animæ prius Christiane consultum; deinde uxori, reliquisque rebus suis testamento cautum: scripta sua se ipsi relinquere, ejusque fidei committere: orat, ut suam primo quoque tempore fidem studiosis omnibus in Particulis edendis peramice liberet: denique, se Bibliothecam suam Augustino Abiosio venire velle, significat.

13. DEcimus hic agitur dies, Manuti, cum in febrem assiduam, atque eandem vehementissimam incidi, ex qua Dii ipsi, si rectum, piumque oro, ut convalescam, efficiant. Nam, ut nunc quidem est, perexilis sane vitæ spes relicta videtur. Sed cum nudius quintus, postquam animæ, ut par fuit, Christiane consului, Floræ quoque uxori mihi charissimæ, & reliquis meis rebus testamento cavi; reliquum erat, ut idem meis scriptis prospicerem, quod per alium neque commodius, neque fidelius, quam per Manutium facere sum visus. Quare ea tibi relinquo, tuæque fidei committo, proque ea necessitudine, qua conjunctissime inter nos vivimus, etiam, atque etiam commendo, ut meam primo quoque tempore fidem studiosis omnibus in Particulis edendis peramice liberes. Augustino Abiosio Bibliothecam meam venire volo, cui a me salutem plurimam imperties, ac ambo valebitis, vestrumque Ric-

Digitized by Google

cium, ut vivum feciſtis, ita mortuum amabitis. Vale. Ravennæ VIII. Cal. Apr. MDXXXVIII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Ferrinum amicum vi peſtifera ereptum dixi, ejuſdemque mortem di immer deſcripſeram, illeratis, temporis momento mortem dolorem levari non poſſe, cum maxime eius ſit præſentia, qui quondiu cum Camillo a te dicitur, parentis memoriam ſib. renovet, & aſſiduis ſuaſibus refrenet cerebrum: a te ne eius ſumere Orationem ſeriatim, & ſermonem habitum cum Orvaldo, utrumque ſe miſſurum, ut erat: de re librarie admone, ſcatime, ut quidquid ex ea parente conſectum eſt, ad ſe mittat curet.

Ita. SCribis, tibi hilarum eſſe. Ferrinum deum ſuum obiiſſe. Ita eſt, Manut.: ſed non ſatis propriè tibi nunciatum eſt de eius obitu. Scribendum enim fuit, Ferrinum nobis vi peſtifera ſubito ereptum fuiſſe. Is enim Mutinam Principem ſuum ſequens, in ipſum in ſebriculam incidit levillimam. Terre die, cur Mutinam pervenit, moritur. Nam, cui Ferrarium relatus eſt, etiamcum voce, & verbis ſatis utens, mortuum tamen potius, quam virum relatum eſſe, dic. poteſt. cui crura, ac brachia non ſolum calore naturali deſtituta, quaſi glacies, tota frigiſſent, ſed qui carbonem extinctum nigrore ſuperarent. Oculos ille, ille vultus, cui gratias omnes Veneres, & decor aſſtarat, abierant. nulla Ferrini imago remanſerat, ſenſum tamen, ac orationem retinuit, donec ultimum egit ſpiritum: qui in ſuo obitu nullum amicum, a ſe admiſit, præter Riccium compatrem ſuum cariſſimum, ac cauſſe afferens, ne primo illorum aſpectu, quicquid reliquum timebat animæ, quam ille, quamdiu poſſet, retinere ſtudebat, ſe ſubito deſereret, ne ſuis quidem hanc quoque gratiam fecit, quos moriens vidit nullos. Sed interea ſe animo agebat, ut cum Deo hinc decederet, ac quod nulli dubium eſt, cum effecerit, qui Chriſtianiſſime deceſſerit. Ita Ferrinus nobis ea ætate, ea moribus, eo fructu, maiore etiam ſpe, repentino auferetur, in cuius mortis

Digitized by Google

nuntio tibi allato, puta de Riccii tui quoque obitu esse nuntiatum Nam, quicquid nunc sum reliquus, Manuti, umbra sum; quod spiritus fuit, id cum Ferrinio mortuum est. Quid faciam? Ita sum in eos, quos maxime diligo, ut illum faciebam, teque facio. Camillo, inquies, filiolo tute consule, Ricci. Neque mihi, neque illi desum, sed nihil proficio. Dolor conatus meos superat, lachrimæ erumpunt; totus conficior. His accedit, quod major ejus filius, qui quotidie cum Camillo a me docetur, si quid temporis remedio tantum dolorem levare possem, non sinit, ut faciam. Sua enim præsentia memoriam parentis mihi renovans, assidue vulnus refricat acerbius. In hujus funere Orationem scripsimus; fecimus etiam sermonem, an fletum potius? quem habui cum Gregorio Gyraldio, de ejus obitu. Isti, ut hæc edam, instant, & cogent tandem; tum commodius utrumque ad te mittam. De re autem nostra libraria, etsi nihil jam prorsus mihi laboro, filii causa ea me tamen cura solicitat. Si quid potes, eam confice. Si non quanti res est, ac nos cuperemus, at quanti potest, ac, quicquid adhuc ex ea confectum est pecuniæ, id si mitti curabis, percommodum illi accidet, cui tu nunc, ac posthac parentis loco es futurus. Vale, vale, Manuti, Ferriniumque communem fere fratrem, mecum defle. Ferrariæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Certiorem facit, se Comaclio Ferrariam gravissima febre laborantem advectum fuisse: itineris difficultate tres dies in via consumptos, ac se pæne demersum ad Argentam significat; nunc quidem domi se cum suis sine febri esse, sed ita interdum tussi angi, ut pæne spiritum intercludat: hortatur, ut lagenulam vinosam mittat, quam se diligenter curaturum pollicetur, ut vinulo plenam remittat ipsius palato admodum jucundo.

15. QUo die tu, Manuti, Ferraria Venetias, ego Comaclio, ut ex tui discessus die conjicio, Ferrariam appuli; sed tu felicius omnino, qui satis

ſatis valens ad tuos rediiſti. Ego enim, qui valentiſſimus a te diſceſſeram, graviſſima febre domum ſum advectus; ut Comaclium Dii omnes, quantum in ipſis eſt, perdant, multo etiam magis, quam nunc eſt, in ſua mera ſolitudine perditiſſimum. Hoc in loco, ut audis, cum me febris graviter affligebat, tum id etiam non levius excruciabat, quod, qui in febris horrore, aut etiam in ſummo poſtea æſtu, quicquam officii, quod in tali re præſtari ſolet, nullus erat, præſertim cum domi cariſſimam uxorem haberem, quæ utrumque amantiſſime facere poſſet: quo facto tu quoque mihi in mentem veniebas, cum proxime Ferrariæ tuam in tua febricula ſæpius vocares. Sed tu minus miſer fuiſti, qui tuum Riccium tibi aſſidentem ſemper habuiſti, ego vero omnium miſerrimus, qui nullum meum Manutium habui, ubi niſi mare, litus, palus putida, via vero domum multo his etiam infeſtior, quæ me tres dies retinuit, cum ſuapte natura, tum etiam temporum iniquitate. Padus enim utramque ripam exuperans ſexcentis in locis navem trahi poſſe prohibebat, adverſo autem flumine tantum remis in tanto Padi impetu uti amentiſſimi erat hominis. Ad Argentam vero, ubi ſe ad Blaſii vicum deflectit Padus, pœne demerſus ſum. Deus me ſervavit, cum, quo navigaremus, noctis obſcuritate nihil cerneretur. Domi nunc ſum cum meis, etiam ſine febri, quique tam longam epiſtolam ſcribere potuerim, tametſi ad Cœlum nondum ſatis audeo exire. Tuſſis enim interdum me ita angit, atque conquaſſat, ut pœne mihi ſpiritum intercludat. Sane videres, cubanti cum exoritur [is enim ſtatus illi inimiciſſimus eſt] me longe ſaltu exilientem, atque ea conflictatum, non prius ſpiritum recipere poſſe, quam prope oculi ex ſuis locis exiliſſe videantur. Quare Trimezinum noſtrum nondum vidi, ſed, cum primum mihi domo per infeſtiſſimam hanc tuſſim exire licebit, ad eum accurram, ut conſoler, tuique abſentis deſiderium mea præſentia leniam aliquo modo, ac ad vinulum illud, quod ei tu tuis verbis in tantam gratiam poſuiſti, jucunde invitem. Utinam vero ſe idem ad finem præſtet, ac ne aufugere ſtudeat. Certe mihi peregre redeunti non idem eſt viſum, quale ex uſu videri antea quotidie ſolebat. Senſi enim, quaſi hoſpes, neſcio quid in eo ineſſe non ſinceri, niſi id ex meo ſto-

ma-

Digitized by Google

macho magis contractum est vitii, quod equidem valde cupio, atque si ita est, Comaclio jam ignoſco. Neque hoc tamen eo dictum esse velim ipse ſuſpiceris, ut hoc modo ejus mittendi fidem meam tibi liberarim. Nam, ſi vel fugiat; fugere non poterit, quin mittatur; mitte tu modo lagenulam vinoſam, cætera ego diligenter curabo. Tuas literas avide expecto, ut ſciam quam recte confirmatus domum perveneris. Vale, Aldinoque ſuavioluin dato.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Maſeji obitum cum Manutio deflens in ejus laudes excurrit, lætandumque potius, quam dolendum oſtendit, quod ex his erumnis in ſummam, atque æternam felicitatem, quam Deus ab initio illi, ejuſque ſimilibus conſtituit, evaſerit.

16. *Ergo Maſejum perpetuus ſopor*
Urget? cui pudor, & juſtitia ſoror
Incorrupta fides, nudaque veritas,
Quando ullum inveniet parem?

Poſſum ego, Manuti, prope verſibus iiſdem tecum Maſeji noſtri obitum deflere, quibus Horatius Quintilii cum Virgilio deflet. Siquidem iis ille moribus, atque ea vitæ integritate præditus fuit, ut qui pares paucos, ſuperiorem haberet neminem; atque eo magis, quod qui alii hiſce virtutibus ornantur, iis hæ gradatim cum ætate accedere ſolent, hic vero quaſi naſcens, eas ſecum extuliſſe videbatur. Continuo enim in ipſa ephebi a ut vir probatus eſt, in adoleſcentia vero maturam gravitatem, quaſi quæ in ea ſenectutem ſuam ageret, præ ſe ferebat. Quare ab omnibus valde amabatur, a Principibus vero eo in pretio eſt habitus, ut a Paulo III. Pontifice Maximo, quo a ſecretis uteretur, Romam ab uſque Patavio accerſitus ſit; in quo ſuo officio eam operam navavit, atque ea fide in eo ſe decem annos præſtitit, ut tertio anno antequam Pontifex decederet, ab eo in Cardinalium Collegium cooptaretur, quam ſacroſanctam Dignitatem integerrime poſtea ſemper geſſit.

Nam,

Digitized by Google

Nam, cum Regiæ diſſenſiones ita univerſam Chriſtianam Remp. invaſiſſent, ut quotidie in ea recenti [quid enim dicam veteri] vulneri novum vulnus adderent, atque uſque eo penetrare non dubitarent, ut in Pontificiis etiam ſuffragiis decertarent, atque impotenter digladiarentur; in his Maſejus ita ſe geſſit, ut cum neutri parti adhæreſceret, utrique tamen percharus haberetur. Aut enim hic cum paucioribus, iiſque probatiſſimis, ac doctiſſimis Viris agebat, aut in ſua ſtudia ſe ſe abdens, ubi aut novi quid ſcribens, aut in Pauli III. Pontificis Maximi Hiſtoria, quam ipſe ſcripſerat, ut eam politiorem brevi in vulgus ederet, aſſiduo ſtudio verſabatur. Quare jure bonis omnibus flebilis diſceſſit; mihi quidem in primis, qui cum eo ab ineunte ejus adoleſcentia ſumma familiaritate conjunctus eram; tibi vero, Manuti, omnium maxime, cui ad veterem neceſſitudinem magna etiam ſpes aceedebat, fore, ut Aldo filiolo tuo non parum opis afferret in aliqua Sacerdotii collatione, cujus etiam optimi erga te animi ſui certam jam ſignificationem in LX. aureorum in ſingulos annos illi attributorum certiſſima penſione dare incœperat. Si tamen nos rectius rem conſiderabimus, multo æquius faciemus, ſi eum ſumma lætitia proſequemur, ut qui ex his ærumnis in ſummam illam, atque æternam felicitatem, quam Deus illi, atque ejus ſimilibus ab initio conſtituerat, evolavit. Certe lucem hanc intueri, Cœlo hoc ſpirabili perfrui amens ſim, ſi non optem; ſi vero contemnam, impius; nihil enim in terris homini ſuavius, nihil charius dari poteſt; ſi tamen noſtræ cogitationes ſe paulo altius tollant, ac, quæ tandem humana ſit conditio, æquius perpendant, ſi non hanc vitam deſerere optemus, certe, ut nobis ex ea migrandum erit, ejuſque dies poſtremus venerit, id haud moleſte ferre debebimus; præſertim cum id omnibus omnino faciendum ſit; neque propterea quis levius decedat, qui octingeteſimum annum, quam qui octuageſimum agens, deceſſerit. Quare, Manuti, lætemur potius, [ut in hoc quoque a vulgo ſecernamur] quod Maſejus noſter eum vitæ curſum confecerit, quem Deus illi præſcripſerat, neque nos quicquam moveat aut ejus adoleſcentia, atque florentior ætas, quaſi qui jam multos annos nobiſcum eſſe poſſet; quando quaque ætate quis deceſſerit, mature, & ſuo tem-

tempore deceſſiſſe videatur ; neque ea benevolentia, qua mutua tenebamur, quaque etiam præſentes perfrato fruebamur, nos tantopere ſolicitet. Nam, quod ad nos, ea quoque mortuum proſequemur. Multo vero minus utilitas noſtra nos tangere debet, ne in amico magis commodum noſtrum, quam ejus diſceſſum lamentari videamur ; magiſque inter nos, atque etiam cum cæteris Chriſtiane agere ſtudeamus, ut, cum hinc nos quoque evocabimur, cum hac ſpe ad Beatorum ſedes evolemus, tum poſteris noſtris ſanctiorem noſtri memoriam relinquamus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Rogat, ut poſt Parthenium in Aonii honorem incumbat, præſertim cum plures annos ipſe cum Aonio ſumma benevolentia conjunctus ſit, ille vero menſes tantummodo cum Parthenio.

17. PArthenium tuum antea mea ſponte cum cæteris ejus generis optime literatis Viris amabam ; nihil enim acciderat, ut hanc benevolentiam ei ſeparatim præſtarem ; nunc vero, cum te illum tantopere amare ſcribis, ego quoque tua cauſſa, ei ut omnia optata veniant, cupio. Quare, ut in omnem ejus honorem incumbas, per me quidem licet. Verum, mi Manuti, ſi quid poſt hunc, id, ut Aonio noſtro velis, te ita rogo, ut ſi id ipſum mihi ipſi rogarem. Tanti ego hunc, idque jure optimo facio, quantum tu Parthenium tuum facis. Id mihi amplius ut concedas, neceſſe eſt, quod me cum meo ſumma benevolentia plures annos, qua tu cum tuo menſes, arctiſſime conjunctum eſſe vides. Quare tu quoque eum erga meos animum habebis, quem me erga tuos habere ſentis. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Orat, ut quamprimum prælis ſuis decem ſuarum Epiſtolarum libros ad amicos ſcriptos edendos curet, ut ſaltem ſciat, ſe decedente, in ea quoque parte aliquid, quod ſecum non concidat, remanere; hortaturque, ut ſibi caveat a Bononienſi Cœlo multis in locis peſſime improbato.

18. SCripſi ad Corradium, ut de Epiſtolis noſtris edendis tecum ageret diligentiſſime, cauſſamque, quamobrem id eum rogaſſem, etiam adſcripſi; nunc idem tecum ago. Quam ego a te, Manuti, quæ ab amico expectari poſſint, omnia expectare poſſim, tu optimus teſtis es, quem ſcis a me tanti fieri, quanti a quoquam alio fias. Equidem in benigne tibi faciendo tuis Bononienſibus vel meo ſummo cum dolore poſſum concedere, in te vero vere amando ne ab Antonio quidem fratre tuo, tuique amantiſſimo, vincor. Quod cum ita ſit, ſpero te quoque in amore mecum mutuum facturam, in eo præſertim, in quo meæ vitæ ratio non agitur parva. Vides, mi Manuti, me in decrepitam ætatem [quid enim dicam in ſenium labentem] quam vitam, quoniam quam communis ejus curſus ratio poſtulat, longius proferre in mea non eſt poſitum manu, cupioque non ſolum hoc ſæculum aliquo modo, ſed æterne, ſi poſſim, vivere; ſaltem, quod mihi in eo præſtare permiſſum eſt, ne omiſiſſe videar, magnopere ſtudeo; id autem eſt in reliquorum meorum ſcriptorum editione collocatum, quæ ſi divulgentur, non dubito, quin in doctiſſimorum Virorum aliqua memoria nomen meum ſit aliquot etiam annos perduraturum. Ex iis autem nunc decem Epiſtolarum libros ad amicos ſcriptos edere ſtatui, hos autem ut a te exirent, multis de cauſſis mirum in modum cupio. Quare te etiam, atque etiam rogo, ut hanc mihi gratiam facias, quam etiam alieniſſimis quotidie facis, ut tuis prælis publice deſcribantur; quantum autem in rei ſumptum impendendum dixeris, tantum tibi continuo diſſolvam. Sed cum hoc te rogo, tum illud etiam oro, ut id ipſum quamprimum fa-

Digitized by Google

faciendum cures, ut si earum lectione diutius frui nequeam, saltem sciam, me decedente, in ea quoque parte aliquid, quod mecum non concidat, remanere. Vale. Cum has eram signaturus, tuus nuntius advenit, qui, ut me de iis, quæ ante libenter ex fratris tui literis noveram, certiorem feciſſet, me non levi affecit moleſtia; cum diceret, te numquam iſthic ſatis belle habuiſſe. Manuti, mihi omnia Bononienſia in Cœlo ſunt, Cœlum autem iſtud multis in locis peſſime improbatur. Quare ab iſto, ut a valde peſtifera beſtia, etiam atque etiam cavebis iterum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Paulo Manutio S. D.

Faso magis regi homines, quam prudentia, ex ejus conſilio repente commutato Ferrariam cum familia commigrandi, ut conviva ſit cum cæteris nobilioribus Hippolyto Aroſtio Cardinali, oſtendit, ejuſque adventum ſingules ejus amicos ſecum avide, anxieque expectare ſignificat.

19. EQuidem, Manuti, ea olim ſententia fui, ut magis homines ſua prudentia, quam ullius fortunæ arbitrio regerentur, quam etiam meam ſententiam ſuis validiſſimis rationibus in meis libris de Gloria ſatis tueri videbar; nunc vero totus hæreo, ac parum abeſt, quin ab ea ſententia diſcedens, a me ipſo ad eos, qui contra ſentiunt, palam fiam transfuga. Nam, cum jam ſæpius ante omnes amici tui, iique principes interdum Viri, in hanc curam ſtudioſiſſime incumberent, ut Ferrariæ commode, atque cum aliqua dignitate agere poſſes; nihil tamen ſuo ſtudio, atque auctoritate proficere umquam potuere; ſuperiori vero æſtate, cum Bononienſes, ut te ſecum haberent, omnem honeſtam conditionem tibi proponerent, ego, & Pigna interea omnia tentavimus, ut te illis interciperemus. Plane enim ſcis, cum hac Venetias rediens tranſires, te biduum nobiſcum moratum; quo tempore, ut perpetuo eſſe poſſes, omnia noſtra conſilia contulimus, quæ ita tu probaſti, ut, ſi a Principe Herſule honeſta aliqua conditio tibi afferretur, tum rem facile abſolvi poſſe putares. Is eam affert æquiſſimam:

Tem-

Digitized by Google

Tempus postulas ad deliberandum : datur : discedis : res postea multos dies per literas ultro, citroque missas tractatur, neque tamen quicquam perficitur. Utrum an in decernendo, utram acciperes [ne quid de Romana, ac Papiensi dicam] non satis constituebas? Ita sensim res tota postea refrixit, atque agi est desita. Ecce autem tibi, atque etiam alia omnia agenti, qui te tantum nomine cognoverat, ad te adit, atque ita tecum agit, ut non prius discederet, quam te Hippolyto Atestio Cardinali suo amplissimo familiarem efficeret. At qua familiaritate? qua illi cum cæteris nobilioribus conviva esses. Cui honori CCC. etiam sunt addita. Qua una magnifica conditione, si non perpetuo Ferrariæ, ubi is nunc jam longum tempus agit, certe magnam temporis partem es commoraturus. Ecquid ais, Manuti? Num ita est? *Cedant*, inquit ille, *arma togæ*; ego vero, inquam, cedant consilia fato; ita enim ab initio erat in mente illa constitutum, ut hac ratione, atque hoc tempore, Ferrariam cum familia commigrares, nos vero tui omnia frustra experiremur. Cui isti tuo tamen fato multo equidem debeo, quod fatalem meum diem anteceſſit, qui in mea senectute veterem consuetudinem renovare potero, cujus etiam recordatione videbor quodammodo annos quoque renovasse. Sed Dii isti pestilentiæ omnia mala dent, quæ te nobis tot menses intercepit. Nunc vero, cum ea ita se remisit, ut omnibus, qui cum fide publica isthinc discedunt, a cæteris Civitatibus accipiantur, quid stas? cur non huc advolas? quid te amplius remoratur? At oculi, inquies, parum etiam lippiunt. At, mihi crede, ut caliginosum istud Cœlum reliqueris, ac in Pado nostro semel eos laveris, omnem in perpetuum tibi lippitudinem absterseris, neque tibi umquam postea dolebunt. Si igitur cætera parata sunt, continuo navem conscendas; si vero conscenderis, vela fac; si ea feciſti, remis etiam incumbe, ut primo quoque tempore tuis familiaribus tui desiderium expleas. Te Cesanius Vir optimus, qui de te optime & sentit, & loquitur, quemque tu omnium plurimi facis, cupide expectat; est Locatellius Philosophiæ; Juris Civilis Catius; Cananius vero medendi artis haud imperiti Viri. Familiæ item gubernator, quique a secretis est, horam illam non vident, qua te fraterne amplexentur. Extra autem familiam vestram

Digitized by Google

stram Pigna, & Riccius pro tuo adventu etiam vota faciunt, quibus tu contra item, qui te postea peramice perfruentur. Sylvius Antonianius nobis accedit, mirificus adolescens, qui de unaquaque re, quæ ei subito proposita sit ad dicendum, Hetrusco versu, idque ad lyram, optime canit. Sed hoc ad vulgi aures, tuis autem doctissimis in Latinis etiam non minus satisfaciet, qui tui videndi summo exardet desiderio. Vale. Ferrariæ VI. Cal. Decemb. MDLVI.

MANUTIUS

Bartholomæo Riccio S. D.

Nihil esse in suis consiliis antiquius respondet, quam ut in aula eximii Principis, ac Viri præstantissimi Cardinalis Hippolyti Estensis conseneſcat: multis rebus se impediri subjicit, ne statim Ferrariam se conferat, ubi ejus sermonibus, humanitate, & lepore fruatur, interruptamque multorum annorum consuetudinem resarciat.

20. VEra narras, optime Ricci, atque ita narras, ut in magna tuarum literarum prudentia facile tamen amor interluceat. Mihi, ut scribis, conditiones hoc biennio delatæ sunt multæ, quinque fere, aut sex, omnes cum emolumento, nulla sine dignitate; fecit tamen sive valetudo mea, seu voluntas, seu fati potius, quæ in rebus humanis dominatur, occulta quædam vis, ut omnes rejecerim, hanc postremam, ut dederem me summo Cardinali Hippolyto Estensi, unam avide sum amplexus, unam omnibus anteposui, nec est in meis consiliis quidquam antiquius, quam ut in illius aula eximii Principis, ac Viri præstantissimi conseneſcam. Quare quod hortaris, ut ad vos quamprimum me conferam, non efficis, ut cupiam, qui cupiditate jam ardeam; dolorem potius auges, cum intelligam, quod maxime volo, id me consequi hoc quidem tempore non posse. Nam, ut omittam, quod hæc me frigoris acerrima vis, & intemperies Cœli semel, aut iterum cubiculo egressum pessime accepit, & in eadem claustra, in easdem, ubi multis jam mensibus jacui, tenebras retrusit; præterea pietas me retinet. Fratres habet uxor

Digitized by Google

mea duos, quos ego ambos unice diligo, contraque ipsi mihi singularem non modo benevolentiam, verum etiam observantiam præstant; probi sunt adolescentes, ingenio, modestia, virtute etiam ornati, una re minus laudandi, quod inter ipsos non convenit. Orta est inter eos, post obitum patris, de hæreditate dissensio; inde lis, inde odium, quod nisi ego me interponerem, nisi utrumque prehensarem, rogaremque per parentis manes, per solitudinem matris, per existimationem familiæ, conflictarentur assidue turpibus judiciis, gravi jactura famæ, magno rei familiaris detrimento. Hoc ego dum versor in negotio, dum in eo studium, operamque pono, ut uxoris meæ fratribus consulam, putem mihi esse verendum, ne quis me, sana præditus mente, reprehendat? Non puto. Num igitur, hoc te judice, pertimescam? Hem Ricci, qui Sacris in Literis non ambitione, ut multi, sed ita versatus es, ut scientiam e libris petitam vita exprimeres, quæ sunt illa præclara, quæ nos Magister ille bonarum actionum optimus edocuit? Non hæc sunt, egentibus subvenire, errantes in viam, diffidentes ad concordiam revocare? Ama igitur me de hoc officio; non postulo, ut laudes. Jam enim didici vel ætate doctus, vel morbo admonitus, recte factorum fructum a Deo potius, quam ab hominum judiciis, expectari, omnemque laudem non in honore verborum, sed in ipsa re, atque in una virtute consistere. Vides jam duas esse commorationis meæ causas, utramque satis gravem. Accedit tertia, ne ipsa quidem levis, ut imprimam librum meum de Legibus Romanis, quem flagitantibus multis debere jam diutius non possum, eoque magis in hanc voluntatem incubui, quod inscriptum opus Hippolyto Cardinali, cui me addixi totum, emittetur. Reliqua deinceps, quæ ad Romanas antiquitates pertinent, suo quidque tempore, absolventur, & in ejusdem Cardinalis nomine, si modo hoc illius modestia patietur, apparebunt. Ad me quidem quod attinet, quæ juris mei sunt, volo omnia ab illius voluntate pendere. Si quid ingenio, si quid literis consequar, ad unius arbitrium refero; unius laudem mea studia spectabunt; uni posthac mea serviet industria. Tu, mi Ricci, fac tibi ita persuadeas, amabiliorem mihi Ferrariam fore tua causa. Tuis enim sermonibus, tua humanitate,

Digitized by Google

te, tuo lepore frui, interruptamque multorum annorum consuetudinem licebit aliquando resarcire; quod ut sit maxime diuturnum, opto vehementer, &, ut tu amantissime auguraris, etiam spero. Vale. Pignæ nostro salutem plurimam. Venetiis Pridie Id. Decemb.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Manutio S. D.

Significat, se ruri messem satis uberem curantem, villulamque rustica pictura exornantem commorari; maximeque cupere, eum secum esse. Nonnulla addit de Camilli filii peregrinatione, matremque sibi referre, eum ex illa nonnihil mansuetioris animi domum retaliisse, & cum libris in gratiam rediisse videri.

21. UTinam mecum esses, Manuti, ubi tuæ mihi literæ sunt redditæ, atque eo animo, ac corporis viribus, non autem eo annorum numero, quo ego sum, esses. Latior, atque valentior esse non posses. Ruri sum messem meam satis uberem curans, atque interim villulam rustica pictura exornans. Huc accedit, quod nihil urbani æstus sentires, qui, si usquam Cœlum inflammat, Venetiis ardentius inflammat. Nam etsi laxissime habitas, nulla tamen liberior, ac salubris aura æstum istum tibi lenit, atque temperat; cum hic omnia contra, & summa amœnitate plena. Sed hoc magis optare, quam sperare possum, quando, quod in rem tuam maxime futurum erat; Cardinalem tuum vel semel visere nunquam per tuos oculos quivisti. De Camillo, ita ut tu scribis, facere constitui; quin quo is tempore peregre erat, ego cum Madio, cum Sylvio Antoniano, ac alio hujus generis hominum comitatu in mea Ricciola in Quartisano suo me oblectabam, quorum utriusque in urbem reditus forte in eundem diem incidit. Mane enim ego, ille vesperi advenit. Paterne accipitur. Ut enim nuntiatur, Camillum pultasse, continuo mater se scalis deorsum in ejus complexum præcipitem demittit. Ego illum in Bibliotheca expectavi. Cætera non sine lachrimis. Pater sum, ac unius ejus tantum filii pater. Vesperi sub cenam omnem suam peregrinationem nobis

exponit, satis eam quidem commodam, nisi, quod a meis amicis neque isthic, neque Patavii eo vultu accipitur, quo antea mecum factus erat. Solus Ruscellius facti nescius, illum amicissime complexus est. Caussam illi attuli, quia sine meis ad omnes literis, qui magis aliquid mali eo ornatu, quam boni, accidisse facile suspicarentur. Cætera multa in eam sententiam; quæ omnia visus est in eam partem, quam debebat, accipere, seque Patavii mire cupere sequenti anno suis studiis operam dare dicebat. An id studiorum caussa, an liberius agendi potestate a custode parente remotior faciat, haud satis dispicio. Mater refert ex ista peregrinatione nonnihil mansuetioris animi domum retulisse, atque cum libris in gratiam rediisse videri. Ego fidelem nostrum, scis bene quem dico, ne referat, magis metuo, neque id cum eo dissimulo. Tam enim cito ut deferbuerit, adduci non possum, ut credam. Interim autem assidue est ad Aloysium Atestium in iis, qui ei in cubiculo operam dant, qua una ratione aliquantum in rationis gyro continetur. Dii illum melius, quanto etiam me meliores sunt, curent. De tuo Betonicatu, ut in urbem rediero, diligenter curabo. Vale. Ex mea villula Ricciola. Non. Jul. MDLVII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aldo Manutio Pauli Filio S. D.

Queritur, sibi libellum Ciceronis locutionum ab eo conscriptum, & editum non fuisse missum, petitque, ut statim mittendum curet.

22. ITa ne, Alde fili, cum Riccio altero parente tuo tam parum benevole agis? qui libellum bellissimum Ciceronis locutionibus conscriptum edidisti, neque mihi non solum meum volumen non misisti, sed ne de eo quidem aut a te, aut a patre tuo Paulo verbum est factum? quasi ego tuæ istius gloriolæ non ita cupidus sim, atque is Camilli filii mei, si quid tale edidisset, fuisset. Sed ego tibi facile ignosco, qui adolescentulus hæc non videris; non ita illi, quamvis perpetuum oculorum morbum mihi objiciat. Hoc enim animi, atque bene-

Digitized by Google

benevolentiæ, non autem corporis oculis cernitur. Ita tibi quoque tamen ignoſco, ſi, quod in ea re damni tua culpa feci, id mihi præſtandum curabis, hoc eſt, ſi meum mihi volumen remiſeris, aut gratis, aut quanti quanti indicetur. Parenti tuo non ſcribo. Proxime enim is ad me ſcripſit, poſtero earum literarum die iſthinc Brixiam eſſe diſceſſurum. Cum ad eum ſcribes, meo nomine illi ſalutem adſcribes. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Gabrieli Ceſanio S. D.

Gratulatur de Epiſcopatu ei delato, jocaturque, iſtius generis Dignitates podagroſis plerumque demandari, quia optimæ ſunt, & ad eorum dolorem valde deliniendum accommodatæ.

23. TAntum tibi ex iſtius Epiſcopatus tui Dignitatis acceſſione gratulor, quantum dolui ex Cardinalatus amiſſione, ſi noſter Maximus Pontifex factus eſſet. Nulli enim dubium eſt, quin, qui tibi Cardinalis Epiſcopatum ſua ſponte detulit, multo libentius Pontifex Cardinalatum detuliſſet; ſed illud in ſpe, hoc in manu, ac quaſi illius viæ præmunitor. Verum cum hoc gratulor, tum etiam eo doleo, quod mea congratulatio in tuum morbum inciderit. Audio enim, te non ſatis belle habere; ſed tanta Dignitas vel cuique morbo ſaluberrima poſſet eſſe medicina, etiam ſi podagra te acrius torqueret; neque alia ratione factum arbitror, ut plerumque podagroſis iſtius generis dignitates demandentur, niſi quia optimæ ſunt, & ad eorum dolorem valde deliniendum accommodatæ. Sed ſatis de jocis. Dii tibi præſentem Dignitatem fortunent; ſperatam etiam brevi concedant, cui, quanto hac major erit, tanto ego quoque graviorem polliceor congratulationem. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Gabrieli Cesanio S. D.

Manutii epistolam mittit, ut ex ea intelligat, quæ causa ejus adventum retardet, & ut eum apud Cardinalem suum excuset, fateturque, eumdem in quovis scribendi genere omnium ætatis suæ facile principem esse.

24. MAnutii nostri epistolam, quam ad meam rescribit, tibi legendam mitto, ut, quæ causa nobis ejus adventum retardet, intelligas, ac, si quid postea opus erit, ejus excusationem apud Cardinalem tuum comprobare possis; utrum autem meam, non satis constituo. Vereor enim, ne si cum ea, quæ est elegantissima, parum compta, minus ornata, ac quasi infans conferatur, multum de ea detrahatur; ut ei in scribendo non solum concedam, sed etiam libenter concedam, fateorque meum Manutium in quovis scribendi genere omnium ætatis nostræ facile principem. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Galeatio Gonzagio S. D.

Epistolam mittit, in qua cum Corradio disputaverat, quibus rationibus facile fieri posset, ut Hippolytus Atestius Cardinalis hoc tempore Summus Pontifex decerneretur.

25. CUm ego quoque cum cæteris nostris mirum in modum cuperem, ut Hippolytus Atestius Cardinalis summus Pontifex hoc tempore decerneretur, quibus id rationibus facile fieri posset, satis longa epistola ad Corradium nostrum disputavi. Eam tibi legendam mitto ex iis versibus, quos ipse hodie mane, eum ad Principem nostrum essemus, in hanc sententiam scriptos mihi recitasti, ut videas quam apte inter nos conveniamus. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Galeatio Gonzagio S. D.

Fortunæ iniquitate eveniſſe ſignificat, quo minus ſuum deſiderium parum prudens videri poſſit.

26. EQuidem, Galeati, in eam ſpem, quam vidiſti, avidiſſime veniebam, ſed ea tamen ratione, quæ certiſſimis argumentis probaretur, veniebam. Neque enim plus unquam in ejus generis ſuffragiis fortunæ temeritatem, quam prudentiæ conſilium, valere putavi. Quoniam tamen ſecus ſive quorundam improbitate, ſive, ut tu mavis, fortunæ vitio accidit, æquo animo facile perferam. Quod vero me mones, ut in poſterum mea deſideria æquius temperem, atque comprimam, ut, ſi, quemadmodum cupimus, recte ſucceſſerit, integriori lætitia poſtea perfruamur, ſi minus, id levius animum noſtrum offendat, tu quidem recte, & ſapienter mones. Tametſi in hujus generis deſiderio id mihi ſolatio ſemper eſſe poſſit, me nulla mea ignorantia fruſtra tam cupide ſperaſſe, qui, quæ certiora cernerem, paulo ardentius concupiverim; ſed id fortunæ iniquitate eveniſſe, quo minus meum hoc deſiderium parum prudens videri poſſit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Galeatio Gonzagio S. D.

Vafre admodum cum eo agit, conaturque boni viri actione ab eo obtinere, quod fortaſſe propter potentiam in jus vocando nulla ratione obtinuiſſet. Orat, ut reſcribat, utrum velit ſe comparare ad cauſſam ſuam Judici comprobandam, an efficere, ut de munere ſibi collato gratiæ illi in perpetuum agende ſint.

27. EGo te, Galeati, in jus vocare, tecumque jure ſubſtructionis agere conſtitueram, qui in meis fundamentis, me inſcio, ædificium tibi ſubſtruxeris; ſed boni viri actione prius tecum agere placuit, atque te com-

commonefacere, an jure decernere, an pacto mecum convenire malueris. Pactum autem id esse potest, ut aut tuam mihi substructionem vendas, aut eam demoliaris, atque ejus lapides, ligna, ferramenta, cæteraque, quæ ad aliam ædificationem tibi usui evenirent, alio cures transferenda; horum alterutrum si feceris, & æquum feceris, & ego nullam dicam tibi postea dicam; sin aliter animatus sis, ac judicio rem decernere mavis, diem tibi dico Calendas Martias. Solus Princeps Hercules nobis Judex erit, ne causa ullam provocationem habeat, aut in Judicibus rejicendis, si plures deligantur, res longius trahatur. Uterque vero ut causam suam agat, æquius erit, ut omnis prævaricationis suspicio tollatur, ac jure æquissimo decertetur, in quo judicio tibi etiam permitto, ut novo agendę causæ modo agas, quoniam scilicet optimus es Poeta, ut eam tuis etiam grandioribus heroicis pertractes, facile concedo. Sed quid ego imprudens egi? pœne causam meam stultus prodidi, ac mihi insciens etiam prævaricator fui, qui in hac mea liberalitate non animadverti, continuo Judicem tibi benevolentissimum futurum, qui sentiat eo dicendi genere apud se agi, quo ipse quoque maxime delectatur, atque in quo ille etiam non parum profecerit. Quare, quod postremo obtuleram, id revoco, oblatum recipio; sed de more utrinque causa, non autem ex altera parte canendo, ut agatur, volo. Sed quid, si, quæ tua summa est liberalitas, reliquum tuum istud ædificium mihi condones, ut qui locupletissimus sis, hoc est, qui infinitis hujusmodi locis abundes? ego vero illud solum mihi in meo perpusillo solo constituerim? quod si faceres, ego tibi gratiam haberem maximam. Nam si me parem relaturum dicam, tantundem esset, atque si id emissem. Nisi postremam hanc conditionem magis probas, ut ego ad primum tabulatum; quod vero supra illud est, ipse æque possideamus, atque ita in unis ædibus, ut etiam fratres consortes, concorditer habitemus. Expecto scire quam harum conditionem acceperis, ut, quid mihi agendum sit, sciam, an causam meam instituam, meque comparem ad eam Judici comprobandam, an tibi de munere tuo gratiæ magis sint in perpetuum agendæ. Vale.

Meum fundamentum in Principis Herculis Atestii tormenti militaris, cognomento terræmoti, laudem.

Hoc

Hoc tonat Alcides, hoc horrida fulmina trudit,
Concutit hoc terram, hoc arcibus excidio eſt.
Tua ſubſtructio.
Bellica ſic inter dignum tormenta fuiſti,
Cui prius ornaret ſacra corona caput.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Mirolio Prætori S. D.

Conſolatur de patris obitu eas omnes rationes afferens, quæ in tanta calamitate filii dolorem lenire poſſe videntur: hortatur, ut ad prudentiam illam redeat, qua in cæteris conſolandis plurimum valet, quæque eum ad ſummam auctoritatem ipſi a Principe delatam evexit.

28. PIgna noſter mihi retulit, te, ut tibi de patris tui obitu nuntiatum eſt, ita commotum, itaque a te ipſo abalienatum eſſe, ut parum abfuerit, quin ad id nuntii ſubito ipſe quoque occideres, ac, quod reliquum tibi ſpiritus remanſit, id totum in acerbiſſimos queſtus eſſe collatum, neque quicquam aliud ex te audiri, quam hei pater, hei pater, pater mihi rerum omnium chariſſime, nunc me tam longe gentium tam præter omnem expectationem relinquis? in cujus voluptate ego omnes meas voluptates repoſitas habebam? quo uno mihi tam ſubito abrepto, omnis lætitia adempta eſt, vita vero reliqua aceerbiſſima eſt futura? In quo tuo tanto, tamque juſto dolore te equidem non poſſum non magnopere laudare. Major enim plaga nulla accipi poteſt, quam quæ in parentum interitu accipitur, ut unde nos lucem hanc hauſimus, quaque læte perfruimur, eam illis eripi videamus; præſertim cum iis parentibus orbemur, qui in noſtra educatione nihil aut probati ſtudii, aut paternæ pietatis non adhibuerint. Ego quoque adhuc meum lugeo, &, quandiu vixero, lugebo; ſed prudentiam tuam tamen non poſſum non deſiderare, qui cum iſtius jam grandioris ætatis ſis, atque eam totam in iis ſtudiis conſumpſeris, quibus hæc humana non ſolum incerta, manca, fluxa, optime proſpicere, ſed etiam contemnere deberes, ita te nunc opprimi ſinas, ut, ſi nihil unquam de hominum conditione aut ipſe legiſſes, aut de aliis

au-

Digitized by Google

audiviſſes, nihil in te ipſo alias, aut in tuis propinquis, aut amicis, iis interdum etiam charioribus, aut ſenſiſſes, aut vidiſſes. Quæ res ſi nobis omnino ſolatio eſſe non poſſunt, certe quodammodo iis aſſueſcendo, levior ſuperveniens fit dolor. Jam alter annus eſt, cum mater tibi deceſſit, ſcio tibi tum ex pietate continuo parentem occurriſſe, atque etiam tum de ejus obitu dolere cœpiſſe. Matris igitur dolor, & parentis præſens illa cogitatio recentem iſtum tibi dolorem aliqua ex parte mitiget, atque leniat. Tametſi graviſſimos etiam Viros habes, quos in tuo tanto luctu optime imiteris, qui in chariſſimorum, ac clariſſimorum filiorum obitu [quando in horum morte multo parentes acrius anguntur, quam filii faciunt in parentum obitu] fortiſſimos Viros ſeſe præbuere. Id quod ipſe quoque efficies, ſi ejus perſonæ, quam apud Principem noſtrum, quæ tua virtus eſt, geris, aliquam rationem adhibebis. Id quoque accedit ad tuum tantum iſtum dolorem non parum levandum, quod pater tuus jam ſenex moritur, quæ ætas natura humanæ vitæ finem afferre ſolet; quod quinque filios inter ſe fraterne amantes reliquit, eoſque jam viros omnes, te, ut maximum natu, ita etiam ea authoritate apud Principem noſtrum, quæ maxima eſt, quo poſt multas Præturas æquiſſime geſtas, nunc Conſiliario utitur optimo; alterum, qui rem familiarem domi curat; tertium, & poſtremum milites haud inſtrenuos; inter hos Hectorem adoleſcentem optimum, atque in Philoſophia [de more] inſigni teſtimonio decoratum. At hoc ipſum doleo. Hoc me angit ſolum, quod ea voluptate, quam ex quinque talibus filiis percipiebat, diutius perfrui nequiverit. Quaſi vero neſcias, rerum humanarum conditionem ita ſe habere, ut, quo quis lætius agere cœpit, omnium jam laborum immunis, in ſumma etiam, ut ita dicam, felicitate conſtitutus, eo tempore concedat, atque ex ſummo ſtatu aut præceps dejiciatur, aut etiam intereat. Scio, te recordari me tibi paucis ante diebus, idque de tuis rebus lætiſſimis, cum congratularer, tertiam gratulationem brevi in celeberrimas tuas Nuptias recte eſſe ominatum; eam Diis in hanc conſolationem commutare placuit. Quando iis quoque videbitur, illam etiam tertiam congratulationis cauſſam non negabunt. Redi, redi tandem ad te, Miroli, hoc eſt, ad tuam illam pru-

den-

Digitized by Google

dentiam, qua in cæteris consolandis plurimum vales, quæque te ad tantum authoritatis, quanta ea est, quam tibi Princeps noster detulit, evexit. Una illa totus nitere; tibi ipsi tua virtute præsto adsis, atque viriliter consolare, vivasque, quamdiu vivis, neve, quod a te remedii habere potes, id aliunde expecta. Ad tua judicia, ad tuas publicas rogationum subscriptiones redi. Obliviscere desiderium tuum, præsertim ejus rei, quam si tecum etiam aliquot annos habuisses, ea tamen te, aut tu ea eras aliquando cariturus; ut, si pater tuus interrogari possit, utrum maluisset, an se tibi, an te sibi superstitem futurum, certe is responderet, se cum naturæ rationi obtemperare, tum ne, quod sibi vel morte ipsa gravius fuisset, pateretur, maluisse. Ut videas, eum quoque in suo obitu hoc tantum malum evitasse, tametsi multo majus est bonum, ad quod perveniisse putatur, quam quod hic ipse eum reliquisse existimas, ad illam scilicet æternam vitam, ubi nihil est, quod alterum interitum metuat; atque ubi te cum reliquis fratribus tuis, filiis suis, cum Deo placuerit, læte expectat. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Mirolio Prætori S. D.

Orat, ut de Joannis Zaionii causſa jampridem utrinque omnibus rationibus disputata sententiam ferat, neque eam ab adversario diutius cavillationibus trahi patiatur.

29. JOannes Zaionius, qui tibi has literas reddidit, causſam habet cum vitrico suo Puinario, quæ jampridem utrinque omnibus rationibus disputata est. Restat, ut ipse de ea sententiam feras, quæ cum ab ejus adversario diutius cavillationibus traheretur, me rogavit, ut ita tecum agerem, ut hanc sententiam sibi impetrarem. Vides, Miroli, æquissimam amici postulationem, neque te fugit tui officii esse, rem tandem absolvere, bonitatis etiam cavillationibus obviam ire, neque sinere jus ipsum ulla ullius gratia quicquam differri amplius, opprimi vero nullo modo. Quibus rationibus ego quoque id a te contendo, non ut nobis causſam adjudices, ab adversario vero abjudices, quorum neutrum neque

Digitized by Google

que mea integritas, neque tua æquitas patitur, sed quod æquissimum est, ut post longissimum tempus causam judices, ac de ea sententiam feras, ita te rogo, ut studiosius rogare non possem. Quod si a te impetro, erit mihi valde gratum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Grifolio S. D.

Lætitiam suam ob ejus literas acceptas, quem jamdiu mortuum putabat, effundit: se valere, sed ab animo non admodum sibi belle esse significat, propterea quod ejus discipulus Princeps, patre insscio, in Galliam ad Regem belli tantum gloria profectus sit: se malle, eum Venetiis Egnatio succedere, aut Bononiensem conditionem accipere, quam Romam abire.

30. O Literas multos mihi annos desideratas, o diem mihi felicissimum, cum a meo Grifolio, de cujus vita ad hunc diem incertus eram, certior factus sum, eum etiam vivere. Rumor enim apud tuos Venetiis emanarat, quem tuum perpetuum silentium comprobat, te diem tuum obiisse. Is ut Ferrariam pervenit, me valde perculit. Continuo in Hetruriam ad Aonium nostrum eas literas scribo, quas puto te vidisse in eis, quas ille postea cum suis in vulgum edidit, qui cum te videre, atque valere rescripsisset, vix tamen adduci poteram, ut crederem. Natura enim comparatum est, ut, quæ avide cupimus, etiamsi ea videmus, falli quodammodo semper dubitemus. Nunc vero omni metu sum liberatus, cum tu id mihi per tuas literas testatus es, quem posthac Deos omnes, ut incolumem servent, rogo, atque oro. Ego, Grifoli [ne mireris, quod potius Grifoli, quam Grifole, te appellem; Latinarum enim familiarum nomina, quarum rationem sequor, ut ad Herculem Atestium Epistola mea probavi, quod tu quoque, si tibi esset integrum, facere deberes, id omnino postulant] ego, inquam, Grifoli, valeo cum reliqua familia, etsi Camillus, cum hæc scriberem, ex febricula convaluerat. Utinam ab animo tam mihi belle esset. Princeps enim meus, in quo uno nunc, cum grandior

Digitized by Google

dior natu factus esset, atque apud patrem majorem authoritatem haberet, omnem meam, hoc est, quatuordecim annorum spem posueram, jam quartum mensem, inscio patre, immo vero cum ejus summo dolore, qui mori non potuit, in Galliam ad Regem profectus est, neque de ejus reditu spes ulla ostenditur, profectionis autem caussa belli tantum gloria fuit. Quæ me res multis de caussis angit. Hæc pauca de meo statu. Ut vero sensi Urbis tuæ civiles motus excitatos esse; continuo tu mihi in mentem venisti, ac tuorum studiorum aliam rationem, aliam armorum esse duxi. Quod vero scribis, te Romam cogitare, multæ quidem caussæ, eæque honestissimæ esse possunt, quamobrem eo te conferas: ego te Venetiis mallem Egnatio succedere, in quam spem me Manutius noster adducere videtur. De Bononiensi etiam conditione subaudio, etsi de ea tu ne verbum quidem, quæ eo magis mihi probatur, quod prope una esse videremur. Unius enim diei iter distaremus, ut aut ego ad te, aut tu ad me, crebro itare, atque tot annorum interruptam, atque etiam intermortuam consuetudinem quodam modo resarcire possemus. Sed Dii quod melius. Legretio tuo tuæ literæ ut recte perferantur, per Tabellarium nostrum curabo diligenter. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Grifolio S. D.

Rationem reddit, cur statim ejus literis non responderit: gratulatur, quod Vincentiæ publicæ scholæ cum summa Civium benevolentia præsit: ejus Orationes, quæ sub prælo sunt, se avide expectare significat: de re Corneliana ejus prudentiam laudat, seque cum Principe sedulo acturum pollicetur.

31. NE tibi simul, cum ad Cornelium nostrum rescripsi, rescriberem, id effecit, quod tuæ literæ, nisi postquam Tabellarius discesserat, mihi sunt redditæ. At in Cornelii fasciculum conjectæ erant. Ita quidem. Sed cum ego rure in Urbem rediissem, uxor, quæ fasciculum dissolverat, & utrasque legerat, Cornelii, ut quæ majoris negotii erant, mihi in manus dat; eas ut per-

Digitized by Google

bus blandiuntur, in pluribus vero obſequuntur, habere non poteſt. Hos igitur, ut accipias, ne expecta, ut te roget. Operam tuam illi ex meis verbis offeres. Ad ejus enim erga te benevolentiam hanc quoque neceſſitudinem adjunxeris, tibique illum multo arctius devinxeris, quorum etiam ſtudio, ſi quid diligentiæ tuæ accedere poterit, ut mea cauſſa accedat, te etiam atque etiam rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Philippo Ferrio S. D.

Circumforaneum quemdam rabulam ita vivis coloribus, & graphice deſcribit, ut eum videre videaris, & ab eo ſe domi, foriſque obſeſſum ſignificat.

34. ITa bene grati homines, ut iſte Virgiliaſter, de ſe optime meritis gratiam referunt. Venit ad me inops, miſer, ut quem hoſtis nudum reliquiſſet, ſine toga, quæ vero reliqua veſtis, ſciſſa, nedum attrita, ſoleis, ut noſti, abſque ſolea, pileo laneo, eoque, quam vaporarii purgatoris, multo ſordidiori, ore vero macilento, ac quaſi fame enectus, quid multis? centum, qui oſtiatim quærunt, melius veſtitos, atque multo habitiores vidiſti. Continuo Græcas ſe literas optime callere jactat, Latinas qui minus, quas ſuas appellabat? quibus ſatis tamen eruditus mihi inter loquendum eſt viſus. Is conditionem quærit, puta tu, cui ego vel verum Virgilium talem propoſuiſſem filiis ſuis magiſtrum accipiendum. Humane tamen ſum commotus. De meo neſcio quid puſilli primum illi do, atque ita, ut melius poſſum, eum a me dimitto. Poſtridie me domo egredientem adoritur. Cauſſas quaſdam honeſtas mihi fingo, quamobrem cum eo commode eſſe non poſſim. Vix ab eo me avello. Veſperi ad oſtium pultat. Jubeo reſponderi, me foris cœnare. Sed quid verbis opus eſt? Hic jam me domi, foriſque obſidebat, cui moleſtiæ hoc conſilii cepi. A meo Aloyſio duos aureos nummos erogo, quos illi ejus nomine poſtea dono do, illum amice admonens, ne bonis literis hanc injuriam faciat, ut qui iis ad iſtam mendicitatem abutatur. Jam natu grandiorem

Digitized by Google

rem eum esse ostendo; ut senectuti consulat, admoneo; ne in aliquo publico mendicorum hospitio commoriatur, objicio; quæ, ut a me dicta erant, ita amice accepisse videbatur. Discedens autem, ut se tibi per literas commendarem, instat: vicit: scribo. Sed is eas literas, puto, aperuit, quando eas tibi nullas reddidisse, sed quædam tantum memoriter ex illis recitasse, scribis. In iis fortasse aliquid esse potuit, quo mihi, tibique ab eo prudentius caverem. Sed istum circumforaneum rabulam omittamus. Tibertium nostrum Virum optimum, mihique amicissimum tam graviter pedibus laborare, valde doleo, sed quando *morbus non est*, ut ille, *ad mortem*, æquo animo ferendus est. Illi meo nomine salutem, quam possum, dixeris, quam medici reliquam afferre possint [etsi id morbi ejus generis est, qui medicos irridere solet] ab eis ea petenda est. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aurelio Tibertio S. D.

Certiorem facit, se de filiis ad Philippum Ferrium scripsisse, additque cujusdam vocis in suo Epitaphio positæ significationem.

35. DE Philippo Ferrio te valde amo. Ad eum scripsi de filiis tuis. Non dubito, quin tibi libenter obsequatur, qui hoc quoque modo suis rationibus multo melius sit consulturus. De voce illa, quæ in amici nostri Epitaphio erat, miror, quid isti dubitarint, quæ planius poni non potuit; ejus tamen sensus est: quo Consiliario illa utebatur, ac de cujus sententia omnia constituebat. Sed multo graviora sunt consecuta, quæ ad te non scribo, ne majorem dolorem tibi commoveam, quando scribis, te superioribus etiam graviter affectum esse. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Abiosio S. D.

Bartholomæum Portium suum perveterem amicum commendat, ut ei præsto sit, donec Doctoratus insignia assequatur, deinde in medendo etiam omnia tribuat.

36. BArtholomæus Portius meus pervetus amicus est, quique totum illud tempus, quo Ferrariæ Philosophiæ operam dedit, tam familiariter mea domo usus est, quam ego tua, cum Venetiis agerem, uti solebam. Hoc cum dixi, puto etiam dixisse, eum esse Virum optimis moribus, atque ea integritate, quæ tibi, ac nobis probari solet, æque præditum. Sed his accedit Latinarum, ac Græcarum literarum optima institutio. Hic testimonium suæ doctrinæ, quod Doctoratum vulgo appellant, a vestro Collegio quærit, quo merito dato, isthic etiam, ubi artem suam postea exerceat, permansurus est. Hunc recta ad te mitto; primum ut tanto amico te adaugeam; deinde ut ei meo nomine, & in illo ea dignitate condecorando, & in medendo etiam omnia tribuas; sed in posteriori te etiam, atque etiam rogo; videlicet ut eos ægrotos, quibus tu suppetere non possis, illi curandos attribuas, atque ita optimum adolescentem, optima spe, istis initiis, quasi tuo spiritu foveas, atque in viam dirigas. Pro quo ego isto tuo tanto officio nihil tibi a me ipso polliceor. Non enim nostra amicitia ex eo amicitiarum genere est, quæ ex ullo suo officio quicquam rémunerationis expectet. Sed quantum ad Portium, fidem meam tibi obstringo, te tam officioso Viro, quam quod Portio præstiteris, officium nullum præstitisse, re ipsa quotidie esse comprobaturum. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Bonio S. D.

Gratulatur de amore Cardinalis erga ipſum, idque gratulatur non tam ipſi, quam ejus parenti optimo ſeni, qui in eo omnium fortunarum ſuarum columen conſtituit.

37. CUm Pater tuus Madium, Pignam, meque [tres enim, ut fere ſemper ſumus, una offenderat] tuo nomine ſalvere juſſiſſet, ei omnes, ut idem tibi noſtro omnium nomine adſcriberet, rogavimus. Ego vero id nimis exile eſſe amicitiæ noſtræ exiſtimans, has ad te literas exaravi, quibus etiam poſt ſalutem, tibi, quod facio, Cardinalis tui amorem erga te valde gratularer. Refert enim pater ex tuis literis, te apud eum Principem operam tuam ponere, qui omnium gratiſſimus eſt, quique tibi cum præſenti, tum etiam multo majori ſperata utilitate benignitatem ſuam quotidie declarat. Sed hoc non tam tibi, quam parenti tuo optimo ſeni, mihique veteri amico, gratulor, quem ſumma voluptate, cum hæc narrabat, liquefieri videbam, quique in te omnium fortunarum ſuarum columen eſſe conſtituit, atque a quo non ſolum res familiaris amplior fiat cum ad ſororem honeſto Viro collocandam, tum etiam ad reliquam familiam non parum juvandam, ſed etiam ad ſummam aliquam dignitatem extollendam. Quem diem ſi ego [id enim ex annis meis dicendum eſt] videro, me tum aliud congratulationis genus ex ſummo artificio depromptum, polliceor. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Bonio S. D.

Rogat, ut epistolam ad Riccium Cardinalem a se scriptam ipse manu sua reddat, & excusationem afferat, quamobrem tam sero sit missa: hortatur, ut eam lætitiam patri jampridem ingravescenti afferat, ut ipsum quotidie proficere videat, Deumque orat, ut ei omnia feliciter absolvat.

38. TUas literas accepi, in quibus omnia gratissima acciderunt; de Riccio autem Cardinali multo etiam gratius accidit. Scripseram enim ad eum, cum Cardinalis factus est, epistolam, qua illi tantam Dignitatem maxime gratulabar, sed eam non misi, quoniam omnes postea, de quibus ego quæsivissem, nullum Riccium Cardinalem esse affirmabant. Quare eam gratulationem, quæ non omnium mearum postrema videtur, frustra fecisse, quæque, ut interiret, necesse erat, graviter, atque iniquo animo perferebam. Sed cum tu, ut res ipsa est, & nos optabamus esse, nobis significasti, eam mihi, meque una cum illa illi restituisti. Hæc ea est, quam tuæ adjunctam esse vides, epistola. Per mihi, per, inquam, gratum feceris, si ipsi eam tua manu reddideris, atque quamobrem tam sero sit missa, eam excusationem afferes, quam ipse de me audisti. Ad quod officium tuum, quicquid aliud opus erit, id omne tuæ relinquo prudentiæ. Quod vero ad te attinet, perge, ut cœpisti, sustine, patere, vince. Nihil enim magnum sine magno fit labore. Etiam arbores, & sementes dura hyemis perferunt frigora, ut ad fructus suos per æstatem postea perveniant. Pater jampridem ingravescens, per quot, ac quanta pericula vitam traxerit, nosti, qui una cum eo partem tuam etiam non parvam subiisti. Nunc gratias Diis agit immortales, qui se in hunc diem servarunt, ut te in ista dignitatis spe non parva positum videat, a quo uno sperat nomen familiæ suæ in aliud nomen, quam ipse optimis studiis fecit, omnino extollendum. Tu vero, ut facis, a te ipso, hoc est, a bono, ne discesseris. Dii cætera, qui se pie, ac vere co-

Digitized by Google

colentes non deſerunt, tibi feliciter abſolvent. Quod vero ego Tranſpadanus Romana lingua ad te ſcribam, tu vero Romæ Italice mihi reſcribas, id tuis occupationibus facile condono. Quid enim aliter faciam, qui, quam in ea quoque ſcribendi ratione valeas omnium optime, ſciam? De Cornelio meo, ut commodum erit. Neque enim res te ulla cogit, ut officium hoc feſtines. Madio, Braſaulio, Pignæ, ut juſſiſti, tuo nomine ſalutem dixi. Hanc eandem omnes, tibi ut adſcriberem, rogarunt. Has, ſi me amas, Mathiolo, qui iis nuntiis præeſt, qui per diſpoſitos equos quaque verſus mittuntur, recte reddendas curabis. Vale. Cal. Aprilis MDLIV.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Siſenio S. D.

Facilius eſſe oſtendit, pueros ore docere, quam libris, majoremque eos ex hac docendi ratione fructum capere, quam ex alia qualibet, mira plane modo perſuadere conatur.

39. QUam varia, ac multiplex ſit, Siſeni, puerorum edocendorum ars, & facultas, facile inde cognoſci poteſt, quod fere quiſque magiſter ſuam habet, quam propriam ſequatur, docendi regulam. Hanc mihi, alia alii magis probatur. Quare etiam fit, ut in ea deligenda maximo ſit opus judicio. Nam quemadmodum non omnis pileus omni capiti facile accommodatur; ſic non omnis inſtituendi via, & præceptio pueris conveniet omnibus. Magiſtri ea cura eſt, ut qua via quiſque diſcipulus ducatur, facilius prius is pernoſcat, eamque poſtea ſtudioſius in iis inſiſtat inſtituendis, ut nos ab initio in noſtro Principe fecimus, quem cum ingenio valere, nec dum literas una ſimul ad vocem componere didiciſſe viderem, ne ea legendi diſciplina mihi annum auferret, novam rationem inivi, ut prima dicendi rudimenta ei ad digitorum articulos commonſtrarem, ac optime edocerem, ne, ſi ea, quæ erant illi memoriæ mandanda, multa vidiſſet in libro perſcripta, deſperaret, atque animo concideret, librumque iratus abjiceret. Liber ego illi fui, cui quotidie pro puerili captu aliquid ſuppetebam, ut nunc etiam ſit in docendi

Digitized by Google

ratione, quam cum superioribus diebus Principi nostro explicarem, nescio quid ei visum est objicere, cui, quanquam a nobis contra; cum tu quoque adesses, satis tum abunde est responsum, placuit tamen tecum hoc quoque modo rationem hanc nostram aut firmioribus argumentis tueri, aut etiam iisdem, sed alio modo, pertractare. Naturam, Siseni, omnibus rebus ducem sequi semper optime factum esse, boni omnes existimarunt. Cum igitur ista ipsa ex auditu magis, quam scriptione, infantem puerum continuo loqui edoceat, recte is quoque Magister facere existimabitur, qui in sermone magis, quam in scriptione puerum suum ad Latinam dictionem exercebit. Neque nunc, ut omnia, quæ illi usu veniant, Latine a se proferat, intelligo. Nam ad hanc loquendi rationem multo major est opus Latini sermonis usus, & verborum copia, quam in puero esse possit, sed in eo, quod illi tantum erit a Magistro sua lingua propositum, atque dictatum ad Latine postea faciendum. Nam si scriptam habeat puer Orationem, quam Latinam suo stylo conscribat, aut ea paulo angustior sit, aut multis verbis conscripta, oportet. Si brevior, parum proficitur; si plena agatur pagina, periculum est, ne puer animo prius cadat, quam dictatum legendo percurrerit, ac, quicquid agat postea, laborioſe atque difficulter agat, verseturque in re, cujus primus aspectus lassitudinem ei afferat. Est enim Princeps [ut de meo nunc dicam] puer, quique ab hisce studiis maxime abhorret. At tempus ei datur ad cogitandum accommodatius. Certe ad ignaviam non parvam excitandam. Charta, calamo, atramento, ac cæteris ejus generis opus est ad scriptionem. Ea dum parantur, dies abiit. At præsto adsint. Ne sit calamus obtusus, ne charta absorbeat, ne parum atramentum fluat, neve liquidius sit, æque providendum est. Verum antequam hæc in manum sumat, antequam incipiat, quæ distorsiones? qui hiatus? quæ cætera ad ignaviam? Tandem incipit, vel inceptat potius. Scriptio lenta est: lituræ officiunt: delet: reponit: mutat. Adde, quod verbum nullum a se, omnia a Magistro efflagitat. Ecquid hoc? illud autem? non memini verbum. Etsi omnia sint planissima, socorde tamen, atque fastidiose agitur. Ecce autem tibi aut prius imprudenter in cubitum scribentis offendit; aut etiam falso accusatur. Isthæc rixa vel totum diem potest

Digitized by Google

auferre. Menſa atramento conſpergitur; hunc illum, illum alium accuſare; neminem non præfracte cauſſam ſuam ad ravim agere videres. In altera vero exercendi ratione, quæ ex ore, ut ita dicam, præcipitur, nihil eſt, quod tale quicquam verearis. Nulla inſtrumenti cauſſa impeditur puer. Charta, calamus, atramentum, & reliqua id genus in lingua ſunt poſita; nullum ex omni parte impedimentum. Præſto adeſt Magiſter; inſtat; urget; hortatur; fervet opus: non denique [quod maximum eſt] quam longum id futurum ſit, uſquam apparet. Nam primum dictatum paucioribus verbis comprehenditur, reliquum, quaſi ex perpetuo fonte ad pueri ſatietatem clanculum hauritur. Accedit ad hæc quæ potior ratio eſt, quod ad paratius Latine loquendum, quo uno maxime Principi opus eſſe apud alienas gentes facile intelligis, aut hæc una eſt expeditior via, aut nulla omnino alia. Id autem quemadmodum ego præſtem, te rogo, ut ſemel adeſſe, ac videre velis. Ea enim inſtituendi ratio talis eſt, ut vel ad unum ſenſum puero noſtro Italice dictactum, quod is poſtea nobis Latine reddat, tota facillime percipiatur. Hæc nunc ea ratio eſt, non quin, cum pluſculum & doctrinæ, & uſus Principi acceſſerit meo, ad hanc poſtea quoque ſcribendi rationem, ſim eum traducturus, in qua una ita verſabimur, ut qui ad imitandam veram rationem non minimum cognoverit, ac in eo operæ multum & annorum, & ſtudii, non fortaſſe inepte poſuerit. Sed de illo aliorum erit judicium. Nunc, quod inſtat. Jam aliquot etiam menſes hoc modo meus Princeps mihi ad dicendum exercendus eſt. Cum tempus aderit accommodatius, nos eo non magis, quam hoc præſenti facimus, abutemur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Gandulfio S. D.

Se Bononiam venturum ſignificat, ut Epiſtolas ſuas per Antonium Manutium imprimat. Orat, ut ibidem cubiculum ſibi commodum provideat, omniaque ad commorandum neceſſaria, quæ ſingula mirifice deſcribit.

40. BOnoniæ totum Septembrem eſſe cogito, quo tempore ab Antonio Manutio meæ Epiſtolæ impri-

Digitized by Google

mantur. Quare tu mihi de cubiculo cum foro, tum impreſſoribus commodo providebis, apud mulierem ſcilicet Bononienſem, hoc eſt, munditiis, atque humanitate præditam. Nolo ſordidam, incultam, ruſticam, atque inſuavem; neque etiam anum, tuſſi graviter laborantem, atque oſtrea in omnibus ædium angulis evomentem; ſed quæ media ætate ſit, forma integra, atque liberali, veſtitu mundo, læto, atque hilari, vultu, quæ advenientem hoſpitem accipiat, quæque in primis cum ancillis, ac pueris ne de quaque re leviſſima contumelioſe contendat. Nihil enim mihi odioſius offerri poteſt, quam cum domi rixari ſentio. Poſtremo, quæ ipſa non multum garriat, atque odioſa, ſed pauca, eaque læta omnia atque jucunda loquatur. Quod vero ad menſam, eam volo mantiliis, quadris, cyathis, & cæteris ejus inſtrumentis pereleganter apparatam. Lecti vero fulcra honorifica, quæ putidos, atque infeſtiſſimos cimices non gignant; eorum deinde tentoria pernitida. Lectum autem non tam molli lana, qua magis, quam pluma, utor, bene completum, perquam etiam candidis linteis ſtratum, quæque ſæpius commutentur, neque id ex aliis, ut fit, lectis, ſed quæ ex capſa recenter purgata depromantur. Pulvinaria plumea, non ſitum olentia. Nam quo ego ea veſtiam, domo mecum afferam. Cubiculum vero magis latum, quam anguſtum, placet. Id autem an humi, an ad primum tabulatum, non admodum laboro. Ad ſecundum, multo etiam minus ad tertium, [ut ad Annam hoſpitam eſſe audio] annis meis, atque genibus importunum eſt. Id autem in primis curabis, ut fumus, ſi ignis opus erit, per vaporarium commodius exeat, ne aliena culpa oculi mihi doleant. Hos vero cum aut ſurſum, aut deorſum, aut quoquo deflexero, ne in aliquam immunditiam offendant, cupio; quarum ſæpius, me abſente, cum pavimentum, tum etiam parietes erunt reverrendi. De feneſtris nihil dico, quæ ſunt cubiculorum oculi, ea ut vitrea, ut luminoſa, neque pulvere, atque araneis oppleta ſint, ſcis legenti, atque ſcribenti oportere. Locum poſtremo, quo ad naturæ ex inferioribus partibus operam dandam utimur, neque in cubiculo, neque cum cubiculo conjunctum ferre poſſum. Commodius atque nobilius erit, ſi vas ſit fictile, quod, data illa opera, con-

Digitized by Google

continuo in fornices inferiores evacuetur. Hæc sunt, quæ mihi in hac mea menstrua hospitalitate per te parari cupio; cætera ego mihi ex meo ære, ut magis libebit, comparabo. Vale. Ferrariæ VI. Cal. Aug. MDLVII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Cornelio Spalatrensi Archiepiscopo Designato S. D.

Rationem reddit, cur tacite a nobilissimo comitatu se surripuerit, rogatque, ut honestissimam suam causam cum Carnificcio, ac Perio, ut æquum est, accipiat.

41. VIdeo, te valde miratum esse, meque tecum, atque adeo cum doctissimo atque humanissimo tuo Carnificcio fortasse aliquid subaccusasse, hospitem scilicet elegantissimum, qui me tibi, atque tam nobili comitatui tam tacite surripuerim, cujus mei facti causam etsi tibi a familiari tuo, qui me ad ultimas scalas comitatus est, expositam esse certo scio, visus sum tamen hoc modo per literas recte facere, si eandem ipse quoque non reticuissem. Cum ego te, Marce, ex eo nuntio, quem acceperas de Triulcii Pontificis Legati Cardinalatu, cum Carnificcio, ac Perio omni lætitia gestientem viderem, atque a cetero comitatu, atque etiam a Jacheto omnium optimo musico, cum etiam dum suavius Harpicordo sonaret, cum iis parum secessisse, quasi qui inter vos secreto colloqueremini, mihique negotium instaret, nolui tantam vestram lætitiam ne verbo quidem conturbare. Nam, cum ego interea complura spatia in longa porticu cum illo tuo confeciſſem, neque ipse adhuc Senatum tuum dimitteres, de discedendo ita, ut feci, cum eo consilium cepi, paulo post tamen, aut saltem postridie ad te rediturus, quo solo solus familiarius perfruerer. Sed neque eo die per meas occupationes mihi ad te redire licuit; postridie vero cum iis liber essem, comites de reditu in Patriam inter se constituerant; quos cum ego neque sine me discedere, neque illi diem hunc mihi concedere possent, factum est, ut ego vobis omnibus parum urbanus videri potuerim. Et profecto, nisi hoc modo erratum meum per vestram hu-

humanitatem mihi purgare liceret, hoc gravius ferre non poſſem: quam meam honeſtiſſimam cauſſam ut Carniſiccius, ac Perius, ut æquum eſt, accipiant, ambos etiam, atque etiam rogo. Nam de te nihil admodum vereor, ut quicquam de mea ingenua, quam tot annos unus omnium optime noſti, natura minus belle ſuſpiceris; ſed quanto magis tibi confido, tanto plus de præſtantiſſimis illis Viris, quibuſque noſtra familiaritas minus nota eſt, cum hoc meum nimis familiare factum viderint, ne me in nimia familiaritate peccaſſe valde accuſent, timere cogor, quibus etiam poſt hanc excuſationem meo nomine plurimam ſalutem dixeris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Cornelio S. D.

Dolet, ſe illi in petitione ſua apud Principem ſatisfacere nequiviſſe, addiſque rationem allatam a Principe, cur negarit, ſe, quòd petebatur, poſſe concedere, negationemque ipſi profuturam probaſſe.

42. REnatæ tuas literas reddidi. Ea, quæ ejus eſt humanitas, ſe cum Principe filio omnem operam eſſe daturam, ut tibi obſequeretur, mihi recepit. Ego vero ad Principem ſcripſi, rem iſtam diligentiſſime commendans. Is mihi reſcribit, hoc non eſſe in jure belli, ut obſeſſis concedatur, ut quicquam aliunde in Oppidum comportetur; multo vero minus, ut ex ſuo agro percipiant; quin hoc primum, atque ſolum attenditur, ut, quicquid poſſunt, commeatus illis auferant, atque a vicinorum etiam eos intercludant. Si tamen id mihi puſilli concedat, magnum periculum eſſe, ne multo etiam pluribus idem concedere cogatur. Quare ne alius nos ſibi objicere poſſit, id ſi ſua voluntate facturus ſit, negat poſſe concedere; qui id noſtro quoque beneficio ſe negare probat, qui nulla illa ſua permiſſione amico noſtro ſementem hanc, atque operarum ſumptus conſervat. Nam, ſi bellum erit, eadem belli in futurum annum futura eſt ratio, quæ præſentis etiam fuit anni; ut, qui fortior erit, is metat, atque legat. Vides quibus rationibus, non ſolum armis, oppugnemur, at-

Digitized by Google

atque etiam jure vincamur. Doleo mirum in modum, me tibi in hac re satisfacere nequiviſſe; niſi tamen id eſt ſatisfacere, ea, quæ plane videas non eſſe impetranda, ea tamen pro amico perſtudioſe rogare. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio & Joanni Marco Fantoniis
Fratribus S. P. D.

De patris obitu dolet omnia reputanda proponens, quæ maximo ſolatio eis eſſe poſſint, hortaturque, ut ipſum in omnes benigne agendo imitari pergant.

43. QUod ſubito meo iſthinc diſceſſu coram facere nequivi, id nunc abſens per literas exequar. De obitu patris veſtri valde doleo, tum veſtra primum cauſſa, qui optimum parentem amiſiſtis, tum etiam non parva mea, cui in eo benevolentiſſimus animus deceſſit. Vix ſimplex conſolabilis dolor, duplex multo etiam minus. Vobis enim pater chariſſimus, mihi fideliſſimus, ac multorum annorum amicus, eſt deflendus. Verum ſi tamen rectius conſideremus, atque dolorem noſtrum in rationis gyrum revocemus, multo minus ejus obitum nobis dolendum eſſe videbimus. Hic enim rem ex perexiguis initiis ſuo ſtudio, ſua induſtria, ſuo labore, atque diligentia quam ampliſſimam effecit; filias, quas pudiciſſimas habuit, vos filios, quos maxime ingenuos procreavit, atque aluit, cum honeſtiſſime collocatos, tum etiam multis, ac fideliſſimis amicitiis devinctos reliquit, ex quibus etiam neptes, atque nepotes vidit. Id accedit, quod in tota vita, quam ad octuageſimum quintum annum feliciter produxit, nihil cuiquam injuriæ intulit; in multos vero multa benigne, ac liberaliter contulit. Cum vero in ea Provincia, atque adeo in eo Oppido vixiſſet, quod perpetuis, ac maximis odiis Civilibus laboraret, ita ſe ſemper geſſit, ut æque utrique parti acceptiſſimus exiſteret. Unum ei reliquum ad omnem humanæ conditionis felicitatem deerat, ut, quemadmodum feliciter vixerat, feliciter etiam decederet, id quod felicius facere non potuit. Nam cum ſana mente, corporis viribus ſatis integris uteretur, qui-

et-

Digitized by Google

etiam post multos dies, ex quo febre assidua laborare cœpit, semper cum suis pedibus lectum commutaret, tum etiam apte, atque ad rem loqueretur, cum postremo naturæ ex inferioribus partibus operam dedisset, atque inde se in lectum reciperet, tum spiritus eum defecit, atque ita feliciſſime cadens ſine ullo doloris ſenſu moritur. Quod genus mortis ſi mihi Deus concedat, nihil amplius ab eo exoptem. Quibus rebus ſi quid etiam de animo, qui homini immortalis datus eſt, cogitemus, hac quoque ratione niſi in æternam gloriam eum commigraſſe putemus, aut imprudentes, aut etiam illi iniqui ſumus. Quæ omnia maximo ſolatio nobis eſſe poſſunt. Nam ſi nobis tanto patre, mihi vero tanto amico carendum eſt, his vobis cum ſummis commodis, mihi vero cum multo ejus beatiori ſtatu carendum eſt. Quod vero ad vos attinet, illud eſt, ut parenti, quod jampridem inſtituiſtis, ſimiles eſſe, huncque ipſum in omnes benigne agendo, pergatis imitari. Valete.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Angelio S. D.

Sibi potius lætandum, quam mœrendum, de Ravanii uxoris ſuæ fratris diſceſſu ſignificat, non leviter tamen angi, quod filiolos pœne infantes reliquerit. Orat, ut reſcribat, quantum eorum natu maximus in ſtudiis humanioribus profecerit, ut vel ad ſe duci jubeat in primis Juris Civilis rudimentis inſtituendum, vel adhuc Latini ſermonis ignarum ipſe ſeparatim ab aliis paulo attentiori ſtudio informet, ut citius ad ſe mittere poſſit.

44. HIeronymum Ravanium, uxoris meæ fratrem, diem ſuum obiiſſe audio, cujus interitum æque, ut debui, moleſte tuli, ſed, quando cum eo, ut qui integerrime atque Chriſtiane vixerit, optime actum eſſe pro certo auſim affirmare, magis ejus diſceſſum lætitia, quam mœrore proſequi debeo. Id vero me non leviter angit, quod filiolos, quos impuberes, ac pœne etiam infantes reliquit, quo is adoleſcens pervenerat, perducere nequiverit. Quæ cura etſi eorum patruis relicta eſſe videtur, meam ego tamen, non tantum pro ea affi-

Digitized by Google

affinitate, quæ mihi cum illo intercedebat, ſed pro ſumma noſtra benevolentia, aliquam eſſe volo. Quare mihi reſcribas velim, quantum eorum natu maximus in humanioribus ſtudiis profecerit. Nam, ſi ejus ſermonis Latini cognitionis eſſet, quæ ad prima Juris Civilis rudimenta traduci poſſet, continuo eum ad me duci juberem, mecumque haberem, quamdiu ſatis illi eſſet, ad totam illam in cauſſis defendendis rationem percipiendam; ſin aliquid etiam adhuc ei deſideratur, te rogo per eam amicitiam, quæ tibi cum ejus parente intercedebat, perque tuos liberos, ſi quid eis [quod omen Deus avertat] tale accidiſſet, ut paulo diligentiorem illi operam des, ac ſeparatim ab aliis aliquid paulo attentioris ſtudii impertias, quo eum citius ad me mittas, qui poſtea in parentis locum recurrens, cæteris fratribus pro patre, matri vero, ac reliquæ familiæ voluptati eſſe poſſit. Quod ſi feceris, mihi omnium gratiſſimum feceris, quique tui iſtius officii perpetuo meminerim. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Julio Magnanio univerſæ Franciſcanæ Familiæ Generali S. D.

De morte Philippi Braſchii Viri ſummi, doctiſſimi, ſibique amiciſſimi certiorem facit, & Epitaphium lapidi inſcribendum mittit, malevolorum nonnulla ſubjiciens, hunc illi ſupremum honorem invidentium.

45. PHilippus Braſchius Faventinus unus ex tua Franciſcana Familia, Vir ſumma, ut noſti, doctrina, majori etiam Sacerdos integritate, doctiſſimorum vero Virorum amicitiis, in quibus Vincentius Madius non ultimus erat, florentiſſimus, ſuperioribus diebus deceſſit. Hunc ego vel poſt Madium, vel quantum Madius, amavi; certe ita, ut etiam mortuum non parum diligam, ejuſque memoriam non ſolum amice præſtem, ſimque perpetuo præſtaturus, verum etiam, quantum in me eſt, eam cæteris quoque repræſentare ſtudeam, neque totum interiiſſe ſinam. Id autem de cæterorum more facere cogito, ſi in pariete e regione ejus tumuli lapidem, in quo inciſum ſit ejus Epitaphium, defigendum

Digitized by Google

dum curabo. Ad quam rem duo a cuſtode tuo tantum poſtulo ; alterum , lapidem ex iis , quos multos fruſtra habet ; alterum , locum in Templo vacuum , cætera mihi ex meo ære comparaturus. Tum homo iſte , miniſtro [ut vos dicitis] qui brevi expectabatur , rem remittit. Paucos poſt dies is venit. Hunc adeo , atque hoc idem ab eo peto, qui non ſolum benigne omnia mihi concedit , ſed gratias etiam agit, quod communi amico tantam memoriam procurem ; quin etiam rogat , ut hanc eandem Epitaphii operam quatuor ejus generis ex veſtris Sacerdotibus , qui Faventiæ ſuperioribus annis deceſſere, dare ne negem. Recipio, me illi omnia libenter facturum. Tum ille mihi ut cuſtos lapidem attribuat , de loco etiam nihil impediat , jubet , atque ita diſceſſit. Redeo poſtridie, ut lapidem mihi deligam. Tum cuſtos negat ullum lapidem adeſſe ; qui vero adſunt , quod inficiari non poteſt , alienos eſſe ait. Ita etiam locum alii jampridem deſtinatum objicit. Quod cum audio, id verum eſſe ſuſpicari cœpi , quod mihi ſecreto dictum erat ; quoſdam ex iis ſua improbitate huic meo Chriſtiano officio maxime eſſe adverſaturos ; immo vero , ſi obtinuiſſem , nullum dubium eſſe , quin etiam inſcriptum lapidem aut ſcalpello delerent, aut ſaltem aliquo modo turpiter fœdarent. Qui malevoli ſi hoc agunt , ut hunc illi ſupremum honorem invideant , moriantur & ipſi quantum cito velint , polliceor in meo etiam lapide pro eorum virtute in hoc genere laudis nihil eis eſſe defuturum. Qua de re tota mihi viſus ſum recte facere , ſi te certiorem facerem , teque id , quod etiam atque etiam facio , rogarem , ut cuſtodi tuo, quid agendum eſſet , ſcriberes. Nam ſi tua voluntas huic meo honeſtiſſimo deſiderio acceſſerit , ego amico meo poſtea non deero ; ſin contra [quod tamen adduci non poſſum , ut credam] hac mihi epiſtola , quæ illi apud omnes gentes Epitaphii loco erit , ſatisfecero , quin etiam ipſum Epitaphium , cujus tibi exemplum mitto , ipſi epiſtolæ adſcribam. Vale.

Phi-

Digitized by Google

D. O. M.
Philippo Braſchio Franciſcano Sacerdoti probatiſſimo cum Philoſopho haud imperitiſſimo, tum ſuopte ingenio Viro integerrimo, primum Chriſtiano Concionatori, tum publico Metaphyſicæ in Ferrarienſi Gymnaſio Interpreti, vita, moribus, inſtitutis optime prædito.
V. Ann. XLI. *mor.* III. *Non. Jan.* MDLVII.
Bartholomæus Riccius & amice fecit, & poſuit.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Palanterio S. D.

Conſolatur de Braſchii morte, nihil eſſe affirmans, cur tantopere doleat, ne amico æternam gloriam invidere videatur. Hortatur, ut ad ſe, & ſua ſtudia tandem redeat, ejuſque optimos mores, atque vitæ Sanctitatem in ſe exprimat.

46. CUr tantum, Palanteri, inſano iſti dolori indulges? cur te tantum affligis? cur tamdiu in iſto mœrore, ac luctu contabeſcis? Braſchius tuus, immo vero noſter, non, ut reris, e vita deceſſit, ſed in vitam, unde prius venerat, a nobis diſceſſit, ubi etiam nos lætus ad noſtrum diem expectat. Noſti quam integre vixerit, vidiſti quam quiete, quam in Chriſto animam egerit. Ecquid igitur iſto tuo perpetuo luctu tanto amico æternam gloriam tantam invidere videris? Redi tandem ad te, atque ad tua ſtudia, atque ita in ea incumbas, ut eum in iis cæteris aliquando referas; in ejus vero vivendi ratione ita inſiſtas, ut ejus optimos mores, atque vitæ Sanctitatem in te exprimas. Me certe eum, qui in te amando nulli concedat, habebis, quin etiam, quoniam ei chariſſimus fuiſti, quem ego unice dilexi, mihi quoque nihilominus acceptus eris, quem etiam poſſum in ejus locum facile reponere. Vale

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alexandro Bruſantinio S. D.

Pro ſumma in filium ſuum humanitate ſe ei plurimum debere fatetur, ſibique eum gratum facturum ſignificat, ſi ſuæ opera, ubi res tulerit, utatur.

47. CAmillus filius mihi retulit eo ſe a te hoſpitio acceptum fuiſſe, quo ſi veteri hoſpite fuiſſet, neque humanius, neque amicius accipi potuiſſe. Equidem, Bruſantini, patrem tuum ob ejus ſingulares virtutes amavi plurimum, nunc tibi pro tua iſta ſumma in filium meum humanitate multum debere fateor, in qua mihi quidem gratiſſimum feciſti; ſed multo gratius feceris, ſi contra mea opera, quoties, ac quamdiu ea tibi uſui accidat, eo modo uteris, quem tua talis humanitas poſtulat, qua non ſolum eum tibi, ſed me ſimul una cum eo in perpetuum devinxiſti. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII

EPISTOLARUM

LIBER QUARTUS.

CHRISTOPHORO AMADRISIO CARDINALI

Bartholomæus Riccius S. D.

Ei ne vel de facie quidem notus Petri Pomponatii adoleſcentis in re exigua conſtituti cauſſam commendat, ut ab Herculе Gonzagio obtineat, illum majorum ſuorum bona Mantuæ ſibi relicta poſſidere.

1. TAnta tua eſt in omnes humanitas, atque beneficentia, meæ vero cauſſæ ea cum æquitas, tum etiam facilitas, ut ego, qui ne tibi quidem de facie notus ſum, non ſolum eam tibi quidem commendare non dubitem, ſed etiam, quod peto, ſperem a te facile impetrare. Quanti Hercules Gonzagius Cardinalis te faciat, omnes ſciunt, qui nihil habet, quod tua cauſſa & benter nolit, & libentius etiam non faciat, id quod ipſa interdum vel in capite damnato expertus es, idque jure optimo, qui contra nihil umquam ei non liberſime conceſſiſti, atque etiam tua ſponte ſæpius contiſti. Apud hunc nobis tua opera, ut intelliges, maxime nunc opus eſt. Petrus Pomponatius, qui tibi has literas reddidit, optimus eſt adoleſcens, iis vero literis & tinis, & Græcis eruditus, ut, ſi ei ex majorum rum voluntate ſubveniatur, Petrum Philoſophum truum ſuum, ut nunc nomine tantum, ſic deſque eruditione, cum ætas acceſſerit, facile ſit. Ex hujus majoribus olim Mantuæ, ubi lia floruit, ditiſſimus Vir ſine liberis decein eorum Civium ultimum in commendationem ſuorum men conditione, ut, qui eorum conſtituti eſſent, inde haberent, qui alere, tum etiam optim[illegible]

quæ teſtatoris voluntas non ſolum in cæteris Pomponatiis ſervata eſt, ſed multis etiam aliis ex eorum bonorum fructibus accommodatum eſt. Hic vero, qui ejus ſanguinis eſt, qui nomen, ac prænomen refert, qui miſere ex alieno victitat, qui alios docet, ut habeat unde diſcere queat, ne minimum quidem inde accepit adjumenti. Quamobrem autem, ac quomodo vir ex Itala gente in Græcia [vides enim Græcum eſſe] naſceretur, &, qui ſe ex Pomponatiis probet, quo denique reliqua res loco poſita ſit, de eo ipſo facile intelliges. Hoc a me tantum habebis, duram cuique eſſe egeſtatem; optimo ingenio multo duriorem; longe vero duriſſimam, ſi quod ex majoribus ſuis cum ad ſatis commode agendum, tum ad optimas artes percipiendas relictum eſt, id etiam alienis impertiri, ſibi vero negari, prorſus videat. Quare, Princeps ampliſſime, te etiam, atque etiam rogo, ut in quo tu quotidie aliis de tuo largiſſimus es, huic id officii in eo, quod ab ejus majoribus relictum eſt, obtinendo, quod cauſſæ æquitate, & animi tui altitudine dignum eſt, ne graveris concedere, videlicet, ut Herculi Gonzagio Cardinali hanc cauſſam ea de nota commendes, qua facere ſoles, cum amiciſſime, ac diligentiſſime commendas. Vereor, ne ſummæ humanitati, atque etiam ad omne benigne faciendi genus naturæ tuæ natæ injuriam facere videar, qui tam multis rem tam æquam, tamque facilem impetrare contendam. Quare finem faciam rogandi, ſi hoc unum tantum addidero, idque magis, quia ita mos eſt faciendi, quam, quod quicquam opus eſſe putem, tibi perſuadeas velim, ſi hoc a te adoleſcens impetrabit, fore, quicquid in ſuis ſtudiis, ut cætera ejus commoda nunc omittam, quicquid in fratre parvulo, quem ſecum habet, cum alendo, tum etiam edocendo profecerit, id omne uni tibi acceptum ut referat. Ego vero mihi mirum in modum gaudeam, qui tibi prius debere cœperim, quam me vel de facie noveris, unuſque hic mihi ſit latiſſimus aditus ad hujuſmodi officia & tua ſumma humanitate perdigna, & mea cum aliqua laude abs te eodem impetranda. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio Madio S. D.

Ejus Commentaria in Aristotelis Poeticam Principibus suis Fratribus a se exhibita fuisse significat; orationem suam in iis offerendis, Majoriſque responſionem perſcribit; Principis liberalitatem laudat, qui præſentem pecuniam in manum dari ſervo, qui libros attulerat, juſſit: addit, omnes eum videndi deſiderio maximo teneri, ejuſque reditum anxie expectare.

2. TRia operis tui exempla accepi, mihi unum dono miſſum, duo reliqua, quæ Principibus meis tuo nomine redderem. Quod ad meum, tibi gratias ago ingentes, aliquam etiam relaturus, cum par facultas dabitur; quod ad reliqua duo, nihil eis defui. Continuo ſub prandium [ventum enim erat ad ſecundam menſam] ad Fratres Principes accedo, munuſque tuum his verbis coornatum illis offero. Heri, Princeps, tibi [ad majorem natu orationem meam convertens] a Principe ampliſſimo [caſu enim in eum diem ea inciderant, quæ a Brandimburgo illi venerant] munera ſunt miſſa, hodie quaſi a ſervo ad Dominum mittuntur. Heri nobiliſſimi equi, atque armaturæ cum ſolidæ, tum ex minutiſſimis maculis optime contextæ, eæque ad omnem ictum rejiciendum tinctæ, ac probatæ, hodie libri & optime conſcripti, & Regie colligati veniunt. Heſterna munera ad corporis ſalutem, hodierna ad animi dignitatem accommodantur. Vincentius Madius Civis Brixienſis, qui in tuo Gymnaſio jam multos annos Philoſophiæ ſenſa abſtruſa publice depromit, cum in Ariſtotelis Poeticam doctiſſima Commentaria ſcripſiſſet, idque opus nunc ederet, tibi Tuum, Fratrique tuo ſuum librum in primis mittendum duxit, meque, qui vobis illos redderem, delegit. Quibus pauçis dictis utrique ſuum reddidi. Statim major ſuum aperit, ac etiam paſſim, ut fit, lectitat. Hæc poſtea pauca mihi reſpondit. Heſterna munera nobis [ut pro Fratre etiam meo reſpondeam] multis quidem de cauſſis gratiſſima acciderunt, ſed Madii noſtri liber tanto iis eſt gratior, quanto corpore animus eſt nobilior. Quare noſtro

Digitized by Google

ſtro illi nomine gratias ages ſingulares, atque omnem operam noſtram, ac ſtudium, quoties id ei opus erit, benigne offeres; tuoque ſervo, qui libros attulerat, præſentem pecuniam de more ſuo, pro illo officio in manum dari juſſit. Cui ego contra tuo nomine reſpondi; ſatis tibi eſſe, ſi te in numerum ſuorum addictorum haberent. Sed redeo ad nos, hoc eſt, ad tuos. Omnes equidem, Madi, tui deſiderio maxime tenemur, ego autem in primis diem illum non video, quo tibi gratuler de rhediculis, quam partem [mea quidem ſententia] optime es perſequutus. Quare nos tandem reviſe. Venies tu quidem omnibus expectatus, mihi vero maxime. Si me amas, Julio Portulachio, Herculique ex fratre ejus nepoti optimo adoleſcentulo, mihique cariſſimo meis verbis ſalutem impertito. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio Madio S. D.

Bernardini morbum, mortemque deſcribit: certiorem facit de univerſa familiæ cura veteri amico ab eo commendata, clavibuſque capſulæ ei concreditis, ubi cum reliqua pecunia rationum libri cuſtodiuntur: admonet, ut, ſi quid ſeparatim a ſe curari velit, id tantum indicet, cætera a ſe amantiſſime confectum iri.

3. BErnardinus a IX. ad VI. Cal. Octobris ſemimortuus jacuit. Reliquum corpus frigore contorpuerat, frons, ac os totum & colorem, & calorem ſuum retinebat, ſeque etiam haud languide commovebat; loquebatur autem, ut valens faciebat. Tangas eum, nullus venæ pulſus. Jus, ac gallinaceam carnem piſtillo attritam cum jure ad potum admiſtam ſuis certis temporibus datam abſorbebat, in lecto ea cruda reddebat. Tandem V. Cal. obſtructo gutture, ſpiritu intercluſo, moritur: cujus mors quam tibi incommoda acciderit, haud ignoro, quando is ſolus erat, qui familiam tuam aleret. Res tamen frumentaria, vinaria, lignaria optime curata eſt. Tantum mulierculæ deſtitutæ videntur. Is tamen, cum ſe graviter laborare ſenſit, quemdam veterem amicum ſuum, tibique etiam, ut is dicebat, per-

no-

Digitized by Google

notum, ad se accersi jubet, eique universam familiæ curam commendat: dat deinde capsulæ claves, ubi cum reliqua pecunia suarum rationum libri custodiuntur. Huic ego familiam usque ad tuum adventum commendavi, ac, si quid illi mea opera opus esset, ut ea, ut ipse faceres, uteretur, jussi. Tu vero, si quid seperatim a me curari voles, id tantum indicabis, cætera ego tibi amantissime conficiam. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio Madio S. D.

Dolorem suum significat de publicis studiis sublatis, ejusque præsentia, prudentissimisque consiliis propterea sibi ademptis: dolorem hunc gravissimum etiam majorem effici Sylvii Antonianii dolore, qui nullum finem facit istius discessus lugendi, seque ita dupliciter ejus isto perpetuo desiderio angi, miserequè solicitari.

4. NIhil est opus, Madi, ut de conducenda domo quicquam amplius labores. Sublata enim sunt publica, ut dicunt, studia. Nam ea pecunia, quæ Doctoribus impendebatur, in alios usus, ut convertatur, oportet. Qui nuntius ut ad aures meas pervenit, puta tu pro nostra veteri, ac jucundissima consuetudine quo ego illum dolore accepi, qui mihi visus est dicere: abi domum, & ibi te in perpetuum conde, quando quicum, ut consueveras, aut familiariter sis, aut fideliter colloquaris, nullus tibi reliquus est, uno Madio adempto. Quæ plaga, etsi mihi altius adhæsit, multò tamen interius, atque acerbius ursisset, si inexpectata accessisset. Scio enim, te recordari, quæ postremo hac eadem de re tecum sub longa illa porticu ad hortos tuos egi; ut verum illud sit, quod vulgo circumfertur, si, quicquid adversi accidat, ante præviśum sit venturum, multo id omnino levius offendere. Sed cum ego tamen considero, me tuis fidelissimis, ac prudentissimis consiliis perpetuo esse carituram, neque in meis adversis rebus ad quem confugiam, quicum omnia mea consilia communicem, te eundem esse habiturum, nullus esse videor: quæque mihi reliqua vita restat, magis solitudo, quam vita, futura

Digitized by Google

esse videtur. Quem meum gravissimum dolorem Sylvii Antonianii dolor etiam majorem efficit, qui nullum finem facit tui istius discessus lugendi. Me miserum, inquit, qui nulla alia causa huc me venisse lætabar, neque Diis ipsis alio beneficio tantum debebam, quam quod sub uno Madio, hoc est, sub doctissimo ac ætatis nostræ Principe Philosopho, ac mei amantissimo Philosophiæ studiis operam darem. Nunc vero cum ejus prudentissima doctrina paternus etiam amor mihi ereptus est, qui ego possum non esse miser? cujus honestissima querimonia meum mœrorem cumulat, si quis tamen novus locus novo dolori in meo tanto dolore dari potest. Atque ita dupliciter tui isto perpetuo desiderio angor, misereque solicitor. Sed quid faciendum? Ferendum æquo, iniquo aniquo animo? Posteriore feram, quando priore non posse me sperem. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio Madio S. D.

Respondet ejus literis honestissimæ querimoniæ plenis; menstruas literas cum quotidianis locutionibus nihil habere; in scribendo solum loqui, in colloquendo utrumque partes suas vicissim agere; vultum, oculos, risum, quæ sunt sermonis condimenta, verba consequi, in literis nihil hujusmodi esse, aut si quid omnino, id alterius esse tantum, certe semper absentis. Alia addit, quæ potius dolorem commovere, & renovare possunt, quam leviorem reddere, vel eripere.

5. TUas literas accepi honestissimæ querimoniæ plenas, quod nulla nostra culpa, sed temporum iniquitate suavissima, ac vetustissima consuetudo nostra nobis erepta sit, cujus desiderium tu posthac literis levandum esse dicis. Scio equidem, Madi, literarum præsidium nobis eripi non posse. Sed parva admodum, atque rara erit hæc doloris nostri levatio. Quid enim habent menstruæ literæ cum quotidianis collocutionibus? Unus noster sermo centum folia compleviſſet. Deinde in scribendo solus loquitur, in colloquendo uterque partes suas vicissim agit; vultus, oculi, risus, quæ sermonis condimenta sunt, verba consequuntur. Literæ vero nihil

Digitized by Google

hil horum, aut si quid omnino, id alterius est tantum, certe semper absentis. Quid vero, quod multa omittenda sunt in literis, aut quia ea sunt graviora, ac propterea quæ non satis tuto iis committantur? aut leviora, quæque scribentis persona indigna videantur? in sermone vero etiam quicquid in buccam? Huc accedit, quod nulli Fabii, nulli Sylvii, Franciſci, Pancii, Pignæ, innumerabiles alii in literis, ut in sermonibus, adhiberi poterunt. Sed, cum ego rectius considero, non solum tuum istud remedium gravissimo dolori meo quicquam prodesse poterit, verum etiam, ne magis noceat, magnum est periculum. Quid enim erit aliud hæc scribendi vicissitudo, quam nova doloris nostri commotio, atque renovatio? Equidem nunquam ad te sine lacrymis scribam. Succurret enim semper id coram libentius, atque liberius agi potuisse, si per quorumdam injuriam nobis licuisset, quam ego tacendo mallem obliviſci, quam ita operam dare, ut ea quotidie recentior fieret. At de rebus lætis agetur. At quo lætiora erunt, eo meum animum gravius offendent, quando ea, ut consueveramus, coram tractari non posse videro. Hucusque scribendo perveneram, cum Camillus filius tuarum literarum fasciculum mihi attulit. Continuo Sylvio suas, Mirolio suas misi. Ita reliquas, quibus inscriptæ sunt, cras [has enim cum lumine scribebam] reddendas curabo. De filio faciam, ut suades, immo vero mecum etiam hoc ipsum ante constitueram: quem mecum Bononiam perendie sum ducturus, atque ibi si videbitur, hoc anno relicturus, si forte solus sibi, ac foris rectius, quam sub patre, ac domi consulere norit. Vale. Ferrariæ Non. Octobr. MDLVII.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio Madio S. D.

Ejus comitatem ad cumulandos omni lætitia festiviſſimos, ac de rebus lætiſſimis ſermones ſuos defuiſſe ſignificat: Romæ veteris effigiem in Cardinalis ſui Belfloro egregie, atque integre depictam legentium oculis mirifice exhibet, clariſſimiſque Viris Romanis, qui tum domi, tum foris ſive in regendo, ſive in imperando, ſive in dicendo præſtitere, clariſſimas Mulieres addit: ad Ludovici Areoſii Mauſoleum viſendum ſe divertiſſe ſubjicit, Sylviumque, atque Frizolium in ejus laudem duos verſus compoſuiſſe, &, cum opus abſolutum erit, ejuſque corpus eo illatum, eoſdem melioribus carminibus illi eſſe ſatisfacturos promiſiſſe.

6. QUid agis, aut ubi nunc es, Madi? Cur hodie, ut ſolebas, cum tuo Riccio, Sylvio, Frizolio, ac Tonanio non fuiſti? Cur noſtris feſtiviſſimis, ac de rebus lætiſſimis ſermonibus non interfuiſti? Tua enim comitas nobis tantum ad eos omni lætitia cumulandos defuit. Cætera jocis, ac riſu plena omnia. Cujus noſtræ tantæ voluptatis hoc modo per literas te ita abſentem participem facere placuit. III. Non. Februarias Romæ veteris in Cardinalis noſtri Belfloro effigiem [hic enim ille ex ea ſibi exemplum fieri juſſerat] egregie, atque integre depictam viſimus. Quam ego ut primum vidi, quid aliud dicam? obſtupui, atque quaſi ſtatua ſteti. Tanta enim magnitudo, tantus ſplendor, tanta majeſtas, tanta amplitudo mihi primo illo aſpectu objecta eſt, ut animo ferre nequiverim. Di boni! Quid hoc Orbis [quid enim dicam Urbs?] olim erat? Nam cæteræ Urbes Romæ Tribus, Roma vero non ſolum Mundi caput, ſed Mundus ipſe videri poteſt. Ut vero ſenſim ad me redii, cœpi diligentius oculis omnia perluſtrare, formam, ſitum, ſeptem colles, immo vero ſeptem Orbis miracula, Thermas, Aquarum ductus, Mauſolea, Theatra, Amphitheatra, Arcus, Porticus fercta, Comitia, Campos, Curias, Naumachias, Columnas, Obeliſcos, Templa, quibus ut in Romuli domum incidi, cui quanquam

quam omnium minima erat, cæteræ tamen ſua magnitudine aſſurgere videbantur: ut quæ ſuum initium, ac quicquid eſſent, illi omne acceptum referrent, eam ego his verbis reverenter ſalutavi. *Salve magnæ parva parens Urbis, quæ ex te tantum partum edidiſti, quæ Deum illum rexiſti, a quo totius Orbis terrarum exortum eſt imperium.* Ex ampliſſimis autem nobis ædificiis ad præſtantiſſimos Viros, qui & in iis habitarunt, & tantum imperium rexerunt, animus mihi transfertur. Continuo enim poſt Romulum, Pompilii nuntii occurrunt, Hoſtilii, Ancii, Tarquinii, Tullii, Martii, Coſſii, Bruti, Publicolæ, Dentati, Camilli, Fabricii, Fabii, Curtii, Decii, Marcelli, Scipiones, Horatii, Torquati, Attilii, Scævolæ, Coriolani, Catones, Pompeji, alii Bruti, Caſſii, Cæſares, Octavii, Craſſi, Antonii, Hortenſii, Cicerones, cæterique, qui cum domi, tum foris ſive in regendo, ſive in imperando, ſive in dicendo præſtitere, quibus clariſſimis Viris clariſſimæ quoque Mulieres accedunt, Cleliæ, Portiæ, Lucretiæ, Corneſiæ, Hortenſiæ. Sed quid ego in parvum ſimpulum Oceanum includere conor? Hic, ut audis, magna diei parte conſumpta, cum domum redeuntes ad ampliſſimas illas Ædes adamantinas, ut dicunt, perveniſſemus, tum ego, ex propinquitate loci admonitus; quid ſi Ludovici Areoſtii Mauſoleum, quod Virginius filius in hortis ſuis illi extruit, hac una parva declinatione viſimus? ut tantum Virum Roma dignum cum Roma conjungamus? Tum una voce omnes: rectiſſime Riccius. Atque ita divertimus. Vix autem decem paſſus confeceramus, cum ego ſuſpiciens perpetuum illum adamantinarum Ædium parietem in feneſtellam Sylvii cubiculi [ſcis enim, Sylvium partem illam habitare] incidi. Tum ad eum, inquam, qui ſcis, Sylvi, an olim Cardinalis hac poſtea tranſiens Legatus ad Cæſarem, in eum locum oculos attollens, eum hoſpitaliter ſalutet, tecumque dicat. Quot ego carmina in eo cubiculo adoleſcens conſcripſi? quotque noctes Philoſophiæ ſtudiis inſomnes dedi? Et cætera ejus generis. Quibus dictis ego exclamo, o Madi, ubi nunc es? cur autem nobiſcum non es? ut Dii illos male perdant, qui te a nobis tam inique ſejunxere. Atque ita partim ridentes, partim te quærentes, ad Areoſtium pervenimus. Januam patentem offendimus. E regione ſterili proſpectu ad alterum hor-

hortorum caput Mauſoleum ſeſe ingredientibus offert. Ingredimur ad illud: pervenimus: circumſpicimus: opus laudatur; filii pietas commendatur, qui domi, quam foris, parentem etiam mortuum habere maluerit. Tandem hoc ego. Indignum erit, Sylvi, atque Frizoli, ſi hinc a duobus egregiis Poetis diſcedatur, niſi prius tantus Poeta Poetice ſalvere jubeatur. Tum Sylvius in hunc verſum erupit.

Salvete æternum Cineres, maneſque beati.

Tum Frizolius Diſtichon abſolvit addens:

Florebit ſemper queis Areoſta domus.

Quos verſus Sylvius ſtilo ferreo in eo lapide, quem ego continuo alterius lapidis expoliveram, in pariete attritu incidit, ambo illi promittentes, cum opus abſolutum erit, ac ejus corpus eo illatum fuerit, ſe melioribus carminibus illi eſſe ſatisfacturos. Atque ita diſceſſimus, cum Sol in noctem inclinaret; Sylviumque cum ſuo Tonanio domi relinquo. Frizolius ut me domum comitatus eſt, ſe ipſe quoque ſuam recepit. Ego vero, ut domum ingreſſus ſum, calamum ſumpſi, hæc ad te ut vides, jucunde ſcripſi. Vale. Ferrariæ III. Non. Feb. MDLVII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio Madio S. D.

Violantis mortem dolens eam miro plane modo laudat non ſolum ſuæ Urbis, ſed omnis etiam Orbis ſplendorem appellans, cauſſamque ejus mortis ruri Cenzalino tribuit, cujus domini omnes eo ruſticatum commigrantes paulo poſt in Urbem morbo laborantes referebantur. Claudit epiſtolam inquiens, nihil propterea humanæ conditioni fidendum eſſe.

7. O Factum, an fatum? indignum. Violantis illa, illa Violantis, Madi, cui omnes Veneres Venus afflarat, quæ ore, vultu, facie Venerem ipſam, oratione Mercurium referebat, quæ, quicquid ageret, gratias agebat, quicquid loqueretur, violas, unde nomen habebat, loquebatur, quæ Civibus, quæ Principibus gratiſſima fuit, quæ ſola non ſolum Urbem noſtram, ſed omnem etiam Orbem ſuo ſplendore illuſtrare poterat, quæ

Digitized by Google

quæ ſua præſentia quemvis mœrorem, quamvis moleſtiam, quemvis cruciatum levaſſet, quæ hactenus utrum Dea, an mortalis eſſet, in dubio eſt habita, ſummo cum totius Civitatis dolore, cum publico ingenti luctu deceſſit, noſque relinquens in denſiſſimis tenebris, Cęleſtem lucem aſcendit, atque eam lucem ſua luce non parum adauxit. Sed hoc ſunus cum per ſe maxime lacrymabile eſt, tum vero etiam ex mortis cauſſa multo eſt lacrymabilius. O rus Cenzalinum, o villa iniqua, atque ſcelere plena, quæ tantum ſcelus admiſiſti! Utinam numquam ad novum dominum tranſiſſes; cum vetere tuo manſiſſes; viveret illa, atque etiam diu vixiſſet. Inde enim mors huic illata eſt. Omnes enim ut ejus domini facti ſunt, eo ruſticatum commigrarunt, iidem paulo poſt in Urbem morbo laborantes referuntur. Ex quibus illa tandem, cum morbum ſuperare non poſſet, in diem illum, quem mortui expectamus, lumina clauſit. Ut hinc quoque, ſi quid humanæ conditioni confidimus, quam nulla hæc noſtra fiducia ſit habenda, planius perſpicere poſſimus. Vale. Ferrariæ Id. Jan. MDLVIII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio Madio S. D.

Rem ſatis ridiculam narrat, & graphice ob oculos ponit de quibuſdam adoleſcentibus, qui pullaria loca in Urbe depopulabantur, pulcrumque inventum ſubjicit, quo elegantiſſimus Virginius Areoſtius Ludovici Poetæ filius eos noctu exceperat.

8. MUlta quotidie, Madi, ſilentio prætereo, quæ, ſi adeſſes, familiariter, ut ſolebamus, inter nos colloquentes ſumma voluptate, atque haud mediocri riſu nos afficerent, hoc autem, ut de illo, atque de illa feci, omittere non poſſum. In hac noſtra Urbe ſunt quidam boni adoleſcentes, qui Vulpes agunt. Pullaria enim loca tam belle tergent, quam unquam pavimentum vidiſti Venetum; ſed ejus generis hæ ſunt, ut pavones etiam cum noſtrates, tum Indianos facile aggrediantur. Virginius Areoſtius Ludovici Poetæ filius, Vir optimus, atque urbaniſſimus pavonum utriuſque

Digitized by Google

que generis, atque gallinarum satis amplum numerum pascebat. Nosti ejus ædes in extrema Urbis parte positas, ac quam ampliſſimi tantum horti sint, hoc est, ad hoc avium genus optime alendum accommodati. Hic vesperi certior fit, suas aves in noctem illam ab istis Vulpibus notatas fuisse. Is tum gallinas in tutiorem locum ædium recondit, pavones vero longe in angulum hortorum inter arbores adigit; postea, ut erat elegantissimus, hoc pulchrum inventum sibi excogitavit. Cubiculum habet sejunctum ab ædibus in hortis ædificatum, quo se per æstatem in summis æstibus recipit. Illud apparari, deinde mensas cum suis luminibus extrui, atque in iis, quæ satis pro cœna esse possent, apponi jubet. Collocat deinde servum in tabulato, qui ex rimis notet, si quem eorum cognoscat, ac quid egissent, postea ex ordine referret. In mensa item schedam in hanc sententiam scriptam relinquit. *Mulier, quæ in cursum* [alludens ad Striges] *de nocte vadis male custoditas gallinas, capones, pavonesque fuctum, atque depastum, malisque unguibus discerptum, his contenta eris epulis coctis, atque conditis, meis vivis ignoscens pullis gallinaceis, pavonibusque, atque alio ad avarum genus hominum ungues tuos gryphios, tuas nocturnas manus exacue.* Sub octavam noctis horam adsunt Harpyiæ cum harpagonibus; lumen longe vident; mirantur; sensim tamen ad illud accedunt. Propius facti mensam dapibus extructam vident; obstupescunt; schedam sumunt; legunt; hac risus maximus omnibus commovetur. Elegantem hominem esse prædicant; discumbunt; comedunt commode; bibunt; rident. Interea vero alii quaque versus iverant, gallinas, ac pavones venantes. Illas non reperiunt; in pavones incidunt; eos capiunt; captos strangulant. Interea senior Vulpes jubet, ne quid aliud damni huic fiat; bellum esse hominem, qui se tam nobili hospitio acceperit; injurium esse ullam ei facere injuriam. Sed cum hæc iis mandat, jam pavones colla, ubi caudam alias, extenderant. Atque ita cœnati, atque bene poti eos in posterum prandium secum auferunt, hanc gratiam illi referentes, quod gallinas, quas non repererant, incolumes ad unam plumam relinquerent. Ita puer, qui in speculis positus fuerat, narrabat, hoc addens; eorum se neminem cognovisse, quia lupino vestitu induti erant. Ex ore vero longissimæ equinæ setæ in barbam compositæ, sed male

male pexę pendebant. Res ſtatim mane per totam Urbem divulgatur. Quot riſus omnibus commoti ſint, tu tibi conjicito; quia Virginius ipſe quoque cum cæteris ſuavius ridens rem, ut geſta eſt, omnibus narrat. Utinam quæ cætera habeo vel his multo nobiliora, atque majori riſu digna, hoc modo ad te ſcribere poſſim; ſed fortaſſe aliquando facultas dabitur, ut una ſimus, atque de iis plenius & agamus, & rideamus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Vincentio Madio S. D.

Certiorem facit de pace confecta, & Nuptiis Principis ſui cum Filia Florentiæ Principis, cui annulus datus. Ejuſdem ſui Principis in Urbem adventum per diſpoſitos equos ſignificat.

9. DUpliciter tibi gaude, tantundemque nobis gratulare; Madi. Pax confecta eſt, & Princeps meus Florentiæ Principis filiam uxorem ducit. Sponſalia fient VIII. Cal. Jun. qui dies Divo Joanni Baptiſtæ dicatus eſt. Interea Princeps Mutina, ubi nunc eſt, ad exercitum cum ſuum dimittendum, tum ad hoſtium, qui in præſidiis erat, providendum, ne quid calamitatis in ſuo diſceſſu agro afferret, domum redibit, ſeque cum nobiliſſimo comitatu ad eum diem comparabit. III. Id. Maji, qui tuæ gentis eſt menſis, Alexander Flachius Divi Michaelis inſigni ornatus Sponſæ annulum de more Principis nomine Florentiæ in digitum induit, quæ ei poſtea aureo torque Hs. LX. ad noſtram rationem M. & D. aureorum collum involvit, quo honore, atque onere huc expectatur, ut videas nullum Orationi meæ locum relictum, quin etiam ſi ullus fuiſſet omnino, eorum eſſe dicunt, qui uxorem dant, non autem, qui ducunt. Sed eam tamen cum cæteris videbis. Nuptiæ vero in Octobrem differuntur, cum Princeps ex Gallia, quo non ſolum cogitat, ſed etiam ſe comparat, ad quas te non invito. Tuo enim loco, quo tot annos nobiſcum fuiſti, certo ſcio te futurum. Vides enim eas in illud tempus incidere, quo tu docendi initium facies. Mirolius, Antonianius, Antimachus te ſalutant. Dum hæc ſcribebam, ecce tibi curren-

Digitized by Google

rentum equorum pedum ſtrepitus ad aures maximus. Quæro quid ſit? accurre, accurre, inquit uxor. Princeps eſt, qui per diſpoſitos equos advenit. Accurro, ad feneſtram accedo. Una ſimul & ipſe adeſt, meque lætiſſime in curſu ſalutat, cui ego tandem etiam lætius ſalutem reddo, reditumque gratulor. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Nicolutio Pignæ S. D.

Gratulatur de Epiſtolis & elegantiſſime, & prudentiſſime ad ſe ſcriptis, ſuadetque, ut moderatius in literarum ſtudiis agat, ne brevi ea prorſus propter ſtomachi cruditatem intermittere cogatur.

10. HEri veſperi, cum jam accubuiſſem, ac prope dormitarem, tuæ mihi redditæ ſunt literæ elegantiſſime medius fidius, & prudentiſſime ſcriptæ, mihique propterea jucundiſſimæ, niſi quod in meis laudibus noſtro amori nimis obſecutus es. Sed, ſi iſta ætate tam prudenter, tam Latine, tam ornate ſcribis, quid facies, cum ætas acceſſerit grandior? Nam adoleſcentiæ multa deſunt, quæ cum annis afferuntur, certe & prudentiæ, & eloquentiæ finem tuæ video nullum. Quare tibi, parentique tuo Viro optimo, Patriæ, literiſque ipſis vehementer gratulor, quorum aliis ſummæ cum voluptati, tum etiam utilitati, omnibus autem maximo futurus es ornamento. Hoc loco te hortarer, ut in hæc ſtudia ardentius iſta ætate incumberes, eaque vehementius urgeres, ſed id eſſet currentem impellere. Audio enim, te ita ea tua ſponte urgere, ut, ſi in iis habitares, magis urgere non poſſes, ut magis tibi fræno opus ſit, quam ſtimulo, præſertim, qui tam crudo utaris ſtomacho, ut vix, quicquid eſt leviſſimum, facile concoquas, literarum vero ſtudia, quæ ſunt duriſſimæ concoctionis, devorare non ceſſes. Quare magis, te ut in iis moderatius agas, ſuadeo, moneoque, ne ſi plus æquo & ſtudii, & laboris iis impertias, brevi ea prorſus intermittere cogaris. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Nicolutio Pignæ S. D.

Ob Flaminii mortem se jure optimo dolere ostendit tum ob multas alias causas, tum quia ejus hortatu, ac pene impulsu APPARATUM LATINÆ LOCUTIONIS *in vulgum ediderat: in ejus laudes deinde excurrens iis lacrymis semper eum cohonestandum ait, quæ hujusmodi celeberrimos Viros consequi solent.*

11. LUgebat Solon filii obitum, ac nullo fine dolorem suum lamentabatur. Amici omnes alius aliam ei consolationem afferebant; in his quidam eum etiam accusabat, quid tantum, inquiens, lacrymis indulges, cum iis nihil proficias? cui Solon inquit, immo hoc uno lamentor, querorque, quod nihil proficio. Ego eo modo tibi respondere possum, Nicoluti. Nam, si tot meis lacrymis Flaminium meum ab Inferis aliquando excitassem, lugendi finem jampridem feciſſem; quoniam vero id non assequor, molestе fero, huncque cum vitæ meæ fine lugendi finem faciam. Amavi illum mutuo quadraginta annos, eaque nostra amicitia fuit, quæ nullum fucum, nihil ficti, nullamque amandi aliam causſam haberet, quam quæ pares conjungit. Ad id accedebat, quod communibus ejus generis usi sumus amicis, in quibus Julius Camillus, Priulius, Hector Cochius, Augustinus Abiosius. Separatim autem [ne in meas lacrymas jacturam, quam bona studia in hujus obitu fecere, huc quoque revocem] quantum ego huic debeam, omnes multis abhinc annis scire possunt, cujus hortatu, ac pene impulsu APPARATUM LATINÆ LOCUTIONIS in vulgum edidi. Hoc addidi, quia inde aliquid nominis videor adeptus esse, certa nihil infamiæ sum consecutus, ut, si tantum meum erga illum amorem tot lacrymis prosequor, mirum nemini videri debeat. Quin ego fateor, quoties mihi in mentem, qui prope in ea inhæret, Flaminius redibit, me toties ei suas lacrymas, suaque suspiria largiter esse redditurum, non quin consolatio tua mihi fuerit gratissima, quæ iis rationibus conscri-

Digitized by Google

ſcripta erat, quæ plurimum ad conſolandum valent, quæque ab eo in me animo, qui mihi amiciſſimus eſt, proficiſcuntur; ſed ego ita ſum in tales meos, ut eos vivos cupiam, mortuos tum mea, tum omnium etiam utilitate valde doleam, atque lamenter, ac nobiſcum mirum in modum deſiderem. In quibus unus Flaminius nunquam ſatis mihi eſt lugendus, nunquam ſatis deſiderandus, qui ſuis Muſis omnes Principes oblectare, qui juventuti, qua recta via in Parnaſum aſcenditur, qui cum optimis ſcriptis, tum integerrimæ vitæ exemplo, ut Deus colitur, omnibus oſtendere poſſet; & hic perpetuo a cunctis populis non jure optimo erit deflendus? & qui hæc norint, aut nunc a me audiunt, non continuo mecum exclamabunt, o Flamini, o Flamini, quo nobis ereptus es? At in Cœlum ſublatus eſt. Deus enim unde prius venerat, ad ſe illum revocavit. Is eo tandem pervenit, quo ſancta vivendi ratione ſemper aſpiravit, ubi nunc, quam Deus in ſuum Filium credentibus pollicetur, æterna gloria perfruitur. Quid tu illi quaſi tantam felicitatem, quam in Deo ſemper ſperavit, ex tot, ac tantis miſeriis elapſo invidere videris? quid tuis queſtibus illi quietem eam interturbas? quo enim eum repoſcis, aut deſideras? Num fortaſſe ut ſuo optimo ſtomacho redeat? ut Chriſti honori gratuletur aliquando? ut bonis hominum animis fruatur? ut fidem eorum probet? ut cætera his multo graviora & perferat, & patiatur? Quin ego arbitror, qui ei amici fuerunt, omnibus optandum eſſe, ſi viveret, ut ex his miſeriis excederet, ne hæc, & ejus generis cætera complura videret. Recte quidem, unaque mihi hæc omnium conſolatio adhibetur maxima, quod ex tot malis in ſempiternam gloriam evolarit: quod cum divinis, ac veris Muſis verſatur: quod alios cantus, alios verſus, alios hymnos cum ſuis Poetis cantat, atque ſcribit; ubi Davidis citharam illam, quam hic tam ſplendide æmulatus eſt, in Dei ſummi laudibus videt, atque reveretur. Quem contra Vates divinus complexum tenens, gratias illi agit immortales, quod ſuos verſus melioribus numeris adſtrinxerit, Latinaque dictione illuſtrarit: atque ita in Deum ambo converſi ad novam citharam, ad nova plectra præſentes ejus laudes concinunt. Sed hæc mihi aliqua ex parte levant, non tollunt dolorem univerſum, cui reliquo

ſuæ

Digitized by Google

ſuæ lacrymæ æquo jure, quod facio, dandæ ſunt. Tu vero læte age, ac vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Pignæ S. D.

Valde ſe metuere ſignificat, ne ejus ſtudiorum ratio nimis laborioſa ei vitam eripiat, ſuadetque, ut naturæ ſuæ, quæ non admodum firma eſt, mitius conſulat: a re familiari, & gloria optime eum paratum eſſe oſtendit, cum ſolus in re bene ampla ſit, & utriuſque generis ſcriptis, iiſque optimis famam ingentem ſibi comparavit. Hortatur itaque, ut villas tum ſuas, tum amicorum adeat, quarum delicias, & oblectamenta ſingula ob oculos ponit, & cum in Urbem ſe receperit, per hyemem cum Viris doctiſſimis in jucundiſſimis congreſſibus vitam traducat; tum demum ad intermiſſa graviora ſtudia revertatur.

12. PRo ea benevolentia, qua ego te proſequor maxima, proque tua erga me ſumma, quam utriuſque ætati recte tribuis, obſervantia, quæ coram tecum ſæpius egi de tua ſalute, hoc quoque modo & copioſius, & planius agere ſtatui, non equidem, ut nunc amorem meum tibi ſignificem, quem quidem jampridem maxime perſpectum habes, ſed ut, ſi quid meis verbis aliquid olim profeci, [profeci enim neſcio quid] his denique literis, quod ſupereſſet operis, id prorſus abſolverem. De vita tua agitur, Pigna, quam utrum perdas, an ſerves, in tua manu eſt, cujus tu ſolus optimus medicus, tu parum pius hoſtis eſſe potes; utrum autem malis, non dubito. Etſi contra quod minime debes, facere te video, qui propere, quantum in te eſt, eam is perditum. Ecquid hoc eſt, inquies, quod me in me tam ſevere agere accuſas? Num fortaſſe ego ex libidine omnia luſtra obeo? Num vini, aut crapulæ ſum omnium intemperantiſſimus? Num noctu per ſumma frigora, die per ardentiſſimos æſtus quaque oberro? Num poſtremo nudus inter hoſtes armatos, eoſque mihi infenſiſſimos, verſor, quæ omnia in primis hanc, quam tu mihi times, ademptionem vitæ hominibus afferre ſolent? Nihil horum, Pigna, vitæ tuæ nocet, nihil obſtat, nihil

obest: sed tuorum studiorum ratio nimis laboriosa, quam ut diu pereras, valde metuo, qui adhuc de tuis profectibus non parum detecti esse videris. Cette qua valetudine es, eo stomacho uteris, ut pessime concoquas, ut crebrimus colorbus capitis labores, ut intestinorum tormentos torqueatis, ipse tibi optime conscius es. Quæ omnia cum acriter urgent, tum continuo medicum adhuc vides, eique te totum committis, obtemperas, tibi ipsimet des. Medicinæ contrarias. Paulo post in eandem methodum decies. Mensis horum accessus. Cetera probe. Tantopere irritare. Nonnam obtines, ut ad integritatem vires, cibi acres habebas, redire possis, nocte plane quietaris, atque consumas. Id autem est, quod necesse ad morbi naturam non advertas: & nocturni vigiliorum tertium annum attingas: ut cum tam graviter laboris es, & ex animo pervelis, vix te eum magno ab illa tua intolerantia tibi se perficiendum. Qui igitur fiat, mirum, medicina interdum est, ne semper medicus sis? ut tandem finis constituatur? A tuis illis vehementibus studiis ut te removes, ut naturæ, cui tam inimica, cibum vires, ubi opus est, mitius exhibeas: ut de media nocte per biennium ecto ad libros exurgas: ut per dimidium diei non diem in libris metiaris: ut proprera a cibo non vertas, aut a cibo quo ad eas accedas, atque ita humanum ab concoquendum animo: ut cum homine, cum libris, pugnes: ne pulcra tua illa animi, quæ mentes vel in angulis diu tibi ministrat, vita. Nam, si tibi in una hac vehicula tam exhaustum fuit, quid tandem putamus in vos artibus exercitatus? Vt Deus, mortales mortes, quid hoc rectius? Dum hoc unum vos mei cultus, eam tam acutis, crebris, cumulos. Nam, si hæc mea studia mihi adimantur, vita ipsa mihi est, quamvis, quod rectissime vivam, mihi laudis non magis, quam quæ peccatum est, veniæ fuit. Ut ma studia tibi tam grata, tamque accepta sint, valde cavere. Verum quid hortus est, si in qua se maximam voluptatem, animi mei, ut dixi, vitam ipsam capias, eam operam non luas, qua si diutissime locus? & pergis, ut cœpisti, mei & studiis tuis. Si vis me tuum videri. Duo sunt in omnis. Nemini, pro quibus nominis nullum sanctius de mihi, nihil tam

cum,

cunt, atque omni periculo vitam ſuam objiciunt; alterum gloriæ ſpes, atque cupiditas; alterum honeſta rei familiaris amplificatio. Ab horum utroque optime ipſe paratus es. Nam quantum ad rem familiarem [etſi ſcio hac te minime commoveri] ſolus es filius, qui quanquam fratrem habes, cum is tamen quotidie animam agat, neque quicquam miſerius ſit, quam eum quoque vivere, perinde eſt tamen, atque ſi eum non haberes. Solus igitur es in re bene ampla. Prædia enim tibi non deſunt, villæ, atque ædes in Urbe, ſupellex nobiliſſima; pater præterea eſt, qui tibi pro centum prædiis eſſe poteſt, qui vel uno cæruleo colore, quod noſtri ultramarinum appellant, conficiendo [ut in pharmacis componendis ejus ſcientiam, atque uberrimum fructum omittam] ſolus eſt, qui perfectam ſcientiam habeat, ingentes copias comparare poteſt, atque adeo quotidie non parvas comparat. Ut, quod ad rem [non enim nunc te ex eorum numero facio, quibus nihil ſatis eſt] ex ea tu magis cæteris ſubvenire, quam aliena ope indigere videaris. Quod neque in liberis tuis eſt, quod quicquam metuas, ſi, a qua iſta tua haud ſatis firma corporis valetudine abhorrere videris, in maritorum numerum unquam veneris. Eos enim ſatis ab omni re paratos reliqueris, ſi paternis fortunis paterna etiam ſtudia acceſſerint; ut cauſſa rei comparandæ in hæc ſtudia tam vehementer, tam anxie incumbas, cauſſam habeas nullam. Reſtat, ut gloriæ cupiditati, ad quam quiſque natura incenſi trahimur, ſuos quoque terminos circumſcribam. Habes, Nicoluti, pro iſta tua ætate, quod pauci grandiores natu vix ſunt conſequuti. Vigeſimo ætatis tuæ anno ab ampliſſimo Philoſophorum Collegio dignus es judicatus, quem in ſuum numerum referrent, publicoque virtutis inſigni, quem Doctoratum appellant, cohoneſtarent. Duos annos jam publice profiteris optimos Auctores Græcos, & Latinos, atque ita, ut nihil auditori relinquatur, quod a te in tuis interpretationibus deſideretur. Hæc publica. Cum privata non nihil & ipſa nomini tuo lucis afferre poſſint, ad quem domum optimi adoleſcentes cum Cives, tum hoſpites quotidie ad audiendum accedunt. Sed una ea tua [ut vitæ tuæ nunc integritatem, ut modeſtiam tuam, ut prudentiam in iſta ætate ſenilem omittam] ampliſſima mihi laus videtur, ac gloria, quam tibi ex

tuis utriuſque generis ſcriptis, iiſque optimis comparaſti. Sive enim ſoluta oratione ſcribis, ea nullo ſuo ornatu, nulla elegantia, nullo artificio carent. In verſibus vero quid dicam aliud, niſi te ad illud ſcribendi genus & natum, & factum eſſe? præſertim in eo genere verſuum, quos Lyricos appellant? in quo Horatium noſtrum omnium optime imitaris, ac, quantum ipſe veteribus, tu tantum cæteris ejus imitatoribus excellis. In quibus facilioribus ſtudiis [ne vitam a te prorſus inertem, atque deſidioſam quærere videar] facile patior, ut Muſas tuas exerceas, atque in eis te te oblectes, quemadmodum Flaminius noſter faciebat, qui & ipſe iſta ſtomachi cruditate laborans, graviora Philoſophiæ ſtudia prorſus ſeponere coactus eſt. Tantum aliquid in facilioribus Muſis ludebat, in iiſque ſolis ſeſe continebat, etſi id quoque modice, atque etiam intra modum faciebat. Tu quoque, quantum poteris, ſeveriora ſtudia ſi non abjeceris, certe in fortiorem valetudinem rejeceris; aut in iis leviſſime, hoc eſt, pro viribus tuis verſabere. Cum vero illæ cum ætate ſimul accreverint, tu quoque ad ea vehementius reverteris. Interea vitæ magis, quam ſtudiorum rationem habere debebis: quod ſi feceris, & ipſe iis, & te amici diutius fruentur, cum quibus læte agens, modo villas tuas, modo illorum per æſtatem, aut in equo, aut ciſio obibitis, quibuſcum in jucundiſſimis ſermonibus, in conviviis honeſtiſſimis, in ambulationibus moderatis te te continebis, te te oblectabere. Habes in hoc genere Renatum Braſaulium, qui te amat plurimum, cujuſque conſuetudine maxime delectaris. Non deeſt Lollius, qui & ſuaviſſimis villis & ſuavioribus ſtudiis te accipere poteſt. Riccii tui præterea, quæ etſi cum horum minime eſt conferenda, ea quoque tamen minime inſuavis, ac ruſtica eſt villula. Neque tua in primis contemnenda eſt. In quibus omnibus locis nihil eorum, quæ in agro fiunt, deſiderabis, ſive ex areis, ſive ex arboribus. Avium præterea venationes [ut leporum canibus interea relinquam] præſto tibi aderunt, ſive retibus, ſive viſco eas capere malueris; piſcationes non deerunt, ſive levibus hamis, ſive ex minutis maculis retibus contextis, ſive malis fuſcina piſciculos figere; ut juvabit paſtas oves domum redeuntes videre. Noſti cætera. Cum vero te in Urbem receperis, Braſauliis, Ricciis, Lolliis accedent

Gy-

Digitized by Google

Gyraldii, Madii, Spulverinii, Ferrantii, Ambroſii læta hominum manus, ſi ulla unquam fuit. Cum his per hyemem in cœnulis mutuis, in conſuetudine quotidiana, in congreſſibus amabiliſſimis, in ſermonibus jucundiſſimis, cantilenis etiam jucundioribus, in muſicis, in omni honeſta voluptate eam quoque anni partem hilari animo traduces; quibus continuo vultus exhilarabitur, pallor excidet, ſtomachus optime officium ſuum faciet, omnis capitis gravitas diſcedet, totus validior fies athleta, pugilque firmiſſimus. Tum permitto, ut ad intermiſſa tua graviora ſtudia revertaris, eaque tanto ardentiori ſtudio recipias, quanto moleſtius ea ſepoſueris, ſitimque illam ut pleniore ore extinguas tibi licebit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Pignæ S. D.

Hortatur, ut propter morbum ſua ſtudia, ſi non prorſus ſeponat, ſaltem ad meliorem vitæ conditionem interponat.

13. DOleo tuo iſto morbo multis de cauſſis magnopere, & quia ego careo fructu jucundiſſimæ conſuetudinis tuæ, & quod Auditores tui interea magnum in ſuis ſtudiis damnum faciunt. Et quoniam ego quoque pater ſum, vicem etiam patris tui doleo, cui quo uno in te ſolatio tot, ac tantas familiares calamitates ſuſtinebat, id ſi non ereptum, ſaltem graviter affectum eſſe videt; ſed mihi crede, mi Pigna, hoc eſt, meis præceptis, quæ ad te longiori epiſtola ſcripſi, obtempera, atque pare, tuaque iſta ſtudia, ſi non prorſus ſeponas, ſaltem ad meliorem vitæ conditionem interponas. Brevis ſum. Perendie, cum rure rediero, tecum ero, ac coram hac tota de re pluribus agetur. Valetudinem tuam cura.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Pignæ S. D.

Suadet, ut patri in ducenda uxore obtemperet, dilnitque, quæ contra afferre poterat. Ostendit, literatos Viros uxorem semper duxisse, neque propterea a studiis exclusos; vires autem corporis non satis firmas in caussa esse non debere, ut cælebs vivat, cum sibi similem uxorem parare possit; denique commoda ab uxore in virum proficiscentia ob oculos ponit, aliaque subjicit, quæ eum adducant, ut parenti in hoc æquissimo ejus desiderio libenter obsequatur, & familiæ ac posteritati suæ consulat.

14. DE obitu fratris tui an tua caussa doleam, an magis illi gratuler, incertus sum. In id enim morbi miser puer tandem venerat, ut magis atroci supplicio liberatus, quam tibi charissimo fratri ereptus esse videatur. Et re vera, qui ita torquentur [quid enim dicam, ita vivunt?] cum iis beatissime actum esse dicendum est, cum ex illis miseriis per mortem liberantur; tamen, quia frater erat, & semper in adolescentia spes aliqua salutis est, ac posse aliquo modo esse melius, doleo tua caussa ejus interitum. Sed non tam id doleo omnino, quam te hortor, atque moneo, ut parenti tuo in uxore ducenda obsequi velis. Audio enim illum senem, quod omnes homines natura desiderant, sui memoriam in posteris aliquam relinquere mirum in modum cupere, eamque unam a te uno, qui unicus ei reliquus es filius, jure æquissimo expetere. Te vero contra sive naturæ tuæ debilitate, sive studiorum tuorum ardore ductum, pari contentione id illi pernegare; quod quam non satis pie facias, placuit tecum amice, ac familiariter disputare. Duo sunt, Pigna, quibus tantopere ab re uxoria abhorrere videris; tua studia, & virium infirmitas, utrumque gravissimum. Siquidem ita se res habet, ut tu reris; ut scilicet a studiorum summa voluptate, quam omnibus voluptatibus facile anteponis, aut a vita ipsa hac una conjugii devinctione brevi sis abducendus. Certe in isto, quo nunc agis, statu liberius tuis studiis vacare, atque omni eorum voluptate frui, valetudi-

Digitized by Google

tudinique tuæ melius consulere potes. Verum, si rem diligentius ponderamus, fortasse non tam tibi de utraque re detractum erit, quantum existimas. Ac quod ad studia. Primum ea quidem jam non sunt, quæ totum hominem die, noctuque postulent, nullam sui partem alii rei impertiant. Eos enim in iis progressus jam fecisti, quorum te minime peniteat; ut (quasi, qui in re quærenda multis annis insudarit, quam ut satis grandem sibi compararit, paulo postea quietus, ac remissius agit] lente, atque otiose in iis versari possis. Siquid tamen in iis adhuc tibi incognitum sit, nihilo tibi minus marito in eo indagando, quam nunc cælebs facis, concessum erit. Quasi vero, qui literati Viri uxorem ducunt, continuo omnes a suis studiis excludantur, in re una uxoria toti concludantur. Id quod si ita esset, omnes Philosophi, in primis autem Socrates eorum facile Princeps inique fecisset, qui non solum uxorem duxit, sed ejus etiam generis uxorem, quæ cum eo quotidie litigaret, cujus tamen odiosissimis moribus, atque cum suis minime convenientibus nihil de suis studiis detraxit. Nam ut ei, quantum res uxoria postulabat, concessisset, reliquum in sua studia libere conferebat. Quid Jurisconsulti? quid Medici? quid cæterarum facultatum studiosi? Nonne omnes hac conjugii copula & sunt, & fuerunt conjuncti? & tamen hi in consulendo, ii in medendo, alii in aliis studiis suis optime sunt versati. Quid vero si ista tua ratione in procreando gravius peccari non posset? Nam, si prudentes prudentibus creantur, ipse vero prudentissimis Viris conjugium adimis, omnia plebs ignara ut fiant, ut stultitia, atque socordia propagetur, necesse est. Nam, quæ sequitur progenies, sui semper simillima deterior sequitur. Equidem, si id in mea sit positum manu, tantum hanc procreandi rationem ingenuis, atque optimis Viris, tuique simillimis communicarem, ignavos, inertes, vinolentos perpetuo somno addicerem, ne monstra, ac tot bestiæ in hominum figura procrearentur; ut, quod ad tua studia attinet, tantum absit, ut ea non Matrimonio tantopere impediantur, ut tu, tuique similes in hanc procreandorum liberorum curam maxime incumbere debeatis. Quod vero ad non satis corporis firmas vires pertinet: hoc quidem aliquid est omnino, cum valentissimos viros hoc opus postulet. Modus tamen omni-

mnibus in rebus & probatur, & adhibetur. Non est enim hominis, qui liberis operam det, ad libidinem ea causſa abuti, noctu, dieque uni illi voluptati ſtudere; cumque uxorem utero gerentem ſenſerit, in id etiam validius incumbere; ſed magis in hoc beſtiarum morem ſequi debet, quæ, ut fœminas ſuas concepiſſe ſentiunt, ab iis ſe ſe abſtinent. At beſtiæ ſunt, inquit illa. Magis apparuit, illam belluam, quæ id protulit, quam Principem fœminam fuiſſe, cujus qui ſunt ſimiles, pari vitio laborare exiſtimari poſſunt. In qua una continendæ libidinis tuæ ratione id tibi commodum accidit, quod frigeſcis, neque admodum in Venerem naturæ ardoribus incitaris, magiſque is es, qui uxorios complexus, qui amatoria oſcula, qui furta cætera verſibus tuis ita deſcribas, ut legentibus res ante oculos geri videatur, quam aliis ſcribenda facias. A qua immodica libidine te optime temperabis, ſi tui ſimilem uxorem [id, quod maxime ſtudere debes] duxeris. Quid vero, quæ innumerabilia ſunt commoda, quæ ab uxore in virum proficiſcuntur? Parentes quidem, quantum quis quem poteſt, liberos amant, ab iis in adverſis omnis eis conſolatio, in ſecundis omnis congratulatio adhibetur, omnibus in rebus, quæ illis uſui ſint, præſto adſunt. Hi quicquid agunt, quicquid ſtudent, quicquid ſpirant, id illis agunt, illis ſtudent, illis ſpirant. Quædam tamen ſunt officia, quæ magis ab uxore vir expectet, quam a parentibus ipſis. Ægrotas? illa a te nunquam diſcedit; ſi quid opus eſt, ad nutum præſto adeſt. Parentes interdum ſenio impediuntur, quo minus noctes, vigiliaſque ferant; uxor & pari, ne dicam majori, ſtudio, certe validiori ætate in viri curam incumbit. Quædam ſunt in filio, quæ parentibus ne videre quidem honeſte licet, ea ab uxore, cum res cogit, etiam honeſte tractantur. His tot, ac tantis bonis uxoriis liberi accedunt, qui parentes omnibus lætitiis cumulant. Cave enim putes quicquam homini jucundius in vita accidere poſſe, quam quod in liberis evenit, idque jure optimo, quando nos ipſi in iis & ſumus, & cernimur. Quin etiam tertia adjungitur, neque ea mediocris voluptas, ex nepotibus, quaſi enim quibus altero gradu noſtri memoriam propagatam eſſe videamus. Id quod te maxime movere debet, qui ſolus relictus es, in quem tota domus tua recum-

Digitized by Google

cumbit, a quo uno ſuam reparationem repoſcit. Cui honeſtiſſimo deſiderio parentum quoque accedit deſiderium, qui te propterea procrearunt, ut ipſe quoque tuos liberos ſibi procreares, ac quaſi, quod ab illis accepiſti, eorum ipſe nepotibus amanter præſtares. Parenti igitur in hoc æquiſſimo ejus deſiderio libenter obſequere; familiæ, ac poſteritati tuæ conſule; in maritorum numerum ut adſcribaris, patere. Para, qui te mox parentem, parenteſque tuos avos, atque avias appellent, quos tuas literas doceas, ac, qua ratione in optimis ſtudiis verſatus es, eos ea quoque ipſe ducas. Divinis præceptis naturæque legibus obtempera, idque primo quoque tempore, ut ſenes parentes tuos filios, ſuos nepotes videant atque viciſſim foveant, atque tollant. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Pignæ S. D.

Diſputandi cauſſa oſtendit, nihil eſſe, cur Græca lingua labore improbo addiſcatur, cum in Latina ſatis ſuperque habeamus tum ad ſolutam, tum ad numeris adſtrictam Orationem comparandam, tum ad alias artes, & diſciplinas acquirendas; ſe tamen probare, ut Itali Latinæ linguæ prius ſtudeant, ne quaſi in Patria peregrini, & hoſpites, atque adeo infantes ſint; poſtea vero per ſe quidem eis licere, ut cum ſua, quam velint, etiam linguam conjungant.

15. EGo jamdiu, multumque mecum, Pigna, quæro, quidnam id ſit, cur præſentis ætatis homines majorem prope operam in Græcis, quam in Latinis, literis ponant perdiſcendis. Quoquo enim te vertas, eam linguam altius radices egiſſe videbis. Hæc enim jampridem in Germaniam, in Galliam, atque uſque ad ultimas Gades penetravit, in Italia vero ita dominatur, ut pene Latinam linguam inde quoque dejeciſſe videatur. Siquidem in ea complures reperiuntur, qui ne verbum quidem Latinum proferre ſciunt, cum Græce optime ſcire exiſtimentur. Quam meam non levem admirationem id in primis efficiebat, quod neque Græca lingua tam ne-

Digitized by Google

neceſſaria, neque Latina tam inops eſſe videretur, ut hanc Itali [ut nunc de noſtris agam] quaſi ſuam deſererent, Græcam prorſus alienam ſequerentur. Nam cum duo ſint, quibus homines ad alicujus linguæ notionem ſtudium ſuum applicent; unum, ut eam aut in loquendo, aut in ſcribendo exerceant; alterum, ut, quæ in ea ſcripta continentur, fidelius percipiant, continuo in Græca prior ratio nobis nihil opus eſt. Nemo enim [loquor etiam de iis, qui optime Græce intelligunt] Græca lingua aut in ſermone, aut etiam in ſcriptura quicquam utitur; quin etiam ex Græcia Græci ipſi illam excluſerunt, atque abjecerunt. Cave enim verbum ullum Græcum in tota Græcia proferri ſentias. At leve hoc damnum eſt, atque nullius momenti. Nam & Latini noſtri, iique doctiſſimi Viri idem in Latina facere non dubitant, qui omnia Italice, quam Latine, loqui malunt; in Latinis tamen Scriptoribus non parum ſtudii ponunt. Argute quidem, & vere de locutione, ſed non ita de ſcriptione, in qua ad Latinam dictionem maximi, mediocres, infimi ſtilum ſuum occupant, & jure quidem optimo. Siquidem hæc una omnium rerum memoriam fideliſſime conſervat, ſuiſque præceptis hominum prudentiam adauget, monimentis vitam etiam immortalitati commendat, ut ex duobus, quibus homines ad Græcarum literarum ſtudia maxime adducuntur, alterum prorſus exploſum, atque ab uſu quotidiano rejectum eſſe conſtet. Quod vero ad ſcientiarum cognitionem ex iſta ipſa lingua percipiendam profitentur, nunc quidem aliquid dicunt, atque adeo non minimum, verum id iis temporibus, quibus ea lingua ſuas opes in ſuo ærario concluſas habebat, neque cornicis oculos [quod dicunt] adhuc quiſquam confixerat; totaque illa in ſe cohærens in nullas aliorum linguas tranſiverat, facere neceſſe fuit. Nunc vero, cum prope nihil apud Græcos ſit tam reconditum, tamque retruſum, quod aut translatione, aut etiam notatione, non plane Latinum factum, atque probe obſervatum habeamus, non ita elaborandum eſſe videtur, ut ex ea idem quæramus, quod multo facilius a Latinis habere poſſumus: niſi perinde facimus, atque, qui Padi noſtri aquam velit, qui cum a proximis ejus ripis haurire poſſit, eam tamen a fluminis fonte longiſſime exhauſtum eat. At ſæpe Interpretes, quod transferunt,

Digitized by Google

runt, aut non recte perceptum habent, aut id alia lingua non facile patitur, aut certe de venuſtate ſua multum amittit in transferendo. Quare fit, ut aut perperam, aut non plane, atque ſuaviter id referant, indeque magnus poſtea labor legenti affertur ad explicandum, & ſuavitas ad legendum aufertur. Quare nihil mirum, atque alienum videri debet, ſi plures in ea lingua quotidie magis verſentur, ut aut in dubiis rebus ſibi ipſi ſatisfaciant, aut etiam aliis, ſi quid prudentius, quam alii, animadverterint. Neque hoc quidem haud multum, ſed non tamen tantum eſt, quod omnium ſtudia tam rapide a Latinis literis abducere, atque in aliena ſtudia tam ardenter inflammare debeat. Nam, quod ad difficillimam translationem, atque propriam venuſtatem attinet, nihil eſt tam cuique linguæ proprium, tamque in ea natum, atque ingenitum, quod in quamque velis, transferri, atque explicari non poſſit. Quod vero aliam venuſtatem in ſua, quam in aliena habeat lingua, neque ipſe inficior, ſed cum ea non utamur, neque propterea magni facienda eſt. Quod autem ad obſcuriſſima, atque perceptu difficillima ſenſa, primum ea pauciora eſſe poſſunt, ut in quibus explicandis multi doctiſſimi inſudarint Viri, ut locus unus, ad ſummum duo tanti eſſe non debeant, ut homines ætatem in ſummum, ac perpetuum laborem accerſant; quæ quando etiam deprehenderint, non tamen propterea Theſaurum reperiſſe videri poſſint. Tametſi horum locorum involucra non ad omnes facultates pertinent. Fortaſſe Madio concedam, ut in ſuis abſtruſis in Philoſophia ſenſis ex Græco Ariſtotele, non autem ex male inverſo ea deprehendat, quæ tamen in eo quoque niſi optimo ingenii acumine, atque prudentiſſimis inveſtigationibus adjutus ſit, tam feliciter, ut facit, deprehendere poſſet. Non ita fortaſſe in cæteris facultatibus. Sed fac ita ſit; ut in alienis ſcilicet linguis, niſi nobis ipſis fidamus, ac propterea recte earum cognitionem perſequamur, hoc continuo ſequetur, ut quod iſti in Græca faciendum cenſent, in cæteris aliis linguis idem ſit nobis faciendum. Nam, ut Chriſtiani rem noſtram prudentius agamus, quemque noſtrum, ut linguam Judæorum optime calleat, oportebit: qui tamen paucis primis, qui eam in Latinum converterunt, totius rei ſummam fideliter permittimus, ut ma-

Digitized by Google

magis magnam gratiam iis habere debeamus, qui nobis in Latinum ſermonem aliorum facultates tranſtulerunt, quam longum, ac novum laborem Latino adjungere. At Latina oratio, ut aliena, tamen nobis eſt prædiſcenda. Recte quidem. Sed multum tamen differt, multoque facilius eſt, in poſſeſſionem quaſi majorum, quam in alieniſſimorum, venire. Nam Latina dictio, ſi non cum noſtra, qua nunc utimur Italica, prorſus conſentit, certe ejus voces innumerabiles prope idem ſunt cum noſtris: in quo vero noſtra diſcordat, nihil facilius eſt doctu atque perceptu. Primum enim unica lingua omnia docemur; deinde ſuis quæque in ea certiſſimis, ac breviſſimis regulis continentur. In Græcis vero omnia contra. Quando vix quinque linguæ ſatis ſunt ad eorum rationem complectendam, quarum ſingularum ſi quid nos effugerit, nihil agitur. In quibus præter accentus, neque & ipſos cum ad pronuntiandum ſatis aptos, tum etiam ad vocis ſignificationem commutandam varios, quis aut labyrinthus implicatior, quam aut Nominum per caſus, ac multiplicatos numeros, aut Verborum per modos, ac tempora incerta inflexio? quæ recta cum addideris, prope infinita accedunt, anomala appellant; quos, ſi Proteos appellaſſent, multo rectius feciſſent, quando numquam deprehendi poſſunt. Præterea vero quæ rabies eſt in verbis in *Imi* terminatis? aut quis homo in iis deprehendendis non inſaniet? Quid in Theodori quarto? nonne eſt extremi laboris, ſummæque difficultatis? Figuras item quis numerabit, cum nihil ſit apud eos dicatur, quod figuræ nomen non habeat? Sed ad Latinam redeo, in qua omnia faciliora habemus. Neque Scriptores deſunt, qui fere de unaquaque re abunde perſcribant. Nam, ſi dicendi quis artem deſideret [etſi mea quidem ſententia is citius, ac probatior fiet Orator, qui in Ciceronis Orationibus perlegendis verſabitur, quam qui in omnibus Rhetoricis ætatem conſumpſerit] unus ei idem Cicero multis modis præſto adeſſe poterit; cui tamen ſi mancus videatur, qui ad Herennium ſcribit, reliqua ei abunde ſuppeditabit. Qui quoque ſi parum minute rem pertractare videbitur, is ad unum Quintilianum confugere poterit, qui vel a teneris, ut dicunt, unguiculis Oratorem nobis informavit. In ea vero ſcribendi ratione, quæ paulo numeris adſtrictior tenetur, Horatius quo-

que

Digitized by Google

que in Poetica facultate non pauca illi attulit adjumenta. Historia vero si magis delectetur, hanc quoque multiplicem a Latinis habere poterit. Nam, si purus esse velit, Cæsarem habet puritatis parentem; si vero ei magis brevitas placeat, tum ad unius Sallustii dictionem suam scriptionem accommodabit; si vero laxiore stilo, neque eo obscuro, magis delectabitur, Livium in scribendo, quem imitetur, habebit. Unius vero Ciceronis elegantia, ac copia in omni dicendi genere ei copiose, quæ opus erunt, submministrabit. In eo enim fideliter versando, humilia subtiliter, magna graviter, mediocria temperate facile dixerit. In Poetis vero ab uno Marone ea sumemus, quæ a tribus Græcis, si nostro careremus, nobis essent petenda. In sermonibus autem, atque in Epistolis, quo scribendi genere Græcos carere constat; multo vero clarius in Lyricis, in quibus principatum obtinet, Horatius nobis optimum præbebit exemplar. Catullus, quique obscœno carmine lusere, Tibullus, Seneca, cæterique Latini boni ad hunc dicendi ornatum præsto nobis adesse poterunt. Quin etiam in una imitandi ratione, quam multiplicem a Græcis mutuari possumus, si recte consideremus, neque a Latinis quicquam desiderabimus, ad cujus rationem nostra scripta conferamus. De qua nunc plura non dicam, quam quod in tribus libris ad Alphonsum Atestium Principem meum sum persecutus. Ut prorsus Græca lingua quantum aut ad scribendum, aut loquendum, sit etiam contemnenda, neque quantum ad doctrinam ex ea percipiendam, tam necessaria, ut ei Latinam isti tam facile postponant. Quando superior nulli usui veniat, posterior etiam partim a Latinis ipsis, partim ex iis, quæ ipsi ex Græcis in suam linguam converterunt, large nobis accommodetur. Quam meam admirationem nollem tamen cuiquam magis invidentia, quam quod ita re vera sit, videri; quia ego scilicet Græcas literas ne attigissem quidem, eas propterea cæteris magis inviderem, quam quod earum utilitatem non probarem. Nam cum me natura ad id parum, quod norim, & loquendum, & scribendum, quam ad abstrusa, atque recondita rerum secreta cæteris eruenda aptiorem esse cognoscerem, neque in eo ullum a Græcis adjumentum haberem, contra vero a Latinis plurimum adjuvarer; his unis jure optimo me totum addixi, in hisque

Digitized by Google

que elaboravi, omneſque meos conatus adhibui, ſi quid homine dignum edere poſſem, maluique naturam meam ducem ſequens, quaſi domi, atque in meis verſari, quam adverſis ventis ad alienas regiones fruſtra contendere. In quibus meis ſtudiis ſi quid mihi tamen a Græcis opus fuit, aut exemplis, aut rei alicujus cognitione, ut primum in libris de Imitatione, deinde in multo pluribus de Gloria feci, non deerat, unde id aut a veteribus ipſis, qui eadem ſcripſiſſent, aut a recentioribus, qui ea ex Græcis tranſtuliſſent, facile mutuari poſſem, faceremque, quod Craſſus Oratori faciendum eſſe volebat, cum præciperet, ſi quid ei dicendum accideret, cujus rei ſcientiam non teneret, tum is de illa viros eos conſuleret, qui eam optime callerent. At multo copioſius, multoque commodius utrumque feciſſes, ſi a te ex Græcis quoque tibi præſto aſſuiſſes. At, cui ſatis eſt ad eam rem, quam agit, ex ſuis rebus, nihil aliunde aut optandum, aut quærendum eſt amplius. Sed, quod ſuperius actum eſt, diſputandi cauſſa actum eſſe volo. Nunc quod ſentio, planius dicam. In Italia, in Germania, in Gallia, apud omnes gentes Græca lingua vigeat, valeat, in pretioque ſit magno, modo Latinæ, ut par eſt, nuſquam præferatur, hæcque priorem ſemper locum obtineat, Græca ſecundo contenta quieſcat. Itali denique homines ut priori ſtudeant, ne quaſi in Patria peregrini, atque hoſpites, atque adeo infantes ſint, probo, voloque: id quod cum effecerint, tum poſtea per me quidem eis licebit, ut cum ſua, quam velint, etiam linguam conjungant. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Pignæ S. D.

Significat, multum quidem eſſe laudari a laudatiſſimis Viris; ſed ejus generis verſibus, atque ſcriptis, quæ non vulgaria ſint, laudari, multum ad laudis dignitatem adjungere; hortaturque, ut ſuorum verſuum deſcriptionem maturet, eoſque primo quoque tempore edendos curet.

16. ETſi novi nihil de Bembo, ac Flaminio mihi nuntiaſti; probe enim utrumque antea ſciebam ea de

de me scripsisse; gratissimum tamen fuit, cum te sensi tanto gaudio affici, quod tantum officii a tantis Viris mihi tributum esset. Multum enim est laudari a laudatissimis Viris, sed ejus generis versibus, atque scriptis, quæ non vulgaria sint, laudari, multum ad laudis dignitatem adjungit. Id quod etiam in tuis efficitur, quibus his nihilo inferior es, neque benevolentia, qua me summa prosequeris, vel a quoquam meorum vinceris. Unus enim es, in quem illud minime congruat, *tamquam osurus ama*. Quod hominum genus, quoniam amicitiam ex utilitate, non autem ex honesto dimetiuntur, cum ea illis adempta est, benevolentiam in odium, quid enim dicam alio? transferunt, ut ille noster, cui quamdiu. Sed nolo amara recordatione tibi stomachum movere. Matura, mi Pigna, tuorum versuum descriptionem, eosque primo quoque tempore sub præla mitte, quibus ipse tibi non parvam gloriam, tuis vero amicis non parum dignitatis compares, mihi vero separatim amoris erga me tui non obscuram significationem omnibus testeris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Pignæ S. D.

Gaudium suum de conciliatis Nuptiis effundit, summamque Sponsæ pulchritudinem extollit. Ipsi tantum gratulatur, quantum summus in ipsum amor facere cogit; Sponsæ vero, ipsiusque parentibus, quantum rei felicitas postulat.

17. O Deo, a quo solo conciliatæ sunt, dignas Nuptias! Musa meum Pignam generum sibi delegit? Pigna Musam socerum habebit? O prudentem Musam, qui virtuti omnes opes, nobilitates summas [si qua tamen præter, quæ a virtute proficiscitur, ulla est nobilitas] tam facile posthabuit. O te contra, Pigna, undique Deo optime probatum, quem Principis filio primum gratissimum fecit, nunc vero cui, atque adeo omnia alia agenti, honestissimas Nuptias confecit. Quid autem de Sponsa dicam, quæ cum honestate pulchritudinem adæquavit? Casu enim illam memini me vidisse, cave putes Ticianum penicillo pulchriorem effingere potuisse,

Digitized by Google

tuiſſe, quam etiam ſpero te optima prole parentem facturam. Ejus enim generis eſt, quod facile domum liberis impleat, neque Pigna pater parvos ex ſuo pinu fructus edidit. Quibus omnibus rebus tantum tibi gratulor, quantum meus in te ſummus amor me facere cogit; Sponſæ vero, ac utriuſque parentibus, quantum rei felicitas poſtulat; reliqua vero, quæ multa ſunt, coram. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Pignæ S. D.

Jocatur cum ipſo de opere, quod ardentius incœperat, neque adhuc abſolverat: ait, Apollinem non ſemper arcum tendere, animumque relaxandum eſſe, ejuſque recreandi cauſſa ad Cœlum interdum exeundum, ut eo poſtea ardentiori ad ſtudia revertamur.

18. ITa ne, Pigna, in tuo de ſingulari certamine properas? ita ne opus urges? cui etiam ſæpe de tuis optimis ſtudiis non parum detrahis? ut brevi abſolutum edas? qui nunc illud tanta, ac tam bona hora defraudas? Nam etſi puſillo temporis interpoſito ſpatio hominum ingenia in ſua ſtudia inflammata non ita deferveſcunt, ut prorſus obdureſcant, neque unius remi brevis admodum ſuſpenſio navis ſuſceptam fugam multum retardat, eo tamen temporis momento nonnihil aut ex calore remittitur, aut ex incitatione detrahitur. At nihil ſit hujus. Retineat impetum ſuum navis, neque in ſua ſtudia animus minus æque concaleſcat. Certe id temporis vacuum effugit, ac, quod in eo conficeretur, nunquam poſtea reſartietur. Equidem non vereor, quin, cum ex iſta venatione prope ad alteram noctis horam domum redieris, ac ut in Bibliothecam pedem intuleris, continuo ita ingemiſcas, ut frontem ferias, ac cum in manum volumen ſumpſeris, hæc in ejus album proferas; hoc jam totum completum eſſet, ſi, ut par erat, domi manſiſſem, ac Heroas ad pugnas inſtituere, quam timidiſſimos lepores canibus inſectari maluiſſem, tuique iſtius facti valde pœnituerit, quod non ſolum heſternum penſum, ut tu dicis, tibi conſtitutum non abſolveris, ſed ne colum quidem attigeris. Sed quid facerem? Aloyſio Principi noſtro,

ac

Digitized by Google

ac reliquo nobiliſſimo comitatui parendum fuit; *neque* præterea *arcum ſemper tendit Apollo*. Noſti cætera. Poſtremo animi quoque ſunt relaxandi, atque ejus recreandi cauſſa ad Cœlum interdum eſt exeundum, ut eo poſtea ardentiori ad ſtudia revertamur. Recte equidem. Sed ne id ſæpius facias, ac in feris capiendis ne tanta ejus ſtudii voluptate capiaris, ut horum optimorum obliviſcaris, idque in primis videas, ut laborem ferre poſſis, qui nondum ſatis ex repentino, ac graviſſimo ſuperiori morbo convaluiſti. Sed heus tu, prædæ participem tuum Riccium ut facias, memento, quando delectationis facere non potes, quæ pro medici mercede eſſe poterit. Sed ſatis jocati ſumus. Ecce tibi Bononienſes, qui pulſant, ut me interrogent de boni illius adoleſcentis integritate, cujus pietas tanta fuit, ut etiam ſorori nulla in re defuerit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Pignæ S. D.

Significat, ſe diem Solſtitialem, hoc eſt, longiſſimum, lætiſſime cum amicis peregiſſe, omnibus tamen eum viſum eſſe breviſſimum; reliquos amicos ciſio ſub veſperam in Urbem revectos, ſe vero adhuc ruri manere ad ſuam reliquam meſſem curandam.

19. QUas tu Principis noſtri nomine ſcripſiſti, ruri redditæ mihi ſunt literæ. Quod ad eum attinet, valde lætor. Nam quod noſtro optimo peditatu nihil ei opus fuerit, aut enim is ab eo optime paratus eſt, aut pacis ſpecula aliqua oſtentatur, quam ego tamen adduci non poſſum, ut ſperem; quod vero ad nos, atque ad eos, quibus tuo nomine ſalutem ut dicerem, juſſiſti, eos ſcito, quo die tuæ ſcriptæ ſunt, eodem me cum Fuſchinio ad Ricciolam meam in Quartiſano fuiſſe, ubi omnia lætiſſima, niſi quod ipſe deſiderabaris. Noſti Madii urbanitatem; quicquid habuit in eo genere, totum eo die deprompſit. Sylvius poſt prandium ad lyram cecinit primum; ut ſe de amicitia dicturum non paucioribus verſibus propoſuit, convertit cantum in meum villicum, quem ab optima agri colendi

Digitized by Google

ratione maxime commendavit. Forte meus Architriclinus Sponsæ desiderio tractus, quæ eum non longe ad suam villam expectabat, mire properabat. Hujus desiderii Sylvium clanculum in aurem certiorem ut feci, tum is, nosti quam promptus sit, in hujus discessum versus suos convertit, atque amatorium ejus desiderium ita expressit, ut nihil melius. Discessit Sponsus. Quievit parumper Sylvius. Sermones interjecti sunt quaque de re lætissimi. Madius incipit. Sequitur Sylvius. Neque Sylvii Franciscus, atque Fuschinius muti sunt. Ego vero omnibus frigidior eo die ferventissimus fui. Quibus ut satis datum est, Sylvius inquit: jam amicitiæ satis est faciendum; atque ita secundo lyram sumit, eique, ut dixit, optime satisfecit. Ex discordia primum omnia constare ostendens, neque ea ratione concordia, atque amicitia quicquam opus esse, probans, tum contra in virtutem ipsius amicitiæ ingressus, omnia tam prudenter ab ea vidit, quam etiam eleganter cecinit. Sed rem miram audi. Dum canit Sylvius, advolat Philumena avicula; in propiori ædibus moro constitit, cœpit & ipsa illo suo vario gutture ad lyræ sonum respondere, atque ita varie, itaque artificiose, ut diceres, eam dedita opera in certamen cum Sylvio venisse. Animadvertit ille, atque ad eam aviculam aliquot versus, ut cæteros omnes, optime compegit, atque ita Urbanæ Sylvestris quoque Musa conjuncta est. Credo, aviculam illam Sylvium unum ex suis Sylvis cum ex cantu, tum etiam nomine ratam esse, atque ita illi cantu suo sub esse blanditam. Hic dies ita, ut audis, nobis lætæ peractus est, ut putem nullum Regibus lætiorem peragi posse. Solstitialis is fuit, hoc est, longissimus, & tamen omnibus brevissimus est visus. Sub vesperum tuo cisio in Urbem revecti sunt. Ego vero rure mansi ad reliquam messem meam curandam, ubi etiam adhuc contineor. Vale

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Lollio S. D.

Ejus epistolam satis justam, & elegantem laudat, cum tamen nihil esset omnino, quod scriberet. Hortatur, ut ad se veniat ad Orationem Ferrinii audiendam numeris omnibus absolutissimam, antequam ille cum Hercule Principe ad Carolum Imperatorem se in viam det.

20. QUiescebam, an languebam potius ex sebricula? cum tuæ mihi literæ sunt redditæ; eas tamen avide perlegi. Quæ ita mihi jucundæ fuerunt, ut in eis legendis acquiescere, languere mihi antea, sim visus. Erant enim suavissime, atque amantissime scriptæ. Sed mirus es scriptor, qui, cum nihil esset omnino, quod scriberes, id tamen ipsum scribens epistolam tibi confeciſti satis justam, nec eam quidem minus elegantem. Ego, mi Lolli, me a te tantum antea diligi sum ratus; nihil enim acciderat, quamobrem amplius expectarem; nunc vero etiam amari me sensi, qui in isto tuo suavissimo rusticatu nostri tam suavem memoriam præstiteris; pro quo ego, tibi quod referam, habeo nihil. Nam, quod nunc facio, non meum est, sed tuarum literarum, quæ me ad scribendum provocarunt. Utinam haberem, qui Gypsianam epistolam illam bene longam tibi describeret, fortasse in ea aliquid tibi, quando ita tu scribis, gratum facerem. Sed id quoque mihi per meam scribendi negligentiam, vel laborem potius, minime licet. Sed, cum veneris, aut in Academia, aut in nostro Cispadano [ut Romani loquuntur, non autem ut nunc sumus] eam commodius legere poteris. Huic Ferrinii nostri accedet illa Oratio absolutissima, quam tu pene inchoatam legisti, qua si ita, ut erat, primis lineamentis adumbrata tantopere admirabaris, nunc næ, mihi crede, clamores tolles, cum suis omnibus partibus, suo omni ornatu Feminam illam Regiam a vobis Academicis descriptam, expressam, atque ante oculos propositam quasi loquentem videbis. Mirum enim ejus Viri ingenium est, atque ad omnia optima natum. Sed nisi advolaris, tota isthæc tua dele-

Digitized by Google

ctatio in ejus reditum reſervanda eſt. Inſtat enim, quin adeſt potius dies, quo una cum Hercule Principe noſtro ad Carolum Imperatorem ſe in viam det. Sed, ſi me audies, cum venerit, veneris. Interea, quod facis, iſto tuo otio perfrueris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Lollio S. D.

Poſtquam de cognomenti loco apud antiquos uſitato nonnulla dixit, interrogat, quid tam triſti tempore agat, & ubi ſit: ſubjicit vero, ſe cum univerſa familia in Beriguardo belliſſime habere, donec Pater Princeps Ferrariam eos accerſi juſſerit.

21. DUm ſum in Beriguardo per hanc peſtilentiam cum meis Principibus, forte, ita ut fit, in deambulando locum ambiens, incidi in tuum nomen in columna quadam picta deſcriptum. Continuo manum tuam agnoſco. In FL. vero hæſitabam. Non enim id cognomenti tibi eſſe memineram. Dum in eo ſum explicando, Renatus Braſaulius optimæ ſpei adoleſcens, qui nobis a Principe patre medicus eſt datus, ſupervenit. Ac continuo [ante enim & ipſe in id inciderat] is eſt, inquit, Lollius tuus; id autem Fl. inquam, Flavium, inquit, ſignificat. Tum illi acquievi. Nunc vero tibi non acquieſco. Unde tu autem, Lolli, cognomentum prænomini in veteribus nominum ſcriptionibus præponi umquam legiſti? non autem ſemper tertio in loco? num fortaſſe Cæſar ſcriptum de ſe reliquit: *Cæſar Cajus Julius*? Cicero item, *Cicero Marcus Tullius*? aut in Hiſtoriis uſquam legitur, *Africanus Publius Cornelius*? Certe tuus ſcribendi uſus inverſus eſt. Rectius vero eſt, ut cognomentum tertio in loco ponatur, ut C. Julius Cæſar, ita & in cæteris, ut tu quoque rectius poſthac facias, ſi ad antiquorum rationem ita ſcribas: *Albertus Lollius Flavius*; quando id tu cognomenti loco tibi confeciſti. At hæc inverſio aliquando etiam in veteribus ſervata eſt, ut in Paulo Æmilio, item in Criſpo Salluſtio. Recte quidem cum nomine tantum; cum prænomine vero non ita; ut ſiquis dicat, Criſpus Cajus Sallu-

Digitized by Google

luſtius; item Paulus Lucius Æmilius, ineptiſſime dixerit. At Lilius noſter ita ſe quoque inſcribit; ut Lilium & prænomini, & nomini præponat hoc modo: Lilius Gregorius Gyraldius. At ille tecum in cognomento in pari errore verſatur, in nomine vero ſolus errat, qui Gyraldium ad Latinam rationem, non autem Gyraldum ſe inſcribere deberet. Sed hactenus de cognomenti tui loco. Ecquid autem hoc triſti tempore agis? aut ubi es? Nam te quoque arbitror tibi, ac familiæ tuæ conſuluiſſe, Urbeque exceſſiſſe. Nos cum univerſa familia in Beriguardo belliſſime habemus, hoc eſt, multo melius, quam aliquando ſumus veriti; ego in primis, & uxor, & filiolus Camillus, ubi tamdiu ſumus futuri, quoad peſtilentia ex Urbe abiverit, ac Princeps Pater nos Ferrariam accerſi juſſerit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Lollio S. D.

De rebus multis hac epiſtola certiorem facit, ſed præcipue de peſtilentia, quam nondum abiiſſe prorſus ſignificat: Beatricis Lunæ pecunioſiſſimæ fœminæ liberalitatem laudat, Viroſque optimos Regia auctoritate curandæ Urbi præfectos commendat.

22. MI Lolli, quando ad Urbem redibis? quando Lilium, ac Riccium tuum reviſes? cur non, quo die tu rus tuum, ego in Beriguardum diſceſſimus, non item eodem die in Urbem reverſi ſumus? Redii equidem, VII. Id. Octob. cum omni familia incolumi; ſed, quoniam tu hinc abes, atque, ut video, diu es abſuturus, mallem equidem in Beriguardo etiam hyemaſſe. Continuo ad Lilium accedo. Miratur, cum me videt, lætatur, gratulatio fit maxima, ac mutua, ſuaviſſimi ſermones, neque de te non multa. Fortaſſe quæris, qui ſtatus Urbis, utrum peſtilentia prorſus abierit? ac quid ſpei oſtentetur, melius fore? Scito igitur, quæ primum ædes occluſæ ſunt, eaſdem aut nondum eſſe reſeratas, aut vacuas novis factas habitatoribus, quæ tamen multo ſunt pauciores, quam homines ſuſpicantur. Omnes Mauri, paucioribus quibuſdam exceptis, in qui-

Digitized by Google

bus Pyrrhius est Didacus noster, partim ad mare abierunt, partim in Pado sunt in anchoris. Quidam ad Padanam insulam appulerunt ad Gabannam turrim. Rumor est, reditum eis in Urbem iri concessum, qui Christianam vitam agere velint, cæteris nullus apud nos locus est futurus. Sus ille obesissimus, ac numeratæ pecuniæ ditissimus, domi cum familia conclusus continetur. Beatrix Luna pecuniosissima fœmina, neque & ipsa hac calamitate immunis remansit; sed animi ea mulier summa est altitudine, de qua ego vel in Principes id commode usurpare possum: vos etenim, Principes, animos geritis muliebres, illa vero mulier Principum. Hæc, inquam, in singula eorum, qui Urbe ejecti fuerunt, capita quinque aureos pro viatico distribuit; quæ summa ad nostram rationem, ad XX. M. Scutatorum aureorum pervenit. Et non hic ego item exclamabo, o Virgo digna viro? Curandæ Urbis præfecti sunt Viri optimi Regia auctoritate, qui etiam quosdam virgis cædi, atque alios suspendio necari jusserunt, in quibus mirus est Alphonsinus Trottius eques, ut nostri dicunt, Rhodianus. Princeps Pater Mutinam heri discessit. Nos ad nostras horas in arce cum Principibus filiis sumus; reliquum domi in nostris studiis transigimus. Ego, & Lilius te cupide expectamus, qui si tertius accesseris, tum aliquid esse videbimur; cura tamen, quamdiu rusticaberis, æque belle ut valeas. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Lollio S. D.

Gratias agit de visio, iterque suum feliciter confectum describens miram aurigæ peritiam laudat.

23. Clio tuo sum usus, multo quidem meo commodiore. Cum enim equos, tum aurigam habes prudentissimum. Nosti, quoties via rusticis curribus danda, atque ex trita orbita excedendum est, idque tam in Urbe, quam etiam extra Urbem, cave quicquam usquam succusserit. Lectica non quietius vectus essem. Ubi vero via aut terræ defectu caveam fecit, aut paulo acclivior deprimitur, hac lenissime descende-

bat,

Digitized by Google

bat, illac vero aptiſſime declinabat. Credo, ſub diſtentis funibus vel longum iter ciſium tutiſſimum duceret. Cœlo vero uſus ſum ſubnubilo, hoc eſt, perquam temperato; via minime pulverulenta. Is enim, qui altior erat, pulvis, ſuperioris noctis minuto imbre ita depreſſus jacebat, ut vix ad multarum rotarum tritum tam cito ſe tollere poſſet. Quid quæris? Totum iter, vel potius brevis excurſus felix, niſi ad id diei horam impranſum aurigam habuiſſem, qui, ut poſtea audivi, neque apud te cibum ceperat, neque a me, ut qui merendæ potius, quam prandii, tempus viderem, quicquam invitatus eſt. Sed, cum ad villam ventum eſt, omnia correcta ſunt; ut, ſi jejunus tam mirus ſit auriga, neque hunc tenorem ſervet plenus, te hortor, ut bellam aliquam cauſſam reperias, qua eo vacuo ſemper utaris. Sed ſatis de via, atque de jocis. De ciſio gratias tibi ago. Si, ut eam quoque referam aliquam, voles, meum tu quoque, cum opus erit, tibi adduci jubebis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Lollio S. D.

De hominum conditione queritur, nihilque eſſe ait, quod vitam magis beatam efficiat, quam prorſus ignorare, ſibi moriendum eſſe. Rus, & Muſeum ipſi jucundiſſimum ideo eſſe ait, quod proximo vicino utatur, cujus ſuaviſſima conſuetudine fruitur.

24. DIi meliora faxint; hodie mane rumor exiverat, Bivilaquium tuum graviſſime laborare, parumque abeſſe, quin animam ageret. O hominis conditionem! Adoleſcentem tertium ac vigeſimum annum agentem, nullo corporis labore exercitum, nulla animi ſolicitudine affectum, in omni honeſto otio conſtitutum, qui vix ægrotare cœpit, tam cito in mortuis adnumerari! Dii boni! quid homo vel a muſcis ipſis diſtat? quid, inquam, inter hominem, & cætera intereſt animalia? Ratio, inquiunt, ſcilicet. Quaſi vero aut ii non ſint plures, qui, ea ſpreta, uni appetitui obediant, ac belluarum more agant, aut etiam nihil rationis, quam beſtiæ ipſæ, habeant amplius. At in vita hæc ratio homi-

minem juvet plurimum; conferat maxime ad vitæ rationem hæc ratio; certe in morte quid profit, expecto, qui mihi id dicat. Continuo enim satius est, quid sit mors, nescire, neque quicquam est, quod vitam efficiat magis beatam, quam, sibi moriendum esse, prorsus ignorare. Qui enim Dionysii ensem in caput sibi casurum suspicit, qui quieto, qui securo animo spiritum unum ducere potest? Ea enim ratione homo se habet cum morte, quæ multo illi etiam undique propior adest, qua se ex una seta equina appenso gladio Tyrannus habebat, ut nisi expectem cum Christo ad Superos ascensum, cum me iterum in hanc vitam revocarit, ac in æternam illam suam gloriam me ut perducat, malim vel lapis esse, etiam in quem omnes omnium cælatorum scalpelli, ac mallei exercerentur, ad columnam vel striatam conformandam. Sed redeo ad te. Rus istud tuum, tuum Museum non tibi tam placebat, quod Urbi propinquum esset, quod situ, quod habitatione, quod cæteris commodis peropportunum illud haberes, quam quod hoc proximo vicino utereris, atque hujus suavissima consuetudine jucunde fruereris, quem nisi Deus sua benignitate incolumem tibi præstet, nulla vis alia medica eum in vitam restituere potest. Qui si secus ipse sentiat, ac secum eum velit, tu te, Lolli, colliges, ac tuam cum ejus sententia libenter conjunxeris, tuamque istam solitudinem tuis libris consolabere, scribesque, quæ cum ad istum dolorem levandum, tum ad tui memoriam aliquam, si modo id quicquam est, quod mortuos honoris sequitur, longiorem efficiendam, plurimum valeant. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Lollio S. D.

Aonii ſcripta valde commendat, quod is Scriptor ſit, qui in utroque ſcribendi genere & Poetico, & Oratorio excellat, eumque Navagerio, & Bembo anteponit, cum multo graviora, & difficiliora perſecutus ſit, atque etiam tam feliciter abſolverit, quam ipſa rei materia, quæ eſt de Immortalitate Animæ, poſtulat. Certiorem facit, Pignam a Principe adeo aſſidue modo huc, modo illuc duci, ut etiam uxori novæ nuptæ gratum non faciat; ſe vero ſolum in Urbe eſſe, nec habere, quid agat, niſi ut cum eo ita familiariter loquatur.

25. LÆtor, Aonii ſcripta tibi tantopere probari, cum ut meum judicium ex tuo magis ipſe comprobem, tum ut is a bonis omnibus bene audiat; tametſi, vel omnibus tacentibus, nihil de ejus laude detrahitur, ut qui etiamſi a nemine laudetur, ſatis ſua ſponte laudabilis ſit. Omnino mirificus Scriptor eſt, atque eo magis mirus, quod in utroque ſcribendi genere & Poetico, & Oratorio excellit. Quod adhuc, qui æque præſtiterint, cum etiam innumerabiles conati ſint, neque ex veteribus, neque ex recentioribus reperiantur. Cicero id quidem expertus eſt; ſed aut ſolutæ orationis dignitas, & ſplendor, quo uno maxime lucet, alterius lumen quaſi obſtruxit, aut in eo multo fuit inferior, quam ut Poeta dici poſſet. Ex recentioribus Pontanus in Poetica facultate etiam cum antiquis contendit; in ſolutiori vero oratione, qua una ſcriptione complura conſcripſit volumina, ſæpe etiam impolite ſcribit. Navagerius mea quidem ſententia egregie in utroque ſcribendi genere laudem magnam tulit; cum neque Bembus utrumque inepte faciat. Quibus duobus Aonius ſi non antecellit, certe in altero ſcribendi genere multo graviora, atque etiam difficiliora perſecutus eſt, quod etiam tam feliciter abſolvit, quam ipſa rei materia, quæ eſt de Immortalitate Animæ, poſtulat. Sed non eſt hic locus, ut pluribus de tanto Viro nunc agam, quam quod ipſe cum cæteris omnibus ex ejus ſcriptis cum copioſe, tum luculen-

Digitized by Google

lenter conscriptis perceptum habes. Quare ad Pignam venio. Is jam, mihi crede, nos fastidit, ac pro nihilo habet. Princeps iterum eum secum ad Caput aureum ducit; deinde ad Beriguardum; postea Comaclium; alio alias, ut etiam uxori novæ nuptæ gratum non faciat. Sed quid plura? Is in tanta ejus gratia est, ut pauci in pari; nullus in majori sit; ut jam spem eam deponere possis, si quam unquam habuisti, ut tecum vel dieculam unam in tuo Museo ponere possit. Ego hic solus sum, nec, quid agam, est, nisi ita tecum familiariter loquar. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Lollio S. D.

Gratulatur de villæ amœnitate, otio, animique tranquillitate, qua ibi cum carissima familia lætissime fruitur; se vero undique in Urbe rumoribus, & suspicionibus angi significat. Gratias agit, quod suam imaginem inter alios doctissimos Viros collocandam ad Museum exornandum a se petat, satisque sibi esse respondet, si eam habeat, quam in suis scriptis tum ad ipsum, tum ad cæteros amicos quasi spirantem missam assidue videre possit.

26. VIllæ tuæ amœnitatem valde tibi gratulor; sed multo magis istud otium, atque animi tranquillitatem, qua te cum carissima familia lætissime frui significas. Dii faciant, ut utrunque sit perpetuum. Nos in Urbe sumus; hoc est, non in bonis rumoribus, qui undique nos angunt, in cædibus, quæ quotidie fiunt, atque in iis suspicionibus, quibus Urbis portas octo continuos dies clausas habuimus. Cætera Dii boni, ut quisque metum auget? ut mira prædicat? ut rumoribus de suo etiam multo acerbiora addit? tu vero felix, qui hæc ignoras, atque ad cujus aures ista non perveniant, ut etiam doctissimorum Virorum imagines, quibus Museum tuum exornes, undique studiose conquiras, in quibus cum meam quoque ponere desideres, me, ut aliquid esse putem, cogis, cum a prudentissimo Viro inter doctissimos Viros me recenseri video. Sed, nisi ego isthuc veniam, atque septuagenarius quasi statua isthic me statuam,

Digitized by Google

tuam, quam mei aliam imaginem tibi mittam, non habeo. Tanti enim me nunquam putavi, ut quovis alio, quam naturali artificio, me exprimendum curarem. Utinam, quod vivo, quietius viverem. Sed quid amici formam aliam quæris, quam eam, quam in ejus scriptis, cum ad te, tum ad cæteros amicos quasi spirantem missam, assidue videre potes, poterisque propediem melius in Epistolarum ad familiares libris decem? Interea viva, ac vera amici imagine fruere, ut ego tua, ita Madii nostri dicere possem. Sed omnes Dii omnia eis male vertant, qui tantum Virum a nobis tam inique averterunt. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Lollio S. D.

Sellam remittens gratias agit, seque utrique plurimum debere fatetur; sellæ quidem, quod vel lectuli molliorem quietem sibi præbuerit; ei autem, quod eam miserit.

27. QUando nunc dolor meus se totum remisit, ego quoque ea ratione tuam sellam tibi remitto, qui si tam longe a me abierit, quam ea a domo mea remittitur, neque is prius redierit, quam ego sellam istam repetam, perpetuo sum isto cruciatu carituras. Ne credas tamen, hoc modo me illi, atque adeo tibi gratias agere, qui me quam mollissime accepistis; immo vero utrique fateor me plurimum debere; illi, quæ mihi vel lectuli molliorem quietem præbuit; tibi, qui eam misisti; quorum utrunque hoc meo scripto testatum volo: ac pro eo tibi ejus usum vel magis probe poto, quam quicquam podagroso, valde cupio; pro illa vero, ut Dii, quicquid est felium, qui eam fœde urina conspurcant, disperdant, etiam, atque etiam precor. Vale.

BAR-

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Lusitano S. D.

Consolatur de morte uxoris longo spatio a rhedariis equis tractæ, atque ita capite illisæ, ut inde paucos post dies mortua sit, polliceturque operam suam in ejus filiis relictis instituendis.

28. CUm tertio die ab elata uxore tua te adissem, Antoni compater, cum ut amici officium præstarem, tum ut, quam possem, etiam tibi in tanto tuo dolore consolationem aliquam afferrem, ita meæ voci tui questus, tua lamentatio viam omnem occluserunt, atque tuæ lacrymæ tantam mihi vim lacrymarum commoverunt, ut [quod ipse plane scis] vix verbum ullum eloqui, ne dum te quicquam consolari potuerim; ut vere dictum sit, maxime dolorem oculos augere. Nunc autem cum absens sum, ac meus dolor eo remissior factus est, neque tuo præsenti quicquam incitatur, partem alteram, quæ ad consolationem pertinet, conabor, si possim præstare. Amisisti, Antoni, uxorem, atque eam quidem uxorem, quam tu tibi tuo prudentissimo judicio [quid enim dicam amplius?] delegisti. Amisisti adolescentem, ea tamen prudentia, quæ sane multos homines multorum annorum facile superasset. Amisisti matrem quinque filiorum, quorum major vix annum complerat octavum; atque in ea etiam terra [quando hoc quoque gravissime ferebas] quæ multorum mensium itinere a tua distat. Quæ singula quanquam maxima sunt, maximeque dolenda, te multo tamen mortis infelix genus excruciare videbatur. Quid enim crudelius? quid acerbius? quid a Diis omnibus alienius? Mane domi incolumem uxorem lætam cum suis filiis agentem relinquere, brevem autem post horam audire foris eam nulla sua culpa, sed ejus, qui id potuit, casus, longo spatio a rhedariis equis tractam, atque ita capite illisam, ut inde paucos post dies misere moreretur? Quæ omnia etsi gravissima tibi acciderunt, non tanta tamen sunt, aut tam ab humana conditione aliena, quæ nullam prorsus habeant consolationem. Nam, quod uxorem ex animi

Digitized by Google

nimi tui ſententia, tibique longe cariſſimam, ſummaque prudentiæ ereptam, nullum querendi modum facis, eo pertinere videtur, ut non tam ejus mortem, quam deſiderium queri videaris. Id, quod ſi ita eſt, qui iſtum tuum dolorem non modo levari, ſed etiam probari poſſit, non video. Nam, qui ſua commoda in amico quærit amiſſo, is vere eum non amabat, ſed ſuam in eo utilitatem ſectabatur. Quod vero timeas [quod quidem magis amoris eſt] ne quid ei in morte acciderit mali, fides, qua Deum Optimum Maximum, ac ejus Filium maxime coluit, me ſuſpicari vetat. Neque vero ex immaturo ejus diſceſſu quicquam eſt, quamobrem acerbior ſit iſte luctus tuus. Quid enim te quæſo, quod nos amemus, tam nobis diuturnum eſſe poteſt, quin, cum nobis eripitur, non ſemper immature eripi videatur? Uxor tua, etſi maxime anus deceſſiſſet, tibi tamen ſemper immature deceſſiſſet, quia eam æque ſemper adamaſſes. Multo vero minus eſt, quod filiorum ratione queraris. Relictus enim eis es pater, qui cum tua induſtria, tum tuis etiam optimis ſtudiis eos in eum dignitatis gradum perduces, quo tu es conſtitutus. Tametſi Principem habeas, quæ illis nunquam ſit defutura, & quia ſuapte natura clementiſſima eſt, & quia ex ejus gremio tibi uxor, illis vero mater erepta eſt. Quod vero in alieno ſolo eam te deſeruiſſe tam graviter queraris, quid hoc eſt, Antoni, quod tantum moleſtiæ tibi afferre poſſit? Num propterea tibi luctus eſt duplicandus? querelæ geminandæ? lacrymæ fuſius emittendæ, quoniam in alieno potius ſolo, quam in quo nata eſt, deceſſerit? Quaſi vero neſcias, omne ſolum omnibus hominibus ad habitandum eſſe conceſſum. Niſi forte, qui in Patria decedunt, non deceſſiſſe, aut recta in Cœlum evolaſſe videantur; qui vero peregre, & toti moriantur, & ad damnatos dimittantur. Neque denique ejus caſus, quem ipſe tam miſerabiliter lamentaris, ſic prudentiam tuam de ſuo loco deturbare debet, ut non recorderis, te & audiſſe, & legiſſe ſæpius, humanam conditionem omnibus fortunæ telis eſſe propoſitam, atque nos homines ea lege eſſe natos, ut ei parere cogamur. Tantum autem abeſt [vide quid ego dicam] ut fortunam improbe homines accuſemus, ut ei maximas gratias agere debeamus, quod ab ea una in ſuis calamitatibus maxima

ma nobis consolatio afferatur; ea autem est, nos scire ejus culpa, nostra nulla imprudentia, calamitatem illam nobis esse allatam. Siquidem abesse a culpa maximum in adversis rebus est solatium. Quod cum ita sit, nihil cuique homini tam grave accidere posse videtur, quod non æquo animo ferre possit. Homini vero istorum studiorum, atque istius prudentiæ tantum abest, ut quicquam opus sit aliena consolatione, ut is amicos suos eatum suum quærentes his, atque multis aliis rationibus consolari maxime valeat. Lugent imperita multitudo filios amissos, uxores, parentes, fortunæ casus, in quibus multa, ac maxima commoda illis adempta sunt; carissimorum rerum desiderio vulgus solicitetur; sapiens autem hæc omnia tanti faciat, quanti, quæ caduca, incerta, aliena sunt, facienda. Patriam is desideret, cui nullus apud alienas nationes honestus sit locus, nulla satis laudabilis conditio, qua uxor tua, dum vixit, honestissima apud Renatam Principem matronam est usa, apud quam tu quoque medici locum tenes. Postremo vero, quod te filiorum solicitudo gravissime angat, quos infantes reliquit, cujus quidem ætatis cura maxime ad eum pertinebat, hoc te facile consolari potest, quod, si eis omnino ex parentibus alter fuit carendum, matre potius, vel de ejus quoque sententia, carerent, te autem incolumem parentem retinerent, a quo ea & studiorum, & dignitatis præsidia possent, quo tu felicissime perfruiti. Ego vero, quod ad institutionem eorum rationem spectat, cum tuum, tum patri amoris, quod Camillo filio præstabamus tuo, id eis omne polliceor. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Robertello S. D.

Ejus librum a pueris vocatum se legisse significat; mittit epistolam suam de Romanorum comitiis Herculi Estensi Principi inscriptam, rogatque, ut eam legat, & puncta, si qua in ea minus probatum inveniat.

ap. CUm mihi quasi a pueris ipsis liber tuus a manibus meis aliarum esset, in quo multa multorum locorum difficillima explicas, continuo ad eam partem accurro,

ro, quam tu de nominibus Romanorum inſcribis, idque ea ratione, quia in eam ſententiam ego anno ante epiſtolam ad Herculem Ateſtium Principem meum bene longam ediderам; quam totam partem avide primum devoravi, deinde etiam ſæpius ſumma cum voluptate perlegi. Quoniam vero in multis convenimus, non potui non ad te primo quoque tempore eam epiſtolam mittere, quam te antea non vidiſſe permoleſte tuli. Certe mihi tua illa parte nihil opportunius accidere potuit. Nam, cum quidam in meam illam epiſtolam ſcripſiſſet, in omnibus quidem inſulſiſſime, in eo vero, quod ad Romanorum familiæ in *jus* terminationem attinet, etiam ignaviſſime, qui & Privernates, & Larinates, & Arpinates, etiam [ſi Diis placet] Familiarum nomina eſſe contendit, is nunc palam, atque etiam multi cum eo ejus generis hominum videre poterunt, meæ ſententiæ doctiſſimos Viros ſubſcribere, ſuam vero nihil niſi meram eſſe inanitatem. Hanc igitur habe, mi Robertelli, legeque, & ſi quid in ea minus probatum offenderis, mihi longe gratiſſimum erit, ſi de tua ſententia me certiorem feceris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Fuſchinio S. D.

Gratulatur, quod & belliſſime valeat, & optime confirmatus ſit: Cœlo illi maximas gratias agendas, ait, quod ſi tam ſalubre extiterit; ejuſque adventum ſe anxie expectare ſignificat.

30. ETſi nihil ad te poſtea de Frigimelio, tamen ex iis literis, quarum exemplum Camilli filii manu deſcriptum habes, & me ab officio meo interea non diſceſſiſſe, & valetudini tuæ, quantum in me fuit, non defuiſſe, facile intelliges. Tibi tamen eas literas miſi, quas ad me Abioſius, qui noſtras ei reddidit, proxime reſcripſit, ut ejus quoque & amorem erga nos, & diligentiam in officio præſtando cognoſcere poſſes. Sed quod nobis maxime opus erat, id maxime obfuit, præſtantia medici, qui unus & Mirandulam, & Mantuam & [ne quid de Venetiis dicam] Mediolanum, & Romam uſque inter-

Digitized by Google

interdum accerſitur ; ut, quos etiam Patavii interea præſentes curat , aliis medicis commendare cogatur . Sed illud tuum frigere in Frigimelio valde mihi arriſit . Certe magnum frigus eſt in operis , atque adeo ſomnus , cum in iis nulla præſens verſatur pecunia . Verum noſtra magis abſentia nobis obfuit , quam non præſens pecunia . Nam ſi ipſe affuiſſes , & morbum tuum facilius , quam ex epiſtola tua, cognoviſſet , & fidelius, ac magis memor ei remedium adhibuiſſet. Sed ego mihi gaudeo , tibi gratulor , quod, qui iſthinc veniunt, idem omnes uno ore nuntiant , te quam belliſſime & valere , & optime eſſe confirmatum ; ut iſti Cœlo gratias agam maximas, quod tibi tam ſalubre extitit . Nolim tamen uſque eo te allicere , ut locum iſtum ad diuturniorem commorationem tibi conſtitueres , ubi multo magis ſicæ , quam quævis peſtis , ſunt devitandæ . Quare ut aliquid ſuſpicionis [quid enim dicam tumultus ?] increpuerit , talaria induas licebit , præſertim tibi homini & vitæ integritate , & moribus optimis prædito . Te equidem hic cupio , ſed minime imbecillum . Cura igitur , ut quam optime confirmatus ad nos revertaris . Vale . Ferrariæ III. Cal. Decemb.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Fuſchinio S. D.

Guidum Balbum commendat antiquæ virtutis hominem , ſibique quinquaginta annorum amicitia conjunctiſſimum , ut nurus dotis nomine ab omnibus Judicibus ei adjudicatæ præſens aliqua pecunia dinumeretur , qua ejus filius eum ſenio confectum alere poſſit .

31. MUltos equidem quotidie cujuſque generis homines amicis , atque aliorum gratiæ diligentiſſime commendare cogor, nunc autem Guidum Balbum hominem antiquæ virtutis, Civem noſtrum ac quinquaginta annorum amicitia mihi conjunctiſſimum, mea ſponte, eoque ipſo inſcio, tibi unice commendo. Huic poſt ſextum annum de nurus dote ab omnibus Judicibus , ſcis eſſe adjudicatum, neque aliud reſtare , niſi ut ad dotem perveniat. Quot , ac quantos ſumptus, qui omnes amiſ-

ſi

Digitized by Google

ſi ſunt, in ea lite agitanda fecerit, non commemoro. Quas moleſtias, quæ incommoda miſer ſenex in ea ipſa perpeſſus ſit, non recenſeo; ſed, ut res cum ejus fratre, qui dotem eam dinumerare debet, componatur, valde laboro; ne, quod puſillæ rei, & ſpiritus ei reliquum eſt, in ea exigenda inſumatur, atque conſumatur. Quare te rogo, qui plurimum cum ejus pueri tutoribus potes, ita agas, ut Balbus noſter uno illo poſtremo judicio omni ſe & ſumptu, & moleſtia liberatum eſſe ſentiat. Quam iſti honeſtam conditionem illi afferent, eam eum tibi accepturum polliceor, modo præſentem aliquam pecuniam illi dinumerent, quam Carolus ejus filius in ſerico & purgando, & texendo exercens, parentem optimum, jam, ut vides, ſenio confectum alere poſſit. Si me, mi Fuſchini, amas, ut vere facis, cura, ut Balbus non ut ſciat, ſe a me plurimum diligi, ſed ut hoſce quatuor reliquos vitæ ſuæ dies cum ſine lite, hoc eſt, ſine omni cruciatu, tum cum Deo Optimo Maximo illam ei tranſigere liceat, ut ſi magnam ejus partem inquietam egit, ſaltem ex ea tranquille diſcedat. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Portio S. D.

Ciceronis locum ad Herennium exponit, ſuamque de eo ſententiam ſignificat, petens, ut, ſi quid ipſe accuratius viderit, ſe de eo certiorem faciat.

32. CUm ad Pignam noſtrum eſſemus, atque ille quæreret in Horatio locum quemdam, tu interea ex poſtremo primo libro ad Herennium alium attuliſti. Ejus autem verba hæc erant. *Ergo, ut oſtendi, ea ratio eſt, quæ continet defenſionem, ſine qua nec parva quidem dubitatio poteſt remorari damnationem.* Quo in loco duo te offendebant. Alterum erat *nec* particula cum *quidem*, pro *ne* & *quidem*; alterum, *parva dubitatio*. Prius enim non ex uſu dictum; poſterius cum ſententia non ſatis apte convenire videbatur. Ego, ut veſperi domum redii, locum adii; ubi offendi in meo Codice illi *nec* literam *c* abraſam, atque ita *ne* relictum. Quoniam vero tibi affirmavi apud probatos Auctores interdum eo quoque mo-

Digitized by Google

do per *nec*, quo etiam per *ne* & *quidem*, & ſcribi, & legi, ut id præſtarem, viſum eſt. Cicero igitur ad Appium: *hoc totum nihil eſſe poſſum intelligere, ſed, cum ſit nihil, nec quid dicatur quidem*. Item ad Atticum: *nec rectum quidem*. Etſi Manutius emendavit, *ne rectum quidem*. Item de Amicitia ait: *At non eſt voluptatum tanta quaſi titillatio in ſenibus. Credo, ſed nec deſideratio quidem*. Cæſar autem 122. inquit: *quarum rerum illo tempore nihil factum, nec cogitatum quidem*, ut videas dicendi modum non inuſitatum, neque prorſus repudiatum. Quin etiam cum *non* offendo *quidem* conjunxiſſe Ciceronem, quod idem efficit, quod *ne* cum *quidem*; ut in Oratore 170. ubi ait; *hanc in Catone non noverunt quidem*. Sed redeo ad, *parva dubitatio*. Senſus eſt: ea cauſſa, quæ defenſione caret, nullum dubium eſt, quin continuo damnetur, quod is dixit, *nec parva quidem dubitatio eſt*, hoc eſt, parum dubitari poteſt, quin damnandus ſit. Sed tu loco *parva* reponas *nulla*, atque ita facias: *nulla dubitatio damnationem remorari poteſt*, quod perinde erit, atque ſi dixiſſes, *nullum dubium eſt, quin damnandus ſit*; atque ita locus mihi exponendus eſſe videtur. Tu tamen, ſi quid accuratius videris, ſi me contra hoc quoque modo certiorem feceris, mihi gratiſſimum feceris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Commendunio S. D.

Gratulatur de mirifico filii ingenio, Deumque orat, ut illi incolumis ſit, viam, quam cœpit, inſiſtere pergat, ſpemque, quam maximam in teneris annis oſtendit, ad ſuum fructum, atque maturitatem perducat.

33. ANtonius Hiſpanus, Vir, ut mihi quidem eſt viſus, apprime doctus hac Romam tranſiens, me convenit, atque, ita ut fit, in ſermone, quem bene longum de literis, atque de literatis Viris habuimus, in Joannis Franciſci filii tui, cui ſe magiſtrum in humanioribus ſtudiis fuiſſe dicebat, mentionem incidit, cum fortaſſe, ut ſuum opus commendaret, tum ut ejus ingenium mirum in modum extolleret; in quo commendando Commen-

Digitized by Google

menduni nullum finem faciebat, quem iſtorum annorum cum in ſoluta oratione plurimum valere, tum etiam ad verſus cujuſque generis pangendos natum eſſe, ſumma cum ſua voluptate prædicabat. Tum ego: quid tam mirum, inquam, ſi qui eo parente natus ſit, qui poſt propria medicinæ ſtudia, in his etiam noſtris humanioribus non parum profecerit; matre vero, quæ Barbadiciorum avorum Principum virtutem, atque ingenium referret? cuique ipſe poſtea, quaſi optimi agri, optimus agricola acceſſeris, etiam cum duodecimo efferat? Hoc ego tum illi dedi collaudans ejus in eo ſtudium, atque etiam gratias egi maximas, qui in amici mei filio inſtituendo illius ingenio par artificium adhibuiſſet. Nunc vero pro noſtra illa veteri amicitia, quæ ab Antonio Abioſio noſtro uſque inſtituta eſt, tanto iſto tibi tui filii bono mirifice gratulor, Deumque rogo, ut is tibi incolumis ſit; ſolent enim præcocia ingenia cito concidere; ac quam cepit, eam pergat inſiſtere viam, atque hanc ſpem, quam iſtis ab annis maximam oſtendit, ad ſuum fructum, atque maturitatem perducat; tu autem, ut facis, illi diutius vivas, ut is in te tanto patre, tu vero in tanto filio longius obſectemini. Vale. Abioſio juniori, ac Sylvio Portio ſalutem. Ravennæ Id. Jul. MDXXXVII.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII LUGIENSIS EPISTOLARUM LIBER QUINTUS.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Antonio Flaminio S. D.

Tota hæc epiſtola faceta eſt. Primum enim jocatur de duobus enſibus ad ſe miſſis multo longioribus iis, qui in uſu ſunt; deinde de iis rebus, quæ contra mittere pro gladiis ipſe poſſit: hortatur denique, ut æſtus fugientes Venetias abeant, ibique genio pro ſuis ſtomachis indulgeant.

1. ENſes accepi, quos Saravallo mihi ex ipſis officinis probe conflatos miſiſti, quorum alterum Grifolio noſtro dedi, alterum mihi retinui, utrumque probatiſſimum. Sed in eo plurimum vidiſti, quod, quam cæteri ſunt, multo eos longiores faciendos curaſti, ſcilicet, ut audentior, atque valentior, ut dicimus, eſſem in pugna, ac hoc modo longius a me hoſtem propulſarem, auderemque magis ea longitudine illum punctim adpetere; qui ſi brevior eſſet, meticuloſe me ſemper reciperem, ac ſatis haberem, ſi hoſtis ictus arte excíperem, quod mei ſimilis non eſt pugnatoris, qui hoſtem fundere, ac proterere valenter ſoleo. Sed ſatis de jocis. Pro utroque Hector noſter habet, quod diſſolvat. At ſi [videor enim te audire, fortaſſe etiam commotum, dicere: Ricci, quam hanc injuriam amicitiæ noſtræ facis?] negabis accipere, ſaltem quantum hominum ſuperſtitio jubet, accipies. Scis enim omnibus perſuaſum eſſe, ne amicis arma dono mittantur. Nam qui ego hinc vobis contra mittam, recte eſt. Sed qui ego ſcio quæ veſtris crudiſſimis ſtomachis conveniant? Hoc mitto, ut iſtis ſuaviſſimis receſſibus tamdiu perfruamini, quamdiu æſtus iſti ſe confregerint,

Ve-

Digitized by Google

Venetiaſque in primis fugiatis, ubi aquæ ipſæ æſtuant; genio vero pro veſtris ſtomachis indulgete. Nos hic, qui concoqueremus, quantum iſthic ferri eſt, die, noctuque lætiſſimis compotationibus operam damus. Ecce iterum ut ad riſus relapſus ſum. Curate æque uterque, ut valeatis, atque ad nos incolumes bene & ipſi valentes redeatis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Antonio Flaminio S. D.

Queritur, ex toto ſumptu facto ejus hortatu in excudendo APPARATU LATINÆ LOCUTIONIS, *vix adhuc ex libris divenditis decimam partem redemptam eſſe, idque librariorum culpa accidere, qui vafre ab emptoribus tertio pluris, quam mandatum eſt, petunt, ut libri relinquantur, poſſintque, commutatione aliqua facta, iis potiri, lucrumque inde ipſi ex arbitrio percipere. Orat itaque, ut illic, aut alibi eorum venditionem adjuvet, &, quod ſuo conſilio ſibi comprobavit, id quoque ſingulari officio apud alios comprobet.*

2. TUo hortatu, ut plane ſcis, LATINÆ LOCUTIONIS APPARATUM edidimus. Utinam quidvis aliud mihi perſuaſiſſes. Numquam enim tanta rei noſtræ calamitas accidiſſet. Nam ex toto ſumptu, quem in excudendis libris fecimus, vix adhuc ex divenditis decima pars redempta eſt. Quod eo factum eſt, quoniam librarii, quibus illi venum dati ſunt, cum quis rogat, quanti volumen indicent? tertio pluris, quam a nobis eis mandatum eſt, petunt. Tum docti Viri opus laudant, pretium pro libri magnitudine refugiunt. Hoc autem iſti id faciunt, ut ſibi tandem, quanti ipſi ea velint, idque in tempus, atque etiam commutatione aliqua facta, noſtro cum ſummo detrimento, libri ipſi relinquantur. Id accedit, quod Gryphius opus noſtrum prælis ſuis continuo ſubjecit, atque ad tria millia probe deſcripſit; ut, niſi Julius Camillus noſter, qui ad Regem cum ſuo Theatro profectus eſt, aliquid ab ipſo Gryphio extorqueat, ut qui contra Regis Diploma fecerit, etiam de ſorte ne parum detrahatur, magnum ſit periculum.

Digitized by Google

At satis tibi sit, quod nominis ex ea editione consecutus es. Recte, Flamini; neque enim ego id minoris æstimo: si modo ita sit: sed si ad id nominis aliquid etiam utilitatis accessisset, multo commodior ea nobis accidisset. Sperabam equidem ex hujus operis honestissimo lucro inopiam meam, quæ me in alieno victu jam multos annos continuit, ac obstinate continere pergit, nonnihil levare, ut si querar, id jure optimo facere possim. Utinam id inique facerem. Commodius enim rationibus meis consultum esset. Sed cum id mihi Dei optimi voluntate evenisse, ut cætera omnia, certo sciam, cum ejus voluntate mea quoque conjungenda est voluntas. Id quod etiam pro ea, quam ipse mihi dilargitur, in se & fide, & spe, libenter facio. Tu tamen aut isthic, aut etiam alibi, si eorum venditionem quicquam adjuvare poteris, cura, ne quid eis defueris, &, quod tuo consilio nobis comprobasti, id quoque singulari officio apud alios comproba. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Antonio Flaminio S. D.

Significat, se vereri, ne paucis nova puerorum instituendorum ratio probetur; sibi tamen satis esse perpaucorum probatissimorum Virorum judicium, quibus ea placeat, quam innumerabilium ignarissimorum inscitiam, quibus displiceat.

3. COmmodius mihi nihil accidere potuit, quam ut tuæ illæ literæ, quibus, Calinius qua ratione filium suum in hisce studiis instituere debeat, pereleganter demonstras, hoc tempore ederentur. Nam cum ego eam viam in meo Principe instituendo sequerer, continuo hic omnes veteres frontem contraxere, atque monstrum esse clamare cepere. Rationem meam profero: non audiunt: aversantur: novam instituendi rationem irridenti. Genus hominum, qui, quod ipsi non viderint, alios vidisse indignantur, digni, qui a glandibus nunquam abducerentur. Ut vero literæ tuæ lectæ sunt, isti se non prorsus quidem repressere, sed tuo judicio, quem in hisce studiis valde profeciſſe sciunt, plurimum tribuere. Sed ut ego id a me, utinam alii a te, cum

istas

Digitized by Google

iſtas tuas literas legerint, eam viam in docendo, quam tu illis monſtras, inſiſtant, atque a pervulgata ea, ac etiam longiſſima, ne dicam barbara, ſeſe ſenſim abducant. Multo enim rectius cum Latina oratione, cum adoleſcentulis vero multo etiam commodius ageretur. Sed vereor, ne ſecus accidat, atque in hac quoque breviori, ac faciliori docendi ratione id eveniat, quod in cæteris doctrinis evenire ſolet, ne pauci ſint, quibus hæc noſtra inſtitutio comprobetur. Tanta eſt enim animorum perverſitas, ut malint in ſua ſententia pertinaciter errare, quam in probatiſſima aliena fideliter emendari. Sed nobis ſatis ſit te ſcribendo, me vero & ſcribendo, & docendo quibus ea placuerit, non defuiſſe, nobiſque perpaucorum judicium, ut probatiſſimorum; quam innumerabilium, ut ignariſſimorum, inſcitia pluris ſit. Equidem, ſi mihi accidat, ut imperita multitudo meam ſententiam comprobet, tantum abeſt, ut id probem, ut pejus odiſſe non poſſim. Sed ecquid tuæ Muſæ agunt? ſilent ne perpetuo? exaruit ne jugis illa pangendi verſus tua vena? an ita ſtomacho etiam laboras, ut id te non ſolum palati, ſed etiam animi ſumma hac delectatione intercludat? Sed vive tamen, atque ita, ut quicquid inde ſubtrahere potes, in communem utilitatem conferas, modo ut Deus Opt. Max. laudetur, modo ut ingenuæ artes facilius percipiantur, demonſtrans. Maſejo, Priulio, Zanchio meo nomine ſalutem dicito. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Antonio Flaminio S. D.

Gratias agit quam maximas, quod ſe verſibus ſuis celebrarit, laudeſque ſibi ab eo tributas elevare conatur: ſe ab adoleſcentia in Latina lingua perdiſcenda ſtudium, & operam collocaſſe ſignificat, recenſetque opera a ſe lingua eadem conſcripta, in quam barbare conjuraſſe plurimos non ſolum ex ultimis, & alieniſſimis Nationibus, ſed ex Italis ipſis plane perſpicitur.

4. TUos verſus accepi, an potius meos? qui quidem ad me, atque adeo de me ſcribuntur, quaſi, qui ſe aut a pictore, aut a cælatore expreſſum acceperit, non

Digitized by Google

tam ejus opus, quam se ipsum, ab eo accepisse dicere possit. Sed tui sunt versus, meæ vero laudes, quibus me tua Musa in iis immortaliter ornat, atque celebrat. Utinam vero, Flamini, meus color, atque is sanguis esset, quibus tu me tuis coloribus in describendo effinxisti; possem ego tum ad istam tantam laudem vere gloriari, ut nunc ad eandem ingenue verecundor; tamen, quicquid sum, si modo quicquam sum, id omne Deo acceptum refero, tibi vero tuo isto tanto mutui amoris testimonio gratias ago quam maximas. In eo vero, quod me a scribendo cessatorem, atque ex jocoso severum factum vocas, jocose tu quidem, atque argute magis, quam vere, facis. Nam quod ad literarum scribendarum intermissionem, hoc fortasse tuo earum desiderio condonare possum. Certe ego, quoties opus fuit, aut per quem id facere possem, ab eo officio nunquam destiti: quin etiam interdum, cum deesset, quod scriberem, mihi argumentum effinxi, ac quicquid in buccam, ut facimus, cum coram colloquimur, in Epistolam mihi conjeci. Quam vero meam severitatem significes, prorsus ignoro; nisi meam humanitatem damnas, quod cum ipse nunc primum, ex quo una esse desivimus, ad me scripseris, ego nihil id tibi tamen objiciam, immo vero fatear, te isto tuo elegantissimo Hendecasyllabo omnes meas literas facile superasse. Ubi vero me rogas, ut omnem barbariem a Latino sermone pergam expellere, nisi in hoc quoque, ut ubique facis, amice jocareris, haberem, quibus te commonefacerem, ut te in amicorum laudibus modestius ageres, neque mihi tantum tribueres, quod mihi summo magis oneri, quam ulli honori esset futurum, quem omnes sciunt hoc minime esse præstaturum. Curavi equidem, quantum in me fuit, adolescens, primum ut in Latina dictione perdiscenda ne mihi usquam deessem. Nam cum ea lingua maxime delectarer, in ejus studio stylum meum assidue exercebam, quem ne aliqua barbarie imprudens inficerem, primum meam lectionem a bonis Auctoribus ne verbum quidem abducebam; ut vero etiam magis expedite scriberem, ex iis ipsis mihi maximam Latini sermonis elegantiæ supellectilem confeci, quem librum LATINÆ LOCUTIONIS APPARATUM inscripsi, quem tuo postea [ut ipse plane scis] impulsu, quid enim dicam hortatu? cum cæteris communica-

vi,

Digitized by Google

vi, qui, ut ejus multiplices, ac publicæ editiones teſtantur, omnibus gratiſſimus exiſſe eſt viſus. Tres deinde libros de Imitatione ad Alphonſum Ateſtium Principem meum ſcripſi, atque edidi, opus plenum, atque abſolutum. Poſtremo vero de Familiarum, ſive Gentis nomine ad Romanorum rationem longiſſimam Epiſtolam ad Herculem Ateſtium conſcripſi, qua primus omnium Familiarum, ſive Gentis nomen in *ius* terminari, ut Julius, Tullius, Fabius, Cornelius, Lælius, & in cæteris reliquis facile comprobavi, atque ad ejus rationem Italicarum quoque Familiarum nomina corrigenda eſſe docui; quam meam ſententiam multi literatiſſimi Viri poſtea ſunt ſecuti, qui veterem Familiæ ſuæ ſcriptionem in hanc noſtram commutarunt; ut alii ex Zancho Zanchium, alii ex Ruffino Ruffinium, partim ex Sigono Sigonium, ex Calcagnino Calcagninium, ex Paſeto Paſetium, ex Gypſo Gypſium, ſeſe fecerint. Quo meo ſtudio ſi quid ei profui, valde gaudeo; certe non is ego ſum, qui mihi tantum arrogem, atque perſuadeam, ut veram Latini ſermonis rationem ab iſto barbariæ impetu vel omnibus Latinis aggeribus tueri poſſe ſperem; quando in hanc non ſolum ex ultimis, atque alieniſſimis nationibus innumerabilibus voluminibus inſolentius irruitur; ſed in ipſa etiam Italia multis partibus ii plures ſunt, qui in eam barbare conjurarunt, quam qui vel uno digitulo eam tueri ſtudeant, ut ſi Terentius cum ſuis Læliis, atque Scipionibus, ac Cæſar cum ſuis legionibus; quid enim dicam Commentariis? ſi Cicero denique cum ſua illa divina dicendi ratione huic adſit, fruſtra omnes agant, nihil opis afferant, nihil eam in ſua integritate retinere poſſint. Sed ad nos redeo. Ego, mi Flamini, quoties in mentem venit, quod in ipſa prorſus inhæret, quo tempore tu ad Saulium tuum Patavii cum Cochio utriuſque noſtro, ego Venetiis agerem, quam crebro una eſſe ſolebamus, cum ego modo ad vos, modo vos contra ad me ventitaremus; poſtea vero cum ego Civitatulæ docerem, ille vero cum Abioſio ad Arſaci pontem ruſticaretur, quo ſæpius ad conſtitutum diem conveniebamus, ac qui ſuaviſſimi ſermones haberentur, quaque mutua voluptate eos dies tranſigeremus, omnia naturæ conditione evanuiſſe, ita afficior, ut prope a mente aberrem; cum vero Cochium nobis deceſſiſſe ſuccurrit, præ dolo-

dolore mori non poſſum; neque interim tuus iſte ſtomachus me parum ſolicitat. Quare vide, quæſo, quod tamen probe facis, ne ei vim ullam afferas: illi obtempera, ac, niſi quod facile concoquere poſſit, id ei manſi præbe. Nos hic apud Principes noſtros rectiſſime habemus, operamque dabimus, ut etiam rectius habeamus. Camillus, cujus tu cum tuo Priulio indolem maxime laudaſtis, creſcit, ac probe docetur, neque minime ſpei puer eſt. Dii illum mihi, meque illi ſalvum aliquot etiam annos velint, qui duo de ſexaginta annos confeci; is vero nondum decimum complevit, quique in me omnia ſua, ut ille ſecum, habebat, habet bona. Mafejo Cardinali, ac Priulio ſalutem, Vale. Ferrariæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aonio Paleario S. D.

Poſtquam de excuſatione, vel potius accuſatione literarum nonnulla dixit, nihilo amplius ſe eum laudando de ipſo meritum eſſe ait, quam qui de virtute virtutem laudans mereri poſſit: ſubjicit, Principes ſuas nobiliſſimas Fœminas egregie eruditas eſſe, ſuumque locum in ſuis de Gloria libris habere, aliaque addit ad publicæ præceptionis rationem pertinentia.

5. EQuidem, Aoni, excuſationem, quam affers, quo minus crebro ad me ſcribas, libenter accipio, ne ſi te de literarum intermiſſione accuſare velim, eodem ipſe me crimine condemnare videar, qui nihilo crebrius a te, quam tu ad me, literas dare conſueverim. Sed quid tu te, contra item ego me, quod minus frequentes in hoc fungendo munere fuerimus, tam inique accuſamus, cum uterque huic officio abunde ſatisfecerimus? Neque enim ego quemquam unquam nactus ſum, qui iſthuc veniret, cui meas ad te literas non dederim, neque tu contra quicquam a te mihi ad eas deſiderari permiſeris. Sed arbitror, quia id ea lingua fecimus, qua omnes Itali vulgo loquimur, qui magis Latina ex noſtris ſtudiis uti debuimus, nobis propterea nos a ſcribendo ceſſaſſe quodam modo, atque etiam prope merito accuſari poſſe, viſum iri. Ac ſi mihi dicendum eſt, quod

ego

Digitized by Google

ego ſentio, parum prudenter, atque nulla cum ratione ab utroque noſtrum eſt factum, qui eo modo primum Latinum ſtylum non mediocri exercitatione defraudavimus; deinde quod amicitiæ noſtræ vel ſempiternam teſtificationem, quam literæ Latine ſcriptæ in omnium ætatum memoriam producere potuiſſent, improbe detraximus. Sed ſatis de excuſatione, vel de accuſatione potius; ſi poſthac tamen curabimus, ut hoc modo frequentiores ſimus in ſcribendo, quam alio committere, ut nos excuſando, magis accuſandi eſſe videamur. Atque ad tuas literas redeo. Eas igitur ſcito mihi jucundiſſimas acciditſe, cum quoniam eo modo, qui mihi magis probatur, erant conſcriptæ, tum quia iis certior fiebam, meum Grifolium vivere, quem ego jam triennium fraterne luxeram. Quo uno optatiſſimo nuntio nihil eſt, quod a me auferre non poſſis. Sed tua illa epiſtolæ pars, in qua de meis erga te meritis, atque officiis extollendis quaſi finem non facis, meam hanc tantam lætitiam non nihil moleſtiæ aſperſit. Nam etſi te quidem gratiſſimo animo, atque optime inſtituto facere certo ſcio, id tamen quodam modo ægre tuli. Nam præterquam quod magnam injuriam amicitiæ noſtræ facis, qui tantopere queraris, te parem ei gratiam referre non poſſe, cui ne ullas quidem agere debuiſti, quaſi ego in tuis ſcriptis, amice, & jure optimo laudandis plus laudis non ſim aſſecutus, quam aut ſtudii, aut officii in eo ipſo poſuerim præſtando. Quid enim mihi tam faciendum fuit, cum ad noſtræ ætatis Poetas veni, quam ut prudenter viderem, ne quis ex eis, qui in aliquem bonorum numerum veniſſent, me præteriret? in iis vero, qui ſuo ſplendore cæteris quaſi lumen prælucerent, ne aut cæcus, ſi non advertiſſem, aut iniquus, ſi non iis ſuam quoque laudem impertiſſem, viderer omnino? in quibus cum tu non ultimum locum obtineres, hunc ego ſi tibi cum cæteris bonis conceſſi, aut adverſus improbos tutatus ſum, nihilo ſim amplius de te meritus, quam, qui de virtute virtutem laudans, mereri poſſet; niſi ea quoque tibi gratiſſima videri, quæ ſine maxima culpa in te omitti non poſſent, omnibus ſignificare voluiſti. Quod vero de Principibus meis tam doctiſſimis, quam etiam nobiliſſimis Fœminis ſcribis, ſcito, filias illas egregie eruditas eſſe, & una cum ætate ſua omnium etiam opinionem ſuperare, eaſque

ſuum

ſuum locum hoc quoque nomine in noſtris de Gloria libris habere. Nam quod me mones, ut in ejus operis exemplis minus ambitioſe agam, neque etiam quaſi de Principum fæce hauriam, tu recte quidem, & ſapienter mones, neque id ego tecum non ſentio; ſed tamen ſi pauciores quoſdam offenderis minus hac mea laude dignos, id a me in eam partem factum accipias velim, me eos ſcilicet non tam hac mea commendatione cohoneſtaſſe, ut ea inaniter geſtirent, quam ut, quid ſibi ad veram gloriam faciendum eſſet, inde plane perſpicerent. Quod vero ad præcipiendi rationem pertinet, ita quidem eſt, ut dixiſti, cum ſummi res negotii, tum ſummæ etiam difficultatis. Sed his quoque id accedit; quod ea dicendi ratio [ut ſummam indignitatem, quæ in docendo eo modo verſatur, omittam] quamvis politiorem dictionem facile corrumpere poſſet. Quare ego cum publicam iſtam præceptionem exercerem, plerumque ea lingua utebar, qua omnes nunc loquimur. At quis hoc te præter unum probabit? At mihi magis in recte ſcribendo, quam in inepte loquendo ex tempore, conſultum volui, meque omnes Latine ſcribere, ut viderent, quam auditores impolite ſemper, improprie interdum, ſi minus barbare loqui, malui audirent. Sardonium, ut tu dicis, atque Sardonianos omnes ita fregimus, itaque contrivimus, atque confecimus, ut mutos diceres. Coaxant quidem neſcio quid, ſed ſubter aquam ranarum more. Nullum enim, quo ſuam ignorantiam defendant, adhuc verbum faciunt. Sed iſti, atque adeo iſtis Dii meliorem dent mentem. Si me diligis, ſi te a me amari ſcis, cum primum occaſio dabitur, ut uſquam in Griſolium meum incidas, ut meo eum nomine complectaris, nimis enim parum eſt, atque exile, ut ſalutes, te etiam, atque etiam rogo. Vale. Ferrariæ Cal. Octob.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aonio Paleario S. D.

Humanitate Nicolai Alienii ad Herculem Principem Legati factum admonet, ut illi inanes has epistolas perferendas dederit; & facete addit, sibi gratiorem salutem futuram, si eam, ut ipse, scripserit, videlicet, quidquid in buccam.

6. NIcolaus Alienius vestræ Reipublicæ ad Herculem Principem nostrum Legatus mihi tuis verbis perbenigne salutem dixit, quem ego contra humanissime accepi, eique tua causa omnia pollicitus sum. Iste ipse, vel suapte humanitate, vel ut meæ par referret, pridie quam a nobis discederet, domum usque mihi nuntiari jussit, si quid isthuc sibi mandarem? qui cum nihil haberem omnino tanto Viro dignum, ne me tamen aut superbum, si nihil scripsissem, aut ineptum, si non mandassem, has illi inanes literas tibi perferendas dedi. Sed heus tu nimis lautus factus videris, qui tam præstanti Viro loco tuarum literarum utaris; mihi quidem longe gratissimum fuit, vel a quovis homine de te intelligere. Sed si a te ipso id intellexissem, multo medius fidius id mihi gratius, ac jucundius accidisset. Quare posthac tu me, hoc est, tui amantissimum, in hoc salutandi genere imitabere, qui etiamsi nihil habeam, quod scribam, scribo tamen, ut vides, quicquid in buccam. Vale. Ferrariæ pridie Cal. Decembris.

BAR-

Digitized by Google

ro, quod tu in Murænam, ego in Archiam adverſus Ciceronem egimus, qui magis ſimiles eſſe poteramus? Sed miror cum ipſe meam Orationem in Archiam habuiſti, de tua iſta in Murænam, quemadmodum ego nunc tecum facio, nihil a te mihi eſſe ſignificatum. Certe quidem in ſcriptis noſtris edendis negari non poteſt, quin iidem ſimus, qui improbiſſimis prælis in eis excudendis æque uſi ſemper ſumus. Ita iis omnibus Dii mala dent omnia, qui nos in ſcriptis noſtris tam impie dilacerant. Quod vero ad tua volumina; ſuum Manutio miſi. De Benedicto Rambertio miror, qui neſcias, optimum adoleſcentem, atque ſanctiſſimis moribus præditum, jam quintum annum, atque adeo, amplius, deceſſiſſe, niſi tamen alius eſt eo prænomine, & nomine iſte tuus adoleſcens. Quare Manutio ejus quoque volumen miſi, eique ſcripſi, ut ipſe videret, ſi quis alius Benedictus Rambertius Venetiis eſſet, atque ille noſter, qui multos ante annos diem ſuum obiit, eique volumen curaret reddendum. Barbario non mitto, quia mihi nullum ad eum eſt redditum; puto te oblitum, illud in faſcem conjicere. Interea ſi quid aliud eſt, quod a me curatum velis, aut in quo mea opera tibi opus ſit, ea ut tuorum intimorum, atque adeo tua ipſa utitor. Vale. Pridie Cal. Auguſti MDLII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aonio Paleario S. D.

Admonet, Albertum Lollium decreviſſe, ut ſub ejus nomine exiret Laudatio Linguæ Hetruſcæ *a ſe jampridem ſcripta: certiorem facit, Amaſejum, ac Bonamicium duo optimarum artium ſplendidiſſima lumina nuper extincta eſſe, rogatque, ut propterea omnem operam det, ut ipſe egregie valeat.*

9. ALbertus Lollius Vir cum honeſto loco natus, tum iis etiam moribus, qui maxime probantur, ornatus, in veſtra vero Hetruſca ſcribendi ratione quantum omnes ex ejus multis ſcriptis, iiſque probatiſſimis ſciunt, in Latina etiam, ut ipſe odorari potes, non peſſime verſatus, cum a me nuper opus tuum utrumque perlegiſſet, tanto in iſtam ingenii tui felicitatem amore exarſit, ut

cum

Digitized by Google

cum jampridem Hetruſcæ linguæ laudationem ſcripſiſſet, eamque in vulgum edere ſtatuiſſet, ac complures haberet, quibus eam inſcriberet, ſub tuo tamen nomine, ut exiret, prorſus decrevit. Scilicet magna virtutis vis eſt, quæ homines etiam tam longe gentium, ac de quo non alias audierint, tam ſubito tanta vi ad ſe amandum rapiat, atque attrahat. Hic hac amoris ſignificatione, alius alia, omnes una voce te ex tua virtute colunt, atque admirantur, optantque, ut diutius in terris ſecum agas, ut cum ſcribendo, tum docendo multos tui ſimiles efficias. Amaſejus, ac Bonamicius duo optimarum artium ſplendidiſſima lumina nuper extincta ſunt; pauci ejus generis relicti eſtis, qui iſtam dicendi facultatem propagetis. Quare tu quoque, quantum in te erit, omnem operam dabis, ut egregie valeas. Pigna opus ſuum, ac ſimul una Cœlii, atque Areoſtii, quibuſcum illud edidit, haud ingrata carmina, tibi dono mittit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aonio Paleario S. D.

Significat, epiſtolas de Lollio ab eo ſcriptas, & a ſe ad eum miſſas, jucundiſſimas ei accidiſſe, Lolliique ingenuam naturam laudat.

10. QUas ad me de Lollio noſtro literas ſcripſiſti, continuo illas ei legendas miſi, quæ quam illi jucundæ acciderint, ex ejus ad te literis facile perſpicies. Hoc ego tibi perſuadeas velim, Lollium bonum [ut eum Romane laudem] eſſe Virum, ac quod tecum tam gratis verbis agit, id ex intimo animo, atque medio [ut ajunt] corde peringenue agere. Pigna ſalutem tibi dicit quamplurimam. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aonio Paleario S. D.

Gratulatur, eum Mediolanensi publicæ Scholæ delectum esse; magnopere tristatur ob Majoragii amici tam cito sibi erepti obitum; sed magis lætatur, eum potius, quam quemvis alium, in ejus locum suffectum; mittitque Orationem a se pro Milone scriptam, atque editam.

1. EOdem tempore est, quod tibi gratuler, mihique doleam. Nam quod Mediolanensi publicæ Scholæ delectus sis, non vulgarem a me gratulationem amicitia nostra postulat; quod vero Majoragii nostri obitu id tibi successerit, mihi magnum dolorem attulit. Nam cum per eos dies cum Rambertio Lucensi negotiatore non mediocri, viro quidem optimo, tuique amantissimo de re tua Veneta ageremus, atque ego jam sæpius Manutio, ac Rhamnusio ea de re literas dedissem, ecce tibi me is in foro offendit: bonum, inquit, nuntium tibi affero. Palearium tuum Mediolanenses publicæ Scholæ suæ præfecere. Manus sustuli, eumque summa sum lætitia complexus; sed dici non potest quam statim Majoragii recordatio mihi subiit. Tanto enim altero amico tam cito mihi erepto non possum non magnopere tristari; sed, quando Diis aliter est visum, magis lætor, te, quam quemvis alium, in ejus locum suffectum esse, eosque rogo, ut illum tibi diuturnum, te vero tuis multo etiam diuturniorem conservent. Nos hic hoc anno ex Patavina pestilentia, belloque Hetrusco, atque ad Montium pedem, ut ajunt, frequentissimum ac nobilissimum cum Auditorum tum etiam Doctorum sumus Gymnasium habituri. Quare, mihi occasione oblata, feci Orationem de horum studiorum utilitate; sed tantum eam feci. Camillus enim filius, qui sexdecim annos agit, nullis neque precibus, neque etiam præmiis adduci potuit, ut eam haberet; neque id memoriæ defectu, qua utitur optima; neque quod animo deficiat, qui etiam puer duas alias habuit, atque cum summa omnium admiratione habuit. Quid igitur? Non dicit. Tantum præcise negat, ac pernegat. Quare qui ego sim animo affectus;

pa-

Digitized by Google

pater es ; tecum cogita. Cum hæ literæ mea negligentia apud me ad hunc diem manſiſſent , cum iis nunc eam Orationem , quam pro Milone ſcripſi , atque edidi , tibi mitto ; tu vero quid cum tuis interioribus ſtudiis agas , utque ipſe cum tota familia valeas , mihi quam gratiſſimum feceris , ſi me certiorem feceris. Vale. Cal. Jan. MDLVI.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Marco Antonio Antimacho S. D.

Significat , ſe in poſterum a bigis ſibi cauturum , cum nihil abſuerit , quin repentino in uno tumulo & pater , & filius , & uxor , univerſa Riccii familia , clauderetur , gratiaſque agit , quod caſum ſuum verſibus Græcis proſecutus ſit , quibus apud doctiſſimos Viros diuturnior ejus extabit memoria.

12. DE tuo conſilio equidem , Antimache , valde te amo. Nullum enim mihi ab ullo amico aut ſalubrius, aut prudentius dari potuiſſet. A bigis ego poſthac tam mihi cavebo , quam non fecit Philippus a quadrigis , aut ſi rhedula omnino mihi utendum ſit , ut quinquus iter ad ſeptimum lapidem homo ſexagenarius pedibus ſatis commode , neque commodius in equo conficere poſſim , a ſolo equo ut ea ducatur , eoque & manſuetiſſimo , & a rhedario homine pedite , probe providebo. Quin etiam cum eo ventum erit , ubi aut paulo acclivior ſit deſcenſus , aut quo pons vel latiſſimus tranſmittendus , tum ego ex ciſio deſcendam , pedibuſque mihi ſemper præſto adero. Ex nimis atroci tragœdia ſum ereptus , Antimache , ut mihi , ac meis non omnia poſthac & provideam , & proſpiciam. Nihil enim abfuit , quin repentino in uno tumulo & pater , & filius , & uxor , hoc eſt , univerſa Riccii familia , clauderetur. Dii boni quid horridius in Urbe cerni potuiſſet? Sed ad te redeo , ne , ſi de tanto caſu pluribus agam , Fabius tuus parum habeat , quod mœrori meo remedii afferre poſſit. Tibi gratias ago , quod caſum meum Græcis verſibus proſecutus es , quibus apud doctiſſimos Viros diuturnior ejus extabit memoria. Sed quid ſi contra tibi gratiam refe-

Digitized by Google

jam? ut te moneam, ne ista ætate prope octuagenaria ejus generis scalulas ascendas, unde vel leviſſimus casus tibi mortem afferat. Humi nobis jam rependum est; per scalas juvenes curſitent; ne, nobis mortis cauſſam accerſiſſe, merito accuſari poſſimus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Petro Valentinio S. D.

Gratias agit, quod de ſe & honorifice ſentiat, & loquatur, mittitque Epiſtolam de Familiarum nominum ratione ad ſuam ſententiam editam, & Defenſionem contra quoſdam imperitos homines ſcriptam.

13. PIgna noſter iſthinc rediens mihi tuo nomine ſalutem plurimam dixit, multaque alia addidit præterea, quæ tu de me & honorifice ſentis, & loqueris. Equidem, Valentini, tuam laudationem in eam partem accepi, in quam is faceret, qui a laudatiſſimo Viro commendaretur, cui neque contra ingratus ſum. Idem enim efficio in te & amando, & extollendo. In uno ipſe me vincis, quod a pari mea de te laus non proficiſcitur, etſi, in alio ut tu contra mihi concedas, neceſſe eſt; quod ego te antea & amarim, & coluerim, quam aut ego quicquam tibi deberem, aut de me verbum ullum feciſſes. Quod vero ad meam ſententiam de Familiarum nominum ratione attinet, ea jam abhinc triennium edita eſt, quam quoniam quereris ad tuas manus non perveniſſe, eam tibi mitto, cui etiam contra quoſdam imperitos homines, qui in eam tam ignariſſime, quam etiam barbariſſime, ut videbis, ſcripſerunt, defenſionem meam accedere volui. Quod autem reſtat, id eſt, ut quam benevolentiam ita abſentes contraximus, eam ita inter nos amando adaugeamus, ut brevi amicitia fiat; in quo ego, qui cæteros facile vincere ſoleo, neque tecum poſterioris partis fore me polliceor. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Herculi Trotio S. D.

Eum laudat, quod ſtudioſe in ſtudiis verſetur, propoſitoque dubio de Calendis intercalaribus ſatisfacit, animoſque addit, ut quotidie quærat, quæ ad utriuſque facultatem ſpectant.

14. Literas tuas legi libenter, Troti ſuaviſſime, in quibus vidi, quod parenti tuo gratiſſimum eſt, te in tuis ſtudiis optimam operam ponere. Siquidem ea quærere, quæ per eas de me quæris, magnum ſignum eſt, te in eis ſtudioſe verſari. Scito igitur, quod ad ſex. Cal. intercalares priores attinet, hanc meam eſſe ſententiam. Cum quarto quoque anno apud veteres, quemadmodum etiam apud nos fit, unus dies intercalaretur, is vero Februarii menſis & tempore, & ſcriptione in vigeſimo quarto die interjiceretur, factum eſt, ut eo die, bis ſexto Cal. dicerent; ſed ut intelligeretur, an primæ, an ſecundæ Calendæ notarentur, addebant prius, & poſterius. Sex igitur Cal. intercalares priores erat is dies, qui in Februario vigeſimus quartus recte numeratur; ſi vero intercalarem diem, hoc eſt alterum ſex. Cal. ſignificare voluiſſent, ſex Cal. intercalares poſteriores dixiſſent. De qua item re nos egimus in APPARATU noſtro ad verbum *intercalare* fere hæc eadem, quo ego te rejicere poteram; ſed malui idem non fortaſſe eodem modo tibi explicare, ne viderer gravate facere, quod in tuorum ſtudiorum utilitatem a me proficiſci poſſet. Perge modo tu, atque ita quotidie quæras, quæ ad noſtram facultatem ſpectant; me nuſquam tibi deeſſe experiere. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Fabio Antimacho S. D.

Dolet de ejus morbo, Deumque rogat, ut eum statim incolumem reddat.

15. DUpliciter isto tuo morbo valde doleo; primum tua causa, qui eo tam gravi, atque jam nimis diuturno laboras; tum etiam tuorum, qui in suo tuam operam maxime desiderant. Quare Deum rogo, atque oro, ut tibi te, ac tuis incolumem statim reddat, atque in una tua valetudine multorum hominum valetudinem curatam velit. Nos valemus, atque omneth diligentiam adhibemus, ne quid hoc tempore aut tua, aut cujusquam alius medicina nobis opus sit. Tu vero si quid a nobis interea usui tibi fore putabis, amice ages, si eo tam libere uteris, quam ejus faceres, quicum multos annos conjunctissime vixisses. Vale, vel, si minus, id saltem cura, ut convalescas.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Fabio Antimacho S. D.

Floram uxorem suam morbo laborantem ei commendat, ut, si spes aliqua se ostendat, eam posse adhuc vivere, ex sua medendi artificio, quidquid habet, expromat.

16. MI Fabi, nunc, si unquam alias, tua opera peropus est. Flora uxor mea, hoc est, mea altera mei pars, gravissime, ut vides, laborat. Equidem valde timeo, ne ejus postremus dies advenerit, quem mihi quoque dolorem si hac mea senectute Dii dent, dent etiam qui ego eum ferre possim, sin etiam salus aliqua nobis se ostentat, ac, eam posse etiam vivere, non desperamus, depromas ex tuo medendi artificio quicquid habes & amoris, & studii, vimque morbo tuis saluberrimis remediis fac, aut, ne is saltem contra nobis majorem faciat, cura. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Fabio Antimacho S. D.

Rogat, ut ad videndum puerum accedat, atque ejus curationem ſuſcipiat.

17. MIezus puer feſtiviſſimus dum mulam in lacu ad Principis ſtabulum abluit, in deſcenſu malo ejus caſu mula præceps merſa eſt, neque puer in ſicco remanſit. Is madidus, ac plus ſatis potus, domum allatus eſt; ſed ex metu graviſſima febris eum corripuit. Tertius hic dies eſt, quo graviter conflictatur. Sperabamus, ex ſanguinis ex cucurbitis, ut dicunt, miſſione eum convaleſcere poſſe, ſed res magis ingraveſcit. Quare te rogo, ut hunc viſum accedas, atque ejus curationem ſuſcipias, ac, quicquid remedii opus ſit ad ejus ſalutem, adhibeas. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Spulverinio S. D.

Hoſpitem ſuum pervetterem commendat, ut ejus cauſſam æquiſſimam, & explicatiſſimam celerrime expediat, ut ad familiam ſuam, quam domi reliquit bene frequentem, ſtatim per eum redire poſſit.

18. NIcolaus Albertinius hoſpes meus eſt pervetus; is præterea eſt homo ſumma urbanitate præditus, eaque integritate, quę in antiquis hominibus maxime probabatur. Hic nunc Venetiis cauſſam æquiſſimam ſequens, mecum eſt jam aliquot dies. Ego, ſi voluptatem, quam capio in tam hilari, atque faceto hoſpite, ſequar, magis te rogabo, ut ejus cauſſam omni dedita opera, quanto potes, longius differas, ut ego ejus feſtivitate diutius perfruar; ſed quando illius maxime intereſt, primo quoque tempore Venetias redire, meam voluptatem ejus utilitati poſthabere cogor. Quare te rogo, atque etiam oro, ut tam celerrime ejus cauſſam expedias, quam etiam ea eſt & æquiſſima, & explica-

Digitized by Google

tissima. Quod si impetro, quoniam non possum plane dicere, mihi gratissimum feceris; id quod possum, ne omittam, tibi recipio, me id in eum locum esse recepturum, quo facio, quæ mihi sunt aliquo modo pergrata. Certe illi quam commodissimum erit, si ad familiam suam, quam domi reliquit, bene frequentem, statim per te redire poterit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Francisco Spulverinio S. D.

Rogat, ut ejus sententia statim sibi suum restituatur, villicusque sub tectum per ingens frigus commode reducatur.

19. ETsi meæ causæ honestati plurimum confido, tuæ vero æquitati nihil omnino diffido, neque quin harum utraque mihi eam adjudicatura sit, quicquam dubitem; volui tamen, ut Princeps meus eam tibi commendaret; sed non ea ratione, ut si quid in ea inesset minus honestum, propterea id ipse in ejus gratiam esses dissimulaturus. Neque enim is ego sum, qui a Principe meo talia petere soleam, neque ejus integritas, quæ, si quisquam id omnino a se petere audeat, quicquam illi sit obtemperatura; sed quod in æquissima causa, qualis mea est, fieri solet, ut primo quoque tempore eam expedias, neque causidicorum multiplicibus Labyrinthis, an dicam malitiis, implicari, ac solitis longissimis dilationibus produci, permittas. Nam cum, mea veteri villa eversa, adversarius meus in meo solo novam villam ædificasset, non postulo, ut fundo cedat villa, non usum ejus totum reposco, sed, ut tantum ejus pars mihi attribuatur, quanti mea vetus villa æstimata est, pro meo jure peto, ac postulo, ut merito me accusare possis, qui in re planissima, quæque, etiam & me, & patronis omnibus tacentibus, per se ita se tuetur, itaque explicat, ut pro judicata haberi possit, Principis mei opera quasi sim abusus; sed, ut rem ita urgerem, villici mei difficilis effecit incommoditas, qui interea sub Cœlo frigido habitare cogitur. Quare te etiam, atque etiam rogo, ut tua sententia, idque statim, mihi meum restituatur, villicusque meus sub tectum per in-

Digitized by Google

ingens hoc frigus commode reducatur. Id quod, si impetro, erit mihi valde commodum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Spulverinio S. D.

Gratiam magnam habet, quod Chriſtophorus Riccius ejus cauſſa ſe tandem reviſerit, multoque majores ſe acturum ſignificat, ſi eum primo quoque tempore dicarum moleſtia liberatum ad ſe remiſerit.

20. CHriſtophorus Riccius, qui tibi has literas reddidit, meus maxime propinquus eſt. Avi enim utriuſque fratres fuerunt, ſed ad ſanguinis neceſſitudinem ſumma etiam, ac mutua accedit benevolentia. Fraterne enim inter nos amamus. Hic huc tuis dicis accerſitus venit, neque, quamobrem id factum ſit, quicquam conjicere poteſt. Equidem, quod tua cauſſa me tandem reviſerit, magnam tibi gratiam habeo, ſed multo majores agam, ſi eum primo quoque tempore hac moleſtia liberatum ad me remiſeris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Spulverinio S. D.

Gratulatur de nobiliſſimis Nuptiis, eaſque ipſi feliciſſimas optans commoda ab uxore manantia ob oculos ponit.

21. GRatuler ne tibi prius iſtas nobiliſſimas Nuptias, an eas tibi feliciſſimas optem, haud ſatis ſcio. Alterum enim amicitia noſtra, alterum rei conditio & periculum a me poſtulare videtur. Ordinem ſervabo. Tibi igitur gratulor, qui iis commodis in una uxore auctus ſis, quibus majora homini deſiderari non poſſunt. Si vales, ſocium tibi comparaſti jucundiſſimum; ſi ægrotas, aſſiduum ſolatorem; ſi quid habes aut moleſtiæ, aut ad deliberandum difficultatis, hæc quoque tibi fideliſſima eſt conſiliaria. Foris a judiciis tuis premeris; domi te eundem tua ſtudia graviter exercent; cum ab utriſque animum revocas, ac te ad te recipis, quod ei ſolatio

Digitized by Google

latio majus solatium adjungi potuit, quam a suavissimis uxoris complexibus excipi? quam in eius sermonibus omnes molestias deponere? quam denique, quod vivis, vere vivere? Quos ambos, praeter mutuas ceteras voluptates, una spes omnibus laetitiis cumulat, brevi fore, ut parentes fitis, habeatisque, qui vos vester sanguis referat, quodque vos vestris parentibus in eis propagandis, ii vobis deinceps optime praestent. Deinde vero Deos omnes oro, ut uxorem eam tibi dederint, quae idem, quod tu, velit nolitque, quaeque, ut par est, dicto tuo obediens sit, ac, quo eam flectas, facile fecturam; quod si a Dis impetras, scito, te eorum beatitudinem impetrasse, qua ut diu perfruaris, eosdem omnibus precibus rogo, atque oro. Adamo nostro doctissimo, atque optimo Viro, si me amas, nostri memoriam renova. Non enim tantum peto, ut meo nomine ei salutem dicas. Nimis enim hoc leve est, sed hoc quoque pluribus etiam verbis, ut facias, te rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Andreæ Nascimbenio S. D.

Orat, ut Bendidii filius in omni scribendi elegantia exploret.

22. CUm Nicolaus Bendidius de me quaereret, quem ego ei maxime probarem, cui filios suos docendos traderet, ego te illi ceteris omnibus, qui Ferrariæ docent, facile praeposui, in quo toto sermone, quid de tuis studiis, quid de moribus, quid de ingenio dixerim, nihil attinet hue referri. Is postridie te convenit. Convenistis inter vos, ut is postea mihi narravit, gratiasque egit maximas, qui hoc illi consilium dedissem. Sperat enim tum ex eo sermone, quem cum illo habuisti, tum ex ipso tuo humanissimo vultu, se optimo magistro filios suos commisisse. Quo in sermone ego ei sum pollicitus, me te, quamprimum vidissem, cohortaturum, ut paulo diligentius etiam meæ causa in eam curam incumberes. Sed cum id nimis longum fore, atque fortasse, viderem, ac primo quoque tempore tanto Viro fidem meam praestare cuparem, hoc modo per literas

teras commodius facere ſum viſus. Te igitur rogo pueros non ſolum in Grammaticis erudias, ſed ſcribendi elegantia expolias, atque in eo dicendi re, quo tu plurimum vales, exornes, ut, cum duo in quibus omnis orationis elegantia conſtet, verb proprietas, atque dictionis figuræ, utrumque eos d demonſtreſque quo quidque verborum genere tracta ſit, uti humilia ſubtiliter, mediocria temperate, m graviter agi debeant. Sed ſus ego [ut dicunt] vam. Id te tantum rogo, ut iſto meo officio dies mihi Bendidius gratias agat, tibi vero tuo ximam referat. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Achilli Bochio S. D.

Scribendi cauſſam exponit, & cum eo jocatur. Inter quid cum Guarinio egerit, innuitque, a ſe epiſtola ne longam ad Herculem Principem ſcriptam eſſe.

23. ET ſervi diſceſſus, qui in militiam profectus & longum viæ iter, & ardentiſſimi iſti Solis faciunt, ut per literas tecum agam, quod coram debebam. Mitto tibi tuam Palladem cum omnibus armis, atque inſignibus, cumque tota ſua prudentia. Nihil enim ea nos defraudavimus. Sed quis me ſtultior totos hoſce dies tecum non conſumpſerim, meaque or tuis doctiſſimis ſermonibus non poſthabuerim? Niſi ta in eo, quam illa eſt, multo prudentiores ſumus, qu tempore captantes frigus non altero tantum, ſed utro crure nudi, neque triplici amictu, ſed vix unico induſio, ſi cti ſimus. Sed hæc de jocis. Quid cum Guarinio eg ſcire aveo; ego cum Sarachio quid acturus ſim, p ſcio, neque permittam, ut ipſe a tuo Riccio, c benevolentiam ſumme admiraris, quicquam deſide Mitterem tibi epiſtolam bene longam, quam lege Herculi Principi noſtro ſcriptam, ſed otii tui ratio mihi habendam eſſe duxi, qui non huc, ut nuga geres, ſed res ſerias, eaſque magnas ageres. Cur tamen, ut, antequam hinc diſcedas, te iterum rev Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonſo Bonazolio S. D.

Gratulatur, ejus virtutem foris inveniſſe, quod domi non obtinuerat, optatque, ut Deus illam provinciam ipſi fortunet.

24. QUod, quam debui, ſerius tibi gratuler, tua culpa eſt, qui tuo Riccio de iſta tua tam nobili provincia nihil ſignificaſti, neque diſcedens [ut par fuit] eum ſaltem valere juſſiſti, & niſi, qui meus erga te ſummus amor eſt, de Franciſco fratre tuo quærerem, quid ageres in tuo ſuburbano, etiam dum, ubi eſſes, ignorarem. Sed mihi gaudeo, quod te cum cæteris amicis benevolentia vinco; tibi vero gratulor tuam virtutem non diu jacuiſſe, ac id eam foris inveniſſe, quod domi non obtinuerat. Certe in Patria ſummi Viri [ut vulgo fertur] nullo ſunt in pretio, & rem ſuam apud alienos melius gerunt. Sed cum tibi gratulor, tum etiam Herculi Gonzaghio Cardinali tuo nomine gratiam habeo, qui te iſti provinciæ, quam quemquam ex multis, quos habere potuit, præeſſe maluerit. Tametſi [quod ejus ſummum eſt judicium] qui te multos annos probe norit, & nunc ſponte accerſivit, hoc quoque virtuti tuæ dediſſe, facile videri poteſt. Aloyſius Ateſtius diſcipulus meus mira mihi prædicat de tui Gonzaghii condiſcipuli ingenio; quod ſi ita eſt, ego quoque illum valde amo, eique omnia optata cupio, in primis [niſi hoc fruſtra facio] ut qui eum optimis literis excolat, quique in Theopompi freno contineat, neque nimis luxuriari ſinat. Sed nihilominus opto, ut tibi quoque Deus Opt. Max. iſtam provinciam fortunet, quando hæc humana tot habeant latebras, ut omnium hominum prudentia unum vitæ diem incolumem vix curare poſſit. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Didaco Pirio S. D.

Significat, rem quidem omnium præclariſſimam eſſe eleganter, & ornate ſcribere, fruſtra tamen id fieri, ſi numquam Scriptor ſcripta ſua aliis communicet, & in vulgi aures exire patiatur. Hortatur itaque, ut optimorum ſuorum verſuum volumen edat, & Academiæ ſuæ Luſitanæ inſcribat.

25. RES omnium, Piri, mea quidem ſententia præclariſſima eſt ſcribere, quaque id lingua, quoque id dicendi genere fiat, modo elegans ſcriptio, ac re ſuſcepta digna ſit, quæque omnibus ſuis conſtet ornamentis; ut ſi quis in Latina ſolutiore verſatur, unius Ciceronis dictio in ejus redoleat dictione; ſi in numeris paulo adſtrictioribus, aut Virgilium, aut Horatium, aut Catullum, cæteroſque probatos Poetas ſequi ſentiatur; ſi vero in Italica ſtilum ſuum magis exerceat, in priori ad Bocatii; in poſteriori ad Petrarchæ rationem eum inſtituat. Sed cum is hoc optime aſſecutus ſit, quod quidem maximum eſt, maximeque difficile, multoſque libros præclare complerit, ſi tamen eos ſecum habeat, ac quaſi in ſinu gaudeat, neque ſcripta ſua communicet, aut in vulgi aures unquam exire permittat, is perinde operam ſuam poſuiſſe videtur, atque ille, qui agrum coluit, ſementem fecit, atque etiam ſegetes meſſuit, ſi ejus tamen uſu poſtea ſeſe abſtineat. In quorum numero cum tu, Piri, ſis non poſtremus, qui cujuſque generis verſus optimos facis, ac jam ſatis juſtum volumen confeceris, niſi eos tandem aliquando in vulgum edideris, niſi eorum doctiſſimis Viris publicam copiam feceris, mihi crede, multum tibi deeſſe ad eam voluptatem, quam ex iis cupis maximam. Hæc enim eſt ad gloriam maxime compendiaria via. Nam etſi adhuc haud paucis Italis cognitus es, brevi tamen iis editis ultra omnes Alpes nomen tuum, ac Piriorum familiæ illuſtrabis; ad quam nominis tui gloriam id accedit, quod ejus inſcriptione Principis alicujus gratiam tibi conciliare poteris, qui tibi hoſpiti, atque externo gratia, ope,

Digitized by Google

ope, atque auctoritate, si quis gravis casus, atque temporum difficultas incidisset, præsto adsit. Verum si id jam tuis optimis studiis apud omnes Italos assecutus es, ut tuæ virtuti libenter studeant, teque maxime tutum esse velint, ac magis tuorum ullam memoriam præstare etiam tam longe gentium cupis, habes prudentissimam in Lusitania tua Academiam, quam Coimbriam dicunt. Huic opus tuum inscribere jure optimo poteris, idque, si me audis, facies, quoniam primum ea suorum Civium optima scripta aliis, quam sibi, inscripta legere non debet; deinde vero quod uno isto tuo optimo officio id assequeris amplius, quod tuis non prorsus alienus factus videbere, quos ista memoriæ tuæ recordatione post tot annos revisseris, qui fortasse tuo isto diuturno silentio te diem tuum etiam obiisse arbitrantur. Cum vero senserint, te adhuc his auris frui, atque tam feliciter frui, sibi valde lætabuntur, tibi vero absenti vehementer gratulabuntur. Incumbe igitur in hanc meam sententiam, atque ad opus edendum te para, præsertim nunc, cum Hieronymum tuum publicum descriptorem habes, qui tibi diligentissime operam suam navabit, cuique maxime fidas, quo si upo malo aliquo fato careas, tum consilii mei recordabere, tui vero te prorsus pœnitebit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Mariæ Nigrisolio S. D.

Ejus literas multis de caussis sibi gratissimas accidisse significat, Deumque orat, ut ejus dignitatem ipsi, filioque adolescenti optimo optime fortunet.

26. TUas literas accepi, mihi quidem eas multis de caussis gratissimas, multo vero etiam gratiores, quod tam longe gentium, neque admodum necessarias. Nam cum ad venditionem, quæ tuo nomine mihi facta est, tuorum fides mihi ad eam præstandam satis esse potuit; quod tamen tuam quoque adjungis, eamque venditionem ratam, atque certam esse velle scribis, tu ista dignitate Viro dignum facis; neque ego eam non accipio. Quod vero mihi eam potius, quam cuiquam alii factam lætaris, tuam erga me benevolentiam facile agnosco; pro

quo

Digitized by Google

quo ego contra omnia tibi læta evenire cupio, neque tuorum quemquam concedo majorem voluptatem ex isto tuo, quem apud ampliſſimam Reginam locum tenes, percepiſſe, quam dignitatem ut Dii tibi, filioque tuo adoleſcenti optimo optime fortunent, rogo, atque oro. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Laurentio Portio Sylvio S. D.

Miratur, cur eum ſubaccuſet, quod parum diligenter rem ejus frumentariam curarit. Quid egerit apud Procuratorem maximum, ob oculos ponit; ſe tamen nihil profuiſſe ſignificat: pollicetur, ſe quotidie negotium urgere non intermiſſurum, &, ſi quid ſpei oboriatur, ſe ſtatim eum certiorem facturum.

27. UTinam, Sylvi, tanta hic mea eſſet auctoritas, quanta eſſe deberet, aut ſaltem, qui rem curant publicam, magis bono nomini, quam vel minimo lucro, ſtuderent. Nihil enim ipſe a me jampridem deſiderares, neque ego tantopere laborarem in eo tibi perſuadendo. Sed miror, cum, hæc ut gerantur, probe noveris, meam autem ſummam in te benevolentiam optime perſpectam habeas, me etiam ſubaccuſes, quod parum diligenter rem tuam frumentariam curarim. Continuo literas tuas Procuratori maximo dedi, atque cum eo egi diligenter. Is mihi exportationem hanc nulli concedi, reſpondit; te ſuperioribus annis ex Principis Herculis decreto id factitaſſe oſtendo. Annum iſtum, quo nulla meſſis fuit, tibi, ac tui ſimilibus omnibus objicit; parvam frumenti copiam, quam nos extrahimus, eſſe, eamque ex noſtris poſſeſſionibus illi demonſtro. Fatetur; ſed tuo exemplo ſi cæteris poſtea concedatur, eam maximam fieri, clamat; ſi negetur, ſe minime æquum eſſe, contendit. Rogo, ut ſtudiis tuis, ut amicitiæ meæ hanc gratiam faciat. Adhuc nihil proficio, neque verbum ullum audio, quo quicquam melius ſperem. Princeps filius puer eſt, atque ab hac re alieniſſimus; ut, quo loco res tua ſit, plane videas; eam tamen quotidie urgere non intermittam, idque magis, ut in eo ſtudio tibi ſatisfaciam;

Digitized by Google

etiam; quam ut eum mihi quicquam putem satisfacturum. At si quid tamen; continuo te postea faciam certiorem. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Ferrio S. D.

Jocatur de nucibus pineis ad se missis, significatque, eas tum sibi, tum Camillo filio gratissimas fuisse; utrumque ei gratias agere, se vero etiam gratiam referre, Ateſtias epistolas nuper editas mittendo.

28. CRedo, te utrique Pineto calamitatem attulisse, qui mihi tantum nucium pinearum misisti. Quid si earum aliqua tibi in caput incidisset? Certe, si ferreus, non jam Ferrius fuisses, te totum contrivisset. Sed quod non potius earum diloricatos nucleos in suis oblongulis, ut fit, doliolis miseris, id Rachio nostro condono, qui quos olim per eum te misisse scribis, ad unum fideliter reddidit. Sed is nunc videat, quam duri sint, quos tam teneros cum sodalibus suis comedit, quando in suo capite hoc modo illos non leviter excudi sentit. Sed de jocis hactenus. Mihi pergratum, Camillo etiam, quamquam is jampridem nuces reliquit, quam gratissimum fecisti. Pro quo uterque tibi gratias agimus; ego vero etiam refero; dono enim tibi Ateſtias epistolas nuper editas mitto; duo item APPARATUS nostri volumina, quæ tu poscis, jam tuis discipulis suo pretio attributa, quibus mallem de Imitatione exponeres, in quo cum eorum studiis multo rectius consuluisses, tum vero meo etiam nomini haud parum dignitatis adjunxisses. Sed ipse videris. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardo Taſſio S. D.

Gratulatur de magna penſione annua ab ejus Principe ei conſtituta, & pecunia ab Henrico Galliæ Rege dono miſſa, hortaturque, ut tandem ſcripta ſua edat.

29. UT audivi, Taſſi optime, Principem tuum Principatu ſuo ejectum, tui memoria illico animum meum perculit, ut quem ſcirem eoſdem cum illo fortunæ caſus ſubiturum. Veteris enim amicitiæ recordatio, cum ego apud meos Cornelios agerem, tu vero cum illis, ac nobiſcum aut Venetiis, aut Patavii quotidie eſſes, ac etiam Ferrariæ proximis annis renovatæ, id a me jure ſuo poſtulabat. Quare eam tuam adverſam fortunam moleſte, ut debui, tuli, id quod cum ego cum communibus amicis, ut fit, quererer, Carrarius noſter non parum eo dolore me ſublevavit, cum magnam penſionem non ſolum a Principe tuo tibi annuam eſſe conſtitutam, verum etiam ab Henrico Galliæ Rege quotidie præſenti, eaque ad trecentum, pecunia ex Gallia uſque tibi dono mitti, nuntiat, pro quo mihi tam optato nuntio illum complexus ſum, gratiaſque egi quam maximas. Nunc vero tibi multo magis gratulor, quod etiam ab adverſa fortuna tam premi non poſſis, quin etiam a ſecunda, quaſi duæ ſint fortunæ, lætius erigaris, aut ſi una, eademque ſit, ſuam inconſtantiam in te tam feliciter ſervet, ut, quem vix afflixerit, eum ſtatim erigere ſtudeat. Etſi, quod tibi in adverſa fortuna ita ſubventum ſit, magis a tua virtute, quam ab ulla ejus aut pœnitentia, aut inconſtantia profectum eſſe, conſtat. Niſi enim tuis optimis moribus, tuis liberalibus ſtudiis, tuis elegantiſſimis ſcriptis ab omnibus bonis comprobareris, nemo te oppreſſum reſpexiſſet, neque tibi in ſumma illa egeſtate conſtituto opem ullam attuliſſet. In ea igitur, ut facis, dieque, noctuque incumbas, &, quod abſolviſti de Principe illo cum reliquis tuis ſcriptis, ut tandem edas, cura: ut quantum ex eo tuo nomini famæ acceſſerit, tantum etiam tuis cum voluptatis, tum etiam ſingularis erga te amoris accedat. Nos, ſi, quo loco res

Digitized by Google

noſtra ſit, quæris, hic ſumus apud Principem noſtrum eadem fortuna, qua cum venimus, ex ea parte etiam pejori, quod Filius Princeps qui mihi, atque meis amicis multum prodeſſe poſſet, ſecundo in Galliam profectus eſt. Aloyſius frater alter nuſquam ille quidem mihi deeſt, ſed. At nolo in mea querimonia tui conſolationem conturbare. Satis eſt, quod mea ſtudia, in quibus omnem omnium divitiarum voluptatem ſupero, mihi auferri non poſſunt; in his, quamdiu vita erit, conquieſcemus, fortaſſe etiam mortui nonnihil vivemus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Virginio, atque Joanni Baptiſtæ Areoſtiis S. D.

Gratulatur, quod ſcripta Patris omnia ab omnibus ſumma cum voluptate legantur, quæ ſingula recenſet, & laudat, ſed præſertim Orlandum Furentem, & Areoſtium mirifice extollit, ſingula, quæ a Poeta requiruntur, eum omnino præſtitiſſe declarans, Auctorique tantum tribuit, ut, cum ab uno Marone diſcedit, ipſi in Poetis primas facile concedat.

30. UT vobis, Virgini, Joanneſque Baptiſta fratres, gratulor, quod Patris veſtri ſcripta omnia ab omnibus ſumma cum voluptate legantur. Nam, ut Latina omittam, quæ a doctiſſimis maxime comprobantur, in Italica lingua ſunt Comœdiæ, quæ argumento ſi non antiquas ſuperant, certe cum iis facile conferri poſſunt; quare etiam ſive ſpectentur, ſive legantur, mirifice delectant. Comœdiis Satyræ accedunt ſua & ipſæ gravitate, atque ſeveritate plenæ, ac propterea Lectori etiam perjucundæ. Tertium opus eſt, quod Orlandus Furens inſcribitur: in quo perpetuo opere omne ſtudium, atque artificium ad omnes voluptates in eo condiendas conſumpſiſſe, atque effudiſſe videtur. Quare illi etiam evenit, ut, cum ab Auctore ſuo primum ederetur, ſummo cum omnium plauſu acciperetur, neque vel legendo, vel audiendo non attente ſæpius iteraretur. Ita enim Lectorem detinet, ut non prius de manibus dimitti poſſit, quam ut ad ſuſceptæ rei finem ſit perventum, quem qui-

Digitized by Google

quidem non tam rei neceſſitas longe produxerit, quin ejus delectatio in ipſo prope initio eum poſuiſſe videatur. Ex quo tanti plauſus tenore tantum abeſt, ut diuturnitate temporis [ut in multis fit Scriptoribus] quicquam deciderit, ut etiam in dies magis amplectetur, chariuſque habeatur. Nulla enim adhuc Gens, nulla Europæ Natio eſt, [ut omittam, quod non defuerint, qui opus illud in ſuam linguam tranſtulerint] qui librum hunc ſumma non excolant reverentia. Quin etiam publici deſcriptores, qui hæc iis volumina ſuppeditent, non ſolum die, noctuque in id ſtudii incumbunt, ut omnibus eorum largior copia fiat, verum etiam inter ſe vel ad ingentes proprios ſumptus certatim contendunt, qui ſplendidioribus literis, nobiliore forma, charta tum magis firma, tum etiam candidiore, ac reliquo digniori ornatu ex ſuis prelis optime expreſſum edant; inter quos proxime Vincentius Valgriſius eo literarum genere, ea voluminis forma, ejus ſplendore charta, iiſque ad reliquum ornatum grandioribus expreſſis imaginibus, quæ, quicquid in quaque parte agatur, quaſi ut geſtum eſt, ante oculos repræſentent, quibus Regium, ac divinum opus excudi par fuit, in vulgus edidit: in cujus etiam gloriam doctiſſimi Viri undique ex ſuo ingenio, quicquid poſſunt laudis, conferre non ceſſant. Alii enim cum iis, quæ divinus Poeta aliunde, ut fit, mutuatus eſt, conferunt, ac quam id commode, quam apte in ſuum uſum converterit, oſtendunt: alii brevi argumento cujuſque partis [quem Cantum appellant] rem integram argute perſtrinxerunt, ac quicquid fabulæ tegumento contegeretur, planius explicuere. His unus Hieronymus Ruſcellius proxime acceſſit, an potius reliquos omnes ſuperavit? qui quantum hujus gloriam ſuis locupletiſſimis ſcriptis adauxerit, dici non poſſet; qui, quicquid interioris virtutis in illo opere etiam prudentiores non paucos perlatuit, & acutiſſime vidit, & facillime explicavit. Pigna vero noſter cum opus ſuum de Romanciis [ut dicunt] ſcribebat, ad hujus unius rationem totam illam ſuam ſcriptionem inſtituit, ac hujus probatiſſimo teſtimonio ſententiam ſuam comprobavit. Sed redeo ad Areoſtium. Hic quidem, quoniam Poetæ & juvare, & delectare debent, utrumque optime præſtitit. Hic enim omnia, quæ ad has partes pertinent, &

Digitized by Google

caute vidit, & prudenter excepit, & feliciter perfecit; in operis vero distributione magis ex ordine ab ipso initio ad finem rem persequi non potuisset; in dicendo vero non ei quidem delectorum verborum legi sese addixit, quam Hetrusci cum sibi, tum cæteris etiam conscribunt, sed ut ejus generis Poeta, qui nulli religioni habuit, si quædam etiam verba minus Hetrusca operi suo interseret; certe id neque absurdum, neque sua scriptione indignum admiscuit. Poetæ proprium est imitari. Hic in suis fabulis omnium hominum varias actiones texit. Digressio omnibus Scriptoribus ad satietatem tollendam, atque ad rem ipsam dignius exornandam attributa est. In hac una virtute, cum rei, de qua agitur, tum etiam sua natura egregie præstat. In locis vero cujusque generis, amoris affectus, fortissimorum Virorum certaminibus, tricis, dolis, personis, virtutibus, vitiis, cæterisque rebus describendis mirificus est pictor. Unum hoc in tanto Viro omnium admirationem superat, quod cum in omnibus egregie excellat, in una re tamen cum re alia comparanda, non habet quicum conferri possit. Id quod cum sæpissime faciat, suo tamen semper facit loco, neque, quod comparat, rei comparatæ non simillimum esse videtur. Ejus autem carminis ratio est, ut quisque versus sua, neque ea aut ignobili, aut nimis inculcata, simili [quam Rimam dicunt] desinentia cadat, quæ certa finium consonantia Poetæ omnium difficillima accidit. Quare etiam fit sæpius, ut inaniter aliquid garriat, aut longe a proposito trahatur. Hic vero noster eas desinentias, ac quasi versuum vincula, ut etiam minime vulgaria, immo quæ maxime abstrusa, ac pauciſſima essent, tam facilia, tam propria, tam illustria, tam præsentia, atque in promptu habet, ut germanæ inter se natæ esse videantur, neque voce, ac sono magis, quam re, ac significatu, conveniant. Equidem, ut libere dicam, quod sentio, huic tantum tribuo, ut, cum ab uno Marone discedo, huic in Poetis primas facile concedam; quin ea sum sententia, si, quo Maro, tempore hic quoque vixisset, magnum periculum fuisse, uter utri esset anteferendus. Utinam mea scripta, saltem APPARATUS, ejus tempore exissent, non dubito, quin mei quoque in eo præclaro opere vel pusillam aliquam mentionem feciſſet. In quo meo summo desiderio si quis me ut paulo ambitio-

sio-

Digitized by Google

fiorem accuſet, is ſuum prius ut interroget, rogo. Qui ſi poſtea tanti Viri tantum de ſe teſtimonium non toto animo appetiverit, is me vel ambitioſiſſimum ut condemnet, facile patior. Sed ad Patrem, atque ad vos ejus filios redeo. Cuperem, ſi fas eſſet, ut is hac ſua perilluſtri gloria diutius nobiſcum agens frui potuiſſet, aut ſaltem ita mortuus partem ſuam aliquam perciperet; quod quoniam fieri nequit, vos, quod vobis eripi non poteſt, in tanto tanti Parentis ſplendore læte, ac feliciter exultate, ac, quæ ejus ſola voluptas fuiſſet, vos ejus quoque cohæredes eam inter vos aut fraterne dividite, aut communiter perfruimini. Valete.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Renato Braſaulio S. D.

Dolet de Patris obitu, gratulaturque, quod in demortui locum a Principe Hercule ſibi medicus delectus ſit.

31. EOdem tempore cum multis cauſſis mihi dolendum, tum vero tibi gratulandum eſt. Nam quod Parentem Virum optimum amiſeris, quique ſua arte vel gratis nulli cujuſquam generis præſto numquam affuerit, mihi cum tua, tum mea, tum etiam multorum cauſſa magnopere dolendum eſt; quod vero in ejus demortui locum Princeps Hercules te ſibi medicum delegerit, quid aliud amicitja noſtra poſtulat, quam ut iſto tanto tuo ſolatio tibi vehementer gratularer? Certe in Patris tui obitu cum tua privata, tum communis omnium magna jactura eſt facta. Sed quod ad privatam, id tamen non parum habes ſolatii, quod is univerſam familiam ſuam eo loci cum fortunarum, tum etiam optimorum ſtudiorum reliquit, ut cum hæc ejus deſiderium perferre poſſit, nihil ei poſtea ſit amplius conquerendum. Quod vero ad tuum locum pertinet, habes undique, quod magnopere læteris. Primum quod tibi iſta ætate, qui vix quintum luſtrum attigeris, prudentiſſimus Princeps id virtutis tuæ tibi teſtimonii dedit, quod multo grandiori ætati vix dare potuiſſet, cum ex multis, iiſque prudentiſſimis medicis te delegit, cui vitæ ſuæ incolumitatem committeret. Quæ Principi medendi provincia eam

Digitized by Google

quoque dignitatem ſecum ducit, quæ te Ferrarienſis Academiæ ex altera parte Principem, ac Moderatorem efficit, ut in uno munere decernendo duas dignitates ſis adeptus; deinde quod Parenti tuo ſuccedens locum hunc nulli alteri invidere poſſes; poſtremo quod, quæ tua ſumma eſt humanitas, multis apud Principem noſtrum adeſſe poteris, quod officium nec a patre tuo quiſquam umquam deſideravit. Tibi igitur multo magis iſta tua paterna ſucceſſione gratulor, quam ejus obitu doleo, quam tuam, ſive etiam parentis tui, felicitatem, ut tibi Dii omnes diu fortunent, rogo, atque oro. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Contulio S. D.

Rogat, ut rem in ſuum reditum differat, ſuggeritque, unde quidvis opis ſuo nomine petere poſſit.

32. UXor mihi ſcribit, ſe ad me ante neſcio quid de impuro illo, ac ſacrilego homine ſcripſiſſe, quæ literæ mihi recte non ſunt redditæ. Si quid eſt, quod me ſcire mea magni interſit, cura, ut ſciam. Verum, ſi id ſit, quod ego ſuſpicor, videlicet de quo tecum diſcedens locutus ſum, omnem operam dabis, ut res in meum reditum differatur; quod ſi per te efficere non poteris, ſcis, unde tibi meo nomine quidvis opis petere poſſis. Vale. Bononiæ IIII. Id. Novemb. MDLVII.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII

EPISTOLARUM

LIBER SEXTUS.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aloysio Cornelio S. P. D.

Causſas affert, cur ei potiſſimum APPARATUM LATINÆ LOCUTIONIS *a ſe confectum dicandum cenſuerit, admonetque, eum cum ipſo omnibus communicatum eſſe, ſed ipſi ſoli inſcriptum, ut poſthac non leve negligentiæ crimen ſubiturus ſit, niſi, quidquid utilitatis percipi poterit, id ab ipſo uno potiſſime percipietur.*

1. CUm equidem præcipue res eſſe duas ſcirem, quæ maxime ad dicendum pertinerent, alteram, ut quicquid inventum eſſet, ad Latinam rationem, de qua ego nunc ago, exprimeretur, videremque, inventionem in ſane quam multis Oratoribus aſſidue viguiſſe; elocutionem vero in priſcorum, eorumque perpaucorum ſcriptis, jam per multa ſæcula incultam, ac pœne abjectam jacuiſſe, nec non ſentirem quantum dignitatis Oratoriæ facultati pars hæc afferret, quamque contra jam fere ab omnibus exploſa illa eſſet Oratio, quæ in ſua lingua pene hoſpes loqueretur, contendi, quantum in me fuit olim, ſi quam mihi viam ipſe [non autem, ut nunc fit, in vulgus ut exiret] ad hanc Latinæ facultatis puritatem, atque elegantiam communire poſſem. Quam quoniam nulla certa aut ratione, aut ſcientia, ſed tantum bona recte loquentium conſuetudine conſtare viderem, hancque ipſam conſuetudinem, niſi ex veterum libris peti poſſe, non ignorarem, ad illorum aſſiduam lectionem ſtatim me contuli, multa cum ſimplicium, tum non pauca etiam conjunctorum inter ſe diligenter obſervans. Sed cum maxime Oratio ex Nomine & Verbo conficiatur, hiſque duobus univerſæ fere Orationis ratio con-

Digitized by Google

Digitized by Google

Illud etiam accedebat, quod, ſi eloquenti Viro [quando prorſus infanti numquam commiſiſſem) commendatus exiſſet, ne in hominum ſermonem inciderem, magnopere verebar. Non enim ſtatim deeſſent, qui me his vocibus proſequerentur. En, qui Latinum hominem Romane loqui docere eſt auſus. Quare cum hæc iſtorum annorum, atque iſtius eruditionis magis eſſe viderentur, iſque tu ſemper fueris, qui a quo die via illa tibi commonſtrata eſt, in ea te plurimum oblectaveris, tantumque abſit, ut noſtris contentus fueris, ut ipſe etiam per te complures Libellos confeceris, nemo fuit omnium, cui rectius noſter hic liber hoc ſuo publico exitu committeretur. Habe igitur a nobis cum ex Verborum ſuis Nominibus, tum contra ex Nominum ſuis item Verbis ex ordine conjunctorum LATINÆ LOCUTIONIS APPARATUM, atatque ita habe, ut, quod ad te attinet, ita elabores, ita contendas, ut muneris noſtri in tua oratione mox fructum aliquem tibi conſtitiſſe videamus. Eſt hic quidem tecum omnibus communicatus; verum [ſi quid ad rem facit] uni tibi ſoli inſcriptus, ut poſthac non leve tui ipſius negligentiæ crimen ſubiturus ſis, niſi, quicquid utilitatis percipi poterit, id a te uno potiſſime percipietur. Itaque dare maxime eam operam debebis, ne, in quo a nobis uberrime te adjutum eſſe omnes intelligent, in eo ipſe ſolus tibi defuiſſe videare. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aloyſio Cornelio S. D.

Queritur, eum Romam petentem mari Piſaurum appuliſſe, neque Ravennæ tranſiſſe. Rogat, ut Romæ ſua prudentia ſibi optime provideat, & una omnibus voluptatibus ei potior ſit ſalus, cum nondum ex morbo plane convaluerit.

2. EGo te ex Abioſii noſtri literis hac cum Cardinali Piſanio avunculo tuo tranſiturum expectabam, quem cum hodie audiſſem ad Portuenſes divertiſſe, illuc ſtatim accurro. Quæro, numquid meus Cornelius adſit in tam nobili comitatu? Reſpondent, eum cum Patruo Cardinali quindecim dies Romam perveniſſe. Ingemui, ut frontem percuterem, ex quinque Cardinalibus Venetis,

Digitized by Google

tis, qui nunc Romam peterent, quatuor Ravenna transiſſe, Cornelium vero, quem omnium maxime cuperem, mari Piſaurum appuliſſe? ut ſuum adhuc in me tenorem mea fortuna recte retineat, quæ in omnibus rebus mihi adverſetur. Perrexi tamen ad Cardinalem, ac reverenter ei manus ſum deoſculatus, quicum, quæ pauca habita ſunt, verba omnia de te fuere. Sed redeo ad te. Romæ nunc es, Aloyſi, hoc eſt, in aliena Civitate, in alieniſſimo Cœlo, a Parentis optimi conſiliis quam longiſſime. Tu tua prudentia tibi optime providebis, ac quoniam ex Nicenſi morbo nondum te plane convaluiſſe audio, una tibi voluptatibus omnibus tua potior ſit ſalus; cum te te recte confirmaris, iſti ætati indulgere licebit, ſed id modice, atque intra modum ſemper, ut facias, curabis. Vale. Ravennæ xi. Cal. Novembris. MDXXXVIII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aloyſio Cornelio Cardinali S. D.

Gratulationis vice de ampliſſima Cardinalatus Dignitate ipſi delata monet, atque hortatur, ut diligenter animadvertat quam perſonam iſta nova Dignitate induerit, quidque oneris ex ea ipſi acceſſerit.

3. CAlamum ſumpſeram, ut Parentis tui clariſſimi Viri mortem tecum deflerem; non enim poſſum dicere, ut tibi in tanto luctu conſolationem aliquam afferrem, cum hac ego quoque tam indigeam, quam qui illum maxime adamarit; cum ecce tibi, qui, te in Cardinalium, ut noſtri loquuntur, Collegium cooptatum eſſe, mihi nuntiat, quo ego dupliciter ſum recreatus. Nam & dolore, quo ex Patris tui obitu afficiebar maximo, continuo maxima ex parte levatus ſum, tum etiam eo modo ad te ſcribendi, quod omnium invitiſſimo animo facio, liberatus. Nam, cum rei adverſæ commutata ratione, ſcribendi quoque meam inſtitutam rationem commutandam eſſe duxi, magiſque tibi iſtam tuam tantam Dignitatem gratulandum, quam vel verbum ullum minus lætum faciendum, eſſe ſtatui. Sed cum ego meæ lætitiæ par gratulationis genus tibi depromere vellem, idque enixe conarer, quanto id ſtudioſius conten-

de-

Digitized by Google

derem, eo minus me præstare posse videbam. Siquidem, quo cum cæteris, qui ista amplissima Dignitate aucti sunt, Bembo, Andrea Cornelio patrueli tuo, ac Masejo sum usus, id, etsi pro mea in illos summa observantia, minime vulgare, atque obscurum fuit, majus tamen aliquod, atque præclarius gratulationis genus tecum mihi quærendum erat, quem ut filium prope in tota tua adolescentia in hisce nostris studiis instituëram. Sed quoniam id assequi non potui, alio institutæ orationis meæ stylum converti, ut te scilicet monerem, atque hortarer, ut quam ista nova Dignitate personam indueris, quidque oneris ex ea tibi accesserit, etiam, atque etiam diligenter animadverteres, ac utrumque postea in omni tuo officio integerrime præstares. Ex Divi Joannis Familia, in quam admodum puer adoptatus fuisti, hoc est, ex satis ampla, ac magnifica Rep. [ut in qua natus es nunc nihil recenseam] in amplissimum Cardinalium Collegium venisti, ut quanto hæc superiori multo major, multoque est splendidior, tanto in eam curandam studiosius, atque ardentius incumbere debeas, videlicet ut, quantum in te erit, efficias, ne quid summi officii ea a te desideret, atque expectet. Id quod facile assequeris, si tuam tantum conscientiam in rebus decernendis audire volueris, neque permiseris, ut aliorum consilia te te auferant, quo minus quod e Rep. Christiana sit, fortiter & sentias, & decernas. Ac quoniam ejus Januæ, quam Deus Ecclesiæ suæ esse constituit, Cardo factus es, Fores illas ita æque sustinebis, ut facile circumvertantur, quod quoque nullo negotio præstabis, si oleo virtutis assidue te unctum præbebis, neque charitatem, quasi earum custodem optimam, ab eis usquam vel latum unguem dimiseris; si denique. Sed quid ego ago, qui non videam, cui scribam, qui sua prudentia, suaque optima natura, qui quicquid Reip. Christianæ maxime interesse senserit, senserit autem omnia, id cumulate sit præstaturus? Quare hic dicendi finem faciam, si Deum Opt. Max. prius rogabo, ut istam Dignitatem tibi fortunet, ac quoniam tua Familia Reip. suæ Principes, Christianæ Cardinales, Reginas etiam apud alienos edere solet, si ea te Pontificem Maximum haberet, ut tum ista mente optima, atque isto animo tibi constes, remque Christianam, quæ ad interitum suum præceps collabi videtur, conserves, atque in

pri-

Digitized by Google

priſtinum ſtatum reſtituas, etiam atque etiam diligenter videbis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Riccio Cardinali S. D.

Ampliſſimam Cardinalatus Dignitatem ei vehementer gratulatur, neque minori ſtudio optat, ut eam Deus ipſi fortunet. Ut autem ſciat, quis ipſe ſit, ob oculos ponit opera a ſe jam edita, & operam ſuam addictam docendis Filiis Herculis Ateſtii Principis Ferrarienſium, ſubjicitque, quo conſilio id faciat.

4 FOrte cum inter eos, qui in Cardinalium Collegium a Jul. III. Pontifice Maximo proxime cooptati ſunt, meum Cornelium quærerem, ante quam ad ejus nomen pervenirem, in tuum incidi, atque in uno ſaltu [quod dicunt] duos apros cepi, mirumque in modum utroque ſum delectatus. Sed de meo Cornelio cum eo egi, nunc tecum agam. Equidem, ampliſſime Ricci, ut Familiæ noſtræ nomen ea Dignitate auctum eſſe ſenſi, tanta ſum voluptate affectus, ut tuorum quemquam, qui tibi vel ſanguinis conjunctione adſtrictior ſit, majorem cepiſſe non concedam. Mea enim ſic natura eſt, ut optimum quemque ſummis honoribus cohoneſtari, atque omni Dignitate ornari valde cupiam; meos vero Gentiles, tuique ſimillimos, omnium maxime. Quare tuam iſtam ampliſſimam Dignitatem tibi vehementer gratulor, eamque ut Deus Opt. Max. tibi fortunet, non minori ſtudio opto. Sed ego te mirari video, qui a quo tanti fias, prorſus ignores, neque fortaſſe umquam ejus nomen audieris, certe quidem de facie numquam noris. Nihil eſt, quod mireris. Riccium Familiæ utrique nomen eſt, cujus ego nullum vel humilioris fortunæ virum non pie amo, tui vero ſimiles niſi ſumma obſervantia proſequor, ac ut noſtri certior fias, ac poſthac quo propinquo auctus ſis, ſcias; ego is ſum Bartholomæus Riccius, qui APPARATUM LATINÆ LOCUTIONIS abhinc jam prope viginti annos edidi, quod opus etiam tres libri de Imitatione ſunt conſecuti, quique jam tertium, & decimum annum Herculi Ateſtio Principi Ferrarienſium in ejus

filiis

Digitized by Google

filiis operam do docendis; quæ a me non eo dicta esse volo, ut quicquam me propterea tecum jactari videar, sed ut tu fortasse læteris, ex tuis Ricciis aliquem esse, qui cum Principibus gratus sit, tum cujus scripta a doctissimis Viris haud ingrate legantur, certe ut, si huic meæ erga te observantiæ aliqua benevolentia respondere velles, scires cui homini eam impertireris, ac quo literas tuas, si rescribere non dedignareris, reddendas curares, quorum utrumque, si mihi accidat, erit quam gratissimum. Vale.

JOANNES RICCIUS CARDINALIS

Bartholomeo Riccio S. D.

Incredibilem jucunditatem ex ejus literis se percepisse significat, cum ex iis cognoverit, eum & Gentilem suum esse, & Virum virtutibus, & doctrina insignem, & Herculi Atestio tanto Principi percarum, polliceturque, se posthac eum semper & benevolentia, & charitate sibi conjunctissimum habiturum.

5. AD quartum Nonas Majas, qui dies nudius quintus fuit, accepi tuas literas & suavitatis, & elegantiæ plenas, quæ tametsi longe serius, ut opinor, quam dedisses, fuere redditæ, incredibilem mihi tamen jucunditatem attulerunt. Nam & te mihi Familiæ nomine conjunctum, & vehementer ea re gratulari nobis amplissimam Dignitatem significabas, quam certe Dei Maximi & Sanctissimi Pontificis beneficio sumus consecuti; quod quidem munus eo mihi gratius, tuis perlectis literis, fuit, quod eam occasionem præbuerit, ut te cum virtutibus & doctrina insignem Virum, tum vero Gentilem meum per epistolam tuam cognoscerem. Illud præterea me non mediocriter oblectavit, quod te apud præclarissimum istum, atque optimum Principem tot annos ætatem egisse intellexi. Nec sane vereor, quin te cum fides optima, tum doctrina ipsa, quam singularem non minus editi abs te libri, quam eruditorum testimonia, declarant, tuo isti tanto Principi percarum reddiderint. Quamobrem quoniam ad Familiæ nostræ conjunctionem virtus etiam accessit, qua sæpissime vel ad eos diligendum impellimur, quos num-

Digitized by Google

numquam vidimus, ſic te ipſe diligam, ut me tibi poſthac pollicear cum benevolentia, tum vel maxime charitate ea, qua ego plurimum propinquos, ac neceſſarios meos complecti ſoleo, conjunctiſſimum eſſe, ac fore ſemper; idque, ſi quando opus fuerit, re ipſa præſtabo. Nihil eſt enim virtute ipſa mihi dulcius, nihil gratius. Vale, mi Ricci, & me ama, ut facis. Romæ viii. Idus Maji MDLIIII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardino, & Petro Lauredaniis Gemellis S. D.

Significat, ſe ſumma benevolentia eos complecti, quod mutua amandi propenſione ſimiles ſint, ſimulque optimis ſtudiis optimam operam dent; monet, & hortatur, ne quid de inſtituto ſuo lentius remittant, ut præter omnium amorem ampliſſimam etiam gloriam conſequantur.

6. JOannes Caſtaldius adoleſcens cum haud peſſimis literis, tum etiam optimis moribus præditus, cum iſthuc ad nos rediiſſet, mihi, quæ honorificentiſſime cum illo de me collocuti eſtis, mea ſumma cum voluptate narravit. Equidem, Gemelli Lauredanii, Andream Patrem veſtrum magni ſemper feci, facioque quotidie non minoris, Joannem autem Cornelium maternum avum veſtrum omnium plurimum, cujus etiam mortui memoriam omnibus meis ſcriptis præſtare non intermitto, qua vos utraque de cauſſa vehementer amare cogor. Sed ad hanc meæ erga vos ſummæ benevolentiæ cauſſam ea quoque non levior cauſſa accedit, quod vos optimis ſtudiis optimam operam dare audio, atque inter vos non ſolum, quemadmodum forma, ore, ac vultu alter alterum optime refertis, idem in mutua amandi propenſione, ut probe præſtetis, ſed etiam uter utrum fraterna pietate ut ſuperet, magiſque alter de altero bene ut mereatur, omni conatu contendere. In quæ utraque ſtudia non ut, quam veſtra ſponte facitis, ardentius incumbatis, ſed ne quid de inſtituto veſtro lentius remittatis, moneo, hortorque, ex quibus præter omnium veſtri amorem, ampliſſimam gloriam etiam conſequemini. Certe Lauredaniorum Familia nobiliſſimis Principibus nobilitata eſt, Cor-

Digitized by Google

Corneliorum etiam Reginas habuit. Si vos tamen ei opinioni, quam de vobis homines jampridem conceptam habent, egregie respondebitis, mihi credite, omnes Principes Lauredanios, omnes Reginas Cornelias gloria superabitis. Valete.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Gemellis Lauredaniis S. D.

Eorum literas se accepisse significat, alteras mirificas, alteras magis faciles, ac puras. Alteri itaque valde gratulatur, ut quem eloquentissimum Virum brevi speret; alteri animos addit, ut fratris viam insistat, atque ad eum modum suam scribendi rationem instituat.

7. CONstitueram [ut ante ad Patrem vestrum scripseram] quod nunc per literas vobiscum ago, id me coram, ac multo pluribus cum ambobus acturum, sed vis aliena, non mea me voluntas, a mea isthuc profectione revocavit. Vestras literas accepi, mirificas alteras, alteras magis faciles, ac puras, eodem tamen argumento scriptas. Tuæ vero, Bernardine, cum omni copia, atque rei ubertate abundant, tum summa dicendi elegantia, atque splendore nitent, quæque ita mihi & stilo, & sententiis probantur, ut verear interdum, ut, eas ab adolescentulo scriptas esse, credam. Maturius enim ingenium sua præstantia plane præ se ferunt. Siquidem stilus, & hæc dicendi ratio nisi a diuturno, atque assiduo scribendi studio proficiscitur. Si vero ita est, quod ego maxime cupio, ut a Magistro tuo nihil adjutus sis, valde tibi gratulor, ut quem eloquentissimum Virum propediem sperem. Jacta enim ea sunt fundamenta, ut reliqua perillustris ædificatio facile cerni possit. Pergas modo, stilumque, qui optimus est dicendi magister, exerceas, scribas, rescribas, complura volumina conficias, quæ etiam conscindas, atque abjicias, mihi crede, in tam parva jactura maximum fructum te esse percepturum. Tu vero, Petre, si Bernardini fratris viam institeris, atque ad eum modum scribendi rationem tuam institueris, multo tibi rectius consulueris. Non enim satis est pure, atque plane rem exprimere, nisi etiam eam ornate, atque aliquo

modo

Digitized by Google

modo ſplendide, dixeris. Vidi ego ſæpe, atque adeo quotidie omnes videre poſſunt, quaſdam hominum effigies tantum ex lineis ex atramento ductis optime conformatas, quæque in ſua membra apte deſcriptæ hominum formam egregie exprimunt, ac minime ingratum intuentibus afferunt aſpectum, quibus tamen adhuc multum deeſt ad omnem cum ornatum, tum etiam ejus notiorem formam exprimendam; id autem eſt color; qui ſi acceſſerit, ac ſuis partibus ſuperinductus erit, nihil eis poſtea ad perfectam abſolutionem deſiderabitur. Hic autem color in oratione ſunt quædam lumina, quibus ſi ea inſpergatur, atque puritatem illam ſuam exornet, nihil ei poſtea ad omnem venuſtatem, atque perfectionem deeſſe poterit, quæ tu lumina ut orationi tuæ addas, atque appoſite in ea inſpergas, omne tuum ſtudium adhibebis. Id autem potiſſimum effeceris, ſi ad bonorum imitationem & ipſe multum ſcripſeris, ad quod ornamentum ſi non ita ſtatim perveneris, ne deterrearis; pervenies tamen paulo poſt. Scribas modo aſſidue, atque ad Ciceronis in primis rationem omnem tuam dictionem dirige. Hæc pauca nunc a me, reliqua, quæ ad hanc rationem pertinent, ambo a veſtro Magiſtro quotidie habere poteritis. Valete.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardino Lauredanio S. D.

Gratulatur de ejus Oratione in funere Principis Triviſanii habita, hortaturque, ut quotidie ſcribat, conceptamque de ſe a Civibus opinionem non ſolum in poſterum integram præſtet, ſed in dies magis adauctam comprobet, quæ ipſi poſtea ad omnia Reip. præclara munera præſto adſit obeunda; rogat denique, ut editionem duorum ſuarum Epiſtolarum librorum adjuvet.

8. PAulus Rhamnuſius Pignæ noſtro de ejus libris longiſſimas literas ſcribit, in iis autem poſtremis adjungit, te Marcum Antonium Triviſanium Principem veſtrum in funere laudaſſe, quod iſtorum annorum ſatis eſſe poterat; ſed id etiam adjunxit, te cum tua ſumma laude eum laudaſſe, qui non tam ejus Principis integritatem

Digitized by Google

tem dicendo illuſtraſti, quam tuam eloquentiam omnibus luminibus ornatam explicuiſti. Quod etſi mihi minime novum accidit, qui ingenium tuum optime noveram, gratiſſimum tamen fuit, ut, quod ego te ſponte mea mihi multo ante propoſueram, & meis literis tibi etiam aliquando ſignificaram, id ab omnibus comprobari ſentirem. Quare tibi gratulor, mihi gaudeo, teque hortor, ne hic metam tuam tibi conſtituas, ſed quando ſtylus hujuſce facultatis optimus eſt magiſter, quotidie ut aliquid, vel etiam, cujus tibi argumentum effingas, ſcribere ne ceſſes, non ſolum ut hanc, quam tui de te Cives iſta ætate opinionem concepere, optime in poſterum præſtes integram, verum etiam, ut eam iſtis indies magis adauctam comprobes; quæ una poſtea tibi ad omnia Reipub. tuæ præclara munera præſto adſit obeunda. Sed cum nunc tibi gratulor, tum etiam Fratri Gemello ſuadeo, ut is quoque ita in hac dicendi facultate ſtylum ſuum exerceat, atque occupet, ut te non longiori in dicendo intervallo, quam in ortu fecit, feliciter ſequatur, ut, ſi caſus hanc item occaſionem offerat, is tibi fidelis comes addatur, atque ita, ſi non una conjuncti omnibus actionibus eſſe poſſitis, ſaltem, quod rotæ in curru faciunt, ubi alter quaſi pedem extulit, alter eo greſſum inferat. Nunc redeo ad te, Bernardine. Scio, te recordari, te mecum fuiſſe, cum proxime duos mearum epiſtolarum libros Ruſcellio reliqui, quos ipſe poſtea meo nomine, ut dicunt, imprimendos daret. Percarum mihi feceris, ſi eum adibis, ac quibus eos dederit, quove loco res ſit, de eo ipſo intelliges, meque poſtea de ea certiorem feceris, quam, quantum in te erit, ut ad ſuum finem adjuves, te etiam atque etiam rogo. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardino Lauredanio S. D.

Rogat, ut vicem ſuam ſumat in initiatione Baptiſmatis filii Pauli Rhamnuſii, eumque ad fontem quaſi ſuis manibus ſuſtineat.

9. PAulus Rhamnuſius optimus adoleſcens, tuique ſtudioſiſſimus, ut de more Chriſtiano in hac ejus filii Baptiſmatis initiatione teſtis ſim, hucuſque invitat: cui ego non ſolum Chriſtiane obſequi cupio, ſed iſto officio nihil mihi jucundius ea ratione, quam optime noſti, accidere potuit. Verum quoniam hanc piam operam cum iſtorum temporum iniquitate, tum etiam mea non ſatis libera agendi ratione, præſens illi dare non poſſum, te rogo, ut in iſto Divino officio vicem meam ſumas, ac hoc tantum ipſum perſonam meam induas, atque infantem ad fontem quaſi meis manibus ſuſtineas. Quod ſi, ut confido, mihi præſtiteris, cum ego plurimum tibi debebo, tum vero puer ſanctiſſime primis Sacris initiabitur, qui ad Chriſtianam Fidem ab eo introducetur, qui cum vere in Chriſtum credit, tum etiam moribus, ac vitæ ſuæ ſanctitate fidem ſuam optime comprobat. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bernardino Lauredanio S. D.

Gratias agit de officio Chriſtiano, quo pro ſe functus eſt, parem ſe relaturum pollicitus, ſi occaſio tulerit.

10. DE officio illo, quo pro me iſthic functus es, Chriſtiano gratias tibi ago, parem etiam relaturus, ſi quid tale, aut etiam majus, hic tibi umquam eveniſſet. Quo vero anno, quo menſe, quo die, qua hora ille deceſſerit, tibi mitto; ſi quid aliud eſt, quod per me curatum velis, manda; ne fruſtra mandaſſe videaris, ego re ipſa diligenter curabo. Compatri, atque ejus, tuoque patri, meo nomine ſalutem. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Basilio Zanchio S. D.

Ejus Alethem laudat, queriturque, quod ad se opera jam edita non miserit.

11. ACcepi tuum Alethem. Vera quidem, ut scribis, omnia, neque alio modo, quam ipse facis, latius pertractanda. Nam si fuse, ac, quantum res postulabat, copiose tractasses, Dii boni, quod volumen non impleviſſes? sed mire omnia percurriſti. Quas pauciores chartas cum legerem, in mentem venit illud Catulli de Cornelio suo, qui tribus chartis universi ævi Historiam complecti ausus esset. Sed heus tu, falleris, si pro omnibus rebus, quas multas debes, in eo mihi satisfeciſſe putas; ac quoniam universam naturam mihi misisti, te quoque in ea & Latinas dictiones, & reliqua tua carmina, quæ publicasti, mihi misisse existimas. Questus sum cum fratre tuo Chrysostomo amabiliſſimo, ac suaviſſimo Viro, mihique jucundiſſimo amico, te nullam nostri memoriam tenere, ne in eo quoque, quod vel homunculis quibusdam præstas. Tecum nunc idem expostulo, qui volumina complura edideris, eaque ad tuos quaque versus dimiseris, mihi ne verbum quidem. Sed ignosco tamen, qui idem ego contra fecerim & in meis libris de Imitatione, & multis Orationibus nihil aut ad te, aut de te. Nisi mihi damnum præstas, te non amabo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Luysinio S. D.

Ejus versus sibi inscriptos laudat, significatque, nullas literas Venetias mittendas sibi redditas esse. Certiorem facit, Manutium sibi scripsisse, eum Cal. Jun. prælo subjecturum, quæ ipse in Horatii Poeticam scripsit.

12. PIgna noster tuos versus mihi reddidit, an meos quoque? quando tu eos mihi inscribis? mihi

Digitized by Google

utraque de cauſſa gratiſſimos, qui vel ſua tamen elegantia jucundiſſimi eſſe poterant. Quotidie, Luyſini, amoris erga me tui locupletiſſimos teſtes edere non ceſſas, quem etſi, tacente te, jampridem ex meo erga te facile perſpectum habebam, ut cui mutuo, ut facis, reſpondere deberes, tamen, ut cæteris quoque cum mea ſumma laude omnibus modis teſtatum relinqueres, id quoque haud ingratum accidit. Sed vide, ne quibus me in eorum inſcriptione prætuliſti, bonitati tuæ potius, quam ambitioni obſequens, moleſte ferant, ac te accuſent, qui perſonarum rationem parum adhibeas diligentem. Equidem is ſum, qui, ex quo te primum die vidi, ut alterum filium dilexi. Sed hoc mihi cum illis commune eſſe poteſt, certe ut in cæteris illis concedam, neceſſe eſt. Quare poſthac tuis rationibus melius conſules, me quidem ſemper habebis, cui æque charus ſis, ac parenti. Sed quoniam ita tibi viſum eſt, rectius feciſſes, ſi quid aliud ei inſcriptioni addidiſſes, quo magis eos verſus mihi inſcriptos eſſe teſtareris. Nam præter ſimplicem illam inſcriptionem, nihil in iis tam meum eſt, quod cujuſvis alieniſſimi, ſi meum tantum nomen commutaris, commodiſſime eſſe non poſſit. Quas Venetias mittendas ſcribis, ſcito in meo faſciculo nullas fuiſſe literas; arbitror in Pignæ conjectas. Is probe curabit, ut recte perferantur. Manutius mihi proxime ſcripſit, ſe Cal. Jan. quæ tu in Horatii Poeticam ſcripſiſti, ſub prælum daturum, prius nequiviſſe. Ego diem non video, quo in manus doctiſſimorum Virorum exeant. Equidem, opus avide expecto. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Luyſinio S. D.

Ut intelligat, ſe in amore ſuperari, hanc epiſtolam ei mittit ad unicam alterius ore ejus nomine ſalutem ſibi dictam.

13. VIx hic per iſtos ardentiſſimos æſtus reſpirandi mihi facultas datur, nedum pluribus, idque, ut vides, aliena lingua ad te ſcribam, præſertim cum nihil habeam, quod te ſcire aut mea, aut tua quicquam interſit, niſi hoc quoque pacto tibi confirmandum eſt,

te

Digitized by Google

te a me in amore valde ſuperari, qui ad unicam tuam alterius ore mihi ſalutem dictam, eandem ut a me ipſo haberes, volui. Vale, & Calderonio noſtro ſalutem.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonſo Roſſetio S. D.

Rogat, ut cum primum facultas dabitur, curet, ut Princeps ſuus rogationem ab Aſcanio Cornio ipſi commendatam ſubſcribat.

14. NIſi, Alphonſe, eam rogationem, quam Aſcanius Cornius diſcedens tibi commendavit, diligentiſſime curaris, nulla ſpes eſt nobis illam, ut volumus, ſubſcriptam iri. Quare te rogo, non ut ejus commendationi hac mea commendatione, quod minime æquum eſt, quicquam accedat, ſed quoniam vereor, ne Princeps tuus te ſubito aliquo, ut quotidie facere ſolet, Legatum extrudat, nobiſque poſtea tuum iſtud ſtudium deſiderandum relinquas, ut, cum primum facultas tibi dabitur, rem ita urgeas, itaque in eam incumbas, ut nobis prorſus abſolutam reddas. Quod mihi ita gratum erit, ut nihil gratius accidere poſſet, ac propterea tibi etiam, atque etiam plurimum debebo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonſo Roſſetio S. D.

Nomine Aloyſii Herculis Principis Filii rogationem Aliotii commendat, ut per Guarinium Patri a ſecretis res expediatur.

15. ALoyſius Herculis Principis junior filius, meus in literis alumnus, Aliotii mei rogationem ita tibi commendat, ut facere ſolet, cum quid diligentius commendat; ut cum Guarinio Viro patris ſui a ſecretis integerrimo, cui res ea tota commiſſa eſt, ita agas, ut, cum primum ei commodum ſit, eam nobis expediat. Hoc quidem cum humanitati tuæ, tum etiam ejus auctoritati ſatis eſſe debet. Id ego tamen a me addo, ſi per

Digitized by Google

te impetramus, mihi gratiſſimum, Aliotium vero officii tui, quoties res ferat, memorem futurum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonſo Roſſetio S. D.

Iterum Aliotii negotium commendat, ut, ſi non gratis, ſaltem cum aliqua mulcta conficiatur.

16. SCio a tuis tibi nuntiatum eſſe, me te ad cubiculum tuum apud Principem, atque domum uſque ſæpius quæritaſſe, ut de Aliotio noſtro coram agerem. Ex quo meo tam diligenti ſtudio facile perſpicis, quantæ res ea mihi curæ ſit, ac fortaſſe eo quoque nomine ipſe etiam, qui tua ſponte eam ardentiſſime curas, multo ardentius in eam ipſam incumbes. Res adhuc, ut vides, eodem loco eſt, quo erat, cum primum agi eſt cœpta, neque tu tuo tanto ſtudio, neque Aloyſius Principis Filius ſuis renovatis commendationibus quicquam profeciſtis. Quamobrem autem, non ſatis intelligo. Verum ea mihi ſuſpicio incidit, gratis rem [quod conabamur] nobis expediri non poſſe. Quod ſi ita eſt, aut ita tibi quoque videtur, novum conſilium, novamque rationem nobis inivimus, ut nobis potius cum aliqua mulcta res tandem conficiatur, quam hac ſpe fruſtra multos menſes trahatur. Ducentarum [ut noſtri dicunt] librarum mulcta eſt. Scis continuo de more dimidium remitti ſolere; ſecundo item reliquæ partis dimidium alterum condonari, ut ex ducentis quinquaginta tantum totius mulctæ fiant libræ. Quare te etiam, atque etiam rogo, ut [ſi tibi tamen videbitur] ita cum Guarinio agas, ut hanc poſtremam mulctæ partem accipiat, nos abſolvat, hoc eſt, Aliotio ut ignoſcat, me Aliotii ſolicitudine, te mea, ſe tua tandem moleſtia liberet. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Zanchio S. D.

Gratias agit de literis ad se longissime gentium scriptis, hortaturque, ut aliquid amicorum spe dignum scribat, ostendatque, se in locis solis minime solum fuisse.

17. EX iis, quæ mihi gratissima accidere solent, id longe gratius est, cum amicorum literas lego. Quorum enim suavem consuetudinem locorum maximum intervallum nobis abstulit, eam ad hunc modum aliqua ex parte per literas retinere videor; verum tuæ mihi multo jucundiores fuere, neque tam eo nomine, quod mihi longissime etiam gentium singularis benevolentiæ, de qua equidem, te etiam tacente, nihil dubitabam, memoriam præstes, sed cum nihil prorsus haberes novi, ex quo literas conficeres, malueris tamen de re mihi minime dubia, quam nullas prorsus literas, cum haberes, qui eas recte perferret, scribere. Ego te, mi Zanchi, propter singularem tuam modestiam, reliquasque animi tui virtutes optimas, ut communibus studiis nunc nihil tribuam, tantum amo, quantum quem maxime; neque quicquam tam moleste tuli, quam subitum tuum a nobis isthuc discessum, quem tu etiam consolabaris, cum tua sponte studiorum tuorum causa in istam Insulam te transmittere excusares, quem ego tamen jam tum demum levius ferre cœpero, cum aliquem eorum uberiorem tibi fructum extare videro, quod ut assequar, te per eam, qua maxime conjuncti sumus, & animorum voluntate, & studiorum conjunctione etiam, atque etiam rogo. Vales ingenio; usum scribendi novi non mediocrem; tantum vero tibi a curis omnibus securi otii concessum est, ut si una voluntas postea tibi adsit, omnia adsint; sed & hanc quoque jampridem præsto adesse intelligo. Calamum igitur arripe, atque aliquid jam te, atque amicorum tuorum spe dignum deprome, teque ostende in locis solis minime solum fuisse. Vale, ac Celso, quem ego ea benevolentia prosequor, qua te, pene etiam, qua tu, dixi, post multæ salutis adscriptionem, ut nostrum hoc, quo te hortamur ad aliquid gravius scribendum, summi amoris

Digitized by Google

erga te mei teſtimonium, ſibi fraterne communicet, meo nomine iterum, & ſæpius commonebis. Vale Ravennæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Jacobo Azaiolio S. D.

Suam de Catulli loco ſententiam exponit, Proverbiumque explicat.

18. CUm heri eſſemus ad Pignam noſtrum, ac, ut fit, inter loquendum, varii ſermones a nobis haberentur, poſtremo Catullus in eum incidit, quo autem modo, non ſatis memini. Cum tu ais: ad Catulli mentionem mihi ſuccurrit, quod ego in illo nudius quartus legens, non ſatis percipiebam. Si vos fortaſſe locum planiorem haberetis, gratum erit, ſi veſtram ſententiam mihi quoque impertiemini. Locus autem eſt in Epigrammate in Cæſarem, in quo toto omnino non ſatis mihi ſatisfacio; verum quid id ſit, *quod dicunt, ipſa olera olla legit*, cum Proverbium Poeta eſſe teſtetur, dicens, *quod dicunt*, non poſſum deprehendere, neque de quoquam audivi locum explicatum. Tum Pigna: ego quoque in eo Epigrammate ſemper hæſi. Neque ego, tum ſubdo, nunc quicquam habeo, quod recorder; videbo tamen, ſi quid habeo in meo Catullo, idque libenter ad te poſtea perſcribam. Itaque ut domum redii, Catullum ſumpſi, atque ut multa verſavi, in eo acquievi, quoad quis mihi planius locum explicet, hominem fuiſſe, qui Olla cognomento, ut Catulli Mentula, vocaretur; natum autem hoc modo Proverbium; hunc ſcilicet Ollam vicino olitori olera clam ſurripuiſſe, eaque ſtatim in olla ad ignem poſuiſſe. Quod furtum ut olitor animadvertit, Ollam vicinum accuſat: negat Olla: tum recta olitor in Ollæ domum ſe ſurripiens, olera in olla ad ignem jam ſemicocta offendit, tumque alta voce: *vicini, Olla olera legit*; hoc eſt, negari non poteſt, quin olera furatus ſit; ſive *Ollam* virum intelligas, ſive *teſtam ollam* mavis, quod ridiculum aptiſſime Catullus ad ſuum de Mentula accommodavit, cum dicit, omnino Mentulam ſive hominem, ſive penem mœchari. Verſus autem hi ſunt integri.

Men-

Digitized by Google

Mentula mœchatur, mœchatur Mentula certe;
Hinc eſt, quod dicunt, ipſa olera olla legit.

Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Proſpero Paſetio S. D.

Rogat, ut primo quoque tempore Blondii affinis ſui cauſſam expediat, domumque ad curandam rem ſuam familiarem remittat.

19. BAlthaſſar Blondius meus affinis eſt, ſed affinitati accedit etiam mutua benevolentia. Is cauſſam habebat ad Principis Procuratorem Judicem Ludovicum Catium; eam tibi rejectam eſſe audio; quamobrem autem non quæro. Hoc mihi quidem plurimum gaudeo, quod tibi potius, quam cuipiam alii rejecta ſit, quem ego certo ſcio nulla amicitia, nullis precibus, nullis denique præmiis adduci poſſe, ut quicquam ab æquo, atque honeſto abjudices. Quare ego te rogo, non ut illi adſis, ſi iniquam cauſſam agat, ſed ut ſive ab eo, ſive adverſus eum ſentias, eum primo quoque tempore hoc cauſſarum agendarum cruciatu, quo nullus crudelior eſt, liberes, domumque, quo res familiaris eum revocat, continuo remittas. Quod ſi a te impetro, id mihi tam gratum fore polliceor, quam quod eſſe poſſit gratiſſimum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Proſpero Paſetio S. D.

Poſtquam Aliotii virtutem, atque animi altitudinem a tribus Iatronibus oppreſſi laudibus extulit, pacem de cæſo, cum peregrinus eſſet, ex Civitatis inſtituto a Sapientum Collegio petit, rogatque, ut omnibus ſententiis ei concedatur, ut poſtea brevi abſolvi poſſit.

20. CUm Servatoris Aliotii virtus, atque animi altitudo tanta ſit, quæ per ſe cuique facile commendetur, neque quicquam extrinſecus deſideret, quo optimis

Digitized by Google

mis Viris gratior, atque acceptior esse possit, ea ratione fit, ut, quod ego nunc tecum ago, magis ejus extollendæ, quam commendandæ, caussa factum velim. Et profecto, siquid multis hinc ab annis omni laude dignissimum audisti, id quidem est, quod a me nunc paucis audies. Hic in angusta Angeli publici Hospitii porticu a tribus latronibus oppressus, prius tria vulnera in capite accepit, duo punctim ad utrumque tempus, tertium casim bene latum, ac profundum in summo vertice, quam gladii distringendi copia fieret; quem tamen ita affectus ut eduxit, Dii boni, quo impetu in eos irruit? qua virtute eos versat? quo animo præcipites agit? Non ita fossus Aper in tres venatores se ardentius incitat, atque immittit, ut iste in tres eos sicarios in horas validius insurgit, eosque creberrimis ictibus urget, atque propellit. Continuo unum eorum sibi ad pedes prosternat, quem ne postea occideret, ejus patruus prohibuit, qui, forcilla ex vicina taberna arrepta, omnes ejus ictus excipiebat. Hunc ita humi abjectum destituens, duos reliquos, a quibus interim tria vulnera, duo in tergo, tertium in crure acceperat, insequitur, quorum alteri statim in ore altius vulnus exarat, qui cum & hujus impetum ferre non posset, & vulnere graviter premeretur, primum se recipere cœpit, mox se in pedes dat, atque in vicini proximi ædes se conjicit, ostiumque concludit, atque ita se texit. Hoc sibi erepto, alterum, qui se insequebatur, sed metu paulo remissior, adoritur, quem non prius deserit, quam ei vitam ademit. Tertius supererat, quem humi stratum reliquerat: hunc quærit, si usquam. Sed is quoque, ut ex ejus manibus evaserat, pedibus sibi salutem quæsiverat. Scio tibi ad hoc factum tertii Horatii casum succurrere. Est enim hoc illi quam simillimum; nisi quod hoc nostrum eo est nobilius, quod is aliquando duos germanos fratres in eodem conflictu socios, ac miros propugnatores habuit, hic vero solus semper, atque etiam prius graviter vulneratus, quam prope hostem videret, pugnam sustinuit, ac fortiter vicit. Stupebant, qui præsentes aderant, cum qua animi alacritate, atque manuum celeritate hunc rem gerere viderent. Certe, Paseti, qui solus solum superat, vir fortis est; qui duos, fortior; qui vero plures, fortissimus, quique inter Heroas merito annumerandus sit, cuique

ænea

ænea ſtatua in ſempiternam memoriam erigatur. Sed de ejus gloria nos videbimus, tibi cum Collegio tuo de ejus incolumitate videndum eſt. Lex enim jubere videtur, ut qui ſe defendens alium occiderit, is tamen ex cuſtodia publica cauſſam ſuam purget. Quoniam vero innocentiam noſtram undique tectam eſſe volumus, ut longiſſima iſta Judicum ſubſellia facilius præcidamus, pacem de cæſo quærimus. Ea vero, quoniam is peregrinus erat, neque quemquam hic habet propinquum, a quo ea petatur, ex Civitatis noſtræ inſtituto a veſtro iſto Sapientum Collegio petenda eſt. Hanc igitur a vobis Aliotius rogat, quam ſi ii Viri eſtis, qui certe omnes eſtis, hoc eſt, æqui, atque honeſti ſtudioſiſſimi, nihil dubito, quin omnibus ſententiis hanc ei concedatis. Nam ſi præſentes in conflictu affuiſſetis, ac cum tres illos gladios in ejus caput vidiſſetis intentos, quoquo modo potuiſſetis, vim illam ab eo veſtro etiam cum aliquo periculo propulſaviſſetis; tanto id nunc ei magis ſine ullo periculo, ac ſummo jure præſtare debetis. Tum enim tantum miſerum, atque incognitum virum ſervare poteratis; nunc fortiſſimo adoleſcenti gratiam hanc facietis, atque de eo Viro optime meriti eritis, qui a bonis omnibus ſua virtute omnia officia mereri videtur. Quamquam hoc, quod hic a vobis rogat, non ignorem nemini negari ſolere; tanto vero minus Civi veſtro, atque ei Civi, cujus ſimilibus ſi multis Patria veſtra abundaret, cum ea præclare agi dici poſſet, negare debebitis. Sed tamen quod initio me facturum eſſe negaram, ita tibi pacem hanc commendo, ut ejus Viri facerem, qui nihil haberet, quod mea cauſſa non libenter eſſet facturus. Hac enim per vos pace confecta, cauſſa noſtra, quæ honeſtiſſima eſt, multo etiam honeſtior comprobabitur, hicque poſtea brevi, atque nullo negotio abſolvetur; alioquin magnum periculum eſt, ne potius ex Urbe excedat, quam parvam, quam habet, in dicenda cauſſa, idque ex vinculis, rem omnem conſumat, quando totus Orbis una omnium tandem eſt Civitas. Quare ſi tua opera; novi enim, quam gratioſus ſis apud Collegas tuos, quantumque Collegii Princeps tibi deferat; pacem hanc impetramus, ego tibi polliceor, præterquam quod mihi in Urbe amiciſſimum, Patriæ vero domi quaſi tertium Horatium retinueris, ipſum

Digitized by Google

pſum Aliotium qua animi virtute eſt in ſe tuendo, eadem in iis, quos de ſe optime meritos norit, omni gratia, atque obſervantia proſequendis, eſſe futurum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Proſpero Paſetio S. D.

Rogat, ut per eum Fugatius ſequeſtri accuſatus, quod frumentum in villa ſua, eo abſente, atque inſciente, apud villicum ſuum prius depoſitum, deinde repetitum, atque ablatum, poſſit inde petere, quo allatum eſt, non autem unde ablatum.

21. ALexander Fugatius Ferrinii mei, cujus memoriæ tam ſtudeo, quam etiam ipſi, cum viveret, faciebam, ſumma affinitate conjunctus, me nuper adiit, cauſſamque apud te ſe habere expoſuit; quemdam ſcilicet frumenti aliquot ſextarios in villa ſua, ſe abſente, atque inſciente, ſequeſtri cauſſa depoſuiſſe, eumque paucos poſt dies id repetiſſe, atque abſtuliſſe, quo facto ſequeſtri accuſatur, quæ accuſatio quam iniqua ſit nemo non videt. Quis enim te quæſo, ignorat, primum ſequeſtrem ſine teſte non fieri? deinde eum, cui non factum ſit, id illi minime eſſe præſtandum? quorum neutrum in hoc ſervatum eſt. Conſtat enim ſequeſtri hujuſce tempore Fugatium in Urbe abfuiſſe, neque quo etiam teſte apud villicum ſuum ſequeſtrum factum ſit, ullus adducitur. Nam ſi recte hic accuſatur, ego, & tu, & omnes eodem modo accuſari potuerimus, quibus inſcientibus, in villis noſtris quid tale facile accidere poteſt. At boni viri fuit quærere, qua ratione id alieni frumenti in ſua villa erat, quod poſtea cum depoſiti cauſſa eſſe cognoviſſet, tum non permittere, ut inde auferretur. At quæſivit, neque teſtem ullum, qui id affirmaret, habuit. Quid ego tum [inquit ille] quod nihil ad me attinet, prohibeam ſuum cuiquam auferre, atque adverſarii ſui ignorantia perfrui? Quia igitur frumentum non retinuit, depoſiti accuſatur. Is vero hac ratione cauſſam ſuam tuetur, ſe nulli de jure id præſtare debuiſſe, qui neutrum eorum norit, quo quæ inſcio res geſta ſit. Sed hoc ex jure: id tua gratia nobis conce-

Digitized by Google

cedes, ut inde frumentum petatur, quo allatum, non autem unde ablatum eſt. Quod eo quoque mihi dare debes, quoniam id quaſi Ferrinio tuo me petere vides; quod ſi tamen impetro, tibi polliceor, mihi fore quam gratiſſimum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Fabritio Reſſetio S. D.

Ejus, & Suffrinii literas tum pereleganter, tum etiam peramice conſcriptas laudat, eique omnem operam ſuam, & benevolentiam pollicetur.

22. EOdem tempore, atque adeo ab eodem Tabellario tuas, atque Suffrinii tui literas accepi, utraſque tum pereleganter, tum etiam peramice conſcriptas, ſed ad tuas nunc, Suffrinio poſtea, ſatisfaciam. Quanti, ac quam jure optimo adoleſcentem optimum facias, video; nec quanti ego eumdem vel tua cauſſa, vel mea natura, vel ejus etiam optimis ſtudiis facere debeam, me fugit. Sed, mi Fabriti, non tot Athenis noctuæ, ut dicunt, quot Ferrariæ hujus generis adoleſcentes hac cauſſa quotidie apparent. Cum mihi veſtræ literæ redditæ ſunt, duos habebam, & natu admodum grandiores, & literis cum Græcis, tum Latinis perquam eruditos, qui eandem conditionem jam multos dies quærebant, neque adhuc reperierant. Quod ego tibi meum ſtudium pollicear, nihil opus eſt, qui meam erga te vel ab Urbano patre tuo, meo optimo Magiſtro, benevolentiam maxime perſpectam habes, multo vero minus illi, cujus deſiderio re ipſa vix ſatisfacere poſſum; tibi tamen recipio, me omnem operam daturum, ut is cum te ad me de ſe diligentiſſime ſcripſiſſe, tum etiam ſuas literas mihi gratiſſimas fuiſſe, facile intelligat. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Suffrinio S. D.

Propter paucitatem eorum Civium, qui magistri filiorum suorum domi sumptus ferre possint, respondet, se ei locum ullum promittere non posse; si tamen qua facultas detur, se operam daturum, pollicetur, ut intelligat, se & Fabritium valde amare, & ipsi omnia cupere.

23. FAbritius magister tuus, meus vetus, & multis de causis amicus, te mihi ea de nota commendavit, qua qui facere solet, cum quem diligentissime commendat; quem in suis literis etiam filium appellat. Ego, Suffrini, nihil habeo, quod Fabritii causa nolim, tuorum etiam optimorum studiorum non maxime cupiam; sed tui similium, hoc est, probatissimorum adolescentum tanta copia est, qui, quod tu postulas, quæruntur, contra vero tanta paucitas eorum Civium, qui magistri filiorum suorum domi sumptus ferre possint, ne dicam, qui nostris studiis delectentur, ut nullam spem, ne dum locum ullum, tibi promittere possim. Quod possum, non negabo, me omnem operam esse daturum, ut, si qua facultas detur, intelligas, me & Fabritium valde amare, & tibi omnia cupere; verum, si præsens ipse adesses, prorsus res melius curari posset. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Fabritio Reffetio S. D.

Nihil esse, quod sibi de Suffrinio ullas gratias agat; Deo habendam, & referendam gratiam esse, a quo beneficium acceptum est.

24. NIhil est, Fabriti, quod mihi de Suffrinio ullas gratias agas. Equidem illi cum ejus optimis moribus, tum etiam tua causa, qui illum mihi diligentissime commendasti, in eo collocando omnem operam præstiti. Sed id mihi non arrogo, quod Dei Opt. Max. fuit, qui illam ei conditionem propriam obtulit, quam

Digitized by Google

quam antea nulli, cum multi eandem peterent, per me obtulit. Illi igitur, a quo beneficium acceptum est, & habenda, & referenda est gratia. Id autem commode fiet, si Suffrinius in officio diligenter permanserit, atque eam operam in docendis Sisenii nostri filiolis, quam ipse debet, & pater expectat, & tu mihi, ego vero illi pollicitus sum, adhibebit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hippolyto Putio S. D.

Anus mulierculæ filiam unicam grandem, atque locabilem satis honesta, & liberali forma commendat, ut ad Renatam Principem ducat, brevi caussam narret, ut ipsa cætera persequatur.

25. ANus muliercula, quæ tibi has literas reddidit, est mihi a probatissimis amicis non solum valde commendata, sed etiam integre comprobata. Hæc unicam filiam habet grandem, atque locabilem, ac; nisi quod pauper est, satis honesta, atque liberali forma. Quare eam primo quoque tempore viro collocare studet; sed cum, præter crassiorem vestem, quæ neque sartis integra est, quicquam habeat, quod dotis nomine ad virum afferat, Lugo Ferrariam ad Herculem Principem solo Deo, atque sua integritate freta accessit, a quo non inanis discessit, cum item idem cum Aloysio ejus filio faceret, tantundem ab eo abstulit; una Renata Princeps tua nobis reliqua est [quando Princeps meus tam longe abest gentium] quæ Viro, ac filio accedat: sed multo etiam, ut solet, largius accedat. Te igitur rogo, ut tu hoc officium apud eam nobis præstes; etsi bonitati tuæ fortasse injuriam facio, qui, quod libentissimo animo in Dei gratiam quotidie facitas, id ego te rogem. Utcunque tamen te rogo, ut mulierculam hanc ad eam adducas, brevi caussam narres; cætera ipsa persequetur. Unum tibi recipio, quicquid inde Deo dabitur, id ei omnium fore gratissimum. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Bononio S. D.

Significat desiderium suum amicos visendi, eosque, qui sericum filum illuc attulerant, cum nimis exile lucrum videretur, meliorem conditionem Bononiam secutos esse.

26. UTinam aliquando vos visere possim. Nihil enim umquam tam libenter feci, quam si unum diem vobiscum sim, atque modo cum Bigolinio, modo cum Facio, modo cum hoc, modo cum alio sermonem conjungam; de singulis quæram; omnes complectar; interea vero per literas, idque si minus crebro, saltem interdum, hoc modo colloquamur. Equidem, quoties facultas dabitur, non committam, ut meas desideretis. Tuos, qui sericum filum huc attulerunt, libenter vidi, continuoque ad nos acciri jussi, qui, quid in ea merce majoris lucri fieri posset, nos doceret; quod cum nimis exile videretur, meliorem conditionem Bononiam secuti sunt. Quid inde factum sit, de illis quære. Ego, dum hic erant, has breviores literas tibi exaravi, easque tibi reddendas tradidi. Vale. Bertonios, Cautios, Rufinios, Avetarios cum superioribus meo nomine plurimum salvere jubebis.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

Causas affert, cur ei potissimum Orationem in Archiam Poetam a se conscriptam dicandam censuerit.

27. CUm adolescens eram, Faleti, atque in scribendo stylum meum exercebam, solebam id varie facere. Aut enim ex Hetruscis scriptis, quæ mihi magis probarentur, in Latinum transferebam; aut eorum persona suscepta, quibus Cicero scriberet, quasi ei, quæ mihi viderentur, respondebam, aut ad ejus ipsius imitationem mihi ipse aliquid effingebam; aut etiam in causis eum defendens, quem ipse accusaret, aut contra ac-

cu-

Digitized by Google

cuſans, quem ille defenderet, dictionem meam occupare ſolebam, ut in Archiam feci. Nam, ut ejus Orationem, quam pro illo habuit, primum legi, cœpi mecum cogitare, quid Gracchus accuſator in eum dicere, aut contra tot præclaros Viros, qui illi præſto adeſſent, excogitare poſſet, quamobrem eum ex Civitate ejiceret, neque prius ab inquirendo deſtiti, quam accuſationem ſatis juſtam mihi confeci, quæ utinam ea eſſet, quæ firmioris accuſationis aliquid omnino haberet. Nam quoties eam cum Ciceronis defenſione confero; ſæpe enim utramque perlego; Cicero mihi videtur vere, ac facile defendere, me autem nihil aliud agere, quam fruſtra conari, ut aliquid mihi confingam. Hæc tamen, cum tibi, Gyraldio, Azaiolio, Sarachioque noſtro minime diſpliceat, mihi quoque non poteſt non placere. Quare ego cum cæteris edendam ſtatui. Ac quoniam prope ſingulæ ſingulis inſcriptæ ſunt, hanc ut tibi potius, quam cuiquam amicorum darem, Orationis ratio poſtulare videbatur. Poeta enim erat Archias egregius, neque tu in ea facultate in ultimo loco es reponendus. Ille Græcus ob ſuas ſingulares virtutes Civis Romanus factus eſt; tu item Ligur Ferrarienſi Civitate ob tuos optimos mores donatus es: continuo ille, ut Romam venit, Mario, & Catulo Coſs. mire placuit; tu, ut Ferrariam acceſſiſti, ita HERCULI, ac FRANCISCO Fratribus Principibus Ateſtiis probatus es, ut hic te primum a ſecretis deligeret; ille vero ab hoc in eundem locum te paulo poſt depoſceret: Archias nobilioribus familiis Romanis familiariter utebatur; tu Ferrarienſes omnes ita familiaritate devinctas habes, ut domi multo rarius ſis, quam ad amicos: ille denique verſibus Hiſtoriam Romanam perſecutus eſt; tu in ea jam multos libros de Cæſaris rebus præclare geſtis, præter eos octo, quibus Germanicum bellum Italico ſermone vere, ac ſplendide proſequutus es, qui nunc ſub prælis ſunt, habes abſolutos; in eo vero Archia ipſe es felicior, quia nullus Gracchus eſt, certe nullus Riccius umquam erit, qui tibi Civitatem eripere ſtudeat. Quibus omnibus, ut dicebam, rationibus ita tua hæc cauſſa eſſe videbatur, ut ſi hæc a me per imprudentiam alii inſcripta eſſet, tu eam jure tuo æquiſſimo a me in judicio repetere poſſes; id quod, ne eveniret, prudenter cavi. Nullum enim judicium ex-

Digitized by Google

pectans, eam tibi dicavi, tuamque totam esse volui. In qua si quid etiam erit, quod ab hac ratione sejunctum, nostræque adjunctum sit, id quoque parti tuæ adjunxeris, ut cum totam tuam habeas accusationem nostram, tum ut alii hanc quoque mei summi erga te amoris significationem testatam habeant. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS.

Hieronymo Faletio S. D.

Orat, ut amicos Nicolai Sardii Mirandulam petentes a Pontificiis militibus captos, & in custodiis habitos, liberandos curet, & ad se remittat.

28. NIcolaus Sardius meus summus est amicus; amicitiæ autem accedit, quod is est, qui Herculis Principis promo, ac condo imperat, quique eius familiæ, ex cujus numero me unum esse scis, in iis rebus, quæ ad victum pertinent, pro dimenso suo dari jubet. Huic veteres amici sunt Grapella, Dominicus Blanchius, Gandinius. Hi cum Mirandulam peterent, a Pontificiis militibus capti sunt, atque adhuc in custodiis habentur. Quare hic me orat, atque rogat, ut tecum, apud quem me plurimum valere confidit, pro eorum dimissione ita agam, ut pro tot fratribus meis facerem. Nosti, Faleti, meam naturam, qui nihil habeam, quod pro amicis nolim. Te rogo, ut in hanc causam ita incumbas, ut a Montio, a quo nihil est, quod non facillime obtineas, nobis eos impetratos remittas. Non quæro, quid illic negotii haberent, immo vero etiamsi in militiam irent, non tam turpem causam habere viderentur, quamobrem a vestris ita caperentur, præsertim cum a vobis ad hostes non deficiant, sed ut, qui sui juris sunt, qui quo magis eis ire libeat, omnium gentium legibus permissum habeant. Sed res aliquid habeat difficultatis, certe turpitudinis nihil habet. In eo commendationis nostræ jus extabit, quod rem minime facilem a te impetraverimus. Quod si nobis, ut spero, concesseris, cum Sardio tres fortissimos Viros tibi in perpetuum devinxeris, mihi quidem gratissimum feceris. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

In manifesta ardentissimi belli pericula missum hortatur, ut sibi caveat, & Paulæ uxori, & Laviniæ filiolæ consulat, ejusque victoriam, aut fugam, cum pacem non possit, exoptat.

29. CRedebam equidem, atque adeo, cum tu aderas, rem sub umbra gestum iri, ac magis bellum simulari, quam gladium ullum districtum iri; nunc vero jam maximas strages multis in locis fieri nuntiatur, ut tibi timere cogar, nolimque te tam familiarem esse Principi nostro, malimque te a tuis Civibus consuli, quam eum tibi hoc modo consulere, quem in manifesta ardentissimi belli pericula misit. Neque enim id me recreat, quod in ista militia Legatum magis, quam militem, agas. Id enim hostes nihil discernunt; unum, atque idem omnibus periculum objicitur. Neque sperare possum, te celerrimo equo salutem quæsiturum, quem sciam alias copias in exercitu strenue ductasse. Aliud tamen tempus aliam pugnandi rationem postulat. Non enim tibi nunc solum, ut olim, sed Paulæ uxori, atque Laviniæ filiolæ, duabus tuis suavissimis animabus, consulendum esse vides. Satis quidem fortis eris, si hostem fugiendo viceris. Crede mihi, si, qui in prælio cadunt, fugam arripere possent, etiam perforatis tergis, id libenter facerent. Quare illi prudentiores habentur, qui tergum etiam integrum secum auferunt, quam qui pectus perforatum ostentant. Nostræ illæ vespertinæ pro foribus nostris ambulatiunculæ ex tuo discessu graviter claudicant. Tertio enim pede carent. Risus vero, & joci prorsus oblanguere. Camillus quidem adest, Vir optimus, neque etiam insuavis, sed duorum sermo majoris temporis partem mutam præterit, quæ una res efficit, ut aut vestram victoriam, aut fugam, quando pacem non possum, exoptem, ut ad nos, quoquo id modo facias, primo quoque tempore revertas. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

Salvatorem Aliotium, qui ex amoris impotentia ex Urbe excesserat, sub Montio in Mirandulensi bello merentem commendat, rogatque, ut ei suo nomine omnia polliceatur.

30. SAlvator Aliotius adolescens, qui ex amoris impotentia superioribus diebus ex Urbe excessit, quam mihi ad omnem rem commodus esset, quem domi meæ quotidie videbas, plane scis. Hic sub tuo Montio in isto Mirandulensi bello meret. Eum ita tibi commendo, ut facere soleo, cum familiariter, atque sine fuco aliquem commendo. Omnes meos ut eo loco habeas, ut tuos habeo, valde opto. In hunc vero quicquid studii, quicquid officii contuleris, id in me collatum esse existimes velim. Eum si me amas, in exercitu conquiri jubebis, atque meo nomine omnia ei pollicebere. Res enim jam in eum locum adducta est, ut parum absit, quin composita sit, cujus opera, cum domum redieritis, tam uti poteris, quam mea, vel etiam quam ego. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

Suspicionem suam de servo ad se misso patefacit, certioremque facit, se ad eum tantum mittere, quantum scribit.

31. QUo mane tuæ mihi redditæ sunt literæ, eo servus tuus ad te redierat, ut alterum, qui quid de eo factum esset, intelligeret, frustra misisse te scias. Rus ille sane ad tuos ierat, redieratque sæpius, quod itionis atque reditionis ex eo intelliges, ex me id tantum, minime mihi placuisse, hominem ignotum complures noctes in domo pretiosa supellectili referta habitasse. Vix enim tuti sumus, ubi centum oculi, centumque claves rem custodiunt. Sed tui fortasse melius vident. De nummis aureis, quos scribis eum mihi redditurum, de eo quæsi-

vi,

Digitized by Google

vi, cum etiam Camillus noſter adeſſet: reſpondit, ſe mirari, qui de iis ne verbum quidem a te haberet. Quibus verbis te, ut fit, ſcriptis, atque adeo datis literis, dare nummos oblitum eſſe putavimus; nunc vero cum affirmas, te illos ei dediſſe; non poſſumus non in ſuſpicionem aliquam venire, illum nummos eos in ſuum aliquem uſum convertiſſe, aut etiam cum iis fugam arripuiſſe. Sed ille jam ad te redierit, niſi alio iter ſuum converterit. Papirii, quantum ſcribis, tantum tibi mitto. Tu interea, quod facis, omnem operam dabis, ut Principi tuo ſatisfacias. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

Certiorem facit de Bevilaquii morte, ejuſque virtutem, ac bonitatem extollit. Hortatur, ut caveat, ne per ardentiſſimos æſtus quid malæ valetudinis contrahat.

32. BIvilaquius tuus, immo vero omnium tui ſimilium, diem ſuum obiit tanto cum totius Civitatis luctu, atque mœrore, quanto dignus erat, qui non ſolum Patriæ optatiſſimus, ſed omnibus, qui eum vel de facie noviſſent, gratiſſimus fuit. Noſti Viri ſanctiſſimi mores, quamque cum ſumma gravitate ſumma humanitas in eo conjuncta eſſet, atque integerrime totius ætatis ſuæ curſum peregerit, vere homo antiqua virtute, atque bonitate; quare etiam merito ſui omnibus mirum deſiderium. Equidem pro ea familiaritate, qua cum eo etiam non infima conjunctus eram, ita ejus obitum doleo, ut te, qui unus eras ex ejus intimis, vix gravius dolere concedam. Sed quid faciendum? quæ vitari non poſſunt, æquo, ut venerint, animo ſunt perferenda. Ille quidem neque ſuo maturo, certe vero amicorum alieniſſimo tempore deceſſit, qui tamen ejus interitum quodam modo levius, ne ſuum commodum in eo lugere videantur, perferre debent. Tu modo vide, ne per iſtos ardentiſſimos æſtus quid malæ valetudinis iſtis incommodis contrahas, ac ad nos ſi non brevi, ſaltem incolumis redeas. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faleto S. D.

Orat, ut adolescentulum a malitiæ suæ cæcitate liberet, & ad patrem officio pietatis & obsequentiæ devinciat.

CUm ea necessitudo, quæ tanta inter nos intercedit, quantam inter nullos alios intercedere posse arbitror, tum illa tuæ Legationis mandata, quæ tantum apud Imperatorem tuum valet, quantum in te tuis potissimùm, ejusque, ut tibi quoque notum, cæteros omnes meliore de nota commendem. Nam aut ab te eorum fortunas jam loco præsidio adjutas, aut etiam ipsam te extremum periculum adiisse. eo, ut hoc tempore in Barbarorum fide adolescentulo commendando faciò. Is a veteris malitiæ cæcus est, & pene ad cædis, aut ad perpetuum carcerem damnatus est. Non quæro, qua causa bellum gerat: malitiæ nomen patrem sequutum, integrum, atque liberum esse videtur: is unus ex iis est, qui proxime capti sunt, ex numero, quod Ratiam dicunt. Ejus pater amicissimus mecum vir, meique perveteris amicus lachrymis a me ad pedes jacens hanc commendationem contendit; ego vero te omnibus precibus rogo, atque eo, ut adolescentuli misereris; me infelicis patris affectus quæsibus liberes, hoc est, ut nobis incolumem adolescentem communes. Plane scis, Faleti, hominis nihil tam proprium esse, quam hominem servare, imo vero, qui hoc faciunt, magis cum Diis, quam cum hominibus, recte conjungi posse. Hanc maximam gloriam tibi nec tuo officio comparas. Nam rem, fortunas, bestias multis servasse, atque quotidie servare, multum, atque adeo maximum est; verum vitam hominibus servare, summa & ultima gloria est. Quod si a te impetro, tantum ego tibi debebo, quantum rei magnitudo, quæ maxima est, postulare videtur; ipsum vero adolescentulum, atque ejus patrem in perpetuum devinxeris. Vale.

BAR-

BARTHOLOMÆUS RICCIU

Hieronymo Faletio S. D.

Cenisem fecit, ex medicinæ hoc ad diversa utilis
tudinem habitum fuisse; ut Celsus commentus videatur
gens caussasse, tonitrua omnia cessasse, [illegible]
sem malisset mortuum concidisse, ejusque funerum
ctaculum, eademque nocte Comitis vitæ est.

34. HOdie, qui dies Nonæ Octobris erant, ex
cima hora, ad Romanorum rationem,
teram noctis horam continuus tantus imber fuit, ut
lum corruere videretur. Omnes viæ torrentes invitabo
Lacteæ, cum fulgetris coruscare non intermitterent
que tonitru omnia concutierentur, quæ singula fuer
men sequeretur, tertium lumen tantum inter nubes
cuit, ut suo lumine omnibus lumen per aliquod
spatium ademerit. Hoc de more cæterus fragor subse
est, quantus nunquam alias est auditus. Cum bo
ro simul una fulmen in eam arcis turrim, quæ
caam, ut dicunt, viam prospectat, eructatum est,
misera mulier combusta; parvulus autem ejus fili
non longe ab ea positus, leviter attactus est. Vivit
mater mortua concidit; inde ad Julium per turris
diam fornicem pertransiens, pateram ex ejus servi
bus abjecit; postremo in fossæ aqua [cum turrim
admodum offendisset, ut ne signum quidem, unde e
rit, appareat] extinctum est. Dii nos salvos volu
quod non in eam arcis partem, in qua pulvis sul
reus ad usum militarium tormentorum adservatur,
conjectum est. Non enim solum de tota arce actu
rat, sed vicinæ quoque ædes, ut nostræ utriusque,
ti damni expertes non mansissent, fragor, atque la
isthuc usque advolassent. Eadem nocte ferunt ad c
extremos Cometes visos esse. Quod si ita est, duplex
tentum est, neque fortasse contemnendum. Vulgu
dires. Nos hæc; Dii cætera, eaque meliora faciant
go. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

Nullum damnum in eo eum feciſſe ſignificat, quod volumen nullum epiſtolarum ſuarum acceperit, cum ita eſſet mendis oppletum, ut inter legendum ita ſtomachatus eſſet, ut librum abjiceret.

35. DE Camillo gratias tibi ago. Quod vero cum eo queſtus es, atque etiam nunc mecum per literas idem agis, te ex iis epiſtolis, quas abhinc biennium edidi, tuum volumen nullum accepiſſe, ac quaſi amicitiam noſtram ſubaccuſare videris, reſpondeo, illud opuſculum librarii, non autem meo ſumptu, Venetiis publice deſcriptum fuiſſe. Is ſane aliquot mihi volumina, eaque pauciora dono dedit, quæ amicis dono miſi; neque non jurarem tibi iſthinc cum Manutio, Rhamnuſio, Lauſedaniis, cæteriſque amicis tuum dari me juſſiſſe. Utrum autem factum ſit, poſt biennium certior fio. Sed nullum in eo damnum feciſti. Ita enim mendis oppletum erat, ut inter legendum ita ſtomachatus eſſes, ut librum abjiceres. Prope ſecundo ſub prælis ſunt cum cæteris decem libris, in quibus tu quoque partem tuam aliquam habebis, majorem etiam, ſi quas ipſe habes, ad me remiſeris. Sed tu de tuo ad nos adventu nihil poſtea ſcripſiſti, multo vero minus de re parietina. Vale, ac Paulæ uxori ſalutem.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

Ejus opuſculum de Immortalitate Animæ ſibi dono miſſum tanta aviditate, & delectatione a ſe lectum propter ſtyli pulcritudinem ſignificat, ut ejus finis ſe prius oppreſſerit, quam eum appropinquare animadverteret: in Oratione vero de Chriſti Natali die ita ſuis luminibus ejus noctis lucem eum expreſſiſſe, ut nihil melius: rogat, ut ad ſe perſcribat, quid ſentiat de quibuſdam in Alciatum a ſe conſcriptis.

36. TUum opuſculum de Immortalitate Animæ Italice ex Græco factum, cum tua Oratione de Natalis Chriſti laude, cum cæteris, quibus illud dono miſiſti, mihi quoque eſt redditum, quod ut primum aperui, ea aviditate legendo percurri, qua facere ſolent, qui aliquid omni voluptate plenum legunt. Ita enim cum ejus divina doctrina, tum ſumma dictionis tuæ delectatione tractus ſum, ut ejus finis me prius oppreſſerit, quam eum appropinquare animadverterem. Sane, Faleti, opus divinum eſt ipſum ſuo argumento, ſed tua translatione non parum illi ornamenti, atque ſplendoris acceſſit; in quo uno ſcribendi ſtudio te, mea quidem ſententia, longe ſuperaſti. Contuli enim Hiſtoriam tuam, quam de Cæſaris in Germania rebus geſtis luculenter ſcripſiſti. Ea, ut huic cedat mea ſententia, neceſſe eſt. Pura hæc eſt ſcriptio, ſimplex, caſta, nullis calamiſtris inuſta, nihil redundans, cum nihil ei tamen deſit, habens, ſua quæque præterea pars ſuo juſto ambitu terminata, iis vero dicendi modis, quas locutiones poſſum appellare, quos nullos in Hiſtoria agnoſco, in qua contra omnia liberiora, atque laxiora incedere videntur: Sed quid ego hanc ſtyli diverſam rationem tantopere miror, quaſi non videam aliud ei, qui a ſe aut Hiſtoriam, aut quidvis aliud ſcribat, aliud ad alius præſcriptionem in trasferendo, ſervandum eſſe? Id magis mirum eſt, quod tam egregie ipſe utrumque præſtiteris, cujus ſtylus mihi mollem ceram imitari videtur, quæ, quoquo ducatur, eo facile tractantis manum ſequatur; ita ille in quaque dicendi facultate verſetur, ei perquam

apte

Digitized by Google

apte & natus, & factus esse videatur. Oratio vero de Christi Natali die ita suis luminibus ejus noctis lucem expressit, ut nihil melius. Pro quo tuo munere tibi gratias ago singulares, nisi tu in eo mihi gratiam retulisse mavis, cui ante quædam in Alciatum pro nostris Latinis a me disputata misi, quæ cum legeris, mihi pergratum feceris, si ad me perscripseris, quid de tota illa defensione senseris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

Gratulatur & de filio ipsi nato, & de ejus matre salva.

37. ET de filio tibi nato, & de ejus matre salva simul una tibi gratulor. Nam si id separatim agam, utrum prius faciam, haud satis scio, ut qui te filii cupidissimum, uxoris etiam tuæ multo cupidiorem æque pernorim; id vero amplius, ut is te referat parentem, uxor vero, ut nisi tecum una intereat, opto. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

Quod Deus magis probarit, id sibi probatum iri significat.

38. VEnisti, retulisti, abisti; utinam medium extremis æque respondeat. Mantua enim contra affertur. Tuum quantum ut verum optem, res nostra, Mantuanum, adversariorum res prosperæ ut metuam, me cogunt; quod tamen Deus magis probarit, id quoque mihi probabitur. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Ludovico Catio S. D.

Rogat, ut cauſſam ejus judicio decernendam primo quoque tempore adjudicet.

39. MUltos coram, per literas etiam nonnullos, tibi commendem, neceſſe eſt; quando & ipſe multis jus perpetuo dicis, & omnes ſciunt, te a me plurimi fieri, hoc eſt, me quoque abs te non leviter amari; tametſi, cum quem tibi commendo, magis id facio, ut ei morem geram, quam ut quicquam mea commendatione illi opus ſit, qui a te ſemper ea petam, quæ tu cum jure ipſo, tum tua integritate nulli negare potes. Guidus Balbus meus Civis eſt, ſed Civitati accedit etiam vetus amicitia, atque diuturna conſuetudo. Hujus filius ſane bonus adoleſcens, qui artem bombycinam exercet, atque Æmaldii filia non peſſima puella, mutuo amore capti, ſibi utrimque deſpondere, dextraque, atque oſculo, ut fit, fidem præſentis conjugii firmarunt. Mater puellæ, quæ ex ſervili genere eſt, & prope omni mente capta, ut factum reſcivit, turbas inſolentius in Nuptiis commiſcere cœpit. Sed ne omnia, quæ plurima ſunt, huc referam, teque diutius teneam, res poſtremo ad ſuum Judicem agitur. Is quoque tandem in Æde majori, cum adeſſent multi nobiliſſimi Viri, Matronæ etiam, ac primariæ fœminæ non paucæ, ut is poſtremo puellam interrogavit, utrum ita factum eſſet? atque ita reſpondiſſet, ut omnes audirent, ita factum eſſe omnino, ſuumque eum virum eſſe, atque eum velle; tum is, Sponſum annulum conjugii inſigne in digitum Sponſæ indere, eamque ſecum domum ducere, jubet. Itaque eodem die & Sponſalia fiunt, & Nuptiæ. De dote cum tutoribus interea agebatur, cum poſt duos menſes plus minus puella in morbum incidit, ex quo non convaluit. Teſtatur tamen, virumque hæredem relinquit. Dos nunc petitur. Quoniam vero ad Principis rationem neſcio quid res hæc pertinere videtur, tuo Judicio ea decernenda eſt. Non te rogo, Cati, ut cauſſam nobis adjudices, quod ſcio, te jure ipſo omnino eſſe facturum, ſed ut eam pri-

primo quoque tempore, quod tuo commodo fiat, adjudices, rogo, atque oro, ne, si quemadmodum in cæteris Judiciis fit, causſa ea longius ab adverſariis trahatur, prius miſer ſenex conficiatur, quam ejus Judicium videat; ac multo etiam plus in dote ea recuperanda, quam dos ipſa eſt, inſumat. Quod ſi meæ erga te obſervantiæ dabis, eam ita auxeris, ut nullo officio magis augeri poſſet, Balbumque noſtrum Virum optimum, atque ejus filium parentis ſui ſimillimum in perpetuum tibi devinxeris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hippolyto Putio S. D.

Gratias agit pro ſtudio in Ravennatum cauſſa apud Principem præſtito, Deumque orat, ut ampliſſimam fortunam, quæ eum in ſinu fovet, ipſi, ejuſque liberis perpetuo fortunet.

40. DEbebam tibi antea plurimum, qui, quoties mihi tua opera uſus acciderat, toties eam mihi benigniſſime præſtiteras; nunc vero cum meorum Ravennatum cauſſam apud Principem tuum tam ſtudioſe egeris, ut nihil ſtudioſius agi poſſet, ita me tibi obſtrinxiſti, ut nihil habeam, quod tua cauſſa libenter & nolim, & non debeam. Sed quando in aliquo tibi gratus eſſe cupio, iſtam ampliſſimam fortunam, quæ te in ſinu ſuo fovet, Dii omnes tibi, tuiſque liberis perpetuo fortunent, quando, utrum humanior, an fortunatior ſis, incertum eſt, neque quiſquam ſit, qui te ſua ſponte adeat, atque tuam gratiam requirat, quem non humaniſſime accipias; qui vero a tuorum quopiam tibi commendatur, eum etiam humanius tractes; ut meos feciſti, quos etiam perliberali hoſpitio accepiſti. Sed quoniam res in Cardinalis reditum dilata eſt, te rogo, ut cum redierit, atque iſthac iter habuerit, quod omnino eſt habiturus, ita rem urgeas, ut reditum in Patriam tandem illis per Principem tuum impetres. Quod ſi efficis, non tam id, mihi crede, ipſi Cardinali, quam tibi, ipſi debebunt. Id enim ipſe alienis precibus victus cedet, tu vero magis tua virtute volens id nobis dabis. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Rainaldo Catio S. D.

Gratulatur, quod in parentis sui locum in jure dicundo a Principe suffectus sit, optatque, ut Deus eam dignitatem ipsi fortunet.

41. ETsi dupliciter habeo, quamobrem mihi tua ista dignitatis accessione valde gaudeam, & quoniam in caussis nihil ego dubitem, ne aut amicitia, aut locupletissimis muneribus mihi Judex corrumpatur, & quoniam ipse quoque in eam spem cum cæteris parentibus, qui Principi nostro optimam operam navant, facile adducor, ut is meo quoque filiolo, si quid mihi humanitus accidat, non sit defuturus; tibi tamen magis gratulor, qui in parentis tui locum in jure dicundo sufficctus sis, atque ita gratulor, ut si amicissimo, atque de re maxime optata gratularer. Quæ quidem Principis nostri animi erga te bene grati significatio tam aperta magnam tibi in parentis obitu consolationem afferre potest, in qua cum gratiam, quam parenti usque ab adolescentia de se optime merito cumulate referre non potuit, eam tibi præstare voluerit, tum quod tali judicio, qui, multis doctissimis, ac probatissimis Viris præteritis, factus sis, ad tuam gloriam non parum accedere videtur; certe familiæ tuæ magna utilitas adjungitur. Sed cum gratulor, tum etiam opto, ut istam dignitatem ita Dii tibi fortunent, ut quotidie habeam, qui hoc officio tecum perfungar. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Cantelio S. D.

Gratias agit, quod in singulos dies sibi amantissimis, & honorificentissimis verbis amicos conciliet, eique gratulatur, quod apud principes Viros honestissima conditione fruatur.

42. QUotidie, vel potius in dies singulos tibi magis debere cogor. Nullum enim diem intermittis, quin aliquem amicum tuis de me & amantissimis,

Digitized by Google

mis, & honorificentiſſimis verbis mihi concilies, ut etiam proxime, qui mihi cum tuis literis Carghium miſiſti, adoleſcentem quidem cum ingenuo illo vultu, tum verbis, atque moribus cum eo optime conſentientibus, miro vero ingenio, atque in noſtris ſtudiis apprime inſtitutum. Hunc ego [ut tuas literas percurri] ſum paterne complexus. Sed vix colloqui cepimus. Nam cum Bononiam properaret, inde Romam, tantum id temporis una fuimus, quo res in navem conferebantur; multa tamen congeſſimus, atque, quo anguſtiis tempus dabatur, eo minus oratio noſtra interquievit; etſi in illud tempus eius adventus incidit, cum nos ad eum, qui villæ meæ ædificationi præeſt, ſcribere inceperam, puerque cum literis eo mihi mittendus eſſet, quod meum negotium hujus ſuaviſſimis ſermonibus facile poſthabui. Diſcedenti quatuor Orationes meas, quas in navi per otium legeret, dedi, quæ quodam modo ſermones noſtros longiores efficere viderentur, cum me in iis etiam dum loquentem haberet; qui contra Bononia mihi ſe aliquot Epigrammata miſſurum eſt pollicitus. Quare tibi plurimum debeo, ſed magis etiam debere cupio, hoc eſt, te rogo, ut hujus generis amicos ne mihi quotidie comparare intermittas. Quod vero aliquando meliori fortuna utaris, ac honeſtiſſima conditione iis apud principes Viros, tibi valde gratulor, eaque ut perpetua fruaris, cupio. Quibus mandaſti ut tuo nomine ſalutem impertirer, ea omnibus impertita eſt, præter Carolum tuum, qui Avenæ eſſe dicitur; noſti enim quam magnus peregrinator ſit. Cæteri, tibi eandem ut adſcribenem, rogarunt. Camillus, quo die tuæ mihi redditæ ſunt, ex febri tum primum domo exire cœperat, is quoque firmiorem ſalutem tibi orat, quam qua is utitur. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Cantelio S. D.

Consilium petenti, utrum conditionem honestissimam accipiat addicendi se Principi a secretis, respondet, rationesque omnes affert, quibus ab hujusmodi consilio capiendo deterreatur. Obiter Venetiarum Urbem laudat, eamque Urbium omnium Reginam appellat.

43. CArolus Anguissolius, hospes, & vetus amicus tuus, meus quoque perfamiliaris, tuas literas, quemadmodum ipse jusseras, mihi perlegit, quibus me partim lætitia affecit, partim etiam contristavit. Nam, quod opera tua a Principe illo ab epistolis quæratur, mihi magnam voluptatem attulit; non quod ego id te optime præstare posse dubitarem, cujus fides, atque prudentia mihi jampridem perspecta esset, sed quod Principes quoque idem de te sibi persuasum haberent, tibique sua secreta committere non dubitarent; id vero dolori fuit, quod, in quo meum consilium in deliberando requiris, quid tibi constituendum sit, an conditionem illam honestissimam accipias, an alii eam commodius relinquas, tam mihi, quam etiam tibi, in dubio ponitur; tamen, ut in ista deliberatione magis prudentiam, quam amorem erga te meum desideres, quid ego de ea sentiam, paucis tibi perscribam. Continuo Domini ratio, ac status ex ea parte, quod Patria pulsus, Cæsari infensus, apud alienas nationes, atque adeo longe gentium vivere cogatur, minime mihi probatur. Solet enim interdum Dominorum adversa fortuna cum familiaribus communicari, præsertim cum tui similibus, qui, si casu aliquo in manus hostium incidant, ut Dominorum consilia patefaciant, omni cruciatu acerbius torquentur. Quod vero ad mercedem, quam scribis, magis in spe, quam in præsenti pecunia, positam esse; primum ejus ratio quam facile homines fallat, nihil attinet disputare. Aut enim facultas Dominis non datur, ut promissa præstent, aut si datur, habent alios aut propinquos, aut vetustioris servitutis, in quos, quam in te, prius ut conferant, æquius est; in qua mora periculum injicitur, ne Dominus decedat, atque

Digitized by Google

que ita cum ſpe tuæ ſervitutis fructus intereat. Sed, ut tibi rectius ominer, vivat Princeps tuus, promiſſa tibi accidant; profecto dubitari poteſt, quin ipſa longius producantur, atque una cum tua ſenectute tibi eveniant. Numerant enim iſti magis ſervitutis annos, quam officii dignitatem, atque fidelitatem ponderent; tamen vides, tibi perpetuum collo jugum impoſitum, ex quo te non prius, quam ex vita, diſſolvas. Verum fac, ut iſta tuam etiam expectationem ſua celeritate ſuperent. Quid quod bona iſta ex eo genere ſunt bonorum, quę ſive ex penſione aliqua, ſive ex certo, ac proprio aliquo Sacerdotio conſtant, quæque tu alienis magis, quam tuis, atque adeo tibi, quaſi Chriſti procuratori, atque diſpenſatori, nihil eorum præter victum, & veſtitum ut Sacroſancta eorum jubent Inſtituta, ſit prorſus perventurum; quod quam facile te præſtare poſſe ſperes, ipſe tibi conſtitues. Certe magnum periculum eſt, ne aliorum exemplo tractus, qui iis bonis ad omnia ſua commoda, atque etiam voluptates [ut modeſtiſſime dicam] abutuntur, in iis ipſe quoque te minus æque oblecteris. Si vero animarum, ut dicunt, Cura, & ſtudium ad ſalutem acceſſerit, tanto gravius onus ad tuæ perditionem tibi imponitur. Princeps deinde tuus te in Galliam ducit. Sit ea provincia omnibus rebus, atque etiam Cœlo tibi opportuniſſima; mores omnino a noſtris ſunt alieniſſimi, præſertim in victu; hominum autem natio etiam apud alienos admodum inſolens, atque elata fertur, ut eam domi ſuæ alienis intolerabilem exiſtimem; ipſe vero ſumma humanitate, atque optimis moribus præditus, ut aliquot dies eos pertuleris, diutius ferre non poteris, manum dabis, atque ita quaſi in ipſo initio finem ſcripturæ tuæ impones. Quod eo tibi etiam moleſtius accidet, quod & Principem optimum deſerueris, & inconſtantiæ te ſubaccuſare videberis, ut etiam in diſceſſu ſumma futura tibi ſit difficultas. Hinc enim te Domini cura graviter anget, inde honoris tui ſolicitudo etiam acerbius premet. Si vero his conſulueris, vitæ tuæ rationibus adverſaberis. At mihi cum meis Italis agendum erit, nullum commercium cum Gallis habebo. At [ne quid de tuis Italis dicam amplius, quam omnes Principis familiares perfidos, invidos, obtrectatores, atque cæterorum vitiorum affines eſſe, de quibus nihil boni ſperandum, contra vero omnes inſidiæ ſunt

me-

Digitized by Google

metuendæ, ac ad Gallos redeam] in Regno cum Rege obeundo Principem tuum tibi ſequendum erit, in qua Regni perpetua luſtratione multa die, nocte etiam multo plura ſunt tibi moleſte perferenda, atque eo moleſtius, quod ingenua natura præditus, quęque magis in liberalibus ſtudiis contineatur, quam quę in multiplici difficultate verſetur. Morbi inde aut ſtatim contrahuntur, aut in tempus gignuntur, neque quiſquam eſt, qui tuæ ſalutis curam ullam gerat; ad hoſpitium publicum deſerere, atque ita pejus etiam animo, quam corpore, affectus decedes. Quaſi vero in Italia, quo omnes barbari confugiunt, nullus futurus ſit locus, in quo cum honeſtius, tum etiam commodius in tuis ſtudiis conquieſcas. Jam multos annos apud clariſſimos Juſtinianios tuos tam familiariter agis, ut poſt una ejus Familiæ ſuffragia familiarius agere non poſſes. At in qua, Dii boni, Urbe! quæ omnium Regina eſt Urbium. Unæ Venetiæ [mihi crede] ſunt in Orbe terrarum omnium bonorum refertæ; cæteræ non tam multis commodis, quam etiam incommodis, ſunt opportunæ. Sed ut planius dicam, quod ſentio, meum hoc eſt conſilium, ut cum tuis potius agas, quam novos tibi ſemper amicos proponas comparandos. Si, ut tua ſtudia abſolveris, medendi artem exercere volueris, ubi id cum majori tua commoditate facias, quam Venetiis, non habes, quæ Urbs, ut cæterarum rerum, atque artium eſt quaſi Seminarium, ita etiam medicos quaque verſus poſtea mittit; qui vero in iis remanent, noſti, quam facile diteſcant. Uxorem, ſi libebit, ex honeſto aliquo genere duxeris; inde liberos ſumpſeris, in quibus ſummam voluptatem ſenties; in qua una ſobole propaganda ſimul nomen tuum in poſteris longius produces, tibique, hoc eſt, in libertate, ſine qua nihil dulce, nihil optabile, vives. Urbem coles, cæteri ut peregrinentur, ac Medeam; aut Ulyſſem agant, facile concedes. Ambiant alii Sacerdotia, Galeris etiam rubeis coornentur, an coonerentur magis? tu tuo ſudore partis rebus teque, tuamque familiam coales, atque a te uno pendens, in te uno tranquille conquieſces. Hæc habui, Canteli, quæ in iſto tuo conſilio capiendo tibi ſcriberem, quæ, ſi minus prudenter ſcripta videbuntur, certe fidelius a quovis alio ſcribi non potuiſſent. Equidem in utroque cupio tibi ſatisfeciſſe; ſin autem id in altero minime ſum aſſecutus, procul du-

bio, in altero mihi satisfeciſſe, valde lætor. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Ambroſio S. D.

Deſcripto ædium ſuarum ſitu, expoſitoque ſuo deſiderio hortum habendi, quo caret, rogat, ut anum ſibi proximam adducat, ut præſentis pecuniæ acceſſione ædium commutationem ſecum faciat, & ſi, re compoſita, domo excedere nolit, quoquo modo efficiat, ut ejus ædibus potiatur.

44. QUibus ego in ædibus habitem, ac qua in Urbis regione poſitis, probe noſti. Regia illa quidem via eſt ad Angelorum, cum ædium ampliſſimarum, tum etiam Civium nobiliſſimorum Principum ſumma frequentia, in qua nullus artis ullius ſtrepitus auditur, quæ lata, recta, ſtrata, longa, quantum oculi eſt proſpectus, ad cujus caput ad ſiniſtram noſtræ ſe primæ offerunt, inter quas & Principis hortos via una ad Roſæ intercedit, & niſi ii altiores habeant parietes, quam mearum feneſtrarum eſt aſpectus, ego meis non totam hortorum voluptatem deſiderarem, quo uno deſiderio ita afficior, ut eas cum illis, qui hanc horti commoditatem habeant, commutare vehementer cupiam. Nam ſi quid ego hortuli habeam, quo me a ſtudiis meis defeſſum recipiam, atque per æſtatem aut ſub fornicatæ vitis, aut aliarum arborum amœniſſima umbra me recreem, atque reficiam, duplo longius vitam hanc proferam; qua una commoditate ego in meis ædibus prorſus careo, cætera mihi laxe omnia. Quoniam vero eæ mihi perplacent, quæ cum tuis conjunctæ ſunt, ejus anus ſcilicet proximæ vicinæ tuæ, quæ Gallo homini & ipſi maximo natu proxime nupſit, ſi tu, non ut peſſimus vicinus, has mihi Nuptias conciliares, ut iſti, quibus Orco, quam horto magis opus eſt, ſuas cum meis ædibus commutare vellent, atque tanta præſentis pecuniæ acceſſione, quanti pluris æſtimarentur, mihi gratiſſimum faceres. Ad quam meam earum ædium voluptatem tua quoque ſuaviſſima conſuetudo, atque arctior familiaritas accederet. Simul enim una aſſidue tu ad me, ego ad te commodiſſime itaremus, immo vero hortorum aliqua murorum perfo-

ra-

Digitized by Google

ratione quasi ex duabus unas ædes faceremus. Nolo enim ut eos vicinos imitemur, qui neque tantum communitatis habent, ut etiam lumen alterius ex suo lumine incendi patiantur. Quibus rationibus te etiam atque etiam rogo, ut continuo istos aggrediaris, atque ita, ut nisi expugnatos dimittas; quod tibi factu est quam facillimum. Primum enim debilissimos habes ædium defensores, deinde omnes earum aditus probe nosti; qui si se bona fide continuo non dedant, ac, re composita, domo excedant, tum vim adhibeas, licebit. Fallas, decipias, inducas, imponas, quoquo modo poteris, efficias, ut ædium potiamur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Francisco Ambrosio S. D.

Jocatur de senibus sibi vicinis ædium commutationem respuentibus. Novas ædes ad Spiritus cum horto esse, significat; se eas tentaturum, si quid recte; si minus, suis tandem acquieturum.

45. INtellexi duum illorum adolescentulorum sententiam de ædium commutatione, illam videlicet, nisi cum sepulchro, se esse facturos. Nec, Ambrosi, cum meis non facient, quæ pulcherrimæ sunt, atque in quibus vivi homines habitant, quique etiam, cum decesserint, in suis chartis spirabunt, ac cum doctissimis Viris loquentur. Sed istos meo nomine commonefacias licet, nihil eis illa quoque commutatione opus esse. Tantum in superiori januæ limine Epitaphium inscribant, ædes continuo sepulchrum factæ sunt. Quid enim, te quæso, vitæ inesse potest in Hecuba decrepita, atque in homunculo Priamulo, ac quibus silicernium quotidie comparari potest? Sed quoniam cum istis non successit, cum aliis quæremus. Sunt enim ad Spiritus novæ ædes cum horto, quæ mihi valde arridenť; has tentabimus, si quid recte; si minus, nostris tandem acquiescemus. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hectori Mirolio S. D.

Rogat, ut a Prætore fratre contendat, ut in cauſſa ſua, tribus diebus nefaſtis elapſis, ſententiam ferat, ſeque maxima ſolicitudine, & ſumptu liberet.

46. URgent adverſarii apud Conſiliarios cauſſam ſuam, idque jure iniquiſſimo; urge tu quoque meam jure æquiſſimo, Hector, apud fratrem Prætorem. Is eam habet jampridem Tabulis ipſis probatiſſimam, ſed multo etiam teſtibus probatiorem, quibus ſolis, a me ut judicaret, neceſſe erat; divinitus tamen id acceſſit, ut interea reus caperetur, qui cum de ejus pecuniæ ſumma interrogaretur, nullam eam eſſe, faſſus eſt; ut nihil jam deſiderari poſſit amplius. Tabulæ in ſuſpicione ſunt certiſſima; teſtes Tabulas prorſus tollunt; reus ſuæ confeſſione omne judicium conficit; ſolum reſtat, ut Prætor ex iſtis ſententiam ferat; quam, quare differat, non video, niſi hiſce diebus me quibuſdam improbiſſimis homunculis ludibrio objicere vult, qui me & aſſiduo, ac multiplici ſumptu onerare non ceſſant, & omni animi perturbatione afficere magnopere contendunt. Turpe eſt, Hector, fratrem apud fratrem non valere, & me in honeſtiſſima cauſſa, vel Hectore Patrono, non obtinere, non ut ab ea non cadam, ſed ut de ea tandem decernatur, ne de illo Pompejus, ego de fratre tuo uſurpem, ejus ſcilicet longiſſimi ſubſellii eſſe indicationem, & moram. Quare te rogo, ita a Prætore fratre hanc ſententiam contendas, ut, hiſce tribus nefaſtis diebus elapſis, eam ferat; quod ſi impetro, me maxima ſolicitudine, eo vero ſumptu, quo plane ſcis, liberabis, pro quorum utroque maximam tibi gratiam ſum in perpetuum habiturus. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hectori Mirolio S. D.

Aliotii cauſſam commendat, oratque, ut ita cum fratre agat, cujus arbitratui res commiſſa eſt, ut grandi pecunia adverſarii mulctentur.

47. ETſi Pendajus tuus Aliotii mei cauſſam tibi diligentiſſime commendavit, ejuſque generis ea cauſſa eſt, quæ per ſe cuique bono commendatiſſima eſſe debet; ego tamen, ſi quid utrique adjungi poteſt diligentioris commendationis, id ut mea cauſſa adjungas, te etiam, atque etiam rogo, hoc eſt, ut ita cum fratre tuo agas, ut iſti fœdifragi grandi pecunia, quando ejus arbitratui res commiſſa eſt, mulctentur. De reliqua vero pœna vide, ne numus quidem de ea quoque detrahatur, ſibique nefarias illas manus, quæque tam belle ferire didicere, non quanti ipſæ ſunt, ſed, quanti ſi aureæ eſſent, tanti ſibi redimant. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Comaſenio S. D.

Significat, ſe has literas Abioſio amico ſcripſiſſe, ut ei omnibus in rebus præſto adſit.

48. HEctor Mirolius, qui te unice amat, quemque ego plurimum diligo, a me contendit, ut, ſi quem iſthic amicum habeam, ei te ingenuum adoleſcentem, atque novum in Urbe diligentiſſime commendem; cui ut ſatisfacerem, cum te tamen tui iſti optimi mores, tuaque integritas per ſe omnibus commendatiſſima facere poſſunt, has literas Abioſio noſtro Viro integerrimo, ac mecum omnibus ſummæ neceſſitudinis cauſſis conjunctiſſimo eo nomine ſcripſi. Is militibus Patavinis præeſt, vulgo Collateralem appellant, non poſtrema in iſta Urbe dignitate. Hic tibi in omnibus rebus præſto aderit, ſive officio, ſive pecunia [ut iis accidere ſolet, qui longe domo abſunt] opus erit, numquam deerit. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Herculi Contrario S. D.

Ejus reditum ex bello exoptat, ut saltem communi, atque summa cum Civibus lætitia fruatur, qua omnes ex Principis reditu exultant.

49. ECquid tamdiu a nobis, atque adeo a tuis abes, Contrari? Ecquid apud barbaras nationes tot annos agis? ubi tua studia? ubi Madium tuum? ubi tuos ex fratre nepotes optimos adolescentulos, quos, cum redieris, barbatos offendes? ubi tot, ac nobilissimos amicos? ubi denique totius Italiæ cultum, atque elegantiam reliquisti? num ita tui tam oblitus es, ut horum omnium obliviscaris? At me rei bellicæ studium in his regionibus adhuc retinet. Concedo tibi honestissimum studium, ac etiam istam bellicam gloriam non contemno. Sed jam satis illi foris dedisti. Utinam vero Italia bello careret, neque tibi hanc caussam objicere possem, cujus incolumitati non dubito, quin vel propriam incolumitatem sis posthabiturus. Redi igitur. Non tibi deerunt ordines, iique nobilissimi, quos ducas, aut in Regio, aut in Cæsaris exercitu. Eo saltem nomine redi, ut communi, atque summa cum tuis Civibus lætitia fruaris, qua omnes ex Principis nostri reditu exultamus. Ad hunc occurras amplexandum, atque ab ejus latere, ut ab optimo Imperatore, numquam discessurus, cum quo, si otium erit, de iis, quæ ad bellum pertinent, colloquaris; si bellum, tum tuam illi operam optimam naves. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Herculi Contrario S. D.

Gratulatur de nobilissima provincia ei commissa, quod ea non solum ad dignitatem, sed etiam ad ejus animi integritatem, atque innocentiam probe testificandam maxime valet.

50. QUo tempore tu Mutinæ & Gubernator factus, & in provinciam profectus es, ego tuæ rei fami-

Digitized by Google

miliari operam dabam. Quare evenit, ne cum tibi, ut debebam, gratularer, tum etiam discedentem de more viserem, id quod nunc per literas haud minus facio officiose. Tibi igitur in ista tua nobilissima provincia valde gratulor, atque eo magis, quod ea tibi non solum ad dignitatem plurimum, sed etiam ad animi tui integritatem, atque innocentiam probe testificandam maxime valet. Nimirum virtutis ea vis est, Contrari, ut nullæ illi tenebræ diutius offundi possint. Potest illa quidem improborum iniquitate interdum opprimi, sed, brevi sua virtute altius, atque validius ut evadat, atque emergat, necesse est. Te deinde hoc modo & viso absentem, & alloquor ut præsentem, idem coram, si mihi aliquando liceat, facturus. Valentinio, atque Castelvedrio meo nomine salutem imperties. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonso Mustio S. D.

Postquam ostendit, alios aliis in rebus ingenium suum exercere, ait, se appuliſſe ad unam ſcribendi politiorem rationem, & omnia ſua volumina ad unius Ciceronis regulam, atque imitationem direxiſſe.

51. QUod mea scripta, Musti suaviſſime, cum libenter legas, tum eorum etiam partem aliquam memoriæ mandes, alterum tuæ summæ in me benevolentiæ, felici alterum memoriæ, quam ulli eorum aut suavitati, aut elegantiæ dignitati, rectius tribui potest. Semper enim [quæ tua summa est in omnes nostri similes humanitas] me valde dilexisti; tanta vero, tamque facilis ad percipiendum, atque conservandum est tua memoria, ut etiam, quæ cursim legeris, ea tibi fideliter inhæreant. Multa, Musti, in nostris suavioribus studiis esse non ignoras, in quibus omnibus aut etiam singulis seperatim, ut quisque vult, ingenium suum exercere possit. Hinc alii ad interpretationem Auctorum se conferunt, atque in iis aut de superiore publico loco Auditoribus suis interpretandis, aut domi suæ suis eadem scriptis explicandis, non parvam cum studiorum suorum utilitatem, tum etiam gloriam sibi comparant. In quo uno studii

Digitized by Google

genere multi cum ex veteribus, tum ex recentioribus egregii Viri extitere, quamvis hoc ſtudium non eam dignitatem habere videatur, quæ liberali ingenio perdigna ſit. Nam qui tantum in alienis verſatur, is ſuarum rerum egens, atque inops eſſe videtur. Alii in tradendis, ac corrigendis cæterorum Auctorum locis omnem operam ſuam ponunt; in quibus utrique meus Manutius, ac Victorius egregie verſati ſunt, qui jampridem effecere, ut totus Cicero & legi, & intelligi poſſet. Aliis vero magis placuit ex omnibus Auctoribus, quæ quodammodo notatu digna viderentur, in ſuum codicem transferre, in quibus unus Eraſmus ex ſuis Chiliadibus excelluit, cum neque etiam defuerint, qui vocum ſignificationes explicarent. Hinc Sexti, Varrones, Nonnii ex veteribus; ex noſtris autem recentioribus Perotii, Calepinii excelluere. Quid quod quæ alii fuſe, atque ample ſcripſere, ii paucis perſtringere, atque in epitomen redigere non dubitarunt? Qui vero in transferendo ſtylum ſuum occupatum habuerint, jam plena ſunt omnia. Sed Perionius non ſolum cæteris antecelluit, verum etiam poſteris veram transferendi rationem edocuit; alii alio modo, nullus ſine aliqua laude in eo verſati ſunt. Ego vero ad unam hanc ſcribendi politiorem rationem appuli, in quo uno ſtudio continuo eam ſupellectilem ad eo modo ſcribendum mihi confeci, quam in meo APPARATU poſtea cum cæteris feliciter communicavi; neque tam in noſtra lingua Italica cum vulgo, quam in hac Latina cum doctis cum loquendo, tum ſcribendo orationem meam exercui; in qua multa volumina ad amicos; complura etiam mihi ſeparatim conſcripſi, quæ omnia ad unius Ciceronis regulam atque imitationem direxi, cæterorum Scriptorum gregem cæteris facile concedens. Quare fortaſſe eveniſſe poteſt, ut non fruſtra omne meum ſtudium in tanto Viro imitando poſuerim, ac mihi perinde evenerit, atque illi, qui ad hominis effigiem exprimendam omnem artem atque ſtudium ſuum adhibuerit, qui ſi id minus aſſequi potuerit, certe propius ad eam effingendam acceſſerit, quam qui aut in herbis, aut arboribus, aut pratis, aut etiam cæteris animalibus pingendis penicillum ſuum exercuerit, quorum lineamentorum ſimilitudine aliqua deceptus ita poſtea de meis ſcriptis ipſe judices. Verum ſi tu quoque cum cæ-

te-

Digitized by Google

teris eruditis Viris id mihi ex tuo judicio tribuis, nę id multo mihi magis acceptum eſt, multoque jucundius accidit, quorum omnium conſtanti judicio ego quoque interdum, ut meum conjungam, facile cogor, neque hoc, fortaſſe falſo gaudio, frui piget; quicquid tamen cum in dicendo, tum in cæteris meis ſtudiis, atque officiis valeo, id omne tibi offero, atque, ſi experiaris, optime, atque amiciſſime præſtabo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Julio Scaligero S. D.

Scribit, ſe optare, ut poſt trigeſimum quintum annum ſibi ſignificet, primum ſe vivere, deinde qua conditione, qua familia auctus ſit, quidque ejus Muſæ agant.

52. ETſi neque ubi ſis, ſcio, neque ad meas multas literas, eaſque amoris erga te mei digniſſimas, nihil umquam mihi, quoniam, puto, eæ non ſunt tibi redditæ, quicquam reſcripſeris, nunc tamen ei quoque, cum Princeps meus iſthuc rediret, deeſſe nolui; neque, quoties certior facultas erit, cui ſatis recte eas dem, ſum defuturus. Quando enim recordor, quod menti meæ inhæret, quantum tuis fideliſſimis monitis, cum una Venetiis agebamus, mea ſtudia juveris, non poſſum eorum cum primas tibi non facile tribuere, tum hoc modo per literas, & in omnibus meis ſcriptis ſive de Imitatione, ſive de Gloria memor eſſe. Mi Juli, Riccio tuo tandem poſt trigeſimum quintum annum primum te vivere, deinde qua conditione, qua familia auctus ſis, quid Muſæ tuæ agant, iſthinc uſque ſignifica; id autem per Gryphium Impreſſorem [ut dicam] facere poteris, cui ego quoque meas omnes literas tibi reddendas inſcribo. Vale. Ferrariæ Id. Martiis MDLVI.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Sebaſtiano Gryphio S. D.

Orat, ut Julio Scaligero literas recte reddendas diligenter curet, ejuſque invicem ad ſe Ferrariam perferendas.

53. GRyphi, ſi vivis, [ita enim cum omnibus hominibus, qui longe gentium agunt, dicendum eſt] ſi item Julius Scaliger tuus vivit, ubi ubi is ſit terræ Galliæ, te omnibus precibus rogo, ut, quas ad eum a me ſcriptas habes literas, ei recte reddendas diligenter cures; qui contra ſi quid mihi per te eumdem reſcripſerit, eadem ratione, ut Ferrariam mihi reddendas cures, oro, pro quo tuo utroque tanto officio ego tibi feliciſſimam ſenectutem Deos omnes rogo, atque oro. Vale. Ferrariæ Id. Martiis. MDLVI.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII LUGIENSIS *EPISTOLARUM* LIBER SEPTIMUS.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS Baptiſtæ Sarachio S. D.

Stephanum Belletium Præturam Mutinenſem petentem commendat, ut per eum ipſi decernatur, polliceturque, ipſum apud hominem omnium gratiſſimum officium ſuum eſſe collocaturum.

1. STephanus Belletius Civis meus eſt, atque ejus generis Civis, qui optimis moribus, ſumma integritate ſit præditus, mihi etiam propterea cariſſimus. Noſti quibus Civilibus diſcordiis tota Flaminia laboret. Hic neutram partem ſequens, utrique acceptus in ſuis ſtudiis tranquilliſſime, quo tempore domi fuit, ſemper egit. Huic patriæ charitati ſtudiorum quoque accedit conjunctio, quam ego in omnibus ſemper plurimi feci, in hujuſmodi autem probatiſſimis Viris multo etiam facio pluris. Is Mutinenſem Præturam petit, cui ſuæ petitioni ſi tu unus aderis, facile fore ſperat, ut ea ſibi decernatur. Quare a me per literas quærit, ut ego hanc ejus tantam dignitatem novo quodam commendationis genere tibi commendem; cui equidem cum ſatisfacere cuperem, ac, ex quo genere commendationis hoc novum expromerem, diligentiſſime exquirerem, cauſſammque etiam omnem diligentius conſiderarem, neque illum ex ſua bonitate, neque ex Juris Civilis ſcientia tanta commendatione quicquam egere, neque te ex tua animi integritate ullam eam expectare facile vidi. Is enim eſt, cui domum uſque hujuſmodi provinciæ deferri deberent; tu vero, qui, [quantum in te eſt,] hujus generis Viros vel gravio-

res

Digitized by Google

res Magistratus ambire minime pari soles. Tamen quoniam ita mos est petendi, atque etiam in re certissima commendandi amicos, & ille a me commendationem hanc tantopere contendit, ego ita totum hoc negotium tibi commendo, ut facerem, si meum proprium, aut Camilli filioli, qui mihi me ipso est charior, commendarem. Scio equidem; sed quid ego me scire dico? immo vero omnes mecum sciunt, quantum in hac suffragatione valeas, modo velis. Istum igitur tuum animum, quem vel mediocribus amicis benignissime praestas, ut mihi quoque, quem tu jampridem in tuis intimis & numeras, & praedicas, & ego me non postremum esse puto ex ea observantia, qua te prosequor summa, tribuas, te etiam, atque etiam rogo, atque oro. Neque quicquam a te accipio, nisi Mutinam ipsam. Nam si quis malus casus nobis eam eripiat, non te mihi Belletus, sed, me tibi defuisse, queretur. Pro quo quantum ego, ac quam honestis de causis laborem, plane vides, quantum autem tu pro utroque, nisi re ipsa comprobabis, ut omnem etiam fortunam adversam in hac re nobis praestare debeas, ut tu tuam mihi, ego meam illi benevolentiam praestitisse videamur. Id quod, cum tanto studio sim in hoc commendando, nihil attinet dicere, quam mihi gratum sit futurum, si impetro. Hoc certe tibi polliceor, in meque recipio [si quicquam tamen hoc quoque ad rem facit] te apud hominem omnium gratissimum officium tuum esse collocaturum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Se ad eum redeundi mire cupidum esse significat, sed non satis constare, quando id futurum sit. Orat propterea, ut si quid de profectione Principis Mutinam audierit, de eo se certiorem faciat.

2. SI vales, bene est; si ex Urbe prorsus pestilentia abiit, multo melius est; nos hic valide omnes valemus, nisi quod isthuc redeundi mire cupidi sumus, quod, quando futurum sit, non satis constat. Quidam enim

Digitized by Google

nim ſub hoc Lunæ totum orbem, qui futurus eſt Non. Octobris, id nos ſperare volunt; ego niſi poſt novam Lunam id ſperari poſſe video. Nam ſi Princeps Pater VIII. Idus Mutinam proficiſcitur, quamdiu is Mutinæ commorabitur, nos hic tamdiu videmur eſſe commoraturi. Tu vero, ſi quid interea odorabere, amice feceris, ſi me de eo certiorem feceris. Solas enim ædes reliqui, neque hic ſatis commode cum meis agitur ſtudiis. Sum enim ſine libris, & cum a ſcribendo ad te, atque ad pauciores alios amicos abducor, nihil mihi poſtea, quid in iis agam, relinquitur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptiſtæ Sarachio S. D.

Orat, ut aliquid de peſtilentia ſcribat: Didacum commendat: excitat ad purgandam Urbem, Deumque pura mente, atque omni animi integritate ſibi reconciliandum.

3. SI tantum vales, Sarachi, quantum ego te amo, aut quantum tu me diligis, rectiſſime habes; ego quidem tantum valeo, quantum me ille, [ſcis bene quem dico] odit, cui ego contra omnia ita ſecunda opto, ut nihil mihi melius. Scire equidem cupio, quid cum peſtilentia agatis. An iſti Mauri, ut eam ſecum attulerunt, ita etiam diſcedentes abſtulerint, Urbemque prorſus purgarint? Genus odioſiſſimum, quibus jam neque in terra, neque in mari locus ad habitandum conceditur. Unius Didaci me valde miſeret, cujus ſolius cauſſa poſſum non cæteris omnia mala comprecari; ut videas quantum literarum ſtudia apud ſuos valeant. Quare eum tibi commendo, ut, quicquid poteris, ſalva Urbe, id omne in eum mea cauſſa conferas, neque tantum ejus ingenium perire ſinas, qui fortaſſe non totus periit, etſi ſcio te quoque tua ſponte eum valde amare. In cæteris vero purgate etiam Padum, qui Urbem purgaſtis, atque, quo venti eos ferant, dare vela jubete. Beatrix iſtis non eſt defutura; nam eos audio locupletiſſimo viatico proſecutam eſſe; ac poſthac in Rep. curanda cautiores omnes eſtote. Nam hanc calamitatem non ante viſam eſſe, fortaſſe aliquam excuſationem habere

Digitized by Google

bere poteſt; ſi vero ſæpius ad eandem chordam, quid ſtultius? Rumor enim eſt, atque non levis ſuſpicio, quamdiu iſti in anchoris ſunt in Pado, timeri, ne iterum in Urbem recipiantur; quod equidem nulla ratione adduci poſſum, ut credam, niſi prorſus nos Deus deſeruit, ac præcipites in noſtrum malum ferri finit; qui non odoribus, ac cæremoniis exterioribus, ſed pura mente, atque omni animi integritate nobis reconciliandus eſt, ſuaque bonitate, non noſtro metu colendus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptiſtæ Sarachio S. D.

Tres libros de Imitatione ſecundo editos mittit, ut, cum vacabit, eos legat, vel, ſi nequeat legere, ſciat, ſe ab officio ſuo in iis mittendis non diſceſſiſſe.

4. VEreor, ne imprudens ſim, qui in Rebus publicis homini occupatiſſimo meis ſcriptis ſæpius negotium faceſſam. Quotidie enim aut tibi aliquod volumen legendum mitto, aut ipſe coram perlego. Sed, mi ſuaviſſime Sarachi, te ipſum in hoc meo peccato accuſa, qui tam libenter ea & legere, & audire, & mihi & omnibus prædicas. Habe igitur nunc tres libros de Imitatione ſecundo, atque multo correctiores editos, quos ſi, cum vacabis, leges, mihi feceris gratiſſimum; ſin graviora te mihi alia ex aliis auferre pergent, mihi id ſatis erit, ſcire me ab officio meo non diſceſſiſſe, qui te ob ſingulares tuas virtutes plurimi facio. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptiſtæ Sarachio S. D.

Beriguardi commoda, delicias, & Cœli ſalubritatem extollit, ſignificatque, ſe maxime optare, ut amici omnes illic ſecum ſint, ut communibus Muſis frui invicem poſſint.

5. ITerum in Beriguardum urbanam iſtam peſtilentiam fugientes commigravimus, ubi æque recte omnes jam multos dies valemus. Locum enim hunc Dii cum

ad

Digitized by Google

ad omnem urbanam, quid enim dicam ruſticanam commoditatem? tum autem in primis ad hæc graviſſima tempora ſecure traducenda, condidiſſe videntur. Ego autem, mi Sarachi, ſic ab omni morbi iſtius metu ſum vacuus, ut, quamdiu hic futurus ſim, tamdiu ab cujuſvis generis morte omnium tutiſſimus eſſe videar. Facio enim quaſi qui ex adverſiſſima tempeſtate in portum ſe recepit, ut quoniam ex præſenti naufragio evaſit, omne interea cujuſvis mortis genus obliviſcatur, ut, niſi impius ſim, poſſim in hac mea metus vacuitate vobis urbanis hominibus iſtam ſolicitudinem diutius optare; ut in re minime læta etiam me jocari videas. Immo vero contra vobis eam Cœli ſalubritatem deſidero, Deoſque omnes eam ejus benignitatem rogo, qua hic nos perfruimur ſaluberrima; & niſi Princeps Pater nimia rerum publicarum adminiſtratione prematur, eum hic cum filiis ſuis hoc triſte tempus agere cuperem. Sit enim Coparia non ſolum aureum, ſed etiam divinum caput, tamen ad Beriguardum nunquam quicquam. Hic omnes Principes noſtros, hic amicos omnes maxime vellem, teque in primis, cum tuo atque etiam meo Gypſio, ubi ſi minus læte ab iſta commiſeratione [ut qui homines ſumus] nobis agere liceret, ſaltem in communibus Muſis interdum aliquid iſtam moleſtiam non parum levaremus. Sed atram nivem. Quare vos iſthic, ut melius vobis facere licet, incolumitatem veſtram etiam atque etiam diligenter curate, id quod nos probe contra hic ſumus præſtaturi. Gypſio, Catioque, & patri, & filio ſalutem plurimam dices. Ex Beriguardo VII. Cal. Novembris MDXLIX.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptiſtæ Sarachio S. D.

Ipſum orat, ut cogat adverſarium ſororis ſuæ viri jampridem damnatum ad litis expenſas diſſolvendas, renuentemque in carcerem conjici jubeat.

6. SI me diligis, Sarachi, ſi te a me contra amari certo ſcis, ſi quid unquam mea cauſſa feciſti, aut ſi omnia me tua facturum non dubitas, te rogo, atque oro,

oro, ut fororis meæ virum expedias, qui hic magno cum familiæ suæ incommodo tenetur. Suum adversarium jampridem damnatum habet, quin etiam dissolvere cœpit. Nunc se litis expensas, quod dicunt, dissolvisse cavillatur. Testis est Ochius causæ Judex, testis est Naselius, testis est Magalotius, istum improbe mentiri. Quare nihil aliud restat, nisi ut hunc in carcerem conjici jubeas, atque inde, ut dissolvat, quando post nonum annum insolenter nos, atque adeo te novis cavillationibus irridet. Si me amas, si honestum curas, æquum te, atque severum in tempore Judicem ostende. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Optimorum Virorum conditionem dolens aliena commendatione in rebus suis indigentium orat, ut Faletium adolescentem Herculi Principi cum aliis amicis commendet, ut primo quoque tempore, quod petit, obtineat, petentemque, quantum potest, adjuvet, idque e re Principis futurum ostendit.

7. VIde, Sarachi, quo loco optimi Viri positi sint, ac quanti nunc virtus fiat. Nam cum ii per se satis commendati esse deberent, ea vero cætera omnia etiam commendare possent, utrumque aliena indiget commendatione. Faletius optimis studiis adolescens, honestissimis moribus, domi etiam suæ haud ignobilis, summo adhuc fructu, majori etiam spe, quique minime infans, Juris etiam Civilis haud ignarus, domi aptus, ad itinera per dispositos equos facienda natura factus, atque usu exercitatus est, ingenio, lingua, vel etiam linguis valde promptus, locum quærit apud aliquem Principem, cui suam cum diligentissimam, tum etiam fidelissimam operam navet. Sed dici non posset quanto is desiderio eam Herculi Principi nostro ardeat dare, id quod etiam per Gypsium Principis procuratorem maximum, ac Herculem Contrarium jam aliquot dies magna cum spe tentatur. Verum putat, si horum honestissimorum de se Virorum judicio tuum quoque accedat, facile fore,

Digitized by Google

re, ut primo quoque tempore res absolvatur. Hoc igitur ego a te mea sponte sic peto, ut hujus virtutes suo jure a bonis omnibus expetere posse videntur, ut, cum primum tibi facultas detur, eam ne omittas, ac rem, quantum potes, apud Principem nostrum adjuves, honestissimumque adolescentem tua commendatione plurimum exornes. Quo uno isto tuo officio [nisi insolens videri possim] dicerem, Sarachi, te magis Principi nostro, quam Faletio, prorsus esse profuturum, qui illi tantum adolescentem confeceris, & quo eum maxime indigere plane scis, neque hujusmodi ubique magnam hominum esse copiam, ipse quoque tecum minime ignores. Hoc tantum dicam; si id effeceris, te optimum adolescentem maxime esse sublevaturum, neque apud ingratum animum beneficium tuum esse positurum. Mihi autem [vide, quid dicam] prope Ferrinium meum restitues, quem quanti ego facerem, & tu, & omnes ex meis scriptis facile intelligere potestis; quod ut mihi concedas, te sic rogo, ut, si id mihi rogarem, non facerem studiosius. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Duas Orationes sub ejus nomine editas mittit, oratque, ut parvam hanc grati animi significationem æqui bonique faciat.

8. SCio, mi Sarachi, quantum ego tibi cum tuis summis erga me, tum etiam in meos omnes non minimis officiis debeam, neque ipse contra ignoras [etsi nullam admodum satis dignam gratiam tibi refero] quam ea mihi omnia grata accidant; id quod cæteris quoque ut aliquo modo testarer, hoc tempore hæc parva facultas data est. Nam cum hasce duas Orationes edere statuissem, ut sub tuo nomine ederentur, volui. Levidense quidem fateor munusculum, neque qualia sunt in me, tua summa ac singularia officia; sed is tamen, cui exigua supellex est, linteolo, vel crasso filo animi sui bene grati aliquam significationem facere potest: cum amplior facultas ad id cumulatius faciendum dabitur, eam

Digitized by Google

[illegible] avidius [illegible]. Has interea habe, & lege, quae si tuae expectationi minus responderint, mihi satis erit, [illegible] amore. [illegible] facio, plane respondere. Vale. III. Id. Aprilis MDLII.

BARTHOLOMAEUS RICCIUS

[illegible] Saracino S. D.

[illegible] commendat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] sua [illegible] prosequatur, [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible]

E[illegible] [illegible], [illegible] M[illegible] nostrum [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] gratissimum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] M[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nam [illegible] [illegible] M[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quod [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vale.

BARTHOLOMAEUS RICCIUS

[illegible] Saracino S. D.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

I[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] S[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]

[illegible]

ut ego tibi commendem, humaniſſime a me contendit. Equidem, Sarachi, nihil ei debeo, Deoſque rogo, ne quid accidat, ut debeam, neque quam res æqua ſit, ſatis video, ut a Principe ſuis creditoribus ita quiſquam diſſolvere velit. Ipſe, qui rem planius cernis, quid ea ferat, videbis. Certe quicquid ipſe honeſtatis cauſſa Jacobo tua ſponte tribues, ſi ei mea quoque cauſſa aliquid addideris, id mihi erit vehementer gratum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptiſtæ Sarachio S. D.

Rogat, ut adverſarium ſuum cogat ad integram pecuniam diſſolvendam, neque ſe diutius contemni patiatur.

11. VIde, quæſo, quid hominum Præfecturis tuis interdum præficias, quamque ii tibi gratiſſimi ſint. Legit ille tuas literas, vixque legit; quod multo magis eſt, quam nihil tibi obtemperaſſe, & tamen perfers. Me, mi Sarachi, ſi amas, ſi tuam auctoritatem quid facis, ſi æquum, juſtumque tueris, ſi miſeris opem benigne ferre non ceſſas: vides egentiſſimum hominem veſtitu ſordido, ore macerrimo, atque in omni inopia conſtitutum; juſſa tua renova, atque ea de nota renova, ut is te Virum eſſe intelligat, neque calumnias adverſarii noſtri audiat, aut etiam minas pertimeſcat. Nam qui multis judiciis damnatus ſit, quique diſſolvere cœperit, quid habeat, quo confugiat, ne reliquum diſſolvat, neque ego video, neque arbitror, quemquam videre poſſe. Te iterum rogo, atque oro, ut nunc cauſſam tuam, qui antea noſtram tuebaris, vehementius defendas, ut tandem ad noſtram pecuniam integram pervenire poſſimus. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMEUS RICCIUS

Ferrariæ Sacrarum S. D.

Commentarius Historicus. *De Jacobo Marmochino Ferrariensi. Ex eo Academiæ Ferrariensis Professore. Ex ejus operibus. Ex ejus Epistolis. Ex ejus Testamento. Ex ejus Epitaphio.*

BArtholomæus Riccius Jacobo Marmochino Ferrariensi Sacrarum Professori Ordinario Salutem.

Quæ mihi tecum, Jacobe Marmochine, intercedit familiaritas, quæ consuetudo, quæ necessitudo, quæ amicitia, quæ denique omnium rerum, quæ inter homines vel maximæ esse possunt, societas, ea profecto est, ut, quemadmodum tibi, si quid mihi, quod ad me pertineat, accidat, ita mihi, si quid tibi, quod ad te pertineat, accidat, non modo non molestum, sed etiam gratum futurum esse confidam. Quamobrem, cum ex literis, quas ad me dedisti, intellexerim, te, ut ex Ecclesiastes commentariis, quos in eum librum scripsisti, intelligere possem, quid de me, quid de meis rebus, quid de studiis meis sentirem, quæsivisse, ego, quæ sentirem, ita ut sentiebam, libere tibi scripsi. Quæ cum ita sint, non dubito, quin, quæ ad te de me scripsi, ea omnia, quemadmodum ego ea ad te scripsi, ita tu ea ad me scripta, ut ab amico, æquo animo, ut spero, accipias. Quod si ita feceris, ut facturum te confido, ego

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Orat, ut statim Alphonsum Riccium a periculo ei ab exactoribus imminente liberet, neque tempus definitum elabi sinat, ne mulctam improbe dissolvere cogatur.

13. ETsi coram pro Alphonso Riccio ita tecum egi, ut neque ille, qui aderat, a me amplius desiderare ret, & rei æquitas pauciora postularet, quoniam tamen ei ab istis exactoribus tuis periculum instat, te hoc quoque modo rogo, atque oro, ut, si eum [quemadmodum nobis sæpius recepisti] ista iniqua damnatione es liberaturus, id ante Idus Martias ei præstes, quæ si damnatum præterierint, nulla postea spes illi relinquitur, quin mulctam illam improbe dissolvere cogatur: quam autem prope instent, optime vides. Dum igitur per temporis brevitatem id facere potes, ne id nobis elabi sinas, te etiam atque etiam rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

De filii morte se eum consolari significat, ne amicitiæ suæ usquam defuisse videri possit, cum alioquin ipse prudentia sua consolationem eumdem capiat. Hortatur, ut valetudinem suam curet, & cunctos nepotes ingenuos ei paterne perducere, quo pater filios perducere debebat.

14. ETsi scio pro ea animi magnitudine, qua præditus es, te unici filii obitum fortiter ferre, neque in tali casu, quam alii consolationem afferres, ex tua prudentia tibi eandem esse capturum; ne tamen amicitiæ nostræ usquam defuisse videri possim, tecum ea potius recensere, quam tibi quicquam novi, quo dolorem istum tuum levares, afferre, sum visus. Amisisti filium unicum, virum probum, officiosum, quique ab omnibus sua humanitate optime audiebat. Gravissimum que solum tibi patri, sed cæteris etiam, [illegible]

Digitized by Google

rint ; multo vero magis iis , qui ab eo quotidie aliquo bono afficiebantur. Sed tamen quod talem amiſeris, non minus ſolatii tibi eſſe poteſt , quam doloris. Hoc enim ſanctioris nominis , quod filius de ſe reliquit , magno ſolatio tibi eſſe poteſt . Inde enim apud nos , quamdiu ætas feret , honeſte , atque cum laude vivet ; in Cœlo etiam cum ea fide, qua Chriſtum Dei Filium fatebatur, æternum aget ævum . His accedit , quod in unici filii obitu minime iſta ſeptuagenaria ætate orbatus es relictus . Ex eo enim quinque nepotes tibi , bene frequens familia , relicti ſunt , in quos quoties oculos conjeceris , toties tot filios tibi ſuperſtites habere putabis , atque eo etiam chariores , quo tibi longiorem ſobolis ſpem , quam filius ferret , ferunt , quæ una ratio eſt , ut parentes in nepotibus , quam etiam in filiis, magis oblectentur . At pueri ſunt , atque adoleſcentuli . At non ſolum adhuc in ſumma rerum omnium copia habes conſtitutos, ſed multo etiam in locupletiori quotidie es conſtituturus . Qui in ſumma egeſtate , nulla induſtria , nulla Principum ſuorum gratia fulti ſunt , doleant acriter , ſi quid tale eis accidat . Sed una ea te magis conſolatio ſublevat , quod eum hominem eſſe ſciebas , atque ea conditione natum , qua cæteri omnes nati ſunt , ut ei eſſet aliquando moriendum , ſerius , an ocius , nihil ad rem , quando non pauciora videant , quæ nolint , quam quæ velint , qui diutius vivunt . Neque poſtremo neſcio te recordari , atque in animo tibi verſari , quod nos ſæpius in ſermone queri ſolemus , hominum conditionem niſi una Religione , ac futuri ſæculi ſpe a beſtiis differre , qua una cum optime fulti ſimus , cætera , ut fruſtra , atque inania ſunt , facile , ut elabantur , ferre poſſumus. Quę tu omnia cum tecum revolvere putem , nihil amplius eſt , quod a me iſtius officii deſideres. Valebis ipſe, ac, quamdiu Diis libuerit, vives; certe tu omnem operam, ut diu eis libeat, tua, ut facis , integritate adhibebis, ut, quo pater filios perducere debebat , ipſe eo nepotes ingenuos paterne perducas. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Rogat, ut vinum, quod sibi in uva ipsius cellarii vinarii hoc anno se advecturos significant, in sua cella habeat, ac quanti ad anni rationem æstimabitur, tantum sibi pecuniæ postea dissolvi jubeat, hocque valde commodum, & gratissimum sibi futurum profitetur.

15. SI mihi per meos oculos liceret, quibus omnia circumvolvi videntur, magis ipse coram, quam per literas, easque aliena manu scriptas, hoc, quod nunc facio, facerem. Pro meo vino, quod mihi pro victu attributum est, superioribus annis tanta pecunia, quanti æstimatum est, mihi semper est adnumerata, hoc anno tui cellarii vinarii me nunc admonent, ut parem, ubi mustum meum ebulliam. Id enim in uva mihi se esse advecturos significant. Quod si tuo mandato agitur, & quoniam ipse ex meo agello quantum satis est ad familiam meam legi, atque jam in cellam collinivi, & ipse ex aliis quotannis magnam vim comparas, te rogo, ut meum quoque in ea habeas, ac quanti ad anni rationem æstimabitur, tantum postea pecuniæ mihi dissolvi jubeas, idque saltem hoc anno, in futurum postea ut tibi videbitur. Quod si abs te impetro, erit valde commodum, atque ea etiam ratione gratissimum. Vale.

Digitized by Google

multo avidius arripiam. Has interea habe, & lege, quæ si tuæ expectationi minus respondebunt, mihi satis erit, me tibi in amore, quod optime facio, plane respondere. Vale. III. Kal. Aprilis MDLII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Mucinum commendat, sibique gratissimum futurum significat, si ad eum amorem, quo ipsum sua sponte prosequitur, tantundem etiam sua caussa addiderit

9. ETsi scio, te Mucinum nostrum tantum amare, quantum ego facio, atque adeo ipse me facis, malui tamen me hoc meo officio tecum frustra perfungi, quam ei, qui meam hanc commendationem efflagitavit, non obtemperare. Mihi omnium gratissimum erit, si ad eum amorem, quo Mucinum tua sponte prosequeris, tantundem etiam mea caussa addideris, etiamsi illum ex mei benevolentia detraxeris. Ita enim inter nos conjuncti sumus, ut, cum is ei accesserit, nihil mihi tamen decessisse videri possit. Nam illum in Mucino ita sentiam, ut in me ipso quotidie experior. Quod cum effeceris, spero a te illi omnia me impetrasse. Nam qui amat, is omnia amico facile concedit, atque etiam ultro sæpius offert. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Sibi vehementer gratum futurum significat, si sua quoque caussa aliquid addiderit ei, quod honestatis caussa ipse sponte Jacobo Judæo fœneratori tribuet.

10. JAcobus Judæus fœnerator ad vicum Saracinum, modestissimus adolescens, ore, vultu, forma, atque oratione proxime ad Christianum hominem accedens, rogationem sororis suæ viri tibi daturus est, qua a Principe rogat, ut ei ex multis creditoribus duos tantum reliquos in aliud triennium prorogare liceat. Hunc

ut

ut ego tibi commendem, humaniſſime a me contendit. Equidem, Sarachi, nihil ei debeo, Deoſque rogo, ne quid accidat, ut debeam, neque quam res æqua ſit, ſatis video, ut a Principe ſuis creditoribus ita quiſquam diſſolvere velit. Ipſe, qui rem planius cernis, quid ea ferat, videbis. Certe quicquid ipſe honeſtatis cauſſa Jacobo tua ſponte tribues, ſi ei mea quoque cauſſa aliquid addideris, id mihi erit vehementer gratum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptiſtæ Sarachio S. D.

Rogat, ut adverſarium ſuum cogat ad integram pecuniam diſſolvendam, neque ſe diutius contemni patiatur.

11. VIde, quæſo, quid hominum Præfecturis tuis interdum præficias, quamque ii tibi gratiſſimi ſint. Legit ille tuas literas, vixque legit; quod multo magis eſt, quam nihil tibi obtemperaſſe, & tamen perfers. Me, mi Sarachi, ſi amas, ſi tuam auctoritatem quid facis, ſi æquum, juſtumque tueris, ſi miſeris opem benigne ferre non ceſſas: vides egentiſſimum hominem veſtitu ſordido, ore macerrimo, atque in omni inopia conſtitutum; juſſa tua renova, atque ea de nota renova, ut is te Virum eſſe intelligat, neque calumnias adverſarii noſtri audiat, aut etiam minas pertimeſcat. Nam qui multis judiciis damnatus ſit, quique diſſolvere cœperit, quid habeat, quo confugiat, ne reliquum diſſolvat, neque ego video, neque arbitror, quemquam videre poſſe. Te iterum rogo, atque oro, ut nunc cauſſam tuam, qui antea noſtram tuebaris, vehementius defendas, ut tandem ad noſtram pecuniam integram pervenire poſſimus. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Commendat Bartholomæum, & Jacobum Margotium patrueles, ut eos adjuvet in conficiendis rationibus ob vectigalia cum Principe, ut, compositis rebus suis, tandem incolumes domum se recipiant, hocque beneficio nihil sibi gratius futurum significat.

12. BArtholomæus & Jacobus Margotii patrueles hic sunt jam triennium, ut vectigalium, cæterarumque rerum, quæ inter eos, & Principem versantur, tandem aliquando rationes conficiant, ut postea in Patria securius, ac commodius agere possint. Plane enim scis, Alexandrum eorum patruum, dum has easdem rationes procurat, a sicariis per dolum nefarie interfectum; qui, si eo tempore domi suæ per hanc causam agere licuisset, viveret adhuc, multos etiam annos, ut ætas ferebat, victurus, quod unum scelus, ne novo alio scelere augeatur, hi omni studio provident. Quare etiam atque etiam me rogant, ut tibi eam rationum confectionem diligentissime commendem. Da mihi, Sarachi, in hac gravissima causa, ubi vita multorum in manifesto periculo versatur, quod in multis aliis non tam gravibus sæpe dedisti: effice, ut, compositis rebus suis, optimi adolescentes domum se incolumes recipiant, atque tibi non solum hac rei absolutione in perpetuum debeant, sed quodam etiam modo vitam ipsam acceptam referant, qua una illis conservata, mihi nihil gratius accidere posset, hoc est, tantum ego quoque pro isto tuo beneficio tibi debebo, quantum ei, qui meorum vitam mihi conservasset. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Orat, ut statim Alphonsum Riccium a periculo ei ab exactoribus imminente liberet, neque tempus definitum elabi sinat, ne mulctam improbe dissolvere cogatur.

13. ETsi coram pro Alphonso Riccio ita tecum egi, ut neque ille, qui aderat, a me amplius desideraret, & rei æquitas pauciora postularet, quoniam tamen ei ab istis exactoribus tuis periculum instat, te hoc quoque modo rogo, atque oro, ut, si eum [quemadmodum nobis sæpius recepisti] ista iniqua damnatione es liberaturus, id ante Idus Martias ei præstes, quæ si damnatum præterierint, nulla postea spes illi relinquitur, quin mulctam illam improbe dissolvere cogatur: quam autem prope instent, optime vides. Dum igitur per temporis brevitatem id facere potes, ne id nobis elabi sinas, te etiam atque etiam rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

De filii morte se eum consolari significat, ne amicitiæ suæ usquam defuisse videri possit, cum alioquin ipse prudentia sua consolationem omnem capiat. Hortatur, ut valetudinem suam curet, & conetur nepotes ingenuos eo paterno perducere, quo pater filios perducere debebat.

14. ETsi scio pro ea animi magnitudine, qua præditus es, te unici filii obitum fortiter ferre, teque in tali casu, quam alii consolationem afferres, ex tua prudentia tibi eandem esse capturum; ne tamen amicitiæ nostræ usquam defuisse videri possim, tecum ea potius recensere, quam tibi quicquam novi, quo dolorem istum tuum levares, afferre, sum visus. Amisisti filium unicum, virum probum, officiosum, quique ab omnibus sua humanitate optime audiebat. Gravissimum est, neque solum tibi patri, sed cæteris etiam, qui eum no-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Postquam singula scripta sua ad hanc diem edita recensuit, subjicit, sibi placere experiri, ecquid in Historia, si sibi aliquando ea occasio detur, conscribenda valeat. Ad unguem itaque, ac miro plane modo ob oculos ponit quæcumque ad constituendum navum, ac laude dignum Historicum requiruntur. Deinde scribendæ Historiæ exemplum proponit, specimenque in exordienda Ferrariensi præbet, variasque originis, & nominis Urbis Ferrariæ opiniones affert, idque a se fieri addit, ut plane comprobet, se in hoc quoque quietiori scribendi genere minime ineptum esse.

16. EQuidem, Sarachi, ea semper sententia fui, ut, qui in medio Oceano natare soiret, is in ejus quovis sinu, aut in quavis sive palude, sive flumine, modo nullus in eo gurges inesset, qui aquarum vorticibus eum circumagens rapide in profundum absorberet, nihilo pejus id faceret: item, qui Imperator exercitum optime rexisset, is multo magis etiam in eo ordinem regere percalleret. Id quod de eo Scriptore existimari licet, qui stylum suum in Oratorio dicendi genere ita exercuerit, ut lectori magis aliquam delectationem attulerit, quam ullum fastidium crearit, si ad aliud scribendi genus se conferret; ut quod in toto egregie feciſſe, id in ejus etiam particula optime præstare posset. Neque illi mihi prorsus audiendi sunt, qui dubitant, utrum Cicero, si ei aut de agro colendo, aut de bello aliquo Historiam scribere contigisset, id, ut cætera, facere sciſſet. Quasi qui ædes amplissimas, quæ quam suis omnibus partibus constent optime, complures ædificarit, is casulam unam extruere nesciat. Imprudentes, atque nullo judicio homines, qui tam inepte desipiant, qui tam crasse delirent, ut qui Remp. ac frequentissimam Civitatem sua prudentia feliciter administrarit, unam rem familiarem, ac parvam familiam eadem ratione gubernare non norit. Ego de Imitatione tres libros jam multos annos edidi, opus plane absolutum, atque perfectum. Idem in septem Orationibus, in duobus Epistolarum

Digitized by Google

tum libris ad Ateſtios Principes, de Conſilio Principis ad Ferrinium, in multis item aliis ſcriptis feci, atque etiam in multo pluribus ſum propediem facturus. Quæ publicata ſunt, a principibus rei literariæ ætatis noſtræ Bembo, Bonamicio, Amaſejo, Majoragio, Aonio, Flaminio, Corradio, Manutio, Zanchio, Luyſinio, cæteriſque ejus ordinis doctiſſimis Viris valde ſunt comprobata; quæ vero privatim leguntur, ipſe optime noſti, quam editis ſint ſimillima, qui noſtros libros de Gloria laudibus in Cœlum effers, qui de reliquis undecim Orationibus, qui de decem Epiſtolarum libris ad amicos, ac familiares ſcriptis id palam dictitas, aurum eſſe meam dictionem, quorumdam vero, qui tamen haud impolite ſcribunt, quaſi fæcem. Nunc vero experiri placuit, ecquid in Hiſtoria, ſi mihi ea occaſio daretur aliquando, valerem conſcribenda. Nam qui, qua ſibi eundum ſit, prius optime viam noverit, huic, ut ab ea quicquam aberret, nihil admodum verendum eſt, modo is pedibus optime valeat. Equidem quod ad totius Hiſtoriæ rationem pertinet, aut hoc id eſſe, aut Hiſtoriam nihil eſſe exiſtimo, ut primum veritas, quaſi ejus fundamenti loco, conſtituatur. Quare qui Hiſtoriam ſcribit, continuo in hoc uno vero ita hærebit, ut ab eo neque ulla gratia abduci, neque ullo metu abſterreri debeat; ne quid falſi dicere audeat, deinde ne quid veri non audeat. Hæc, ut reliquæ ſcriptiones omnes, ex rebus, & verbis conſtat. Rerum ratio in temporum ordine, atque in locorum deſcriptione poſita eſt, videlicet, ut unumquodque quo geſtum ſit, eo etiam tempore referatur, ut quod prius, ante, quod poſtea, id quoque poſterius dicatur, ne ſi perverſo ordine agatur, res tota conturbetur. Ita in caſtris, in aciebus, in urbium ſitu, in regionibus, in populis, populorumque moribus, cæteriſque locis, ac rebus deſcribendis, ne, obſcure id faciat, ne, quod redundet, apponat, ne quod deſideretur, omittat, in primis autem ut ſit pura, atque illuſtri claritate conſcripta. Quoniam vero quæ res Hiſtoriæ dignæ ſunt, eæ magnæ atque illuſtres eſſe ſolent, quid his accidat, optime videndum erit, ut in re ſuſcipienda conſilium, in ſuſcepta, quæ geſtio; poſtremo ejus quoque eventus conſiderabitur. De conſilio, quid Scriptor probet, quid non, in medium proferet, in facto non ſolum quid actum, ſed quid etiam

iam dictum, ac quo etiam utrumque modo, commemorabit; ex eventu vero cauſſæ omnes ſunt explicandæ, quæ ſapientiæ, quæ caſui, quæ temeritati attribuantur. Præterea ad populum interdum, ad exercitum ſæpius erit dicendum; illum ad aliquod egregium facinus aggrediendum, hunc ad acriter pugnandum oratione impellendo. Quare conciones hoc quoque loco erunt adhibendæ. Hæ vero aut ab auctore erunt habitæ, aut deſiderabuntur. Habitas ſi Scriptor exornabit, ſatisfecerit; præteritas ſibi integras ſuo judicio confingere licebit, quas, ut veras, in ſuam Hiſtoriam poſtea conjiciet. Sed pro rei magnitudine, ac militum genere [ut tantum de exercitu agam] hæ rarius, ac crebrius habentur. In re facili, in probato exercitu, atque veterano, quique magis gloria, quam ſtipendio, pugnet, non recte adhibentur. Satis enim ſuo illo deſiderio animatus eſt ad fortem operam adverſus hoſtem, quoties opus ſit, navandam. Quare factum eſt, ut C. Cæſar perraro hoc exhortandi munere ſit uſus, qui milites habebat ſua ſponte in hoſtes ardentiſſime incenſos; contra Livius, ut qui in multiplici bellorum genere, atque in quotidie renovato exercitu verſabatur, ſcribendo hos crebrius ab Imperatore hoc genere impulſionis in hoſtes immiſſos eſſe inducit. Jam vero quod ad Hiſtoriæ orationem pertinet, continuo hæc fuſa, tractaque eſſe debet, quæque in morem tranquilli fluminis æquabiliter fluat, hæc autem ex verbis, atque ex eorum collocatione, ut cujuſque generis oratio conſtat. Verborum autem plura ſunt genera. Horum enim alia propria, alia inuſitata, alia innovata, translata alia; hujus autem dictionis, quæ propria appellamus, hoc eſt, quæ rem ipſam, de qua agitur, ſtatim ſignificant, maxime propria eſſe videntur. Nam cum hæc tantum doceat, remque, ut geſta eſt, narret, iis verbis id facere debet, quæ nihil ambigui, nihil alieni habeant, ac nullo fuco ſint circumlita. Transferant alii verba in ſua oratione, priſca crebrius uſurpent, novis etiam liberius utantur, Hiſtoria tantum ex propriis, quæque cum re ipſa nota eſſe videantur, conſici debet; niſi quædam interdum tamen facta ita in eam irrepſerint, ut ſi non in ſuum locum veniant, ſaltem in alieno nihil legentis intelligentiam morentur, ut in ſignifero, atque Aquilifero, pro

iis,

Digitized by Google

iis, qui signum, atque Aquilam ferunt, atque ita in ejus generis similibus. Orationi item collocationem accidere propositum erat. Hæc in membra, sive ea Periodos, sive Ambitus appelles, & Articulos, & incisa, distincta est. Superiora sententiam pluribus complectuntur; incisa vero, & Articuli, qui aut tribus, aut duobus interdum, etiam singulis verbis sententiam concludunt, mera suavitate Historiam condiunt. Sed pauci sunt, qui id facere norint, ne in eo obscuri sint, quod apertissimum esse debet. Itaque in superiori magis Historia versabitur. Non enim hæc aures ita ferit, ut eas cædat; sed ita incedit, atque ambitum suum ducit, ut tanquam in orbe inclusa ejus oratio, quoad insistat, in singulis perfectis, atque absolutis sententiis currere videatur; ex quorum apta collocatione is concentus excitatur, quem numerum appellant; qui ita ex apta verborum compositione elicitur, ut ex membrorum recta collocatione filum conficitur. Hæc præterea neque nimis anguste rem comprimet, neque contra laxius eam oratione luxuriare sinet. Id enim obscuritatem parit, hoc satietatem affert. Hæc non exclamat; non se convertit ad quemquam; nullum loquentem inducit; non rem amplificat; non ab ea ornatus causa digreditur; nullas dicendi faces adhibet; non ardet; non tonat; non fulminat. Nulla huic pedum suppulsio, nulla cervicum inflexio, nulla manuum jactatio, nulla vultus commutatio, nulla vocis sive inclinatio, sive elatio, nulla totius corporis actio quicquam opus est: sola ipsa per se, ac simpliciter officium suum facit. Hoc autem eorum proprium est, qui soluta oratione Historiam scribunt; alia ratio eorum est, qui eam versibus prosequuntur, ut Homerus apud Græcos; apud nos Maro; qui liberius in omni dicendi genere versantur; in verbis autem aut transferendis, aut veteribus aut novis utendis, tam frequentes sunt, quam eis videtur ad suam orationem ornandam, atque colorandam esse satis. Quæ omnia cum ego, ut probe perscripsi, ita ea percognita habeam, atque ea fortasse dictione, quæ legenti haud sit ingratissima, perscripsi, quid mirum erit, si in utroque eam operam darem, quæ minime contemneretur? in qua quidem scribenda Historia uno eo me minus idoneum esse fateor, quod ab rei veritate ad hominum voluntatem ut scribe-

rem,

Digitized by Google

rem, minime adduci posſem. Sed jam id experiamur, atque ab ipso exordio initium sumamus. Solent, qui alicujus Civitatis Historiam scribere aggrediuntur, in primis a quibus ea Urbs, quo tempore, quoque etiam modo condita fuerit, paucis explicare, deinde ad reliquum opus commode pergere, idque fideliter absolvere. Ego autem in hac mea Ferrariensi [puta Ferrariensi] exordienda, ante, quam ad Urbis Ferrariæ originem pervenirem, primum unde condendarum Urbium ratio, atque initium extiterit, quod neque ab Historiæ dignitate abesse, neque lectori ingratum fore sum arbitratus, brevi percurrere constitui. Initio igitur cum homines belluarum more in agris palantes agerent, ac interdiu in sylvis errantes, aut ex arborum fructibus, aut ex venatu pastum sibi quærentes, nocte autem in latebris, quas casus illis sæpius, quam industria obtulisset, somnum caperent, passim eveniebat, ut multi a feris aut in quiete oppressi, aut soli a multis, ac debiliores a valentioribus etiam pugnantes crudeliter necarentur, atque iis etiam ex se se pastum infeliciter præberent. Qua calamitate animadversa, continuo, ut ei occurrerent, id consilii iisse videri possunt, ut per diem multi simul una fustibus armati per agros vagarentur, per noctem vero iidem in paulo tutiora se loca reciperent; ubi primum sub dio, aut sub arborum ramis agebant; deinde vero, ut ab imbribus, atque a Cœli reliqua inclementia tutiores essent, firmius tectum sibi superimposuere; cujus loci latera neque multo post viminibus, atque virgultis primum cum suis foliis, deinde iis spoliatis, atque in sepium morem inter se contextis, lutoque superlitis circumdedere. Succedente vero tempore paulo & ipsi mansuetiores facti, casulas ex quaque materie, quæ illis magis opportuna accidisset, facere instituere; atque ita quasi in vicos primum coivisse, par est credi. Cum vero sensere quantum homini ab ipso homine utilitatis, ac commodi proficisceretur, tum ii sic se arctius inter se conjungere cœpere. Hinc ad mutuam benevolentiam certa conjugia, ac legitimæ nuptiæ accessere. Ut autem in singulas familias quisque crevisset, vidisſetque, ex filiorum in parentes obedientia, atque inter se fraterna concordia rem multo melius geri, statim unam eam in curam toti incubuere, ut una omnium voluntas, atque eadem esset sententia. Quare se certis quibusdam legibus ob-

Digitized by Google

obſtringunt, ac quaſi in Remp. atque in communem utilitatem omnia conferunt; cum hic illi, ille alii, omnes omnibus præſto adeſſent, neque ullus ulli injuriam faceret, aut ſibi ad eam faciendam alium provocaret. Quam ego ætatem auream, de qua omnes Scriptores multa honorificentiſſime prædicant, fuiſſe exiſtimo. Sed quanto ii homines ab iis rudioribus inſtitutis [quando ea rerum omnium ratio eſt, ut nihil ſimul inventum, & perfectum ſit] ad cultiores mores deveniebant, tanto etiam ab illis agreſtibus caſis diſcedebant. Nam quotidie multo laxiores, ac nobiliores domos ædificabant, eaſque foſſa, atque aggere cingebant; quas primum Oppida, poſtea Urbes appellarunt. Et hoc quidem Urbium condendarum initium primum inſtitutum fuiſſe, ſuſpicari poſſumus. Verum cum rerum omnium ſumma copia, ac ipſorum hominum multitudo uſque eo auctior facta eſſet, ut veteres Urbes eas capere non poſſent, & omnis materia ubique ad ædificandum abunde eis ſuppeteret, Reges, ac Reſp. tam ſtudioſi fuere, illi in novis Urbibus colendis, hæ in multiplicatis Coloniis deducendis, quam Principes noſtri nunc ſunt in ſuis ampliſſimis villis ædificandis. Hinc antiquiſſima Troia, hinc Patavium, hinc Alba, Carthago, Roma, tot Alexandriæ, complures Thebæ. Biſantium, Nicopolis, innumerabiles aliæ aut a Regibus, aut a Ducibus ſuis conditæ Urbes. Hinc Bononia, Placentia, Parma, Mutina, Regium Lepidi, multæque aliæ Romanorum Coloniæ, quæ quoto fere quoque luſtro ex Urbe in opportuna Italiæ loca deducebantur. Cum neque ii quoque defuerint, qui aut veteres Urbes ampliarint, ut Primus Hercules Ateſtius Ferrariam, Secundus Mutinam, ac Brixillum, aut fortioribus mœnibus, ac latioribus, atque altioribus foſſis, turribus, portis, cæciſque quibuſdam propugnaculis communiverint, ut in Patavio, Tarviſio, Bergomo, & in multis aliis ſuis Urbibus Veneti, & Alphonſus primus in una Ferraria, ac Hercules ejus filius in Mutina, Regio Lepidi, Brixillo, ac Carpis optime fecit. Sed Dii feciſſent, ut homines ſtudioſiores in evertendis poſtea, quam primi illi in condendis, Urbibus non fuiſſent. Multo enim rectius cum iis & ſemper actum eſſet, & hoc noſtro etiam tempore ageretur. Non enim unæ Athenæ, Thebæ multæ, Lacedæmona, non Troia,

non

Digitized by Google

non Adria, non Carthago, non Saguntum; non Corinthus, non Numantia, non innumerabiles aliæ Civitates in Europa, in Asia, in Africa dirutæ, atque solo æquatæ, quarum etiam vix nomen remanet, ab omnibus Scriptoribus tam misere deflerentur. Hoc vero nostro tempore [ne quid Marimburghi incendium, ne Romam ipsam a barbaris direptam, atque ejus Cives sæpius divenditos, virgines, maritas, Vestales omni stupro violatas, Pontificem ipsum obsessum pretio redemptum, profana, sacra loco prædæ habita deplorem] una Sena totius Hetruriæ caput eo loci redacta non esset, ut vix nocturnæ aves in ejus tectis, atque ruinis habitent. Cujus miseri Cives quaque versus post biennii famem, plus quam Perusinam, passi, bonis omnibus spoliati cum conjugibus, cum liberis, cum reliqua familia infeliciter pererrant. Sed non est hic locus, ut miseriam humanam pluribus deplorem, qui ejus felicitatem initio persequi statui. Quare ad Ferrariæ Urbis conditores redeo, de quibus non una omnium est sententia. Alii enim aliud de iis sentiunt. Continuo enim sunt, qui hanc ad Ferratum Noæ nepotem, unde etiam Ferrariam dictam volunt, usque revocare non dubitent. Alii hanc, quo tempore Cremona, Mutina, Placentia Romanorum Coloniæ ductæ sunt, cum multis aliis Urbibus, ædificatam esse affirmant; a quibus autem, nullum verbum. Cum neque desint, qui dicant, antequam Attila in Italiam exercitum trajiceret, multos ex ejus adventu perculsos ex finitimis illuc locis, ubi postea Ferraria fuit, confugisse. Is autem locus erat cum limosis paludibus, tum veprium etiam crebritate, quas Fratas ad vulgi rationem dicunt, ab omni hostili injuria munitissimus. Hic primum humiles, ac pastoritias ex vimine, atque arundinibus casas construxere, ut qui in Patriam suam, cum ea belli rabies desæviisset, cogitarent. Sed cum illud bellum postea diutius tractum esset, ac in Patria omnia devastata, domos etiam solo æquatas audirent, in novis illis sedibus manere, quam ad veteres redire maluere, qui locus continuo, a vulgari voce, Frata primum ab incolis, postea a cæteris omnibus Ferrara est dictus. Quidam etiam Urbis nomen a ferrario fabro inditum esse malunt. Nam quo tempore Attila Forum Julii cæde, atque igni devastaret, hoc in

loco

Digitized by Google

loco egregium ferrarium fabrum fuiſſe dicunt, ad quem multi armorum cauſſa comparandorum accedebant, qui cum euntes, aut redeuntes, ut fit, in via, quo, aut unde interrogarentur, aut ad ferrarium, aut a ferrario ſua lingua reſpondebant, indeque etiam illud nomen loco poſtea manſiſſe, facile conjiciunt. Alii vero, iique etiam vero propiores, Tridentum, ſive Nuentum, quod etiam magis probatur, ubi poſtea fuit Ferraria, fuiſſe volunt. Hujus vero nomen magis a ferri penſione, quod Ravennati Eccleſiæ quoto quoque anno pendebat, impoſitum eſſe veriſimilius probant, quemadmodum item Argentum, atque Auriolum, alterum ab argento, ab auro alterum ea ratione eidem Eccleſiæ appenſo, ſunt denominata. Hæc ſane Urbs ad dexteram Padi ad ejus curſum, ad Divi Georgii nunc, olim poſita erat, quæ etiam Ferrariola dicebatur. Cum vero Theodoſius junior Bononienſis agri terminos uſque ad Padi ripam produxiſſet, ne Ferrariola Bononiæ ſubjecta eſſet, trans flumen trajicitur, atque in eo loco, ubi jam multa ſæcula feliciſſimo ſtatu ſub Ateſtiis Principibus floruit, atque adeo ſub Hercule II. felicius floret, nova Urbs conditur, nomen vetus Ferrariolam amittens, Ferrariam novum acquirit, cum tamen hæc non continuo foſſa, ac mœnibus cingitur. Nam CC. annos plus minus, quaſi longiſſimus ad ſiniſtram Padi ripam vicus manſit. Hanc Smaragdus a Mauritio Imperatore, ut dicunt, in Italiam miſſus, foſſa ac mœnibus ſepſit. Poſt vero aliquot annos Urbis nomine a Vitaliano Pont. Max. cohoneſtata eſt, quo etiam Vicihabentiæ Primarii Sacerdotii dignitas eſt translata. Hæc hactenus a nobis, reliqua cæteri. Satis enim mihi eſt, ſi me tibi, cujus univerſam dictionem etiam nimio plus interdum extollis, in hoc quoque quietiori ſcribendi genere minime ineptum eſſe plane comprobaro. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Gratulationis causſas de ejus publicæ procurationis abſolutione affert, & id in miſſione honeſta impetranda eum aſſecutum ſubjicit, quod ante ipſum nemo umquam obtinuit, eum ſumma bona Principis gratia dimiſſus ſit, quod ejus ſummæ prudentiæ, nulli autem fortunæ tribuendum eſt; ea honorifica conditione a Principe adjecta, ut ſua voluntate iis tertius adſit, quos muneri illi conſtituerit, eumque locum apud eos in conſulendo, atque providendo obtineat, atque (eum id commode facere poterit) in rebus agendis etiam interſit, ut, omni adminiſtrationis labore adempto, nihil ei de dignitate, atque auctoritate detractum ſit.

17. UTrum tibi magis ex iſta tua publicæ procurationis abſolutione gratuler, an communi utilitati doleam, qui in eo munere perfungendo ita omnibus ſatisfaciebas, ut, quibus Princeps negaſſet, ii quoque tibi magnam gratiam haberent, qui illis apud eum rogando, atque ſupplicando nuſquam defueris, haud ſatis habeo conſtitutum. Sed quod ad Civium utilitatem attinet, Deum Opt. Max. rogo, ut Princeps, cum te ipſum habere non poſſit, ſaltem ex ſuis multis optimis Civibus, quos tibi ſufficiat, tui ſimillimos deligat, ac quorum prudentia ſe magis in ſuorum Civium benevolentia retineri, quam exigendi acerbitate in ſummum eorum odium adduci ſentiat. Quod vero ad gratulationem, multæ cauſſæ ſunt, quamobrem eam tibi faciam. Primum enim quod eo onere liberatus es, cujus iniquo pondere brevi ut opprimereris, neceſſe erat, quando non ad unius Principis voluntatem ſemper, ſed ad aliorum etiam interdum libidinem res tibi gerenda eſſet, neque illi per iſtos parere, neque iſtis per illum obſequi tibi liceret, ac quaſi is fieres, qui inter Saxum, & Sacrum, hoc eſt, qui utrimque graves plagas omnino eſſes accepturus. Verum fac etiam uti iſti inter ſe optime conveniant, una ſit eorum æquiſſima conſenſio, multa ſuis permittat Princeps, æquiora ii quoque poſtulent; certe

qui

Digitized by Google

qui iſto modo rem privatam, quæ cum publica maxime conjuncta ſit, curat, neque de altera quicquam attingit, utramque ſeparatim habet, is Deus ſit, oportet. Omitto multa alia, ſummi laboris plena. Non recenſeo ingraveſcenti ætati tuæ omnia iniqua, rei tuæ familiaris curationem, cui liberius proſpicere poteris, facile prætereo. Unum illud non omitto, quod in miſſione iſta impetranda id aſſecutus es, quod ante te nemo umquam obtinuit, ut cum ſumma bona Principis gratia dimittaris, quod tuæ ſummæ prudentiæ, nulli autem fortunæ tribuendum eſt. Neque enim aliter fieri poterat, ut qui in ea curatione te prudentiſſime geſſiſſes, in ea item deponenda faceres imprudenter. Mortuo enim Guarinio Collega tuo, continuo tantam tibi occaſionem oblatam non omittis. Principem enim ipſum adis, rogas, non ut novum ſtatim Collegam tibi in tanto munere decernat, ſed ut te quoque eo prorſus liberet, ac quod Guarinius decedens a Deo impetravit, ipſe ab eo vivens libenter exores, jure optimo contendis. Graviſſimos ſeptuaginta tuos iſtos annos objicis, ut ſi id tibi vivo neget, ſaltem prope mortuo concedat. Rem familiarem, atque adeo familiam, quam ſuperiori anno filius decedens tibi reliquit bene grandem, ac puberem omnem, atque in te uno totam recumbentem, opponis; atque ita tamen hæc omnia, ut in quo tuam operam illi opus eſſe ſenſeris, eam te illi omnem tua ſponte eſſe præſtaturum pollicearis. Quibus rationibus ille victus, tandem, inquit, quoniam ita vis, atque rogas, etſi id ego invitus facio, facio tamen libenter, magiſque, quod, ut omnes audiant, altius dico, ut tibi gratificer, quam ut mihi obſequar, facio. Sed pro mea gratia hanc ego quoque a te gratiam repoſco, atque etiam, ſi fas eſt, rogo, ut duobus iis ſcilicet, quos ei muneri ſum propediem conſtituturus, ipſe tua voluntate tertius adſis, tuum locum apud eos in conſulendo, atque providendo obtineas, atque [cum id commode facere poteris] in rebus agendis etiam interſis, ut, omni adminiſtrationis labore adempto, nihil tibi de dignitate, atque auctoritate detractum ſit. Ut tibi non ſolum, quod libertus factus, ſed quod tam nobili libertate donatus ſis, valde gratuler. Tametſi pro iſta tua tam magnifica, atque liberali muneris tui dimiſſione, ſi quid ubique eſt congra-

tulationis, huc ego conferam, neque mihi, neque illi satisfaciam. Quæ vero attigi, id feci, ut magis non parvam hanc quoque animi erga te mei significationem haberes, quam ut pro rei dignitate me tibi amice gratulaturum sperarem. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Præsentem virum commendat, rogatque, ut eum in judicio expediat, seque ab illo negotio tandem explicet.

18. PRæsentem virum tibi commendo, hoc est, ut eum expedias, meque hoc negotio tandem explices, te rogo. Tuæ sententiæ remissum est; quicquid judicaris, ratum justumque erit. Quam vero causa liqueat, nihil opus est scribere, cum ipse scias, te in simili, atque prope eadem, superiori anno a nobis judicasse. Sed de judicio frustra est plura dicere; ut nos expedias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Baptistæ Sarachio S. D.

Caurilium vicinum, & familiarem suum commendat, ut in locum mortui Curionis, qui scripturis Consiliorum Justitiæ præerat, sufficiatur, utpote qui sæpe vicariam operam Curioni præstiterit, & unus domesticus sit, qui in iis scripturis optime sit versatus; cæteri vero in hac petitione cum Caurilio alieni vix eum locum ab ostio salutarint.

19. NIcolaus Caurilius meus vetus est vicinus, sed non ex eis vicinis, quos vulgus notat, verum ex iis, qui vicinitatem in propinqua amicitiæ parte ducunt, atque ita cum vicinitate summa familiaritas inter nos intercedit. Vicinitati ejus optimi mores accedunt, qui me vel multo etiam magis, quam ulla vicinitas, cum illo conjungunt. Quare etiam, in quo me huic quicquam prodesse posse sperem, vel mea sponte, omni studio, ut præstem, contendo, ut nunc tecum facio. Franciscus Curio,

Digitized by Google

rio, qui ſcripturis Conſiliariorum [ut dicunt] Juſtitiæ præerat, deceſſit. Scio multos, eoſque haud improbos viros, ejus locum petere. In his unus eſt Nicolaus Caurilius, qui Curioni in iis ipſis ſcripturis non ſolum totam ætatem operam dedit, ſed etiam, cum aut Curio abeſſet, aut ægrotaret, aut quapiam alia cauſſa impeditus eſſet, quo minus officio ſuo fungeretur, pro eo totam illam ſcripturæ rationem gubernavit; ea vero antiqua bonitate, atque integritate vir, quam omnes, qui apud eos Judices aliquando verſati ſunt, & optime norunt, & ſine ulla exceptione prædicant; ut, ſi virum bonum quæras, meliorem reperire non poſſis, ſi vero in ea re verſatum, prope alterum Curionem habeas. Huc accedit, quod indignum videtur, ut domeſtico alienus anteferatur, ac quod noſter vicaria opera, vivo Curione, ſummo ſibi ſtudio compararat, nunc, eo mortuo, ab altero eam ſibi eripi videat. Non nego, viros probos etiam longiſſime gentium in publica negotia adminiſtranda vel ultro accerſendos, verum, ſi eorum copiam domi habeas, tui non ſunt deſerendi [ſi pietatem colas] ut alienis ſubvenias. Omnes enim in hac petitione cum Caurilio alieni ſunt; is ſolus eſt ex tuis, hoc eſt, qui in iis ſcripturis a puero optime verſatus eſt, cæteri vero vix eum locum ab oſtio ſalutarunt. Quibus rationibus, ac multis aliis, quas ego nunc omitto, ne id tantum argumentis impetraſſe videar, quod etiam tua gratia obtinere volo, ego nihil diffido, quin Caurilio locus decernatur; verum, ſi tua gratia, ac favor acceſſerit, multo is certior ei decernetur. Pro quo iſto tuo humaniſſimo officio ego tibi polliceor, fidemque meam obſtringo, te apud meliorem hominem, atque omnium gratiſſimum iſtud officium tuum ponere non potuiſſe; me vero, qui tibi multis de cauſſis plurimum debeo, hac una multo magis in perpetuum eſſe debiturum. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonso Calcagninio S. D.

Exponit, quid significet phrasis canere intus. *Asconii Pediani interpretationem affert, locumque Ciceronis in Verrem de Aspendio Citharista clariorem ipse reddit locupleti Ovidii, & Catulli testimonio.*

1o. NIhil tibi mirum videri debuit, Alphonse, quod Frizolius noster a me tibi retulit auditum, *canere intus* esse *sinistra canere*. Dicendi enim modus est Ciceronis in Verrem de Aspendio Citharista, qui optime ea manu canebat, quem locum Pedianus eodem modo exponit. Ita enim inquit: *Cum canunt Citharistæ, utriusque manus funguntur officio, dextra plectro utitur, & hoc est, foris canere; sinistra digitis chordas carpit, & hoc est, intus canere. Difficile autem, quod Aspendius Citharista faciebat; ut non uteretur cantu utraque manu, sed omnia, id est, universam cantionem intus, & sinistra tantum complecteretur. Unde omnes, quotquot fures erant, a Græcis Aspendii Citharistæ in Proverbio dicebantur; quod ut ille carminis, ita isti furtorum occultatores erant. Valet hoc Proverbium in eos, qui multum intestinis suis commodis consulunt præter honestatem*. Hactenus Pedianus de Aspendio, atque dicendi modo illo, *intus canere*. Quare vero sinistra *intus*, dextra vero *foris* sit *canere*, ego arbitror intus dictum, quia qui sinistra sonus editur, ex instrumento non exit, sed in eo quasi leniter commoritur, itaque intus cani dictus est. Quod secus fit in plectro, quo nervi validius impulsi sonum suum foras edunt altius; quod foris canere dixit. Recte igitur sinistra intus, dextra vero foris canere usurpavit Cicero. Ad id vero, quod Asconius affert, ex isto Aspendii artificio omnes fures Aspendii nomine a Græcis notari, eo fortasse factum esse dicerem, quod sinistra in subducendo aliquid, a præsenti magis apta esse videtur. Quodam enim modo magis dextra attendi, atque observari solet. Hæc enim prætenditur, atque ostentatur; interea sinistra clam belle surripit; quam meam sententiam Ovidius in Ajacis persona innuere videtur, cum ait:

Nec

Nec clypeus vasti cælatus imagine Mundi
Conveniet timidæ, nataque ad furta sinistræ:

ubi Poeta sinistram ad furtum faciendum natam esse dicit. Non me fugit, sinistro brachio insertari clypeum, atque eo sinistræ magis, quam dextræ Poetam meminisse, responderi mihi posse. Est tamen aliquid, quod ei furtum tribuit, non autem quicquam aliud vitii, atque quod ad illud natam esse dixerit. Sed planius Catullus hoc ipsum testatur, cum Asinium Marrucinum ita carpit:

Marrucine Asini, manu sinistra
Non belle uteris in joco, atque vino,
Tollis lintea negligentiorum.

Ubi Poeta sinistram furto aptiorem, quam dextram, esse comprobat, qua etiam Aspendius in eo cantus genere uteretur, qui se quasi in aures clam surripit. Non enim ita libere, atque aperte se agit, ut qui dextra, ac plectro elicitur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonso Calcagninio S. D.

Academiam ad villam Benvignantum constitutam nuntii verbis describit. Varie ex ejus narratione se affectum significat, ut, utrum majorem voluptatem, an dolorem inde perceperit, haud facile dixerit. Admonet, se improviso illuc cum amicis advolaturum, ut saltem per biduum ea suavissime fruatur.

1. NUntius, qui mihi optatissimum nuntium attulit, cum nunc in Urbem excurrisset, me, quæ summa ejus humanitas est, domum adivit, de quo ego continuo salutatione ultro, citroque peramice facta, ecquid Calcagninii nostri, vicini tui? Quid Lollius? Quid Frizolius tuus? ut valent? Recte, inquit, apud omnes omnia. Perplacet. Quid autem? ut una crebro estis? ut urbane rusticamini? ut istos æstus fertis? ut cum Musis agitis? Bellissime, inquit. Rusticana Academia ad villam Benuignantum, quasi tu dicas, quo omnes bene veniant, constituta est, quæ Urbanæ imaginem præferre videtur:

Digitized by Google

quotidie illuc advehimur ; nosti omnium quam brevis, quamque facilis via sit. Adest Alphonsus ; adsunt ejus filii optimi adolescentes, qui læto vultu, qui lætioribus verbis, qui omni humanitatis officio nos accipiunt, quibuscum ita agimus in hoc rusticatu, ut cum nostri similibus ageremus. Cave enim putes, quicquam in ea familia non summæ humanitatis plenum. Per summos autem illos calores, quibus Cœlum ardere videtur, sub tecto in ampliſſimis, atque infetioribus cubiculis, quo etiam æstivæ auræ per fenestras suaviter perflant, jucundissimis sermonibus aut nostris de rebus lætis, aut ex libris lætioribus sumptis peragimus. Ut vero ii se se fregere, tum ad Cœlum [numquam tamen sine libro] in umbrosissimas ambulationes eximus, uni in lenta illa deambulatione lectio datur, cæteri [ut cuique videtur, ac se res digna offert, de qua quid aut quæratur, aut moneatur] sententiam suam interponunt. Ita semper in summo otio nunquam otiosi sumus. Consumpto hoc modo die, quisque cibum suum conscendit, ac brevem viam per Cœlum jam refrigeratum domum suam pervolat. Hæc ille. Quibus ego ita varie affectus sum, ut, utrum majorem voluptatem, an dolorem inde perceperim, haud facile dixerim. Quantum enim vestro isto suavissimo otio lætor, tantum etiam doleo, ægreque fero, quod, ut in Urbe soleo, ruri quoque ejus particeps esse nonqueam, nisi in posteriori etiam plus sentiam, ut omnes facimus, qui nostris malis, quam aliorum commodis, magis afficimur. Quare ego statui, ut primum mihi per meas occupationes liceat, ad vos saltem in biduum advolare, ac tantum damnum mihi ipse pusilla illa ex parte, quod possum, præstare. Me igitur improviso expecta. Quid si cum Pigna ? sed per conditionem nostram non licet utrumque eodem tempore ab Urbe abesse. Tollam in itinere Frizolium ; sequetur Lollius ; aderit Bentivolius, magna familia. Quare opipare triclinium para, idque in Apolline, quando Musis facturi sumus. Hoc quidem Lollio non moverem, qui totus est Museus, etsi is tamen quid amplius quærit, immo vero eo jam feliciter perfruitur ; in quo tamen monendus est, ne tanta nova gratia veteres amicos prorsus abjiciat, atque aspernetur, neve Alphonsi Principis gladio ad purgandas vites & apte facto, & dedita opera dono misso, ad inciden-

Digitized by Google

cidendas fideliſſimas amicitias abutatur. Vale, ac ſuas viſſimis filiolis ſalutem.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonſo Calcagninio S. P. D.

Mittit deſcriptionem a ſe Latine factam implicatiſſimi ludi pilæ, quem vulgo dicunt Calcem *& Græce* ἁρπαστὸν, Harpaſtum. *Digna profecto eſt, quæ legatur, ut inde facilitas Auctoris in rebus vel difficillimis explicandis appareat, ejuſque ſumma, & abſolutiſſima linguæ Latinæ cognitio debita laude non fraudetur.*

22. CUm nudius tertius, Calcagnini, ejus pilę ludum, quem *Calcem* vulgo dicunt, Græci *Harpaſtum* appellant, in foro novo ſimul una ſpectaremus, inter ea, quæ inter nos multis aliis de rebus colloquti ſumus, id tuum fuit: quomodo, inquis, Ricci, ſi tibi uſus veniat, hoc ludi genus tam implicatum Latine explicares? Tum ego: ecquid hoc tam mirum? Equidem id auderem poſſe facere. Quam meam ſententiam, ut domum veni, cœpi experiri, ſi tibi præſtare poſſem. Hujus enim ludi deſcriptionem aggredior, eamque una, atque eadem opera abſolvo. Hanc tibi mitto, ut videas, utrum eam, ac quam facile, ſim aſſecutus. Quatuor ſunt, quæ huic deſcriptioni accidunt, pilæ ratio, locus, colluſores, & ludi lex. Pila igitur hujus generis ludi triplo, quam, quæ ſcamnulis impellitur, major eſt, tanto vero altero, quod dentatis ligneis brachialibus adigitur, minor; ac ut earum utraque aereo ſpiritu per æneum folliculum ad ſummam corii diſtenſionem inflatur. Locus vero, ubi ludus exercetur, aut quadratus, aut dimidio longior conſtituitur, quique multos colluſores capiat. Hic ſi in aperto campo, aut in prato, aut in latiſſima Platea deligatur, aut perticis ſuis vallis per capita illigatis, aut perpetuo ſune per vallorum foramina tracto, aut quo alio modo in ſeptorum morem circumcingitur, a cujus tamen utraque fronte porta ampliſſima ad locum utrimque ingrediendum relinquitur. Luſores autem, ut in cæteris ludis, bipartiti ſunt, iique utrique quanto plures ſunt, tanto ſpectatoribus major voluptas affertur. Sane hoc genere ludi haud ſinguli lu-

Digitized by Google

dunt. Alii igitur in morem militum aut bini, aut trinâ
ſub ſuo ſigno, atque ad inſtrumenti militaris ſonum ſua
ſepti porta in campum ingrediuntur, quem longo eo or-
dine circumeunt, ac ſpectatorum coronam oculis colluſ-
ſtrant. Ubi vero, unde digreſſi erant, redivere, tum in
altero portæ latere ſignum defigunt, tantiſper ad id com-
morantes, quo ad idem pars altera ex ſua porta ſuum
item, atque eodem modo campum obiverit. Quo perfe-
cto, omnes utrinque manibus junctis in medium concur-
runt, quorum extrema cornua manibus item mutuo in
medio datis magnum hominum orbem faciunt; in quo,
ut ſe brevi ſaltantes, atque lætè acclamantes, aut ad
militarem illum, aut etiam ad tibiarum ſonum circum-
egere, tum iterum ſe disjungunt, atque in ſua loca
quiſque a ſuo duce dimittitur. Nam quibus validiores
vires, ac firmiſſima, latiſſimaque ſunt latera, quique cen-
tum homines ferre poſſunt, in medio conſtituuntur. Ho-
rum autem cura eſt pilæ hærere, neque eam ſinere ab
adverſariis manu tolli, atque auferri. Alii vero, quique
magis pedibus valent, ſuis utrinque locis diſtribuuntur,
ad quos cum pila pervenerit, ea arrepta, quantum poſ-
ſint in contrariam partem tranſvolent, eamque quam
longe queant pulſu in adverſarios immittant. His utrim-
que conſtitutis colluſoribus, in medio item corona pau-
corum utriuſque ordinis facta, pila in medio collocatur,
quam, qui poteſt, primus pede impellit. Primum enim
certamen totum pedum eſt. Hic huc, ille illuc, alius alio,
omnes ſimul contendunt in partem adverſam pilam im-
pellere. Magna ſtatim fit colluſorum permiſtio. Nullus
ordo, nulla perſonarum ratio. Labyrinthus nullus tam
involutus, atque incompoſitus eſt, quam hæc colluſorum
confuſio. Hic hunc rapit, ille illum trahit, quiſque ſuis
enixe ſtudet. Ecce autem tibi interea pila per pedes exi-
lit. Statim adeſt, qui eam aut pede iciat, aut, ſi com-
modum eſt, manu arripiat, ſeque in pedes conjiciat.
Sed hic non longe abit. Aut enim ab adverſario capitur,
aut etiam, pede inter pedes injecto, humi ſternitur. Pila
alio, atque alio, ut ſors fert, fertur. Modo eam longo
tractu in adverſam partem per aerem volitare, modo re-
percuſſu, unde prius miſſa fuerat, eamdem remitti vide-
res; alias in aliam partem, nuſquam punctum quieſcen-
tem. Ad cujus jactus rationem colluſores hic ſe quoque
cir-

circumagunt, ac quasi turbo faciunt, quem ventus pulvere commotum aut in orbem, aut huc atque illuc velociter contorquet. Iterum ac sæpius capitur pila. Defertur parum, multum. Iterum magna manus conseritur. Mixti plures, quasi apes, quæ per pedes aliæ aliis adnexę pendent, partim pilam de manibus adversariis evellere conantur, partim illi pedibus, manibus, humeris prę-sto adsunt; tuentur; hos iciunt; illos arietant; utrimque res fervet, atque valide laboratur. Saltu alii in aliorum humeros se conferunt, alii contra idem præstant. Pondere inferiores pressi tandem concidunt. Cumulus colluforum jacentium fit maximus. Brachia in hanc partem, capita in aliam, sursum versum crura, nates. Hi supini, resupini illi convertuntur. Mirum spectantium omnium risus. Tandem nodus ille extricatur, pila item emergit. Novum certamen. Ilia cura. Alii cursus, atque recursus, quoad pars altera pilam alterius partis septi caput ictu trajecit. Totius postremo ludi ratio, atque lex ea est, qua cæteris quoque nobilioribus pilæ ludis colluditur, ut pila nisi aut pedis, aut manus, aut alicujus alius corporis partis impulsu jactetur. Manus enim jactus in vitio est. Si vero aut humi fugiens septis exiverit, aut etiam ictu super ejus latera transferatur, frustra fit, eaque item inde intro remittitur. Ejus vero victoria in eo constat, cum pila ab altera parte ad alterius partis caput extra septum aut vi, aut dolo, aut arte, modo id aliquo impulsu fiat, superjicitur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonso Calcagninio S. D.

Se quasi novum Herculem a novo Eurystheo ex labore in laborem conjectum ait, & ab Harpasto ludo ad ludum Palamajum describendum invitatum, quem laborem se non fugere, ut ipsi obsequatur, significat. Postquam itaque graphice, & mirifico prorsus modo hanc ludendi rationem descripsit, dolet, podagra eum laborare, quæ ipsum impedit, ne utrumque ludum re ipsa experiendo perdiscat.

23. UT qui aliud ex alio, ita tu mecum agis, Alphonse. Ab Harpasto enim ludo ad Palamajum

[quem-

[quem dicunt] ludum describendum invitas, meque quasi novum Herculem novus Eurystheus ex labore in laborem conjicis. Sed ut ego tua caussa possum omnia libenter suscipere, ita ex eis me tam facile explicare possem, quoquo tamen hoc possum modo, non fugiam, ut tibi obsequar. Continuo igitur tria huic ludo accidunt. Pila, malleus, collusores, quando nullus certus locus ei constituitur. Pila autem ex durissimo ac solidissimo fit ligno, ut ex corno, sorbo, olivo, cæterisque ejus generis arboribus. Hujus autem forma æque in omnes partes optime tornatur. Crassitudo vero, quæ rotundo ovo non multo sit major; ut sive per Cœlum impellatur, illud facilius penetret, sive humi repat, planius perlabatur. Malleus item ligneus fabricatur. Hujus autem ratio talis est. Pars fustis sumitur ex fortissimo ligno ad trium digitorum plus minus crassitudinem, longitudine autem semipedali. Hic ita a capitibus in mediam partem dolatur, ut in medio paulo fiat gracilior, capita vero crassiora relinquantur, quorum alterum ad pilam ictu certius arietandam planum est, alterum ad eamdem facilius tollendam, quasi lacunulam continet, cujus inferior pars, qua pila excipitur, paulo superiore longius exit, atque protenditur, ab utroque tamen capite annulo ferreo cum ad graviorem ictum faciendum, tum ad fortiora mallei capita ipsa corroboranda satis affabre circumdatur. Hujus vero tota forma est, leviter sursum in cymbæ modum incurva, in medio foramen habens, ubi manubrium ligneum bipedale, aut paulo longius, defigitur, atque ita ut, quæ pars incurva est, sursum spectet, ac quasi malus in navi erigi videatur. Hæc mallei ratio est. Qui vero ludunt aut singuli id faciunt, aut multi. Sed aut item per se quisque, aut in suas æquas partes omnes distributi suo posito pignore certant. Hujus autem impellendæ pilæ alia est, atque cæterarum ratio. Humo enim hæc tollitur, cum cæteræ nisi in Cœlo recte feriantur. Hæc igitur, ut cuique magis placet, [idque primo tantum tamen] in terra eo in loco, unde commodius tolli possit, apte collocatur: qua ita constituta, is postea, qui ludit, hoc modo se constituit. Pedes utrosque pares, eosque inter se paululum discluſos humi defigit, ante quos in medio pilam collocat, ut cum se in humeros inclinet, in eam ad perpendiculum immineat. Tum malleum manibus aptat, videlicet

licet ut ſiniſtra manubrii ſummam attingat, dextra vero paulo ea inferius malleum regat, atque vim ei majorem addat, quem antequam in pilam impingat, ſemel atque iterum tollit, atque uſque ad pilam immittit, quaſi qui experiatur, an ea via ictus certior ſit futurus; quem ut certum perſpexit, tum pilam totis viribus, totaque arte icit. Tum illa partim per Cœlum volat, partim humi repit, quoad ſenſim deficiens commoritur. Sed ludi multiplex ratio eſt. Aut enim recta ac longa via, aut labi in ea, aut quoquo alio modo, ac loco magis luſoribus videtur; ut ſi ab Angelorum porta luſores conſtituant, uter prior [ut de duobus nunc agamus] ad Principum hortorum portam pilam ſuam impulerit, is victor ſit. Quo conſtituto quanta vi, quantaque arte uterque recta via ſuam malleo pilam quam longiſſime poteſt impellit; ſi vero alterius pila in curſu quid offenderit, atque longe retro reſtiterit, primum tum adverſario ſpes victoriæ affertur, ut qui prior ad conſtitutum ſignum ſuam pilam ſit conjecturus. In quo primo certamine ſunt, qui pilam in Cœlum tollunt, atque quanto longius poſſunt, eam impellunt; aliis magis placet, ut ea humi quaſi currentem imitetur, quod admodum periculoſum eſt. Non enim ita viæ planæ ſunt conſtratæ, ut multis in locis offendere, atque curſum ſuum cohibere non poſſit. Qui vero eam in Cœlum tollunt, rectius agunt, ſi recto id volatu fiat, neque ex viæ pariete in alterum parietem injecta brevi deficiat, parumque admodum repat. Sed hoc facillimum eſt, cum recta via decertatur; illud difficillimum, cum in obliquum atque etiam ex feneſtra in feneſtram pila eſt tranſmittenda. Neque illud quoque eſt facilius, cum per altiores ſcalas ſurſum pila adigitur. Quo in loco ea altero malleoli capite excepta extollitur. Nam niſi ea ad ultimum gradum conſtituatur, quaſi Siſyphius lapis item ad ſcalarum inferiorem partem delabetur: in quo uno devitando cum magna vis, tum vero ars peropus eſt. Siquidem altero ad ſummam ſcalarum altitudinem facile tollitur; alterum vero in ea extollenda maxime conſtat. Niſi enim eam apte in mallei capite cavo luſor eam excipiat, atque ſurſum agat, nunquam a primo gradu diſcedet. Cui artificio judicium quoque accedet, cum in parietis foramen aliquod erit immittenda. Cum vero aut in luto, aut in cavea, aut poſt quippiam

piam aliud adhæserit, inde nullo extrinsecus auxilio accersito, arte tantum adhibita, eruenda est; nisi collusores inter se convenissent, ut inde in æquiorem locum pila transferri posset. Finis autem is semper est, quo, qui ludunt, eam adigendam esse inter se constituerint. Habes, Alphonse Calcagnini, post Harpastum ludum ejus quoque [quem Palamajum dicunt] planam, ut ego arbitror, descriptionem. Utinam autem ipse in utroque exerceri per tuam podagram posses. Mihi enim nullus hic labor extitisset, ipse vero id a te re ipsa experiendo perdidicisses. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Herculi Calcagninio S. P. D.

Ejus in scribendo elegantiam laudat, hortaturque, ut nobiliora argumenta sibi sumat ad scribendum, ne in humili, ac pertrita materia sterilis esse cogatur.

24. NIhil erat, quod tot ac tantas mihi gratias ageres, quod de Frizolio nostro audieris tua scripta a me tam impense laudari. Id equidem ex ea benevolentia, qua te prosequor maxima, feci libenter, sed, quod id facere possem, totum eorum fuit elegantiæ. Me, tibi affirmo, qui ista tua ætate, ut tu facis, scribant, paucos vidisse; qui elegantius, neminem, ut si pergas stylum tuum exercere, neque scriptionem tuam intermittas, mihi nullum dubium sit, quin una cum ætate tua dictionis tuæ splendor accreverit, atque elegantissimus scriptor fias. Tuum tamen hoc studium valde probo; cum hoc quoque modo, ne a scribendo diutius vaces, nihil omiseris argumenti; qui in hanc quoque vulgarem gratiarum actionem descendere nihil veritus sis. Nam si mihi, quod sentio, libere dicendum est, tuæ istius epistolæ oratio quodammodo scribendi cessatione aliquantulum refriguisse videtur. Utrum autem ita sit, tu tibi omnium optimus es testis. Certe cum ea, quæ mihi tantopere probata est, non est conferenda, cujus cum argumenti ratio, tum orationis ornatus multo erat illustrior. Etsi non me fugit, quin rei argumentum gravitate sua orationis dignitatem plurimum adjuvet, ut item contra

in

Digitized by Google

in humili, ac pertrita materia, ſteriles, ac vulgares eſſe cogimur. Quare, ſi me audias, aliquod jam nobilius argumentum tibi ſumpſeris ad ſcribendum, in quo iſta tua florens oratio quaſi in Benvignanti tui pratis liberius efloreſcat, ac laxius ſpatietur. Vale.

BORTHOLOMÆUS RICIUCS

Thomæ Calcagninio S. D.

Hortatur, ut aſſiduo ſtudio dicendi rationem ſibi comparet, omniaque ſemper ad Ciceronis imitationem faciat, ex quo non ſolum rerum imago, ſed verborum quoque delectus ſumendus eſt, certetque cum fratre, non ſolum ut eum dicendo, ſed etiam provocando ſuperet.

25. HErculis fratris tui literas perlegi, mehercule & eleganter, & docte conſcriptas. Nam & in eo, quod tibi fraterne ſuadet, rectiſſime ſentit; id autem, quam is facit, qui ætatem in dicendo conſumpſiſſet, neque aptius neque expolitius explicuiſſet. Eſt enim ita, Thoma, ut, qui in quaque facultate excellere cupiat, is in illa ut aſſidue verſetur, maxime oportere. Atque ſi ulla eſt, quæ hanc aſſidui ſtudii contentionem deſideret, hanc eſſe ſcito, ad quam frater tuus te hortatur, dicendi rationem. In hac igitur quaſi infans facere debebis, qui quo plura a parentibus, atque a nutrice quotidie fari conabitur, eo citius ad perfectam rerum locutionem perveniet; qui vero tria verba in ſingulos dies balbutiet, is ſemper infans, ne dicam mutus, erit. Scribas igitur, reſcribas, deleas; quæ non placent, reponas, quæ probatiora videbuntur, cum vera deerunt, ficta tibi excogites argumenta, vel quicquid in buccam, modo id ſemper ad Ciceronis imitationem facias, ex quo quoniam non ſolum rerum imago, ſed verborum quoque delectus ſumendus eſt, in eo ſolo lectionem tuam occupabis, atque in uno eo verſando, atque ediſcendo habitabis, propria, translata, cæteraſque ejus virtutes diligenter obſervans, partim memoriæ mandans, pleraque in codicem tuum transferens, quæ, cum uſus venerit, inde mutueris. In quo ſcribendi ſtudio id quoque aſſequere, ut cum ex tempore tibi erit interdum Latino ſermone loquendum, nonnihil

ex

Digitized by Google

ex ejus elegantia retineas, faciasque quasi navis, quæ plenis velis feratur, quibus etiam deductis, superiori fuga per aliquod spatium cursum suum retinere pergit. In hanc igitur assiduam scribendi rationem accurate incumbas, ac potius fratrem ad scribendum lacesse, quam ut ab eo provoceris, atque cum illo certa, non solum ut eum dicendo, sed etiam provocando, superes. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Thomæ Calcagnino S. D.

Rogatus, ut in Academicorum numero se adscribat, eorumque conventum certis quibusdam diebus frequentet, rationes multas affert, cur honestissimæ ejus voluntati parere non possit; pollicetur tamen, se Academicos interdum visurum, eorumque disputationibus fruiturum; quin etiam, si casus ferat, atque rogetur, sententiam suam libenter dicturum.

26. MUlta mihi quotidie minime optata, quæque ego periniquo animo feram, accidunt, sed nihil mihi unquam minus optatum, quodque iniquius ferrem, accidit, quam quod summo atque honestissimo isti tuo desiderio obsequi non possim, ut unus in tuorum Academicorum numero adscriberer, atque cum iis postea certis quibusdam diebus conventum vestrum frequentarem, quæ mea molestia, cum tua causa mihi gravis est, tum iis etiam rationibus, quæ me impediunt, quo minus tibi morem geram, multo fit gravior. Continuo enim annos meos vides, quos etsi adhuc satis bene ferre videor, suo tamen vel numero non parum me deterrent, qui sequenti mense in sexagesimum quintum annum ingrediuntur, cujus ætatis homines, qui sunt, satis habent, si in acquisitis studiis conquiescant. Neque enim vesperi ad multas noctis horas sua studia producere, neque totidem ante diem ex lecto ad ea ipsa exurgere possunt, multo vero minus ad alicujus difficillimi loci verum sensum auditoribus eruendum, aut ad ea ample, ac magnifice conquirenda, quæ postea de suggestu cæteros edoceant. In superiori enim [ut ad me redeam] laborem ferre non possum; in posteriori, ut nihil dicam de oculis, qui nisi aliena ope adjuventur, in nostris hisce studiis

Digitized by Google

diis mihi frustra sunt. Memoria ita me deficit, ut etiam in scribendo interdum idem in eodem scripto immemor reponam. Quod tamen mihi cum meo Aloysio Atestio quotidie adhuc faciendum esse vides; ut, si vestrum onus huic meo instituto accedat, magnum periculum sit, ut neutrum ferre possim; id certe sequetur, utrumque ut languidius sustineam. Ex qua ratione id quoque colligitur, mihi minime integrum esse, ut si meo commodo id facere possim, haud tibi tamen recipere queam, quem alieni juris esse intelligis. Quod autem temporis ab eo mihi vacat, id omne mea studia jure optimo sibi vendicant. Quotidie enim, atque adeo in singulas horas, mihi occurrit, ut aut ad amicos scribam, aut rescribam, aut etiam in aliquo alio argumento stylum meum occupatum teneam, quod omnium mihi optatissimum est, ac in quo omnem voluptatem capio, atque a cæteris studiis defessus totus reficior, atque recreor. Quare etiam ficto argumento sæpius in ea scribendi ratione me oblector; quam delectationem vel aureis montibus mihi impediri nollem. His accedit, quod vetera mea scripta, quæ sunt multa, ac multiplicia, mihi nunc quotidie describuntur, atque melius corriguntur, ut impressori [quem dicunt] postea edenda mittantur. Quæ omnia vel multorum hominum studia, nedum mei solius opera confici possint, facile desiderant. Sed ludicra hæc sunt tamen præ iis molestiis, quas mihi lis affert iniquissima. Et certe qui ad Judices causam dicunt, in Ixionis rota assidue versantur, verum qui inique, qui contra jus omne accusantur, neque audiuntur, Inferorum pœnas in se sentiunt omnes. Scit Lollius noster, quandam mulierem fictis tabulis a me fundum amœnissimum auferre conari, remque ipsam annum, & dimidiatum alterum ad Judices agi. Quæ interea odiosa, iniqua, ac morte ipsa etiam graviora pertulerim, ne expecta dum dicam. Ego amico, siquid recte cogitari studeam, hoc in primis illi optem, ut is vitam lite vacuam agat, contra inimico, ut in ea totam illam habeat occupatam. Res me præterea [quod caput est] familiaris urget nimis, qui solus bene frequentem familiam alam, vestiam, gubernem, cui curæ, quantum studii, & impendii adhibendum sit, is scit, qui in pari & re, & familia constitutus. Navis, & mulier, inquit

ille,

Digitized by Google

ille, duo sunt, quibus semper aliquid deest; ego vero haud iniquius familiam addo. In hac enim hoc provideas, aliud desideratur, supple id quoque, multa interim nascuntur, quæ renoves, quæque compares. Hæc sunt, & multa alia [ne meas omnes calamitates nunc tecum communicem] quibus honestissimæ voluntati tuæ obtemperare non possum, quod mihi ad cæteras meas miserias molestiæ suam quoque non minimam partem affert, ut in quo studio multis mea sponte, atque iis sæpius invitis largus fui, in eo tibi roganti morem gerere per meam fortunam mihi non liceat. Id quidem, Thoma adolescens optime, quod possum, tibi polliceor, ut, si quid in scribendo usui tibi opera mea accidat, quando tu me in ea re aliquid valere putas, ubi politiorem scribendi rationem desideres, numquam tibi sum defuturus. Visam ego tuos Academicos interdum, nisi me vos quoque excluſum esse velitis, quando me mea fortuna a vobis secluſit, atque vestris omnium disputationibus perfruar. Quin etiam, si casus ferat, atque roger, sententiam meam libenter dicam. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Thomæ Caleagninio S. D.

Significat, se temporis injuria impediri, quominus ad eos advolet, cum totum Cœlum nubibus, atque imbribus oppletum sit; pollicetur tamen, si serenius fiat, se nihil citius curaturum, quam ut cum ipsis sit, maneatque, quamdiu licebit.

27. EQuidem mea sponte summo desiderio vestri omnium videndi jampridem tenebar, verum ut tuas literas legi, quibus me non solum invitares, ut ad vos accurrerem, sed quasi etiam accusares, quod meam expectationem jam nimis crebro vobis commoverem, ita sum incensus, ut vix me continuerim, quin isto etiam Cœlo, quod totum in imbrem defluit, equum conscenderim, atque ad vos totus perfluens advolarim. Hoc quidem mihi deerat ad reliquam meæ fortunæ infelicitatem, ut quam a Principe meo discedendi libertatem haberem, eam adversi temporis iniqua ista ratio mihi, ut facit, interci-

Digitized by Google

terciperet. Vides enim ut totum Cælum nubibus, atque imbribus oppletum sit, neque melior spes ostentatur, illud tam cito serenius futurum; quod tamen si detur, certe via lutulentissima in multos dies est futura. Sed equi illud erit incommodum, modo sudum sit. Sudet equus, ut lubet, nihil ego citius curabo, quam ut vobiscum sim, maneamque quamdiu licebit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Thomæ Cuspio S. D.

Sibi valde molestum fuisse significat, quod Bononiæ eum non offenderit, ibique se plane hospitem esse, nec quemquam habere, quicum vel verbum familiariter loquatur.

28. JAm septimum diem Bononiæ eram, ubi te non offendisse, mihi valde molestum fuit. Plane enim hospes sum, nec quemquam habeo, quicum vel verbum familiariter loquar. Reliqui enim veteres amici omnes rusticantur, qui, si affuisses, mihi pro universa Civitate esse potuisses. Sed Legationis tuæ tamen finem appropinquare audio, ut sperem ante, quam discedam, omnino te videre, quæ mea hic diuturnior commoratio eo quoque levior videbitur. Vereor enim, ne publici isti descriptores meam editionem vel tribus tuis Legationibus longius producant. Catherinam uxorem tuam ejus visendæ causa continuo adivi; se minus belle habere, atque alias ut redirem, responderi jussit, quod faciam, cum primum mihi per librariam occupationem licebit. Vale, atque ad nos incolumis redi. Bononiæ Id. Octob. MDLVII.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Thomæ Cuſpio S. D.

Ob ingreſſum Principis ſui in Urbem ejus multam petit, ut ei obviam ad portam occurrat; multo tamen honorificentius futurum ait, ſi ambo una fuerint; oratque, ut de eo, quod conſtituerit, ſe certiorem faciat.

29. PRinceps meus in Funo vico cibum capiet, tum in equum ad celeritatem primum diſpoſitum conſcendet; atque ita alia porta in Urbem ingredietur, alia item ex ea egredietur, nuſquam quidquam conſiſtens. Mulam tuam expecto, ut illi ad portam obviam occurram, niſi mavis ut una ſimus, quod mihi multo honorificentius eſſet, & Philippi tui cauſſa tibi haud inutilius. Quid igitur conſtitueris, me certiorem feceris. Audio, Philippum in Galliam præmiſſum, ut nihil ſit, quod eum amplius expectes. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Thomæ Cuſpio S. D.

Correctionem loci cujuſdam Cæſaris facilem eſſe ait, optatque, ut multa loca, quæ in Cicerone, & aliis Scriptoribus mendoſe leguntur, eadem ratione corrigi poſſint, ne in iis ad veram ſcriptionem revocandis die, noctuque Manutius inſudet.

30. UTinam, Cuſpi, reliqua, quæ in Cicerone, Cæſare, ac reliquis Scriptoribus mendoſe leguntur, hanc facilitatem haberent ad corrigendum, quam tuus in Cæſare locus habet; Manutius meus non tam die, noctuque in multis ad veram ſcriptionem revocandis inſudaſſet. Quædam enim ſunt vel nodo illo Gordiano implicatiora, ut illud ad Atticum: *ſane facere facile eum, libenter nunc cæteri conſuli acciderint.* Nam cum ſatis totum illud opus perpurgarit, nondum tamen, qui ſenſus, aut quæ ejus loci germana ſit lectio, deprehendere potuit. Sed ad noſtrum redeo. Omnes [quod viderim] Codices, etiam

Digitized by Google

etiam Aldini, ſcriptum habent, ut tuus. *Quod non fore dicto audientes, neque ſigna laturi dicantur, nihil ſe ea re commoveri. Scire enim quibuſcumque exercitus dicto audiens non fuerit, aut re male geſta fortunam defuiſſe, aut aliquo facinore comperto, avaritiam eſſe convictam, ſuam innocentiam perpetua vitæ felicitate Helvetiorum bello eſſe perſpectam.* Quæ poſtrema periodus mendoſe legitur; ſed facilis eſt erroris deprehenſio. Legas tu ad hunc modum: *ſuam innocentiam perpetuæ vitæ, felicitatem Helvetiorum bello eſſe perſpectam*: & integrum locum reſtitueris. Verba enim ſenſui convenient, ſenſus autem ſenſui nihil diſcrepabit. Suam innocentiam atque fortunam commendat Cæſar, cum dicit, illam ex totius vitæ ratione, hanc ex Helvetiis devictis omnibus perſpectam fuiſſe, hoc eſt, ſe ſemper innocenter egiſſe; in Helvetiis autem ſuperandis magis ſua fortuna, quam etiam virtute uſum fuiſſe. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Matthæo Fabrio S. D.

Orat, ut Doleti volumen ſibi emat, detque alicui perferendum, cujus diligentia nihil damni patiatur.

31. PAulus Manutius iſthuc venit. Is tibi tantum pecuniæ meo nomine cum his literis reddet, quanti ſecundum Doleti volumen venit; hoc ut emeris, vide cui des mihi perferendum, ne ejus negligentia aut ab aqua, aut ab equi ſudore quicquam patiatur. Recte ego pro vectura ei diſſolvam. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII

EPISTOLARUM

LIBER OCTAVUS.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Cœlio Calcagninio S. D.

Rogat, ut conetur ſibi demandari curam in re literaria Alphonſi Principis Herculis Principis Filii, & ut non cum multis huic ſuæ petitioni ſtudeat, ſed ut ſolus eam ſuſcipiat, atque tranſigat, profiteturque, eum iſto ſuo beneficio cumulatiſſima omnium omnia officia facillime ſuperaturum.

1. Maldius tuus ſuperioribus diebus me convenit, ac, quantum de me honeſte & ſentires, & loquereris, mihi plane expoſuit; cum diceret, te uſque eo meæ dignitati conſultum velle, ut doleres, quod potius iſthic, quaſi in aliqua luce, vel inter domeſticos parietes nobilioribus in docendo operam aliquam non darem, quam in quovis nihili Oppido hoc idem publice facerem. In quo ego tuam illam, quam omnes homines tibi ingenitam bonitatem & prædicant & admirantur, facile agnovi. Ego, mi Cœli, quando id nunc ſane ſuo tempore facere videor, primum tibi conſilii mei rationem omnem exponam; poſtea te rogabo, ut quam tui erga me amoris præ te fers ſignificationem, eam re ipſa nunc, cum facultas datur, recte comprobes. Hoc ipſum equidem, Cœli, cupio, quod tu, verum alia id ratione cupio omnino. Nam quod hic ſim, ubi ne Cœlum quidem bonum eſt, quam moleſte feram, dici non poſſet; præſertim cum paulo ante ex ea doctiſſimorum hominum frequentia, quam Patavii, atque Venetiis eſſe optime noſti, in has ſolitudines, vel ſolicitudines potius me conjecerim; ut quoties horum in mentem venit, venit autem ſæpe, ſatis mea ſponte inciter ad hinc, ſi quo poſſim, honeſte e-

vo-

Digitized by Google

volandum, ubi una saltem mediocriter literati Viri de ambulatiuncula pro hoc tanto meo solitario Regno frui possim. In quam meam curam cum dies & noctes incumberem, multaque simul animo versarem, id mihi unum ex omnibus, vel solum potius cum ad utilitatem, tum ad dignitatem meam cumulate amplificandam accommodatum esse intelligebam, si, cum ejus ætas id ferret, quę jam instare dicebatur, Alphonsi Principis Herculis Principis Filii cura in re literaria mihi demandaretur. Quod meum consilium statim isthuc ad quosdam meos maxime necessarios scripsi, ut cum id probassent, reliqua ipsi, quę huic rei usui futura arbitrarentur, diligenter providerent. Quo quidem tempore scio, Ferrinium tuum te in primis adiisse, atque suo nomine magnopere a te contendisse, ne inter tot gratiosorum Civium studia, quæ mihi meorum amicorum gratia comparata esse sperabat, tuum, quod huic petitioni esse maximum videbat, desiderari permitteres; cui tu [quæ tua summa est in tuos omnes benignitas] omnem tuam operam, omniaque tua studia liberaliter recepisti. Paucis habes, Cœli, quæ mei totius consilii sit ratio. Reliquum autem est, ut nunc, cum res, ut mihi quidem significatur, agi est cępta, precibus omnibus a te contendam, non jam ut cum multis huic meæ petitioni studeas, sed ut solus eam suscipias, atque transigas. Quod non tam facio, ut habeas, quo fidem tuam maxime liberes, quam quo studia tua, quæ maxima in hoc meo summo, ut ita dicam, bono positurus es, allorum studiis minus quicquam elucescant. Tametsi qui Principi nostro meorum studiorum id testimonii, quo uno ad hanc rem maxime opus esse sciebam, præberet, quem alium juxta, ac te, probatum haberem neminem. Quin tibi persuadeas velim, me nihilo majorem voluptatem ex isto facto, si impetro, quam quod per te tantum auctorem impetrem, prorsus esse percepturum; nec mihi quemquam ex omnibus dari potuisse, cui magis hoc omne officium acceptum referre & velim, & cupiam. Unus enim tu mihi ex iis, qui interioribus sunt literis, quem ego alterutro conjunctionis genere, hoc est, aut in beneficio accipiendo, aut conferendo mihi adjungerem. Itaque, quod prius oblatum est, id arripui, alterum, cum usus veniat, haudquaquam declinaturus. Suscipe igitur, mi Cœli, totam istam provinciam, quam etiam,

Digitized by Google

eum ſuſceperis, ne prius deponas, quam recte, atque ex ſententia confeceris. Maximum id mihi quidem eſt, quod a te peto, ſed non tam id mihi maximum eſt, quam tibi factu longe facillimum. Quanti enim Princeps noſter te faciat, quam id jure optimo faciat, plane ſcio; quantum autem hac una in re tuo judicio fidem habiturus ſit, mecum omnes facile vident. Illum igitur, Cœli, de cujus dignitate paulo ante ſponte tua tam amice ſolicitabaris, nunc omnibus cum ejus, tum communium omnium amicorum precibus rogatus, in tanta, tamque honorifica, quam Dii immortales tibi offerunt, occaſione, cura, ut tecum habeas, ideſt, ut tuo beneficio, non ſolum ex ignobiliori loco, ſed ad altiſſimum dignitatis ſuæ gradum adducatur. Quod ſi abs te impetro, equidem fateor, me longe plures habere, quibus longe plurimum debeam, verum tibi ſoli, quam cæteris omnibus multo magis eſſe debiturum, polliceor. Uno enim iſto tuo beneficio cumulatiſſima omnium omnia officia facillime ſuperabis. Vale. Lugi.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Ferrinio S. D.

Oſtendit, Ferrinium negligentiæ accuſandum non eſſe, quod ad omnes ſuas literas non reſcripſerit, neque ſe ullo officio ejus officium, quod ſæpe ad eum ſcripſerit, viciſſe; rogatque, ut, qua eſt ſagacitate in hominum ſententiis detegendis, conetur intelligere, quid homines de ſua quadam Oratione ſentiant, idque, quidquid illud ſit, ad ſe quamprimum perſcribat.

2. QUanquam ego ad multas meas literas unas tuas magis expectabam quotidie, quam ut per omnes, qui iſthinc ad nos proficiſcuntur, ſilentium tuum exculares, non mihi tamen tam moleſtum fuit expectationem meam me fruſtra habere, quam gratum, intermiſſarum literarum tuarum excuſationem ad nos aſſidue perferri. Nam in eo, quod deſiderio literarum tuarum afficiebar, ſane una ratio id moleſtiæ mihi ſublevabat; quod meis literis ſciebam, nihil omnino interdum eſſe, quod magnopere opus eſſet, ut ad eas reſcri-

Digitized by Google

reſcriberes. In eo vero, quod te excuſare non ceſſas; non ſolum amorem ſummum erga me tuum præ te fers, ſed etiam officium tuum negligentiæ quodammodo accuſare videris, ut illud mihi tecum quoque, quod ego in amicitia plurimi ſemper feci, evenire videatur, ut amicum, in quo officii genere velis, libentiſſime vincam. Sed neque, mi Ferrini, [licet enim, quod verum eſt fateri] ipſe negligentiæ accuſandus es, quod ad omnes meas literas non reſcripſeris, neque ego ullo officio tuum officium, quod ſæpius ad te ſcripſerim, vici. Nam quod tu crebriores a me literas accipias, id propterea fit, quod ego hoc ſcribendi genere ita delector, ut ſæpius etiam ſine ullo ſcribendi argumento calamum ſumam, & quicquid in buccam, ſcribendo mihi epiſtolam vel bene longam conficiam. Tua vero alia ratio eſt. Nam cum Principi noſtro in ſcribendo operam des, ac in ejuſmodi ſcribendarum literarum ratione, quæ graviſſima eſt, aſſidue detinearis, ad id propterea literarum genus, quod leviſſimum eſt, ſtilum tuum aut non libenter, aut non tam crebro accommodare ſoles; quod tamen quoties facere non gravaberis, unis tuis literis ad multas meas literas plane ſatisfacere poteris. Quin tantum abeſt, ut ego literas tuas requiram, ut cum meis rectiſſime actum exiſtimem, ſi illas ſua crebritate nullam tibi homini in rebus maximis occupatiſſimo moleſtiam afferre intellexero. Si me tamen tantum amas, quantum ſane facis, vel quantum ſcis potius te a me coli, odorare, ſi quid de Oratione noſtra. Ad Antonium Muſam nihil dubito, quin pervenerit. Locus enim in ea eſt, qui id maxime poſtulat. Fortaſſe etiam de Guarinio, ac de Cœlio quærere poteris. Sed cum Cœlio haud nobis ſatis commode accidit, eum ſcire, qua me tu benevolentia complexus ſis, ut ſi quid in ea minus apte aut dictum, aut poſitum offenderit, minus libere ea ratione proferre audeat. Tu tamen, quæ tua eſt ſagacitas in hominum ſententiis detegendis, quid ille de ea ſentiat, facile deprehendes, idque, quicquid illud ſit, curabis, ut quamprimum intelligam; ſimul & illud, quantum Franginius cauſſam meam comprobarit, diligenter perſcribas, rogo. De præſtigiatore illo vaferrimo cum poteris, niſi in hiſce Saturnalibus tantum in Principum cœnis operæ ponat, ut domum cogi nequeat. Sed eum

Digitized by Google

plane mihi præſtigias injeciſſe timeo, qui nondum videre ſe ſinat. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Ferrinio S. D.

Mucinum ex maxime familiaribus ſuis commendat, ut, quidquid ei commodare poterit, ſuo nomine præſtet, vultque, eum ſcire, quidquid ei præſtiterit, apud gratiorem hominem ſe ponere non potuiſſe.

3. JOannes Baptiſta Mucinus unus eſt ex meis maxime familiaribus, ſed hoc ad ejus erga me merita leviſſimum eſt, merita autem ad eam obſervantiam, qua me proſequitur, nihil. Hunc igitur ita tibi commendo, ut talem ego facere debeo, & tu faceres, ſi quem ejus generis officioſiſſimum Virum mihi commendares. Quicquid ei commodare poteris, primum meo nomine, ut ei præſtes, te etiam atque etiam rogo, deinde ſcire te volo, quicquid ei præſtiteris, apud gratiorem hominem te ponere non potuiſſe. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Ferrinio S. D.

Probat, Principis pueri ætatem, quem erudiendum petierat, non esse immaturam ad prima literarum rudimenta percipienda: puerorum ingenia non magis ad temporis rationem, quam tempus ad eorum naturam accommodandum esse: illos, qui naturæ bonis ad aliquam artem abundare videntur, primo quoque tempore ad illam esse prudenter inducendos, cum ut citius ad maturitatem suam perveniant, tum ne eadem cessando quodammodo obtusiora fiant: periculum esse, ne, cum paululum adoleverint, seorsum ab ea declinent; Principum filii potissimum, qui ubi sentiunt, se Principes natos, continuo a studiis, tamquam a capitali peste, abhorrere solent; quibus etiam ab adulatoribus suggeritur, vulgarium, atque humillimorum hominum esse scire literas; Principum autem equitare, venari, jaculari, ac doctissimis etiam Viris imperare: Platoni hanc legitimam instituendi ætatem maxime comprobari. Diluit tandem, quæ contra afferri poterant, & Federici Gonzaghii Mantuæ Principis exemplo in suam sententiam eum trahere conatur, oratque, ut, cum facultas dabitur, Principi Patri id persuadeat, ne sua negligentia conditio ista tam honorifica sibi elabatur.

4. UNas tandem tuas ad tres meas literas accepi, quibus primum te excusas, quod ad me nihil prius rescripseris, eo factum esse, quod duos hosce proximos menses in Legatione ad Cæsarem abfueris, measque domum rediens apud tuos offenderis; quam excusationem non solum æquo animo accipio, verum etiam tibi, & eam dignitatem, & te incolumem ad tuos rediisse, vehementer gratulor. Deinde Principis pueri ætatem dicis etiam dum immaturam videri, minimeque aptam, quæ ad prima literarum rudimenta admittatur. Qua de re, quoniam id ex parentis Principis ore te loqui puto, ne hac caussa alias uti possitis integra, pluribus nobiscum agere statui. Duo sunt, Ferrini, quæ ex hac facultate percipiuntur; alterum linguæ ratio, rerum cognitio alterum; posteriori fortasse grandior ætas opus est, priori certe hæc pue-

Digitized by Google

puerilis propria esse videtur. Nam quemadmodum nos in nostra Italica, Galli in sua Gallica, Hispani in Hispanica, Germani in Germanica, cæterique in sua faciunt perdiscenda, quam a nutrice, & parentibus vel a primis mensibus quasi mansum alterum articulatim accipiunt, ita in Latina percipienda faciendum esse censeo. Quare pueri quinarum, & dimidiatum alterum annum nihil est, quod nobis objiciatis, cui videtis prima illa linguæ rudimenta quasi cum lacte sensim esse instillanda. Equidem, Ferrini, non magis ad temporis rationem puerorum ingenia, quam tempus ad eorum naturam accommodandum esse existimo; sicut in hoc nostro faciendum esse statuo, quem ingenio vel multo grandiorem ætatem præcurrisse omnes & prædicant, & admirantur. Nisi tu forte cessationem hanc ingenii celeritati argute condonare velis, quem brevi speres, ut se ad studia applicuerit, quicquid otii interea contractum erit, cumulate recuperaturum, atque iis hoc temporis amplius relinqui, quibus omnia a studio, atque ab arte sunt petenda, ut eodem una, si possint, cum iis, qui a natura omnia adjumenta habent, æque, ac feliciter perveniant; quæ tua tamen sententia haud mihi quicquam probatur. Immo vero isti ipsi, qui naturæ bonis ad aliquam artem abundare videntur, primo quoque tempore ad illam sunt prudenter inducendi, cum ut citius ad maturitatem suam perveniant, tum ne eadem cessando quodammodo obtusiora fiant. Sed eo quoque nomine viam hanc continuo nostet insistere debebit, quia maximum periculum est, ne, cum paululum adoleverit, seorsum ab ea declinet. Quis enim octavum illum annum in Principe puero tam facilem sperare audebit, quam hunc, atque reliquum alterum, quibus puer quasi mollis cera, quoquo eum duxeris, sequetur? Non enim Principis ætatis eadem ratio est in discendo, quæ cæterorum est hominum. Hi enim aut vi, aut metu impulsi faciunt; illi vero contra, nisi aut istorum annorum imprudentia, aut magistrorum ipsorum prudentia decepti, in nulla bona studia illici non possunt. Ut enim sentiunt, id quod statim sentiunt, se Principes natos esse, continuo ab hisce studiis, tanquam a capitali peste, abhorrent. Quin si quem naturæ vitio hæc cognitio aut fugeret, aut non tam cito illi sese aperiret, continuo non deerunt, qui id illi suggerant, atque

que omni adulatione demonſtrent, vulgarium atque humillimorum hominum eſſe ſcire literas, Principum autem equitare, venari, jaculari, ac [ut modeſtiſſime dicam] doctiſſimis etiam Viris imperare; quorum tamen opera ſi eis interdum opus ſit, in multis eam illis præſto eſſe affuturam; quod cum puero ſemel perſuaſum ſit, tum de hiſce ſtudiis actum, atque deſperatum eſt. A canibus, ab equis, a venandi ſtudio abduci non poterit; quorum equidem ſtudia ſemper in parte aliqua honeſti ſtudii ponenda eſſe duxi, ſed numquam literis anteponenda tamen putavi. Quid vero ſi Platoni quoque graviſſimo, ſi quis alius, Auctori, hæc legitima inſtituendi ætas maxime comprobatur? qui in primo de Legibus hanc eandem ſententiam tam plane, quam etiam multis proſequitur verbis; cum quos cæteris in quaque facultate præſtare volumus, eos ad eam facultatem ab ineunte ſtatim pueritia accedere jubet; neque id ſolum in liberalibus diſciplinis, verum etiam in vulgaribus, ac vilioribus faciendum eſſe contendit, ut fabri cæmentarii a pueris etiam ædiculas ædificare incipiant. Ita pictores in lineis contrahendis; ita muſici in vocibus commutandis, quaſi ludentes in eam paulatim ingrediuntur artem. Ac poſtremo, ne quid diſſimulare videar, quod cauſſam meam ſublevet, ſi Princeps puer in aliquo ſtudio occupandus eſt, neque ſomno hanc ætatis particulam eum traduci velitis, ut diu quæratis, quæ iſti ætati, quam hæc, de quibus agitur, aut aptiora, aut potiora ſtudia tribuatis, nullam reperietis. Neque enim eum interim ad equos, multo vero etiam minus ad arma exercere licet. Atqui ad ingenuam vivendi rationem interea puer dirigetur, atque optimis moribus probe inſtituetur. Quaſi vero hęc principia turpem illum aliquam vivendi rationem doceant; aut ad recte potius & vivendi & imperandi cognitionem hæc eadem ampliſſimos aditus non ſit patefactura. His etenim ad ſanctiſſima Philoſophiæ præcepta pervenitur: his ad majorum noſtrorum æquiſſima inſtituta aditur: his [ne nunc omnia literarum beneficia, quæ ſane ſunt innumerabilia, recenſeam] illuſtrium Virorum cum dicta, tum facta felici ſtilo conſcripta, ac quæ a Poetis varie efficta ſunt, legendo, multiplex cum voluptas, tum utilitas percipitur. Quod cum Federicus Gonzaghius Mantuæ Princeps videret, Benedictum Lampridium doctiſſimum

Digitized by Google

mum Virum, mecumque ſumma benevolentia conjunctiſſimum, Patavio honeſtiſſima mercede puero, quem iſti veſtro & propinquum, & æqualem habet, accerſi juſſit, cui quaſi nutrix aſſidet altera, ac tantum quaſi manſæ virtutis in ejus os ingerit, quantum lactis nutrix inſtillat. Vides itaque, mi Ferrini, ut arbitror, non ſolum ad hæc principia, quinque pueri annorum ætatem minime alienam eſſe, ſed nihil habere omnino, niſi ad cunas eam revocas, cui magis opportunum occurrat, ac unde major cum voluptas, tum fructus emanaturus ſit. Id unum fortaſſe, ſi quid ad hanc rem ſuſcipiendam dubitandum eſt, in magiſtri perſona dubitandum eſt, ut is, præter quæ ad mores pertinent, adhibeatur, qui cum bonas literas, tum earum edocendarum rectam ac facilem percalleat viam; in quorum utroque multum ego pono; ſed poſteriori aliquid etiam amplius attribuo. Nam qui certa via ducuntur, ii mihi videntur itineris laboris maxima ex parte levati. Neque enim cum aut multum devii proceſſerint, in rectam viam ſæpius reducendi ſunt, aut in eo, quod confecerint viæ, pedem umquam offendiſſe ſentient. In quorum tu numero ſi me forte reponis, ſimque is, qui aliquo modo de bonis literis quicquam promeritus ſim, quique hujuſce recte & addiſcendi, & docendi rationis nonnihil aliquando commonſtrarim, valetque tantum, quod certe plurimum valet apud te magna animorum, ac morum noſtrorum ſimilitudo; primum videbis, cum facultas dabitur, ut aliquid de negotio; deinde, ſi Principi Patri perſuaſum erit, ut nunc Principi puero magiſter curetur, ne noſtra negligentia conditio iſta nobis elabatur. Ad quod negotium conficiendum, Cœlii & Franginii ſtudia non arbitror tibi defutura, quos meis verbis plurimum ſalvere jubebis. Vale. Ravennæ IIII. Kal. Octob. MDXXXIX.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Ferrinio S. D.

Oſtendit, quænam ſignificatio proprie voci interior *ſubjecta ſit, eamque probat Salluſtii, & Ciceronis teſtimonio.*

5. QUæris, Ferrini, in quam ſignificationem boni Auctores vocem hanc *interior* uſurpent, idque a tua optima natura non diſcedens, peringenue quæris, qui, eadem opera, quæ tua ſit, de quo dubitas, ſententia, minime diſſimulas. Quare ego quoque meam, eamque fortaſſe pluribus verbis, quam neceſſe eſt, certe non omnibus ineptis, ſcribere non dubitabo. Ac ut a vocis ipſius natura incipiam, ab *intra* omnino hoc, de quo agitur, factum eſſe *interius*, quemadmodum ab *extra exterius*, nemo planiſſime non videt, utque hujus natura eſt *foris*, ſic illius eſt *intus*, ſignificare; ut exempli cauſſa, intra urbem, intra munitiones, & extra urbem, ſive munitiones eſſe ad aliquod tempus ſi quis dicat. Sed ut ab hac latiſſima intrinſecæ ſignificationis ſpecie ad propiorem, atque interiorem veniam; primum igitur hæc particula *intra*, quod a nobis remotius eſt, quodque ſuo medio propius accedit, ſignificat; ut Cicero in Antonium *interiore ædium parte Reip. totius nundinæ*, hoc eſt, in iis ædium partibus, quæ a frequentia erant remotiores, atque ab ingreſſu longiores. Ut Salluſtius dixit, *Perſas intra Oceanum magis habitare*, hoc eſt, qui propius Oceano, a nobiſque longius habitent; & Cicero in Salluſtium ſcripſit, ſi modo is eſt Cicero, qui ea in Salluſtium ſcripſit, ubi ait; *hoc Africam interiorem obtinente*, ut intelligat partem illam Africæ, quæ a mari noſtro longe eſt remotior. Quod ipſum aliquando ad epiſtolam tranſtulit, hoc eſt, in ea parte epiſtolæ, quæ ad medium propius accedit, cum ait ad Q. Fratrem: *Quod interiore epiſtola ſcribis*. Item ad mentem, cum agit de natura Deorum: *Quid autem* [inquit] *interius mente?* Idem in libro de Officiis, cum ait: *ſocietas enim eſt, quod (etſi ſæpe dictum eſt, dicendum tamen eſt ſæpius) latiſſime quidem quæ pateat omnium inter omnes; interior eorum, qui ejuſdem Gentis ſunt; propior, qui ejuſdem*

Ci-

Digitized by Google

Civitatis, id est, quæ ab infinita illa hominum propinquitate se recipiens ad eandem gentem pervenit. Sed quoniam ea, quæ sunt intra, minus exposita esse solent, quam quæ aut eminent, aut extra posita sunt, itaque pro *incognito*, atque *obscuro interior* interdum usurpatur, ut Cicero secundo libro de Divinatione, ubi ait; *sed hæc quoque in promptu, nunc interiora videamus*, idest, quæ non ita cognita, atque manifesta sunt. Eadem vero ratione quoniam quæ interius sunt, a vulgari cognitione remota esse solent, atque ea quoque ratione multo politiora, multoque elegantiora, ac rariora, recte pro *eleganti*, & *polito interius* usurpatur a Cicerone, ut in Orationum libris, ubi ait; *erant in eo plurimæ literæ, nec eæ vulgares, sed interiores quædam & reconditæ*. Item ad Appium Pulchrum, cum ait: *quid illa vincula, quibus quidem libentissime adstringor, quanta sunt? studiorum similitudo, suavitas consuetudinis, delectatio vitæ, atque victus, sermonis societas, literæ interiores*. Item ad Volumnium, ubi inquit: *opus est hic tuo limatulo, & politulo tuo judicio, & illis interioribus literis tuis, quibus sæpe verecundiorem me in loquendo facis*. Quo in loco, quid Cicero *literas interiores* esse intelligat, aut planissime declarat, aut nusquam alibi. Quod vero quidam pro *superiori* vocem hanc *interior* exponere conantur, quam id recte faciant, ipsi viderint. Nam locus in Arato tam contra eos est, ut magis esse non possit. Sic enim inquit: *quæ cursu interiore brevi convertitur orbe*. Quem locum plane ita exponimus. Fingamus nos id, quod res est, multos orbes alium alio arctiorem converti, sane quod ferretur interiore orbe, brevius, & celerius cursum suum conficiet; quod Cicero eo in versu intelligebat: cujus quidem cursus celeritatem idem Cicero in Scipionis Somno ad eum modum expressit, cum ait: *Id motu cietur interiore*. Quod ego aut legerim umquam, aut de doctis audiverim Viris, *interiores literas* pro *superiores* non solum non dicam, sed a bona id dicendi consuetudine plurimum abhorrere mihi videtur, multoque minus, *extra me sedebat*, pro *supra*; nisi hac ratione, qua nunc facio, auderem proferre; ut ego *interiores literas* apud Ciceronem *politiores*, atque *magis reconditas*, hoc est, quas non ita omnes callerent, elegantioresque esse, dicerem. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Ferrinio S. D.

Epigramma Catulli ad Flavium exponit, Guariniorumque imperitiam, & barbariem redarguit: optat sibi otium dari, ut opus totum diligentius scrutetur, cum non pauca in præsens habeat, quæ Lectori haud ingrata fint futura.

6. CUm heri te adiissem de Manutii nostri negotio, ecce tibi [inquit Salonius, qui tecum pransus erat] opportune Riccium. Ecquid ego tum, inquam, est, Saloni? Catullum, inquit, in manibus habemus, atque casu in id Epigramma incidimus, quo Poeta Flavium sodalem suum quasi accusare videtur, quod scortum illepidum amaret, in quo illud non satis admirari poteramus, quod dixit, *lecti argutatio*, pro ea stridula voce, quam leviter concussus lectus emittere solet. Recte, inquam. Non enim magis proprie, aut etiam venustius, atque argutius dici potuit. Sed pergit ille: *in ambulatioque lecti*: in hoc hærebamus. Neque enim Guarinii nostri de ea quicquam. De Guariniis, atque toto Epigrammate, ego tum, alias videbimus, nunc quod instat. Manutii nuntius tuas literas Mutinam de reliqua illa pecuniola domi meæ expectat. Itaque a vobis cum literis domum propero. Ut vero Manutium absolvi, Catullum sumpsi, percurri Epigramma, ac quoniam Guariniorum mentio facta erat, & Epigramma varie multis in locis in meo Codice legebatur, Guarinios de iis locis consulere placuit. Eos ut vidi, obstupui, tantos Viros tam imperite, tamque barbare totum Catullum [nam magnam partem ejus operis postea percurri] interpretari. De quo toto Epigrammate, quid ego sentiam, nunc habe. Fortasse etiam de cæteris, si otium mihi fit ab Imitatione mea, aliquando habiturus. Sed id prius, ut in meo Codice legitur, tibi describam.

AD

Digitized by Google

AD FLAVIUM

Flavi, delitiae tuae Catullo,
Ni sint illepidae, atque inelegantes,
Velles dicere, nec tacere posses.
Verum nescio quid febriculosi
Scorti illigis: hoc pudet fateri.
Nam, te non viduas jacere noctes,
Nequicquam tacitum cubile clamat,
Sertisque, Assyrio fragrans olivo,
Pulvinusque peraeque & hic, & illic
Attritus, tremulique quassa lecti
Argutatio, inambulatioque.
Nam ni te pudeat, nihil taceres.
Nam cur tam latera exfututa pandas,
Ni tu quid facias ineptiarum?
Quare quicquid habes boni, malique
Dic nobis, volo te, ac tuos amores
Ad Catullum lepido vocare versu.

Jocatur Catullus hoc Epigrammate in suum Flavium, a quo de suis amoribus celabatur, ac quasi hoc modo blande, qui illi sint, ab eo extorquere studet. Neque enim ego arbitror, Catullum hac ratione loquacitatis, ac parum in ceteris rebus secretum sodalem [ut Guarinii exponunt] notare Flavium. Nusquam enim hoc profert Poeta. Nam quod Flavius tacitos habeat suos amores, causam ipse Catullus affert, cum eos inelegantes, atque febriculosos appellat. At inquit: *nec posse tacere*. Recte quidem, si nobilius scortum amaret, non autem quod natura loquax sit, neque quicquam reticere possit. Nam si ita sit, hoc quoque non reticuisset, quamvis esset illepidum, & invenustum. In qua sua expositione miror, doctissimos homines vocem *dicacitatem* non recte accepisse. Nam *dicacem* ajunt esse, qui sua secreta minime tecta habeat, qui loquax, ac omnia proferat, cum ita minime sit. Nam *dicax* est, qui nimis est in dictis, quique alios iis mordet, id quod in vitio ponitur, unde etiam *dicacitas* vox facta est; quibus recte opponitur *urbanus*, *urbanitas*, *facetus*, *facetie*. Sed redeo ad Catullum, ubi ait: *Nam, te non viduas jacere no-*

Digitized by Google

nocles, *nequicquam tacitum cubile clamat*, *fertisque*, *Assyrio fragrans olivo*. Exponunt Guarinii, *nequicquam taciturn cubile*, *non tacitum*, quia, dum movetur in coitu, resonat lectus. Quod si ita sit, bis Poeta in eodem Epigrammate id dixisset. Nam apertius hoc agit infra, cum ait, *tremulique quassa lecti argutatio*, *inambulatioque*. Nos vero ita exponimus. *Nequicquam tacitum cubile clamat*, multis signis lectum ipsum probare Flavium non solum cubare. Ea autem sunt: quod fragret Assyriis odoribus, quod pulvinus ubique attritus, ac pressus sit. Postremo quod Guarinii solum ponunt, *lecti argutatio*, *inambulatioque*: illa, inquam, stridula lecti vox, quæ sentitur in cubantis motu, præsertim in coeundo, cum uterque suas partes æque peragit; quam tamen Catullus sibi affingit. Nam si eam ipse sensisset, pari item ratione eum in re deprehendisset, atque quale ejus scortum fuisset, facile cognovisset. In eo vero versu, *fertisque*, *Assyrio fragrans olivo*, Guarinii mihi nimis acuti videntur, & altius excogitasse, quam ad rem planissimam pertinet, cum hoc non sit ex iis, quare doctus dictus sit Catullus; nam *fragrans* vocem corrigunt *flagrans*, eamque postea ita exponunt: *flagrans*, *idest*, *ardens æstu libidinis*. Ligna quidem, & olivum ardent; sed sertis, & odore Assyrio ardere aliquid quis dixerit? Certe hoc unum signum erat, Flavium cum scorto dormire, quando lectus Assyrios redoleret odores, quod dixit per verbum *fragrans*. Nam si sit, ut Guarinii excogitarunt, *flagrare*, id nullum signum erit; quod quidem neque videtur, neque sentitur. Ego igitur a veteri lectione non discedens *fragrans* cum cæteris lego. *Inambulatio* vero proprie motus est, qui fit in ambulando, illud ipsum ambulare. Quod etiam interdum Cicero dixit *spatia*, cum ait; *confectis tribus spatiis assedimus*. Sed qui lectus ambulare potest? aut quomodo de lecto est ambulatio? Ego intelligo lectum ita esse conturbatum, iactaque pressum, atque attritum, atque si multi homines in eo ambulassent. Nam quod lectulus modo huc, modo illuc pilulis in pedibus infixis traheretur, ut quasi ambulare in cubiculo videretur, satis id quidem argute, sed ad rem nostram minime facere videtur. Guarinii item legunt; *nam ni prævalet ista*, *nil taceres*. Itaque locum exponunt; *nam ni prævaleat*, *ista scilicet mulier*, quæ

quæ turpitudine ſua ita prægravat, ut cogat te tacere, aliter omnia mihi diceres, cum tibi id ſit vitii, ut tacere nequeas. Quo in loco non ſemel [quod cum eorum bona gratia dictum volo] mihi peccare videntur. Primum, ut omittam quod non viderint, *ni* non poſſe legi. Eo enim in loco *ni* ſenſui adverſari videtur. Quid enim eſt, *non taceres, ni prævalet? at non taceres niſi ea te cogat ſua turpitudine*, inquiunt, *ni prævalet*. Quid hoc eſt, ut turpitudine ſua cogat? Quid vero ſi prævalere, ut curſu, lucta, pulchritudine, dicendo, juſtitia, liberalitate aliquem dicas, morbo autem, aut turpitudine prævalere fortaſſe abſurdum? At ſit etiam de turpi ac malo; tamen ego dicerem morbum, febrem, bellum, ignem, rumorem, & reliqua id genus prævalere; non autem Cæſarem morbo prævalere ægrotare; in quam ſuam ſignificationem vox reſtituetur ſi *ni* loco *ſi* legatur, & ita ſit ſenſus apertiſſimus, & intelligatur, *ſi ſcortum tuum prævaleat*, hoc eſt, ſi firmum, ac ſanum ſit, nihil taceres, & ſcorti valetudinem ſignificabit, quod paulo ſupra ad quartum verſum febriculoſum appellavit, ni febriculoſus ſit, diceres mihi omnia; ſed quia contra, taces; nos tamen legimus multo planius. *Nam ni te pudeat, nihil taceres.* Miror præterea Viros iſtos, *turpitudinem* pro *deformitate corporis* exponere, cum turpitudo non ita de corporis [ne quid de illo aliter dicam, quamquam probe, ac venuſte poſitum ſit] invaletudine, aut deformitate dicatur. Quis enim legit unquam turpem mulierem pro ægrotante, aut pro deformi, aut [ut vulgo dicitur] *per brutta*? Nam ſi ita ſit, omnes virgines ægrotantes, a quibus color venuſtaſque receſſerit, erunt turpes, hoc eſt, infames, atque impudicæ, quod, quam dicendum ſit, ipſi viderint. Sequitur autem Catullus:

Nam cur tam latera exſtituta pandas,
Ni tu quid facias ineptianum?

Perſtat Catullus improbando Flavium negare non poſſe, ex corporis habitu, quin Venerem plus nimio exerceat. Nam, qui Veneri operam aſſiduam dant, macrefiunt; decreſcente autem carne, qua circum veſtiuntur oſſa, ea magis extant, eminentque, propterea dixit Poeta, *pandas*, ideſt, *latius proferas*, quo quidem verbo nullo commodius uti poterat. Sed id multo etiam magis in voce

eſſe-

effecit *exfutata*, hoc est, *vacua*, *exevuata*. Siquidem *effutire* est *effundere*; unde *vas futile*, quod, cum invertitur, liquidi nihil retinet. *Ni tu quid facias ineptiarum?* deest, nisi tu sordidum amas scortum, quod est inepte, atque imprudenter facere; idque superiori respondet, cum ait: *Ni sint illepidæ, atque inelegantes.* Habes, Ferrini, quantum ad quædam præsentis Epigrammatis non fortasse cognitu indigna. Utinam mihi otium detur aliquando, ut possim totum opus diligentius scrutari, certe voluntas tanta est, quam quæ maxima esse potest. Non pauca quidem in illo habeo, quæ Lectori haud ingrata sint futura. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Bartholomæo Ferrinio S. D.

Locum quemdam epistolæ Ciceronis filii ad Tironem explicat.

7. QUotidie, Ferrini, aliquid semper habes, de quo prudenter dubites, ut in hoc quoque facis, cum quæris, quid illud sit, in Ciceronis filii epistola ad Tironem? *Hoc loco me tibi gratulari, noli mirari. Eodem enim fere loco tu quoque, emisse te, feciſti me certiorem; eodem, inquam, loco* quid sibi velit, quæris. Scito igitur, morem Ciceronis Patris fuisse, ut cui gratulandum esset, id initio epistolæ plerumque poni solere, non ita aut in media, aut etiam in postrema epistola, id quod ipse Cicero significare videtur, cum ad Appium scribit. Ait enim: *gratulor tibi prius* [*ita enim rerum ordo postulat*] *deinde ad me convertar.* Item ad Cœlium: *primum tibi* (*ut debeo*) *gratulor.* Item Balbo: *gratulor tibi, mi Balbe, vereque gratulor.* Item Curioni: *sera gratulatio reprehendi non solet*, & quæ sequuntur. Quibus in locis vides gratulationis locum esse in prima semper epistola. Neque id mihi quisquam objiciat, quod Trebatio Cicero in epistolæ medio gratuletur. Nam si rectius is locum animadvertat, totum membrum ab initio epistolæ ad verbum ipsum gratulationis esse videbit. Quod scribendi institutum a Patre filius animadvertens, ac videns suo loco gratulationem suam non esse positam, hoc modo perbelle Tironi se excusat, dicens, quoniam tu

Digitized by Google

id tantum epistolæ de tua emptione me certiorem facere sustinuisti, ego quoque hoc loco potius, quam initio [ut debebam] tibi de ea gratulor; ut fit eodem fere loco in mea epistola tibi gratulor, quo tu in tua de emptione tua mihi significasti, hoc est, uterque sub finem epistolæ, & tu, emptionem feciſſe te, me certiorem facis, & ego, eam tibi feliciter evenire, cupio; ubi quodammodo illum accusare videtur, quod in ipsius epistolæ initio is quoque emptionem suam non posuerit, quam sibi sciebat esse gratissimam. Hæc ego de eo loco, fortasse haud inepta, cætera cæteri, ut magis videbitur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Augustino Mustio S. D.

Deplorationem de Ferrinii interitu habitam mittit, ut ipse quoque eum defleat.

8. CUm plane scirem, Musti, te mecum, atque cum Lilio Ferrinium, quamdiu vixit, pari benevolentia esse prosecutum, neque eum morientem sui tibi, quam nobis, minus desiderium reliquisse, ut tu quoque ad eum luctum, quem nos heri habuimus ex ejus obitu, tertius accederes, par est visum. Mitto igitur tibi eam deplorationem, quam apud eum inter nos de ejus interitu habuimus, quam ipse legens non vereor, quin tu quoque eam vim lachrymarum effundas, quam ipsi fecimus eo modo, quo vides loquentes. Eam igitur lege, Ferriniumque tuum nobiscum nullo fine lugendum dede. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Augustino Mustio S. D.

Zanchii Poemata remittit a se summa cum voluptate lecta, non ita tamen cito, ut mandaverat; id vero accidisse significat, quia crebro a se lecta fuerant.

9. ZAnchii nostri Poemata, quæ tu mihi ejus nomine legenda dedisti, perlegi, atque ex iis multiplicem,

Digitized by Google

cem, eamque summam voluptatem percepi; primum quod me prorsus ita illi nondum totum ex animo excidisse, intellexi; deinde quod mei Navagerii laudes [meo enim fato adolescens eo Viro sum familiariter usus] illis versibus celebrari mire gaudebam; postremo vero in ejus nominis ad meam, hoc est, antiquorum rationem commutatione, nonnihil afficiebar. Legi enim eum ex Zancho in nostram sententiam Zanchium factum, quemadmodum alii ex Ferro Ferrium, alii ex Sigono Sigonium, alii ex Gypso Gypsium, alii ex Rufino Rufinium, complureſque alii hoc modo se se correxere. Quod tu quoque ex Musto rectius facies, si te Mustium dixeris; nisi in doliis includi mavis, atque inde postea ad bibendum depromi. Sed redeo ad Zanchii versus. Eos tibi remitto; si non ita cito, ut mandasti, eorum crebro repetita lectio id effecit. Quare si quid me eo nomine accusas, eorum quoque nomine me excusa, aut ab iis sæpius relegendis mulctam sumas, per summam voluptatem licebit. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Augustino Mustio S. D.

Excusationem affert, cur in fratris ejus funere non affuerit, mortuumque hominem describens orat, ut hoc pusilli officii, quo nunc cum eo utitur, amicitiæ loco satis habeat.

10. Quod ego in fratris tui funere cum cæteris amicis non affuerim, tibique, ut mos est, præsens mœrorem meum non demonstrarim, mea animi non firmior vis, atque debilior natura id effecit, qui nimis in omnium funere, in amicorum vero plurimum commoveor. Vitavi igitur, ne rem odiosissimam viderem, atque in qua ego magis consolandus essem, quam ut tibi ullam consolationem afferrem. Quid enim horridius, quam quem paulo ante valide incedentem vidisses, optime loquentem audisses, in familiæ suæ, atque amicorum rebus studiosissime versantem cognovisses, nunc corpus, atque inane pondus, nulli rei usui, atque hac jucundissima luce carentem jacere, atque humi postea contegendum ante oculos constitutum habere?

Digitized by Google

Sed quid ego ago? Jam narrando præsens, quod re vitaram, fiam. Quare hoc pusilli officii, quo nunc tecum functus sum, amicitiæ nostræ satis dabis, & valebis.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Gregorio Gyraldio S. D.

Capit Orationem ex Gallicis montibus allatam & puriliter, & incompositè scriptam, gratulaturque nostris Latinis non ita ejectis de possessione sua a barbaris, ut multi insolenter gloriantur: aliud esse opus aliquod explicare in Scholis, aliud dicere ad persuadendum. Eandem Orationem ad ipsum mittit, ut videat, Latinæ Orationis splendorem, & elegantiam intra suas Alpes adhuc contineri.

11. TAndem Gallici montes peperererunt. En, mi Gyraldi, Orationem illam, quam tres menses tantopere cupivimus. Legi ego illam ad alterum folium; ulterius lectionem meam proferre non potui, cum usque eo etiam ægre illam sustinuerim. Dii boni, hominem, qui Lutetiæ Parisiorum triginta annos publice in hisce studiis versatus sit, atque [ut ipse dicit] unde omnium Gentium adolescentes dicendi facultatem petant, tam puriliter scribere, tamque incompositè orationem suam contexere. Ego nostris Latinis maxime gratulor, quos de possessione sua non ita a barbaris dejectos esse video, ut aliquando de multis insolenter audiebam. Crede mihi, Lili, rem aliam esse explicare opus aliquod in Scholis, aliam dicere ad persuadendum. Illi quidem rerum multarum scientia peropus est; sed ea jam a tot optimis Viris cujusque facultatis tam explicata est, atque ad omnium commoda in vulgum edita, atque ad manus proposita, ut doctori satis sit, si tantum memoriæ habeat, quantum domo ad publicum ludum. Quin etiam quibus ea prorsus nulla sit, sibi præsto adesse possunt, si domo descriptam rem in suggestum ferant; dicere vero apte, ornate, splendide, copiose, idque cum dignitate agere, *hoc opus, hic labor est*. Nosti cætera. Eam tibi mitto, non qui majorem voluptatem inde capias, quam ego perceperim, sed ut videas, Latinæ Orationis splendorem, atque elegantiam intra suas Alpes adhuc con-

Digitized by Google

contineri, ut qui ejus compotes esse velint, intra eos terminos eam discere cogantur, quemadmodum Longolius, Danesius, Bonasius, Polita Cardinalis, atque ceteri ejus generis Viri eloquentissimi fecere. Tu totam illam, cui majus otium est, percurres. Si quid eris, quod notatu dignum existimes, mihi postea coram impertieris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Gregorio Gyraldio S. D.

Significat, magis ipsi profutura ad sempiternam gloriam ipsius praclara scripta, quam omnium amicorum testimonium, qui de eo ut honestissime sentiant, sic etiam splendidissime scribant. Consolatur de ejus morbo, patientiamque laudat in eo perferendo, suumque locum eum in suis scriptis, ubi commode facere potuit, inter Viros doctissimos habiturum profitetur.

12. CUpio equidem, Gregori, laudari, sed multo magis a laudato Viro. Ea enim vera, ac solida laus est, quæ ab iis nobis proficiscitur, qui a bonis omnibus optime audiunt. Quare ista tua, hoc est, laudatissimi Viri commendatione magna sum affectus voluptate. Sed hanc meam tantum animi lætitiam nonnihil verecundiæ asperit, quod tu mihi tantum tribuas, ut ad diuturnioris nominis tui memoriam in meis scriptis locum aliquem tantopere quæras. Quid enim, te quæso, illi homini, qui suis ipse voluminibus multis de rebus, iisque præclare scriptis, non solum sibi, sed illis etiam, quibus ea inscribit, sempiternam gloriam peperit, possum ego meis aut nominis, aut dignitatis comparare? Equidem te amo, quantum quemquam alium ex meis, vel etiam tantum, quantum quisquam ex tuis alius, neque quicquam habeo, quod tua causa & nolim, & non debeam, sed ne in hoc tibi eum morem gerere possim, cum meorum scriptorum tenuitas, tum vero tua certa, & illustris effecit gloria. Nam isthæc per se satis quidem cumulata est; illa vero quasi Murænæ gutta tantum maris aspergere videretur. Et profecto qui sibi ceteum præluceat ipse splendidissimum, si nihil est, quod

Digitized by Google

alicunde a candelæ lumine lumen quærat. Spiras, Gregori, in tuis ſcriptis, & vere ſpiras, viveſque, quamdiu Orbis hic ſuo ordine convertetur clarus, unaque, mihi crede, tuorum temporum deſcriptio per omnium temporum ſæcula te magis eſt circumvectura, quam omnium amicorum teſtimonium, qui de te ut honeſtiſſime ſentiant, ſic etiam ſplendidiſſime ſcribant. Tametſi quid tibi item aliud aut ex alienis, aut etiam ex tuis ſcriptis ad veram gloriam quæras, quam quod ex iſta tua ſumma animi fortitudine habes jampridem comparatum, non facile video. Nam cum altera, eaque potiſſima corporis parte jampridem captus ſis; altera autem niſi ad ſummos cruciatus tibi relicta ſit, amiſſam non gravius lamentaris, quam Virum decet; alterius autem dolores ſic vincis, ut idem tuus ſit vultus, eadem oratio, quæ olim erat, cum tranquilliſſime agebas. Neque me illa nunc movent, quæ in tuis verſibus magis Poetice, quam vere ex animo mecum quereris. Caduca enim ea, levia, inania, fluxa ſunt, quæ tibi aliquam delectationem afferant, ſi, ut nos alii, Urbem, atque adeo Orbem peragres. Certe non pauca, niſi etiam plura, ad quæ frontem aut contrahas, aut etiam gravius ferias, videre poſſes. At amicorum conſuetudine carere, & dulcibus eorum collocutionibus nullis frui, vix hominis eſt non dolere. At iſto ipſo bono carere non potes. Quorum enim ſermone, & præſentia maxime delectaris, hi te quotidie adeunt, tecum ſunt, horas ſuas tecum ſuaviſſimis ſermonibus tranſigunt, numquam te ſolum ſinunt: quin iſto quoque modo illud etiam aſſequeris, ut eos non videas, quos nolis. Equidem quod ad me attinet [etſi poſſum idem pro cæteris affirmare] diem nullum intermittam, vel intermitto potius, quin meis, atque etiam tuis horis tecum ſim percupide. Sed quoniam & bonitate tua, & ſingulari iſto tuo judicio cogis me exiſtimare, ut aliquid omnino valeam in dicendo, & mos eſt, ut aut ad doctiſſimos Viros ſcribamus, aut de illis in noſtris ſcriptis mentionem ſæpius faciamus, tuum locum, cum ad eum ventum erit, non omittam, etſi non id tua magis, quam mea facturus ſim cauſſa. Faciam enim quaſi amnis, qui in Oceanum diffluens, ſui magis, quam Oceani beneficio, illuc aquas ſuas convolvit, quem quidem locum ſi in Imitatione no-

Digitized by Google

nostra paulo angustiorem habebis, certe ubicumque id commode facere potero, non permittam, ut id a me desideres. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Gregorio Gyraldio S. D.

Decem annorum morbo conflictatum solatur, &, qua ratione ipse se in adversis consoletur, demonstrat.

13. MI Lili, ut te destitutum hoc calamitoso tempore video? ut me tui miseret? qui non tibi in tanto casu, ut cæteri faciunt, consulere possis? Dii facerent, ut is esses, quem ego superiori nocte in quiete valentissimum vidi. Aut enim nobiscum in Beriguardo, aut cum tuo Faletio in Bellumbra lætius ageres. Sed is Vir tamen es, qui jam decennium isto tuo morbo gravius conflictatus, eum, si non superasti, certe fortissime perpessus es. Quare ego non despero, quin eumdem animum in hoc quoque præstaturus sis casu, quo in eo morbo tolerando usus es maximo. Gravissimum enim est in pestilentia e lecto surgere non posse, amicorum ope atque auxilio carere, qui partim cum sua familia, partim cum Domino suo ex Urbe in villas commigrarunt, qui præsentia sua te saltem ea solitudine, si non prorsus solicitudine, levare, atque illam horam diei minus molestis sermonibus tecum agere potuissent, quibus hoc tamen relictum est, ut tecum per literas aliquantulum esse possint, etsi id quoque perrarum conceditur. Nam qui literas hoc tempore reddant, non satis multi reperiuntur; has ego tamen malui incerto, quam nulli, tibi reddendas dare, quibus non te in tanto malo Virum in malis assuetum fortissime perferendis consoler, sed, quid remedii ego in meis adhibere soleam, ut tibi declarem. Ego igitur, mi Lili, in meis adversis, quæ nulla mea culpa accidunt, quæ nullo modo vitari possunt, quo possum fortiori animo, me paro, ut feram, atque ad eorum rationem rationes meas instituam. Sed quando homines cum cæteris animalibus ea conditione nascimur, ut aliquando intereamus, neque hic perpetuam habeamus mansionem, sed alio ad beatio-

tionem vivendi conditionem vocamus, una illa me spe in isto mortis periculo confoior, ea autem in uno Jesu est Christo, qui suo sanguine nostra scelera abluens, in morte Cœli portas patefaciens, sua ab Inferis certissima reditione, se verum Dei filium indicans, gloriæ suæ participes nos effecit, atque in suas illas beatissimas sedes reduxit, atque reflorat. Hæc cum ego mecum animo Christiane revolvo, etsi non ea tamen cogitatione fiunt, qua cupio; cadit enim spiritus carnis, cujus pondere pressus se in eam cogitationem neque altius, neque ardentius tollere potest; levor tamen non parum mortis dolore. Carnifex filiolus levius me premit; uxor muliercula mea dimidium animæ multo minus commovet; jucundissima mea denique studia non ita urgent. Video enim in una mihi Dei gloria compensata omnia, ac cumulatissime esse reposita. Filius multo clarior se se offert; floridior Flora mea apparet; longe vero alia studia, aliæ voluptates, ac perpetua bonorum omnium perfruitio offeruntur, quibus qui animo hærent, qui ab iis nusquam aberrat, qui totus in iis sit, qui ullam vitæ difficultatem, qui hasce miserias, quibus misere premimur, qui mortis quodvis genus quicquam aut timebit? aut sentiet? aut etiam non optabit? Ultimum, Gyraldi, diu in hac cogitatione continuer. Id enim non solum ad mortem cujusque generis contemnendam maximum remedium haberem, sed in terris quoque agerem beatissime. Senfi equidem nescio quid aliquando [Dii boni] quæ felicitas? quæ suavitas? quæ beatitudo? sed continuo rursum, ut dixi, ad homines revolver. Non enim me sustinere possum. Quod si in proposito permanere possem, id effet, quod de Sanctis, ac Divis nostris dicunt, Cœlum apertum videre, ac ejus bono in hac quoque vita frui; sed in hoc uno tamen acquiesco, quando cætera consequi non permittitur; ut quicquid mihi pollicitus est Christus, id mihi eum esse integerrime præstaturum confidam, qui quoque homini præcepit ad salutem, ei credam omnia, efficiamque, quantum in me est, si non plurimum, at quantum queo. Si summa Cœli Regia non eolam, non ullus deerit mihi tamen in ea locus, quando is dicat: *qui minor ex his maximi fuerit, is maximus in meo Regno vocabitur: qui minimus, is maximus habebitur*; ut qui maximis præmiis pro-

propositis currat, qui primum, & secundum, & tertium locum cæteris concedit, satis habet, si in postremis annumeretur potius, quam in iis, qui non concurrerunt. Ita ego faciam, qui unus sum ex Christi curforibus, hoc est, qui ejus gratia Legis stadium curro, etsi claudus, ne dicam piger, id percurro. Hæc si tu eadem, Gyraldi, atque etiam his similima, ut certo facis, cogitabis, non dubito, quin hominem obliviscaris, Deumque induas, atque tute ipse consoleris, ut cum ille animum tuum ex hisce carceribus evocabit, eum scias ad se esse evocaturum, qui cum sempiterno ævo agat beatius, & in suis certis locis constitutus exultet in Deo Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, eoque, & trino bono perpetuo perfruatur. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Ferranto Trotio S. D.

Cum subita festinatione propter pestilentiam cum tota familia in Beriguardum se contulerit, neque repente satis viderit, quid in reliquum tempus usui foret, & æstivo vestitu discesserint, orat, ut domo sua ab omni pestilentiæ suspitione longissime remota sumat, & ad se mittat vestem & ad calidius consternendum lectum, & ad corpus fovendum commodius.

14. SAlus, quam tuo nomine mihi plurimam Sisenius dixit, valde mihi grata fuit, præsertim hoc tempore, quo ex ista pestilentia in propiore mortis periculo, aut certe in aliquo ejus metu omnes positi sumus, quam eandem ego tibi, tuisque omnibus opto. Nos hic quidem, Ferrante, pro temporis conditione bellissime habemus omnes ad unum. Cave enim putes locum usum Beriguardo aut opportuniorem, aut salubriorem in terris reperiri, a rebus autem, quæ ad corporis usum pertinent, omnino non satis commode, præsertim ego, qui mecum familiam omnem duxi. Nam tribus illis horis, quæ mihi datæ sunt ad vasa [ut ita dicam] colligenda, cum subita festinatione, tum etiam animi perturbatione ita commotus sum, ut quæ in præsentia opus essent, nedum quid in reliquum tempus usui

Digitized by Google

ſui ſoret, ſatis diſcernerem. Itaque æſtive veſtiti diſceſſimus, ut, ſi ſe frigus iſtud aliquid auxerit, veſte mihi opus ſit alia & ad calidius conſternendum lectum, & ad corpus fovendum commodius, quæ ut mihi domo mea, quando ab omni peſtilentiæ ſuſpicione longiſſime abeſt, ſumi liceat, tu pro tua & ſingulari prudentia, & qua me proſequeris benevolentia, etiam atque etiam videbis. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Ferranto Trotio S. D.

Conſolatur de obitu uxoris, oſtenditque, eum uxorem cariſſimam non amiſiſſe, ſed in Cœlum ſibi præmiſiſſe.

15. UT mihi renuntiatum eſt de obitu uxoris tuæ, graviſſimæ, & prudentiſſimæ fœminæ, ſane pro eo, ac debui, moleſte tuli, neque id ea cauſſa, quod illa ex iſtis tenebris in perpetuam lucem evaſerit, atque ex tot ac tantis humanis miſeriis, ac calamitatibus in æternam beatitudinem commigrarit, ſed quia ipſe ſolus relictus es, cuique omne hujuſce vitæ ſolatium ereptum eſt, qui fideliſſimam atque tui amantiſſimam ſociam amiſeris. Sed ejus voluptate tamen iſtum tuum dolorem temperare, niſi etiam totum levare facile potes, quod navigationis ſuæ curſum tam feliciter confecit, atque in tutiſſimum portum ex hoc turbulentiſſimo curarum omnium mari ſeſe recepit, ubi omni felicitate cum Diis immortalibus in perpetuum eſt perfruitura, ad quem, ut nos quoque appellamus, in Chriſtum vera fide, atque omni animi integritate contendere debemus, quemadmodum te facere certo ſcio, quem adverſæ tempeſtatis vim nullam retinuiſſe, ne dicam, alio rejeciſſe, umquam vidi. Quare gaude tibi, qui uxorem cariſſimam non amiſiſti, ſed eam in Cœlum tibi præmiſiſti, ubi te cupide moratur, ac quo ipſe, cum, qui huc te miſit, ex hoc carcere diſſolvet, es tandem evolaturus. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Ferranto Trotio S. D.

Rogat, ut per fratrem ſuum apud Cardinalem obtineat, ut hæres Ludovici Vivii ad reliquum fraternæ hæreditatis perveniat.

16. LUdovicus Vivius cognomento Bighinus, qui Hippolyti Ateſtii Cardinalis familiaris fuit, cuique ab adoleſcentia ſua ſervierat, primo tempore, quo Senam eum ſequutus eſt, deceſſit. Hic Sebaſtianum fratrem, qui Ferrariæ pelles veſtiarias concinnat, hæredem reliquit. Legat præterea egenis ducentos, ut dicunt, ſcutatos aureos, quibus Manetio placuerit, diſtribuendos. Hic intelligens, eundem fratrem quatuor filias habere, neque quicquam ad eas collocandas dotis habere paratum, in earum dotis æquam partem eos quoque, multis audientibus, deſtinat. Paucos poſt dies is quoque deceſſit; ſed ante, quam moreretur, idem multis teſtibus rogatis confirmat. Non numerat pecuniam, quia ea penes Cardinalem erat. Sebaſtianus interea factus de fratris obitu certior Senam accurrit, atque, antequam Manetius occumberet, ab eodem ducentos illos aureos ſuis filiabus legatos audit, ut nullum dubium ſit, quin illi aurei huic veniant. Sed nobis ad eorum exactionem temporum difficultas, qui in pejorem incidere non poterant, maxime obſtat. Si tamen frater tuus, quæ ejus eſt apud Cardinalem ſuum auctoritas, cauſſam hanc amplectatur, atque paucis etiam verbis Cardinali commendet, hæres facile ſperat, ſe ad hoc reliquum fraternæ hæreditatis pervenire poſſe. Quare is a me per Ludovici Vivii memoriam, quo uterque ſumus uſi amiciſſimo, magnopere contendit, ut cauſſam hanc tibi diligenter commendem. Te igitur rogo, ut cum fratre ita agas, ut pecunia illa ſi non tam cito, ſaltem primo, quo fieri poterit, tempore Ferrariam aliqua, ut fit, permutatione mittatur. Quod ſi ab eo impetramus, ut quidem confidimus, ego fidem meam illi obſtringo, præterquam quod beneficium in Deum ipſum ſe conferre videt, qui quatuor puellas ad aliquam honeſtam collocationem adjuvet, hoc etiam officium ſuum

apud

Digitized by Google

apud hominem gratiſſimum eum eſſe poſituram, me vero ea quoque de cauſſa tibi plurimum eſſe debiturum. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Pantaleoni Magnolio S. D.

Dolet, eum in libri venditione a librariis magna pecunia eſſe defraudatum, polliceturque, ſe apud omnes tum Doctores, tum Auditores ejus librum ea de nota commendaturum, quæ ſolet eſſe optima.

17. CUm tuis literis librum quoque accepi, utrumque mihi gratiſſimum, niſi quod me non parvo dolore ea tuarum literarum pars affecit, ubi te in libri venditione a librariis magna pecunia eſſe defraudatum quereris, quo non ſolum tua cauſſa, verum etiam mea, qui iſto tuo facto meum non admodum vetus vulnus refricuiſti, graviter ſum commotus. Sed cum utriuſque cauſa multum doleo, multo tamen magis miror, quod cum ipſe de multis, præſertim de me, quam plerique iſtorum deſcriptorum ſacroſanctam omnem perſcriptam authoritatem nihili faciant, quamque omnes vias ad omnes fraudes maxime perceptas habeant, ſcire potueris, in te quoque tamen ipſo illorum iniquitatem experiri, quam noſtro exemplo rectius tibi proſpicere malueris. Neque enim adduci poſſum, ut credam, te iſtis Harpyis ingens lucrum, tibi vero tantum gloriolam quandam in iſto libro quæſiviſſe, cum perquam anguſtis eam terminis circumſcribi, ac noſtra magis intereſſe ſenectutis, quaſi quoddam viaticum, quoquo modo id poſſumus, comparare, te quoque non dubitem facile confiteri. Sed quid ego nunc tuum conſilium accuſem? præſertim cum jam corrigi non poſſit, tuque a me magis auxilium quæras? Quare nunc ad id venio. Quod me igitur, idque multo pluribus etiam verbis, quam ad veterem noſtram amicitiam pertinebat, etiam atque etiam rogas, ut librum iſtum tuum meis Auditoribus in gratiam ponam, meiſque verbis iſthuc eundem apud omnes magnopere exornem, equidem tibi recipio, me nihil eſſe omiſſurum, quod ad hanc rem pertinere vi-

de-

Digitized by Google

debo, quod amicitia noſtra deſiderare poſſit. Quin ego meis Auditoribus jam ſæpius propoſui, me Ciceronis Dialogum de Amicitia brevi eſſe interpretaturum, ut, ſi qui eo libro carerent, tuum iſtum meo conſilio, quam quemquam alium emere mallent, ac ut eis fidem meam præſtarem, tibi vero non deeſſem. Heri, qui dies eſt Idibus Septembris, opus ſum aggreſſus, neque id de manibus deponam prius, quam [ſi modo vita ſuperſit] feliciter abſolvero, daboque operam, ne tibi cum cæteris quoque noſtri ſimilibus defuiſſe videar. In quo meo officio neque expectabo, dum coram id mihi facere liceat, verum primo quoque tempore Cæſenam, Forum Livii, Faventiam, atque Lugum ad publicos hujus noſtræ facultatis Doctores ſcribam, ac ea de nota librum tuum illis commendabo, quæ ſolet eſſe optima. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Mario Nizolio S. D.

Quæritur de literis ſibi vel non redditis, vel ſero redditis, quibus frui ex arbitrio non potuerit, oratque, ut opera ſua apud Principem, ſi acciderit, utatur.

12. DIi omnes omnia mala dent iſtis Tabellariis, qui aut nullas, aut tam ſero literas reddunt. Priores tuas ſcito mihi non eſſe redditas, poſteriores autem, eaſque apertas ſatis ſtrenue ad VIII. Cal. Auguſti; quarum dies erat XII. Cal. Julias. Te equidem, Mari, a quo die inter nos ſalutavimus primum [nam enim accidit, ut una diutius eſſemus] æque ſemper amavi; ut vero tuas in Ciceronem legi Obſervationes multo tecum adſtrictiori benevolentia conjunctus ſum, ut quem in egeris in dictione Latina adjuvandis optimum ſocium haberem. Quare multis modis iniquus fui, tuas literas mihi non recte eſſe allatas, & quod illas legens tecum illam horam & loqui viſus eſſem, & quod ego, qui, quicquid ſum, ſi modo quicquam ſum, id tam amicorum eſſe volo, quam meum proprium, id tibi mi perannice quærenti præſtare nequiverim. Multo vero angor animo magis, quod tu quodam modo videris ſubvereri, ne ego ad eas reſcribere parum curarim; ſed me mea recta ſuſti-

ſuſtinet conſcientia. Probe enim ſcis, cum ſapiens unam culpam præſtiterit, nihil præterea ei præſtandum eſſe. Sed, quod inſtat, agatur. Ego, Mari, Ferrariæ ſum, atque eo etiam, quo plane ſcis, loco, hoc eſt, apud Principem meum non poſtremo. Sive ad eam rem, de qua mecum per eas literas egiſſe te ſcribis, ſive ad quicquid aliud, quod aut tua, aut tuorum cujuſpiam intereſſe putes, opera mea tibi uſu veniat, ſi me amabis, curabis, ut ſciam, cætera ego ita curabo, ut [vide quid dicam] opinionem tuam meo ſtudio, atque diligentia facile vincam. Vale. VIII. Cal. Auguſti.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Mario Nizolio S. D.

Libros viginti ſe conjeciſſe in faſcem ſignificat, licet ei redditi ſint duobus pauciores, qui ſi ablati ſint ab eo, qui his ſtudiis delectetur, ſibi id voluptati eſſe: opus de Gloria ſe ad eum miſſurum pollicetur, ubi occaſio commoda ſe obtulerit; additque ſuum honorificum de Longolii judicium.

19. TUas literas accepi, quibus mihi ſignificabas, tibi libros meos redditos fuiſſe, ſed duobus, quam ego miſeram, pauciores. Equidem in faſcem viginti conjeci; quos Octobonus noſter per Nicolaum Zanelium ſunm tibi mittendos curavit; qui vero eos attulerit, mihi ignotus eſt; ſed non magnum in iis damnum fecimus. Dii pejora avertant. Immo, ſi is, qui ſibi illos abſtulit, his ſtudiis delectatur, eſt, quod nobis voluptati ſit; quando ſcripta noſtra inde ei placuiſſe conjicere poſſumus. De pretio tu tanti eos judicabis, quanti videbitur. De Gloria qui ego tibi opus legendum poſſum mittere? Nam ſi id mihi in via pereat, quæ quam tuta ſit, plane videmus, numquam id alias ex eo, quod totum in lituris eſt, confecerim; ſi tamen id commodius potero, occaſionem non omittam. De Longolio alii aliter ſentiant, ego ita ſentio; ſed id tibi affirmo, Andream Navagerium [noſti hominis judicium] idem ſenſiſſe, qui ſolitus eſt dicere, non legiſſe ſe poſt felicioris ætatis Viros illos, qui Longolio magis Latine, ac etiam ſplendidius

Digitized by Google

didius loqueretur. Suum cuique est judicium. Hoc ejus Viri fuit, quem nos secuti sumus. Longum alius Lolium videatur; purgatissimum mihi frumentum videtur. Hoc quidem iterum & sæpius affirmare non dubitabo, si Longolius vitam suam, quo potuisset, longiorem produxisset, hanc ætatem in uno eo omnem Latinæ Orationis dignitatem, atque splendorem fuisse cumulaturam. Gypsius rus se animi caussa contulit. Proxime enim non leviter ægrotavit; eum, ut redierit, opportunius, ut scribis, tuo nomine salvere jubebo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Mario Nizolio S. D.

Ejus literas magno cum dolore se legisse significat propter magnum inter ipsum, & Majoragium ut studiorum, sic etiam animorum dissensionem.

20. LEgi tuas literas meo summo cum dolore, intelligens, ut studiorum, sic etiam animorum inter te & Majoragium magnam factam esse dissensionem. Amo, Mari, non leviter Majoragium ob ejus optima studia, singularemque humanitatem, quo Ferrariæ sic sum triennio familiariter usus, ut nullo usquam alio familiarius. Te vero ob easdem caussas jam multo ante omni sum benevolentia complexus; quibus illud etiam accedit, quod te adjutorem habui in bonarum literarum caussa sublevanda. Continuo enim nostrum APPARATUM subsecutæ sunt tuæ in Ciceronem nobilissimæ Observationes. Quare doleo mirum in modum, tantum dissidium inter tales, ac tantos amicos meos incidisse. Utinam id prius scissem, quam vestrum istud odium se tam diris scriptis armasset; curassem equidem, ut vobis aliquid remedii afferrem. Et profecto, si vos neque sententia conjungere, neque in veterem gratiam reconciliare potuissem, a tam turpi contumelia facile continuissem, qua a doctissimis, atque ingenuis Viris nihil alienius, nihilque absurdius esse potest. Nunc vero, cum res usque eo maledictis processit, ut etiam utrinque edita sint scripta in vulgus truculentissima, in quibus neque tot verba facta sunt ad sententiæ vestræ defensionem, quam quot acutis-

Digitized by Google

ſima ſpicula ad nominis veſtri internecionem conjecta, quid aliud remedii comparem, non habeo, quam ut iſtum meum caſum, veſtram iſtam fortunam, & meo, & veſtro utriuſque nomine querar, & lamenter gravius. Id quod facio tam dolenter, quam me uterque vos amatis, quamque ego vos utrumque diligo. Vale Idib. Janua. MDXLVIII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Mario Nizolio S. D.

Reſpondet iis, quæ de Majoragio ad ſe ſcripſerat, & nihil utrique ſe deſiderandum reliquiſſe ſignificat, quod a ſe in tanto diſſidio expectari potuerit.

21. VArie tuis literis ſum affectus. Nam quod meum dolorem, quem ex tuo, atque Majoragii diſſidio contraxi, peramice probaſti, mihi ſummæ fuit voluptati; in eo vero, quod me accuſas, qui Majoragium, apud quem me plurimum valere ſcribis, a maledictis cæteris non deterruerim, mihi moleſte accidit; tametſi in quo officium meum deſiderare videris, ego omni culpa vacarem. Equidem, Mari, cum rem viderem [neque enim antea de ea quicquam audiveram] quaſi diſtrictis gladiis in media geri arena, atque iis animis, quibus atrociſſime agi ſolet, geri utrinque, nec me vobis ſpectatorem præbui cupidiſſimum, neque armatus in medium proſilui, ut veſtrum certamen dirimerem. Nam id animum meum graviter offendebat; hoc vero prorſus deſperabam. Sed feci quaſi pater duorum filiorum, qui, illo inſcio, jam ſe mutuis, atque altius adactis vulneribus transfixiſſent, qui, ſpe omni humana de eorum reconcilianda gratia prorſus abjecta, Deos omnes rogat, ut eos a tam crudeli pugna abducant. Nam quid ego tum agerem amplius? Utrimque enim tot, ac tanta ſpicula jam infixa erant, ut, utrum difficilius eſſet, an quæ adhæſerant evelli poſſent, an cæteris ullus locus ad nova accipienda vacuus daretur, haud ſatis decernerem. Qua una quoque ratione ego facile ſperabam vos per vos ipſos magis, quam aliorum precibus, ut veſtram iracundiam, veſtrumque virus omne, a cujus fundo non lon-

Digitized by Google

longe abeſſe videbamini, omnibus convitiis, probriſque evomuiſſetis, prorſus conquieturos. Neque enim puto, te exiſtimare, quemque ita veſtrum iſtud odium, atque impietatem eſſe ſedaturum, quin multum ſemper in intimis animis veſtris reſediſſe ſentiatis. Præterea vero, qui perſuadere aliquid alicui volunt, eos rem omnem, ut probe non ſolum teneant, ſed multa etiam ad ea pertinentia ut optime calleant, oportet; veſtra vero cauſa mihi tota ignota erat. De ea enim nihil audieram, neque quid cui ſatis crederem, habebam, præſertim cum uterque actorem, atque alter alterum reum faceretis, certe quod a me expectari potuit, neutri deſiderandum reliqui. Scripſi ad te epiſtolam ſummi doloris plenam; item ad eum; quo meo ſanctiſſimo officio id effeci, ne ipſe me negligentiæ accuſares, ille vero tuarum partium eſſe inſimularet; ut, cum vos inter vos reconciliare ſtudeo, quodammodo utrumque a me abalienaſſe videar. Sed is mihi ſcribit, ſe hac æſtate nos omnino eſſe viſurum. Si id præſtiterit, coram longius, atque ſtudioſius hac eadem de re agam, ac, quicquid egero, faciam te poſtea certiorem. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Franciſco Frigimelio S. D.

Commendat Joannem Baptiſtam Fuſchinium ob aſſiduum ſtudiorum laborem ita ſtomacho laborantem, ut nihil concoquat, totamque morbi rationem ei ſcriptam mittit, unde facile deprehendat, quid illi poſtea remedii ſit adhibendum.

22. JOANNES Baptiſta Fuſchinius meus Civis eſt, neque peſſimus Juris conſultus, qui in multis Præturis ſuam prudentiam optime comprobavit, quibus rationibus mihi chariſſimus eſt, ſed una ea multo etiam eſt charior, quod Vir eſt antiquæ bonitatis, atque ea integritate præditus, quæ in paucioribus cernitur. Hic aſſiduo ſtudiorum labore ita ſtomachum fatigavit, ut nihil concoquat, ex cujus frigiditate haud bella utitur valetudine. Cum vero mecum de ea [ut fit inter amicos] quereretur, atque adeo quæreret, an ego te, in

Digitized by Google

quo magnam ſpem habere ſe diceret, quo tempore Venetiis agerem, ſorte noviſſem, reſpondi & noviſſe, atque etiam non parvum conſuetudinis uſum inter nos intercedere, mutuoque etiamdum nos amari. Tum is a me valde contendit, ut ſibi apud te in ſua ſalute recuperanda præſto adeſſe vellem, atque ita tibi ſuam valetudinem commendarem, ut facerem, ſi amiciſſimi valetudinem commendarem. Id quod ei libentiſſime recepi, nuncque [ut vides] quantum poſſum, præſto, ſtudeo equidem, quantum res ipſa, quæ eſt in vita recuperanda, [nam ita peſſime affectum vivere, quidvis aliud, quam vitam ego appellarem] ab amico poſtulat, ut huic ſubvenias, tibique ejus incolumitatem non ſolum ut amiciſſimi, ſed ut propriam facerem, ſalutem commendo. Sed mihi tamen non ſatisfacio. Hanc vero tu partem, quam ipſe a me deſidero, ſi tua diligentia in tuis remediis conſtituendis adhibebis, tum ego videbor omnia illi cumulatiſſime præſtitiſſe. Quare ne aut ego illum hac mea de te opinione, aut tu me in amicitia noſtra fefelliſſe videaris, te etiam atque etiam rogo. Is totam morbi ſui rationem tibi ſcriptam mittit, unde facile deprehendas, quid illi poſtea remedii ſit adhibendum. Quod, cum conſtitueris, per Abioſium, qui tibi has literas reddidit, quique pro eo tibi honorem habebit, nobis ſcriptum miſeris. Quod ſi conceſſeris, præter honorem, ſcito adoleſcentem quicquid poſthac ſecurioris ſpiritus duxerit, id tibi uni acceptum eſſe laturum, mihi quidem omnium gratiſſimum feceris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Franciſco Frigimelio S. D.

Cum nullum reſponſum poſt tres menſes prioribus ſuis de Fuſchinio literis acceperit, iterum eum commendat, ne vel leviſſimus, vel frigidior in commendando apud ipſum Fuſchinium ipſe videatur.

23. AUt Rex ſit, aut quatriduanus [ut ille] oportet, qui tuæ opera uti velit. Fuſchinium Virum optimum, atque Juris Civilis minime imperitum, qui multas nobiliſſimas Præturas obivit, tibi diligentiſſime com-

Digitized by Google

commendavi, ac quo genere morbi affectus esset, summam ipse tibi præscripsit, quas literas ab Abiosio nostro tibi redditas esse, certo scio, cum neque tamen quicquam aut remedii, aut verborum jam tres menses nobis remiseris; id quod ita mihi molestum accidit, ut nihil molestius accidere posset. Nam cum ego pro vetere mea erga te observantia, quid enim dicam benevolentia? a te omnia expectarem, quæ tui studiosissimus expectare posset, eadem Fuschinio libere pollicitus sum. Quę & quoniam a me, ut res erat, dici videbantur, & ipse in meis scriptis noverat, quam honeste, summaque cum tua laude tui mentionem facerem, tum quia, cui opus est auxilio, si id ei pollicearis, avide omnia arripuit, is ex meis pollicitationibus in eam spem venerat, ut aut a te, aut a nullo alio salutem suam recipere posse confideret. Quod nunc secus sibi accidisse videns, aut me falso de te omnia jactasse, aut me ad te non ea de nota se commendasse, qua meliore ei facturum me receperam, suspicari potest. Quorum utrum minus nolim, haud facile dixerim. Nam qui ei in meis de te honestissimis promissis falsus sim, nisi levissimus, in eodem vero tibi commendando, frigidior, nisi iniquissimus, fuisse videri possum. Ut quoad aut excusationem tuam eamque honestissimam afferas, aut [quod nobis optatius, atque etiam utilius est futurum,] aliquid consilii remiseris, quo morbo isto, si minus levemur, saltem ne gravius opprimamur, non satis ipse, qui te apud me, aut me ipsum apud Fuschinium excusem, quicquam habeo; etsi scio, Fuschinium pro ejus summa integritate hac omni de me suspicione carere; ego vero neque me tibi totum elapsum esse confidam; utroque tamen non leviter afficior. Cui duplici molestiæ, quod in cæteris morbis unus omnium optime facis, te primo quoque tempore, ut subvenias, rogo, atque oro. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Ferrio Mucino S. D.

Certiorem facit, ſe de Stephano ejus filio cum Principe ſuo Aloyſio locutum eſſe, ſibique eum omnia eſſe pollicitum. Quod ſi autem eo in loco res non ſuccedat, alio ſe tentaturum promittit.

24. DE Stephani filii tui negotio cum Aloyſio noſtro locutus ſum. Is omnia nobis pollicitus eſt, quæ ad eam rem pertinere nos illi demonſtrabimus. Modo veniant Argentani, res abſolvetur, atque, ut nos volumus, abſolvetur; ſed, mihi crede, non venient. Valde enim metuunt Principis præſentiam; quamobrem autem, ipſi ſciunt. Quod ſi accidat, nos omni ſpe decidimus, iſque fiet, quem ſtabuli magiſter illis Principis nomine obtulit, ut videas quorum judicio medici, quibus Cives ſalutem ſuam committerent, in Municipiis decernantur. Sed illis pejus etiam accidat, quando id ferre poſſunt, neque quicquam queruntur, aut etiam hiſcere audent. Nos ſi hoc in loco non ſuccedet, alio tentabimus. Interea is iſthic artem ſuam exerceat, ac ſuis medeatur, ut eo nomine alienæ poſtea Civitates in eo alacriores ſint conducendo. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptiſtæ Ferrio Mucino S. D.

Queritur de Argentanis, quod nullus eorum adhuc apparuerit ad novum medicum petendum. Si venerint, ſe non deſperare, cum & a Principe, & ab ejus Fratre Aloyſio probe munitus ſit.

25. QUæſo te, quid hominum iſti ſunt Argentani tui? utrum ita inepti, atque inconſulti ſunt, ut, quid agant, non videant, aut ita malitioſi, atque fallaces, ut nobis tamdiu verba dent, atque improbe imponant? Nullus adhuc apparet. Quæro ego de quibuſdam eorum, equando veſtri Cives publico nomine ſe Ferrariam conſerent?

Digitized by Google

rent? In dies, vel in horam potius, expectantur, inquiunt. Ecquid autem de medico? Gravate quidem illi, respondent, ferunt veterem amittere, novum adolescentem recipere. Sed quid faciant? Ita jubet stabuli magister. Magnum imperium; quasi qui in belluis, idem in Principibus dominetur. Quid autem de Ferrio nostro? magna quidem Civium pars illi deferunt, sed tantum abest, ut eum a Principe rogare audeant, ut valde etiam ejus conspectum fugiant. Quamobrem autem? haud injuria. Isti enim insolenter cum olim huic respondissent, gravius accepti sunt, neque postea quisquam eorum publice illum adire est ausus. Res ergo, ut videtur, acta est. Dii reliqua viderint. Ut videas, quid nobis reliquæ spei sit. Equidem, quod ad me attinet, nusquam tibi deero, modo isti veniant. Nam sine illis nullum consilium est, ut verbum ullum faciamus. Certe a Principe, atque Aloysio Fratre probe muniti sumus, ut, si venerint, non desperem. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Ferrio Mucino S. D.

Certiorem facit, tandem aliquando Argentanos venisse, non tamen ut novum medicum quærant, sed ut veteri confirmationem a Principe exorent: iram propterea suam ostendit, & quid egerit, significat: se de re commendata nunc prorsus desperare; si quid tamen ipse certioris spei habeat, id ad se scribat; se enim nusquam ipsi defuturum.

26. TAndem aliquando Argentani venere; tum copias meas educo, aciem instruo, nihil propius est, quam ut confligam, cum Camillus Tassonus mihi exponit, Cives istos Ferrariam accessisse, non ut novum medicum quærant, sed ut veteri confirmationem a Principe exorent; quod ut intellexi, ita ira exarsi, ut numquam iratior fuerim. Continuo Pasetium tuum convenio, rem expono, ita ut is inquit. Tum ego: quid igitur me rogas, ut istis præsto adsim apud Principem in re aliena? num ut aliis prosim, meis obsim? Breve tempus est, inquit, quod veteri medico postulant: post eum nostrum

Digitized by Google

conducent. Verba hæc mihi videntur. Quid opus est illum confirmare, quem paulo post sint amissuri? Cur nos continuo non absolvunt? idque magis a Principe efflagitant, ut sibi liceat in medico deligendo suam potius, quam cujusdam alterius sententiam sequi? quod cum nullo negotio impetrarint, Ferrium postea decernant, illum stabularium ad suos equos instituendos remittant? Tum se, ut solet, in humeros contraxit: ego vero prorsus de re desperavi. Si quid tu tamen certioris habes spei, id ad me scribes; equidem nusquam tibi sum defuturus. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Ferrio Mucino S. D.

Sibi gratissimum futurum significat, si nocte una Jacobum Fugatium amicum suum Ariminum proficiscentem cum magna pecuniæ vi Lugi secum habuerit, ubi tutius, quam ad publicum hospitem, sit commoraturus, oræque, ut curet, ut Petrus Rotius, quantum sibi debeat, ei fideliter dinumeret, eique sua fidei jussione ex hac epistola caveat.

27. JAcobus Fugatius Ferrinii socer fuit. Cum Ferrinio autem qua ego necessitudine convinctus fuerim, quantumque ei etiamdum mortuo debeam, plane scis. Is est præterea homo antiquæ bonitatis, Ædilis autem [si quid hoc ad rem facit] Ferrariæ. Hic Ariminum isthac proficiscitur, noctemque unam Lugi est commoraturus. Eam si illum tecum habere possis, mihi gratissimum feceris. Hunc igitur meo nomine ad publicum hospitium adibis, quantumque in te erit, ut tecum domum ducas, verbis, precibus atque etiam vi; grata enim hujus generis vis est; contendes. Hoc enim ego de te ei pollicitus sum, præsertim cum magnam vim pecuniæ secum ferat, quæ multo apud te, quam apud publicum hospitem, tutior est futura. Huic item curabis, ut Petrus Rotius, quantum mihi debet, fideliter dinumeret, tuque tua fidei jussione ex hac mea epistola, quam tabularum vim habere volo, illi cavebis. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Ferrio Mucino S. D.

Dolet, Fugatium neque a publico hospitio nocte illa ad eum adduci potuisse, neque illi, ut mandaverat, ullam pecuniam fuisse adnumeratam. Rogat, ut curet, eam Ariminum Fugatio mitti ad comparandum frumentum.

28. DE Fugatio molestè tuli, quem a publico hospitio noctem illam ad te adducere nequiveris; quod vero mea pecunia, ut mandavi, huic nulla sit adnumerata, ad molestiam etiam damnum accedit. Hic enim tantum frumenti mihi Arimini erat comparaturus. Idib. Quint. pecuniæ dies erat. Eam Vandinius mihi scribit paratam esse, ac, cui reddendam velim, tantum scribam. Scribo, ut tibi reddatur; non est factum. Nunc cum est Id. Aug. nulla est parata, ut mihi pro pecunia haud satis belle verba dari sentiam. Cura, te rogo, ut ea saltem Ariminum Fugatio mittatur; sed vereor, ut id per certum hominem facere possis. Sed novi prudentiam tuam, nihil temere feceris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Ferrio Mucino S. D.

Gratulatur, Fugatium amicum suum Lugi ab eo ita amice acceptum, ut nihil amicius fieri potuerit, magnamque ei pecuniæ vim sine ulla litera, quæ ejus rei testimonium faciat, reliquisse, significatque, tum Fugatium, tum se ejus adventum in sequentem mensem expectare.

29. XVI. Cal. Sept. Fugatius noster rediit. Is mihi narrat, se Lugi aliquot dies commoratum, atque a te ita amice acceptum, ut nihil amicius fieri posset. Sed hoc ad humanitatem tuam pertinet, cujus multos pares habere potes; illud vero unicum est, quod tantam vim pecuniæ tibi reliquerit vel sine ulla litera, quæ ejus rei ullum testimonium faciat. Magna rerum omnium similium vis, atque affectio est, bonarum autem

Digitized by Google

tem tanto major, quanto eæ malis præstant. Utriusque enim integritas, atque animi bonitas ut propior, ac notior facta est, ita se arcte complexa est, ut una, atque eadem prope sit facta: quod quantam mihi voluptatem attulerit, ne expecta, dum dicam. Is mihi ad Andream Sylvestrium argentarium meam pecuniam rescribi jussit, teque in sequentem mensem, idque ex tua fide, expectat; ego vero horam illam non video, ut te videam. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Flaminio Nobilio S. D.

Remittit literas, quas in Galliam scripserat, a se correctas, filumque orationis, & locutionem laudat.

30. TUas literas, quas in Galliam scribis, legi, atque etiam, ut ipse jusseras, correxi, tametsi perpauca quidem fuere, quæ ulla emendatione indigerent. Nam verbum pro verbo reponere id quidem haud magni est momenti, multo vero minus ad numeri rationem verba commutare, atque ea alio ordine componere. Certe filum, quod in oratione maxime attenditur, rectius duci non posset; locutio vero ea est, quæ mihi valde probatur, atque ad ejus Viri tota imitatio, ad cujus rationem ipse non solum ut scriberem, omni opera enixus sum, verum etiam cæteris in meis libris de Imitatione demonstravi. Eas tibi remitto, atque quicquid in eis alio modo, atque ante erat, offenderis scriptum, si id tibi quoque placebit, ut accipias, tibi item remitto. Malo enim ego tibi morem gessisse in parum videndo, quam non videndo, te contempsisse videri. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Flaminio Nobilio S. D.

Ejus, & Madii profectionem tum sibi, tum Antonianio moleſtam accidiſſe, hoc tamen utriuſque deſiderium læta cogitatione in quartum menſem ſe laturos, epiſtolarumque ſuarum editionem Bononienſem multo ſibi commodiorem futuram, ſignificat.

31. DIſceſſiſti tu quidem, Flamini, tui nobis omnibus maximum deſiderium relinquens; ſed tuo in primis Sylvio Antonianio, qui mihi rus ſcribens, ita tuum iſtum diſceſſum deflet, ut, ſi frater eſſet, amantius non defleret tuum diſceſſum. Ut ſcis, mox Madii noſtri profectio eſt ſubſecutura, ut brevi ſoli deſtituamur, atque eo tempore, quo noſtri conventus ſtudiorum æſtiva intermiſſione liberiores eſſe poterant, & non ſemper aut de Cœlo, aut de Anima, ſed de jocis, atque humanioribus Muſis agere licuiſſet, ſed hoc veſtri utriuſque tantum deſiderium læta cogitatione in quartum menſem ſuſtinebimus; etſi de te non poſſum non valde timere, ne ipſe parentibus tuis obtemperans domo propius ſtudiis eam ſummam facias, quam ii faciunt, qui a præſtantiſſimis Viris publico judicio in ſuum Collegium cooptantur, atque [ut dicunt] Doctoratus inſigni cohoneſtantur, quem meum metum etiam iſta tempora, in quæ incidimus, non parum augent. Nam ſi bellum hoc, ut cœpit, ire perget, magnum eſt periculum, ne togati armatis cedant, atque ita publica Gymnaſia tollantur, eorumque merces in militum ſtipendia transferatur, quo facto ad tui carentiam Madii quoque deſiderium accedet, ut Dii omnia mala illi dent, qui primus trabem illam, noſti cætera. Sed ad epiſtolas noſtras redeo. Eas multis de cauſſis nihil eſt, quod expectes. Bononienſis enim mihi multo earum commodior erit editio. Tu vero interea, ſi vales, curabis, ut id diutius facias, ſi minus belle habebis, ut optime convaleſcas, omnem operam dabis. Vale. V. Cal. Aug. MDLII.

BAR-

Digitized by Google

Digitized by Google

prope in ipso vestro adventu de discessu cogitari ei coeptum. Sed fato, an fortuna? an Principum temeritati? cedendum erit. Consolor tamen, quod Patavium in tranquillissimam Urbem, atque pernobilem Academiam proficiscere, unde crebro, tuam hoc modo per literas, inceptam amicitiam non solum conservare, sed etiam augere, si quid tamen ei adjungi potest, unique atque curabimus; etsi aetas mea, quam jam nimis ingravescentem vides, diutius hoc sperare non potest. Quod mihi tamen de ea demaptum erit, id Camillo filio meo adolescentulo in quoquo fortunae amplissimo gradu Dii te constituerint, fraterne cabis. Nos interim, ut facimus, atque inter nos amabimus, ac in nostris manuetioribus Musis conquiescemus. Vale, ac Gonzaghio tuo meo nomine salutem.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Antonio Possevinio S. P. D.

Rogat, ut Commentaria sua tum de componenda Historia, tum de Linguae Latinae ratione in communem studiosorum hominum usum, & commoditatem emittat, & a suarum epistolarum editione, quae sub prelis sunt, tum sibi, tum caeteris amicis finem hanc in iis edendis expleat, reliquisque omnibus hanc summam utilitatem pariat.

34 SCilicet errorem maximum, qui neque omnibus deprecatoribus, neque ulla poena satis purgari posset. Sed quid si tu prudenter, atque edita opera tuam istam inscriptionem ita vitiasti, ut meum imprudentiae errorem isto tuo perbelle ficto inscriptionis errato consolari volueris? An magis amorem erga me tuum in hac quoque nostrum nominum inversa inscriptione significasti, qui me eo modo illa ad te scribere, quae ipse ad me scribebas, feceris? atque ita jam inter nos omnia communia esse ostenderis? Sed, utcunque sit, ego numquam tam imprudens fuissem, qui non statim animadvertissem, cum epistola edenda esset, non rectam nostrorum nominum esse scripturam, eamque facile in suos proprios casus restituissem, ut hac levi de causa tantopere tibi minime elaborandum esset. Sed si mihi per inceptam nuper amicitiam

Digitized by Google

[illegible] , quae [illegible] vel longe [illegible] [illegible] . [illegible] , [illegible] . [illegible] est . [illegible] , [illegible] , [illegible] Commentaria [illegible] & [illegible] , & [illegible] . [illegible] . & [illegible] , [illegible] . [illegible] . [illegible] . [illegible] & [illegible] videris . [illegible] . [illegible] , [illegible] est conjunctus . Quare non [illegible] . [illegible] rogo , [illegible] . [illegible] . [illegible] . [illegible] , [illegible] . Vale.

BARTHOLOMEUS RICCIUS

Antonio Peregrino S. D.

[illegible]

P[illegible] est , [illegible] , non [illegible] : [illegible] ; [illegible] . non [illegible] . [illegible] H S . [illegible] , atque [illegible] . [illegible] , [illegible] . [illegible] , [illegible] ? Sed ego [illegible] , [illegible] , [illegible] . [illegible] , [illegible] commode facere poteris , [illegible] . Sed [illegible] . [illegible] , [illegible]

magis

magis tuapte natura, quam ex ulla obligatione debitorem facis; nisi ista tua ingenuitate me ad te magis amandum cogere speraſti. In quo nihil proficis. Jam enim pietati meæ, quid enim dicam amori? qui te filii loco habeo, nihil adjungi poteſt. Tantum vero tibi gratulor, quod in pacatiſſimam Urbem veneris, quantum mihi doleo, quod te importuni iſtius belli ſuſpicio nobis abſtulerit. Sed hoc modo per literas præſentis ſermonis deſiderium levabimus, quando id coram efficere non licet. De Abioſio noſtro grata omnia. Sed is mihi mirifice de tua humanitate ſcribit. Etſi equidem optime ſciebam utrumque veſtrum, quemadmodum illi de te ſcripſeram, & tibi coram de eo promiſeram, ita eſſe comprobaturum. Quod Sigonius Vir doctiſſimus, atque doctrinæ ſuæ paribus præditus moribus de me tecum amantiſſime locutus ſit, cum vehementer gaudeo, tum cum eo in amore libenter mutuum facio. De meo Manutio nihil novi attuliſti. Utinam eum oculis melius uti, quod novum fuiſſet, mihi nuntiaſſes. Madio, Nobilio, Pigna non aderat, tuo nomine [ut juſſeras] ſalutem dixi, qui, ut tibi eamdem adſcriberem, me rogarunt. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Bolognetio S. D.

Ejuſdem epiſtolæ elegantiam laudat, mittenſque Opera ſua jam edita hortatur, ut in literarum ſtudia ardentius incumbat, Bolognenſiamque familiam ſuis virtutibus multo illuſtriorem reddat.

36. PAter tuus cum huc amitæ tuæ invaletudinis cauſa acceſſiſſet, me cum Pompilii noſtri nomine, tum ſua etiam humanitate adivit, quem ego utraque de cauſſa humaniſſime accepi. Sed cum in ſermone in tui mentionem incidiſſet, ac tua ſtudia, ut prudens pater, modeſtiſſime collaudaſſet, tuam mihi epiſtolam, quam ſibi pridie ſcripſeras, legendam obtulit; qua perlecta, non ſolum eum multo libentius vidi, ſed paterno in te amore ſum rapide inflammatus, qui iſta ætate, quæ pene cum puerilia conjuncta eſt, tam eleganter, idque

idque aliena etiam lingua, ſcribas, quem meum in te ſummum amorem, ut aliquo alio teſtimonio, quam literis tantum tibi comprobarem, ſum viſus. Mitto igitur tibi ex ſcriptis noſtris Opus de Imitatione; Epiſtolarum ad Principes Ateſtios conſcriptarum libros duos, tres item Orationes, non ut quicquam ex illis dictionem tuam adjuves, cujus omnia ornamenta ex una Ciceronis aſſidua lectione petenda ſunt; ſed ut videas, quam ipſe adoleſcens mox grandiorem natu, atque in ſcribendo exercitatiſſimum facile ſis ſuperaturus. Perge modo, Alberte, atque in iſthaec ſtudia, ut facis, ardentius incumbe, Bolognetiamque familiam, quam a majoribus tuis haud ignobiliem accepiſti, tuis virtutibus multo illuſtriorem reddas. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alberto Bolognetio S. D.

Ejus morbo ægre ſe dolere, ſignificat, conſolari tamen, brevi fore, ut probe convaleſcat, nihilque eſſe, cur propter damnum in ſtudiis factum ſe affligat, cum quaſi recens multo ardentius illud arrepturus ſit, damnumque acceptum cumulatius reſarturus.

37. EQuidem hanc cauſſam, quamobrem ad meas literas nihil reſcriberes, eſſe non putabam, multo etiam magis nolebam; te ſcilicet, quo tempore pater Ferrariæ abeſt ad amitam tuam graviter ægrotantem, in febrim incidiſſe, neque etiamdum ex ea ſatis bene habere. Rebar magis, quod mihi pater tuus dixerat, ſero eum ad te rediiſſe, cum ei ruri aliquot etiam dies, ut a nobis diſceſſiſſet, commorandum eſſet. Quare iſto tuo morbo ægre doleo; ſed me conſolor tamen, brevi fore, ut probe convalueris. Quod vero damni in ſtudiis feceris, id quidem dolendum eſt, ſed non ita tamen, ut te affligat. Quindecim enim dierum iſta tuorum ſtudiorum ceſſatio parvum damnum afferre poteſt. Quin ea quaſi recens multo ardentius arripies, atque ea aviditate damnum acceptum cumulatius reſarcies. Interea vero valetudinem tuam cura, parentique ac patruo tuo meo nomine ſalutem impertito. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Franciſco Bolognetio XL. Viro S. D.

De ſummæ in Patria ſua Dignitatis acceſſione gratulatur, non quod tanto honore auctus ſit, tantamque Dignitatem ipſe primus in familiam intulerit, ſed quod ejus ingenio materia dari non poterat, ubi ſe illuſtrius exercere poſſet, optatque ei in tota adminiſtratione fortunam ſecundam, quæ ejus omnes actiones optime fortunet.

38. EX omnibus epiſtolarum generibus uno eo ego maxime delector, cum amicis gratulor. Quid enim cuiquam gratius accidere poteſt, quam quod amico feliciter eveniſſe intelligit? Nam ſi amicorum communia ſunt omnia, id boni, quod alteri accidit, recte utrique accidiſſe videtur. Quare etiam non ſolum iis ea ratione gratulamur, ſed nobis etiam quaſi noſtra cauſſa valde gaudemus, ut ego nunc tecum facio, Bologneti, tua iſta ſummæ in Patria tua Dignitatis acceſſione. Audio enim, te XL. Virum factum eſſe, hoc eſt, iis Civitatis tuæ Principibus Civibus, qui Remp. gubernant, unum aſcitum eſſe. Neque id ſolum propterea facio, quod tanto honore ſis auctus, aut quod ipſe primus hanc tantam Dignitatem in familiam tuam intuleris, atque ad iſtam quoque gloriam poſteris tuis iſtum ingreſſum pateſeceris, quam quod ingenio tuo nobiliſſima materia, ubi ſe illuſtrius exercere poſſet, dari non poterat. In re quidem familiari optimum gubernatorem agere, neque quicquam aut non videre, aut non procurare, quod ad ejus uſum, & commodum pertinere videatur, non in poſtrema prudentia, ac laude poni ſolet; verum quanto privata Reſp. nobilior eſt, quantoque privatæ publica utilitas præſtat, tanto etiam Reip. cura, atque adminiſtratio, quam familiaris, ac privatæ magis elucet, atque reſplendet. In ea tu quidem quaſi novus Cato extitiſti; in hac vero, ut alter Cincinnatus extes, nihil eſt dubitandum. Nam ſi ab integritate tua nuſquam [quod nunquam facies] diſceſſeris, ſi aliorum conſiliis a tuo prudentiſſimo conſilio te ipſum auferri non ſiveris, ſi unius recti, atque honeſti tantum rationem adhibueris, huic cætera omnia poſt-

Digitized by Google

habueris, neque ullum privatum commodum tuum duxeris, quod prius Reipublicæ optime conducere non comprobaris, merito inter eos, qui domi ſuo conſilio Rempublicam ſuam adauxere, omnes te Hiſtoriæ concelebrabunt. In hanc igitur unam curam totus incumbes, unique huic rationi diligentiſſime ſtudebis, cum ut, qui te in ſapientiſſimum illum numerum delegit, ſuæ ſententiæ non pœniteat; tum etiam, ut qui numerum illum implesti, ita quoque impleveris, ut nihil deeſſe videatur. Sed quid ego ſus [ut dicunt] Minervam? aut etiam ſua ſatis ſponte incitatum animum impellere conor? Quare poſt meam gratulationem, quoniam in omnibus adminiſtrationibus ſuam partem aliquam fortuna habere videtur, eam tibi in tua tota adminiſtratione ſecundam opto, tuaſque omnes actiones ut optime fortunet, rogo, atque oro. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII

Epistolæ quædam ineditæ, aliæque.

Nobilissimus Eques Franciscus Victorius Vir humanitate, & probitate insignite eximius duas sequentes Epistolas tradidit, ut publici juris fierent, excerptas ex Codice manu scripto Bibliothecæ domesticæ Victoriorum Romæ.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Petro Victorio S. D.

Extat in Tomo I. Epistolarum manu scriptarum Illustrium Virorum ad Petrum Victorium Epistola 113.

Se daturum operam pollicetur, ut ejus amori respondeat: Typographi errore factum significat, ut librum suum sine literis acceperit: addit, ejus nomen ideo cum iis Viris, ad quos scribit, non esse, quia satis per se suis scriptis ipse longissime præluceat, atque adeo aliorum multorum quotidie nomina immortalitati commendat: gratias agit, quod tam honorifice de suis studiis, & laboribus sentiat: mittit Dialogum de Judicio, & opusculum de Evitanda Iracundia: denique subjicit, se eum semper summa observantia prosecutum esse; nunc vero ejus ingenuum animum in pollicitando toto animo, neque minus ingenuo, accipere, eoque se usurum, cum usus venerit.

1. TUas literas accepi, quæ mihi jucundissimæ fuerunt; sed eo multo jucundiores accidere, quod mihi minus erant expectatæ. Quid enim ego hoc tempore a doctissimo Viro ejus generis literas expectassem, cui nihil ipse scripsissem? neque meam illi ullam operam opus esse scirem? Sed summum tuum erga me amorem significare voluisti, cum etiam nulla, vel saltem

Digitized by Google

leviſſima de cauſſa calamum continere nequiviſti. Quem ego contra non ſolum ut æquem, ſed, quemadmodum cum amicis facere ſoleo, ut ſuperem, omnem operam daturus ſum; interea vero tuis literis reſpondebo. Continuo igitur, quod librum meum ſine meis literis a me dono acceperis, nihil eſt, quod mireris. Nam cum bonus iſte Typographus, qui mihi librum illum in plumbo ad prælum ab omnibus, ut patet, mendis perpurgatum deſcripſit, hinc a nobis diſcederet, a me tria ejus volumina, quæ iſthic doctiſſimis Viris, in quibus te nominat, partim legenda, partim etiam dono daret, multis verbis poſtularet, morem ei geſſi, aliquot dari juſſi. Hac ratione factum eſt, ut meus liber ſine meis literis in tuas manus perveniret, cui tam bonam fortunam immortaliter gratulor. Immo vero, mi Victori, ut ingenue cum ingenuo agam, numquam neque ſine, neque cum literis meum librum tibi miſiſſem, ne aut ineptus, aut inſolens videri poſſem, qui tam familiariter cum eo agerem, quicum mihi nullus uſus, nulla conſuetudo, nulla etiam literarum vel ſimplex miſſio intercederet. Quod vero dicis, id te pupugiſſe, cum nullum nomen tuum cum iis Viris, ad quos ſcribo, reperiſti, facilem habet excuſationem. Nam cum hic ſcribendi mos inventus ſit, ut abſentes certiores faceremus de iis rebus, quæ illos aut noſtra, aut ipſorum cauſſa ſcire intereſſet, cumque nihil horum, quamobrem tecum facerem, mihi unquam interceſſiſſet, nullum meum erratum videri debet. Neque enim arbitror, te aliquid luminis ex meis ſcriptis nomini tuo quærere, qui non ſolum tuis tibi longiſſime præluces, verum etiam multos quotidie immortalitati commendas. In eo verò, quod me de optimis ſtudiis optime meritum eſſe teſtaris, qui meo labore, atque induſtria ea quodam modo expoliverim, atque cultiora reddiderim, id tuæ magis do humanitati, quam ex meis ſtudiis agnoſco. Contendi equidem, quantum in me fuit, adoleſcens, ut meis obſervationibus mihi primum, deinde etiam cæteris aliquid prodeſſem; atque utinam, quod ad me attinet, eſſem aſſecutus. Alterum autem, quoniam ipſe, qui id in primis neque uno ſtudii genere præſtitiſti, mihi tam das fideliter, putabo ita eſſe, præſertim cum hoc teſtimonium ab homine item integerrimo mihi proficiſcatur.

Ex

Digitized by Google

Ex quibus meis scriptis quoniam addis, ea te libenter legere, mitto tibi Dialogum de Judicio, qui paulo ante & ipse in vulgus exiverat, cum hoc etiam de evitanda Iracundia Opusculo; fortasse brevi Commentarium in quartum Virgilii Æneidos missurus; si mihi tamen non semper sit cum ingratissimis impressoribus agendum. Ad tuas autem peractas gratias nihil rescribo, ut qui tibi multo majorem debeam, qui doctissimus, & eloquentissimus Vir mea scripta tam libenter legas, & tantopere commendes. In postrema vero tua erat epistola, me te non frustra diligere cœpisse. Non ego nunc te incœpi amare, Victori, sed a quo die nomen tuum tuis scriptis celebrari cœpit, summa te observantia sum constantissime prosecutus. At nullam significationem feci. At, quamobrem id facerem, non accidit. Neque ego is sum, qui populares auras aucuper, atque me insinuem in magnorum Virorum amicitiam, nulla oblata condigna causa. Te igitur amavi ante, atque observavi etiam inscientem; nunc vero tantum amoris veteri meæ erga te benevolentiæ accessit, quantum nostri amor jure æquissimo postulare videtur. Tuum denique istum animum tam ingenuum in pollicitando, toto animo, neque eo minus ingenuo, accipio, eoque utar, cum usus venerit, hac tamen ratione, si ita tu mecum mutuo feceris, qui quod ante malo nostro fato, nulla nostra causa inter nos omissum est officii, omni studio contendere debebimus, ut ne quid omnino omissum esse videatur; id quod mutua officiorum crebritate, si inter nos certabimus, facile assequemur. Vale. Ferrariæ III. Non. Mart. MDLXIII.

Victorii epistola ad Bartholomæum Riccium scripta legitur in ejusdem Epistolarum lib. V. pag. 110. editionis Florentinæ apud Junctas 1586.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Petro Victorio S. D.

Extat in eodem Codice Epist. num. 146.

Orationem mittens epistolæ brevitati ingraveſcentem ætatem prætendit.

2. BRevis ſum; neque enim res longiorem poſtulat orationem. Etſi id poſtulet, per ingraveſcentem ætatem meam, quæ jam longum ſcribendi laborem non fert, mihi facere non licet. Mitto tibi Orationem, quam puto ultimum mei prædioli fructum futurum, eam quidem, ut vides, ſatis frigidam, ac languidam, ſed bipeda ..... etiam ſenex neſcio deponere, eam leges, vives, valebis. Ferrariæ III. Non. Octob. MDLXVI.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Franciſco Octobonio S. D.

Occaſionem ſibi oblatam cum eo de rebus ſuis colloquendi malo fato ablatam fuiſſe, querens, quod coram agere in animo erat, nunc per literas agit, & nonnulla ab eo petit, excellens ejus ingenium laudans, ſuam benevolentiam pollicens, ſeque brevi cum eo futurum ſignificans.

3. CUpiebam mirum in modum, Octoboni ſuaviſſime, antequam a vobis diſcederem, te alloqui, ac tecum eſſe, plura de meis rebus commentaturus, peropportunaque occaſio ad ea ipſa peragenda ſe ſe nobis obtulerat, cum, ſolutis Comitiis, te otioſum offendiſſem in porticu tua; ſed eam omnem eripuit fallax illud mentum, atque os impudentiſſimum [noſti quem dico] qui te horrida voce præconis, quaſi in vincula conjectum vellet, vocari juſſit. Iſti Dii mala multa dent, perdantque hominem perditiſſimum, qui me literis cogit tecum agere, cum multo libentius coram. Quæ autem hoc tempore abs te petere non verebor, hæc ferme ſunt, ut alia omittam. Primum, ut cum tibi reſtituerit Bordius noſter

Digitized by Google

ſter Eclogam vitæ Viri doctiſſimi, eam ad nos quamprimum mittas, illique adnectas carmen Petrarchæ, *Chiare, freſche, e dolci acque*, quod Latinum fecit Flaminius, & penes te eſſe ſcio; deinde, ut Civranum convenias, rogeſque hominem meo nomine, ut Gubernatores adeat, exigatque tres aureos nummos, quod noſtrum eſt ſtipendium menſtruum; quod ſi hic facere neglexerit, obſecro, ipſe cures; poſtremo ſcito, te mihi eſſe cariſſimum, & jucundiſſimum, perpetuoque futurum, meumque in te amorem incredibilem eſſe, cujus etiam magnitudo facit, ut te obſecrare non dubitem, ut quam tui expectationem excellens ingenium, ſummaque virtus apud omnes excitavit, eam tueri, ac etiam ſuperare nitaris. Quod te facere certo ſcio, & facturum confido. Nos viciſſim dabimus operam, Diis, hominibuſque probantibus, ut tales eſſe, atque haberi poſſimus, qui tuo amore, atque benevolentia digni tibi aliquando videamur, ut amatorem Philoſophum in primis decet. Vale, & nos abſentes defende, ſi quando in malevolorum ſermones incides, qui nos accuſent, & lacerent. Maxime etiam cupio, ut de omnibus rebus, quæ occurrent, quam familiariſſime nos certiores reddas. Propediem vos videbimus.

Ex Urbe Patavio V. Cal. Octobres.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Franciſco Octobonio S. D.

Ejus literas gratiſſimas ſibi accidiſſe ſignificat, ſed propter ejuſdem in dicendo facundiam, & divitias orationis nimis breves fuiſſe: de ſuo itinere Bononiam nihil ſcribere, ne ſibi dolorem renovet, cum admodum grave, ac laborioſum fuerit. Ex Civrano eum intellecturum, ea, quæ geruntur, ſatis ampla, & auguſta eſſe; de reliquis ex ſe coram habiturum.

4. HEu me miſerum! Tu qui ſexcentos, quos habes amicos abſentes, ſoles quam longiſſimis literis explere, tam paucis mecum agis? Potes quidem & per te ipſe cognoſcere, & a Civrano intelligere, nemini tuas literas gratiores eſſe, quam mihi; inique tamen

men feciſti, qud meum languentem prorſus animum excitare primo volueris, moxque ipſum deſtituere. Fuit profecto minus plena voluptas, quam ex tuis literis percepi, non aliam ob cauſſam, quam ob earum brevitatem, præſertim cum optime noverim tuam in dicendo facundiam, & divitias orationis. Cæterum non poterat mihi hoc tempore, hiſque in locis quidquam gratius accidere tuis literis. Præferebant enim veram Latini ſermonis puritatem, ſummamque tuam in me benevolentiam. Sed de his hactenus. Scripſi ad te ex Urbe Ferraria omnem itineris noſtri rationem, & id quidem pluribus: quod ſupereſt Bononiam uſque, adeo grave ac laboriosum fuit, ut ipſe mihi dolorem renovare videar, ſi illud aut ſcripſero, aut cogitatione complexus fuero. Quæ autem hic geruntur, ampliora ſane ſunt, atque auguſtiora, quam poſſint literis explicari. Ex Civrano tamen quædam intelliges. Reliqua ex me ipſo coram cognoſces. Tu, velim, ad me quam ſæpiſſime, quam familiariſſime, atque abundantiſſime ſcribas de omnibus rebus, quæ iſthic gerantur. Diſceſſurus ſum Bononia, Ferrariam properans, ubi ero per biduum. Ibi tuas literas inveniemus, vel ſaltem expectabimus. Vale.

Ex Urbe Bononia XXIV. Feb. MDXXIX.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Pio V. Pontifici Maximo S. D.

Conſilii ſui rationem exponit, cur ei potiſſimum Orationem dicandam cenſuerit, qua Principes Chriſtianos hortatur ad arma contra Turcarum Regem ſumma animorum conſenſione ſumenda, Deumque orat, ut eum in cuſtodia Gregis ejus curæ, ac vigilantiæ concrediti diutius conſervet.

5. CUm viderem, Summe Pontifex, quanto furore, quid enim dicam quanto apparatu? Rex Thracum iterum in Chriſtianam Rempublicam rabioſe inferretur, qui vix a Melitenſi obſidione diſcedens, in Pannoniam multo majores copias ad novum bellum inferendum trajiceret, atque Chriſtianis unam tantum concordiam ad tantum hoſtem infringendum deſiderari perſpicerem, eorum Principes ad hanc unam in primis inter ſe con-

Digitized by Google

conciliandam hac Oratione ſum pie cohortatus, hoc eſt, ut quemadmodum jampridem Civilia arma depoſuiſſent, ita etiam, ſi quid forte ſimultatis adhuc in eorum animis reſideret, eo quoque prorſus omiſſo, vere, atque Chriſtiane in iſtum crudeliſſimum, ac ſempiternum hoſtem ſuum conſpirarent; ad cujus ſanctioris fœderis firmiorem rationem ſtabiliendam, ut Ipſe quoque fidem, atque auctoritatem Tuam interponeres, Te omnibus precibus rogabam, atque orabam, qua una poſtea animorum certiſſima conſenſione armati, nihil dubitandum erat, quin iſtum atrociſſimum hoſtem etiam, quam duplo potentiorem, facile ſuperarent. Hanc autem cum illis mittere cuperem, ratus ſum multo majorem cum dignitatem, tum etiam auctoritatem apud eos habituram, ſi eam ſub alicujus magni & Viri, & Principis nomine mitterem. Quam meam ſententiam cum ego cum Hippolyto Ateſtio Cardinali Ampliſſimo communicarem, continuo ille, quæ ſua ſumma in Te eſt obſervantia, quemque unice ſemper dilexit, ut ſub Tuæ Sanctitatis nomine illam divulgarem, mihi propoſuit. Quo fideliſſimo, atque prudentiſſimo conſilio comprobato, abjecta omni mea humilitate, atque cum tanti Principis amplitudine Tuam humanitatem, quam quotidie, vel potius in dies ſingulos, in cujuſque generis homines declarare non ceſſas, fideliter conjungens, hanc, ut vides, ſub Tuo nomine publice deſcriptam edidi. Utinam vero Deus Opt. Max. faceret, ut quo ego illam animo ſcripſi, eo quoque ab illis acciperetur, atque in ea tanta vis eſſet, quanta ad tantam rem perſuadendam opus eſſet. Sed vel nihil ea opus fuerit ad eorum integriorem concordiam conciliandam, vel ſane jejune, atque exiliter, quod fortaſſe verius eſt, perorata ſit; mihi tamen homini duo de octoginta annos nato ſatis eſſe poterit, me cum honeſtiſſima cauſſa, eaque Chriſtianiſſima animum habere conjunctiſſimum declaraſſe, quo Deum Opt. Max. rogo, ut Te, quem ipſe ſolus Gregi ſuo Paſtorem proxime delegit, ac quaſi de Cœlo in ſummo ejus periculo demiſit, diutius in illius cuſtodia conſervet. Interim Chriſtiane, ut facis, vale. Ferrariæ XV. Cal. Septembris MDLXVI.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Alphonso Mustio S. D.

Libellum de evitanda, atque compescenda iracundia ei inscribens id eo animo a se fieri significat, non quod ejus præceptis quicquam indigeat, sed ut eum imitetur, qui speculum formosissimæ fœminæ mittit, in quo pulcritudinem suam conspiciens magis lætetur, quam ut quicquam parum compositum corrigat.

6. SCribebam, Musti, ad Julium Cochium meum Discipulum de cohibenda, atque evitanda iracundia, ut quem a puero eo vitio maxime laborantem noram; quem Libellum cum nunc edere vellem, si quid etiam fortasse quempiam alium in eo juvare possem, ut is sub tuo nomine exiret, statui; non ut ipse quicquam ejus præceptis indigeres, quem nunquam multis, iisque etiam non levioribus injuriis lacessitum, hac animi perturbatione commotum sensi; sed feci tamen, ut qui speculum formosissimæ Fœminæ mitteret, in quo oris sui pulchritudinem magis conspiciens lætaretur, quam ut quicquam in eo parum compositum emendaret. Quam animi erga te mei significationem ut eo animo accipias, quo cætera accipere soles, hoc est, quo me plurimum amas, te etiam, atque etiam rogo. Vale III. Non. Octobr. MDLXI.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aonio Paleario S. D.

Hortatur, ut ad se Latino sermone scribat, quo posthac cum eo se usurum pollicetur, ut stylum exerceat, eumque ad meliorem scriptionis rationem revocet. Mittit Defensionem suam adversus Gasparem Sardium: rogat, ut quærat, quid de Jacobo Grifolio sit, quem rumor sparserat diem suum obiisse: Apparatus *sui exemplaria nulla amplius apud se esse significat, operisque* De Gloria *in tres libros distributi primum librum a se absolutum admonet.*

Extat inter Epistolas Aonii Paleærii editionis Basileæ apud Joannem Opporinum lib. 4. pag. 181. num. 10160. inter libros Vaticanos impressos ibidem pag. 184.

7. QUid hoc est, Aoni? Num semper Italico sermone per literas agemus? Numquam ne Romanus stylus, quo in perpetuis scriptis, atque ad alios sæpe amicos utimur, locum ullum in nostris literis habebit? Hoc quidem, quo vulgus noster loquitur, sensa nostra, perinde atque Latino, plane explicamus: nisi id etiam interdum ex rebus novis, suis Latinis nominibus carentibus, plenius ac significantius facimus: hæ tamen literæ nullum aliud lumen, nullius alius lectionem, quam utriusque nostrum, sunt habituræ: præsertim meæ, quæ tam longe a vestra Hetrusca dicendi ratione absunt; quam qui longissime gentium [etsi tantum Apenninus nos disjungat]. & natus & altus sit: ut eas in ulla volumina, quæ ejus quoque linguæ multa multorum simul una Scriptorum quotidie eduntur, conjici posse nullo modo sperem. Quare ego hoc Latino posthac utar, & ut stylum exerceam, & te quoque ad hanc meliorem scriptionis rationem revocem. Mitto igitur tibi Defensionem meam adversus quemdam Sardum, hominem tam iniquum, quam etiam ignarum, cujus stultitiam in ea facile agnosces. Nam in quo me accusat, proponi primo in loco fideliter, postea vero mea ut sequatur Defensio, æque curavi: in quo meo adversario,

Digitized by Google

ſario, Dii me perdant, ſi quid boni eſt, præter quod ego alter Cicero cum iſto eſſe videor, quando & ipſe ſuum Sardum Sardo habuit nequiorem. Tametſi in meo multi inſunt Sardi, etiam nequiſſimi: quos tamen ita fregi, itaque contemptos reddidi, ut ne hiſcere quidem audeant. Nam quod præfracte pergant in ſuis nominibus, Catonibus, Lentulis, Metellis, Cethegis, Dolabellis, & reliquis ejus generis cognomentis inſanire; concedunt tamen, Romanorum Familiarum nomina in *ius* terminare? ut modo nobiſcum ſentiant, modo contra; ſecum autem eodem modo ſemper, hoc eſt, inconſtanter agant. Sed jam iſtos miſſos faciamus. Quintus annus agitur ipſe, cum Jacobus Grifolius hac tranſiit, Senas accitus ad Latinas literas publice profitendas: nihil poſtea neque ab eo, neque de eo mihi nunciatum eſt. Nunc vero Venetiis triſtis mihi rumor affertur, qui me quoque prope occidit, illum diem ſuum obiiſſe. Si me amas, quæras quid de illo ſit, meque poſtea hac graviſſima ſolicitudine libera. Amavi enim illum, quam qui maxime amari potuit amicus; ac quod ego ſpero, cupio quidem certe, me certiorem fac, eum vivere, etiamſi mortuus ſit. In hac enim falſa ſpe me ſuſtineri facile patiar. APPARATUS meos, quos requiris, ſcito apud me nullos eſſe; Florentiæ tamen reperiri quoſdam audio. Id utrum ſit, ex librariis ſcire, atque inde tibi accommodare poteris. Opus de Gloria [vide quæſo quid mihi in mentem venerit] paulo ante ſum aggreſſus, idque in tres libros diſtribui, jamque primum abſolvi, reliqua pergo. Utinam propius adeſſes, aut ſaltem tanta Alpium juga nos diſcluſos non haberent. Sperarem enim tuo judicio uti poſſe. Sed Dii videbunt, cum erunt abſoluti. Vale. Calendis Maji.

BAR-

Digitized by Google

AONIUS PALEARIUS

Bartholomæo Riccio S. D.

Rationem affert, cur Hetruſco dicendi genere in literis familiaribus utatur, verbaque Græca in Epiſtola Latine ſcripta inſerat: ſubjicit, in Italia linguam Hetruſcam mirificam eſſe & ad dicendum, & ad ſcribendum, ſicuti in Græcia aptiſſima fuit lingua Attica ſolutæ Orationi: nomina Romanarum Familiarum barbaros ipſos ejus ſcriptis admonitos, ut videantur Latini, ſecundum nomen correxiſſe imitatione Romana, aliaque addit reſponſionem ſuperioris Epiſtolæ continentia.

8. EGo vero fateor, me dicendi genere, quod hoc tempore in Hetruria floret, valde delectari, & quia elegans eſt, & venuſtum, & quia ab eo non longe abeſt, quod in Italia nati, atque alti hauſimus. Utinam, mi Ricci, natura nos labore hoc levaſſet, quem quotidie inſumimus in ediſcendis Linguis: id feciſſet certe, ſicut ſunt omnium gentium & nationum ſenſa communia, ſic eſſent τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα. Græce dico, quod Latinæque non inveniam; nam melius non audeo dicere; Thuſce fortaſſe poſſem. Quod ſi cum amico ſic agere oportet, ut non quaſi alicunde meditatus venias, quod ego ſic interpretor, *ut quicquid in animo eſt, quicquid venit in buccam, illud ipſum ſcribas*, vereor, ne injuriam faciamus veteri amicitiæ, ſi cum amamus nos inter nos, & per literas familiariter loquimur quaſi præſentes, in perquirendis & conjungendis verbis Latinis ſimus occupati. Quid igitur, inquies, verba Græca ſunt in Epiſtola tua Latine ſcripta? quia conſuetudine illa interpretandi non quæſita etiam occurrunt. Ut cum ſomnus arctior nos complexus eſt, ea ſæpiſſime animo obverſantur, de quibus vigilantes quotidie cogitare & loqui ſolemus; ſic dum ſcribimus, verba ſua ſponte prodeunt, ac offerunt ſe ex formis, quæ legendo, & ſcribendo in nobis hæſerunt. Quin etiam ut dicam tibi, quoniam tu inſtitutum mihi tuum aperuiſti, ego quoque in interpretationibus Latinis & Græcis, cum Oratio Latina curſum tenere non poteſt, inhibeo: cumque alio

mo-

Digitized by Google

modo remigare cœpi, pauliſper adhibeo voces Hetruſcas; non dico Italas, quod non omnes probem. Sicuti enim in Græcia aptiſſima fuit lingua Attica ſolutæ Orationi; ſic in Italia Hetruſca mirifica eſt, & ad dicendum, & ad ſcribendum maxime accommodata; cujus ego te in his literis, quas ad me jam ſæpe dediſti, oſtentatorem non agnoſco inanem ac tumidum, ſed Scriptorem accuratum & diligentem. De hoc ſatis. Ad illud venio, quod Epiſtolam tuam ſuperiore anno ſcriptam hodie Nonis accepi. Tu vide, quam raro tuæ ad me perferantur. Deſino mirari, ſi quas Florentiæ dedi, ad te non ſunt allatæ. Poſthac, ut omnia impedimenta vincam, ſi quid erit, quod aut mea, aut tua intereſſe arbitrer, dabo eodem exemplo plures ſcriptas. De nominibus Romanarum Familiarum, nemo eſt gnarus antiquitatis, quin tecum ſentiat: ipſi etiam [quod tibi gratulor] qui Græcam rationem ſequebantur, ipſi etiam barbari tuis ſcriptis admoniti, ut videantur Latini, ſecundum nomen correxerunt imitatione Romana. Griſolum noſtrum ſeriis æſtivis omnino conveniam, & interea faciam per literas certiorem de pietate iſta tua. De Apparatu linguæ Latinæ ſcripſi ad te antea. Florentiæ curata fuit pecunia Bonvifiorum nomine: & eſt jam copia adoleſcentibus noſtris, qui ob iſthuc ipſum te multum amant; avidiſſime tamen expectant libros de Gloria. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Gaſpari Sardio S. D.

Hac epiſtola animum Gaſparis Sardii ſibi conciliare conatur, veniamque eorum petit, quæ in eum multa male animo oblocutus fuerat, ut videre eſt in Reſponſione contra Gaſparem Sardum de Prænomine, Nomine, & Cognomine *in Tomo Tertio Operum Bartholomæi Riccii inſerta.*

9. DE me, Sardi, & peſſime locutus es, nec honeſtiſſime etiam ſcripſiſti. Ego vero utrique reſpondens, par tibi retuli, niſi quod mea honeſtior ratio fuit, qui provocatus tibi reſpondi; tua vero iniquior, qui nulla prorſus cauſſa in meum nomen & verbis inimi-

Digitized by Google

miciſſimis, & ſcriptis etiam inimicioribus invectus es. Sed ut te ſum in cauſſa, ſic etiam in Chriſti Opt. Max. fide ſuperior eſſe volo. Cras de more meo eum in me ſum accepturus. Quoniam vero is ita jubet, ut prius iis recte concilientur, quibuſcum inimicitias geſſerimus; ego tibi, quę adverſus me oblocutus es, ea condono omnia, Chriſtumque Opt. Max. ut eadem tibi ignoſcat, rogo, teque contra oro, ut, quicquid a me extorſiſti in te, atque in tuum nomen, ne poſthac recorderis; ſed tu quoque Chriſto modo remittas, atque condones. Vale, & me ut Fratrem chariſſimum dilige, quem ego contra eodem modo valde amo.

ALOYSIO ATESTIO

Cardinali Ampliſſimo

Bartholomæus Riccius S. P. D.

Cum in Beriguardo ampliſſima, ac Regia Villa Aloyſius Ateſtius Cardinalis cum aliquot doctiſſimis Viris ruſticaretur, accidit, ut ad aures ipſorum cujuſdam famuli hæc verba advolarent: nullum habes Judicium, *ex quo factum narrat, ut ipſe opus* De Judicio *inſcriptum, eidemque Cardinali dicatum confecerit.*

10. CUm ſuperioribus diebus Urbanos æſtus vitans, in Beriguardum ampliſſimam, ac Regiam Villam te contuliſſes, tecumque Fulvium Rangonium, Camillum Gualengium, Franciſcum Martellum, Benedictum Manzolium, ac Joannem Baptiſtam Cananium haud impolite literatos Viros duxiſſes; plane ſcis, cum nihil eorum, quæ ad animi recreationem, atque corporis refrigerationem pertinerent, eſſe omiſſum, qui meridianos illos Cœli ardores in ampliſſimæ Villæ porticibus mitigares; veſperi vero aut in amœniſſimis hortis, aut ad umbroſiſſimas populos, quæ totam anteriorem Ædium partem conveſtiunt, ſive ſedens, ſive lentius ambulans te te placide ageres; tum hoc jucundiſſimum otium nobiliſſimis ſermonibus aut dedita opera inductis, aut fortuito, atque ex tempore oblatis conditum eſſe minime ignoras, quemadmodum poſtremo illo die, cujus ego po-

Digitized by Google

postridie in Urbem redire sum coactus. Nam, cum jam sublatis mensis, superior sermo, quem ego postea ad Alphonsum Ducem, Fratrem Tuum in Orationem conclusi, utrum præstaret, an Rex, qui bellum gereret, id per suum Imperatorem administrandum curaret; an ipse præsens adesset ad imperandum, confectus esset, atque eo ventum esset, cum omnes tacerent: ecce tibi vox [credo ex tuis alicujus eam fuisse, qui tibi ad equum pedibus operam dant] ad aures nostras advolat: *Nullum habes judicium*. Tum Manzolius Martellum intuens; audi, Martelle, ut etiam homines infimæ conditionis de Judicio libere sentiant; quod adhuc multi, iique non imperiti Viri quid sit, aut unde oriatur, non satis habent exploratum. Tum ipse vocem ejus excipiens; ego quoque, Manzoli, non ut me in iis, quos valde peritos Viros esse dixisti, sciam esse connumerandum, sed qualis tamen ego sim, quodnam hoc sit judicium, aut unde comparetur, nondum satis intellexi. Quare mihi quam gratissimum erit, si quod quisque vestrum de hoc sentiat, id me planius edocuerit. Ac quoniam Manzolius hoc in sermonem intulit, is, ut qui fortasse habet aliquid magis reconditum, primus in hanc arenam descendet. Tum modestissime, ut solet, Manzolius. Equidem, ut libere dicam, magis habeo, quod libenter in hanc audiam sententiam, quam quod quisquam quicquam de me audire possit; ac quam ego Judicii difficultatem eo modo indicarim, id ita mihi casu tum succurrit; neque ejus piget. Nam quod ipse a me habere non potes; fortasse ego per te ab istis doctissimis Viris Fulvio, Gualengio, Martello, Cananio, Riccio auferre potero. Quibus dictis, in Fulvium, quasi illum invitans, oculos convertit. Tum Fulvius: neque ego me satis explico, ut, quid hoc sit, libere dicam. Magis equidem sentio in quo hoc Judicium deesse video, quam quamobrem id fiat, ut proferre sciam. Hunc postea Gualengius secutus est; qui interea quid diceret, animo secum volvebat; etsi hoc tantum evolverat, esse rem omnium nobiliſſimam, atque ideo ex sua nobilitate paucis esse communicatam, neque item propterea quid esset, facile dici posse. Tertio in loco Cananius & ipse quædam attulit, minime ingrata; sed ipse quoque in quo sibi minime satisfaceret. Tum Martellus, ut homo est perbellus,

par-

Digitized by Google

partem ſuam in alium transferens, Riccium, inquit, hac de re ſcribere incœpiſſe, videor de Fuſchinio noſtro audiſſe; is totam hanc quæſtionem faciſe nobis abſolvet. Tum ego: ſenſi, Martelle, inquam, quo fugias; ſed id mihi magis dolet, quod tuo Riccio nimium tribuiſti, qui, cum id præſtare non poſſit, certiſſimæ inſcitiæ ſuæ teſtimonium dabit, neque ipſe quoque, qui de illo ita ſenſeris, tuum judicium ſatis comprobabis. Equidem, Cardinalis Ampliſſime, ut Fuſchinius Martello retulit, jampridem de Judicio ſcribere incœpi, ſed vix caput inchoavi, nedum totum corpus abſolverim; id quidem reliqui habeo in mente optime diſtinctum, ſed non, quod hic ex tempore, atque paucis proferam. Dies enim [ut vides] properat, ut nocti concedat, & jam ſermonis ſatis eſſe poteſt, quod ſuperius eſt habitum. Quare ſi mihi conceſſeris, ut opus conficiam, atque poſtea aut illud deſcriptum ad te mittam, aut te in Urbe, cum ſe calor iſte fregerit, expectem, hocque tibi poſtea de ſcripto recitem, erit multo mihi commodius ad id, quod de eo ſentio, explicandum, & tibi, & cæteris planius ad intelligendum, cum omnibus in legendo in quaque parte, quæ minus probari videatur, conſiſtere, atque otioſius ponderare licebit. Id quod cum a te facile, atque de omnium etiam ſententia impetraſſem, ſurreximus, atque aliquot ſpatiis in ampliſſima porticu confectis, te in cubiculum conduximus, deinde quiſque in ſuum quietum diſceſſit. Ego vero poſtridie mane Ferrariam reverti ad uxorem graviter ægrotantem, quæ ut convaleſcere cepit, nihil habui antiquius, quam ut de Judicio fidem meam tibi præſtarem. Opus itaque ſumpſi, neque illud prius de manibus depoſui, quam abſolute confecerim, abſolutum vero deſcripſerim, atque ad te poſtea miſerim; quam meam ſententiam, ut vides, Dialogo ſum complexus. Tres enim graviſſimas perſonas de eo acutiſſime diſputantes induxi; Sebaſtianum Delium, Marcum Antonium Flaminium, & Julium Camillum. In quo ſi tibi ſatisfecero, erit mihi quam gratiſſimum; ſi minus, neque id erit ingratum, quando videris, me omnia feciſſe, ne quid in eo a me deſiderares. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆI RICCII

DE PRINCIPIS CONSILIO

Ad Bartholomæum Ferrinium Herculis Ateſtii Ferrariæ Principis Scribam integerrimum.

Vitæ ſuæ rationem ob oculos ponit, Opera a ſe confecta, & publici juris facta recenſet, quibuſque ea inſcripſerit, oſtendit. Cur autem opus de Conſilio Principis *ipſi potiſſimum dicandum cenſeat, ſubjicit, ejuſque ſanctiſſimos mores, & totius vitæ ſingularem integritatem extollit.*

11. EGo te, Ferrini, minime fugere ſcio, quam omnibus Scriptoribus liberum ſit, ac ſine ulla controverſia conceſſum, ut unaquaque in re, quæ magis quemque delectet, dictionem exerceant ſuam. Neque vero inter amicos negatum minus, ut de alio quovis genere beneficentiæ mereat alius, te eundem minime præterire, ignoro. Nam te in altero pervarie verſari video, in altero etiam ſæpius expertus ſum, atque adeo in dies experior magis. Quam utramque & ſcribendi & dandi liberam permiſſionem cum ego quoque jampridem animadverterem, in utraque quoad ejus facere potui, & officium & ſcriptionem exercui meam. Nam admodum adoleſcens ad bonorum Authorum Latinæ locutionis obſervationem me dedi, atque eo modo, quo ante me nemo. A quo meo inſtituto non deſtiti prius, quam ad eam magnitudinem volumen illud perduxi, quo vulgo octo jam annos ſub Latinæ Locutionis Apparatus inſcriptione a doctis omnibus legitur, &, ut audio, non ingrate legitur. Quo interea quoque tempore; nam id ſtudii in multos annos productum eſt; multorum hominum, qui alicujus ſunt nominis, ut legenti occurrebat, vitam breviter perſtringebam. Cum his Joannis Cornelii *Somnium* conjungitur, in quo Civem illum primarium parentis Georgii nomine vita jampridem functi ad Rempublicam capeſſendam hortabamur. Huic Caſtrutii vita, quam ipſi Latinam fecimus, accedit. Ab Apparatus autem editio-

ditione Sebaſtianum Gryphium duabus perpetuis Orationibus majeſtatis accuſavimus, qui, ſpreto Regis Diplomate, Apparatum noſtrum excuſſerat, atque in omnibus Galliæ Bibliothecis venalem propoſuerat. Poſt Gryphii accuſationem ſub Italicam Latinam cum propriam, tum figuratam locutionem ad ingens volumen collegimus ex bonis noſtris. Quod quoque opus abſolvemus aliquando, ſi vita ſuperſit. Poſt hunc ad Italicam rationem Latinum Apparatum eam Orationem ſcripſimus, qua ego meorum Civium nomine Herculi Aſtio Alphonſi Filio Ferrariæ Principi gratulabar, quod, re ſalva, atque ex ſua ſententia apud Cæſarem Neapoli conſtituta, ad ſuos tandem ſeſe incolumem recepiſſet. Vix dimidiatus interceſſerat annus, cum Ravennam accerſor, qui publice in ea Civitate humaniores literas profiterer. Eos Cives de more in noſtro ipſius muneris publici initio juſta accepimus Oratione. Quo vero tempore in docendo Ravennati Juventuti operam damus, Particulas, quæ in tertiam Apparatus noſtri partem veniebant, planius expolivimus. Interea in alterum biennium a Ravennatibus delecti Ferrariam ab Hercule Principe accerſimur, qui Alphonſum filium in hiſce ipſis ſtudiis inſtitueremus. Ab adventu Ferrarienſi Principis pueri vitam ſcripſimus. Vix hac perſcripta, Manutianam ſuaſionem aggredimur. Altero autem anno Londrum Principis Herculis canem egregium miſerabiliter a ſuis venando foſſum, novo modo pro funere laudavimus. Londri laudationem duæ aliæ conſequuntur Orationes, una ad Herculem Principem; altera ad populum Ferrarienſem, etſi neutra tamen eſt habita. Cum his conjunximus de laudibus eloquentiæ Librum, quem ſequitur ad Lanfrancum Gypſium Principis Herculis Procuratorem de Procurationis ratione epiſtola bene longa. Ad hæc accedit de Judicio. Huic poſtremo adjunctum eſt hoc, quod habes de Principis Conſilio; quæ tamen poſtrema ſtudia Imitationi tanquam adventitia accidebant. Nam de Imitatione ſemper aut aliquid ſcribebam interea, aut ſaltem, quod in eam conjicerem, attente obſervabam; quod opus cum in duos libros diſtribuiſſem, jam alterum pœne expolitum; alterum non imperfecte informatum habebam; quos ſi ad optatum finem perduxero, ſpero ſtudioſis non ingratum opus fu-

Digitized by Google

turum. Hæc ego hactenus ſcribendi libertate ſum uſus, ac utar poſthac, quamdiu mihi per vitam licebit; quam ſcribendi rationem benigne faciendi ratio par ſecuta eſt. Nam cum me res mea pertenuis de me optime meritis alia gratia memorem atque gratum præſtare non ſineret, illud ſcriptis, quoquo id poſſem modo, aſſequi conabar. Itaque meis Comeliis in primis me gratiſſimum probavi, ſemel cum Filio Apparatum inſcripſi; iterum cum Parenti Somnium attribui. Quod idem proxime cum duobus Ateſtiis Principibus fecimus, cum Parenti Caſtrutii vitam, Filio ſuam ipſius conſcripſimus. Quin etiam de Imitatione, utut ea res non minimum adhuc & temporis & ſtudii deſideraret, cui tamen ea quoque mitteretur, jam non apud me tantum conſtitueram, ſed illi quoque, cui eam deſtinaram, per literas meam hanc gratiſſimam animi voluntatem ſignificaveram: Quod meum vetus inſtitutum cum in hoc quoque meo Conſilio ſervare pervellem, quærebam cuinam id ex amicis recte mitti poſſet, qui cum multi occurrerent, iique omnes eo munere perdigni, omnium tamen tu mihi, Ferrini, unus extitiſti, quem jure optimo cæteris omnibus anteferrem. Neque id ea ratione, ut quicquam eo conſilio in rebus decernendis aut prudentior fieres; aut fides tua magis probaretur, qui hæc præcepta, quæ nos in noſtrum Conſilium conjecimus, ex iis fontibus, unde nos hauſimus, te omnia certo ſciremus hauſiſſe; ſed cum tu omni ſtudio, ac prudentiſſimo conſilio tuo [ut nunc reliqua in me tua omittam collata officia non pauca] rem mihi Ferrarienſem, hoc eſt, ſenectutis meæ honorificentiſſimam quietem & diu, & fortiter ſuſtinueris, & tandem feliciter confeceris, ut ex tanto tuo in me beneficio aliqua ex parte animum erga te meum & gratum & memorem probarem; deinde ut quodam etiam modo tibi felicius ominarer, qui eo loci jampridem conſtitutus es, unde ii, qui Principi noſtro in conſilium adhibentur, conſtantiſſima ratione deligi ſolent; ut cum is numerus [quod equidem multo mallem] augendus ſit, aut omnino in alterius locum deligendus ſit alius, is a me tibi locus quaſi divinitus conſtitutus videatur, qui aut numerum illum plane impleas, aut omnino alteri feliciter ſuccedas; tametſi, qui ex bonorum omnium ſententia, cum caſus

ve-

Digitized by Google

venerit, rectius fiat, video neminem. Nam præter eam operam, quam ea in loco Principi nostro jam multos annos in scribendo optimam navas, ac multas Italicas Legationes, quas interea prudentissime obire non intermittis, accedunt tui isti sanctissimi mores, tua ista totius vitæ singularis integritas, ac optimorum studiorum ratio minime imperita; postremo tua ista & vultu & sermone suavitas omnibus gratiis condita, cujus quidem innatæ humanitatis quanta vis sit, quamque hominum animos facile sibi devinciat, nihil attinet disputare, cum ea virtus unius hominis sit maxime propria, maximeque ad amandum necessaria. Unum fortasse a te ad tantum munus obeundum desiderari potest; hoc est, paulo plusculum annorum; quorum tamen prudentiam ipse cum tuopte ingenio, tum summo studio atque artificio longe superasti. Sed locus hic non est, ut de tuis laudibus pluribus agatur, jamque eo perventum est, ut quales esse debeant ii, qui Principi in consilio adsint, quoad melius fieri possit, planius disputetur.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Pignæ S. D.

Ejus Orationem in funere Herculis II. Ducis Ferrariæ ab eo habitam a se correctam, & emendatam remittit.

12. REmitto tibi, Pigna, Orationem tuam, atque epistolam, ut vides, correctam, ut, si eam iterum sis editurus, tuo optimo nomini melius consulas. Vale, & Riccium tuum ama.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Joanni Baptistæ Sarachio S. D.

Duas Orationes sub ejus nomine editas mittit, oratque, ut parvam hanc grati animi significationem æqui, bonique faciat.

14. SCio, mi Sarachi, quantum ego tibi cum tuis summis erga me, tum etiam meos non minimis officiis debeam; neque ipse contra ignoras [etsi nullam admodum satis dignam gratiam tibi refero] quam ea mihi omnia grata accidant; id quod ut cæteris quoque aliquo modo testarer, hoc tempore hæc parva facultas mihi data est. Nam cum hasce duas Orationes meas edere statuissem, ut sub tuo nomine ederentur, volui. Levidense quidem fateor, munusculum, neque qualia sunt in me tua summa, ac singularia officia; sed is tamen, cui exigua supellex est, linteolo, vel crasso filo animi sui bene grati aliquam significationem facere potest; cum amplior locus ad id cumulatius faciendum dabitur, eum multo avidius arripiam. Has interea habe, & lege; quæ si tuæ expectationi minus respondebunt, mihi satis erit, me tibi in amore, quod optime facio, probe respondere. Vale. III. Calend. Apr. MDLII.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Hieronymo Faletio S. D.

Causas affert, cur ei potissimum Orationem in Archiam Poetam a se conscriptam dicandam censuerit, comparationemque inter ipsum, & Archiam Poetam instituit.

15. CUm adolescens eram, Faleti, atque in scribendo stylum meum exercebam, solebam id varie facere. Aut enim ex Hetruscis scriptis, quæ mihi magis probarentur, in Latinum transferebam; aut eorum persona suscepta, quibus Cicero scriberet, quasi ei, quæ mihi viderentur, respondebam; aut ad ejus ipsius imitationem mihi

Digitized by Google

mihi ipſe aliquid effingebam ; aut etiam in cauſſis eum defendens, quem ipſe accuſaret, aut contra accuſans, quem ille defenderet, dictionem meam occupare ſolebam, ut in Archiam feci. Nam ut ejus Orationem, quam pro illo habuit, primum legi, cepi mecum cogitare, quid Gracchus accuſator in eum dicere, aut contra tot præclaros Viros, qui illi præſto adeſſent, excogitare poſſet, quamobrem eum ex Civitate ejiceret, neque prius ab inquirendo deſtiti, quam accuſationem ſatis juſtam mihi confeci, quæ utinam ea eſſet, quæ firmioris accuſationis aliquid omnino haberet. Nam quoties eam cum Ciceronis defenſione confero; ſæpe enim utramque perlego; Cicero mihi videtur vere, ac facile defendere, me autem nihil aliud agere, quam fruſtra conari, ut aliquid mihi confingam. Hæc tamen cum tibi, Gyraldio, Azajolio, Sarachioque noſtro minime diſpliceat, mihi quoque non poteſt non placere. Quare ego hanc cum cæteris edendam ſtatui. Ac quoniam prope ſingulæ ſingulis inſcriptæ ſunt, hanc ut tibi potius, quam cuiquam amicorum darem, Orationis ratio poſtulare videbatur. Poeta enim erat Archias egregius, neque tu in ea facultate in ultimo loco es reponendus. Ille Græcus ob ſuas ſingulares virtutes Civis Romanus factus eſt; tu item Ligur Ferrarienſi Civitate ob tuos optimos mores donatus es. Continuo ille, ut Romam venit, Mario, & Catulo Coſſ. mire placuit; tu, ut Ferrariam acceſſiſti, ita HERCULI, ac FRANCISCO Fratribus Principibus Ateſtiis probatus es, ut hic te primum a ſecretis deligeret, ille vero ab hoc in eundem locum te paulo poſt depoſceret. Archias nobilioribus familiis Romanis familiariter utebatur; tu Ferrarienſes omnes ita familiaritate devinctas habes, ut domi multo rarius ſis, quam ad amicos. Ille denique verſibus Hiſtoriam Romanam perſecutus eſt; tu in ea jam multos Libros de Cæſaris rebus præclare geſtis, præter eos octo, quibus Germanicum bellum Italico ſermone vere, ac ſplendide proſequutus es, qui nunc ſub prælis ſunt, habes abſolutos. In eo vero Archia ipſe es felicior, quod nullus Gracchus eſt, certe nullus Riccius umquam erit, qui tibi Civitatem eripere ſtudeat. Quibus omnibus, ut dicebam, rationibus ita tua hæc cauſſa eſſe videbatur, ut ſi hæc a me per imprudentiam alii inſcripta eſſet, tu eam jure tuo æquiſſimo a me in judicio repetere poſſes;

id

Digitized by Google

id quod ne eveniret, prudenter cavi. Nullum enim judicium expectans, eam tibi dicavi, tuamque totam esse volui. In qua siquid etiam erit, quod ab hac ratione sejunctum, nostræque adjunctum sit, id quoque parti tuæ adjunxeris, ut cum totam tuam habeas accusationem nostram, tum ut alii hanc quoque mei summi erga te amoris significationem testatam habeant. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lanfranco Gypsio S. D.

Orationem in Bartholomei Ferrinii funere a se scriptam sub ejus nomine exire velle significat, ut secum tantum amicum defleat, paremque luctum pari benevolentiæ reddat.

16. VIdes, Gypsi, qua conditione homines simus nati, quaque nobis ea vel cum belluis communis, nisi longe etiam inferior interdum sit. Ferrinius adolescens optimis moribus, vita integerrima, fructu jam maximo, qui tamen longe major sperabatur, tam subito nobis ereptus est, ut repentino mortuus videri possit. Quem ego casum, quam communem amicorum jacturam, quæ in eo maxima facta est, cum multis modis mecum lugerem, neque meo tamen dolori, neque ejus virtuti a me satis factum esse duxi, nisi meis lacrymis aliis quoque lacrymas commoviſſem. Quare hanc Orationem, quam in ejus funere scripsi, edere statui, sperans id me eo modo ab omnibus, qui eam legerent, facile consequi posse. Ea vero separatim, ut sub tuo nomine exiret, volui. Sciebam enim, te in primis illum amasse, summoque ejus desiderio quotidie gravius commoveri, ut nihil dubitarem, quin tibi hujus lectione istas lacrymas excuterem facillime, ac hoc quoque modo si mecum tantum amicum defleres, tibi foret longe gratissimum. Lege igitur, ac desle, paremque luctum pari benivolentiæ redde; in primis autem etiam atque etiam diligenter, ut valeas, cura. Vale.

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aloysio Atestio Cardinali S. D.

Ejus hortatu, atque adeo impulsu Orationem pro T. Annio Milone in M. Bruti sententiam a se compositam fuisse ostendit, se tamen totum Bruti sententiæ non addixisse, aut ad ejus tantum rationem suam hanc defensionem circumscripsisse, sed multa etiam de suo, quæ in Milonis defensionem commode cadere videbantur, in eam haud fortasse inepte conjecisse.

17. CUm tibi eam Orationem, quam Cicero pro Milone habuit, superioribus mensibus ad explicandum aggrederer, scio, te plane recordari, me multa in ejus, ut mos est, initio, quæ ad totius causæ planiorem intelligentiam pertinerent, continuo commemorasse, in quibus neque id postremo est omissum, M. Brutum hanc quoque defensionem, sed in aliam tamen, atque Cicero fecit, sententiam a se conscriptam edidisse, etsi eam nullam habuit omnino. Hic enim fortasse animi sui altitudinem secutus, Milonem cædem hanc fecisse, magis ut Reip. subveniret, quam ut saluti suæ prospiceret, defendi maluisse videtur: præsertim cum, Clodium occidi maxime e Rep. esse, omnibus constaret. Quod cum audisses, tum, ut cætera soles, argute, ac familiariter; cur tu, Ricci, inquis, ut olim in Archiam contra Ciceronem, nunc pro Milone cum ipso Cicerone in hanc Bruti sententiam causam istam non agis? Cur non vides, si divinare possis, quæ a Bruto in hanc defensionem induci potuissent, atque ea tuo stylo Orationi postea mandes? Tum ego inquam, quid agis, Aloysi? ut ego Bruti sensa, atque consilia, quæ ne C. quidem Cæsar in suam salutem odorari potuit, perscrutari audeam; atque rem eam, quæ innumerabilia sæcula in hominum ignoratione involuta delituit, atque de qua nullum aliud vestigium extat, quam cum Bruto quibusdam placuisse, ita crimen hoc defendi posse, interfici Clodium pro Rep. fuisse, ego nunc investigem, atque ex suis densissimis tenebris in lucem eruam? Nimium tu mihi tribuis, nimisque grave onus imponis. Nam ista tua exhor-

hortatio tantum apud animum meum valet, quantum si aperte imperasses. Fac enim, ut in ea caussa [nunquam enim quæ Brutus] ego tamen a me haud inepta, atque validissima videam multa; fac, quæ acute perspexero, ea postea apte, atque composite constituam; præterea hæc eadem ut docendo probe explicem, dicendo magnifice exornem; amplificando, quantum fieri possit, extollam; summa vero dicendi vi, summoque artificio, quorum in me neutrum est, nisi exile, atque perpusillum, quo velim, Judices impellam, unde autem caussæ meæ conducat, etiam revocem, ut item in Clodium ejus cædis caussam, atque adeo in Remp. ipsam manifeste conferam, ut denique in Clodii morte Reip. salutem, atque omnium Civium tranquillitatem, atque securitatem, Deorum etiam reverentiam, cultum, atque eorum Templorum incolumitatem constitutam esse convincam; quid tandem adversario meo respondebo, cum objecerit, non fuisse privati viri publicas injurias ulcisci, non licere Civem a Cive interfici, Remque publicam suos fasces, suas secures, suos Magistratus habere, quibus suos fontes suo supplicio afficiat? Totus ego in caussa hærebo; oratio, vox me deficiet; vincar. At alicunde, subdis, hoc quoque tibi succurret. Nihil enim tam abstrusum, tamque absconditum est ad inveniendum, quin, si diligenter quæratur, tandem etiam inveniatur. Modo industriam tuam adhibeas in inquirendo, nihil dubito, quin, quibus hoc quoque optime refellas, atque in ipsum adversarium rejicias, argumenta, atque majorum exempla facile reperias. Istud facile, inquam, ne mihi difficillimum sit, valde metuo. Sed cum ita velle te sentio, morem tibi geram, hac tamen Lege, atque conditione, ut magis tibi hoc quoque modo imitandi formam aliquam demonstrem, quam ut Milonis caussæ me quicquam prodesse posse sperem. Quod ut mihi innuisti, ad reliquam Orationis interpretationem perrexi, qua postea tota feliciter absoluta, nihil antiquius habui, quam ut hanc statim aggrederer, quam, ut semel aggressus sum, non prius de manibus omisi, quam habui probe absolutam. Etsi in ea uni isti Bruti sententiæ me tamen non totum addixi, aut ad ejus tantum rationem meam hanc defensionem circumscripsi. Multa enim ex meo, quæ in Milonis defensionem commode cadere vi-

de-

Digitized by Google

debantur, in eam [quemadmodum videbis] haud fortasse inepte conjeci. Hanc tibi mitto, sed ea tamen conditione, quam tibi paulo supra dicebam; mitto, ut in ea potius cum summa benevolentia erga te mea meam in ea scriptione imitationem, quam ullam satis validam Milonis defensionem videas; in qua si quid tamen offenderis, quod pro eo haud imperite a nobis sit disputatum, id totum tuum accipies, cujus mandati fideli, atque assidua recordatione ita in eam curam incubuerim, ut præter hanc meam imitandi rationem, Milonianæ etiam defensionis aliquid attigisse, videri potuerim. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Lanfranco Gypsio S. D.

Rationem affert, cur ei potissimum Orationem hanc inscribat, & in ejus virtutis, ac prudentiæ laudes excurrens hortatur, ut pergat optimis consiliis suis Principem juvare, Civitatem conservare, nomenque suum in dies amplius immortalitati commendare.

18. CUm tibi quotidie, Gypsi, aliquid ex meis scriptis mittere soleam, idque semper jure faciam æquissimo, hoc tamen, quod nunc mitto, æquiore facere non possem. Nam cum hoc totum, de quo in præsentia agitur, a te profectum sit, cui honestius quasi remitteretur, prorsus erat nemo. Tu enim, Gypsi, ne innocentissimus Vir ab audacissimo latrone opprimeretur, effeciſti; tu idem, ne honestissimi, ac probatissimi Viri, Cives tui, per miseros cruciatus necarentur, optime curasti; tu denique, ne Princeps tuus sceleratissimi hominis dolis in maximum mœrorem, in suorum autem Civium multo majus odium raperetur, prudentissime providisti. O Virum vere Christianum, atque ad communem utilitatem natum, qui etiam in Judæum æquitatem tuam probasti, tuis autem Civibus, tuo Principi tam præsto affuisti! Nihil mihi nunc communis Patriæ charitas, nihil affinitatis propinquitas, nihil a pueris nobis mutuus amor, qui una etiam cum ætate accrevit simul, ulli impedimento sit, quin, quæ de virtute tua, de summa prudentia quisque verissime prædicat, ego hoc

loco

Digitized by Google

hoc leviter attingere possim. Tuo, inquam, Gypsi, beneficio, tua singulari sapientia, tuo divino judicio factum est, ne improbitas, ne scelus perpetuo in Civitate dominaretur, boni omnes jacerent, & opprimerentur. Nam qui summo scelere crevisset, quid aliud, quam scelera, ut cumulate nefarius esset, vel ut potius tanto sceleri quasi gratiam referret, perpetuo exerceret, cieret? At in qua causa, Dii boni! id effecisti? in qua de cæde Principi constituta agebatur; in qua gravissima argumenta; literæ conjuratorum afferebantur; accusator autem tam acris, tam audax esset, ut non modo rationibus judicium acriter urgeret, sed suo capite ipso vincere conaretur. Tu tamen continuo, quanti res esset, optime animadverteus, numquam animum induxisti tuum, ut temere crederes; ut ad Judicium festinares; imo usque eo tua prudentia sustinuisti in inquirendo, quoad quasi sua sponte veritas patefacta est, quoad Deus lumen caussæ attulit, dolos, ac totum maleficium detexit; cui uni tuæ prudentiæ hoc, quod nunc agimus, quodque posteri agent, quietissimi otii, ac securissimæ tranquillitatis, omnes libentissimis acceptum referimus animis. Perge vero, Gypsi, istis optimis consiliis, ista vera prudentia Principem juvare; Civitatem conservare; nomen tuum in dies amplius immortalitati commendare; para iis, qui scribunt hujusmodi argumenta; præbe etiam, si potes, his majora. Deus te in eum, quem habes apud Principem tuum amplissimum, delegit locum; Deo, ut facis, perge gratus esse, hoc est, iis, quibus injuria affertur aliqua, præsto adsis, eos defende, tutare. Interea autem a nobis habe hoc pusillum laudis tuæ præconium, longe a Deo Opt. Max. meritorum locupletiorem expectans. Vale.

BAR-

Digitized by Google

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Aloysio Ateſtio S. D.

Libros tres de Imitatione Alphonſo Principi primum inſcripeos multo correctiores, & emendatiores Aloyſio Fratri in ſecunda editione nuncupat. Conſilii ſui cauſſam affert, & quibus rationibus ad idem Opus cum Fratre communicandum compulſus fuerit, exponit, eumque hortatur, ne ſibi deſit in ejuſdem Operis præceptis recte, ac ſedulo ſervandis.

19. SCripſi ego, Aloyſi, tres hoſce libros de Imitatione Alphonſo Principi, Fratri tuo, mihique in hiſce humanioribus ſtudiis, etiam cum tu in cunis eſſes, Alumno, non tam ut hoc quoque locupletiſſimo teſte meum erga illum amorem maxime teſtatum ei relinquerem, quam ut hoc etiam docendi modo illi non deeſſem. Jam hic tertius agitur annus, cum primum opus eſt editum, nulli alii inſcriptum, quam cui erat ſcriptum. Nunc vero cum hoc ipſum multo correctius, emendatiuſque ſecundo edere ſtatuiſſem, ac alicui item Principi inſcribere pari ratione ſtatuiſſem, ex iis, qui ſe mihi offerebant, cui illud hac ſua ſecunda editione quaſi dono mitti poſſet, te mihi nullus opportunior oblatus eſt. In omnibus enim, ut omnia diligenter providiſſem, numquam id mihi ſatis cavere poteram, ne viderer, quod ajunt, ex una filia duos mihi generos comparare, ac ex eadem fidelia duos parietes dealbare voluiſſe; qua ſuſpicione in te uno prorſus liberatus ſum. Nam cum frater ſit fere alter cum fratre, in hac mea tibi inſcriptione de Fratre tuo nihil detraxero, quod tibi cum eo hac fratris ratione non commune ſit. Ad hæc accedit, quod pari amore te proſequi videbor, qui pari etiam munere te ſim proſecutus. Nam ſi quid aliud tibi ſeparatim ſcribere voluiſſem, nihil erat; aut ſi erat omnino, certe cum hoc de Imitatione non erat comparandum. Præterea vero qui ego, qui alios imitari doceam, ab imitatione diſcederem? qui cum vos conjunctiſſima voluntate, atque mutuo inter vos maxime amari viderem, hoc modo meis ſcriptis disjungere, atque ſeparare facile vide-

Digitized by Google

videri possem. Ætas item nunc tua est, quæ Fratris erat, cum illi hoc scripsi, studia eadem, par etiam intelligendi ratio, quibus rationibus non solum suasus, sed etiam tractus hoc cum Fratre tuo charissimo tibi communicavi; quam tamen fraternam communionem si magis libet propriam tuam tibi efficere, id facile a te obtinere poteris. Neque quicquam aut propinquitatis, aut honestatis rationem violabis, si ita in hujus operis præceptis versabere, itaque hisce unis operam dabis, ut brevi tu studii nihil te pœniteat. Ex quo isto tuo studio ego tibi polliceor non multum abesse, cum hanc non parvam voluptatem capias. Ingenium tibi non deest; commoditas quantam vis, datur; a me vero magistro tuo, quod ad hanc rem facit, nihil desiderabis; ut tantum tibi providendum sit, ut tute ipse tibi ne defuisse videare. Vale.

Cum Joannes Baptista Pigna Epistolam ad Bartholomæum Riccium misisset, ut eam corrigeret, Riccius totam delendam censuit, hancque a se conscriptam remisit, in qua narratur, ab Alphonso Ferrariæ Principe Pignæ provinciam demandatam fuisse laudandi in funere Herculem Patrem suum Ferrariæ Ducem.

20. CUm ex Italia in Lotharingiam ad Alphonsum Ferrariæ Principem per dispositos equos properans Lutetiam Parisiorum perveniissem, atque apud te Livium fratrem tuum, collegam meum, commorari audissem, nihil antiquius habui, quam ut te viserem. Quare continuo cursum meum contineo, atque ad vos diverto. Quo vultu, quo sermone, quibus mutuis complexibus acceptus sim, plane scio. Qua prima lætitia dum inter tres fratres [ut me tertium vobis in amore numerem] perfrueremur; ecce tibi tertia nocte a Ferrariensi Legato nuntium, duos Tabellarios brevissimo temporis inter utrumque interposito intervallo Ferraria cum literis advenisse; ad quem nuntium continuo omnes animum suspensum habuimus, quisque quid magni, ac mali potius allatum suspicans; tu vero in primis, qui quasi divinans, quod postea re comprobatum est, mihi hoc, inquis, præsagit animus, aut Herculem Ducem Ferrariæ graviter laborare, aut jam vitam cum morte commutasse. In quo sermone ita tu, quæ tua est pru-

den-

dentia, differuisti, ut humanæ conditionis fluxam, atque incertam rationem prudentissime defleres, nihilque homine ipso esse miserius certissimis argumentis, atque re ipsa facile convinceres. Factum postridie suspicionem tuam sequitur. Palam enim, Herculem Ferrariæ Ducem mortuum esse, vulgatur. Quare Princeps Filius ad ejus funus primo quoque tempore se comparat; navem tandem conscendit, ubi cum multa, quæ ad Ditionis suæ gubernationem pertinere putabat, animo secum versaret: quod, inquit, ad Exequias, Pignæ pars ea erit, ut Pater Hercules justa Oratione laudetur. Tum ego me statim ad eam conscribendam compono, neque prius de navi, quam ex suscepto munere, exeo. Quam Orationem postea Ferrariæ non semel regustavi, atque expolivi. Hanc tibi ante, quam haberetur, mittere placuit, idque multis, iisque honestissimis de caussis; & quod commode id facere possim, qui hanc in Principis fasciculum, qui isthuc dedita opera mittit, conjiciam; deinde, quia ipse tua Divinatione mihi ad eam quasi materiam præparasti; postremo, ut tibi aliquo modo animi erga te mei gratam aliquam, qui me tam amice domi tuæ tot dies habueris, significationem facerem; tametsi nunc eam tibi mea manu descriptam mitto, quam postea publica non solum descriptam, sed etiam inscriptam sum missurus. Vale.

ANNÆ ATESTIÆ PRINCIPI

Bartholomæus Riccius S. D.

In edenda Epistola ejus Parenti scripta, atque inscripta se ipsi quoque gratum facturum ait, eamque cum Patre habituram, quali scriptione in suis Latinis literis uti debeat.

21. ETsi, quæ sequitur, epistola, Herculi parenti tuo, Principi optimo scripta, atque inscripta est, eaque satis superque habere poterat, si tanta ejus inscriptione in vulgum ederetur, ego tamen Princeps amplissima, qui paulo sum ambitiosior, cum mihi nunc hoc facultatis offerretur, ut tibi quoque in hac ejus editione quodam modo gratificarer, eam cupide arripui, non

Digitized by Google

quod me fugeret, quin tuæ ampliſſimæ virtutes magis dignæ eſſent, quæ multis, ac magnis voluminibus celebrarentur, quam hoc modo, quaſi laudis guttula, aſpergerentur. Sed ea a locupletiſſimis Scriptoribus tibi expectare licebit; utinam poſſem a me quoque fortaſſe alias addere. Id enim eo tibi animo præſtarem, quo Fratri tuo Principi olim feci libentiſſimo. Nunc autem cum Patre tuo ſatis habebis, ſi, qua ſcriptione in tuis Latinis literis uti debeas, a nobis didiceris. Vale.

BARTHOLOMÆUS RICCIUS

Renatæ Principi Ferrariæ S. D.

Sub ejus nomine Orationem in vulgus exeuntem de laudibus Franciſci Regis Galliæ Sororis Viri recitatam in iis Inferiis, quas Hippolytus Ateſtius Cardinalis illi Ferrariæ perſolvi juſſerat, tamquam conſolationem offert.

22. FEci Orationem de laudibus Franciſci Regis Galliæ Sororis tuæ Viri, quæ habita eſt in iis Inferiis, quas Hippolytus Ateſtius Cardinalis illi Ferrariæ perſolvi juſſit. Sed quid egò me illam feciſſe dixi? immo verius, ut veteres rectius loquebantur, eam faciebam. Nam ad illam integram & majori volumine opus erat, & quod in funere fieri ſolet, tempore & multo longiori; quo impedimento & multæ a me ex ejus laudibus omiſſæ ſunt, & quas attigi, ſuo ornatu non ſatis ſunt conſcriptæ. Hanc tamen [utcumque eſſet] cum ii, qui Regium funus curarunt, in Galliam Cardinali Hippolyto mittere vellent, atque eo modo mittere, ut ſuum ſtudium, ſuamque diligentiam inde quoque illi maxime probarent, rati ſunt id eo modo aſſequi poſſe, ſi publica deſcriptione, quemadmodum vides, eam mitterent ſcriptam. Quod cum neque ipſe illis gravate concederem, continuo, ut dicunt, excuſſa eſt. Sed cum ego viderem quo ipſa quoque luctu, ac mœrore tantum Regem proſequereris, tametſi multo ante cum literis, tum & Nuntiis tuis de iſto ipſo tuo ſqualore in Gallia auditum eſſe ſcirem, putavi tamen tibi minime ingratum accidere, ſi hæc mea Oratio non ſine aliqua tui mentione & illuc perferretur, & ubi-

Digitized by Google

ubique legeretur. Itaque volui, ut ſub tuo nomine in vulgum exiret. Hanc igitur habe, atque cum cæteris ut Orationem ſi minus juſtam, ſeparatim ſaltem ut conſolationem fortaſſe non ingratam lege. Nam in Regis laudibus mecum recenſendis illud ſolatium capies, quod ſi tibi dolorem iſtum tuum univerſum exhaurire non poſſit, certe eum magna ex parte ſit tamen levaturum. Vale.

Digitized by Google

INDEX EPISTOLARUM

BARTHOLOMÆI RICCII

Ad Ateſtios Principes.

LIBER I.

BArtholomæus Riccius Sororibus Ateſtiis Principibus Lucretiæ, & Leonoræ. Epiſtola nuncupatoria. pag. 3
1. B. Riccius Herculi Ateſtio Principi. 5
2. Idem eidem. 9
3. Idem eidem. 10
4. Idem eidem. 11
5. Idem eidem. 22
6. Idem eidem. 23
7. Idem eidem. 24
8. Idem eidem. 26
9. Idem eidem. ibid.
10. Idem eidem. 27

LIBER II.

1. Bartholomæus Riccius Herculi Ateſtio Principi. 35
2. Idem eidem. 36
3. Idem eidem. 38
4. Idem eidem. 39
5. Idem eidem. ibid.
6. Idem eidem. 40
7. Idem eidem. ibid.
8. B. Riccius ſuorum Civium nomine Hippolyto Ateſtio Cardinali. 42
9. B. Riccius Hippolyto Ateſtio Cardinali. 43
10. B. Riccius Renatæ Ateſtiæ Principi Ferrariæ. ibid.
11. Idem eidem. 44
12. B. Riccius Alphonſo Ateſtio Principi. 45
13. Idem eidem. 47
14. Idem eidem. 49
15. B. Riccius Annæ Ateſtiæ Herculis Filiæ. 50
16. B. Riccius Annæ Ateſtiæ Principi. 51
17. B. Riccius Aloyſio Ateſtio. 52
18. Idem eidem. 53

Digitized by Google

INDEX EPISTOLARUM

BARTHOLOMÆI RICCII

Joanni Baptiſtæ Campegio Balearium majoris Epiſcopo inſcriptarum.

LIBER I.

B Artholomæus Riccius Joanni Baptiſtæ Campegio. Epiſtola nuncupatoria. 58
1. B. Riccius Carolo Auſtrio Philippi Filio Hiſpaniæ Principi. 62
2. B. Riccius Herculi Campegio. 65
3. B. Riccius Thomæ Cuſpio XL. Viro. 66
4. B. Riccius Herculi Malvetio XL. Viro. 67
5. B. Riccius Camillo Paleotio XL. Viro. 69
6. Idem eidem. 70
7. Idem eidem. 73
8. Idem eidem. 75
9. B. Riccius Franciſco Bolognetio XL. Viro. 75
10. Idem eidem. 77
11. B. Riccius Joanni Antonio Locatellio. 79
12. Idem eidem. 81
13. Idem eidem. ibid.
14. Idem eidem. 82
15. B. Riccius Sylvio Bertolajo. 83
16. B. Riccius M. Tullio Berojo. 84
17. Idem eidem. ibid.
18. Idem eidem. 86
19. Idem eidem. 87
20. B. Riccius Sebaſtiano Regulo. 88
21. Idem eidem. 89
22. Idem eidem. 90
23. Idem eidem. 91
24. Idem eidem. 96
25. B. Riccius Camillo Filio. ibid.
26. Idem eidem. 97

Digitized by Google

LIBER II.

1. Bartholomæus Riccius Laurentio Gambaro. 98
2. B. Riccius Camillo Filio. 100
3. Idem eidem. 101
4. Idem eidem. 102
5. Idem eidem ibid.
6. Idem eidem. 103
7. Idem eidem. 104
8. Idem eidem. 107
9. Idem eidem. 108
10. B. Riccius Petro Mercantio. ibid.
11. B. Riccius Jacobo Invitio. 109
12. B. Riccius Seraphino Jacobejo. ibid.
13. B. Riccius Fabricio Reſecio. 110
14. B. Riccius Benedicto Manzolio. 112
15. Idem eidem. 114
16. Idem eidem. 115
17. Idem eidem. ibid.
18. B. Riccius Petro Benentendio, Bernardo Bergontio, Paulo Leonio Judicibus. 120
19. B. Riccius Lucio Paganutio. 122
20. B. Riccius Sperono Speronio. ibid.
21. B. Riccius Jacobo Rufinio. 123
M. Antonius Flaminius ad Bartholomæum Riccium. 124
22. B. Riccius Jacobo Rufinio. 125
23. B. Riccius Bartholomæo Bertonio. 126
24. B. Riccius Joanni Rondinellio. 127
25. B. Riccius Franciſco Cornelio Marci Antonii Filio-Io. ibid.
26. B. Riccius Jacobo Cornelii Georgii Filio. 128
27. B. Riccius Pompilio Amaſejo. 130
28. B. Riccius Joanni Cepalio. 131
29. B. Riccius Herculi Ateſtio Taſſoniano Nicolai Filio. 132

LIBER III.

1. Bartholomæus Riccius Bartholomæo Cavalcantio. 134
2. B. Riccius Sylvio Antonianio. 135

3. Idem

Digitized by Google

3. Idem eidem. 136
4. Idem eidem. 138
5. Idem eidem. ibid.
6. Idem eidem. 139
7. Idem eidem. 141
8. Idem eidem. 142
9. Idem eidem. 143
10. Idem eidem. 146
11. Idem eidem. 147
12. Idem eidem. 149
13. Idem eidem. 150
14. Idem eidem. 152
15. Idem eidem. 154
16. Idem eidem. 155
17. B. Riccius Laurentio Frizolio. 156
18. Idem eidem. 158
19. Idem eidem. 159
20. B. Riccius Franciſco Tonanio. 160
21. B. Riccius Laurentio Ochio. 161
22. B. Riccius Aonio Paleario. 162
23. B. Riccius Dario Bocatinio. 163
24. B. Riccius Baſilio Milanio. ibid.
25. B. Riccius Lollio. 164
26. Idem eidem. 165
27. B. Riccius Lazaro Sabellio. 165
28. B. Riccius Franciſco Robertellio. 166
29. B. Riccius Vincentio Cartario. 167
30. B. Riccius Sulpitio Tombeſio. 168
31. B. Riccius Octobono. 169

LIBER IV.

1. B. Riccius Andreæ Cornelio Cardinali. 170
2. B. Riccius Georgio Cornelio. 171
3. B. Riccius Philippo Cardinali Giſlerio XL. Viro. ibid.
4. B. Riccius Lanfranco Gypſio. 172
5. B. Riccius Marco Antonio Cornelio. 173
6. B. Riccius Honorio Stellæ. 174
7. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Rhamnuſio. 175
8. B. Riccius Paulo Rhamnuſio. 176
9. B. Riccius Joanni Martino Peregrinio. 177
10. B. Riccius Angelo Angelinio. 178

Digitized by Google

11. B. Riccius duobus Philippis, Braſchio, & Savorellio. 179
12. B. Riccius Philippo Braſchio. ibid.
13. Idem eidem. 181
14. B. Riccius Nicolao Zanellio. 182
15. Idem eidem. 183
16. B. Riccius Franciſco Raſchio. ibid.
17. B. Riccius Joanni Antonio Rondinellio. 185
18. B. Riccius Joanni Hieronymo Ravanio. 186
19. Idem eidem. 187
20. B. Riccius Jacobo Sorbio. ibid.
21. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Zavariſio. 188
22. B. Riccius Antonio Ferrario. ibid.
23. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Bovio. 189
24. B. Riccius Bartholomæo Salio. 190
25. B. Riccius Octavio Abioſio. ibid.
26. B. Riccius Sebaſtiano Briccio. 192
27. Idem eidem. ibid.
28. B. Riccius Sebaſtiano Briccio. 193
29. B. Riccius Criſpo Ferrario Prætori. 194
30. B. Riccius Paulo Manutio. 195
31. B. Riccius Carolo Sigonio. 196
32. B Riccius Bernardo Lauredanio. 197
33. B. Riccius Joanni Vitrianio. 198
34. B. Riccius Hectori Mirolio. 199
35. B. Riccius Sylvio Portio. 200
36. B. Riccius Franciſco Martellio. 202
37. B. Riccius Aloyſio Barbaro. ibid.
38. B. Riccius Hieronymo Zoppio. 204
39. B. Riccius Thomæ Muſtio. 205
40. B. Riccius Aloyſio Durellio. 206
41. Idem eidem. 207
42. Idem eidem. ibid.
43. Idem eidem. 209
44. B. Riccius Antonio Ferrario. ibid.
45. B. Riccius Marco Antonio Gambaronio. 210
46. B. Riccius Hippolyto Zafaleonio. 211
47. Idem eidem. 212
48. Idem eidem. 213.
49. B. Riccius Laurentio Frizzolio. ibid
50. B. Riccius Joanni Vitrianio. 214
51. B. Riccius Tireſio. ibid.

Digitized by Google

INDEX EPISTOLARUM

BARTHOLOMÆI RICCII

Ad Familiares.

LIBER I.

B Artholomæus Riccius Patriæ ſuæ. Epiſtola nuncupatoria 216
B. Riccius Lectori. 220
1. B. Riccius Petro Bembo. 222
2. Petrus Bembus Bartholomæo Riccio. 224
3. B. Riccius Petro Bembo. 226
4. B. Riccius Petro Bembo Cardinali. 227
5. Petrus Bembus Bartholomæo Riccio. 229
6. B. Riccius Andreæ Navagerio. ibid.
7. Idem eidem. 230
8. Idem eidem. 231
9. Idem eidem. 232
10. B. Riccius Joanni Cornelio. 233
11. B. Riccius Joanni Cornelio. 237
12. B. Riccius Auguſtino Abioſio. 238
13. Idem eidem. 241
14. Idem eidem. ibid.
15. Idem eidem. 242
16. Idem eidem. 243
17. Idem eidem. 244
18. Idem eidem. ibid.
19. Idem eidem. 245
20. Idem eidem. 247
21. Idem eidem. 249
22. Idem eidem. 250
23. B. Riccius Auguſtino Abioſio Bartholomæi Filio. 251
24. Idem eidem. 252.
25. B. Riccius Pierio Valerianio. 253
26. B. Riccius Alexandro Magiolio. 254
27. B. Riccius Georgio Cornelio. ibid.
28. B. Riccius Auguſtino Carrario. 256
29. B. Riccius Julio Portulachio. 257

30.

Digitized by Google

30. Idem eidem. 258
31. Idem eidem. 259
32. Idem eidem. ibid.
33. Idem eidem. 260
34. B. Riccius Decurionibus ſuis Lugienſibus. 261

LIBER II.

1. Bartholomæus Riccius Antonio Braſavolio Muſæ. 263
2. B. Riccius Bonifacio Rugerio. 264
3. Idem eidem. 265
4. Idem eidem. 266
5. Idem eidem. 267
6. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Eletio. 270
7. Idem eidem. 271
8. B. Riccius Benedicto Lampridio. ib.
9. B. Riccius Hippolyto Orio. 273
10. Idem eidem. 274
11. B. Riccius Sebaſtiano Corradio. ibid.
12. Idem eidem. 275
13. Idem eidem. 276
14. Idem eidem. 277
15. Idem eidem. 278
16. Idem eidem. 279
17. Idem eidem. 281
18. Idem eidem. 282
19. Idem eidem. 283
20. Idem eidem. ibid.
21. Idem eidem. 284
22. B. Riccius Venturæ Piſtophilo. 291
23. Idem eidem. ibid.
24. B. Riccius Gotardio Coſtio. 292
25. Idem eidem. 293
26. B. Riccius Bartholomæo Portio. 294
27. Idem eidem. 295
28. B. Riccius Joanni Renio. 296
29. B. Riccius Lazaro Sabellio. 297

LIBER III.

1. B. Riccius Bernardino Maſejo. 298
2. Idem eidem. 299

3. Idem

Digitized by Google

3. Idem eidem. 300
4. Bernardinus Mafejus Cardinalis Bartholomæo Riccio. 301
5. B. Riccius Bernardino Mafejo. 302
6. B. Riccius Lazaro Bonamicio. 304
7. Idem eidem. 305
8. B. Riccius Romulo Amafejo. ibid.
9. Idem eidem. 306
10. Idem eidem. 307
11. B. Riccius Paulo Manutio. 308
12. Idem eidem. 310
13. Idem eidem. 311
14. Idem eidem. 312
15. Idem eidem. 313
16. Idem eidem. 315
17. Idem eidem. 317
18. Idem eidem. 318
19. Idem eidem. 319
20. Paulus Manutius Bartholomæo Riccio. 321
21. B. Riccius Paulo Manutio. 323
22. B. Riccius Aldo Manutio Pauli Filio. 324
23. B. Riccius Gabrieli Cefanio. 325
24. Idem eidem. 326
25. B. Riccius Galeatio Gonzaghio. ibid.
26. Idem eidem. 327
27. Idem eidem. ibid.
28. B. Riccius Bartholomæo Mirolio Prætori. 329
29. Idem eidem. 331
30. B. Riccius Jacobo Grifolio. 332
31. Idem eidem. 333
32. B. Riccius Philippo Ferrio. 335
33. Idem eidem. ibid.
34. Idem eidem. 336
35. B. Riccius Aurelio Tibertio. 337
36. B. Riccius Bartholomæo Abiofio. 338
37. B. Riccius Jacobo Bonio. 339
38. Idem eidem. 340
39. B. Riccius Franciſco Siſenio. 341
40. B. Riccius Marco Gandulfio. 343
41. B. Riccius Marco Cornelio Spalatrenſi Archiepiſcopo Deſignato. 345
42. B. Riccius Marco Cornelio. 346

43. B.

Digitized by Google

43. B. Riccius Vincentio, & Joanni Marco Fantoniis Fratribus. 347
44. B. Riccius Antonio Angelio. 348
45. B. Riccius Julio Magnanio univerſæ Franciſcanæ Familiæ Generali. 349
46. B. Riccius Hieronymo Palanterio. 351
47. B. Riccius Alexandro Bruſantinio. 352

LIBER IV.

1. Bartholomæus Riccius Chriſtophoro Amadriſio Cardinali. 353
2. B. Riccius Vincentio Madio. 355
3. Idem eidem. 356
4. Idem eidem. 357
5. Idem eidem. 358
6. Idem eidem. 360
7. Idem eidem. 362
8. Idem eidem. 363
9. Idem eidem. 365
10. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Nicolutio Pignæ. 366
11. Idem eidem. 367
12. Idem eidem. 369
13. Idem eidem. 373
14. Idem eidem. 374
15. Idem eidem. 377
16. Idem eidem. 382
17. Idem eidem. 383
18. Idem eidem. 384
19. Idem eidem. 385
20. B. Riccius Alberto Lollio. 387
21. Idem eidem. 388
22. Idem eidem. 389
23. Idem eidem. 390
24. Idem eidem. 391
25. Idem eidem. 393
26. Idem eidem. 394
27. Idem eidem. 395
28. B. Riccius Antonio Luſitano. 396
29. B. Riccius Joanni Robertellio. 398
30. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Fuſchinio. 399
31. Idem eidem. 400

Digitized by Google

32. B. Riccius Franciſco Portio. 401
33. B. Riccius Antonio Commendunio. 402

LIBER V.

1. Bartholomæus Riccius Marco Antonio Flaminio. 404
2. Idem eidem. 405
3. Idem eidem. 406
4. Idem eidem. 407
5. B. Riccius Aonio Paleario. 410
6. Idem eidem. 413
7. Idem eidem. 414
8. Idem eidem. 415
9. Idem eidem. 416
10. Idem eidem. 417
11. Idem eidem. 418
12. B. Riccius Marco Antonio Antimacho. 419
13. B. Riccius Petro Valentinio. 420
14. B. Riccius Herculi Trotio. 421
15. B. Riccius Fabio Antimacho. 422
16. Idem eidem. ibid.
17. Idem eidem. 423
18. B. Riccius Franciſco Spulverinio. ibid.
19. Idem eidem. 425
20. Idem eidem. ibid.
21. Idem eidem. ibid.
22. B. Riccius Andreæ Naſcimbenio. 426
23. B. Riccius Achilli Bochio. 427
24. B. Riccius Alphonſo Bonazolio. 428
25. B. Riccius Didaco Pirio. 429
26. B. Riccius Antonio Mariæ Nigrizolio. 430
27. B. Riccius Laurentio Portio Sylvio. 431
28. B. Riccius Antonio Ferrio. 432
29. B. Riccius Bernardo Taſſio. 433
30. B. Riccius Virginio, atque Baptiſtæ Areoſtiis. 434
31. B. Riccius Renato Braſaulio. 437
32. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Contulio. 438

LIBER VI.

1. Bartholomæus Riccius Aloyſio Cornelio. 439
2. Idem eidem. 441

Digitized by Google

LIBER VIII.

1. Bartholomæus Riccius Cœlio Calcagninio. 532
2. B. Riccius Bartholomæo Ferrinio. 534
3. Idem eidem. 536
4. Idem eidem. 537
5. Idem eidem. 541
6. Idem eidem. 543
7. Idem eidem. 547
8. B. Riccius Auguſtino Muſtio. 548
9. Idem eidem. ibid.
10. Idem eidem. 549
11. B. Riccius Gregorio Gyraldio. 550
12. Idem eidem. 551
13. Idem eidem. 553
14. B. Riccius Ferranto Trotio. 555
15. Idem eidem. 556
16. Idem eidem. 557
17. B. Riccius Pantaleoni Magnolio. 558
18. B. Riccius Mario Nizolio. 559
19. Idem eidem. 560
20. Idem eidem. 561
21. Idem eidem. 562
22. B. Riccius Joanni Franciſco Frigimelio. 563
23. Idem eidem. 564
24. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Ferrio Mucino. 566
25. Idem eidem. ibid.
26. Idem eidem. 567
27. Idem eidem. 568
28. Idem eidem. 569
29. Idem eidem. ibid.
30. B. Riccius Flaminio Nobilio. 570
31. Idem eidem. 571
32. B. Riccius Camillo Campegio. 572
33. B. Riccius Antonio Poſſevinio. ibid.
34. Idem eidem. 573
35. Idem eidem. 574
36. B. Riccius Alberto Bolognetio. 575
37. Idem eidem. 576
38. B. Riccius Franciſco Bolognetio XL. Viro. 577

IN-

Digitized by Google

INDEX EPISTOLARUM

Bartholomæi Riccii ineditarum, aliarumque.

1. Bartholomæus Riccius Petro Victorio. 579
2. Idem eidem. 582
3. B. Riccius Joanni Franciſco Ottobonio. ibid.
4. Idem eidem. 583
5. B. Riccius Pio V. Pontifici Maximo. 584
6. B. Riccius Alphonſo Muſtio. 586
7. B. Riccius Aonio Paleario. 587
8. Aonius Palearius Bartholomæo Riccio. 589
9. B. Riccius Gaſpari Sardio. 590
10. B. Riccius Aloyſio Ateſtio Cardinali. 591
11. B. Riccius Bartholomæo Ferrinio. 594
12. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Pignæ. 597
13. B. Riccius Nicolao Bendidio. 598
14. B. Riccius Joanni Baptiſtæ Sarachio. 600
15. B. Riccius Hieronymo Faletio. ibid.
16. B. Riccius Lanfranco Gypſio. 602
17. B. Riccius Aloyſio Ateſtio Cardinali. 604
18. B. Riccius Fanfranco Gypſio. 605
19. B. Riccius Aloyſio Ateſtio. 607
20. Bartholomæi Riccii Epiſtola, quæ nomine Joannis Baptiſtæ Pignæ circumfertur. 608
21. B. Riccius Annæ Ateſtiæ Principi. 609
22. B. Riccius Renatæ Principi Ferrariæ. 610

Digitized by Google

INDEX RERUM,

Quæ continentur in Epiſtolis Bartholomæi Riccii ad Ateſtios Principes.

A

Accipitris, atque ejus generis avium cæterarum uſum in venando a Regibus, Principibus, ac Primariis Civibus adhibitum novum inventum eſſe Scriptorum optimorum teſtimonio confirmatur. pag. 53
Adoptati in alienas familias interdum retinebant ſua etiam prænomina, nomina, & cognomina. 4
Africani Scipionis fortuna adverſa. 28
Agnomen idem eſſe cum cognomine Ciceronis teſtimonio probatur. 16
Alexander Magnus a nullo alio ſe pingi, aut cælari paſſus eſt, quam ab uno Apelle, aut Lyſippo. 32
Alexander Magnus gloriam ſuam cum Achillis gloria conferens unum illi tantum Homerum invidebat, qui de eo tam magnifice, tamque præclare ſcripſiſſet. 32
Alexandri Magni fortuna adverſa. 28
Alexandri Magni laudes. 32
Alluſio faceta de libro Theſaurus *inſcripto.* 50
Aloyſio Ateſtio libri tres de Imitatione a Bartholomæo Riccio ſecundo inſcripti. 52
Alphonſo Ateſtio Bartholomæi Riccii libri tres de Imitatione primum inſcripti fuerunt. ibid.
Alphonſus Ateſtius Bartholomæi Riccii alumnus fuit. ibid.
Annæ Herculis Ateſtii filiæ laudes. 35
Annibalis fortuna adverſa. 28
In Aphoriſmis Hippocratis non omnia ſunt Hippocratis. 55
Ariſtippi, & Diogenis mutuæ objectiones. 48
In Ariſtotelis Problematibus non omnia ſunt Ariſtotelis. 55
Ateſtiorum Principum Familia cur ita appellanda, non autem Eſtenſium, vel Ateſtinorum. 11. 12. &c.

Digitized by Google

B

Bartholomæus Riccius delectus ab Hercule Ateſtio Principe ad Alphonſum Filium in humanioribus literis inſtituendum. 9
Blondus ducentorum annorum plus minus ante ætatem ſuam accipitris uſum in venatione a noſtris inventum aſſerit. 54
Brevitas adhibenda eſt in re non admodum magna. 39

C

Cicero aliquando palam ambire non dubitavit L. Lucejum, ut Hiſtoriam de rebus ſuis ſcribere maturaret. 29.
Cicero diſcentibus pueris proponendus. 9
Cicero L. Lucejum ſummis precibus oravit, ut Hiſtoriam de rebus ſuis ſcriberet. 32
A Cicerone opus ad Herennium non eſt ſcriptum, licet ipſi uni adſcribatur. 55
Ciceroni non eſt adjudicanda epiſtola ad Octavium. ibid.
Civitate donati ejus etiam nomine donabantur. 17
Cognomen, & nomen omnibus ſuis literis ſcribebatur, non ita prænomen. ibid.
Cognominibus pluribus multi honeſtari voluerunt. 16
In cognomine multo illuſtrior laus ſentitur, quam in nomine, & prænomine. 12
Communitate nominis Gentis dignitas non corrumpitur. 19

D

Deuculo naſcentes apud Romanos prænomen Lucium ſecum ab ortu afferebant. 14
Diogenis, & Ariſtippi mutuæ objectiones. 48
Diſtichon Prædo fuit volucrum *inter Martialis diſticha conjectum cur Martiali non adjudicandum.* 54
Docendi pueros genus mirum ad aliquod tempus ſine libro. 5. 6. 7. *&c.*
Domitiani tempore ex Svetonio Tranquillo accipiter in venationibus non adhibebatur. 54

Digitized by Google

E

Epistola ad Octavium Ciceroni non est adjudicanda. 55
Epistolarum volumen integrum cur alicui separatim inscribi non soleat. 3
Equi similitudo in orbe molam vertentis. 8
Equus nobilissimus quibus Ephippiis induendus. 32
Eridanus carminis nomen a Luysinio in Nuptiis Annæ Herculis Ateſtii filiæ compoſiti. 36

F

Familia Principum Ateſtiorum cur ita appellanda, non autem Eſtenſium, vel Ateſtinorum. 11. 12. &c.
Familiarum Romanarum prænomina. 11
In Familias alienas per adoptionem aſciti earum etiam nomen ferebant, a quibus adoptarentur. 17
In Ferrinii funere Orationem de ſcripto recitatam communibus amicis ad Herculem Principem mittit. 23
Filiabus aliis præter primogenitam alia nomina addebantur, ut tertia, quarta, quinta. 17
Filiis parentes qua ratione conſulere debeant. 24
Filius, & Pater eodem prænomine communiter apud Romanos vocabantur. 13
Florus pro prænomine cognomen *dixit.* 17
In funere Ferrinii Orationem de ſcripto communibus amicis recitatam ad Herculem Principem mittit. 23

G

Gentis dignitas nominis communitate non corrumpitur. 19
Gentis nomine nunc omnes malunt appellari, quam prænomine. 12
Gratiæ referendæ modus ampliſſimus. 25
Gratulatio de Cardinalatu Hippolyto Ateſtio delato. 42
Gregorius Lilius Gyraldius ſentiens, accipitris, atque ejus generis avium cæterarum uſum in venando a Regibus, & aliis adhibitum novum inventum non eſſe, refellitur. 54

Digitized by Google

H

Herculis Ateſtii laudes. 45
Herculis Ateſtii laus ob curam adhibitam, ut rerum ab Ateſtiis Principibus geſtarum Hiſtoria ſcriberetur. 30
Opus ad Herennium non eſt ſcriptum a Cicerone, licet ipſi uni adſcribatur. 55
In Hippocratis Aphoriſmis non omnia ſunt Hippocratis. ibid.
Hiſtoria Familiæ Principum Sfortiorum ab ineptiſſimo Scriptore edita manu ſua in ignem conjecta cum omnibus exemplaribus, quæ potuit reperire, ab Alexandro Manzolio, qui erat ex eadem Familia ortus. 33
Hiſtoriæ laudes. 27. 28. *&c.*
Hiſtoriam ſuam Titus Livius Senatus Romani publico decreto ſcripſit. 32
Hiſtoriam rerum ſuarum a poſteris expectantes multa peccant. 29.
Ad Hiſtoriam ſcribendam quæ requirantur. 31
Hiſtorici diverſorum populorum quinam. 32. 33
Hiſtorici Veneti ad ſcribendam Hiſtoriam & decreto, & mercede publica delecti. 32
Hiſtoricus qualis eſſe debeat. 27. 28. *&c.*
Homerus maximi ab Alexandro Magno habitus. 32
Hominum genera tria, de quibus optime mereri poſſumus. 30.
Hoſtem vincere non tam virtutis eſt, quam fortunæ. 38

I

Opus de Imitatione Herculi Patri, & Filio Auctor exhibet. 22
Imitatione, & lectione Auctores ediſcendi. 8
Imperator non minus diligentiæ debet adhibere in iis rebus deſcribendis, quas ſtrenue geſſit, quam habuit fortitudinis in iis ipſis agendis. 33
Imperatori nihil magis adverſum, quam Hiſtorico carere, qui ejus geſta immortalitati commendet. 28
Inſtituendi filii Principis in humanioribus literis ratio facillima. 5. 6. *&c.*
Interpretatio a Riccio facta quatuor Virgilii verſuum ex Eclo-ga VII. Melibœus *inſcripta.* 50

Digitized by Google

L

Lectione, & imitatione Auctores ediscendi. 8
Leges magis denominantur a nominibus, quam a cognomine. 18
Libri tres de Imitatione primum inscripti Alphonso Atestino Principi, deinde post tres annos multo correctiores, & emendatiores Aloysio ejus Fratri. 52
Ad Liorum puer Principis cur non sit instituendus. 7
Littera de libris tribus de Imitatione Aloysio Atestino in secunda editione inscriptis. 52
Litterariae rei cognitio qua ratione parando. 6. 7. &c.
Litterarum laus. 6
Lugiensium nomine preces ad Ferrariae Principem, ut in exigua frumenti messe ab imperata vi annonae liberentur, vel saltem leventur. 10

M

Madii Philosophi laudes. 48
Magister qua ratione gerere se debeat in docendo, & quomodo discipulos possit facile in sui amore continere. 5. &c.
A Magistro aut numquam, aut perparce pueri verberandi. 6
Manzolius Alexander sua manu combussit libros omnes a se emptos, quibus continebatur Historia Familiae Principum Sfortiorum ab ineptissimo Scriptore edita, ex qua ipse ortus. 33
Mortuis prodesse officium maximum. 30
Mulieris praenomen qua ratione scriberetur. 13
Municipale jus Ferrariense cur in aliquibus corrigendum, & ad aequiorem rationem diligentius instituendum. 40. 41

N

Neapolitani Reges unum in primis Joannem Pontanum ad scribendam Historiam delegerunt. 32
Nomen, & cognomen omnibus suis litteris scribebatur, non ita praenomen. 12
Nominis communitate Gentis dignitas non corrumpitur. 19

Digitized by Google

Nominis terminationes. 17
Nova semper admirationem afferunt, percognita postea miram voluptatem. 7
Nutrices pueros sine libro docent. ibid.

O

Officium maximum mortuis prodesse. 30
Opus ad Herennium non est scriptum a Cicerone, licet ipsi uni adscribatur. 55
Opus de Imitatione Herculi Patri, & Filio Bartholomæus Riccius exhibet. 22
Oratio Sallustii in Ciceronem, & quæ illi respondet, neutrius eorum est. 55
Orationem in Ferrinii favore recitatam de scripto communibus amicis Bartholomæus Riccius ad Herculem Principem mittit. 23

P

Parentes qua ratione filiis consulere debeant. 24
Pater, & filius eodem prænomine communiter apud Romanos vocabantur. 13
Patria vel saluti propriæ anteponenda est. 10
Patrueles etiam fratres appellabantur. 13
Philosophi nonnulli carpuntur. 47. 48
Philosophiæ dignitas, & splendor quibus in rebus versetur. ibid.
Plinius de accipitris usu in venationibus nullam mentionem facit. 54
Polydorus Virgilius accipitris usum in venatione a nostris inventum asserit. ibid.
Prænomen cur ita dictum. 15
Prænomen quid fuerit. 11
Prænomen mulieris qua ratione scriberetur. 13
Prænomina pauciora sunt, si cum Familiarum Romanarum numero comparentur. 11
Prænomina Familiarum Romanarum. ibid.
Prænomine eodem pater, & filius apud Romanos communiter vocabantur. 13
Prænomine Romani tantum usi videntur. 12
De prænomine, nomine, & cognomine apud Romanos. 11. *&c.*

Digitized by Google

Pro prænomine *Florus* cognomen *dixit*. 17
Prænominis inscriptio quæ litteris constaret. 12
Preces Lugiensium nomine ad Ferrariæ Principem, ut in exigua frumenti messe ab imperata vi annonæ liberentur, vel saltem leventur. 10
Primogenitæ generis nomen possidebant. 17
Primogeniti tantum in possessionem prænominis Patris veniebant. 17
Principi ad imitandum quinam ex Romanis, & Græcis proponendi. 9
Principi nihil magis adversum, quam Historico carere, qui ejus gesta immortalitati commendet. 28
A Principibus, Regibus, ac Primatiis Civibus accipitris, atque ejus generis cæterarum avium usum in venando adhibitum novum inventum esse Scriptorum optimorum testimonio confirmatur. 53
Principis puer cur non sit instituendus ad librum. 7
Principum Ateſtiorum Familia cur ita appellanda, non autem Estensium, vel Ateſtinorum. 11. 12. &c.
In Problematibus Aristotelis non omnia sunt Aristotelis. 55
Procurator probus quis sit. 41
Puer Principis cur non sit instituendus ad librum. 7
Pueri omnes natura a discendi studio abhorrent. 44
Pueri a nutricibus sine libro docentur. 7
Pueris longum, ac perpetuum volumen ediscendum non est proponendum. 44
Pueros docendi genus mirum ad aliquod tempus sine libro. 5

R

Riccii Bartholomæi interpretatio quatuor Virgilii versuum ex Ecloga VII. Melibœus *inscripta*. 50
Riccius Bartholomæus delectus ad instituendum in humanioribus litteris Alphonsum Filium Herculis Ateſtii Ferrariæ Principis. 9
Romanarum Familiarum prænomina. 11
Romani a postremis Regibus ad primos Imperatores continuato ordine triplici nominis ratione vocari consueverunt, videlicet prænomine, nomine, & cognomine, seu melius cognomento. ibid.

Sallu-

Digitized by Google

S

S Alluſtii Oratio in Ciceronem, & quæ illi reſpondet, neutrius eorum eſt. 55
Saluti propriæ Patria eſt anteponenda. 10
Scipionis Africani fortuna adverſa. 28
Servi libertate donati nomen Heri ſui una cum libertate aſſequebantur. 18
Hiſtoriæ Sfortiorum Principum ab ineptiſſimo ſcriptore editæ exemplaria omnia Alexander Manzolius manu ſua combuſſit, ex qua Familia ortum trahebat. 33
Similitudo equi in orbe rotam vertentis. 8
Ex Suetonio Tranquillo Domitiani tempore accipiter in venationibus non adhibebatur. 54

V

V Eſtis cuique propria eſſe debet. 31. 32
Virgilii quatuor verſus a Riccio explanati ex Ecloga VII. Meliboeus *inſcripta.* 50
Virgilius Maro in quarto libro Æneidos Regiam venationem deſcribens, de accipitris uſu in venatione nullam omnino mentionem facit. 54
Virgo pulcra evadit formoſior, & ſplendidior veſtitu corporis ornatiore, & ornatu capitis comptiore. 33
Volumen integrum Epiſtolarum cur alicui ſeparatim inſcribi non ſoleat. 3

Digitized by Google

INDEX RERUM,

Quæ continentur in Epistolis Joanni Baptistæ Campegio Balearium majoris Episcopo inscriptis.

A

Abradendi servorum caput, ipsumque pileo induendi mos Romanorum Auctorum testimoniis confirmatur. 207
Academiæ Saulii in amœnissima villa constitutæ. 95
In Academia Mediciorum Florentina qui Viri præcipue floruerint. 95
Academiæ privatæ institutum. 94
Academiæ majores, & publicæ in Italia, in Gallia, & Germania quibus in Urbibus sitæ. 93
Academiarum fructus, utilitas, & genera. 91. 92
Per Academias amicitiæ novæ, atque nobiles suscipiuntur, veteres vero consuetudine stabilius confirmantur. 91
Per Academias ingenium acuitur. 95
Per Academias societas humana colitur. 91
Per Academias unâ opera facultates plures addiscuntur. 94
Qui Academias frequentant, a bonis omnibus optime audiunt. 91
Ex Academiis, tamquam ex tot equis Trojanis, quotidie præstantissimi Viri in omnes Orbis partes, tamquam in vacuum agrum disseminantur. 94
In Academiis nonulla probanda, quædam etiam improbanda. 91. 92
Accepti, atque expensi codex apud Veteres qualis. 116
Acceptio amicitiæ oblatæ. 88. 89
Actio gratiarum. 163. 168
Actio gratiarum pro benignis pollicitationibus, & opera liberalissime oblata. 202
Actio gratiarum pro oblata sponte opera in corrigenda editione librorum suorum. 204
Actio gratiarum pro pace conciliata. 183
Adolescens ad studia incumbens qua ratione gubernandus. 161

Ad

Digitized by Google

Ad adolescentes extra Patriam studiorum causſa commorantes monita. 104. 105
Adolescentes studiosi parce pecunia uti debent. 97
Adolescentis ingenium ad omnia natum laudatur. 143. 149 152. 153.
Ædium tegulæ vi calamitatis Cœlo demissæ Mantuæ perfractæ. 182
Verbo adscribo ex *Cicerone quænam significatio subjecta sit.* 207
Æneas tamquam impius arguitur. 86
Agninæ pelles vesti subsuendæ quænam optimæ. 214
Agros coacervare *recte, & proprie dixit Cicero in Oratione in Rullum.* 167
Alcmenæ concubitus. 148
Allusio in nomine Briccio, & Riccio. 193
Amasei scripta laudantur. 130
Ambiendi mos perantiquus. 172
Amici liberalitas laudatur. 114
Amici nonnulli Bartholomæi Riccii recensentur. 134
Amicitiæ novæ, atque nobiles per Academias suscipiuntur, veteres vero consuetudine stabilius confirmantur. 91
Amicitiæ oblatæ acceptio. 88. 89
Amicus jejunus in foro Clodiæ ad vesperam fere ambulans falsè, & facete deridetur. 112
Animi grati signa. 204
Animo muneris nobilitas illustratur. 60
Animus ad veram Christi Philosophiam dirigendus. 201
Annus alter supra septuagesimum homini fatalis. 151
Antonianii Sylvii laudes. 79. 135. 143. 148. 149. 152. 159
Aonii Palearii laudes. 77
Apparatum rerum legendo quisque sibi conficiat. 145
Qui artis alicujus omnem rationem, & scientiam perceperit, nisi eam postea exercuerit, nisi assidue pertractarit, nihil in ea, quod laude dignum sit, efficiet. 157
Asparagi Ravennatis, Cinararum, & Rhumborum laus. 209
Auctores tum Latini, tum Græci omnes ad unum fures appellandi, si iis, quod commune omnium sit, dictione sua suum proprium facere non liceat. 87
Auctoris sensus brevi ab iis Doctoribus explicandus, qui dicendi usum nondum optime callent, ne in vitiosam loquendi rationem incidant. 137
Auratarum Comaclensium ex vimineis cratibus fuga. 212

Digitized by Google

B

Baphii Oratio in funere Delphinii Sacerdotis habita laudatur. 213
Baptistam quemdam Carmelitam Virgilio præferentes puerliter sentiunt. 87. 88
Bartholomæi Riccii familia. 160
In Bartholomæi Riccii laudem Flaminii Hendecæsyllabum paulo ante mortem ab eo compositum. 124
Bartholomæi Riccii laus eo nomine, quod, quæ innumerabilia ætatis nostræ sunt Latine dicenda, ad veterum rationem facile exposuerit. 59. 82
Bartholomæus Riccius suas Epistolas suas ex prælis Pauli Manutii exire cupierit. 195
Bartholomæus Riccius Magister fuit Nobilium Venetorum Corneliorum Aloysii Cardinalis, & Marci Antonii ejus fratris. 129
Bartholomæus Riccius Magister fuit Ferrariæ Principum Alphonsi, & Aloysii Aestii Cardinalis. 159
In bello capti coronam in venditione gestabant. 208
Beneficii cujusdam fructus ut cuidam Sacerdoti sine judicio reddantur, commendat. 185
Non minus grate facit, qui accepti beneficii nullam gratiam refert, quam qui benigne oblatam non accipit. 71
Beneficium reddere magis tenemur, quam dare. 58
Benevolentiæ promissio. 164
Bona plurima, ubi simul una sunt, certant, eumque, in quo sunt, interimunt. 161
A bonis omnibus optime audiunt, qui Academias frequentant. 91

C

Campegii Herculis laudes. 65
Campegii Joannis Baptistæ laudes. 59
Capelli villa in Gallera splendide ædificata laudatur. 126
Capillos sibi abrasos servi, cum manu mitterentur, extra Urbem certa porta efferebant, atque humi fodere solebant. 208
Capite raso servum pileum capere *quid significet.* 207
Capti in bello coronam in venditione gestabant. 208
Caput servorum abradendi, ipsumque pileo induendi mos Roma-

Digitized by Google

manorum teſtimoniis Auctorum confirmatur. 207
Ad Cardinalatum Romæ etiam ſtipulatores perveniunt. 213
De Cardinalatu delato gratulatio. 170. 171
Cardinalatus Dignitas in Corneliorum Familia quaſi hæreditaria. ibid.
Cardui præſtantes Genuenſes, Neapolitani, & Hiſpani laudantur. 210
Caroli Auſtrii Cæſaris laudes. 62. 63. 64
Catonis reſponſio arguta. 47
Catulli liber ad Sermionem in Benaco in Carpionem piſcem commutatus. 210
Catullus librorum noſtrorum formam plane deſcribit. 117
Cavalcantii laudes. 172
Cavalcantium B. Riccius hortatur ad edendam Rhetoricam ſuam, Italico ſermone ſcriptam. 134
Cauſſam accuſati cædem feciſſe, ſeque ex vinculis defendentis commendat, ut mature cognoſcat. 194
Cella vinaria vinis nobiliſſimis plena. 114
Ad Chriſti veram Philoſophiam animus dirigendus. 201
Cibi capiendi certum tempus vitam producit. 112
Cibum ſuaviſſimum multa intus præbent, quæ foris horreſcunt, & armantur. 210
Cicero die, noctuque verſandus. 144. 156
Cicero recte, & proprie dixit in Oratione in Rullum coacervare agros. 167
Ex Cicerone quænam ſignificatio Verbo adſcribo ſubjecta ſit. 207
Ciceronis imitandi ratio. 157
Ciceronis aſſidua lectio cur nullam ſatietatem creare poſſit. 156
Ciceronis lectio inculcatur. 156. 157
Ex Ciceronis ſententia ſtylus eſt optimus dicendi magiſter, atque effector. 145
Cinararum alluſio ad libros. 210
Cinararum Ravennatum laus. 209
Civitates inter ſe diſſidere egenis, & improbis prodeſt. 180
Clementia Principis laudatur. 123
Coacervare agros recte, & proprie dixit Cicero in Oratione in Rullum. 167
Codex accepti, atque expenſi apud veteres qualis. 116
Codicilli olim erant ex ligneis tabulis gypſo ſuperlitis. 116
Colloquii cum Robertellio Bononiæ habiti deſcriptio. 152
Cœli improbitas deſcribitur. 139
Ad cœnam invitatio. 125

Co-

Digitized by Google

Cum cognitione rerum eloquentia conjungenda. 129
Coloribus depicta Urbium, editium, & locorum exempla improbantur; ex aliqua vero materia solida laudantur. 206
Comaclicenſium curatorum ex vimineis cratibus fuga. 213
Comaclii piſces Ravennatibus meliores. 97
Commendatio vetus. 75
Commendatio Concionatoris. 186. 187
Commendatio filii in humanioribus litteris inſtituendi. 215
Commendatio ad Judicem. 203
Commendatio medici, ut inter ceteros Civium ſuffragiis prorſus decernatur. 183. 184
Commendationis ratio unica, ac ſingularis. 73. 74
Commendatitiæ literæ. 66. 67. 73. 75. 77. 79. 122. 161. 166. 172. 183. 185. 188. 194. 202. 214.
Commentarius in Didonem. 80
Quod commune omnium ſit, diſſimus ſua ſumma propriam efficere licet. 87
Complicare *olim uſurpabatur de Epiſtolis, ſicuti* conglutinare *de Libris; quemadmodum etiam* explicare *de Epiſtolis*; evoluere *autem de Libris, & voluminibus.* 117
Complicatio *apud veteres adhibebatur de Epiſtolis.* ibid.
Ad Concionatorem exhortatio. 180
Concionatoribus Quadrageſima tempus videtur longiſſimum. 180.
Concionatoris commendatio. 186. 187
Condimenti ad manus commolliendas, atque delicatius conſervandas virtus, atque præſtantia. 168
Conglutinare *olim de Libris uſurpabatur.* 117
Conſilium medici laudatur agendi in otio apud Cives ſuis quidquid reliquæ vitæ ſuperſit. 200
Conſolatoria Epiſtola de morte fratris. 110
Conſolatoria Epiſtola de morte patris. 178
Conventuum doctiſſimorum Virorum fructus. 91. 93
Copia maxima Magiſtrorum propter belli, temporumque difficultatem. 90
Ad Andream Cornelium de Cardinalatus dignitate delata gratulatio. 170
In Corneliorum Familia Cardinalatus Dignitas quaſi hereditaria. 171
Corneliorum villa Paradiſus *dicta.* 126
Corneliorum Aloyſii Cardinalis, & Marci Antonii ejus Fratris Bartholomeus Riccius Magiſter fuit. 129

Cor-

Digitized by Google

Corneliorum Familiæ laudes. 129
Coronam geſtabant in venditione ii, qui in bello capti fuerant. 208
Corradii laudes. 77
Correctionis librorum, dum prælo ſubjiciuntur, difficultas. 205

D

DEbitum ſolvendi parem non habere facultatem grave eſt, multo vero etiam gravius, nullo prorſus modo eſſe perſolvendo. 58
Dei in homines clementia, & benitas. 148. 180
Deus toto animo colendus. 107
Deliberatio hominum non una eſt in rebus conſtituendis. 213
Deſcriptio colloquii cum Robertellio Bononiæ habiti. 152
Deſcriptio hoſpitii mali. 146
Deſcriptio inſolentiæ piſtoris. 146
Deſcriptio itineris. 126
Deſcriptio munerum impreſſorum. 107
Deſcriptio tempeſtatis. 139
Dicendi magiſter optimus, atque effector ex Ciceronе eſt ſtylus. 145
Dicendi virtus laudatur. 129
Nihil dicitur, quod non ſit vel ſæpius ante dictum. 87
Dictione ſua, quod commune omnium ſit, ſuum proprium efficere licet. 87
Dictum de Virgilio adoleſcente. 143
Dido tamquam mollis arguitur. 86
Didonis Commentarius. 86
Didonis verba ad ſororem ſuam explanantur. 85
Difficultas correctionis librorum, dum prælo ſubjiciuntur. 205
Diſcipulos ſuos duos fratres Bartholomæus Riccius feliciter vidit, alterum ad Ferrariæ Principatum evectum, alterum Cardinalem factum. 159
Diuturnitatem vitæ quiſque appetit. 195
Docendi publica diſciplina propter bellum Ferrariæ ſublata, Doctoreſque omnes in Gymnaſio publice docentes dimiſſi. 79. 80.
Doctiſſimorum Virorum nomen immortalitati ſcriptis traditur. 197
Dolor fratris in morte fratris expreſſus. 111

Edi-

Digitized by Google

E

Editionem Epistolarum suarum B. Riccius commendat. 195
Eloquentia cum rerum cognitione conjungenda. 129
Eloquentia lectione assidua comparatur. 144
Eloquentiæ laudes. 129
Ad eloquentiam comparandam scriptio assidua necessaria. 145
Ad comparandam eloquentiam scriptores inepti, & vitandi. 169
Scriptores optimi, & adhibendi ad comparandam eloquentiam. 169
Epigrammata Camilli Paleotii. 71
Epistola admodum faceta. 147
Epistolæ commendatitiæ: 66. 67. 73. 75. 77. 79. 122. 161. 166. 172. 183. 185. 188. 194. 202. 214.
Epistola consolatoria de morte fratris. 110
Epistola consolatoria de morte patris. 178
Epistolæ gratulatoriæ. 136. 158. 167. 169. 171. 199.
Epistolæ olim complicabantur, non involvebantur. 117
Epistolæ elegantis laudes. 193
Epistolæ initio salus apud veteres dicebatur, quod nostri prorsus ab epistola sejunxerunt. 120
Epistolarum elegantia laudatur. 103. 203
Epistolarum forma apud veteres. 115. 116
Epistolarum complicatio apud veteres. 115. 116
Epistolarum inscriptio interior apud veteres. 119
Epistolas suas Bartholomæus Riccius cur ex prælis Pauli Manutii exire concupierit. 195
Epistolarum inscriptio tum intus, tum etiam in tergo apud veteres. 115
Epistolarum suarum editionem B. Riccius commendat. 195
Excusatio, cur ægrotantem non viserit. 142
Exhortatio ad fratrem natu majorem, ut cæteris fratribus viam rectam, quam insistant, commonstret. 191
Exhortatio ad pacem conciliandam. 182. 200
Exhortatio ad Concionatorem. 180
Exhortatio ad libros edendos. 135
Exhortatio ad optimos Scriptores Auditoribus interpretandos. 169
Exhortatio ad studia. 127. 128. 129. 132. 150. 153
Expensi, atque accepti codex apud veteres qualis. 116

Ex-

Digitized by Google

Extraordinaria interpretandi provincia Sylvio Antoniano delata. 136

F

Facilitas, & humanitas commendatur. 106
Facultates plures, scientiæ, & disciplinæ per Academias addiscuntur. 94
Falopii mors. 196
Familia Bartholomæi Riccii qualis. 160
Familiæ parvæ sunt Reipublicæ formæ, atque imagines. 94
Familiaritates nimiæ vitandæ. 105
Fatalis homini annus alter supra septuagesimum. 151
Ferrariæ publica docendi disciplina propter bellum sublata, Doctoresque omnes in Gymnasio publice docentes dimissi. 79. 80.
Ferrariæ Principum Alphonsi, & Aloysii Cardinalis, & Marci Antonii ejus fratris Bartholomæus Riccius Magister fuit. 159
Fides non omnibus temere adhibenda. 106
Filii in humanioribus studiis instituendi commendatio. 215
Ad filium alibi studiorum causſa commorantem patris monita. 104. 105
Flaminii Hendecasyllabum paulo ante mortem ab eo compositum in laudem Bartholomæi Riccii. 124
In Florentina Academia Mediciorum qui Viri præcipue floruerint. 95
Fluxa magis hic omnia quavis sagitta. 164
Forma Epistolarum apud veteres. 115
Forma Librorum apud veteres. *ibid.*
Formæ literarum. 89
Ad fratrem natu majorem exhortatio, ut cæteris fratribus viam rectam, quam insistant, commonstret. 191
Fratris dolor in morte fratris expressus. 111
De fratris morte consolatio. 110
Ex frigore hyberno vitium ad ipsas radices interitus. 206
Frigoris vis parva stomachum frigidum facile exsugit. 161
Fructus, & utilitas conventuum doctissimorum Virorum. 91. 92.
Furti reus factus Terentius in Comœdiis suis Lælii, atque Scipionis testimonio magis probari non potuit. 87
Fuschinii laudes. 66. 67. 68. 73. 74. 171

Digitized by Google

G

Gallerae Capelli Nobilis Veneti villa splendide aedificata laudatur. 126
Galliae publicae Academiae. 93
Gaudii significatio. 177
Genera Academiarum. 93
Germaniae publicae Academiae. ibid.
Gigantes quatuor in villa Gallerae Capelli Nobilis Veneti munificentia nutriti. 126
Gloriae omnes homines sunt cupidi. 135
Glutinatores quinam olim essent. 117
Grati animi signa. 204
Gratiarum actio. 163. 168
Gratiarum actio pro oblata sponte opera in corrigenda editione librorum suorum. 204
Gratiarum actio pro pace conciliata. 183
Gratiarum actio pro benignis pollicitationibus, & opera liberalissime oblata. 202
Gratulatio de Cardinalatus Dignitate delata. 170. 171
Gratulatoriae epistolae. 136. 158. 167. 169. 172. 199. 213
Gyraldii laudes. 172

H

Hendecasyllabum Flaminii paulo ante mortem ab eo compositum in laudem Bartholomaei Riccii. 124
Historici scientia in iis, quae pertinent ad navigationem. 100
Hominem studia expoliunt, elegantioremque Virum reddunt. 91
Homines difficilius a Concionatoribus, quam pisces a piscatoribus, capiuntur. 212
Homines ad amandum impelliuntur nobilitate virtutis. 62
Homines omnes gloriae sunt cupidi. 135
In homines Dei clementia, & bonitas. 148. 180
Homines vi tacita naturae ad amandum impelluntur. 62
Homo erga hominem quibus rebus maxime afficiatur. ibid.
Homo nihil est, nisi postquam mortuus est. 164
In horas singulas aliquid accidit, quo quis, quod constituerit, commutare cogatur. 213
Ab hospitibus jejunii die male acceptus jocatur. 112

Digitized by Google

Hospitii mali descriptio. 146
Hospitii postulatio. 173
Humana societas per Academias colitur. 91
Humanitas, & facilitas commendatur. 106
Ex hyberno frigore vitium ad ipsas radices interitus. 206
Per hyemem ad ignem senes quælibet itinera legendo conficere possunt. 99

I

JActura vitæ nulla major. 161
Jejunii die male ab hospitibus acceptus jocatur. 112
Ad ignem per hyemem quælibet itinera legendo confici possunt. 99
Imitandi vera ratio aut ex simili, aut ex contrario sumenda. 174
Immortalitati nomen doctissimorum Virorum commendatur. 167
Impressorum munera descripta. 107
Improbi domo ejiciendi, & a consuetudine alienandi. 180
Improbis prodesi Civitates inter se dissidere. ibid.
Inedia stomachus frigidus curatur. 103
Ingenia præcocia brevi ad maturitatem suam pervenire solent. 161
Ingenii hominis nobilitas ob oculos ponitur. 82
Ingenium per Academias acuitur. 95
Ingenium adolescentis ad omnia nobiliora studia natum laudatur. 143. 149. 152. 153
Initiis parvis res omnes oriuntur, studio tamen ad suam perfectionem crescunt. 191
Inscriptio Epistolarum interior apud veteres. 119
Inscriptio Epistolarum olim in tergo sine nomine erat. 118
Inscriptio Epistolarum cum intus, tum etiam in tergo apud veteres. 115
Ex inscriptione nominis alicujus Viri magni magna dignitas scriptis accedit. 60
Insolentia, & superbia odio habetur. 106
Interitus vitium ad ipsas radices ex hyberno frigore. 206
Intermissio pulsus lethale signum in ægrotis. 164
Invitatio ad cœnam. 125
Invitatio ad iter faciendum. 211
Invitatio ad scribendum. 190
Invitatio ad subsubsecivum. 179

Digitized by Google

Invitatio ad villam. 138. 141
Italiæ publicæ Academiæ. 93
Ad iter faciendum invitatio. 211
Itinera quælibet ad ignem per hyemem confici possunt. 99
Itineris descriptio. 126
Itineris tota ratio repente commutata. 213
Ad Judicem commendatio. 202
Apud Judices Procuratoris insolentia, & calliditas redarguitur. 120. 121
Judiciorum integritas laudatur. 110

L

LAus maxima ex conventibus doctissimorum Virorum, & & Academiis acquiritur. 92
Latine scribendi polite, atque eleganter studium adjuvat probatissimorum Scriptorum assidua lectio, & ad eorum imitationem perscriptio. 156
Laudes Majorum excitant ad eos imitandos. 63
Laudes alicujus nemo libentius audit, quam quicum maxima earum pars communicatur. 63
Lectio assidua probatissimorum Scriptorum, & ad eorum imitationem perscriptio adjuvat studium Latine scribendi polite, atque eleganter. 156
Lectio Ciceronis inculcatur. 156. 157
Lectione assidua eloquentia comparatur. 144
A lectione ad scriptionem, a scriptione ad lectionem invicem transeundum, numquamque Cicero ex manibus deponendus. 157
Legendo quælibet itinera per hyemem ad ignem confici possunt. 99
Legendo quisque apparatum rerum sibi conficiat. 145
Lethale signum in ægrotis pulsus intermissio. 164
Liber Catulli ad Sermionem in Benaco in Carpionem piscem commutatus. 210
Libertorum nomine vocabantur servi libertate donati. 251
Libertorum insigne quodnam. 208
Libri ab Auctoribus suis cur citius, quam fieri posset, edendi. 134
Libri veterum magis conglutinati, quam conglobati fuisse videri possunt. 116
Librorum correctionis difficultas, dum prelo subjiciuntur. 205

Digitized by Google

Librorum apud veteres forma. 115. 116
Librorum noſtrorum forma plane a Catullo deſcribitur. 117.
Librorum Sibyllinorum forma. 116
Librorum edendorum facultatem concedere olim in Veneta Republica pertinebat ad Decemviros. 175.
Libros ſuos vendendos commendat. 131
Ad libros edendos exhortatio. 135
Ligorii libellus de Romæ veteris partibus laudatur. 205
Literæ commendatitiæ. 66. 67. 73. 75. 77. 79. 122. 161. 166. 172. 183. 185. 188. 194. 202. 214.
Literarum forma. 89. 109
Literæ olim ſcribebantur ſine nomine in tergo. 118
Literarum formulæ laudantur. 82
Loca abſtruſa, & intricata Scriptorum de induſtria omittens ineptus, atque imperitus habetur. 92
Locorum exempla coloribus depicta improbantur, compoſitæ autem ex aliqua ſolida materia laudantur. 206
Locutionis ratio in lectione attendenda. 144
Longinquitas temporis omnem dolorem, & animi perturbationes ſedat, & aufert. 111. 123.

M

Magiſter fuit Bartholomæus Riccius Nobilium Venetorum Corneliorum Aloyſii Cardinalis, & Marci Antonii ejus fratris. 129
Magiſtrorum copia maxima propter belli, temporumque difficultatem. 90
Majorum laudes excitant ad eos imitandos. 63
Mantuæ adium tegulæ vi calamitatis Cœlo demiſſæ perfractæ. 182
Ad manus commolliendas condimenti virtus. 168
Cur ex Pauli Manutii prælis epiſtolas ſuas Bartholomæus Riccius exire concupierit. 195.
Qui maritimam periculoſiſſimam tempeſtatem viderunt, abraſo capite, pileum portabant. 208
Maro de quinque Orbis plagis carpitur. 99
Maroni Baptiſtam quemdam Mantuanum Carmelitam præferentes pueriliter ſentiunt. 87. 88
Medici commendatio, ut inter cæteros Civium ſuffragiis prorſus decernatur. 183. 184
Medici conſilium laudatur agendi in otio apud Cives ſuper quid-

quidquid reliquæ vitæ superſit. 200
In Mediciorum Academia Florentina qui Viri præcipue floruerint. 95
Minadoji Joannis Baptiſtæ laudes. 183. 184
Moderata durant; quæ vero modum excedunt, cito intereunt. 161
Modum excedentia cito intereunt, moderata vero durant. 161
Modeſtiæ laudes. 192
Monita patris ad filium alibi ſtudiorum cauſſa commorantem. 104. 105
Monita ad adoleſcentes alio ſe conferentes, ut ſtudiis dent operam. ibid.
Monita ad ſuſcipientem publicam interpretandi provinciam. 136
Mors optimum quemque celerius rapit, ignaviores contemnit, atque, ut in ſua ignorantia longiſſime dormiant, finit. 73
De morte fratris conſolatio. 110
De morte patris conſolatio. 178
In morte fratris dolor fratris expreſſus. 111
Sibi mortuo quiſque nomen aliquod conatur comparare. 195
Mos Romanorum abradendi ſervorum caput, ipſumque pileo induendi Auctorum teſtimoniis confirmatur. 207
Mos vetus, ut etiam Summi Viri Magiſtratus quodammodo ambiant. 76
Multa foris horreſcunt, atque armantur, quæ intus ſuaviſſimum præbent cibum. 210
Muneris nobilitas animo illuſtratur. 60

N

NAtum quod ſemel eſt, ut tandem intereat, neceſſe eſt. 195
Natura nullo artificio reprimi poteſt. 168
Natura omnibus inſitum eſt, ut nemo mori velit. 195
Naturæ vis tacita homines ad amandum impellit. 62
Qui naufragium fecerant, aut periculoſiſſimam maritimam tempeſtatem vitarant, abraſo capite, pileum portabant. 208
Navigantis penula deſcripta. 101
Navis ſimilitudo. 137
Nautarum munera ſingula ob oculos poſita. 99
Nihil dicitur, quod non ſit vel ſæpius ante dictum. 87
Nobilitate virtutis homines ad amandum impelluntur. 62
Nomen aliquod ſibi mortuo quiſque conatur comparare. 195
Nomen doctiſſimorum Virorum immortalitati commendatur. 167

Sine

Digitized by Google

Sine nomine in tergo olim Epistolæ scribebantur. 118
In nomine Briccio, & Riccio allusio. 193
Ex nominis inscriptione alicujus Viri Magni magna dignitas, & ornamentum scriptis accedit. 60
Numerus Poetæ proprius. 73

O

OBitum Corradii dolet. 77
Omnia hic magis fluxa quavis sagitta. 164
Pro opera sponte oblata in corrigenda editione librorum suorum gratiarum actio. 204
In otio agendi in Patria apud Cives suos quidquid reliquæ vitæ superfit, medici consilium laudatur. 200
Oratio Baphii in funere Delphinii Sacerdotis habita laudatur. 210
Orbis totus habitabilis. 99

P

PRo pace conciliata gratiarum actio. 181
Ad pacem conciliandam exhortatio. 182. 200
Ex una tantum paginæ parte veteres scribebant in papyro, in foliis, & in cortice. 117
Palearii Aonii laudes. 77
Paleotii Camilli Poemata. 69. *Epigrammata.* 71. *laudes.* 71. 72. 73.
Paradisus *nomen villæ Corneliorum Nobilium Venetorum.* 126
Parentis monita ad filium Camillum Bononiæ studiorum causfa commorantem. 104. 105
Patientia, aut prudentia præripiendum, quod tempus eft allaturum. 111
De patris morte consolatio. 178
Patronorum laus. 214
Pauci, ut decet, scribunt. 129
Pecunia adolescentes studiosi parce uti debent. 97
Ob pedum frigus stomachus frigescit. 103
Penula navigantis descripta. 101
Pestilentia Veneta. 181
A Philosophis solis argumentandi ratio petenda est. 95
Pictoris similitudo. 72
Pileato capite Rex Prusias ex Livio obviam ire Legatis Ro-

Digitized by Google

manorum solebat. 208
Pileati servi quinam dicantur. 207
Pileum capere servum, raso capite, *quid significet.* 207
Pileo induendi caput abrasum mos apud Romanos in usu Auctorum testimoniis confirmatur. 207
Pileum, abraso capite, portabant, qui naufragium fecerant, aut periculosissimam maritimam tempestatem vitarant. 208
In piscem Carpionem Catulli liber ad Sermionem in Benaco commutatus. 210
Pisces Comaclienses Ravennatibus meliores. 97
Pistoris insolentia describitur. 146
Poemata Paleotii Camilli. 69. *Epigrammata.* 71. *laudes.* 71. 72. 73.
Poeseos ornamenta quænam. 72
Poetæ numerus proprius. 73
Poetæ, & Oratoris laudes. 135. 136
Pro pollicitationibus benignis gratiarum actio. 202
Pollicitationibus multis nihil fidendum. 106
Pomi lignei lecto hærentis casus in dormientem. 141
Cur ex prælis Pauli Manutii epistolas suas exire Bartholomæus Riccius concupierit. 195
Principis clementia laudatur. 123
In Principum potestate pax, & tranquillitas posita est. 148
Probatio scriptorum unde colligatur. 123
Procuratoris insolentia, & callliditas apud Judices detegitur, & redarguitur. 120. 121
Prudentia, aut patientia præripiendum, quod tempus est allaturum. 111
Prudentis Viri laudes. 192
Prusias Rex pileato capite ex Livio obviam ire Legatis Romanorum solebat. 208
Pulsus intermissio lethale signum in ægrotis. 164
Principum Ferrariæ Alphonsi, & Aloysii Atestii Cardinalis Bartholomæus Riccius magister fuit. 159

Q

Quadragesimæ tempus Concionatoribus longissimum videtur. 180
Querela de Cœli improbitate, & inclementia. 139. 140

Ra-

Digitized by Google

R

Ravennatibus piscibus Comaclienſes piſces meliores. 97
Ravennatis rhombi, aſparagi, & cinararum laus. 209
Cum rerum cognitione eloquentia conjungenda. 129
Rerum omnium ſcientia in omnibus ſtudiis facile præcellit. 129
Res omnes parvis initiis oriuntur, ſtudio tamen ad ſuam perfectionem creſcunt. 191
Rhetoricæ a Cavalcantio Italico ſermone ſcriptæ laudes. 134
Rhombi Ravennatis, aſparagi, & cinararum laus. 209
Riccius Bartholomæus Magiſter fuit Ferrariæ Principum Alphonſi, & Aloyſii Ateſtii Cardinalis. 159. *Nobilium Venetorum Corneliorum Aloyſii Cardinalis, & Marci Antonii ejus fratris.* 129. *Cur Epiſtolas ſuas ex prælis Pauli Manutii exire concupierit.* 195. *Bartholomæi Riccii laus eo nomine, quod, quæ innumerabilia ætatis noſtræ ſunt Latine dicenda, ad veterum rationem facile expoſuerit.* 59. 82. *In Bartholomæi Riccii laudem Flaminii Hendecaſyllabum paulo ante mortem ab eo compoſitum.* 124. *Bartholomæi Riccii familia qualis.* 160
Romæ laudes. 213
De Romæ veteris partibus Pyrrhi Ligorii libellus. 205
Romæ ſumma miracula fiunt, ut etiam ſtipulatores ad Cardinalatum perveniant. 213
Romanorum mos abradendi ſervorum caput, ipſumque pileo induendi Auctorum teſtimoniis confirmatur. 207
Ruſticatus amicorum laudatur. 115
Ruſtici ſimilitudo. 148

S

Salus apud veteres initio Epiſtolæ dicebatur, quod noſtri proſus ab epiſtola ſejunxerunt. 120
Cur ſatietatem nullam Ciceronis aſſidua lectio creare poſſit. 156
Saulii Academia in amœniſſima villa conſtituta. 95
Ex Scaligero Julio ſervi manumiſſi capillos ſibi abraſos extra Urbem certa porta efferebant, atque humi fodere ſolebant. 208
Sacerdoti cuidam ut Beneficii fructus ſine judicio reddantur, commendatio. 185

Digitized by Google

Sagitta quavis hic omnia magis fluxa. 164
In scena maximam laudem tulit videre quid deceat, quid non, idque optime præstare. 72. 73
Scientia rerum omnium in omnibus studiis facile præcellit. 129
Scribendi ratio apud veteres in papyro, in foliis, & in cortice. 117
Scribendi Latine studium eleganter, atque polite probatissimorum Scriptorum assidua lectio, & ad eorum imitationem perscriptio adjuvat. 156
Ad scribendum invitatio. 190
Pauci scribunt, ut decet. 129
Aliud est aliorum scripta cognoscere, aliud eorum modo scribere. 191
Scriptio assidua ad comparandam eloquentiam necessaria. 145
A scriptione ad lectionem, a lectione ad scriptionem invicem transeundum, numquamque Cicero de manibus deponendus. 157
Scriptor quilibet in tribus rebus versatur, in inventione, inventorum apta dispositione, & elocutione. 72
Scriptores inepti, neque versandi ad comparandam eloquentiam. 169
Scriptores optimi, & adhibendi ad comparandam eloquentiam. ibid.
Scriptores tum Latini, tum Græci omnes ad unum fures appellandi, si, quod commune omnium sit, dictione sua suum proprium facere non liceat. 87
Scriptoris summa laus rem ita enarrare, ut ante oculos geri videatur. 72
Scriptorum probatissimorum assidua lectio, & ad eorum imitationem perscriptio adjuvat studium scribendi Latine eleganter, atque polite. 156
Scriptorum loca abstrusa, & intricata de industria omittens ineptus, atque imperitus habetur. 92
Scriptorum probatio unde inferatur. 123
Senes per hyemem ad ignem quælibet itinera legendo conficere possunt. 99
Sententia Bartholomæi Riccii de versu 552. lib. 4. Nec servata *&c. Virgilii Æneidos.* 209
Ad Sermionem in Benaco Catulli liber in Carpionem piscem commutatus. 210
Servi olim Tabellariorum munere fungebantur. 118
Servi ex Julio Scaligero manumissi capillos sibi abrasos extra

Digitized by Google

tra Urbem certa porta efferebant, atque humi fodere solebant. 208
Servi pileati *quinam dicantur.* 207
Servi quidam pileati vendebantur. 208
Servi libertate donati liberti *vocabantur.* *ibid.*
Servius Virgilii locum Æneidos lib. 4. v. 435. Extremam hanc oro veniam, miserere sororis, Quam mihi cum dederis, cumulatam morte relinquam, *explanans a Bartholomæo Riccio carpitur.* 84. 85
Servorum, qui manu mittebantur, caput abradebatur, pileoque induebatur. 207
Servum, raso capite, pileum capere *quid significat.* 207
Sibyllinorum librorum forma. 116
Sylvii Antonianii laudes. 79. 135. 143. 148. 149. 152. 159
Ad Sylvium Antonianium gratulatio de extraordinaria publice interpretandi provincia. 136
Similitudines. 72. 95. 137. 138. 144. 148. 149. 152. 156. 157
Societas humana per Academias colitur. 91
Solem qui negant lucere, prorsus indigni sunt, qui videant ejus lumen. 63
Nemini vetitum, quia Solem interius intueri non possit, ejus lumen longe, lateque fusum intueri. 64
Stellæ Honorii in scribendo progressus laudatur. 174
Stylus ex Cicerone est optimus dicendi magister, atque effector. 145
Stipulatores etiam Romæ ad Cardinalatum perveniunt. 213
Stomachum frigidum parva vis frigoris facile exsugit. 161
Stomachus frigidus inedia curatur. 103
Ad studia exhortatio. 127. 128. 129. 132
Studia hominem expoliunt, redduntque Virum elegantiorem. 91
Ad studia adolescens incumbens qua ratione gubernandus. 161
Studiorum laus. 133
Studiorum ratio ab adolescentibus instituenda longe a Patria eorumdem causa commorantibus. 105
Studiosi adolescentes parce pecunia uti debent. 97
Studium qua ratione ad Ciceronis imitationem instituendum. 175
Studium scribendi Latine eleganter, atque polite probatissimorum Scriptorum assidua lectio, & ad eorum imitationem perscriptio adjuvat. 156
Superbia, & insolentia odio habetur. 106
Ad suburbanum invitatio. 179

Ta-

Digitized by Google

T

Tabellariorum munere olim servi fungebantur. 118
Tabellariorum negligentia redarguitur. 102
Tegulæ ædium vi calamitatis Cœlo demissæ Mantuæ perfractæ. 181
Qui tempestatem maritimam periculosissimam vitarant, pileum, abraso capite, portabant. 208
Temporis longinquitas omnem dolorem aufert. 111
Tenebræ noctis vitandæ. 106
Terentius furti reus factus, Lælii, atque Scipionis testimonio magis probari non potuit. 87

V

De Valle defensione adversus Alciatum mentio. 126
In venditione coronam gestabant ii, qui in bello capti fuerant. 208
Veneta pestilentia. 181
Ad Venetæ Reipublicæ Decemviros olim pertinebat edendorum librorum veniam concedere. 175
Verbi adscribo *quænam significatio ex Cicerone subjecta sit.* 207.
Verborum delectus, cæteraque ad orationem illustrandam a Cicerone sumenda. 207
De versu 552 *Virgilii Æneidos lib.* 4. Nec servata fides cineri promissa Sichæo *Bartholomæi Riccii sententia.* 209
Vestes agninæ vesti subsuendæ quænam optimæ. 214
Veteres scribebant in papyro, foliis, & corticibus. 117
Villa Corneliorum Nobilium Venetorum Paradisus *dicta.* 126
Villæ sibi a Principe donatæ commoda, & amœnitatem Bartholomæus Riccius extollit. 83
Ad villam invitatio. 138. 141
Villulæ laudes. 83. 100. 101
Vinaria cella vinis nobilissimis plena. 114
Vini laudes. 115
Virgilii locum Æneidos l. 4. *v.* 435. Extremam hanc oro veniam, miserere sororis, Quam mihi cum dederis, cumulatam morte relinquam, *a Servio male explanatum Bartholomæus Riccius interpretatur.* 84
Virgilio Baptistam quemdam Mantuanum Carmelitam præferen-

Digitized by Google

ferentes pueriliter ſentiunt. 87. 88
De Virgilio adoleſcente dictum. 143
Viri probi laudes. 109
Virorum doctiſſimorum nomen immortalitati commendatur. 167
Virtus ipſa eos ſua ſponte valde commendatos efficit, in quibus perſpecta ſit. 73
Virtutis nobilitas homines ad amandum impellit. 62
Vitæ diuturnitatem quiſque appetit. 195
Vitæ jactura nulla major. 161
Vitæ ratio quænam ab adoleſcentibus extra Patriam ſtudiorum cauſſa commorantibus ſervanda. 105. 106. *&c.*
Vitium ex hyberno frigore ad ipſas radices interitus. 206
Urbis Romanæ exempla. 205
De Urbis Romanæ veteris partibus Pyrrhi Ligorii libellus. 205
Urbium, ædium, locorum &c. exempla ex aliqua ſolida materia extruenda, ut omnia planiora habeantur, & perſpicue cernantur. 205. 206
Urbium, ædium, locorum exempla coloribus depicta improbantur, ex ſolida vero materia laudantur. 206

IN-

Digitized by Google

Alii in aliis rebus ingenium exercent. 487
Aliud eſt explicare opus aliquod in Scholis, aliud dicere ad perſuadendum. 550
Aloyſio Cornelio cur Apparatum Latinæ Locutionis *Bartholomæus Riccius inſcribendum cenſuerit.* 439
Alphonſi Ferrariæ Principis ex Gallia redeuntis in Urbem ingreſſus deſcribitur. 248
Amaſeji mors. 417
Qui amat, is omnia amico facile concedit, atque etiam ultro ſæpius offert. 498
Amici anxia expectatio. 320
Amici comitas laudatur. 360
Amici commendatio. 491. 498
De amici diſceſſu dolor. 256
Amici imago vera, & forma in ejus ſcriptis reperitur. 395
Amici mors deſcribitur. 312
In amici morte dolor expreſſus. 250. 251. 312. 313. 469
Ad amici mortui filios juvandos exhortatio. 305
Amici mortui liberorum commendatio. 302
Amici mortui laudes. 315. 316. 368
Amici reditus ex bello expetitur. 486
Ne amicis arma dono mittantur, omnibus perſuaſum eſt. 404
De amicis ſibi quotidie conciliatis gratiarum actio. 477
Amicitiæ memoria erga amicos mortuos ſervanda. 302
Amicitiæ ſignificatio erga mortuos amicos. ibid.
De amico mortuo dolor. 312. 313
In amico quærens ſua commoda, is vere eum non amabat, ſed ſuam in eo utilitatem ſectabatur. 397
Amicorum omnia communia. 577
De amicorum remiſſione in cuſtodiis habitorum commendatio. 466.
Amicos viſendi deſiderium. 464
Apud amicos recte, ſed domi noſtræ rectius, & commodius, agimus. 280
Ad amicum hortatio, ut ad ſe primo quoque tempore advolet. 310. 311
Amicus moriens deſcribitur. 357
Amnis ſimilitudo. 552
Amor in Patriam ſuam cuique ingenitus. 216
Amor, & officia parentum in filios. 376
Amoris mutui ſignificatio. 292.
Amoris patris ſenis in filium ſignificatio. 339

Digitized by Google

Animarum cura gravissimum onus. 480
Animi grati significatio erga mortuum. 302
Animos hominum suavitas vultus, & sermonis facile devincit. 597
Animus gratus Bartholomæi Riccii in Patriam suam. 216. 217. *&c.*
Animus gratus Bartholomæi Riccii in Ferrinium amicum. 596
Animus in rebus omnibus maxime spectandus est. 218
Animus interdum relaxandus, & recreandus. 385
Animus post mortem non extinguitur. 247
Annorum quinque puer aptus est ad literarum principia addiscenda. 540
Annulus conjugii insigne. 475
Aonii Palearii scripta laudantur. 393. 411. 414. 416
Aonius Palearius Navagerio, & Bembo anteponitur. 393
Aonius Palearius Mediolanensi publicæ Scholæ delectus. 418
Apollinis testimonio mors summum præmium est homini judicata. 246
De Apparatu *suo edendo Barth. Riccius consilium petit a Petro Bembo.* 222. 223
De Apparatu *Barth. Riccii Petri Bembi judicium.* 225
Apparatum *suum Barth. Riccius hortatu Flaminii in vulgum edidit.* 367. 340
Apparatum *suum cur Barth. Riccius Aloysio Cornelio inscribendum censuerit.* 439
Ad Apparatus *sui editionem a quibus Barth. Riccius excitatus.* 223. 224. 225
Apparatus *Barth. Riccii ex multis alienis editionibus probatus.* 254
Apparatus *Barth. Riccii ad Italicam rationem compositus. ib.*
Apri fossi in venatores irruentis similitudo. 458
Apum similitudo. 521
Arboris similitudo. 340
Archiæ accusator Gracchus. 465
In Archiam Poetam Orationis inscriptio. 464
Areostii Epitaphium. 362
Areostii laudes. 434. 435. *&c.*
Areostii scripta, & opera singula. 434. *&c.*
Areostii Virginii filii Ludovici Poetæ pulcrum inventum, quo adolescentes pullaria depopulantes excepit. 363
Areostius in suo Poemate omnia ad Poetam pertinentia optime præstitit. 435

Digitized by Google

Areostius in Poetis, uno Marone excepto, primas facile obtinet. 436
Argumenta nobiliora ad scribendum sumenda, ne in humili, ac pertrita materia sterilis esse cogaris. 524
Argumentum rei gravitate sua Orationis dignitatem plurimum adjuvat. 524
Ne arma amicis dono mittantur, omnibus persuasum est. 404
Ascensus scalarum a senibus vitandus. 420
De Aspendio Citharista Ciceronis locus in Verrem Ovidii, & Catulli testimonio clarior redditur. 516
Assiduam studii contentionem desiderat dicendi ratio. 525
Atestiæ Familiæ Ferrariæ Principum laudes. 285. 286
Atestio Hippolyto Cardinali suo Barth. Riccius Summi Pontificatus Dignitatem committendam esse persuadere conatur. 284. 285. 286. *&c.*
Atomorum similitudo. 256
Attica lingua solutæ Orationi in Græcia aptissima fuit. 590
Auctores tum in Lingua Latina, tum in Italica ad imitandum propositi. 429
Auctores Linguæ Latinæ tum in Oratoria, tum in Poetica facultate probati. 380. 381
Ab Auctoribus suis cur citius, quam fieri possit, libri edendi. 318
De Auctoribus Latinis judicium. 380. 381
Avicula philumena Sylvio Antonianio ad lyram canenti respondens. 386
Aurigæ peritia laudatur. 390

B

IN Baptismatis initiatione vicariæ operæ rogatio. 450
Pro vicaria opera præstita in initiatione Baptismatis gratiarum actio. 450
Barbari omnes in Italiam confugiunt. 481
Bartholomæi Riccii amici ante ipsum mortui. 250
Bartholomæi Riccii laudes. 224. 225. 445
Bartholomæi Riccii animus gratus in Patriam suam. 216. 217. *&c.*
Bartholomæi Riccii animus gratus in amicum Ferrinium. 496
Bartholomæi Riccii Opera Latina Lingua scripta. 408. 409. 444. 504. 505. 594.
Bartholomæi Riccii Operum laudatores. 505

Digitized by Google

Bartholomæi Riccii responsio Petri Bembi judicio de Apparatu Latinæ Locutionis. 226. 227
Bartholomæi Riccii vitæ ratio. 594
Bartholomæi Riccii rogatio, ut cura in re literaria Alphonsi Filii Herculis Ferrariæ Principis sibi demandetur. 532
Cum Bartholomæo Riccio multi Viri doctissimi de Romanarum familiarum nomine consentiunt. 392
Bartholomæus Riccius Civitatulæ magister. 402
Bartholomæus Riccius Magister Corneliorum Nobilium Venetorum. 440
Bartholomæus Riccius Magister Ferrariensium Principum. 444
Bartholomæus Riccius Ciceronem unum imitatus est. 488
Bartholomæus Riccius Epistolarum suarum ad Familiares Libros octo Patriæ suæ dicat. 216. 217
Bartholomæus Riccius in Epistolis suis Tironem est imitatus, qui Ciceronis Epistolas ad temporis rationem non digessit, sed quasque, ut scriptæ erant. 218
Bartholomæus Riccius Epistolas suas cur ex prælis Pauli Manutii exire cupierit. 418
Bartholomæus Riccius facete jocatur, sibi sexaginta, & tres annos nato ad Patriam defendendam jussu Herculis Principis hastam cum lorica datam. 277
Bartholomæus Riccius de morbo suo Paulum Manutium certiorem facit, significatque, se rebus suis testamento cavisse, scripta sua ipsi relinquere, & Bibliothecam suam Abiosio venire velle. 311
Bartholomæus Riccius Græcarum literarum ignarus. 381
Bartholomæus Riccius in itinere febri laborans. 314
Bartholomæus Riccius omnibus Decurionum sententiis decernitur ad humaniores literas in Patria sua docendas, mercede honorifica consuetæ addita. 261
Ad belli ardentissimi in manifesta pericula missum admonitio, ut ab iis sibi caveat. 467
Ne in belli discrimine solus cessaret, dolium suum Diogenes quaque versabat. 256
In bello prudentiores ii habentur, qui tergum etiam integrum secum auferunt, quam qui pectus perforatum ostentant. 467
In bello non solum militibus, sed etiam aliis omnibus unum, atque idem periculum objicitur. 467
Belluarum more homines initio in agris agebant. 508
Bembi Petri judicium de Apparatu *Barth. Riccii.* 225
Bembi Petri laudes. 222. 227. 228

Digitized by Google

Bembus Petrus consilium dat Barth. Riccio de Apparatu Latinæ Locutionis *edendo.* 224
Beriguardi Villæ nobilissimæ Principum Ferrariæ Cœli salubritas, commoda, & deliciæ extolluntur. 270. 492. 555
Bibliothecam suam Barthol. Riccius Augustino Abiosto post mortem se venire velle Paulo Manutio significat. 311
A bigis cavendum. 419
Bona Sacerdotiorum qualia sint, quaque ratione iis utendum. 480
Bonamicii mors. 417
Bononiense Cœlum improbatur. 319
Bononiensis Gymnasii laudes. 281
Bononiensis agri terminos usque ad Padi ripam Theodosius junior produxit. 511
Bononiensium mulierum mundities, & humanitas laudatur. 344.
Braschii Viri docti laudes. 349
Braschii Epitaphium. 351
De Braschio in ejus funere laudato gratiarum actio. 572
Brutus Corradii laudatus. 278

C

OB eædem factam solo Patrio exulantis commendatio. 272.
Cæsar cur perraro conciones adhibeat. 506
Cæsaris locus correctus. 531
Calcis *ludi vulgo dicti mira descriptio.* 519
De Calendis intercalaribus dubium solutum. 421
Camilli filii commendatio Juri Civili operam dantis. 249
Camilli filii facies vi ignea fœdata, atque corrupta. 242
Camilli filii faciem vi ignea fœdatam in pristinum statum restitutam esse, amicum certiorem facit. 244
Canere intus *quid significet.* 516
Ad Cardinalatum sibi comparandum exhortatio. 298
De Cardinalatus Dignitate delata gratulatio. 227. 300. 442. 444.
De Cardinalatus Dignitate delata gratulationi respondio. 301
Propter gratulationem de Cardinalatus Dignitate delata gratiarum actio. 229. 301
Cardinalatus Dignitas quod onus Cardinali imponat. 442. 443.

Digitized by Google

In Cardinalium Collegium Virorum integerrimorum cooptatio. 228.
Caſulæ primorum hominum quales eſſent. 508
Catulli Epigramma ad Flavium exponitur. 543
Catulli loci expoſitio ipſa olera olla legit. 456
De cauſſa utrimque jampridem omnibus rationibus diſputata commendatio. 331
Cauſſæ commendatio. 424. 457. 485
Cauſſæ Matrimonialis commendatio. 475
Cauſſam dicentes ad Judices, in Ixionis rota aſſidue verſantur. 527
Ceræ ſimilitudo. 473
In Chiliadibus Eraſmus collegit omnia, quæ in Auctoribus notatu digna ei viſa ſunt. 488
Chremetis piſciculi tantum in foro Ravennate in pretio ſunt. 265.
Cicero ad quælibet ſcribenda aptus. 504
Cicero in Oratore ſuo etiam ad minutiſſima quædam deſcendit, ut omnibus proſit. 227
In Cicerone ſolo lectio occupanda. 525
Ciceronem unum Bartholomæus Riccius imitatus eſt. 488
Ad Ciceronem imitandum exhortatio. 525
Ciceronis locì ad Herennium expoſitio. 401
Ciceronis locus in Verrem de Aſpendio Cithariſta Ovidii, & Catulli teſtimonio clarior redditur. 516
Circumforanei rabulæ deſcriptio. 336
De ciſio gratiarum actio. 390
Ciſio inverſo, Bartholomæus Riccius, uxor, & filius a violentiſſimis equis cum maximo vitæ periculo rapti. 307
Civilibus diſcordiis Flaminia laborans. 491
In Civilibus diſcordiis Platonis præceptum ſervandum. 289
Civium lætitia in reditu Principis ſui exponitur. 248
Codrus, & Torquati pro Patriæ ſalute ſe devoverunt. 509
Cœlum Bononienſe improbatur. 319
Cœlum Venetiarum æſtivo tempore ardentius, quam in aliis locis. 323
De cognomenti loco apud antiquos. 388
In colloquendo uterque partes ſuas viciſſim agit. 358
Color in Oratione quid ſit. 448
Coloniarum origo. 509
Comaclium vituperatur. 314
Comitas amici laudatur. 360

Digitized by Google

Commendatio adolescentis Juri Civili operam dantis. 244. 245. 249.
Commendatio adolescentis erudiendi. 284
Commendatio causſæ jampridem omnibus rationibus disputatæ. 331
Commendatio causſæ. 424. 457. 458. 459
Commendatio discipuli in magna rei exiguitate constituti. 304
Commendatio ad Doctoratus insignia consequenda. 338
Commendatio Epistolarum edendarum. 318
Commendatio exulantis solo Patrio ob cædem factam. 279
Commendatio Faletii adolescentis apud Herculem Ferrariæ Principem. 496
Commendatio familiaris sui, ut scripturis in locum mortui præficiatur. 514
Commendatio filiorum amici erudiendorum. 335. 426
Commendatio de hæreditate. 87
Commendatio apud Judices. 257. 400
Commendatio hospitis faceti. 423
Commendatio ad imminens periculum ab exactoribus avertendum. 501
Commendatio liberorum amici mortui. 302
Commendatio medici. 338
Commendatio ad medicum. 423
Commendatio militis. 408
Commendatio negotii. 454
Commendatio Præturam petentis. 491
Commendatio de remissione amicorum in custodiis habitorum. 468.
Commendatio uxoris medico. 422
Commendatitiæ epistolæ. 241. 245. 249. 257. 258. 271. 283. 299. 302. 304. 318. 331. 335. 336. 338. 353. 400. 422. 423. 424. 425. 426. 454. 457. 463. 466. 468. 475. 485. 491. 496. 498. 500. 501. 515. 536. 557. 563. 564. 565. 568.
Commentaria Vincentii Madii in Aristotelis Poeticam Astiis Principibus exhibita. 355
Commoda in virum ab uxore proficiscentia. 376. 425
Ad commorandum tuto locus exuli petitur. 272
Commorationem suam sæpe mutantes carpuntur facete. 256
Comparatio cum tertio ex Horatiis. 458
Conciones in Historia quando adhibendæ. 506
Conciones cur perraro Cæsar adhibeat. ibid.

Con-

Digitized by Google

Concionibus cur sæpe Livius utatur. ibid.
Condendarum Urbium ratio, atque initium. 508
Conditioni humanæ nihil fidendum. 363
Conditionis alius status, atque aliud vitæ genus alios mores affert, atque aliam vivendi rationem postulat. 286
Conjugii insigne annulus. 475
Conjugii præsentis fides dextra, atque osculo firmata. 475
Consilium petenti, utrum conditionem honestissimam accipiat addicendi se Principi a secretis, responsio. 479
Consolatio de ædibus incensis. 233
Consolatio de morbo. 552. 553. 576
Consolatio ad oculorum morbo laborantem. 296
Consolatio de morte amici. 351
Consolatio de morte filii. 267. 501
Consolatio de morte patris. 329. 345
Consolatio de morte uxoris. 245. 396. 556
Consolatio in rebus adversis. 553
Consolatoriæ epistolæ. 233. 243. 245. 267. 296. 329. 345. 351. 396. 501. 552. 553. 556. 576.
Consuetudo magis temporum rationi obtemperare, quam tempus ipsam sequi debet. 285
Aloysio Cornelio Bartholomæus Riccius cur Apparatum Latinæ Locutionis *inscribendum censuerit.* 439
Corneliorum Nobilium Venetorum ædium incendium. 233
Corneliorum Bartholomeus Riccius magister fuit. 440
Corneliorum Familiæ laudes. 233. 443
Corpus Juris Civilis quanti Riccii tempore emeretur. 282
Corradii Brutus laudatus. 278
Corradii laudes. 275. 278. 279
Ad Corradium gratulatio, quod a Veneto Senatu suæ publicæ Scholæ delectus fuerit, & quod Pontifex Maximus Civium Bononiensium rogatu ab eo Senatu impetrarit, ne a Bononiensi Gymnasio abduceret. 279
Cubiculi commodi, & singulorum, quæ sunt necessaria ad commorandum, descriptio. 343. 344
Cubiculum quale esse debeat. ibid.
Cuique in Patriam suam amor est ingenitus. 216
A culpa abesse maximum in rebus adversis solatium. 398
Cura animarum gravissimum onus. 480
Cura Reipublicæ, atque administratio magis elucet, atque resplendet, quam rei familiaris, ac privatæ. 577
Cursus similitudo. 554

D

*D*Andi, & *ſcribendi eſt cuique libera permiſſio.* 594
De Defenſione adverſus Gaſparem Sardum mentio. 587.
Defunctorum noſtrorum alia ratio, atque majorum noſtrorum. 290
Demoſthenes actioni in Oratore primas, ſecundas, & tertias tribuebat. 232
A Deo potius, quam ab hominum judiciis, recte factorum fructus expectandus. 322
Deplorationis miſſio ad amicum mortuum ſimul deflendum. 548
Deſcriptio Academiæ ruſticanæ. 517. 518
Deſcriptio cubiculi commodi, & ſingulorum, quæ ſunt neceſſaria ad commorandum. 343. 344
Deſcriptio direptionis Romanæ Urbis. 236
Deſcriptio imbris continui cum tonitru, fulgetris, & fulminibus. 471
Deſcriptio ingreſſus Principis in Urbem. 247. 248
Deſcriptio itineris feliciter confecti. 390
Deſcriptio hominis mortui. 549
Deſcriptio a latronibus tribus oppreſſi ſtrenue, & alacriter ſe defendentis. 458
Deſcriptio ludi implicatiſſimi pilæ, quem vulgo dicunt Calcem, *& Græce* ἁρπαστὸν, Harpaſtum. 519
Deſcriptio ludi vulgo dicti Palamaji. 521
Deſcriptio morientis. 356
Deſcriptio mortis amici. 312
Deſcriptio puerorum in Schola. 342
Deſcriptio rabulæ circumforanei. 336
Deſcriptio Romæ veteris. 360
Deſcriptio ſitus ædium Bartholomæi Riccii. 482
Deſcriptio tempeſtatis maritimæ. 465
Deſiderium amicos viſendi. 464
Deus qua ratione reconciliandus. 494
Dicendi ratio aſſiduam ſtudii contentionem deſiderat. 525
Dicere ornate, apte, ſplendide, copioſe, idque cum dignitate agere, hoc opus, hic labor eſt. 550
Dies Solſtitialis rure cum amicis lætiſſime peractus. 385. 386
Dignitates delatæ dolorem leniunt. 325
Diogenes, ne ſolus in belli diſcrimine ceſſaret, dolium ſuum qua-

Digitized by Google

quaque versabat. 256
Dionysii ensis in capue casurus. 392
In discendo non eadem est Principis ætatis ratio, quæ cæterorum est hominum. 538
De discessu tacito ex nobilissimo comitatu excusatio. 344
Dissensio inter Nizolium, & Majoragium. 561
Discipuli in magna rei exiguitate constituti commendatio. 340
Discordia fratrum. 321. 322
Discordiis Civilibus Flaminia laborans. 491
In discordiis Civilibus Platonis præceptum servandum. 289
De docendi provincia demandata gratulatio. 428
Docere ore pueros facilius, & fructuosius, quam libris. 341
Doctissimorum Virorum nomen libris editis immortalitati commendatur. 318
Ad Doctoratus insignia consequenda commendatio. 338
Non est dolendum de repulsa honesta in Magistratu petendo. 249.
Dolium suum Diogenes quaque versabat, ne solus in belli discrimine cessaret. 256
Dolor de calamitate filii sui, & filii amici. 242
Dolor de morbo. 422
Dolor de amici discessu. 256
Dolor in amici morte expressus. 212. 213. 250. 251. 469
Dolor de fratris morte. 374
Dolor de patris morte. 329
Dolor de studiis publicis sublatis. 357
Dolor de Violantis pulcherrimæ matronæ morte. 362
Dolorem leniunt dignitates delatæ. 325
Dolorem oculi augent. 396
Dolorem amicis renovant filii amici mortui præsentia sua. 313.
Ad dolorem, & mortem ipsam contemnendam in duobus primis Quæstionum Tusculanarum libris præcepta traduntur. 245
Domestico alienus non est anteferendus in muneribus conferendis. 515
Domino domus, non dominus domo nobilitatur. 235
Dominorum adversa fortuna cum familiaribus communicari solet. 479
Domus domino, non dominus domo nobilitatur. 235
Pro duabus rebus homines vitam suam omni periculo objiciunt. 371

Digitized by Google

Dubium de Calendis intercalaribus solutum. 421
Duorum sermo majoris temporis partem mutam præteris. 467

E

AD editionem Apparatus *sui a quibus Bartholomæus Riccius excitatus fuerit.* 223
Edocendorum puerorum ars, & facultas varia. 341
Effusio lætitiæ summæ. 284. 285
Egens suarum rerum, atque inops esse videtur, qui tantum in alienis versatur. 488
Egentis habitus. 499
Egestas cuique dura, optimo vero ingenio multo durior. 354
Elegantia literarum Alberti Bolognetii laudatur. 575. 576
Elegantia literarum Lauredanii probatur. 447
Elegantia literarum Lollii commendatur. 386
Elegantia literarum Pauli Manutii extollitur. 308
Elegantia literarum Jo: Baptistæ Pignæ laudibus effertur. 336
Ensis Dionysii in caput casurus. 392
Epigramma Catulli ad Flavium exponitur. 543
De Episcopatu delato gratulatio. 325
Epistola consolatoria. 243. 245. 267. 296. 329. 345. 351. 506. 552. 553. 556. 576.
Epistola faceta. 404
Epistola admodum vafra ad obtinendum actione boni viri sine judicio, quod petitur. 327
Epistolæ Ciceronis filii ad Tironem locus explicatur. 547
Epistolæ commendatitiæ. 241. 245. 249. 257. 258. 271. 283. 299. 302. 304. 318. 335. 336. 338. 353. 400. 422. 423. 424. 425. 426. 454. 457. 463. 466. 468. 475. 485. 491. 496. 498. 500. 501. 514. 536. 557. 563. 564. 565. 568
Epistolæ gratulatoriæ. 227. 300. 307. 335. 339. 400. 402. 418. 425. 428. 433. 434. 437. 442. 444. 448. 448 477. 486. 512. 577.
Epistolæ inanis exemplum. 413
Per epistolam cur Bartholomæus Riccius agat, quod coram facere debebat. 427
Epistolarum suarum Libros octo ad familiares Patriæ suæ Bartholomæus Riccius dicat. 216. 217
Epistolarum edendarum commendatio. 318
Epistolarum elegantia laudatur. 308. 336. 366. 387. 575. 576
Epistolarum scribendarum facilitas. 535

Epi-

Digitized by Google

Epistolàs suas Bartholomæus Riccius non ad temporis rationem digessit, sed quasque, ut singulis scriptæ sunt, in quo Tironem imitatus est, qui in Ciceronis epistolis eundem ordinem servavit. 220. 282.
Epistolas suas Bartholomæus Riccius cur ex prælis Pauli Manutii exiere cupierit. 318
Epitaphium Areostli. 362
Epitaphium Braschii. 351
Erasmus in Chiliadibus suis collegit omnia, quæ in Auctoribus ei notatu digna visa sunt. 488
Excusatio, quod in fratris funere non affuerit. 549
Excusatio de discessu tacito ex nobilissimo comitatu. 345
Execratio pestilentiæ. 252. 270
Exhibitio hospitii mutui. 255
Exhortatio ad aliquid spe amicorum dignum scribendum. 455
Exhortatio ad amicum, ut ad se primo quoque tempore advolet. 310. 311
Exhortatio ad Cardinalatum sibi comparandum. 298
Exhortatio ad Ciceronem imitandum. 525
Exhortatio ad filios amici mortui juvandos. 302. 303
Exhortatio ad lætitiam patri jampridem ingravescenti afferendam. 340
Exhortatio, seu potius admonitio ad missum in manifesta belli ardentissimi pericula, ut sibi caveat. 467
Exhortatio ad salutem conservandam. 369
Exhortatio ad scripta edenda. 429. 433. 574
Exhortatio ad studia propter morbum intermittenda. 369. 370. 371. 372. 373.
Exhortatio ad versus sub præla mittendos. 383
Exhortatio ad uxorem ducendam. 374. 375. &c.
Expectatio anxia amici. 329
Exulantis solo Patrio ob cædem factam commendatio. 272

F

Faceta epistola. 404
Facies filii Camilli vi ignea fœdata, atque corrupta. 242.
Faciem filii Camilli vi ignea fœdatam in pristinum statum restitutam esse, certiorem facit. 244
Recte factorum fructus a Deo potius, quam ab hominum judiciis, expectandus. 322

Qui

Qui in aliqua facultate excellere cupit, maxime operæ, ut in illa assidue versetur. 525
Faletii adolescentis apud Herculem Principem commendatio. 476
Faletii cum Archia Poeta comparatio. 465
Faletii opera laudantur. 473
Faletio Oratio in Archiam Poetam inscripta. 464
Fames Perusina in Proverbium abiit. 280
Familiæ semper aliquid deest, scatimervi, & mulieri. 527. 528
Familiæ Atestiæ Ferrariæ Principum laudes. 285. 286
Familiæ Corneliorum Nobilium Venetorum laudes. 253
Familiæ, ac posteritati consulendum per nummum. 374. 375. 376. 377
Familiæ gubernandæ, ac regendæ studium grave. 527
Familiares Principum quales esse soleant. 480
Familiares Pauli Manutii literæ laudantur. 309
Cum familiaribus adversa dominorum fortuna communicari solet. 479
Familiaris commendatio, ut scripturis proficiatur. 514
Pro familiaris rei honesta amplificatione, & pro gloriæ spe, & cupiditate homines vitam suam omni periculo exponunt. 371
De Familiarum Romanarum nomine multi Viri doctissimi cum Bartholomæo Riccio consentiunt. 399. 400
Fatis res humanæ trahuntur. 272. 319. 320. 321
Febri laborans Bartholomæus Riccius in itinere. 314
Ferraria Urbs primum vocata Frata. 510
Ferraria Urbs a quo fossa, & mœnibus septa. 511
Ferraria Urbs olim dicebatur Ferrariola. 511
Ferraria Urbis *nomine a Vitaliano Pontifice Maximo cohonestata est, quo etiam Vicihabentiæ Primarii Sacerdotii dignitas est translata.* 511
De Ferrariæ Urbis nomine, & origine opiniones variæ. 510
Ferrariæ Urbis conditores. 510
Ferrariæ Urbis situs. 511
A ferrario fabro cur nonnulli Ferrariam Urbem dictam velint. 511
Ferrariola *olim dicebatur Ferraria.* *ibid.*
Ferrinii amici laudes. 596. 602
Ferrinii mors describitur. 312
Ferrinii mortui liberorum commendatio. 302

Digitized by Google

Ferrinii Oratio laudatur. 387
Filii Camilli facies vi ignea fœdata, atque corrupta. 242
Filii Camilli faciem vi ignea fœdatam in priſtinum ſtatum reſtitutam eſſe; certiorem facit. 244
Filii Camilli Juri Civili operam dantis commendatio. 250
Filii ex peregrinatione redeuntis acceptio. 323
De filii morte conſolatio. 267
De filii unici morte conſolatio. 501
Filii dolor in morte patris expreſſus. 329
Filii, vel omnibus membris capti, chariſſimi ſunt. 267
De filii ingenio mirifico gratulatio. 402
Filii amici mortui amicis dolorem renovant præſentia ſua. 313.
Filiis ſi altero ex parentibus carendum ſit, matre carere potius optandum, quam patre. 398
Filiis nihil jucundius homini in vita. 376
Filiorum erudiendorum commendatio. 335. 426
Filiorum cura. 348
Ad filios amici mortui juvandos exhortatio. 303
In filios parentum amor, & officia. 376
Ad filium exhortatio, ut lætitiam patri jampridem ingraveſcenti afferat. 340
Flaminia Civilibus diſcordiis laborans. 491
Flaminii hortatu Bartholomæus Riccius Apparatum Latinę Locutionis *in vulgum edidit.* 367. 440
Flaminii laudes. 367. 368
De Flaminii morte Bartholomæi Riccii dolor. 367
Flaminii ſtudia. 372
Fœminæ pecunioſiſſimæ peſtilentiæ tempore liberalitas. 390
Fortuna adverſa Dominorum cum familiaribus communicari ſolet. 479
Fortunæ telis omnibus humana conditio eſt propoſita, atque nos homines ea lege nati ſumus, ut ei parere cogamur. 397
Fortunam ampliſſimam amico, & ejus liberis perpetuam rogat. 476
De fratris obitu dolor. 374
Fratrum diſcordia. 321. 322
Fructus recte factorum a Deo potius, quam ab hominum judiciis, expectandus. 322
Fures cur a Græcis Aſpendii Cithariſtæ dicerentur. 516

Digitized by Google

G

Gallorum natura, indoles, & mores. 480
Gaspar Sardus existimans, Privernates, Larinates, & Arpinates esse nomina Familiarum, carpitur. 399
Gasparis Sardi in Barthol. Riccium insolentia. 598
Gaudium de Nuptiis conciliatis. 383
Gloria scriptis edendis comparatur. 429
Gloria summa, & ultima est, hominibus vitam servare. 470
Gloriæ spe, & cupiditate, & pro honesta rei familiaris amplificatione homines omni periculo vitam suam objicium. 371.
Ad gloriam quisque naturæ trahimur. ibid.
Ad gloriam sempiternam magis scripta prosunt, quam omnium amicorum testimonium. 551
Græcchus Archiæ accusator. 465
In gradibus propinquitatis constituendis Sapientes facile primas secundum Deos Patriæ concesserunt. 216
Græcæ linguæ addiscendæ difficultas. 380
Græcæ linguæ addiscendæ studium, ac desiderium communi omnium ostenditur. 377
Græcam linguam non esse improbo labore addiscendam disputandi causa ostenditur. 377. 378. &c.
Græcarum literarum Barthol. Riccius ignarus fuit. 381
Gratissimus erga Patriam quisque esse debet. 217
Grati animi significatio erga mortuum. 302
Gratia par nulla pro vita reddi potest, nisi eadem vita, quæ accepta est, reddatur. 264
Gratiarum actio. 258. 263. 291. 352. 390. 429. 475. 477
Gratiarum actio de amicis sibi quotidie conciliatis. 477
Gratiarum actio de Brasichio in ejus funere laudato. 572
Gratiarum actio de hospitio benigne præbito. 254
Gratiarum actio propter gratulationem de Cardinalatus dignitate delata. 227. 229. 301
Gratiarum actio ad medicum. 263
Gratiarum actio de Nuptiis conciliatis. 383
Gratiarum actio de laudibus tributis. 407. 420
Gratiarum actio de cisio commodato. 390
Gratiarum actio de Episcopatu delato. 325
Gratiarum actio de literis ad se longissime gentium scriptis. 455.

Digitized by Google

Gratiarum actio de nucibus pineis. 432
Gratiarum actio de petitione imaginis ſuæ ad Muſeum exornandum. 304
Gratiarum actio pro ſella commodata. 395
Gratiarum actio pro ſtudio in Ravennatum cauſſa apud Principem præſtito. 475
Gratiarum actio pro demandata provincia docendi in Patria ſua literas humaniores cum mercede honorifica conſtituta. 261.
Gratiſſimus erga Patriam quiſque eſſe debet. 217
Gratulatoriæ epiſtolæ. 227. 300. 325 339. 383. 400. 402. 418. 425. 428. 433. 434. 437. 442. 444. 448. 474. 477. 486. 512. 577.
Gratulatio de acceſſione ſummæ in Patria dignitatis. 577
Gratulatio de Cardinalatus dignitate delata. 227. 300. 442. 444.
Gratulatio de dignitate delata. 307
Gratulatio de docendi provincia demandata. 428
Gratulatio de filii ingenio mirifico. 402
Gratulatio & de filio nato, & de matre ſalva. 474
Gratulatio, quod in jure dicundo in parentis locum a Principe ſuffectus ſit. 477
Gratulatio de Nuptiis. 383. 425
Gratulatio de Oratione habita. 448
Gratulatio ad filios Ludovici Areoſtii de ejuſdem ſcriptis Lectoribus omnibus gratiſſimis. 434. 435
Gratulatio de penſione annua conſtituta. 433
Gratulatio de provincia nobiliſſima commiſſa. 486
Gratulatio de reditu domum. 260
Gratulatio de publicæ procurationis abſolutione. 512
Gratulatio de ſucceſſione paterna in Principis medicum. 437
Gratulatio de villæ amenitate, otio, atque animi tranquillitate. 394
Gratulationi de Cardinalatus dignitate delata reſponſio. 301. 229.
Gratulationis locus apud Ciceronem ſemper eſt in prima epiſtola. 547
Gratus animus Bartholomæi Rictii in Patria ſuam. 216. 217
Gratus animus in amicum Ferrinium. 596
Guarinii Interpretes Catulli in ſuis expoſitionibus redarguuntur. 543
Gypſii Lanfranci laudes. 605. 606

Digitized by Google

H

Hastam cum lorica ad Patriam defendendam jussu Principis Herculis Ferrariæ Ducis sibi datam Barthol. Riccius facete jocatur. 277
De hæreditate commendatio. 537
Hetrusca lingua in Italia mirifica est, & ad discendum, & ad scribendum maxime accommodata. 590
Hippolyti Atestii Cardinalis Paulus Manutius conviva factus cum cæteris Nobilioribus. 320
Hippolyto Atestio Cardinali Summi Pontificatus dignitatem committendam esse Barthol. Riccius persuadere conatur. 284 285. 286.
Historia soluta oratione scripta sola ipsa per se, ac simpliciter officium suum facit. 507
In Historia conciones quando adhibendæ. 506
In Historia veritas fundamenti loco constituitur. 505
Historiæ oratio qualis esse debeat. 506
Historiæ scribendæ exemplum. 508. 509
Historiæ verba propria conveniunt. 506
Historiam versibus prosequentes, ut Virgilius, & Maro, liberius in omni dicendi genere versantur. 207
Ad Historicum navum, & laude dignum constituendum necessaria omnia ad unguem ob oculos ponuntur. 505. 506 507. &c.
In homine natura multa ingenuit, quæ quasi in eo dominantur, & principatum obtinent. 216
Hominem mœror conficit, lætitia vel graviter affectum diutius sustinet. 248
In hominem sacrilegum, qui venenum amico præbuerat. 263
Homines initio belluarum more in agris palabantur. 508
Homines magis sua prudentia, quam fortunæ arbitrio, reguntur. 319
Homines pro duabus rebus vitam suam omni periculo objiciunt. 370. 371
Homines pro familiaris rei honesta amplificatione, & pro gloriæ spe, & cupiditate vitam suam omni periculo objiciunt. 371
Homines omnes natura desiderant sui memoriam in posteris relinquere. 374
Homini nihil jucundius in vita filiis. 376

Ho-

Digitized by Google

Hominî nulla major peſtis, quam ab homine, oriri poteſt. 273
Hominibus omnibus moriendum eſſe optima conſolatio in ipſorum morte. 502
Hominibus omnibus ſolum omne ad habitandum conceſſum eſt. 397
Hominibus vitam ſervare ſumma, & ultima gloria eſt. 470
Hominibus quiſque pro virili prodeſſe vel labore, vel induſtria debet. 225
Hominis ætatis curſus totus certiſſimis periculis objicitur. 268
Hominis mortui deſcriptio. 549
Hominis nihil magis proprium, quam hominem ſervare. 470
Hominis ortum quidam populi lacrymis, mortem autem lætitia proſequebantur. 246
Hominis circumforanei deſcriptio. 336
Hominum conditio ea eſt, ut omnibus miſeriis ſubjecta ſit. 296.
Hominum conditio niſi una Religione, ac futuri ſæculi ſpe a beſtiis differt. 502
De hominum conditione querela. 391
Hominum primum tectum quale fuerit. 508
Hominum vita miſeria ipſa eſt. 268
Homo totus natura pietate ſumma in Patriam adſtringitur. 216.
Cum Horatio tertio comparatio. 458
Horti habendi cupidus Bartholomæus Riccius. 482
Hoſpita mulier qualis eſſe debeat. 344
Hoſpitii mutui exhibitio. 255
De hoſpitio benigne præbito gratiarum actio. 254. 352
Hoſpitis faceti commendatio. 423
Hoſpitis feſtivitas extollitur. 423
Hoſpitis humanitas laudatur. 229. 230
Humana conditio omnibus fortunæ telis eſt propoſita, atque nos homines ea lege nati ſumus, ut ei parere cogamur. 397.
Humanæ res fatis trahuntur. 272. 319. 320. 321
Humanæ conditioni nihil fidendum. 363
Humanitas hoſpitis laudatur. 229. 230

I

ICtus poſtremi, utpote qui arborem dejiciunt, quam primi, graviores eſſe ſolent. 251

Digitized by Google

Imago vera, & forma Virorum literatorum in eorumdem scriptis reperitur. 395
Imber magnus continuus ab undecima hora ad alteram noctis horam cum fulgetris, tonitru, & fulminibus. 471
Imbrium magna copia trium dierum spatio effusa. 306
Imitandi ratio in tribus libris de imitatione Bartholomei Riccii ad Alphonsum Atestium Ferrariæ Principem tota habetur. 381
Imitari proprium Poetæ. 436
Immortalitati nomen doctissimorum Virorum libris editis commendatur. 318
Imperator exercitum optime regens multo magis etiam in eo ordinem regere percallebit. 504
Incendium ædium Corneliorum Nobilium Venetorum. 233
Ingenia præcocia cito solent concidere. 403
Infantis similitudo. 525
De ingenio filii mirifico gratulatio. 403
Ingenitus cuique amor in Patriam suam. 216
Incommoda senum, quod attinet ad studia. 526. 527
Ingenium alii in aliis rebus exercent. 487
Tam ingrati illi sunt, qui ex alienis opibus gratiam referunt, quam illi illiberales, qui non ex suo eamdem ineunt. 288
Ingressus Principis in Urbem descriptio. 247. 248
Inimicis nostris cur nulla injuria facilius condonari possit, quam ea, quæ nobis ex invidia infertur. 295
Inscriptio librorum non debet esse communis, sed continere ea, quæ Virum, cui inscriptio fit, ornant, & a reliquis distinguunt. 452
Inscriptio Defensionis contra Gasparem Sardum. 598
Inscriptio libelli de evitanda, atque compescenda iracundia. 586
Inscriptio operis de Principis Consilio. 504
Inscriptio operis de Judicio. 591
Inscriptio Orationis in Archiam Poetam. 464
Inscriptio Orationis pro Isaaco Abravanellio Judæo. 605
Inscriptio Orationis in Bartholomæi Ferrinii funere habitæ. 602.
Inscriptio Orationis pro T. Annio Milone in Bruti sententiam. 603
Inscriptio Orationis, qua Principes Christiani excitantur ad arma contra Turcarum Regem sumenda. 584

Digitized by Google

Inſcriptio Orationum duarum. 600
Inſcriptio ſecundæ editionis librorum de Imitatione multo correctiorum, & emendatiorum. 607
Ad inſignia Doctoratus conſequenda commendatio. 338
Inſolentia Gaſparis Sardi in Bartholomæum Riccium. 508
Inſtitutum novum ſi in re maxima, maximeque neceſſaria inducatur, nihil mirum. 285
Inſtrumentorum muſicorum ſimilitudo. 287
De intercalatibus Calendis dubium ſolutum. 421
Interior *voci quænam ſignificatio proprie ſubjecta ſit.* 541
Interiores literæ *apud Ciceronem quænam ſint.* 542
Interpretes ex una lingua in aliam libros transferentes ſæpe allucinantur. 378. 379
Ad inveniendum nihil eſt tam abſtruſum, tamque abſconditum, quin, ſi diligenter quæratur, tandem etiam inveniatur. 604
Jocus de opere, quod ardentius incœptum, neque adhuc abſolutum. 384
In Italiam omnes barbari confugiunt. 481
Italica translatio ex Græco facta laudatur. 473
Ithacam ſuam Ulyſſes, quaſi ſaxo nidulum appenſum, cæteris Orbis Civitatibus facile præferebat. 216
Itineris deſcriptio. 229
Itineris faciendi ratio tuta. 419
Itineris feliciter confecti deſcriptio. 390
Judæi commendatio. 498
A Judice ſententiæ celeris petitio. 475. 484
Ad Judices cauſſæ Matrimonialis commendatio. 475
Ad Judices cauſſam dicentes, in Ixionis rota aſſidue verſantur. 527
Apud Judices commendatio. 257. 400. 496
A Judicibus brevi abſolutio petitur. 459
Judicio Petri Bembi de Apparatu Latinæ Locutionis *Bartholomæi Riccii reſponſio.* 226. 227
Judicium de Latinis Auctoribus. 380. 381
Judicium Principis quantum valeat. 477
Juris Civilis corpus quanti tempore Barthol. Riccii emeretur. 282

L

Lacrymis quidam populi ortum hominis proſequebantur. 246.

Digitized by Google

Lampridius honestissima mercede vocatus Patavio a Federico Gonzaghio Mantuæ Principe ad filium puerum instituendum. 540
Lapis Sisyphius. 523
Latina lingua a pueritia addiscenda. 538
Latinæ linguæ laudes. 377. 378
Latinæ linguæ dictio cum Italicæ linguæ dictione prorsus consentit. 383
Latinæ orationis splendor, atque elegantia intra suas Alpes adhuc continetur. 550
Latinam linguam satis esse tum ad solutam, tum ad numeris adstrictam orationem comparandam, tum ad alias artes, & disciplinas acquirendas, disputandi causſa ostenditur. 377. 378
In Latinam linguam non solum alienissimæ nationes, sed Itali ipsi barbare conjuraruntur. 409
De Latinis Auctoribus judicium. 380. 381
A latronibus tribus oppressi virtus, atque animi altitudo laudibus extollitur. 457
A latronibus tribus oppressi strenue, & alacriter se defendentis descriptio. 458
Laudandi in funere Herculem Patrem Ferrariæ Ducem provincia ab Alphonso Filio Ferrariæ Principe Joanni Baptistæ Pignæ demandata. 608
Laudari a laudatissimis Viris multum est, sed ejus generis scriptis, quæ non vulgaria sint, laudari multum ad laudis dignitatem adjungit. 383
Laudes ejus, qui rem familiarem ex perexiguis initiis suo studio, sua industria, & labore quam amplissimam fecit. 347.
Lauredaniorum gemellorum Nobilium Venetorum, & Familiæ laudes. 446. 447
Laus omnis non in honore verborum, sed in ipsa re, atque in una virtute consistit. 322
Laus vera, & solida a bonis proficiscitur. 551
De laudibus tributis gratiarum actio. 407. 420
Ad lætitiam patri jampridem ingravescenti afferendam exhortatio. 340
Lætitia quidam populi mortem hominis prosequebantur. 246
Lætitia hominem vel graviter affectum diutius sustinet; mœror autem conficit. 248
Lætitiæ significatio. 332

Le-

Digitized by Google

Lætitiæ summæ effusio. 284. 285
Lectio in bonis Scriptoribus tantum exercenda. 270
Lectio in Cicerone solo occupanda. 383. 525
Lectus qualis esse debeat. 344
Legentium satietas qua ratione tollatur. 225
Leges veteres in optime institutis Civitatibus aliquando abrogantur. 285
Legum initium. 508
Liberalitas pecuniosissimæ fœminæ tempore pestilentiæ. 390
Liberatio adolescentuli a militibus capti petitur ad patrem assiduis quæstibus se affligentem consolandum. 470
Liberorum amici mortui commendatio. 302
Libri edendi commendatio. 318
Libri nuper editi petitio. 324
Libris editis doctissimorum Virorum nomen immortalitati commendatur. 318
Libris qua ratione dignitas, splendor, & gratia addatur. 225.
Librorum de Imitatione secundo editorum missio. 454
Librorum editionem quæ res insignem, & laudabilem reddant. 435
Libros suos octo Epistolarum ad Familiares Barthol. Riccius Patriæ suæ dicat. 216. 217
Librum offerentis oratio, & accipientis responsio. 355.
Lilii Gyraldii testamentum. 276
Lingua Attica in Græcia solutæ orationi aptissima fuit. 590
Lingua Hetrusca in Italia mirifica est, & ad dicendum, & ad scribendum maxime accommodata. 590
Ad linguæ alicujus notionem propter duo studium suum homines applicant. 378
Linguæ cujusque aliquid proprium est. 379
Linguæ Græcæ difficultas. 380
Linguæ Latinæ Auctores tum in Oratoria, tum in Poetica facultate probati. 380. 381
Lippitudo Pauli Manutii. 320
Literarum a se correctarum dictionem, & locutionem Barthol. Riccius laudat. 570
Literarum elegantia Pauli Manutii, & aliorum laudatur 308.
Literarum cum quotidianis collocutionibus comparatio. 358
Ex literarum facultate duo percipiuntur. 537
Ad literas humaniores docendas in Patria sua omnibus Decu-

curionum sententiis Barthol. Riccius decernitur, mercede honorifica consuetæ addita. 261
Literis honestissimæ querimoniæ plenis responsio. 358
De literis ad se longissime gentium scriptis gratiarum actio. 455
In literis multa omittenda; in sermone quidquid in buccam. 359
Literati Viri semper uxorem duxerunt, neque propterea à studiis excluſi fuerunt. 375
In Liviani Bartholomæi Imperatoris funere Oratio ab Andrea Navagerio compoſita laudatur. 232
Livius cur sæpe conciones adhibeat. 506
Loco tam abjecto, atque abdito nemo natus est, qui eum non habeat omnium chariſſimum. 216
Locus epiſtolæ Ciceronis filii ad Tironem explicatur. 547
Lollii laudes. 416
Lollii Muſeum. 392. 394
De Longolio honorificum judicium. 560. 561
Ludi implicatiſſimi pilæ, quem vulgo dicunt Calcem, *&* Græce ἁρπαστὸν, Harpaſtum, *deſcriptio Latina.* 519
Ludi vulgo Palamaji *dicti deſcriptio.* 521
Lugere filios amiſſos, parentes, fortunæ caſus &c. eſt multitudinis imperitæ. 398
Lumen oculorum amiſſum nulla arte recuperatur. 245
Ad lyram canenti philumena aviacula reſpondens. 386

M

Madii Commentariorum in Ariſtotelis Poeticam Fratribus Ateſtiis Principibus exhibitio. 355
Maſeji laudes. 315
Magiſter puerorum qualis eſſe debeat. 540
In Magiſtratibus omnibus plurimum intereſt, an ex humili genere, an ex illuſtri Familia ortus ſit, qui eis præficiatur. 287
In Magiſtratu petendo de repulſa honeſta non eſt dolendum. 249.
Magiſtratum petendi mos. 402
Magiſtrorum copia. 462
Magiſtrum ſibi ereptum dolentis verba. 358
Majoragii mors. 418
Inter Majoragium, & Nizolium diſſenſio. 561. 562

Digitized by Google

Malevoli amico supremum honorem invidentes contunduntur. 350.
Malis nostris, quam aliorum commodis, magis afficimur. 518.
Manus sinistra ad furta nata. 517
Manutii Pauli studium in tradendis, & corrigendis Auctorum locis. 488
Manutii Pauli literarum elegantia laudatur. 308. 326.
Cur ex Pauli Manutii prælis Epistolas suas Barthol. Riccius exire cupierit. 318
Manutio Paulo Epistolas suas edendas Bartholomæus Riccius commendat. 318
Manutium Paulum de morbo suo Bartholomæus Riccius certiorem facit, significatque, se rebus suis testamento cavisse, scriptaque sua ipsi relinquere. 311
Manutius Paulus conviva factus Hippolyti Atestii Cardinalis cum cæteris Nobilioribus, pensione annua constituta tercentorum Scutatorum aureorum. 320
Manutius Paulus lippitudine laborans. ibid.
Maritima peregrinatio improbatur. 260
Maritimæ tempestatis descriptio. 465
In materia humili, ac pertrita steriles, ac vulgares esse cogimur. 525
Matrimonialis causæ commendatio. 475
Matronæ pulcherrimæ laudes, & in ejusdem morte dolor. 362
Maurorum genus odiosissimum. 493
Mausoleum Ludovici Areostii. 361
Medendi ars nulla in Urbe commodius exercetur, quam Venetiis. 481
Medici quaque versus ex Urbe Venetiarum mittuntur. ibid.
Medici laudes. 251. 264
Medici Principis alicujus dignitas cur maximi facienda. 437. 438.
A Medicis facile uxor ex honesto genere Venetiis ducitur. 481
Medicos pedum morbus irridere solet. 337
Ad medicum commendatio. 423. 468
Ad Medicum gratiarum actio pro præsentissimo remedio adhibito ad vim veneni contundendam. 263
Mediolanensis publicæ Scholæ Majoragius Doctor. 418
Memoriam sui omnes homines in posteris relinquere desiderant. 374
Mensæ apparatus qualis esse debeat. 344

Mercatus Venetiarum celeberrimus ob peſtilētię vim ſublatus. 252
Militis commendatio. 468
Ex miſeriis aliorum miſeriæ noſtræ leviores fiunt. 234
Miſſio honeſta a Principe impetrata, in qua, omnis adminiſtrationis labore adempto, nihil de dignitate, atque auctoritate detractum. 513
Modus in rebus omnibus & probatur, & adhibetur. 375. 376
Mœror hominem conficit, lætitia vel graviter affectum diutius ſuſtinet. 248
De morbo conſolatio. 552. 553. 556
De morbo dolor. 422
Morbus pedum medicos irridere ſolet. 337
More novo vetus mos, & conſuetudo optime tollitur. 285
Mores alios affert, atque aliam vivendi rationem poſtulat aliud vitæ genus, atque alius conditionis ſtatus. 286
Morientis deſcriptio. 356
Moriturus qua ratione ſe gerere debeat. 312
Mors non eſt timenda. 316
Mors Amaſeji. 417
Mors amici deſcribitur. 312
Mors Apollinis teſtimonio ſummum præmium eſt homini judicata. 246
Mors Bonamicii. 417
Mors Majoragii. 418
De morte filii conſolatio. 267
De morte filii unici conſolatio. 501
De morte Flaminii Barthol. Riccii dolor. 367
De morte fratris conſolatio. 374
De morte patris conſolatio. 329. 345. 437
De morte Violantis pulcherrimæ Matronæ dolor. 362
De morte uxoris conſolatio. 245. 396. 556
In morte amici dolor expreſſus. 250. 251. 312. 313. 469
Neque in noſtra, neque in noſtrorum morte non eſt magnopere dolendum, cum animi non extinguantur, ſed loci tantummodo commutatio fiat, atque ejus loci, ubi ſummo bono perpetuo ſumus perfruituri. 245
In morte patris dolor filii expreſſus. 229
Mortem noſtram dolentes cur inique faciamus. 246
Mortem quidam populi lætitia proſequebantur. ibid.
Ad mortem contemnendam maximum remedium. 554
Ad mortem contemnendam in duobus primis Tuſculanarum Quæſtionum libris præcepta traduntur. 245

Digitized by Google

Ad mortem quisque se comparare debet, eamque læte excipere. 247
Ob mortem alicujus cur non dolendum, sed potius gratulandum. 268
Post mortem animus non extinguitur. 247
Mortis genus felix. 347
Mortis genus optandum. 347. 348
Mortui alicujus filii amicis dolorem renovant præsentia sua. 313. *&c.*
Mortui amici liberorum commendatio. 302
Mortui hominis descriptio. 549
Mortui laudes. 315. 316. 368
Mortuorum constans memoria servanda. 302
Mulæ petitio, ut Principi advenienti ad portam Urbis occurrat. 530
Mulier, & navis duo sunt, quibus aliquid semper deest; his addenda est familia. 527. 528
Mulier hospita qualis esse debeat. 344
Mulieres Romanæ clarissimæ. 361
Mulierum Bononiensium mundities, & humanitas laudatur. 344. *&c.*
Multitudinis imperitæ est lugere filios amissos, uxores, parentes, fortunæ casus, &c. 398
Mundities, & humanitas mulierum Bononiensium laudatur. 344. *&c.*
Muneribus obeundis vir bonus, & in iis versatus præficiendus. 514
Munus a secretis Principum periculi, & aleæ plenum. 480
Museum Lollii. 392. 394
Musicorum instrumentorum similitudo. 287

N

Natare sciens in Oceano, in ejus quovis sinu, modo nullus in eo gurges insit, nihilo pejus id facit. 504
Natura comparatum est, ut, quæ avide cupimus, etiamsi ea videmus, falli quodammodo semper dubitemus. 332
Natura, ingenium, & mores Gallorum. 480
Natura omnes homines desiderant sui memoriam in posteris relinquere. 174
Natura in homine multa ingenuit, quæ quasi in eo dominantur, & principatum obtinent. 216

Digitized by Google

Natura quisque ad gloriam tradiscitur. 371
Natura Jano Pacio plurimum quisque decet. 216
Naturam in omnibus rebus sequi decem semper optimum fa-
ctum esse, boni omnes existimarunt. 242
Navagerii Andreæ admonitio, ut lectio in bonis Scriptoribus
tantum exerceatur. 225
Navagerii Andreæ Laudes. 230. 231
Navagerii Andreæ Oratio in funere Bartholomæi Liviani
Imperatoris compositæ laudatur. 232
Navis, & mulier duo sunt, quibus aliquid semper desit; 521
bis etiam familia accenda. 287. 520
Navis semistudo. 402
Nec quidem tam apud Ciceronem, tam apud Cæsarem u-
surpatum reperitur. 454
Negotii commentatio, ut, si non gratis, saltem cum aliqua
mulcta conficiatur. 515. &c.
Ad negotia publica administranda viri probi etiam longissime
genitum vel ultro accersendi, verum, si eorum copiam
aunii habeas, tui non sunt deserendi, ut alienis subvenias.
Nemo natus est loco tam abjecto, tamque abdito, qui eum
non habeat omnium charissimum. 216
Nepotes sunt veluti filii. 502
In nepotibus magis parentes oblectantur, quam in filiis. 502
Nihil simul inventum, & perfectum est. 509
Inter Nicolaum, & Majoragium dissensio. 561. 562
Nomen doctissimorum Virorum libris exaratis immortalitatis com-
mendatur. 318
De nomine Romanarum familiarum multi Viri doctissimi cum
Bartholomæo Riccio consentiunt. 399
Neque in nostra, neque in nostrorum morte non est magno-
pere dolendum, cum animi non extinguantur, sed loci
tantummodo commutatio fiat, atque ejus loci, ubi sum-
mo bono perpetuo summas perfruituri. 245
Novi in alienis Urbibus de rebus multis sunt admonendi, 245
& interdum juvandi. 285
Novo more novus mos, & consuetudo tollitur. ibid.
Novum institutum si in re maxima, ac maxime necessaria
inducatur, nihil mirum. 286
Novum vitæ genus, atque novus conditionis status novos
mores affert, novamque vivendi rationem postulat. 432
De nucibus Pineis Statianum actio. Nu-

Digitized by Google

Numerus in Oratione in apta sententiarum collocatione consistit. 507
Nuptiæ Ferrariæ Principis cum filia Principis Florentiæ. 365
De Nuptiis conciliatis gaudium. 383
De Nuptiis gratulatio. 383. 425

O

OB obitum alicujus cur non dolendum, sed potius gratulandum. 268
In Oceano natare sciens, in ejus quovis sinu, modo nullus in eo gurges insit, nihilo pejus id facit. 504
Oculi dolorem augent. 396
Oculorum lumen amissum nulla arte comparatur. 243
Ad oculorum morbo laborantem consolatio. 296
Oculorum morbus. 503
Officia quædam sunt, quæ magis ab uxore vir expectet, quam a parentibus ipsis. 376
Officia uxoris erga virum. 376. 425
Onus gravissimum cura Animarum. 480
Opera a Bartholomæo Riccio Latina lingua conscripta. 408. 409. 444. 504. 505. 594.
Opera a Bartholomæo Riccio Latina lingua conscripta quibus inscripta fuerint. 596
Opera Hieronymi Faletii laudantur. 473
Operam vicariam præstans dignus est, qui mortuo in eodem munere præficiatur. 515
De opere ardentius incepto, neque adhuc absoluto, jocus. 384. *&c.*
Operum Bartholomæi Riccii laudatores. 505
Opiniones variæ de origine, & nomine Urbis Ferrariæ. 510
Oratio ex Nomine, & Verbo maxime conficitur. 439
Opus de Judicio inscriptum qua occasione confectum fuerit. 591
Oratio quo brevior, eo verior debet esse. 301
Oratio qua ratione dividatur. 507
Oratio Andreæ Navagerii in funere Bartholomæi Liviani Imperatoris laudatur. 233
Oratio Ferrinii laudatur. 387
Oratio ex Gallicis montibus & pueriliter, & incomposite scripta deridetur. 550
Oratio Historiæ qualis esse debeat. 506
Oratio librum offerentis, & accipientis responsio. 355

In

In Oratione color quid ſit. 448
In Oratione numerus in apta ſententiarum collocatione conſiſtit. 507
Orationem laude dignam quenam efficiant. 604
Orationis in Archiam Poetam inſcriptio. 464
Orationis pro Iſaaco Abrevanellio Hebræo inſcriptio. 605
Orationis dignitatem rei argumentum gravitate ſua plurimum adjuvat. 524
Orationis inſcriptio, qua Principes Chriſtiani excitantur ad arma contra Turcarum Regem ſumenda. 584
Orationis in funere Franciſci Regis Galliæ habitæ inſcriptio. 610
Orationum duarum inſcriptio. 497. 600
In Oratore ſuo Cicero ad minutiſſima quædam deſcendit, ut omnibus proſit. 227
In Oratore actio laudatur. 232
In Orbe terrarum Venetia una ſunt omnium bonorum referta; cætera non tam multis commodis, quam etiam incommodis, ſunt opportuna. 481
Orbis totus una omnium eſt Civitas. 459
Ore pueros docere facilius, & fructuoſius, quam libris. 431
Orlandi Furentis ab Arceſtio compoſiti laudes. 434. 435
Ortum hominum quidam populi lacrymis proſequebantur; mortem autem lætitia. 246

P

PAlamajī *ludi vulgo dicti deſcriptio.* 521
Parentes in nepotibus magis oblectantur, quam in filiis. 502
Parenti in uxore ducenda obſequendum. 374
Parentum amor, & officia in filios. 376
De Patavina Academia honorifica mentio. 573
De paterna ſucceſſione in Principis medicum gratulatio. 437
Ex patre duorum filiorum ſimilitudo deſumpta. 562
Ad patrem filio orbatum conſolatio propter alios liberos ipſi relictos. 269
Patria rebus omnibus anteponenda. 316
In Patria ſua ſummi Viri nullo ſunt in pretio, & rem ſuam apud alienos melius gerunt. 428
In Patria ſua ad docendas humaniores literas Bartholomæus Riccius omnibus Decurionum ſententiis decernitur, mercede honorifica conſuetæ addita. 261

Digitized by Google

Patriæ primas secundum Deos Sapientes in propinquitatis gradibus constituendis facile concesserunt. ibid.
Patriæ suæ Bartholomæus Riccius libros octo Epistolarum suarum ad familiares dicat. 216. 217. &c.
Pro Patriæ salute Codrus, & Torquati se devoverunt. ibid.
Erga Patriam gratissimus quisque esse debet. ibid.
In Patriam totus homo natura summa pietate adstringitur. 216. &c.
In Patriam suam Bartholomæi Riccii animus gratus. 216.
Patrio solo natura plurimum quisque debet. 216
Patrio solo ob cædem factam exulantis commendatio. 272
Amoris patris senis in filium significatio. 339
Patris laudes, qui rem ex perexiguis initiis suo studio, sua industria, suo labore quam amplissimam fecit. 347
De patris morte consolatio.
In patris morte dolor filii expressus. 329. 345. 347. 437
Pecunia pro vino petitur, quanti vinum ad anni rationem æstimabitur. 329
Pecunia pro uva petitur. 503
Pecuniam librario solvendam cur alii per publicum Tabelarium mittat. ibid.
Pecuniosissimæ fœminæ tempore pestilentiæ liberalitas. 282
Pedum morbus medicos irridere solet. 390
Peregrinatio maritima improbatur. 337
Peregrinatio terrestris longe tutior maritima. 260
Ex peregrinatione redeuntis filii acceptio. ibid.
Periculo omni homines vitam suam objiciunt pro rei familiaris honesta amplificatione, & pro gloriæ spe, & cupiditate. 323
Perionius veram transferendi rationem posteros edocuit. 371
Qui persuadere aliquid alicui volunt, rem omnem ut proberi non solum teneant, sed multa etiam ad eam pertinentia ut optime calleant, oportet. 488
Perusina fames in Proverbium abiit. 563
Pestifera vi subito Perrinius erepsus. 286
Pestilentia Veneta. 312
Pestilentiæ execratio. 252
Pestilentiæ mentio. 252. 270
Pestilentiæ tempore fœminæ pecuniosissimæ liberalitas. 390
391. 390.
Pestilentiæ Venetæ remissio. 320
Ob

Digitized by Google

Puellæ grandis, atque locabilis admodum pauperis satis honestæ, & liberalis formæ commendatio. 463
Puer quinque annorum aptus est ad literarum principia percipienda. 540
Puer Principis ad literas tantum addiscendas in pueritia aptus est. 539
Pueri Principum, ut sentiunt, se Principes natos, a literis abhorrent. 538
Pueris omnibus non omnis instituendi via convenit. 341
A pueritia artes, & facultates omnes addiscendæ. 539
Puerorum edocendorum ars, & facultas varia. 341
Puerorum ingenia non magis ad temporis rationem, quam tempus ad eorum naturam accommodandum. 538
Puerorum magister qualis esse debeat. 540
Puerorum in Schola descriptio. 342
Pueros ore docere facilius, & fructuosius, quam libris. 341
Pullaria depopulantes pulcro invento excepti. 363
Pugnandi aliam rationem aliud tempus postulat. 467
Pulchritudo Sponsæ laudibus effertur. 383

Q

Querela de hominum conditione. 391
Querela de Virorum optimorum conditione aliena commendatione in rebus suis indigentium. 496
Querelæ honestissimæ literis plenis responsio. 358
Nec quidem *tum apud Ciceronem, tum apud Cæsarem usurpatum reperitur.* 402
Quisque natura solo Patrio plurimum debet. 216
Quisque pro virili hominibus vel labore, vel industria prodesse debet. 225

R

Rabulæ circumforanei descriptio. 336
Raja genus piscis plebejum, ac vile. 264
Rationum confectio cum Principe commendatur. 500
Ravennæ piscationes non satis frequentes sunt. 264
Rebus omnibus Patria est anteponenda. 216
Rebus omnibus in vita visus jucundior. 296
De rebus multis in alienis Urbibus novi sunt admonendi, & interdum juvandi. 245

Digitized by Google

Ex rebus suis cui satis est ad eam rem, quam agit, nihil aliunde aut optandum, aut quærendum est amplius. 382
In rebus adversis a culpa abesse maximum solatium. 398.
In rebus observandis cuique facillimum est studium, in scribendo vero cum aliqua dignitate non ita. 222
In rebus omnibus animus maxime spectandus est. 218
Recte factorum fructus a Deo potius, quam ab hominum judiciis, expectandus. 322
De reditu domum gratulatio. 258
In reditu Principis sui Civium lætitia exponitur. 248. 486
Reditus amici ex bello expetitur. 486
Rei argumentum gravitate suæ orationis dignitatem plurimum adjuvat. 524
Ejus laudes, qui rem familiarem ex perexiguis initiis suo studio, sua industria, suo labore quam amplissimam fecit. 347
Pro rei familiaris honesta amplificatione, & pro gloriæ spe, & cupiditate homines vitam suam omni periculo objiciunt. 371
Reipublicæ cura, atque administratio magis elucet, atque resplendet, quam rei familiaris, ac privatæ. 577
Ad Reipublicæ munera obeunda eloquentia prodest. 449
Remedium maximum ad mortem contemnendam. 554
Remi similitudo. 384
Ad Rempublicam administrandam accedentes Plato Philosophiæ præceptis imbutos esse cupiebat. 228
De repulsa honesta in Magistratu petendo non est dolendum. 249.
Res ab iis servandæ, qui studiis dant operam. 369. 370. 371. 372. 373.
Res humanæ fatis trahuntur. 272. 319. 320. 321.
Res omnium præstantissima est scribere, modo elegans scriptio, ac re suscepta digna sit, quæque omnibus suis constet ornamentis. 429
Responsio consilium petenti, utrum conditionem honestissimam accipiat addicendi se Principi a secretis. 479
Responsio gratulationi de Cardinalatus Dignitate delata. 301
Responsio literis honestissimæ querelæ plenis. 358
B. Riccii dolor de morte Flaminii. 367
B. Riccii amici ante ipsum mortui. 250
B. Riccii laudes. 224. 225. 445
B. Riccii animus gratus in Patriam suam. 216. 217

Digitized by Google

B. Riccii animus gratus in amicum Ferrinium. 496
B. Riccii opera Latina lingua scripta. 408. 489. 444. 504. 505. 594.
B. Riccii Operum laudatores. 505
B. Riccii responsio Petri Bembi judicio de Apparatu Latinæ Locutionis. 226. 227
B. Riccii vitæ ratio. 594
Cum B. Riccio multi Viri doctissimi de Romanarum Familiarum nomine consentiunt. 399
B. Riccius Civitatulæ Magister. 409
B. Riccius Corneliorum Nobilium Venetorum Magister. 440
B. Riccius Ferrariensium Principum Magister. 444
B. Riccius Ciceronem unum imitatus est. 488
B. Riccius Epistolarum suarum ad Familiares libros octo Patriæ suæ dicat. 216. 217
B. Riccius in Epistolis suis Tironem est imitatus, qui Ciceronis Epistolas ad temporis rationem non digessit, sed quasque, ut scriptæ erant. 218
B. Riccius Epistolas suas cur ex prælis Pauli Manutii exire cupierit. 318
B. Riccius facete jocatur, sibi sexagesimo, & tres annos nato ad Patriam defendendam jussu Herculis Principis hastam cum lorica datam. 277
B. Riccius de morbo suo Paulum Manutium certiorem facit, significatque, se rebus suis testamento cavisse, scripta sua ipsi relinquere, & Bibliothecam suam Abiosio venire velle. 311
B. Riccius in itinere febri laborans. 314
B. Riccius omnibus Decurionum sententiis decernitur ad humaniores literas in Patria sua docendas, mercede honorifica consuetæ addita. 261
Riccius Joannes Cardinalis. 444
Rogatio Bartholomæi Riccii, ut adversarius cogatur ad integram pecuniam sibi dissolvendam. 499
Rogationis commendatio. 453
Rogationis subscriptio commendatur. ibid.
Romæ ædificia amplissima. 360
Romæ veteris descriptio. ibid.
Romanæ mulieres antiquæ clarissimæ. 361
Romanæ Urbis direptio describitur. 236. 510
De Romanarum familiarum nomine multi Viri doctissimi cum Bartholomæo Riccio consentiunt. 399. 409

Roma-

Digitized by Google

Romani veteres tum domi, tum foris sive in regendo, sive in imperando, sive in dicendo eximii. 361
Rotarum currus similitudo. 449
Ruri dies Solstitialis cum amicis latissime peractus. 385. 386
Ruris voluptates, ac deliciæ. 372
Ruscellius Hieronymus splendidissimis suis scriptis Ludovici Areostii gloriam auget. 435

S

Sacerdotiorum bona qualia sint, quaque ratione iis utendum. 480
Salsamenta suilla laudantur. 271
Ad salutem conservandam exhortatio. 369
Sapiens omnia terrena tanti faciat, quanti facienda, quæ caduca, incerta, aliena sunt. 398
Cum sapiens unam culpam præstitit, nihil præterea ei præstandum est. 560
Sapientes in propinquitatis gradibus constituendis Patriæ primas secundum Deos facile concesserunt. 216
Satietas in perpetuis scriptis creari solet. 227
Satietas legentium qua ratione tollatur. 225
Scalarum ascensus a senibus vitandus. 420
Scribendi, & dandi est cuique libera permissio. 594
Scribendi elegantia laudatur. 524
Scribendi negligentia redarguitur. 273
In scribendo solus loquitur. 358
Ad scribendum aliquid spe amicorum dignum exhortatio. 455.
Ad scribendum nobiliora argumenta sumenda sunt, ne in humili, ac pertrita materia sterilis esse cogaris. 524
Scribere est res omnium præclarissima, modo elegans scriptio, ac re suscepta digna sit, quæque omnibus suis constet ornamentis. 429
Scripta magis ad sempiternam gloriam prosunt, quam omnium amicorum testimonium. 551
Ad scripta edenda exhortatio. 429. 433. 474
Scriptis edendis gloria comparatur. 429
In scriptis perpetuis satietas creari solet. 227
Scriptor scripta sua communicare aliis debet, publicique juris facere. 429
In Scriptoribus bonis tantummodo lectio exercenda. 222

Digitized by Google

A ſecretis Principum munus periculi, & aleæ plenum. 479
Pro ſella commodata gratiarum actio. 395
Senæ totius Hetruriæ capitis everſio. 510
Senes duo capulares ædium commutationem reſpuentes falſe deridentur. 483
A ſenibus ſcalarum aſcenſus vitandus. 420
Sententiæ celeris petitio a Judice. 175. 475. 484
In ſententiarum apta collocatione numerus in oratione conſiſtit. 507
Senum incommoda, quod attinet ad ſtudia. 526. 527
Sequeſtri ratio quænam ſit. 460
Sermo duorum majoris temporis partem mutam præterit. 467
Servitus Principibus præſtita ſpe fructus res dubia, & anceps. 479. 480
Servitutis anni potius, quam officii dignitas, atque fidelitas, a Principibus ponderatur. 480
De ſervo ſuſpicio ſignificatur. 468
Significatio amoris mutui. 292
Significatio amoris patris ſenis in filium. 339
Similitudines. 256. 278. 287. 340. 341. 378. 384. 414. 429. 448. 449. 458. 473. 488. 495. 497. 504. 521. 525. 526. 552. 554. 562. 586. 600. 607.
Singulorum, quæ in qualibet domo ad commorandum neceſſaria ſunt, deſcriptio. 343. 344
Siniſtra manus in ſubducendo aliquid a præſenti magis apta eſſe videtur. 516
Siniſtra manus ad furta nata. 517
Siſyphius lapis. 523
Situs ædium Bartholomæi Riccii deſcriptio. 482
Smaragdus a Mauritio Imperatore in Italiam miſſus Ferrariam Urbem foſſa, ac mœnibus ſepſit. 511
Socratis uxor odioſiſſimis moribus fuit. 375
Solatium maximum in rebus adverſis a culpa abeſſe. 398
Solo Patrio exulantis ob cædem factam commendatio. 271
Solo Patrio natura plurimum quiſque debet. 210
Solonis in filii obitu lugentis amico conſolanti reſponſio. 367
Solſtitialis dies ruri cum amicis latiſſime peractus. 385. 386
Solum omne omnibus hominibus ad habitandum conceſſum eſt 397.
Qui ſolus ſolum ſuperat, vir fortis eſt; qui duos, fortior qui vero plures, fortiſſimus. 45
Speculi ſimilitudo. 58

Sta-

Digitized by Google

Status alius conditionis, atque aliud vitæ genus alios mores affert, atque aliam vivendi rationem postulat. 286
Steriles, ac vulgares esse cogimur in materia humili, ac pertrita. 525
Ad studia propter morbum intermittenda exhortatio. 369. 370. 371. 372. 373.
Propter studia publica sublata dolor. 357
Studii assiduam contentionem desiderat dicendi ratio. 525
Studiis operam dantes quam vitæ rationem servare debeant. 369. 370. 371. 372. 373.
A studiis vehementissimis cavendum, ne vitam adimant. 370. 371.
Studiorum ratio nimis laboriosa vitanda. *ibid.*
Studium cuique est facillimum in rebus observandis; inscribendo vero cum aliqua dignitate non ita. 222
Stylus optimus dicendi magister. 447
Suasio ad moderatius agendum in literarum studiis propter stomachi eruditatem. 366
Suavitas vultus, & sermonis hominum animos facile sibi devincit. 597
Subscriptio rogationis commendatur. 453
De successione paterna in Principis medicum gratulatio. 437
Suilla salsamenta laudantur. 271
Suspicio de servo significatur. 468
Sylvii Antonianii laudes. 385. 386
Sylvio ad lyram canenti philumena avicula respondens. 386

T

Tabularii negligentia incusatur. 310
Ad Tassium Bernardum gratulatio de magna pensione annua ei constituta, & pecunia ab Henrico Galliæ Rege dono missa. 433
Tectum primorum hominum quale fuerit. 508
Tempestatis maritimæ descriptio. 465
Temporis adversi iniqua ratione impeditus significat, si Cælum nubibus, atque imbribus oppletum serenius fiat, se ad amicos advolaturum, & cum ipsis mansurum, quamdiu licebit. 528
Tempus aliud aliam pugnandi rationem postulat. 467
In terrarum Orbe unæ Venetiæ sunt omnium bonorum referta, cæteræ non tam multis commodis, quam etiam incom-

Digitized by Google

commodis, opportunæ. 481
Terrestris peregrinatio longe tutior maritima. 260
Cum tertio Horatio comparatio. 458
Testamentum Lilii Gyraldii. 276
Theodosius junior agri Bononienſis terminos usque ad Padi ripam produxit. 511
Theopompi frænum. 428
De Titiano pictore eximio mentio. 383
Tiro in Ciceronis Epistolis temporis rationem non servavit, sed quasque, ut singulis scriptæ erant, in ordine digessit, quod fecit etiam Bartholomæus Riccius. 220
Torquati, & Codrus pro Patriæ salute se devoverunt. 217
In toto egregie feciſſe judicatus, idem in ejus etiam partibus optime præstare posse censetur. 504
Transferendi rationem veram Perionius posteros edocuit. 488
Translatio Italica ex Græco facta laudatur. 473
Trojæ domitor, h. e. Ulysses, Ithacam suam, quasi saxo nidulum appensum, cæteris Orbis Civitatibus facile præferebat. 216
Turpitudo *quid significet.* 446
In Tusculanarum duobus primis libris præcepta traduntur ad dolorem, mortemque ipsam contemnendam. 245
Tussi cubitus contrarius. 314

V

De valetudine optima gratulatio. 400
Vaporarii interior pars corruens Bartholomæum Riccium ad ignem sedentem graviter offendit. 241
Varro de Latina Lingua scribens etiam notiora persequitur. 227. 320.
In venenum præbentem. 263
Veneri operam assiduam dantes macrescunt. 546
Veneta pestilentia. 252
Venetæ pestilentiæ remissio. 320
Veneti pisces laudantur. 271
Venetiæ quasi Seminarium rerum, & artium omnium. 481
Venetiæ unæ sunt in Orbe terrarum omnium bonorum refertæ, cæteræ Urbes non tam multis commodis, quam etiam incommodis opportunæ. 481
Venetiarum Cœlum æstivo tempore ardentius, quam in aliis locis. 323

ene-

Digitized by Google

Venetiarum laudes. 279. 471
Venetiarum mercatus celeberrimus ob peſtilentiæ vim ſublatus. 252
Ex Venetiarum Urbe medici quaque verſus mittuntur. 481
Verba adoleſcentis ſibi ereptum Magiſtrum dolentis. 558
Verba propria Hiſtoriæ conveniunt. 506
Verborum plura genera. ibid.
Veritas in Hiſtoria fundamenti loco conſtituitur. 505
Ad verſus ſub præla mittendos exhortatio. 383
Verſus Bartholomæi Riccii de Cardinalatu Hippolyto Ateſtio delato. 265
Vicariam operam præſtans dignus eſt, qui mortuo in eodem munere ſufficiatur. 515
Vicinus qualis eſſe debeat. 514
Victoria ludi pilæ, quem Calcem *vulgo dicunt, in quo conſiſtat.* 521
Victorii Petri laudes. 580
Villæ nobiliſſimæ Principum Ferrariæ Berriguardi dictæ laudes. 270
Villæ Urbi vicinæ laudes. 279. 286
De Villæ amœnitate, otio, & animi tranquillitate gratulatio. 394
Villulæ ſuburbanæ laudes. 239
Villulam ſuam Bartholomæus Riccius laudat. 280
Pro vino pecunia petitur, quanti ad anni rationem æſtimabitur. 503
Violantis pulcherrimæ matronæ laudes. 362
De Violantis morte dolor. ibid.
Vir bonus, & in iis verſatus, muneribus obeundis præficiendus. 514
Viri docti Bartholomæi Riccii familiares, & amici. 240
Viri Romani veteres tum domi, tum foris ſive in regendo, ſive in imperando, ſive in dicendo eximii. 361
Viri virtute præditi, & indignitate conſtituti laudes. 315. 316.
Viri res optime callentes conſulendi. 382
Viri literati ſemper uxorem duxerunt, neque propterea a ſtudiis excluſi fuerunt. 375
A Viris laudatiſſimis laudari multum eſt, ſed laudari ejus generis ſcriptis, quæ non vulgaria ſint, multum ad laudis dignitatem adjungit. 383
Virorum literatorum imago vera, & forma in ipſorum ſcriptis

Digitized by Google

ptis reperitur. 395
Virorum doctissimorum nomen libris editis immortalitati commendatur. 318
Virorum integerrimorum in Cardinalium Collegium cooptatio. 228
De Virorum optimorum conditione querela aliena commendatione in rebus suis indigentium. 496
In virtute, non in honore verborum laus omnis consistit. 322
Virtutis vis. 417. 445
In virum commoda ab uxore proficiscentia. 376
In virum uxoris officia. 376. 425
Visus rebus omnibus in vita jucundior. 296
Vita hominum miseria ipsa est. 268
In vita visus rebus omnibus jucundior. 296
Pro vita nulla par gratia reddi potest, nisi eadem vita reddatur, quæ accepta est. 364
Vitæ aliud genus, atque alius conditionis status alios mores affert, atque aliam vivendi rationem postulat. 287
Vitæ humanæ laudes. 316
Vitæ ratio Bartholomæi Riccii. 594
Vitam quæ præcipue possunt adimere. 369
Vitam hominibus servare summa, & ultima gloria est. 470
Vitam nihil magis beatam efficit, quam prorsus ignorare, sibi moriendum esse. 392
Vitam suam homines pro duabus rebus omni periculo objiciunt. 370
Vitis similitudo. 278
Vivendi aliam rationem postulat, aliosque mores affert aliud vitæ genus, & alius conditionis status. 287
Qui diu vixit, multa, quæ non vult, videt. 250
Ulysses Ithacam suam, quasi saxo nidulum appensum, cæteris Orbis Civitatibus facile præferebat. 216
Voci interior *quænam significatio proprie subjecta sit.* 541
Vocis turpitudinis *significatio.* 546
Vox dicax *quid proprie significet.* 444
In Urbem Principis ingressus describitur. 247. 248
Urbes a Regibus, aut a Ducibus primum conditæ. 509
In Urbibus alienis novi de rebus multis sunt admonendi, & interdum juvandi. 245
Urbis rumores, & suspiciones. 394
Urbis Romanæ direptio describitur. 236. 510
Urbis Romanæ veteris ædificia amplissima. 360

Digitized by Google

Urbis Romanæ veteris descriptio. ibid.
Urbium condendarum ratio, atque initium. 508
Urbium nonnullarum amplificatio, & propugnacula a quibus facta. 509
Urbium nonnullarum nomina in Europa, in Asia, in Africa dirutarum, atque solo æquatarum, quas Scriptores omnes misere deflent. 509. 510
Urbs Venetiarum omnium Urbium Regina. 481
Pro uva pecunia petitur, quanti ad anni rationem æstimabitur. 503
Uxor ex honesto genere facile Venetiis a Medicis ducitur. 481
Uxor sibi similis ducenda. 376
Uxor qualis esse debeat. 426
Uxor Socratis odiosissimis moribus fuit. 375
Ab uxore ducenda neque studia, neque virium infirmitas arcere debet. 374. 375. &c.
Ad uxorem ducendam exhortatio. ibid.
Per uxorem familiæ, ac posteritati consulendum. 374. 375. 376. 377.
Uxoris commendatio Medico. 422
Uxoris commoda in virum proficiscentia. 376
Uxoris officia in virum. ibid.
De uxoris morte consolatio. 245. 396. 556

Z

Zanchii versuum laudes. 548

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google